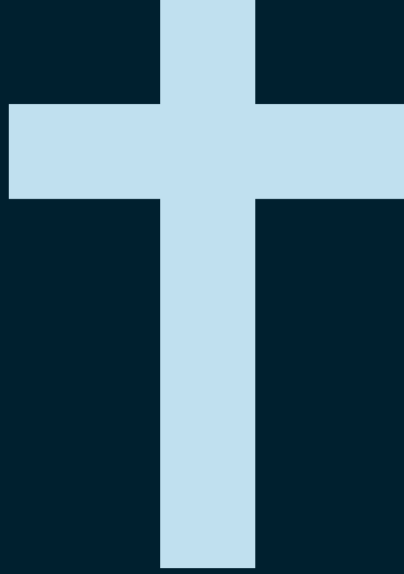

Kálad Zembî : Sɔ,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sɔ́ á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	47
Lúkas	76
Yuánes	124
Misóólágú	159
Buud ó Róma	203
1 Buud ó Kōrênt	225
2 Buud ó Kōrênt	245
Buud ó Galátia	258
Buud ó Ifêz	266
Buud ó Filipî	274
Buud ó Kolósia	280
1 Buud ó Tesaloníka	286
2 Buud ó Tesaloníka	291
1 Timotê	294
2 Timotê	301
Títus	306
Falmôñ	309
Wəhebərê	311
Zhâk	328
1 Pyêr	334
2 Pyêr	341
1 Yuánes	345
2 Yuánes	351
3 Yuánes	353
Yûdə	354
Mbúgúlú	356

Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔɔ Kéel má Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédulé má cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágé byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ̄ ija məwúm mətón.

Jɔɔɔ Kéel má Matiyô ji nə jé ñkúmba sâ ná nyə á sɛɛng fwámé məma kəw lá minjígúla mí Yésus tən icé í kaand itón:

- (1) Kaand nyə á lás mbán dí gwów yí ñgə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan má Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúla myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan má Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ñgə lwágulə ndímba sâ á Faan má Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyəñə í jálá nə bə Faan má Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə ji mpwándéd ná Faan má Zembí í bá ntɔ̄ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ñgə lwágulə nyədí Jɔɔɔ Kéel dí nə Yésus ji Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔɔng dí, bwə bág nə icug í ñgə kala minjígúla.

Impáámbá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə má zə tɔ̄lə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél má *Dávid, mbyél má *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá

Yúda bənəñ omínyəñə bé. ³ Yúda mú byá Farés bá Zára, nyəñgú wən wə Tamar. Farés mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsé má Uri bwə mú byá Sálamun. ⁷ Sálamun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bənəñ omínyəñə bé. Ja jəñgə wə buud ó *Izarəyél bwə á kə míkám mí dóómb dí *Babilon yí.

¹² Nūñ Babilon, Zhekoniyas músə byá Salátíyel. Salátíyel mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyú. Abyú byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab. ¹⁶ Yákwab byá Yóseb, ñgwúm má Mariya. Mariya wəñgə wə nyə a byá Yésus, bwə ðə jəw ná Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byél wúm nə inə, téédúlə wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inə wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izarəyél bwə á kə míkám mí dóómb dí Babilon yí. Bíl wúm nə inə í á nyiñgə byél tééd ja bwə á kə míkám dí yí kə jé wə Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bə ntága: Nyəñgú yé Mariya bá Yóseb bwə á bə nə cɛɛlá bá. Nji bwə kú fwo mpúya, Mariya mú ñwa bum nə ñkul má Nkəñkə Shíshim. ¹⁹ Yóseb nyə mú

téduga ná a wêny cɛɛlá bâ wɔɔŋgû. Nji nda nyə á bə tútəlí muud ná nyə á cɛɛl béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwôn. ²⁰ A ŋgá téduga ntó, *éŋgales má Yawé mú zə lésha nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwɔ́ dí éne ŋgə zhu wá Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim. ²¹ A bá byâ mwámudûm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wé má bá cug kúl búúd jé nə *misám.»* ²² Sólúgú ni wêsh í á bwəma nə ciyá Zembî nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ŋwa bum,

í mú byâ mwámudûm.

Bwá bá dɛ jɔw nyə ná Imanuwêl.

Jíná dɔɔŋg í ká ná Zembî jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éŋgales má Yawé nyə á mə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú sɛɛŋgya, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔŋg ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwá ká gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ŋgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ŋgá jwú nə lɔɔm. Ja Yésus má shîn byêl yí, ból búúd bwá á zhu ŋgɛɛ kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bɔɔŋgú bwá á bə məma ómpuye ó isâ, bwá á dɛ bigas wəacén-cénî. ² Bwá á ka ŋgə jí ná: «Njwû *Oyúden ŋgá kúnɔw byêl yé, jí ŋgow? Sá á dág acén-céní yé kóómb jwôw í dɛ cúwo yí. Sá má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lâŋ ni í á ka zə tî Njwú-buud Herod məkuú shí, bânɔŋ buud wâ Yurúsalem bēsh. ⁴ Ntó a mú jɔw mílúlúú myâ ofada nə *Oyígúli ó mácéɛ wâ kúl búúd *Izəryêl. A mú jí bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kříst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ŋgwála á Yudéa.» Sâ jɔɔŋgú wé *múúd micúndá nyə á cilé yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ŋgwála á Yudéa,

Wo kú dág ná wo wé má búl cwááguwo míngwála myâ Yudéa myêsh dí,

nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cí ánúnî.

Nyə wé má bá wíl kúl búúd jâm Izəryêl.

⁷ Ntó Herod mú jɔw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-céní wɔɔŋgú nyə á tééd nyínúle jɔŋ dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bi kág mpu wámbələ kúl Mwân wɔɔŋg jisə yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bāg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shîn gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dág ácén-céní bwá á fwo dág kóómb jwôw í dɛ cúwo yé, a ŋgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigula cínɔŋg gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dág ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyí njɔw, dág mwân bá nyɔɔŋgú yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombá shí, yə mwân gúmá. Ná ndéé bwá mú juw íwólé byán, ŋwa isâ í gúmá bwá á zə nə ndí yí, cwámbələ nyə. Isâ byɔɔŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mír.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwəli bwo ntámád ná bwá kú ná kwo kə wé Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyínígələ kə bwádí.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó isâ bwá má shîn kyey yí, *éŋgales mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wɔɔlág, wo ŋwág Mwân bá nyɔɔŋgú, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ́ ná a gwú mwân. Bí é kə jí nûŋ, kə wóós ja má bá cí ná bi nyínígag zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wɔɔl, ŋwa Mwân bá nyɔɔŋgú námá búlú nííd, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á jí wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wé

1:21 Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12 * **1:21** Kál lú Oyúden dí, jíná lú Yésus í ká ná Cugye buud.

1:23 Iza 7.14 **1:25** 1.21 **2:2** Luk 2.4-7 Njwû Oyúden: Mat 27.11 **2:6** Msh 5.2; Yuá 7.42 **2:15** Ozê 11.1

*muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, ná a wúg shí á Igîpten.»

¹⁶ Ja Herod má dág ná ompuye ó isâ bwá má shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bé Betulehem nə mánd má kúná-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudüm bēsh, tééd ikény kə jé bəəng wā mimbū mímbá. Nyə a féesh ntó bəxlə baan ómpuye ó isâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremí nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág onkwiimbyé ngwála á Rama nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág. Rashel nyə á ngə jii bwân bé, a ngə ban ná muud kú cweel nyə mpimbə, nəcé bwân bwá cúgé ná.

¹⁹ Mpásə shwi y má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igîpten, éngales mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntámád. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówág! Nwanğ Mwân bá nyəəngú, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izəryél, nəcé buud bwá á ngə cəel gwú Mwân wá, bwá má shín yə.» ²¹ Yóseb mú tów, nwa Mwân bá nyəəngú, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izəryél. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á də jôw nə Arkeláwos yé wə má shúgula nə icí yá Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembí nyə á zə kéwəli nyə ntámád, a mú kə shí á Galilê, ²³ kə ji ngwála á Nazarêt. Í á sîy ntó shú ná bwá bāg də jôw nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó micúndá bwá á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ngə cúndə ná: ² «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów mú kúná-kúnə.»

³ Muud micúndá Izayí nyə á shí bwey jaaw lân má Yuánes ni ná:

Muud ngə cúndə shí a shwéeshád, a ngə ci ná: «Kwambəlagá zhíí má Cwámba, bí sá íkwûŋ byé ná səndôŋ.»

⁴ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyóq mí *shamó, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsəlem nə bəəng wā shí á Yudéa tə bəəng wā fuundú ngwəq Zhurdê bēsh bwá á də kə nyádí, ⁶ kə də magulə *mísəm tám buud, Yuánes músə kə də duu bwo ngwəq Zhurdê.

⁷ Ná ndéé, nə *Ofarizyên nə *Os-adwisyên bwá á də zə nkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dág ntó ná, nyə á kə nkáánd nə bwo ná: «Yé iyəlúgag íga! Bì má bəle fúndə mpimbə Zembí má bá lwóya yí? Zə ámə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmagá fwámé mpúmá*, í lwágúlə ná bí má cénd mitédúgá yí. ⁹ Kúgá bə nji dálə téduga ná: “Sə bāŋ sə bí mpwon buud má *Abraham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə nkul shwəqəla məkwóogú mága, sá mwo bwân ó Abraham. ¹⁰ Mpugá ná zāŋ í wál zə sámb míkəqlé mí ílí məshugəd. Bwá é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kəl gwo kudad. ¹¹ Məc mə ngə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mitédúgá. Nji ngwól múúd ngə zə mə mpásə. A ji nə mpífó cə mə. Mə ampíyáyé nə mə yílúg nyə məngwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkəŋkə Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béeğ búúd nda bwá də fyaf nkwaándó ná. A nwa fwámé mpúmá nyé wá nkundád; a yíl ílwáásə, shwu kuda jí kú bwəle jímə yíid.»

Nduwán má Yésus

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ngwəq Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú

2:18 Zhe 31.15-16 **2:23** Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46 **3:2** 4.17; Luk 3.3 **3:3** Iza 40.3 **3:4** 20j 1.8 **3:7** iyəlúgag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembí má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * **3:8** Mpumá nyəəng wə misólúgá. **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 **3:10** 7.19 **3:11** Luk 3.16
3:12 Zhe 13.24; Mat 13.30

magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla nə wo wə dúúg mə, kú bə nə mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg nə í yidag bə nda mə ngə ci ná, nəcé í jəla nə sâ jəsh í síyúg nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ngə ná wú májúwó di, jon í mú bəh. A mú dág Shíshim má Zembî í ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹⁷ Námá wəla dəwəgá, kəl í mú cúwo jonəd, í ngə ci ná: «Mwân waamə alám wə éga. Nyádí wə lâm wâm wəsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówúlá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád nə Njwû məjamb kəg bwówulə nyə. ² Yésus mú ci ídâw wu tâh mwôw məwûm mánê, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wóós nyádí. Nyə nə né ná: «ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, cíg nə məkwóógú mága nə mə nyéég idâw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idâw. Nji muud má cugə nə ciyá jəsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwû məjamb mú kə nə nyə ngwála má Zembî. A mú kə tâl nyə zhwááŋgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. ⁶ Nyə nə né ná: «ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Zembî mə bá lésha nə *wəéngəles bé shú dwô.
Bwə é ŋkény wo məbwád shú ná kuú wô í nda bwim bəwəgá.»

⁷ Yésus mú bəsa nə né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajəláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû məjamb mú nyiŋgə ŋwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbúh dí gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mēsh mā shí nə gúmə jáh. ⁹ Nyə nə né ná: «ŋkí wo kúd mpwoombá shí wa mádí míshúd,

yə mə gúmə, mə yə wo isâ íni byēsh.»

¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshúd! Jí námá cilyá ná: Dəgú kúd mpwoombá shí nji wə Zembî woó Yawé.

Nji nyə wə wó dág yə gúmə yé.»

¹¹ Ja Njwû məjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wəéngəles bwə mú wóós, bwə mú ka zə sēy nə Yésus.

Matéédúlé má ísény má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ja Yésus nyə a gwág nə bwə má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilé. ¹³ Nji nyə a shígé ná kwo kə ngwála á Nazarêt. Nyə á yida kə ji ngwála á Kapernawûm wúsə mán dí koogú, mpwəmə məshí mā Zabulon nə Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á kə ji nún shú nə iciyá í Izayí *muud micúndə í bwəmag. Izayí nyə á ci ná:

¹⁵ Məshí mā Zabulon nə Neftali, məwəng mí ŋgée mán dí má, másə námá fuundú ngwəwə Zhurdê má, kóómb Galilé íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó məshí məwəngá, bwə á də ji yídúgúd.

Bwə má dág mənkenya!

Bwə á də cugə shwagə shwiy dí.

Mənkenya má mə kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shîn jé Galilé yí, nyə a tééd ngələ cúndə ná: «Céndúgá mítédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúnə-kúnə.»

Yésus má jôw oshweye ó oshû ónê
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Dúl jwôw, Yésus ngə kyey ncindyə mán mā Galilé, nyə a dág omínyəhə óbá, Shímun, bwə də jôw ná Pyêr yé, bá mínyəhə yé André bwə ngə wusə wód májúwód. Bwə á də julə oshú nə məwód. ¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá nə bí dág julə búud.»

²⁰ Námá cé nə cé, bwə mú lúgə máwód, bə nyə. ²¹ Bwə mú cə kə shwóg. Yésus mú nyiŋgə dág bóól omínyəhə óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bánêhə sóŋgá wán bwə á bə byóólúd,

3:15 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mis 7.56; Mbú 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sôm 91.11-12 **4:7** Mbá 6.16 **4:8** 5.1 **4:10** Mbá 6.13; 5.9 **4:12** 14.3 **4:13** Yuá 2.12 **4:14** Iza 9.1-2 **4:16** Luk 1.79 **4:17** 3.2; 4.23; 6.10; 10.7 **4:20** 8.21-22

bwé ngé kwambulə məwódmán. Yésus mú jôw bwo. ²² Cé nə cé, bwé mú lágə byóol dán, nə sóónǵá wán, bɛ nyə.

Yésus má lwag ncúlyá buud

(Luk 6.17-19)

²³ Nə ndéé Yésus nyə á ngə kyey shí á Galilé nyêsh, a ngé jǵǵali buud *mámpáanzé mə mínjǵǵalá mə *Oyúden dí, a ngé cúndə Jǵjǵ Kéél á Faan mə Zembí, a ngé námə lwag buud məbwəs mímbíi myêsh, təo ijám. ²⁴ Lán yé í á jwǵ shí á Sirí nyêsh. Buud bwé mú zə nyə nə mímbəl myêsh, buud bwé á bə nə məváál mə məbwəs mēsh nə məváál mə ófimál mēsh, təo mímbúbwúǵú, təo wəáfudə íbwúǵ, təo bəonǵ bwé á ngə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwé mú ka zə bɛ Yésus áncuncuma, bóol bwé ngé wú shí á Galilé, bóolǵá shí á Dekapwól. Bóolǵá bwé mú wú Yurásəlem nə shí á Yudéa, nə nyəonǵ shí nyísə ngwǵǵ Zhurdə fanwínyi yí.

5

Fwámé mpwogé

(Luk 6.20-23)

¹ Ja Yésus mə dúǵ áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbúmbúnǵád, kə jí shí. *Ompwíin bé bwé mú shísh nyéadí.

² A mú tééd jǵǵálílə ntúga:

³ Buud bwé ngé mpu ná *mishíshim myán mísə nə məbúwa wá Zembí wá, bwé mə jəla, nəcé bwé wá búšə búúdmá wá Faan á gwôw.

⁴ Buud bí nə məcəy mílámád wá, bwé mə jəla,

nəcé Zembí mə bá cweel bwo mílám.

⁵ Buud bwé ádé *búgula mənǵul máǵ wá, bwé mə jəla,

nəcé bwé bá lág nə shí ga.

⁶ Buud bwé ngé gwág cǵg á tətəlí zha nə yêsh wá, bwé mə jəla,

nəcé bwé bá jíla.

⁷ Buud bwé ngé gwág búúdmá nǵúnǵkwónǵálə wá, bwé mə jəla,

nəcé Zembí mə bá námə gwág bwo nǵúnǵkwónǵálə.

⁸ Buud bí nə mílám fúbán wá, bwé mə jəla,

nəcé bwé wá bwé bá dúǵ Zembí.

⁹ Buud bwé də sá nə buud bwé cǵgəǵ nə shee wá, bwé mə jəla,

nəcé bwé bá jôw bwo nə «Bwán ó Zembí».

¹⁰ Buud bwé ngé bwəma nə cúwálí nəcé otətəlí ó Zembí wá, bwé mə jəla,

nəcé bwé wá búšə búúdmá wá Faan á gwôw.

¹¹ «Ja buud bwé lwíy bí, bwé lwáǵulə bí cúwálí, bwé lás nə bí ilís-lís nəcé mə yí, bí mə jəla. ¹² Gwágúǵá məshusǵ, bí kəos, nə bí mə bá kə bə nə məma myəna gwôw.

Nəcé ntáni námə wá bwé á sá nə *buud ó mícúndə bwé á tééd zə nə bí wá; bwé á lwáǵulə bwo cúwálí.»

Kaanó ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí nə buud námə nda ca dúšə nə idəw ná. Nǵí ca í cwál, ye bí bí nə nǵul kwo sá nə í gwámúǵ? Mbô, í cúǵé nə nǵul nyinǵə sēy. Bwé yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaanó mənǵkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mənǵkenya shú búúdmá shí ga. Ngwála wúšə mbúbánǵ dí gwów yí, í cúǵé nə nǵul bə kú nyín. ¹⁵ Mbíí ngwúdmá lámba, ja bwé də jida dwo yí, bwé ádé kúdmá dwo mpídmá. Bwé yida də təl dwo cé lámba dí, í ngé faan, buud ó njów bēsh bwé dúǵ mənǵkenya. ¹⁶ Ntó, mənǵkenya mán mə jəlá nə nyín búúdmá dí. Bwé dúǵúǵ jǵjǵ míssólǵú mín, bwé mú sáǵusə Sóonǵú wán jí gwów yé.

¹⁷ Ntó, mənǵkenya mán mə jəlá nə nyín búúdmá dí. Bwé dúǵúǵ jǵjǵ míssólǵú mín, bwé mú sáǵusə Sóonǵú wán jí gwów yé.

¹⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, té wēsh gwôw

Məcəǵ má Zembí

¹⁷ «Bí kú ngə téduga nə mə mə zə nyaal Məcəǵ má Moyíz nə mínjǵǵalá mí *búúdmá ó mícúndə. Mə azóyé nyaal myo, mə á yida zə sá nə mí bwəmag.

¹⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, té wēsh gwôw

4:23 9.35; 4.17 5:1 Luk 6.20-49 5:1 4.8; 14.23; 15.29; 17.1; 28.16 5:3 Iza 57.15; 61.1 5:4 Sôm 126.5 5:5 Sôm 37.11 5:7 18.33; Zhk 2.13 5:8 Sôm 24.3-5 5:9 Heb 12.14 5:10 1Pr 3.14 5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10 5:13 Mak 9.50 5:15 Mak 4.21; Luk 8.16 5:16 Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12 5:17 3.15; 7.12; 22.40; Rom 3.31 5:18 Zhk 2.10

nə shí í ngó ná bə yí, tɔɔ kanɡá ngwúd á *mbwoomb mácɛɛ ɲkí cúcwán í ábúlé bwɛɛ wû, kə jé jwów byêsh í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntó wó jí ná, múúd mə ká mpyêny cúɛɛ ɲgwúd, ɲkí ná á julə búúd nə bwé sáág ntó, muud wɔɔɲɡú mə bá bul bə bíbíyá Faan á gwówúd. Nji muud mə bá bɛ mácɛɛ, a julə búúd nə bwé sáág ntó yé, a bá bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ²⁰ Mə mpú jaaw bí ná Zembî ji nə ɲkul magulə múúd Faan déd nji muud títəlí yé mə cɔ nyɔɔɲɡ á *Ofarizyêɲ nə *Oyíguli ó mácɛɛ yé.»

Sâ í dúgyá nə milámusa yí
(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «Bi a shí gwág nə bwé á ci nə odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwé təl nyə kɔɔɔd.»

²² Nji mɛɛ mə ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyɔɲú yé, a tɔw námá kɔɔɔd. Múúd mə ká lwíy mínyɔɲú yé, bwé kə nə né *Mpáanzá milésú á Zembî. Múúd mə ká jɔw mínyɔɲú yé ná mpúfú, á jəlá nə kə *Gehên kuda á kandugəd. ²³ Í ká wóós nə wo ɲɡ kə *alatâr dí ná wo ká yá Zembî gúl sâ, wo ka téduga nə ɲgwól mínyɔɲú woó ɲɡə gwág wo mpimbə, ²⁴ lúgág sâ jɔɔɲɡú na kúnə-kúnə nə alatâr, wo tééd fwo kə kwambulə nə mínyɔɲú woó. Cínɔɲɡú, wo mú ka tɛem zə yé Zembî sá wó yé nyə yí.

²⁵ «ɲkí wo mə byaagulə nə ɲgwól múúd nə ndɛé á cɛɛl kə nə wo mpáanzá milésú, lɛɛɛɲ kwambulə nə né té bí bí ná zhíd ɲɡálə kə yí. Nəcə nyə a bá kənd wo wé sémbye milésú, sémbye milésú mú kənd wo wé fulísh, fulísh kə wá wo mímbwugəd. ²⁶ Búbáélé mə jaaw wo ná, wo cugé nə ɲkul wú mímbwug myɔɔɲɡúd, té wêsh wo afwóyé shîn jəna tɔɲ nyêsh, fáda ɲgwúd kú lúg yí.»

Nyá minɔɔmb
(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «Bi a shí gwág nə bwé á ci ná: “Muud kú sá minɔɔmb.” ²⁸ Nji mə jaaw bí ná múdúm mə ká dúg múdá ɲkán mədúgya mə wímbúlə nyə, a mə bwey sá minɔɔmb nə mudá wɔɔɲɡ nyédí lámád. ²⁹ Nə ndɛé, í ká bə nə jús dwô á mənɔcwúm í dɛ sá nə wo sáág *sám, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə bwé wúsəg nyúul nywô ncindî kuda á kandugəd. ³⁰ Ntó ɲkí mbwê wô á mənɔcwúm í dɛ sá nə wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə nyúul nywô ncindî í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bâ
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ «Gúl ciyá jí námə ná: “ɲkí mudúm mə cɛɛl yíl mudá yé bâ, á jəlá nə yé mudá wɔɔɲɡú fáb lú məgwú mə bâ.”

³² Nji mɛɛ mə jaaw bí ná, muud yêsh mə yíl múdá yé báád, mudá kú fwo sá minɔɔmb yé, mudá wɔɔɲɡ mə ká ká dúl báád í, ɲgwúm yé wə mə cínɔɔl nyə nə a sáág minɔɔmb. Múúd mə ká bá múdá bwé ámə yíl bâ yé, muud wɔɔɲɡ mə sá námə minɔɔmb.»

Nyá mɔɲkaaná

³³ «Bi a shí námə gwág nə bwé á ci nə odá ná: “Wó ká kɛɛn Zembî gúl sâ dí, ság sâ jɔɔɲɡú kú bíd.” ³⁴ Nji mɛɛ mə jaaw bí ná bí kú ná dɛ kɛɛn tɔɔ sâ. Bí kú kɛɛn jɔɲ lɛ gwôw nəcɛé dúsə *caɔɲɡə mə Zembî. ³⁵ Bí kú kɛɛn shí nəcɛé cínɔɲɡ wó á dɛ təl məkuú yé. Bí kú kɛɛn Yurúsələm nəcɛé jísə dɔnd mə Zembî, Njwú-buud ánánî. ³⁶ Wó kú kɛɛn lúú wô, nəcɛé wo cúgé nə ɲkul shwɔɔla tɔɔ ntand shilú ɲgwúd ná í fúməg ɲkí ná í yíndəg. ³⁷ Ntó jí ná wó ká ci ná wo sá gúl sâ, cíg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci ná wo asáyé gúl sâ, cíg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádulə na gwów yí, í zhu wé Mbáwálú múúd.»

Muud nda da bweel

³⁸ «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mee má ci ná, muud kú kə nə lal lúu wé sól mabôw. Nkí muud mə nyífé wo bóónz mbán á mənchwúmád, yég námá nyə wúl mbán. ⁴⁰ Nkí muud mə ká nə wo njów mílású ná a mánda wo nə wáma gwô á cwû, bídúg a kág námá nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpêl zə yímbəli wo ná wo nkényúg nyə mbag, cé kilomáda ηgwúd, wεε kaág nə nyə okílomáda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáámb wo sâ, yég nyə; nyəng mə zé kwalád wódí yé, wo kú ban.»

*Dúl cεel mizhízhín
(Luk 6.27-28; 32-36)*

⁴³ «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Wó jəlá nə cεel múúd yēsh jísé wo kúná-kúnə yé, wo mpii zhízhín wô”. ⁴⁴ Nji mee má ci nə bí ná cεelugá mizhízhín mín, bí jəgula nə Zembí shú bəng bwé ηgá lwágulə bí cúwáí wá. ⁴⁵ Ntó í é mpúy ná bi búsə bwân ó Sónngú wán jí gwów yé. Nacé Zembí má da sá ná yásó í fáánug shú buud bēsh, tə bəng ó ányunywaá tə bəng ó abúbôw. A da námé sá ná mpú nywóg shú búúd bēsh, tə bəng ó átátəlí tə bəng bwé cúgé tátəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí má cεel nji buud bwé céél námé bí wá, bi mə mpíyá nə máyé myəna? Ngaá buud bwé da ηwa otóya wá bwé da námé sá ntó? ⁴⁷ Nkí bi má da bédá nji omínyonhú bán, ye gúl sâ ágúgwáan wé cí? Ngaá íkúl ishús í da námé sá ntó? ⁴⁸ Bəgá mbii í jəlá yí, námé nda Sónngú wán jí gwów yé, a ji mbii í jəlá yí.»

6*Yála Zembí gúma*

¹ «Ja bí má da sá misóólúgú myá Zembí yí, sógá ná í kú da bə lwóyá. Bí má ká da lwóya búúd dí, Sónngú wán jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myəna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúmbúwá *mwaané, wo kú bəngula nə sâ jəngə nda búúd ó mákəη bwé da sá *məmpáanzé má mínjígúla, nə mázhí məzhí ná. Bwé da sá ntó ná buud bwé yég bwo gúma. Bábélé má jaaw bí ná, myán myəna myēsh wé míni. ³ Nji wεε, ja wó yé mbúmbúwá mwaané yí, ság ná mbwə məkóól wô í bəg kú mpu sá mbwə mənchwúm í ηgá sá yí, ⁴ nacé yána dwô í jəlá nə sŷy shwoód. Sónngú woó má da dág sâ jēsh jí shwoód yé, má bá fáágulə wo.»

*Sála məjəgula
(Luk 11.2-4)*

⁵ «Ja bí má sá məjəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəη. Bwé bul cεel da sá məjəgula, bwé təl ótətəlí *məmpáanzé má mínjígúla nə mázhí məzhí shú ná buud bwé dág dág bwo. Bábélé má jaaw bí ná, myán myəna myēsh wé míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jəgula nə Zembí, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbé, wo mú ka jəgula nə Sónngú woó nacé a ji na kúl búúd bwé cúgé yí. Ntó Sónngú woó má da dág ísâ í shwoó byēsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá məjəgula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúmbulé yí. Ikúl ishús wé í da sá ntó. Bwé da téduga ná Zembí má da gwágulə bwo nacé zhwoog iciyá. ⁸ Bí kú sá nda bwo, nacé Sónngú wán má da bwey mpu sâ bí ηgə jii yí, bi njúl kú fwo gwáámb nyə gwo. ⁹ Bí ó bəη dugá jəgula ntúga:

“Yé Sónngú wúsú jí gwów yé, jíná dwô í bəg nə gúma ntə sâ jēsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zág, buud bwé bég micεεlá myô shí gaád, námé nda í da sŷy gwów ná.

¹¹ Yég sé idəw í jəlá nə sé múús yí.

¹² Juug sé nə məbyaagulə mäsú námé nda sé ηgə juu buud bwé ηgə byaagulə nə sé ná.

5:38 MmN 21.24 **5:39** Rom 12.17 **5:40** 1Kr 6.7; Heb 10.34 **5:43** Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 **5:44** MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cεelugá mizhízhín mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 **5:45** Ifz 5.1 **5:48** Ləv 19.2 **6:1** 23.5 **6:8** 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18

13 Wo kú bíd ná məbwábúlán má ntóg sá ñkul.

Sáág ná sá fáámug mábwê má Mbáwúlú múúd dí.

*[Nacé ijwûga ná ñkul ná gúmá bísə isâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

14 «Mpugá ná bí má ká da juu búúd ná iwushí byán, Sóónǵú wán jí gwów yé nyə bá námá da juu bî ná iwushí bín. 15 Nji bí má ká bə kú juu búúd ná iwushí, Sóónǵú wán nyə abúle námá juu bî ná iwushí bín.»

Ici í idâw

16 «Ñkí bî má ci idâw ná bî mə yá Zembî gúmá, bí ajaláyé ná ngə jí ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó mákəñ. Buud bəonǵú bwá da nywadulə máñkágə ná bwá lwóya ná bwá ngə ci idâw. Búbálé má jaaw bí ná, myán myána myêsh wə míni. 17 Nji wee, wó ká ci idâw ná wo yá Zembî gúmá, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. 18 Wó jalá ná sá ná buud bwá kú mpu ná wo ngə ci idâw. Ntó Sóónǵú woó má da dúg isâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəog

(Luk 12.33-34)

19 «Kúgá ñkúnd byəog shí gaád, kúl óshê ná myánǵulá í da də isâ yí, ijúwâl da búgə mímpumbé da júwo yí. 20 Yidagá ñkúnd byəog gwów, kúl óshê ná myánǵulá í adé də isâ yí, ijúwâl kú da búgə mímpumbé da júwo yí, 21 nacé kúl byəog dwô mbwúg yí, cínəng wə lám wô í é bə námá yé.

22 «Jús dásə lámə á nyúul. Jús í ká bə kú ná bwás í, nyúul nyêsh bə máñkenyad. 23 Nji, mísh mwô mə ká bə ñkí bôw, nyúul nywô bə yídúgúd. Ntó, ñkí mísh mwô má adúgé tɛem bə sâ, á waguwólə jəñ yídúgú!»

Búgúlálə Zembî

(Luk 12.22-31; 16.13)

* **6:13** Míl mícilyá mí ayág mí cugé ná iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulə ná ná «bí ñgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32** 6.8 **6:33** 10j 3.11-14; Sôm 37.4-5 **6:34** MmN 16.4, 19-20 **7:1** Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5

24 «Muud cúgé ná ñkul sêy ná omása óbá ja ngwúd, nacé nyə é mpii ngwól, a cɛel ngwól; gúl ja nyə e gwág ná ngwól, a mpyêny ngwól. Bí cúgé ná ñkul sêy ná Zembî bí ngə sêy ná *mwaanê ja ngwúd.»

25 «Má ka ci ná bî ná, bî kú da yágəwo cug jín ná bí é də jí†. Bî kú yágəwo mányúul mán ná bí é bwáád jí. Ngaá ná cug í ntə idâw, nyúul ntə míkáándá.

26 Mpugá dúg ínunú. Í adé bɛ mámpəg, kú mwáágulə mpúmá, kú ná sâ bwá wá ówaag ə idâwud. Nji Sóónǵú wán jí gwów yé ngə wíl byo. Ngaá, bî bí ná mfíí cə ínunú byəonǵú? 27 Zó á ná bídí jí ná ñkul bə ná, nacé a ngólə yágúwó, a kwádulə jwôw ngwúd nyádí cug dí yé?

28 «Nacé jí bí má da sá yágəwo mímbwéedí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá da wîy máncugú ná. Bwá adé yíñga ná iséy, kú tɪñ míkáándá.

29 Nji mə mpú jaaw bí ná cî Sóləmun nyə á tɛem jág bul bə ná gúmá, nyə a shígé bwelə bwáád nda ofuláwa.

30 Ñkámúsá Zembî mə fwó bwéed zhizhe sâ nda akánda á jugú jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ñkəmsə ná bî. Ye bî wə nyə é bə kú bul mpu bwéed wá? Yé búúd wá tag búgə óga! 31 Kúgá da yágəwo ná: “Sé é də jí, sé é ñgul jí, sé é bwáád jí?” 32 Ikúl ishús wə í dá ngə wáduga sə isâ íni byêsh. Bî báá kúgá da sə byo, nacé Sóónǵú wán jí gwów yé mə mpú ná í jii bí isâ byəonǵ. 33 Yidagá da fwo təl isâ í dúgyá ná Faan má Zembî yí shwóg, bí cugə tətəlí mísh méd, Zembî ka da kwádulə bí isâ íni byêsh. 34 Ntó bí kú yágəwo sâ í bá sîy mán yí, nacé isâ yá mán í é bá námá mpúy mán. Micúñ myâ ñkúmba jwôw mí kwaga ná dāñ jwôw.»

7

Ságá buud m̄nywa
(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá d̄u jéég búúd minjagá, bwá b̄ag námá d̄u b̄a kú jéég bí minjagá. ² Bwá bá d̄u jéég bí minjagá mbií ngwúd bí é d̄u jéég b̄ól búúd minjagá yí. Nacé yuug bí é d̄u yigula b̄ól búúd n̄a ndí yí, gwá námá wá bwá bá d̄u yigula bí n̄a ndí yí. ³ Nacé jí wó ngá mpu d̄ug ntand shwú jí mínyon̄ê woó jús dí yí, n̄ji wo kú d̄ug mbw̄n̄ wí dwó jús dí yí? ⁴ Nt̄udelê wó jí n̄a nkul ci ná wo yíl mínyon̄ê woó ntand shwú júsú d̄ yé, w̄e njúl n̄a mbw̄n̄ dwó júsú d̄? ⁵ Yé múúd mak̄n̄, fwog yíl mbw̄n̄ wódí júsú d̄; ja j̄on̄ḡá wá wó é ka d̄ug nda wó jí n̄a nkul yíl mínyon̄ê woó ntand shwú júsú d̄ ná.

⁶ «Kúgá ȳa ompȳa is̄a í Zemb̄i, nacé bwá á bá yid z̄a kwaḡl̄a b̄i. Bi kú kul on̄kuú ijimá í mákwóógú má álal-kus bwá d̄u j̄w ná p̄erl̄a yí, bwá á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zemb̄i, nȳa é ȳa b̄i; s̄ógá, nȳa e lwó b̄i; kud̄agá mb̄e, nȳa é juw. ⁸ Nacé muud m̄a gwáámb yé, nȳa é bii. Muud m̄a s̄y yé, nȳa é kwey. Múúd m̄a ká kud̄a mpumbé, bwá juw nȳa w̄a. ⁹ Nda bí, mw̄an má ká gwáámb s̄ón̄ḡá buléd, ye s̄ón̄ḡá nȳa é ȳa nȳa kwóógú? ¹⁰ Nkí ná a gwáámb sh̄u, ye s̄ón̄ḡá nȳa é ȳa nȳa kuwó nyw̄a? ¹¹ Nkámúsá b̄i, t̄em b̄a nda bí b̄ús̄a n̄a mbíya míl̄am ni, bi má d̄u ȳa bw̄an b̄an is̄a í ányunyaâ. Nk̄amusa n̄a S̄ón̄ḡá wún a gwów, bí má ká gwáámb nȳa s̄a ányunyaâ, a ȳa b̄i.

¹² «Ságá buud s̄a j̄esh bí má céel ná bwá s̄ág bí yí. Ntó wá *mbwoomb mácéx̄ n̄a micilyá mí *búúd ó micúndá mí ngá ci yé.»

M̄azh̄i m̄ás̄a m̄ábá

¹³ «Nyíigá mpumbé ámúmánda d̄i, nacé mpumbé í ká micúŋ myâ kand̄ugá dí yí wús̄a nkí bwaag; zh̄ií

á wu nkí laas̄wo. Bulyál̄a búúd bwá ngá k̄a wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámúmánda n̄a zh̄ií ákukwowulá, í k̄and búúd c̄ug á kand̄ugá d̄i. Buud bwá ká wu wá, bwá ábúlyáyé.»

Bwá d̄u mpu lí n̄a mpumá nyé

¹⁵ «Bi ó káálágá n̄a *buud ó micúndá w̄a m̄eshiḡa. Bwá d̄u z̄a nyíi gwoonḡ j̄in̄ád, bwá njúl ná sh̄eε nda incw̄ambe, í njúl ná b̄ús̄a nkí waḡwo nda on̄kweny. ¹⁶ Bi m̄a bá d̄u mpu bwo n̄a kuú nj̄on̄d w̄an̄. Ye bwá d̄u mwáág m̄abudá ngwúdáanzá d̄i, nkí ná ifumbí byaag d̄i? ¹⁷ Mpugá ná fwámé lí í d̄u wúm̄a fwámé íbumá, lí ábúb̄ow í wúm̄a n̄ji íbumá í abúb̄ow. ¹⁸ Fwámé lí í c̄ugé n̄a nkul wúm̄a íbumá í abúb̄ow; lí abúb̄ow kú námá wúm̄a fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambá má d̄u cal lí j̄esh í ádé wúm̄a fwámé mpúmá yí, a wus̄a gwo kudad. ²⁰ Bi m̄a bá ka d̄u mpu bwo n̄a kuú nj̄on̄d w̄an̄.

²¹ «Buud bwá ngá ci n̄a m̄a ná: “Yé Cwám̄ba! Yé Cwám̄ba!” óni, b̄esh dí Zemb̄i m̄a bá magul̄a nyédí Faan dí wá. Nji b̄on̄ḡ bwá ngá c̄uḡa nda S̄ón̄ḡá w̄am jí gwów yé má céel ná, bwá wá á bá magul̄a wá. ²² Nacé jw̄ow Zemb̄i má bá s̄amb búúd mil̄s̄ú yí, zhwoog buud bwá bá ci n̄a m̄a ná: “Yé Cwám̄ba! Yé Cwám̄ba! Dugí, s̄a á shí cúndá micúndá mí Zemb̄i n̄a nkul nyw̄o. S̄a yíl májamb n̄a nkul nyw̄o, s̄a s̄a námá zhwoog *m̄eshimbá.” ²³ Nji m̄a bá b̄esa n̄a bwo ná ngáŋ ná: “M̄a a shígé bw̄ele mpu b̄i buud w̄a kú b̄ish mácéx̄ óga, wúgá m̄a na.”»

Yuug k̄an̄ bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd m̄a ká gwág l̄ású má má l̄as ni, a s̄a nda má ngá ci ná, a jí nda k̄an̄ nȳa á shum̄a nj̄ow kwóógú d̄ gwów yé. ²⁵ Ompú bwá á nyw̄ô, mp̄n̄ wóós m̄ancúwó d̄, on̄kw̄ô bwá á k̄un̄g, is̄a íni bȳesh d̄u nyífa nj̄ow w̄on̄ḡú d̄, n̄ji nj̄ow kú búg, nacé nȳa á shum̄a w̄a m̄alal dí,

7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21

kwóógú d gwôw. ²⁶ Njî, múúd mæ ká gwág lású má má lás ni, a kú sá nda má ngé ci ná, a ji nda lad nyæ á shumæ njów shé dí yé. ²⁷ Ompú bwá á nywê, mpæη wóós máncúwód, oηkwê bwá kuηg. Isâ íni byêsh ða nyífa njów wæηgú d, njów í mú búg, shugula shí ná mpuu.»

Yésus mæ lwóyá ηkûl ijwûga

²⁸ Ja Yésus má shîn lás yí, ncúlyá buud bwá á bæ cínæηg wá bwá mú bul káam mbií nyæ á ηgæ jíguli yí, ²⁹ næcé nyæ á ηgæ jíguli næ kéénd, kú bæ nda *Oyíguli ó mæcæx bán.

8

Yésus má lwag zúzaamá (Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulæ, wú mbámbæηú d, buud bwá mú bæ nyæ áncuncuma. ² Bwá ηgá shulæ, wúl zúzaamá mú cúwo, shísh wá Yésus, zæ kú dæw shí, yæ nyæ gúmá. A mú ci næ Yésus ná: «Cwámba, ηkí wó magulæ wo je lwag mæ, nyúúl bæ mæ ná sændôη.» ³ Yésus mú séém mbwê, kúnnya næ nyæ, ci næ nyæ ná: «Má magulæ. Nyúúl í bág wo ná sændôη!» Cé næ cé, zaamá í mú shîn wú muud éne nyúúlá d. Nyúúl í mú bæ nyæ ná sændôη. ⁴ Yésus mú ci næ né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sây yí. Yidagú kæ lwágulæ fada nda wó músé ná, wo ka wá *mátúnuga Moyîz nyæ á cilæ má. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgá má lú lúú ózimbi tæ d (Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyæ á ka kæ wóós Kapernawûm. A ká námé wóós ntáni, wúl lú lúú á izimbi tæ d í mú zæ téég nyæ mæbwê, ⁶ ná: «Yé Cwámba, só l mæsáal waamá mbwug kága njów; a músæ mbúmbwúgú, a ηgæ bul jug.» ⁷ Yésus músæ ci næ né ná: «Mæ é kæ lwag nyæ.» ⁸ Njî lú lúú á izimbi mú bæsa ná: «Cwámba, mæ ampíyáyé ná wo nyí g má dí njów. Jeg lás lásúg, só l mæsáal waamá yálúg. ⁹ Næcé mæ ji næ omása bwá ηgá jwú næ mæ wá. Mæ ji námé næ ozimbi má ηgá jwú næ ndí wá.

Nyæηg yêsh má é ci ná a kyéyag yé, a kæ; nyæηg má é ci ná a zég yé, a zæ. Má ká ci næ lwaá dâm ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus má gwág ntáni yí, a mú bul bî. Nyæ næ buud bwá á ηgæ bæ nyæ wá ná: «Bábálé má jaaw bí ná, mæ afwóyé bwæe dág múúd næ fwámé búgá nda nyíga, tæem bæ kúl búúd *Izærayêl dî. ¹¹ Mæ mpú jaaw bí ná zhwoηg ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwôw í ða cúwo yí, zhu kóómb í ða jímæ yí, bwá zó sæηgya næ impáám bísú *Aburaham næ *Izaag, næ *Yákwab Faan á gwówú d, bánónη bwá mú dæ dína. ¹² Njî buud bwá á jæla næ bæ næ ηkæw Faan a gwów dí wá, bwá bá wusæw yídúgú d tóón. Bwá bá bæ cínæηg, njî bwá ηgá bwam næ mæyê.»

¹³ Yésus músæ ci næ lú lúú á izimbi éne ná: «Wæe kag njów. Í bág nda wó ηgá *búgula ná.» Námé baan dæηgá, só l mæsáal mú yâl.

Yésus má lwag mimbâl Pyêr dí njów (Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zæ kæ Pyêr dí njów. A mú kæ kwey ná Pyêr cií yé á mudá mbwug shí, ayôη næ yôη má bií nyæ.

¹⁵ Yésus mú kúnnya næ nyæ mbwá d. Ayôη næ yôη mú shîn nyæ. A mú wæ l, a tééd ntâg séyúlæ næ Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwá mú zæ næ zhwoηg mimbâl mí májamb. Yésus mú ηgæ yíl bwo bów-bôw míshíshim myæηgú njî næ iciyá yâ mpu, a shîn námé lwag míl mímbâl myêsh. ¹⁷ Nyæ á ηgæ cæηg buud ntó shú ná cúndæ yí, í bwámag. Izayí nyæ á ci ná: «Nyæ á cæηg buud ó íjâm, a yíl sá ofimâl ó mæbwæ.»

Béglæ Yésus (Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgú læ Yésus nyæ á dág buud bwá á lyæ nyæ ná kesh yí, a mú ci næ *ompwíin bé ná bánónη bwá línág mân kæ fanwíny. ¹⁹ Ngwól Yíguli mæcæx mú ntâg shísh zæ ci næ né ná: «Yé Yíguli, mæ zó bá ða bæ wo kúl jêsh wó bá ða kæ

yí.» ²⁰ Yésus mú ci nà nyə ná: «Ontó bí nà miku, inunú nà maage, nji *Mwân mæ Múúd cugé nà ñkúmba kál á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíín má Yésus mú ci nà né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mæ, mæ kág dul sóóŋgú waamâ.» ²² Yésus mú yidá bęsa nà nyə ná: «Wεε bęg mæ. Bídúg mímbimbæ mí dólúg mimbimbæ myáŋ.»

Yésus má ñkáánd nà ñkwô
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúđ, ompwíín bé bwá mú bę nyə. ²⁴ Ná ndeé ñkwô mú zə kuŋg m̄n nà ñkulú, ikwô đə bád kə gwôw, đə shwiy byóólúđ, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó, ompwíín bwá mú kə juum̄shi nyə, bwá nà né ná: «Cugug sâ, yé Cwám̄ba! Sá wál zə yə.» ²⁶ Yésus nà bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgá jín í bul ná tag é!» A músə tôw, ñkáánd nà ñkwô nà m̄n, byêsh í mú saləwo ná shεε. ²⁷ Buud bəŋgú bwá mú bul bí. Bwá ná: «Wáyé mbií muud ga! Təw ñkwô təw m̄n í bálé sá nyə mægwág í?»

Yésus má yíl mājamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má sh̄n lína m̄n, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwá mú cúwo ban máshwon, mājamb má ñgá lwáfúla bwo, bwá mú zə bwəma nà nyə. Buud bəŋgú bwá á đə bul wagəwo. Kú ná nà muud nyə a jísəw ná a cə kál bwá á đə bə yí. ²⁹ Bwá mú zə nà ñkwimbyé wá Yésus, bwá ñgá ci ná: «Shé b̄n nà inéy, yé *Mwân má Zembí? Wo wál lεεl zə t̄l sá cwúnd dí fwála đəŋgú kú fwo wóós í?»

³⁰ Na, məma sənz ñkuú í á bə fwámé cícé nà bwo, í ñgá đə. ³¹ Mājamb má mú ka téég Yésus məbwə ná: «Ŋkí wo yíl s̄ə wa búúd óga dí, kəndúg sá n̄n ñkuúđ.» ³² Yésus músə ci nà mwo ná: «Kəgá!» Mājamb má mú wú búúd óni mányúúlúđ, kə nyí ñkuúđ. Sənz ñkuú ni jêsh mú bumb nà mikálá, wú kál í á bə mbúmbúnj dí

yí, kə juwa m̄n, bēsh bwá mú ñgul mājúwó, fudə.

³³ Ná ndeé, buud bwá á ñgə baagulə ñkuú wá, bwá mú wεenzh kə kwáádá, kə bwiing búúd sá í amə s̄y nà ñkuú yí. Bwá bwiing námə l̄n búúd bwá á bə nà mājamb wá. ³⁴ Buud ə ñgwála bēsh bwá mú t̄, kə bwəma nà Yésus. Ja bwá má dúg nyə yí, bwá mú téég nyə məbwə ná a wúg bwádí ləwmud.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúđ, nyiŋgə lína m̄n, kə nyádí ñgwála. ² A ñgə námə jé, buud bwá mú zə nyádí, bwá ñgə ñkény mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud bəŋgú búsə nà fwámé búgá, a mú ci nà mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Səlug lām shí! Mə má juu wo nà *misəm myô.» ³ Bóól *Oyígali ó mácεε bwá mú ñgə nyímbula bwámé nà bwámé ná: «Muud éga ñgə *lás nà Zembí bwaasúlə mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sá bwá á ñgə táduga yí, a mú lás nà bwo ná: «Nəcé jí bí má bəw mitédúgá ntáni yí? ⁵ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nà muud ná: “Mə má juu wo nà misəm myô”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cεel ná bi mpúg ná *Mwân mæ Múúd ji nà ñkul ijwúga ná a juu búúd nà misəm myáŋ.» Ntó, a mú yid wá mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wəólúg, wo ñkényug táádé gwô, wo nyiŋgəg kə njów.» ⁷ Muud wəŋgú mú wəól, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dúg sóólúgú ni yí, bwá mú gwág íkukwende, bwá mú ságusə Zembí, nəcé a yéla búúd mbií ñkúl ijwúga nyəŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ñgə cə kál búúd bwá đə jəna tóya yí, a mú dúg ñgwól múúd njúl cínəŋg shí. Muud wəŋgú nyə á bə nà jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nà nyə ná: «Bęg mæ.» A mú t̄w, bę nyə.

10 Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ηgə də, zhwog oηwenye ɔ tóya nə bósól ósól ó mábôw bwə mú námə zə, bánôη nyə nə *ompwíín bé zə də. 11 Ja *Ofarizyêη bwə á ka dúg ntáni yí, bwə á ci nə ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíḡuli wán ηgə bále də nə oηwenye ɔ tóya nə bósól ósól ó mábôw yí?» 12 Yésus mú gwág sâ bwə á ηgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí dɛ jí jwówɔda, í dɛ bə mímbál. 13 Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Má bul jí ná buud bwə gwágúg buud cey lámúd, ntɔ ná bwə dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntó jí ná mə a shíḡé zə jów ótátálí ɔ búúd. Mə á yida zə jów ósól ɔ mábôw.»

Nyá ici í idâw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 *Ompwíín ó Yuánes Nduu-buud bwə á ka zə wá Yésus zə jí nyə ná: «Sónón *Ofarizyêη sá mə dɛ ci idâw yálə Zembî gúmá nji ompwíín bwô bân kú ci. Jí í sá ntó?» 15 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ηwa bâ yí, a tâl zâη, a jów óshwə bé; ye oshwə bé bwə yidá zə nə məcey lámúd bánôη muud bâ bwə njúl kúl ηgwúd? Mbô! Nji mósól mwôw mə ηgə zə, bwə bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw məoηḡú dí wá óshwə bé bwə ka bá ci idâw. 16 Mpugá ná bwə ádé ηwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dœoηḡ í ká juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá. 17 Ntó námə, bwə ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwə dɛ wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanɔd. Ná ndeé, nə lenya nə məlwəḡ byêsh í mú cəḡə.»

Yésus mə gwúmashi shilə mə Zharus

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yésus ηgə ná lás ntáni, ηgwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúdow shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jâm

má kúnəw yə. Má cœel nə wo zəḡ kə keel nyə mbwə, a cúḡəḡ.» 19 Yésus mú tów shí bánôη ompwíín bé bwə músə bɛ nyə. 20 Bwə ηgə ná kə, ηgwól múdá mú læel bɛ nyə mpúsə. Mudá məcíí mə á dɛ wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpúsə kwon, kúnya nə nyə lwə lá káándá, 21 a ηgə téduga ná: «Má ká jisəw kúnya nə káándá mə Yésus, mə e yâl.» 22 Yésus mú yid mpúsə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wâm, səlug lâm shí. Wo mə *dúḡ cəḡ nəcé búḡə gwô.» Mudá mú yâl námə cé nə cé.

23 Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyí njwú dí njów. A mú kwey, buud bwə ηgə lwə milaag, bwo ηgə sá saagəwo mímbíí mímbíí. 24 Yésus mú ηkáánd nə buud ná bwə cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwád.» Bwə mú yida ηgə cəḡulə nyə. 25 Ja bwə mə shín wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyíí fúm, a mú bii súsás mbwəd, súsás í mú wœl. 26 Ntó, lâη ni í mú zə jwə shí nyœoηḡ nyêsh.

Yésus mə bēny wəancím-ncím mísh

27 Yésus mú kyey. A ηgə kə ntáni, wəancím-ncím óbá bwə mú bɛ nyə nə oηkwíimbyê. Bwə ná: «Yé Mwân mə *Dávid, bwíḡúḡ sá nə ηkwonú!»

28 Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwə mú shísh nyódí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ηgə *búḡula nə mə jí nə ηkul sá ntó?» Bwə ná: «Haaw, yé Cwám̄ba, sá mə búḡula.» 29 Yésus músə ka kúnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bəḡ nda bí ηgə búḡula ná.» 30 Mísh mə músə bân bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwəḡulə. Bì kú jaaw tœ muud sâ í mə bə ga.» 31 Nji bwə bân, wúlə bwə á wú cínəḡ yí, bwə á shwal kə ηḡə bāḡula nə lâη wœoηḡú kúkúl jêsh.

Yésus mə lwag fífi

9:10 11.19; Mak 2.15; Luk 5.29; 7.34; 15.1-2; 19.7 9:13 Ozê 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10 9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 9:15 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * 9:16 Na jí kúl káándá í afwóyé kə májúwó nə ndeé í juli yí. † 9:17 Oyúden bwə á dɛ sá lenya nə kúúdu cúdu. 9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16; Mak 7.36 9:31 Mak 7.36 9:32 12.22-24

³² Nə ndeé cúwólə bwə á cúwo tóon yí, bóól búúd bwə mú zə nə wúl fífi wə Yésus. Jamb í á wá nyə mənəkədad nə a bəg fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwə á bə cínəng áncuncuma wá, bwə mú bul káam ná: «Sə a bwélé dúg mbií sá ga shí *Izəreyél.» ³⁴ *Ofarizyên bān, bwə mú ci ná: «A ngə yíl məjamb nə nkul mə njwū məjamb.»

Osól ó másáal bwə ngə fáfə

³⁵ Ntó Yésus nyə á ngə kə míngwəla míngwəla, nə mákwáádə məkwáádə. Nyə á ngə jíguli buud *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí, á ngə cündə Jəjə Kéél á Faan mə Zembí, a ngə námə lwag buud məbwas mímbíí myēsh, təo ijām. ³⁶ Yésus nyə á də ngə dúg buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dúgúlə nə bwə á ngə cugə mántágula dí, bwə mə shín námə tag nda sənz incwəmbə í cugé nə mbaagalə yí. ³⁷ Ntó nyə á ci nə *ompwíín bə ná: «Dugá, idāw í mə tí fambə mənəkund mənəkund, nji buud bwə kə saag wá búsa cig-cíg. ³⁸ Ntó wə mə cí nááá: jégulagá nə amədí fambə nə a ntíg buud, bwə kəg saag.»

10

Buud ə lwámá wūm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jəw *ómpwíín wūm nə óbá bə. A mú yə bwo nkul á dúlə yíl búúd bów-bəw míshíshim, lwag məbwas mímbíí myēsh, təo ijām. ² *Buud ə lwámá wūm nə óbá Yésus nyə á jəw wá, mínə máh wə mága: tééd nə Shímun bwə á də jəw nə Pyēr yé, kala nə mínyəngə yé Andrê; zə keel Zhák bá mínyəngə yé Yuánes bwān ó Zhébedé. ³ A jəw námə Fílíp bá Batalumí nə Tómas bá Matiyô nwenye tóya. A jəw námə Zhák, Mwān mə Alfê bá Tadé,

⁴ nə Shímun kambəle loəm bá Yúdas Iskariyót, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Nə ndeé Yésus mú kənd búúd wūm nə óbá óni lwámád, a mə fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí mə kə yí, bí kú kə ikúl í cugé *Oyúden yíid. Bí kú kə míngwəla mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izəreyél dí, bwə mə jág zhíí nda incwəmbə bí kú nə mbaagalə yí. ⁷ Ja bí ngə kə yí, bí ə kə ngə cündə nə Faan mə Zembí mú kúná-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúməshi mimbimbə, bí lwag námə mízázaamə, bí yíl búúd məjamb. Bí mə nwa nkul ga ashwá, kəgá námə sēy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanē bwúgúd, təo or, təo wúl mbií mwaanē wēsh. ¹⁰ Muud kú nwa baamətálá, nkí ishimí íbá, nkí bóól ósilúfaas, nkí wəgatíg, nəcé muud ngə sēy yé mə jəlá nə yéyəw idāw.

¹¹ «Ja bí mə jé wúl ngwəla nkí wúl loəm dí yí, bí fwó sə nkí bí bí nə nkul kwey múúd jí nə lám mə báágúlə bí, bí ó ji nyədí kə wós jwəw bí mə bá cə yí. ¹² Njəw wēsh bí mə nyíi yí, bí ə bódá ná: “Zembí sáág nə bí bəg nə shee.” ¹³ Nkí buud ə njəw wəngə, bwə ləg bí, Zembí bəle sá nə bwə bəg nə shee. Nji nkí bwə bá kú ləg bí, Zembí kú námə sá nə bwə bəg nə shee. ¹⁴ Búud ó wúl njəw nkí wúl ngwəla bwə ká bə kú ləg bí, kú gwágulə kéel dán, ja bí mə wú cínəng yí, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbələ mə jaaw bí nə, jwəw Zembí mə bá zə sámb búúd míləsú yí, a bá jagulə búúd ə Sódóm nə Gomor ntə ngwəla wəngə.»

Yésus ngə kéwəli buud ə lwámá bə
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda incwəmbə mpədúgá onkweny. Bí mə jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tédúgá ngwúd nda məfaf. ¹⁷ Dugá ji nə buud

9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 **9:35** 4.23 **9:36** Ilh 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2 **10:2** Yuá 1.40-44; Mis 1.13 **10:5** Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 **10:13** Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwə á də kudə fumbyá məkuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kákúl shí bwə ámə tál məkuú máh yí, bwə mə kál gwo nə buud bí cínəng wá nə bwə músə sá nyé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24

kuú kalá; bwá bá ðu kusha nə bí mábwá má osémbye ó mílsúd, bwá ðu fyámusə bí milwón *mámpáánzə má mínjúgúlá má *Oyúden dí. ¹⁸ Bi mə bá ðu kaad mísh má búúd ó anánî nə ojwú ó ləəm dí ná, ná bi kág bwaagulə sá bí má mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulə námá ikúl í cúgə Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwá bá ðu kusha nə bí yí, bi kú bá ðu yágawo mbií bí má bá ðu kaad yí, kú yágawo íciyá í kəəd. Iciyá í bá námə ðu jé bí cé jəwəgúd, ²⁰ nəcé bi dí má bá ðu lás, Shíshim má Sóóngú wán Zembî wə má bá lás mímpu mínád.

²¹ «Mínyəñú má bá kusha nə mínyəñú yé ná bwá kág gwú nyə. Sóóngú mə bá kusha nə mwân; bwân bwá lúmbuli nə obyəl, ngə gwú bwo. ²² Buud bēsh bwá bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísəw kə wós mǎshínéd yé, a bá cəgə.» ²³ Bwá ká lwágulə bí cúwáí wúl ngwála dí, fúndágá, bí kə ngwála shúsúd. Búbálé má jaaw bí ná, *Mwân mə Múúd mə bá nyíngə zə, bi njúl kú fwo shín jaand míngwála myá *Izarəyél myēsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə ádé bwele ntə yíguli, lwaá kú ntə mása. ²⁵ Buud bwá ðu dág *ompwíin námə nda bwá dág yíguli ná, bwá dág námə lwaá nda bwá dág mása yé ná. Nkámúsá bwá lwíy sóóngú njów ná Beluzebul, nkəməsa nə bwân.»

Muud fúndág nji Zembî (Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú ðu fúndə bwo; nəcé kú nə sá á mbúdálá í bá bwên kú búguli, nkí sá á *ndímba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mǎnkenyad. Sâ má nyímbúlá nə bí lwád yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwálaminúd. ²⁸ Kúgá ðu fúndə búúd bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jím wá. Yidagá fúndə Zembî. Nyə wə jí nə nkul gwíílya múúd

ncindî, nə nyúul nə jím, a wusə byēsh kuda á kandəgəd. ²⁹ Ngaá ná bwá ðu kusha mímbá-kwáádə mímbá səsáj *mwaanē ngwúd. Tεem bə ntó mbá-kwáádə ngwúd cúgə nə nkul kud shí, Sóóngú wán kú fwo magulə. ³⁰ Bi bāñ ntāg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shílú bísá bí mílúúd yí. ³¹ Ná ndεé, kúgá ðu fúndə. Mpugá ná bí má cey Zembî lámúd cə mímbá-kwáádə nkí bulya.

³² «Muud yēsh mə mágúlə mə mísh má búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh má Dā jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kíílyá mə mísh má búúd dí yé, má é kíílya námə nyə mísh má Dā jí gwów yéd.»

Bę́lə Yésus wúsə dəəmb (Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ngə téduga ná mə má zə sá ná buud bwá cúgəg ná shεε shí gaád. Mbô! Mə azóyé sá ntó. Mə má yida zə nə dəəmb. ³⁵ Mə má zə wá ífəməga mínjów mí búúdad, mwán nyə é lúmbuli nə sóóngú, sás lúmbuli nə nyəwəngú, cól lúmbuli nə mpóómbúlú. ³⁶ Ná ndεé, buud ə njów má múúd ə bwá bá lúmbuli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sóóngú nkí nyəwəngú cə mə yé, a cúgə nə nkul bə *mpwíin waamə. Nyəwəng mə céél ncwámá dé nkí sás dé cə mə yé, a cúgə nə nkul bə mpwíin waamə. ³⁸ Múúd mə ká bə kú nkény kwolós jé bε mə, a cúgə nə nkul bə mpwíin waamə. ³⁹ Muud mə sə ná a kaambulə nə cəg jé yé, a jím bal gwo. Nyəwəng mə jím bal cəg jé nəcé mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.»

Lágúlə búúd ó Zembî (Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lóg bí yé má lóg mə. Muud mə lóg ntāg mə yé má lóg múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lóg *múúd micúndə má Zembî nəcé mpúlə ná muud micúndə, muud wəwəngə mə

10:18 Mis 24–26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34 **10:26** Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbá 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34** Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6 **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26 **10:40** 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14

ηwa myána mí jálá nə búúd ɔ mícúndá myá. Nyɔɔŋg mə lég múúd jí tútəlí mísh má Zembî dí yé nəcέ mpülə ná tútəlí muud íí, nyâη ηwa myána mí jálá nə otútəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá májúwó mátálá ηgwûd, ηgulal ηgwól zhizhe muud éga nəcέ bálə *mpwíin waamá yé, búbálé má jaaw bí ná, muud wɔɔŋgâ nyə abále shúb myána myá cínəŋg.»

11

¹ Yésus má shîn cwîny *ompwíin wûm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ηgə yə buud minjígúlá, ηgə cúndə bwádí míŋgwála.

*Yésus bánəη ompwíin ɔ Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)*

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólágú *Kríst nyə á ηgə sá myá. A mú kənd bóól ómpwíin bé ná bwé kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wé muud sə ηgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí má gwág yí nə sâ bí má dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ηgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ηgə kyey tútəlí, mizúzaamá mí ηgə yâl, wəakúmálwə bwé ηgə mpú gwág, mimbimbə mí ηgə gwûm, injúkwónúlə í búúd í mú ηgə gwág Jɔjɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bɔɔgú mádí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwíin ɔ Yuánes bwé má nyiŋgə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwééshá dí yí, bí á də kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntəη nə fufá? ⁸ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dúg jí? Ye ηgwól múud dúgə bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbə, buud bwé dú bwáád íjimé í mímbwéedí wá bwé də bə mínjów mí ójwú-buudud. ⁹ Ká bi á də kə dúg jí? Ye *muud micúndə má Zembî? Haaw, má jaaw bí ná nyɔɔŋg

bí á kə də dúg yé má ntɔ ηkwónη múúd micúndə má Zembî. ¹⁰ Nəcέ nyə wé Zembî nyə á ci nda jisə cilyá nyədí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lân waamá ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwé má byél mímwɔ mí búdad wá, kú nə nyɔɔŋg má fwo bwεε ntɔ Yuánes. Nji tεem bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntɔ Yuánes. ¹² Nə ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wósó múús íí, Faan á gwów í mú ηgə bə sâ ηkúl, buud bwé ηgə ləl inkuŋkwanz wá, bwé wé bwé ηgə ηwa dwo. ¹³ Mbwoomb máccε nə micyá mí búúd ɔ mícúndə bəsh mí á ηgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ Nkí bí búsé cəη nə mə, mpugá ná Yuánes wé jisə Eli bwé á bwiing ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yíga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágə bísə shishé ísεeŋgyá dí yí, bíl í ηgə kámbəla nə bílúgá ná: ¹⁷ “Sə má lwɔ bí ilúlwónη í ábulya məkəl, bí kú sáág; sə má nyiŋgə wá míŋgwa mí shwiy, bí kú tədəwa.” ¹⁸ Ntó wé í ηgə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ηgul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúd má zə, a ηgə də, a ηgə ηgul; bwé ná: “Nyíne nyε jisə ndəl dæg, ηgule məlwəg, a jí námə shwé oŋwenye ɔ tóya nə osóol ɔ *mísám.” Nji má jaaw bí ná fəg í ηgə nyîn mísóólágú myéd ná sán.»

Yésus mə ηkáánd nə míl míŋgwála

²⁰ Yésus nyə a ηkáánd nə buud ɔ míl míŋgwála nəcέ, nyə á tεem ηgə sá ncúlyá *məshimbá bwədí, bwé á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ηkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námə. Nəcέ bímbí lú məshimbá má má sŋy bídí má, má á mbəm sŋy Tir nə Sidon, buud ɔ

11:1 7.28 **11:2** 14.3 **11:3** Yuá 1.15, 27; 3.31; 11.27 **11:5** Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18
11:10 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 **11:14** 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13
11:15 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35 **11:18** 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2
11:21 Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20

nûŋ bwé á mbêm námá bwey bwáád míŋkud, ji ífíi dí ná bwé cénd mítádúgá. ²² Ná ndeé, má jaaw bí ná, jwôw lú cígúlé mílósú, intúgúli i Tir nà Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bi bân buud ó Kapernawûm, bí ngə téduga ná bi mə bá kə gwôw? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə ban mínjîm. Nəcə bímbí lú máshimbá má má síy bídí má, má á mbêm síy ngwála á Sodom, ŋki ngwála wəŋgú wúsé ná mpwogé. ²⁴ Gwé wé má mpu jaaw bí ná, jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, bi mə bá bə nə intúgúli ŋkí yáág ntə búúd ó Sodom.»

Mbag á yíyísa
(Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jân ja ná: «Pupa, Cwámba á gwôw nə shí, mə yə wo gúmə nəcə wo á shweel ompuye bânŋ buud ó fag isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ó búúd. ²⁶ Haaw Pupa, ntó wó wó á cəel ná í bág yé.

²⁷ «Dâ nyə a cwámbulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Mwân nji Sónŋgá, kú námá nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Sónŋgá, nji Mwân, nə muud yêsh Mwân má céél sá ná a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngə wáduga nə mim-bag mí ájijilə wá, zəgá mádí, mə é sá ná bí wógag. ²⁹ Maguləgá ná shé sáág iséy byâm fulá, bi zóg ŋwa njígúla wâm. Mə ji nə jə lám, mə kú nə intúgúli. Bí é yidá mpu yəwala, ³⁰ nəcə iséy byâm í akwówúláyé, mbag wâm wí ŋkí yísa.»

12

Yésus nə məcə mə Sábaad
(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bânŋ *ompwín bé bwé á ngə lína ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwín bwé á ka gwág zha, bwé mú ka ngə búgə mikəŋg mí blé, ngə də. ² *Ofarizyên bwé mú dág sólúgú wəŋgú. Bwé mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwín bwé bwé ngə sá sá məcə mə amágúláyé

nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí.»

³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bânŋ buud bé bwé á gwág zha yí?

⁴ Ná nyə á kə nyí banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á də bə ci shú yələ Zembî gúmə yí; í njúl ná tə nyə tə buud bé bwé á shígé bə nə zhií ná bwé dág byo. Ngaá, məcə mə də ci nə nji ofada wé bwé dág də byo, kú nə ngwól múúd shús? ⁵ Bi má də bwey lə məcə mə Moyíz. Ngaá má ngə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwé də səy *Mpáánzə Zembî dí? Ntó ji ná bwé də ntə cəx á jwôw lú Sábaad, nji Zembî kú yə bwo məcə. ⁶ Má jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé má jalá nə ságusə ntə Mpáánzə Zembî yí. ⁷ Kálaad Zembî ngə ci ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámád, ntə ná bwé dág sá mə mətúnuga.” Bi mbêm ngə mpu gwág ciyá ni, ŋki bi shígé fanda yə buud óni məcə ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ngə jwú nə məcə mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlád, a mú kyey kə nyí *mpáánzə minjígúla dí. ¹⁰ A mú kə kwey ngwól múúd cínŋgú ná mbwə í má shín shwáám. Ofarizyên bwé á ka ngə sə zhií ná bwé jéég Yésus njagá, bwé á ka ji nyə ná: «Ye məcə məshé má magulə ná bwé lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkí ngwól múúd á na gwoŋg jínúd ji nə təw ngwúd ná bân, təw jəŋgú ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bií gwo, a bân, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud ji nə mfíi cə təw? Ntó ji ná, məcə məshé má magulə ná sə sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwé mú wós tón, kə sá shwushwaga, sələ zhií ná bwé cəxlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jəŋg yí,

11:23 Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 **12:5** Ilŋ Luk 13.15-16; 14.5 **12:14** Yuá 5.16, 18

11:25 Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25 **12:2** MmN 28.9-10 **12:7** 9.13 **12:9** Mak 2.27-28 **12:11**

a mú wú cínɔŋg. Buud bwé mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ɲgə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ɲgə báásulə bwo ná bwé kú bwɛɛ sá ná buud bwé mpúg mbii váál múúd á jísá yí. ¹⁷ Ntó kéél má Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól mäsáal wâm wé éga, nyə wé má á féesh yé.

A ji abábə waamá, lâm wâm wêsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shíshim wâm.

Nyə wé má bá zə lwágulə ílwoŋ í búúd tútəlí má Zembî.

¹⁹ Nyə abúlé də shuya nə buud, a kú saagəwo,

kú nə muud má bá gwáduga kəl dé mənəkumbə má búúd dî yé.

²⁰ Nyə a búle lal lâm nda muud má kə casulə mbwu í má bwey ləŋgəwo yí,

təo nda muud má jímə ɲgwiile lámba í má shîn tag yí.

A bá bə nə jə lâm ntáni kə jé ja búúd bəsh bwé bá mpu tútəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byêsh í bá ɲgə bwánd sósłágá yé nə búgá.

Bôw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpásə na, buud bwé mú zə nə wúl mbəl wé Yésus. Jamb í á wá nyə mənəkədad ná a bág, nyə ancím-ncím, nyə fífí. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námə lás. ²³ Buud bwé á bə cínɔŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam. Bwé ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwé má gwág ciyá jəoŋg yí, bwé mú shwána, bwé ná: «Muud éne ɲgə yíl məjamb nə ɲkul má Beluzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítádúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ə dúl faan bwé ká bósɔg ɲgə lumbəli bwámé nə bwámé, faan dəoŋg í é jɛɛ ná mpaá. Buud wá wúl ɲgwəla bwé ká béégya, lumbəli bwámé ná bwámé,

ɲgwəla wəoŋgú í shîn bwíl. Ntó námə, búúd ə wúl ɲjów bwé ká bósɔg ɲgə lumbəli bwámé nə bwámé, ɲjów búúd wəoŋg í ábúlé bwey nə jimbúla. ²⁶ Nkí *Sátan mə yida nyiŋgə cuwo, ɲgə yíl nyəméfwo, ntó ji nə a má bəoŋg, faan dé í ka təw na ntədəl? ²⁷ Nki Beluzebul wé ɲgə yə mə ɲkul ná mə ɲgəg yíl buud məjamb nda bí ɲgə ci ná, zə nyé ɲgə yə buud bún ɲkul nyəoŋgú? Nğá bwáméfwo bwé ɲgə mpu lwágulə bí ná sán ɲə bí búse nə məbɛɛ? ²⁸ Nji, ɲkí Shíshim má Zembî wé ɲgə yə mə ɲkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ɲkul nyí ɲjów má ɲkuŋkúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ɲkuŋkúl wəoŋg shí, wólə nyə məŋkəda. Nji, á ká shîn wólə nyə məŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə ɲjów.

³⁰ «Muud mə bá kú kɛem mə yé, a ɲgə lumbəli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwə ná sóná sə sééŋgug yé, a ɲgə yida caam. ³¹ Sâ jəoŋg wé má jaaw bí ná Zembî mə bá juu búúd *misám nə *bwaasúle mpu bwé ɲgə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúle mpu wé Shíshim, muud wəoŋgú nyə abúle bwɛɛ bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkɛŋkɛ Shíshim, muud wəoŋgú nyə abúle bwɛɛ bə nə ijuugá təo wa cug ga dî, təo jəoŋg í ɲgə zə yíd.

³³ «Bí má ká ci ná lí jí fwámé lí, bí má ci ná ibumə byé bíse fwámé íbumə; bí má ká ci ná lí jí bów-bôw lí, bí má ci ná ibumə byé bíse bów-bôw íbumə. ³⁴ Yé iyələkag íga, bí njúl ibów-bôw í búúd, bí búse nə ɲkul ci fwámé íciyá na ntədəl? Sâ múúd ɲgə bul téduga lámúd yí, gwé wé mpu yé í dá lás yí. ³⁵ Jəjə múúd lâm yé wúsə nə jəjə kwəzə, í ka də wéeshəli jəjə isá; bów-bôw múúd yé lâm nə bów-bôw kwəzə, ka námə də wéeshəli bów-bôw isá. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mə bá zə sámb buud milású yí,

muud yêsh mə bá tôw kəodud nə iciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí məbɛɛ íciyá byô dí.»

Kala búúd áməkuu-mə-sóombú
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó máceɛɛ bánôŋ bóól *Ofarizyêŋ bwá mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá má ceel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.»
³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mbeɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nə mitédúgá olíŋgá í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábúle dúg dúl shimbá, nji dɔɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndá má Zembí yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásé mílól shú ánání dí mwô dí ná, ntó námé wé *Mwân mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásé mílól mándəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd milésú yí, buud ó Ninivə bwá bá tôw tútəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé báá, bwá á cénd mítédúgá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dúgá, sá í ntɔ Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí ámudá í á wú *mákóól má jwôw* yí í bá námé tów tútəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fúg má Sálumun. Dúgá, sá í ntɔ Sálumun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í də wú múúd nyúúlúd yí, í də kə ŋgə jéɛla máshí má mishwéeshá ŋgélə sɔ wogá. Nji ŋkí í bé kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kúl mə á fwo də ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ŋgwámبالá, sá jêsh jɔ kwambalá, ⁴⁵ í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zanɔgbá mí njúl nə ŋkúd ntɔ wáméfwó, bánón bəsh bwá mú kə nyii njów, kwambalə jiya cínɔŋg. Ná ndeé, cəg mə múúd wɔɔŋgú í mú nyiŋgə jág bôw, ntɔ mbií í á fwó də bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábúbôw ga í bá shúgula mbií wɔɔŋgú.»

Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ŋgə ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyɔɔŋgú yé bánôŋ omínyɔŋú bé bwá mú jé. Bwá músə tów tóón, bwá ŋgə sɔ ná bwá lésha nə nyə. ⁴⁷ Ŋgwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgú woó bánôŋ omínyɔŋú bwó búsa nə tóón, bwá ŋgə ceel lésha nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyɔŋú báamə wə ozá?» ⁴⁹ A músə séémb mbwə ŋgeɛ *ómpwíín bé dí. Nyə ná: «Dúgá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyɔŋú báamə, bwá wə óga! ⁵⁰ Muud yêsh má də sá sá Sóŋgú waamə a gwów mə jii yé, nyə wə jí mínyɔŋú waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyɔɔŋgú waamə.»

13

Kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námé jwôw ni dí, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mán, kə ji shí. ² Buud bwá mú kə seɛŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə ndeé, a mú tów kə kəwa byóólúd, kə ji shí, buud bəŋ cínú. ³ A mú ŋgə kənd bwo zhwoɔg mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeɛg mpəg. ⁴ Ja á má ŋgə myeɛg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwóógúd, kú nə fwámé mándəlú cínɔŋg. Í mú námé leel wéesh míŋgwu, nəcé mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásé í má faan yí, míŋgwu mi mpwásé mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nə fwámé míkɔl. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byɔɔŋg í mú leel juwo nə ndeé káda íkɔlə í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átutagú dí, í mú ŋgə wúmə, dúgə shug wúmə íbumé təd, dúgə íbumé məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málól.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Nəcé jí Yésus ŋgə jíguli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

12:38 16.1-4; Mak 8.11-12 12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63 12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10 * 12:42 məkóól má jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó iciyá dí. 12:45 2Pr 2.20 12:50 6.10 13:9 11.15

10*Ompwiín bé bwé mú shísh nyédí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ηgə jíguli buud míkanda dí yí.» 11 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a mə sá nə bi báá mpúg mindímba myâ Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. 12 Muud jí nə baalé fug yé, Zembî mə bá kwádələ nyə nywo, a músə bul nyingə bə nə ndí. Nji nyəcəng cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* 13 Mə ηgə jíguli bwo nə mikanda nəcé búsa bwé tēem kənd mísh, bwé kú dúg, bwé tēem gwágulə, bwé kú gwág kú námə wámbulə. 14 Ntó kéel mə Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dōcəng dí ná:

Bi mə bá də kənd málwə, nji bi kú bwelə wámbulə;
bí də kənd mísh, nji bi kú bwelə dúg;
15 nəcé kúl búúd ga í mə shîn lal mílám,
bwé mə shîn juwal málwə,
wá búdal mísh;
né mísh máη mə á bá dúg,
məlwə máη mə á bá gwág,
mílám myáη mí á bá wámbulə.
Nkwuŋgá bwé á bá cénd kuú njōnd,
né ndéé mə mú lwag bwo.»

16 Yésus mú ci nə *ompwiín ná: «Bi bāη, mísh mún mə mə jəla nəcé mə ηgə dúg; məlwə mún jəla nəcé mə ηgə gwág. 17 Bábálé mə jaaw bí ná, zhwoog *buud ɔ mícúndə nə otátəlí ɔ búúd bwé á bə nə yéesh ná bwé dúg sá bí ηgə dúg yí, nji bwé áshígé dúg. Bwé á bə nə yéesh ná bwé gwág sá bí ηgə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

18 «Kagá gwágulə nda kanda mbəəl məmpəg í kə ná. 19 Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwúlú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í amə kə lámúd yí: ntó jí ná nyíni jisə tâη mpəg í á shugulə zhíi nə zhíi yí. 20 Muud jísə tâη nda mpəg í á shugulə shí á

məkwóógú dí yé, jisə nyəcəng jí ná, a gwág Mílsú mí Zembî, a lég myə nə məshusug; 21 nji a kú nə mikəələ nyédí cugud, a kú wá nadá, á bə Mílsú mí Zembî nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágulə ηkí cúwúlí nəcé Mílsú mí Zembî, a julə nyúul. 22 Muud jísə tâη nda mpəg í á shugulə íbiin-biin dí yé, jisə nyəcəng á ná, a gwág Mílsú mí Zembî, njií, yágáwó isá yá māη mwôw, nə wímbulə móbii í mú zə káda Mílsú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. 23 Muud nywáá jísə tâη nda mpəg í á shugulə shí átutagú dí yé, jisə nyəcəng á ná, a gwág Mílsú mí Zembî, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumə təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.»

Kanda bów-bôw ká

24 Yésus nyə á nyingə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwôw dúsa nda lân ga: Ngwól múúd nyə á zə sá fambə, a myεεg jə mpəg ídêw. 25 Nji, mpwó-bulú, búúd bēsh bwé njúl ígwəd íí, wúl zhízhíη músə zə bə gúl bów-bôw ká na fambə níid nə ndéé a mú kyey. 26 Ja mpəg í á kə, í wá mábəga yí, bów-bôw ká í á kə námə, í músə nyín. 27 Né ndéé, amádi fambə osóol ɔ mäsáal bé bwé mú kə jí nyə ná: “Mása, ηgaá wo á bə nji mpəg ányunywaá wódí fambə? Ká, bów-bôw káá jāη í ηgə wú ηgow?” 28 A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíη wām wó í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwé nə né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byəcəngú?” 29 Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ηgə bəduga íkáá nə fwámé ídêw, byēsh í mú ηgə tâw. 30 Bídúgá ídêw nə káá abúbôw byēsh í wíyúg, kə wós ja búúd bwé bá zə saag ídêw yí. Mə é bá ci nə buud bəcəng nə bwé téédúg tí íkáá í abúbôw, bwé wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwé ka tēem zə kwós ídêw, kə wá ηkundád.”»

*Kaanə búbumə mpəg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)*

13:12 25.29 * 13:12 Na ηgə cēel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fug mə Zembî yé, nyə é nyingə bul bə nə fug nyəcəng; muud cúgé nə yéesh jəcəng yé, nyə é ηgə yida jímbal búbaalé fug á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12 13:22 1Tm 6.9-10 13:30 3.12; Mbú 14.14-15 13:31 17.20; Luk 17.6

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumə *mutárəd ηgwól múúd nyə á myeeg nyədí fambá yí. ³² Búbumə jəng wá í búl cwáágwəwə nə bíl íbumə í mampəg byēsh. Nji ja í dú kə yí, í də gwaa cə mólógá mampəg mā fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyədí mílówəd.»

*Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)*

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ηwa wə, a fugə nə mampíí mə ηgug buléd málól yí, í é sá nə ηgug wəng wēsh í búndəwəg.»

*Nəcə jí Yésus ηgá jíguli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)*

³⁴ Yésus nyə á ηgə ci buud isá íni byēsh míkaanád, nyə a shígé də bwele lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ηgə sá ntó nə iciyá í ηgwól *múúd micúndá í bwəmag mbii nyə á cilə yí, ná: Mə bá lésha nə bwo míkaanád. Mə bá wéesh isá búúd bwə afwóyé bwele mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwín bé bwə mú shísh nyədí. Bwə nə nyə ná: «Féélóg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.» ³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg ídāw yé, nyə wá *Mwān mə Múúd. ³⁸ Famfá wá shí búúd bwə njúl ga. Jə mpəg wá buud búsə Faan á gwówád wá. Bów-bôw íkáá wá buud bwə ηgə bə Mbáwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhín í á bə bów-bôw íkáá wá Njwú məjamb. Saagúlə bwə bá saag ídāw famfá yí, wá məshíné mə shí. Buud bwə bá saag wá, bwə wá *wəngəles. ⁴⁰ Nda bwə də tí íkáá í abúbôw, bwə jígal byo bágéd ná, ntó námá wá í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwān mə Múúd mə bá nti wəngəles bé, bwə zə bigas Faan dé, bwə mú yíl búúd bwə ηgə ndēny bóól

məláamb wá, nə bəng búsə kú bísh məcəg wá. ⁴² Bwə kə kúl bēsh kuda ánúní dí. Bwə bá bə cínəng, nji bwə ηgə bwam nə məyā. ⁴³ Ntó otátalí ə búúd wá Zembí bwə bá də faan nda yásə Faan mə Sónógú wánád. Muud jí nə málwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimé lá sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimé lá sá jísə shwoó dí gúl famfá yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha məbii mə mēsh nə ndéé a mú kə kusə famfá jəng.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda lân ga: ηgwól múúd nyə á də kusə ijimé í mákwóógú bwə də lúlə isá í nyanjá nə ndí yí, nə a kə də kusha. ⁴⁶ Muud wəngə mú ka kwey dəng í búl bə nə mfíí cə mólógá mēsh yí, a músə kə kusha isá byé byēsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəng.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda wód bwə mə wusə məjúwód yí. Í bii óshū mímbii mímbii. ⁴⁸ Ja í mə lwánd yí, bwə mú julə, kə nə dwo cínú. Bwə mú kə ji shí, féesh fwámé óshū, wá mímanjad. Bwə yíl óshū ó abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námá wá í bá bə məshíné mə shí dí yé. *Wəngəles bwə bá béeg mimbíya mi búúd bənəng otátalí ó búúd. ⁵⁰ Bwə bá kúl ósól ó məbôw kuda ánúní dí. Cínəng mə bá bə bwo, nji bwə ηgə bwam nə məyā.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwín bé ná: «Ye bí shí mpu gwág isá íni byēsh?» Bwə ná: «Haaw.» ⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwə wá mə jaaw bí ná, Yíguli məcəg yēsh mə jíg isá yā Faan á gwôw yé, a jí nda ηgwól sónógú jísə nə jə kwəzú yé. A jí nə ηkul wéesh isá í acwúlú nə í agúgwáan cínəng kwəzú dəng.»

*Buud ó Nazarét bwə abúgúláyé Yésus
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵³ Ja Yésus mó shîn jíguli búúd nè mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyádi kwáádá. A mú ká də yə búúd minjígulá bwádi *mpáánzá minjígulá, mbií í á ná buud bēsh bwá á də káam, bwá ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *máshimbá í á wú nyə ηgow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəwəngú dí Maríya? Omínyəngú bé wə *Yákwab bənəŋ Yóseb nə Shímun nə Yúda? ⁵⁶ Ngaá, okóól bé bēsh búsa wa sádí? Məma ísà íni byēsh í á wú nyə ηgow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bəəgú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má də námá bwəma nə mpyóŋ nji nyádi kwáádá nə nyádi njów búúdu.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəŋ, nəcé buud kú *búgala nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud (Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwəw məwəngú di, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiiŋgyá má Yésus, a mú ka ci nə osóól ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sá jəwəng wá á músá nə mpífá á ηgá sá *məshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə məŋkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lósú má Herodyád, mudá má mínyəngú yé Fílíp. ⁴ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ηwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka də cəel gwú Yuánes, nji a ká də fúndə buud nəcé nda bwá á də gwəŋ Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Ná ndeé, jwəw Herod nyə a təl zan byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáág cwánú, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jēsh wó é gwáamb mə yí.» A kəen ηkaanə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóŋgú, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág

mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ηgwóombúlú wəwəngú cey lámú; nji nda nyə á bwey kəen ηkaanə mísh má ójóŋ dí ná, a mú magulə ná bwá yág nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów mímbwug, kə cígə Yuánes cún. ¹¹ Bwá músə zə nə lúú yé yáásád, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbulə nyóŋgú. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwá músə kə ηkēny kug nyúul, kə dəl. Bwá mú kə nə ləŋ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idəw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ηgə téduga yí, nyə a wú cínəŋ, kə kəwa byóólú kyey ná a ká ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwá cúgé yí. Nji buud bwá mú mpu ntó, bwá músə zə áncuncuma, bwá ηgə zhu míngwála, bwá ηgə kyey ncindye nə ncindye ηgələ bə nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dúg mənjkumbə mə búúd mání; a mú gwág bwo cey lámú, a músə lwag mímbəl myán. ¹⁵ Ja kugá má bii shí yí, *ompwíin bwá mú shísh nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə búsa wa bugád, kugá námə óga, bídúg mənjkumbə mə búúd mága, bwá kəg mákwáádá, kə kusə sá má də.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud óni bwá kəg. Biméfwó, yágá bwo sá má də.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd itóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwá jíg shí ákándad. A mú ka ηwa íbuléd itóon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembí akíba. A músə fəy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwá músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwá mú də, jílə, idəw lág. Byəwəng í á lág yí, í músə lwánd məbwumú wúm nə məbá. ²¹ Buud bwá á də wá, bwá á jee bə budúm otóshin ótóon, kú lə búdá nə ikágə.

13:55 Yuá 6.42 **13:57** Yuá 4.44 * **14:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ηgwáməna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á ηkúmba faan yé». Dégúg námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mís 13.1. **14:2** 16.14 **14:3** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **14:5** 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 **14:13** 15.32-39 **14:14** 9.36 **14:20** 20j 4.43-44

Yésus má kyey májúwó dí gwôw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námá nji í á shîn yí, Yésus nà *ompwíín ná bwá káwag byóólúd, bwá línnág kə nyə shwóg mán fanwíny té nyə é ngə fwo bíd zhwog buud bwá á bə óni yí. ²³ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbánúdíd nyáméfwó ná a ká jəgula nə Zembî. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyəmé. ²⁴ Byóól dân í á bə í má wú bwúnúdíd fwámé cé. Nji ikwô í á ngə bul jág ntágulə bwo nəcé nkəwô nyə á ngə yida wú kóómb bwá á ngə kə yí. ²⁵ Ngεε míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bε bwo, a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíín bwá má dúg a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwá mú jág bul fúndə, bwá ngə téduga ná jísə *jím. Bwá músə ka ngə bul bwú ónkwiimbyé nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Mə wá éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ŋkí jísə wo, ciig ná mə kyéyug májúwó dí gwôw zə nún wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólúd, a músə ngə kyey májúwó dí gwôw, ngə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á má dúg nda nkəwô ngə bul kuŋg ná, a mú nyingə bə nə ifwaas, a mú tééd nyalálə májúwód, a músə leel kím ná: «Yé Dâ, cəgug mə.» ³¹ Yésus mú námá leel séémb mbwə, kə bíí nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwô jí ná ŋkí tag. Nəcé jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólúd, nkəwô mú ntág shîn. ³³ Bəng bwá á bə byóólúd wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmə, bwá ná: «Wo jí bále bə *Mwân má Zembî.»

³⁴ Bwá má shîn lína mán, bwá mú jé loəm á Genezarêt. ³⁵ Buud wá kúkúl jəng bwá má yag Yésus, bwá mú kyey nə lân мэnd má kúnə-kúnə mēshud. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myēsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jísówúg ngə kúnya nji nə *mbwaag káándə yé.

Bəng bwá á ngə kúnya nə nyə wá bwá mú ngə yál.

15

Məfulú má ímpáámbá nə məcεε má Zembî
(Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyên nə *Oyíguli ó məcεε bwá á wú Yurúsəlem wá, bwá á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíín bwô bwá ngə ntə məcum má ímpáámbá, bwá ngə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Nəcé jí bí bāŋ ngə ntə mpándí má Zembî, bí ngə yida baagulə məcum má ímpáámbá yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sóngú woó nə nyəngú woó.” A nyingə námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sóngú yé ŋkí nyəngú yé, bwá jalá nə gwú múúd wəngə.”

⁵ Nji bí bāŋ bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóngú ŋkí nyəngú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyána shú má Zembî,’ ⁶ í cúgə bwele bə múúd wəngə obuləga ná a yəg sóngú ŋkí nyəngú gúmə.” Ngaá ná bí ngə sá ná Milésú mí Zembî mí bəg ŋkúngúg, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bí búsə nə məkəŋ! Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúnə shú dánúdí ná:

⁸ Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí,
milâm myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wán ngələ ságusə bwá ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwá ngə yida jíguli buud minjígulá myá məpándí má búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwá á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwə, mpu gwágulə. ¹¹ Sá í də nyíi múúd mpu dí yí, gwá dí í də wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembî dí; nji sá í də yida wú múúd mpu dí yí, gwá wá í də wá nyə məlwaagəwo.»

¹² Ompwíín bwá mú shísh nyədí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo

mpú ná lésú wó ámə lás ni í ámə bul ntáguḷə Ofarizyêḥ?» ¹³ A mú bɛsa nə bwo ná: «Sâ jêsh sóḥḡá waamá nyə a shígé bɛ yí, í bá tâw nə mikɔḷó. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwé ḡḡə bii bóól wəancím-ncím mbwád ná bwé jaand nə bwo. Nkí ḡḡwól áncím-ncím mə jaand nə ḡḡwól, bêsh bwé é búla bíd.»

¹⁵ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sá mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsə námá kú mpu gwág isâ? ¹⁷ Ye bi agwágé ná sâ jêsh í nyíi múúd mpu dí yí, í dɛ kə mwô dí, í músə cɔ kə bíd? ¹⁸ Nji isâ í dɛ wú múúd mpu dí yí, í dɛ zhu lámúd, byó wé í dɛ wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dî. ¹⁹ Nəcə lámúd wé bów-bôw mítédúgá mí dɛ zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minɔmb, nə jaḡga, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúle mpu. ²⁰ Isâ í dú wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dî wé íni. Dále ídêw kú gusa məbwé í áde wá múúd məlwaagəwo.»

Búgá mə múdá á Kanaan (Mak 7.24-30)

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir nə Sidon. ²² ḡḡwól múdá á nûḡ, a njúl shilə Kanaan, mú ḡḡə zə nyádí a ḡḡé kîm ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân mə *Dávid, bwíḡgúg mə ná ḡkwəḡ. Jamb í mə jág bul bii shilə wâm.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíin bwé mú shísh Yésus kúná-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíḡḡgúg nyə, a ḡḡə sá káḡgá bɛḡlə sə nə ḡkwíimbyé.» ²⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Zembî nyə á nti mə shú íncwəmbɛ í *Izəryél, í mú ḡḡə cwagəwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nye músə zə kúd mpwóómbá shí wé Yésus, jəḡula nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, shwəḡgú mə.» ²⁶ Yésus mú bɛsa nə né ná: «ḡwále ídêw í bwân ó njów, wusə yə ómpyê, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bəle bə ntó. Ká, Cwám̄ba, ompyê bwé dɛ námá cwála məmpulú mə dú kud túwali ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé

búgá. Sâ wó ḡḡə jii yí, í bág námá ntó.» Námá wəla dɔḡḡá di, mwân mə mudá éne músə yál.

²⁹ Yésus músə wú kúl níid. A mú ḡḡə bɛ ncindyə m̄ḡ mə Galilé ná ndeé a kə bád wúl mbáḡúd, kə ji shí. ³⁰ Buud bwé mú zə sɛḡḡya na nyádí áncuncuma; bwé ḡḡə zə nə buud bwé á dɛ nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəkúməlwə nə buud wá ijám, nə míl zhwog mimbəl. Bwé mú zə ḡḡə bwíḡg myo Yésus dí shí məkuú, a mú ḡḡə lwag myo. ³¹ Buud bwé á bul ḡḡə káam ífífi ḡḡəle bəle lás, buud ó ijám bwé ḡḡə bə mpwogé, bɔḡḡ bwé á dɛ nyás wá bwé ḡḡə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwé ḡḡə mpu dúg; bwé mú ḡḡə ságusə Zembî á Izəryél.

Yésus mə nyiḡə yə búúd idêw (Mak 8.1-10)

³² Yésus músə jôw *ómpwíin bɛ, nyə nə bwo ná: «Mə ḡḡə gwág buud óga ḡkúḡkwóḡlə nəcə sənôḡ sə mə ji mwôw məlól, bwé cúgé ná nə sâ mə dâ. Mə acéélé nyiḡ bwo ntúni zha, bwé á bá kə tag nə məntəmbəli zhíd.» ³³ Ompwíin bwé mú ci nə nyə ná: «Sə é sá ntədəlé ná sə bág nə bímbí lá ídêw mə yə zhwog buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bi búsə nə íbuléd íné?» Bwé ná: «Zaḡgbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə kə ci nə buud bwé jíg shí. ³⁶ Nə ndeé a músə ḡwa íbuléd zaḡgbá byəḡḡá nə oshú, a yə Zembî akíba, a fêy byo ikúl ikúl, yə ómpwíin bɛ, bwé mú kə ḡḡə kaaw buud. ³⁷ Muud yêsh mú də nə ndeé jíle. Zhwog ikúl í mú lúg t̄ḡ məkúdá zaḡgbá. ³⁸ Buud bwé á də wá, bwé á bə buud otóshin onô, nji budúm kú ló búdá nə ikágá. ³⁹ A músə kə bíd ná buud bwé nyiḡəḡ, nyə mú kəwa byóólúd, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyêḥ bwé jî shimbá (Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

a ñkényúg kwolós jé, a bɛ mə. ²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambələ nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔɔng mə jímbál cug jé nəcə mə yé, a má yidá kaambələ nə gwo. ²⁶ Nkí muud mə bii mábii mēsh má shí ga ná ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfíi nyá é bə nə ndí cínɔng yí? Muud ji nə ñkul wá jí shú ná a nyíngag bii shíshim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ñgó ñkənəwa nda sósɔngú yé, bánɔŋ *wəéngəles, a bá zə yə búúd myəna mí mísólúgú bwá á sá myá. ²⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, ból búúd básé wa óga, bwá ábúle bwele yə, bwá kú fwo dúg *Mwân mə Múúd mə zə ñwa jiya ici jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwaná myé (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpásə mwôw mäsaman, Yésus mú ñwa Pyêr nə Zhâk bá mínyɔŋə Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbúŋúd. ² Nyúúl nyé mú shwɔɔla bwo míshúd, mpwoombú í mú ñgə ñkənəwa nyə nda jwôw, mikáándə myé mí mú ñgə faan nda məŋkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwá mə wós, zə ñgə lésha nə nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwámba, nywaálə ñgələ ji wa. Nkí wó magələ, mə shumə mábanda məlól, ñgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.»

⁵ Pyêr ñgə ná lás ntúni, seegya ñji gúndə á ñkəŋkənəwá í mə zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ñgə wú gúndə jɔɔng dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Nyádí wé lâm wâm wēsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwá mə gwág kál dɔɔng yí, bwá mú bul bə nə ifwaas, bwá mú wusə mányúúl shí ombúbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.»

⁸ Bwá mú bân məmpwoombú, bwá mú dúg ñji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bánón ñgə mə ka ñgə shulə wú mbún dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwûm shwoŋ dî yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwá músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyígali ó mácɛɛ bwá də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə tál ísá byēsh ícə byáŋúd. ¹² Sâ ñgwúdú, məe mə jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwá á shígé yag nyə, bwá á sá nyə mbií wēsh bwá á cɛel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máŋúd.» ¹³ Ompwíin bwá músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wé á ñgə ci yé.

Yésus mə yíl múúd jamb (Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

¹⁴ Ja bwá mə kə wós máŋkúmbə mə búúd dí yí, ñgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwón shí, jəgala nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwámba, gwágúg mwân waamə ñkúŋkwóŋələ. A də fudə ibwúg, a ñgə bul jug. A mú də kəl nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ májúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwó dí, ñji bwá shígé kwag lwagələ nyə.»

¹⁷ Yésus músə bî ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówələ bí mítédúgá e! Mə e bá kə nə bî ntúni kə wós ñgow? Mə é bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wɔɔng kâ.»

¹⁸ Yésus mú ñkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlúd, ncúncwə má jɔɔng músə yál námə cé nə cé.

¹⁹ Ná ndéé ompwíin bwá músə shísh wé Yésus, zə nyímbəla nə nyə ná: «Nəcə jí sá bəŋ shígé kwag yílələ jamb ni yí?»

²⁰ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcə bi cugə nə fwámé búgá. Búbálé mə jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgə tɔɔ ñji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbún ga ná: “Túwúg na, wo kág

16:27 Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 17:1 5.1 17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 17:5 3.17 17:9 16.20 17:10 Mal 4.5; Mat 16.14 17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 17:17 Mbá 32.5, 20 17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 * 17:21 Míl micilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íga.

tôw wáádá”, mbún bále ka. Sâ kú ná kwo ntɔ bi nkul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í ða wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídúw.]»

²² Ja bánón bwé á ngə kyey shí á Galilê yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwé bəg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwəw áléel.» Ompwíin bwé músə ka bul gwág sá jəngə cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwé mə ka kə wósos Kapernawúm yí, búúd bwé á ða nwa tóya á *Mpáánzə Zembí wá bwé mú zə jí Pyêr ná: «Yígali wán mə ða námə jána tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr mə kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wəe mə dúg ná ji? Ozə bwé ða jána ójwú ɔ shí otóya nə ongasumân? Ye mimbyágá mí máshí mán, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Íjigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ígaá, ntó ji ná mimbyágá mí ádé jána? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntəgələ bwo, kaág mán, kə wusə ngwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bəny nyə mpu, wo mú kwey san *mwaané í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə nwa wə, wo kə jána tóya waamə nə wô.»

18

Muud mə búl bə nə mfí Faan mə Zembí díyé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dəngú dí, *ompwíin bwé á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zə mə búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówád?» ² Yésus mú jəw kúkágá, zə təl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbále mə jaaw bí ná, nkí bi mə bə kú cénd kuú njənd né bi bəg nda ikúkágá, bi abúle bwəle nyíi Faan á gwówád. ⁴ Gwə wə jí ná, muud mə dúg nyéméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wə má bá bul bə

fwámé múúd Faan á gwówád. ⁵ Muud mə lég ntəg gúl kúkágé nda jíga jínə dām dí yé, a mə lég mə. ⁶ Nji, ikúkágé í ngə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəngú, í bul jəla nə bwé kəlɔg muud wəngə məma kwóogú cúnéd, bwé kəl nyə nə dwo mán, a kú ná cwánəwo.

⁷ «Íkúnkwónələ búúd nəcé bulyələ məbəngú. Cug í cúgé nə nkul bə kú nə məbəngú, nji nkwee muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə ná mbwə wə nkí kuú wə í ngə kwal wo bəngú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə nkí kúl kuú, ntə ná wo bəg nə məbwə nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ Nkí jús dwô í ngə kwal wo bəngú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla nə wo nyíg cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntə ná wo bəg nə mísh mwô mēsh, bwé bá kə kəl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəngəles bán bwé təl ja jəsh mísh mə Dá jísə gwów yéd. ¹¹ * [Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə cug buud bwé á mə jímb nə zhií wá.] ¹² Bi mə tádúgá ná ji? Nkí ngwól múúd ji nə íncwəmbə təd, ngwúd í mú wú sənz dí kə ngə jéɣla. Ngaá ná nyə e lágə byəng yá məwúm ibuú nə ibuu kúl í ngə də yí, a fwo kə sɔ jəng í ámə kə ngə jéɣla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbále mə jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusəg nə gwo ntə yá məwúm ibuú nə ibuu í shígə kə ngə jéɣla yí. ¹⁴ Námə mbií wəngə, Sónngú wán jí gwów yé nyə acéélé né gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Nkwambələ misám

¹⁵ «Íkí ngwól mínyəngə woó mə sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo mə sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji nkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúd ngwúd nkí

17:22 16.21 17:24 MmN 30.13 18:1 Luk 22.24 18:3 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 18:4 23.12 18:5 Luk 10.16 18:8 5.29-30 18:10 Yuá 10.11-15 * 18:11 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 18:14 6.10 18:15 Ləv 19.17; Gal 6.1 18:16 Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19

óbá, binón bi kág lás nə nyə, í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “Nkwambulə nyēsh í jəlá nə s̄y nə owúshined óbá ñkí olól”. ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Də lú óbúgula. A ká námə ban gwág Də lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembí yé, nda ηwenye tóya. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, s̄a jēsh bí má c̄ɛlə shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów. Jəŋg jēsh bí má bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bə ntó gwów. ¹⁹ Búbálé má nyiŋgə jaaw bí ná, ñkí buud obá w̄a gwoonj jín ni bwá mpú bwəma c̄ŋ ηgwúd shí gaád ná bwá gwáám Zembí gúl s̄a, t̄em bə jí t̄em bə jí, Sónngú waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəcé kúl búúd obá ñkí olól bwá má s̄eŋgya shú dām dí yí, s̄ánón nə bwo wá búś c̄inŋg.»

Fwámé Ijuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wá Yésus, kə jí nyə ná: «Cwamba e, ñkí mínyon̄ə waamə mə sá mə məb̄w, má jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zəŋgbá?» ²² Yésus mú b̄sa ná: «Mə ac̄yé nə wo ná kə shúg ija zəŋgbá, má ci ná kə kumə m̄w̄um zəŋgbá ija zəŋgbá. ²³ Gwá wá jí ná, Faan á gwów dúśə nda yuug ga: wúl njwú-buud í a zə kə sá osól ó m̄s̄aal b̄e shitóg. ²⁴ Ja á má ηgə sá shitóg wəŋg yí, ηgwól sół m̄s̄aal músə biil nə mpwálá ñkí jág bulya *mwaanē, t̄ŋ búśə nə ñkul jána nə ibw̄ey otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sół m̄s̄aal éne nyə á shigé bə nə ñkul nyiŋg mpwálá ná, mása músə ci ná bwá bíig nyə nə mudá nə bw̄an b̄e b̄esh, bwá kúshag bwo, t̄em bə ís̄a byán byēsh, mwaanē wəŋgú zág jána mpwálá. ²⁶ Sół m̄s̄aal éne músə zə k̄s̄awa mása yé shí məkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jisówúg mə, mə é jána wo mpwálá ni nyēsh.” ²⁷ Inkúnkwon̄ í músə bii mása lám, a músə bíd nyə nə mpwálá nyēsh, kú ná jí t̄em bə s̄a. ²⁸ Ja sół m̄s̄aal éne má wós tóon yí, a

má bwəma nə ηgwól shwá yé bá bwá á d̄ə s̄ey yé, nyə á bə nə nyə mwaanē n̄i odanar̄i t̄əd. A músə bii shwá yé éne c̄ŋúđ, ȳmb̄ali nyə ná: “Nyŋgúg mə mwaanē waam yēsh.” ²⁹ Shwá yé músə t̄éeg nyə məbw̄ə ná: “Jísówúg mə, mə é jána wo mpwálá nyw̄o.” ³⁰ N̄i sół m̄s̄aal éne kú magulə. A mú kənd shwá yé mímbwug dí shú ná a jónág nyə mpwálá nyé. ³¹ Ja bóól óshwá b̄ŋ b̄ánón bwá á d̄ə s̄ey wá bwá má dúg sółúgú wəŋgú yí, bwá mú bul gwág c̄ey lámúđ, bwá mú kə jaaw mása wán s̄a í má s̄ey yí. ³² Ná ndeé mása músə j̄w nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo ji bów-b̄w sół m̄s̄aal. Mə ámə bíd wo nə mpwálá nyw̄o nyēsh, mə yíl lám nəcé nda wo ámə t̄éeg mə məbwá ná. ³³ Ngaá, wo ámə jəlá nə gwág shwá woó ñkúnkwón̄úlə námə nda mə ámə gwág wo ñkúnkwón̄úlə ná.” ³⁴ Mása yé músə k̄eenzh nyə nə wéalal-məbag ná a fwóg námə nyiŋg nyə nyé mpwálá nyēsh. ³⁵ Ntó námə wá D̄a á gwów má bá d̄ə sá bi yé, ñkí bi mə bá kú d̄ə juu ómínyon̄ə bún ijuugá ná bi yíl lám kandugə.»

19

Yésus nə m̄gwú má bá (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á sh̄in lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudéa, Zhurd̄ə fanw̄iny. ² Buud bwá á b̄e nyə n̄ŋ ñkí jág bulya, a mú ηgə lwag mímb̄al myán, mí sh̄in ηgə yál. ³ Bóól *Ofarizyēŋ bwá á zə kə nyédí, kə bwówulə nyə, bwá ná: «Ye məc̄ɛɛ míshé má ηgə ci ná muud ji nə ñkul yíl mudá yé bá nə mbií mábyaagulə wēsh?» ⁴ A mú b̄sa nə bwo ná: «B̄i a fwóyé l̄ə mícilyád ná ja Zembí nyə á té ís̄a byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntáni ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyəŋgú, a kə leedyə nə mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúul ηgwúđú.” ⁶ Ntó ji ná bwá c̄ugé ná búúd obá, bwá músə muud

ngwúd. Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.»⁷ Ofarizyêḥ bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəc é jí Moyîz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cœl yîl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad mægwú má bâ yí?»⁸ Yésus mú bəsa ná: «Moyîz nyə á magulə ná muud jéég yîl múdá yé bâ nəc é lal bí milâm. Í á shígé du fwo sîy ntó mátéédúléd. ⁹ Mœé má ka jaaw bí ná, ḥkí muud mə yîl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínœmb, a bâ múdá shús í, muud wœng mə sá mínœmb.»¹⁰ *Ompwíin bé bwé mú lás ná: «ḥkí ntáni wó cœx lu bâ í du bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwé jíg kú béya.»¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Buud bēsh dí bí nə ḥkul gwág lésú ga, nji bœng Zembî má yə ḥkúl nyœng wá. ¹² Nəc é bóól búúd bwé njul mimyáágə zhu byélé dánúđ; bóól bwé á sîy mimyáágə kukúg; bóólúgá bāḥ bwé njul nda mimyáágə shú ná bwé mpúg wá milâm Faan á gwówúđ. Múúd jí nə ḥkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wó Yésus ná a bádug byo məbwê, sá məjəgala shú dánúđ. Nji *ompwíin bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus mú sœ cí ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəc é Faan á gwówú dúsə sá á mbii búúd wáḥ.»¹⁵ A mú bəd bwo məbwê ná ndéé a mú cə cínœng.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúd nyə á ka shísh wó Yésus zə jí nyə ná: «Yígali, jáyé jə sá má sáág shú ná mə bág nə cug á kandugə kandugə yí?»¹⁷ Yésus mú cí nə nyə ná: «Nəc é jí wó zé jí mə njígá shú jə sá yí? Muud ngwúd wó jí jə múúd. ḥkí wó cœl nyíi cug dí ság nda mœcœx má ḥgə cí ná.»¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé mœcœx?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínœmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal

sóḥgá woó nə nyœngú woó, ka námá cœl múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cœl wóméfwó ná.»²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ḥgə bwey bə mœcœx mání mēsh. Gúl jí í ḥgə nā fúfə mə yí?»²¹ Yésus mú cí nə nyə ná: «ḥkí wó jí mpu bə nda Zembî mə cœl ná, kaá kusha ísá byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanê wœngə, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²² Nji ncwámá dœng mə gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntág kyey, nəc é nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú cí nə ompwíin bé ná: «Búbálé má jaaw bí ná, jísə kwowalálə ná buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan á gwówúđ. ²⁴ Má nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúđ.»²⁵ Nji ómpwíin bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zə jí nə ḥkul *dúg cug yé?»²⁶ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú cí nə bwo ná: «Muud cugé nə ḥkul sá jini jāḥ, nji Zembî nywáá ji nə ḥkul sá sá jêsh.»²⁷ Pyêr mú ka cí nə Yésus ná: «Sə buud sá á má shîn lúgə ísá byêsh, sə zə bə wo wá, í bá ka bə nə sə bāḥ ntədəle?»²⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ja ísá byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwān mə Múúd mə bá ji nyádí *caangə á milwanéd yí, bí báá buud ḥgə bə mə wá, bí mə bá ji bín ícaangə wúm nə íbáád, bí ka sámb íbœnd wúm nə íbá yá *Izəryél milésú. ²⁹ ḥkí muud mə sá ná, tœ minjów, tœ məshí, tœ omínyœḥ, tœ okóól, tœ sóḥgá, tœ nyœngú, tœ bwān, a lúgə byo shú dām, a bá nyingə bíi byo, sá ngwúd ija təd; muud wœngə ka bá kə cugə cugə á kandugə kandugə dí. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bœng bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myá bímbí ngwúd

19:9 5.32; Luk 16.18 **19:10** 1Kr 7.1 **19:14** 18.3 **19:18** MmN 20.12-16; Ləv 19.18 **19:19** 22.39 **19:21** 6.20; 8.21-22; Luk 12.33 **19:22** Sôm 62.11 **19:26** Zak 8.6; Luk 1.37 **19:28** 25.31; Luk 22.30; 1Kr 6.2; Mbú 3.21 **19:29** 10.37 **19:30** 20.16; Mak 10.31; Luk 13.30

1 «Faan á gwôw dásə nda lân ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambé *vînyə. Muud wəɔŋgú nyə á ka jóóg mpámán mpámán nə a kə sɔ́ búúd bwé kág sêy nyádí fambá. 2 Bónón bwé mú kwambələ nə a bá jəna nə bwo *danarî ngwúd nkúmba jwôw nda í du bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyád nyádí fambá. 3 Muud éne mú nyiŋgə wóós ŋgeé məwəla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó mäsáal bwé njúl tām dánd kú nə sá bwé sáag yí. 4 A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námə sêy mádí fambá, mə é yə bí sá í jəla yí.” 5 Báni bwé mú kə. A mú nyiŋgə wóós ŋgeé tólóg dí, a nyiŋgə námə wóós ŋgeé məwəla mələól, a ŋgə námə kənd buud fambá. 6 Ŋgeé məwəla mətóon mǎ mpwó-kugú, a mú nyiŋgə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námə tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí mə shínal jwôw ncindí na kú nə sá bí ŋgə sá yí?” 7 Bwé mú bəsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud mə ŋwá sá ísáyád.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námə sêy mádí fambá.”

8 «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambé mú ci nə muud nyə á du vyee nyə jús ísá dí yé ná: “Jówúg ósól ó mäsáal, wo yég bwo myəna myán. Wo é tééd nə bəɔŋg bwé amə shúgala zə jé mpámpásə wá, wo ka kə shúgala nə bəɔŋg bwé amə tééd zə shúshwóógú wá.” 9 Bəɔŋg bwé á ŋwa ísáy ŋgeé məwəla mətóon dí wá, bwé mú ŋwa myəna myán, muud yêsh danarî ngwúd. 10 Bəɔŋg bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shísh ján ja, bwé ŋgə téduga nə myán myəna mí é ŋwá bulya; nji bwé mú námə ŋwa muud yêsh danarî ngwúd. 11 Ja báni bwé mə lág bímbí dəɔŋg yí, bwé mú ŋgə cwaduga nə amádí fambá. 12 Bwé ná: “Bəɔŋg bwé amə zə mpámpásə wá, bwé mə sêy nji wəla ngwúd, wo mú yida yə bwo myəna bímbí ngwúd nə sá, í njúl nə sá bān sə mə jísəw mwásə ncindí nə lal-lal yásə.” 13 Amádí fambé mú bəsa nə ngwól ná: “Wey, kwába cúgə na. Ŋgáá shwá amə bwey bə cún

nə wo é sêy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarî ngwúd? 14 Ŋwagú kəw dwô, wo kyéyug. Mə cəel yə bíná muud a mpámpásə bímbí ngwúd. 15 Nə jí, mə ajáláyé nə sá byəɔg dām nda mə cəel nə? Ye wo gwág bôw nə mə bələ nə jə lâm?” 16 Ntó námə wə búúd wá mpásə bwé bá tōw shwóg, bəɔŋg wá shwóg tōw mpásə yé.»

Yésus mə jaaw nə a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yésus nyə á ka ŋgə bád kə Yurúsəlem; na zhíd í, nyə á ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bə, a wú nə bwo búúd dí, bónón kə ŋgə kyey koogú, a mú ŋgə jaaw bwo ná: 18 «Dugá, sə ŋgələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá nə *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz mábwə mə mílúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó məcəéd. Bwé é cəelə nyə shwiy, 19 bwé mú kəenzh nyə mábwə mə íkúl ishúsúd nə bwé kág cágulə nyə, bwé yíd nyə nə milwón, bwé bwambələ nyə kwolós dí. Nə ndéé, jwôw áléel, a bá gwúm shwónhəd.»

Ŋgwóombúlú mə nyəɔŋgú mə bwān ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

20 Bwān ó Zhébedé nyəɔŋgú wān nyə á ŋwa bwo, bónón ka shísh wə Yésus. Nda nyə á ŋgə kə ŋgwóombúlú ná, nyə a kúdəw shí yə Yésus gúmá. 21 Yésus mú jí nyə ná: «Wó jí jí?» Nyə ná: «Yég bwān bām óbá óga wáda nə bwé bāg jí wo, nyíga mbwə məncwúm, nyíga mbwə məkóól, Faan dwô dí.» 22 Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sá bí ŋgə jí yí. Ye bí bí nə ŋkul ŋgul bálá mə wál zə ŋgul yí?» Bwé ná: «Haaw. Sə bí nə ŋkul ŋgul.» 23 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Jíni kóomb jí ntó. Bí é bá ŋgul bálá jām. Nji, kóomb á nə bí jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wāni cígálá, ijiya byəɔŋg bíse shú bəɔŋg Sónngú waamə nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

24 Ja bóól ómpwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág omínyəɔŋgú óbá bəɔŋg bôw. 25 Yésus mú jôw bwo,

lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwé ngə nteɛng ijwûga byán, ofwó búúd bwé ngé lwóya nji mpâl. ²⁶ Í nda bá du bæ ntó bí bân dí. Nyɔɔng yêsh mə céél bæ fwó múúd gwoong jín dí yé, yídag sêy nə bósól. ²⁷ Nyɔɔng mə céél tów bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sâ jɔɔngû wé jísá ná *Mwân mə Múúd nyəmefwó nyə a shígé zə ná bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námé cug jé shú ná ncúlyá buud bwé bág ofulí.*»

Yésus mə lwag wáancím-ncím óbá Zheríko

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwé á ngə wú Zheríko yí, buud bwé á bɛ Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwé á bæ zhíí dí koogú, bwé mú gwáduga ná Yésus ngə cɔ. Bwé mú ngə kîm ná: «Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwígúg sá ná nkwoŋú.» ³¹ Buud bwé á bæ áncuncuma wá bwé mú ngə nkáánd nə bwo ná bwé jíg kúl-kúl, nji bân bwé mú yidá mpu bân mákál gwôw ná: «Cwámba, Mwân mə Dávid, bwígúg sá ná nkwoŋú.» ³² Yésus mú shigula, a mú jôw bwo, jí bwo ná: «Bi mə jii ná mə sáág bí ji?» ³³ Bwé nə né ná: «Cwámba, ság nə mísh mäsá mə bánúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnnya nə bwo mísh; námé cé nə cé mísh mə mú nyiŋgə dúgya bwo, bwé mú bɛ nyə.

21

Cí Yésus mə wós Yurúsalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwé á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsalem yí, bwé á kə wós ngéé Betufazhe, *Mbún wóolivyê dí. Yésus mú lwâm *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bæ, bí ká námé jé bi kwey myɔɔlú jakáás cɛɛlá, nə mwân yé. Bi ɔ ciny byo, zə mə

nə byo. ³ Nkí muud mə jí bí sâ, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwámba wé ngé jii byo.” Muud wəɔngû nyə é leel námé bííd nə bi zág nə byo.»

⁴ Í á sîy ntó shú ná ciyá mə *múúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cígá nə buud ɔ Siyôn* ná:

«Dugá, njwû wún ngə zə bídí.

A ji nə lâm ná shee, a mbéd myɔɔlú jakáásud,
cwɔ jakáás, mwân cúdú anɔkény mim-bag dí.»

⁶ Ompwíín bwé mú námé kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná. ⁷ Bwé mú zə nə myɔɔlú jakáás nə mwân, bwé ngə yíl mikáándé myán ngə jɛel bwo míkwoŋud. Yésus músə ji gwôw. ⁸ Bósól ncúlyá buud bwé á bæ cínɔng wá, bwé ngə taalə mikáándé myán zhíí nə zhíí, bósól bwé ngə búgə məmpúnzə mə ílí ngə zə taalə zhííd. ⁹ Shwínzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔng bwé á ngə bɛ mpúsə wá bwé á ngə wá ngwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bág nə nyɔɔng ngé zə jíná mə Cwámba dí yé!

Hosána jon lə gwów dí cwû!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ngwála wêsh í á tów otátəlí, buud bwé ngé jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bósól zhwoŋ buud bwé ngé bɛsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarê shí á Galilé.»

Yésus mə wíŋg búúd ɔ míkus Mpáánzə Zembî

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíŋg búúd bwé á ngə sá mikus cínɔng wá. A shín lwág ítúwəli í búúd bwé á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bɔɔng bwé á ngə kusha məfaf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Bwé bá du

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19

* **20:28** Bwé á du jóna nkúmba tân shú ná nkúmba kwám í bág fulí. Tân nyɔɔng wá Yésus nyə a jóna nə cug jé shú búúd bəsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42 **21:5** Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bæ məma mbún bwé á lwɔ ngwála á Yurúsalem cínɔng gwów yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 **21:11** 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 **21:13** Iza 56.7; Zhe 7.11

jôw njôw wâm né njôw mójøgula?” Ká bí bân má yida sá né í bég daage lú íjúwâl.»

¹⁴Nó ndeé wəancím-ncím nə wa ijâm bwá mú shísh nyádí na Luŋ dí cwû, a músə lwag bwo. ¹⁵Nji milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máççç bwá á gwág bôw nə *məshimbá Yésus nyə á ngə sá má, bwá gwág námá bôw nə iyàngá íkúkágó í á ngə wá Luŋ dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân má Dávid». ¹⁶Bwá mú ci nə nyə ná: «Ye wo ngə námá gwág sá bwá ngə ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bi bân bi afwóyé lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmə mímpu mí íkúkágó nə ikény í bəl dí?”» ¹⁷Nó ndeé a mú lúgə bwo, wú ngwála dî, kə Betanî, kúl nyə é já yí.

Kundú figyé

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸Mpámán mpámán, ja nyə á ngə kə ngwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹A mú dúg shug lu *figyé njwón dí koogá, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyé ná: «Wo abúlé ná nyiŋgə bwele wúmə tə bumá.» Cé nə cé, figyé músə shwáás. ²⁰Ja *ompwíín bwá má dúg ntáni yí, bwá mú bul káam, bwá jí Yésus ná: «Figyé éga má ka leel shwáás cé nə cé ntədəlé?» ²¹Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mbəm bə nə búgə kú nə məshwán, bí sá námá sá má má sá figyé éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci nə mbún ga ná: “Túwúg na, wo kəg juwa mân”, í bále námá sîy ntó.» ²²Sá jêsh bí má bá gwáamb mójøgula dí nə búgə yí, bi mə bá bii gwo.

Nkul ijwûga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³Yésus nyə á ka kə nyíi *Luŋ má Zembî dî, á mú ngə yə buud minjígúlá. Nó ndeé, milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwá mú kə nyádí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísâ íni nə ndí yí? Zé nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgə?» ²⁴A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zé námá fwo jí bí

njígá. Bí má ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?» Bwá mú téduga ná: «Ŋkí sə má ci nə “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ²⁶Sá má ká meel ci nə í á bə ŋkul á buud í, ŋkwé sê! Buud bəsh bwá ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷Bwá mú bəsa nə Yésus ná: «Sá ampúyé.» A mú námá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sêy fambá *vînyə múús.” ²⁹Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpúmpúsá, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá. ³⁰Muud éne mú lésha nə ngwól mwân mbií ngwúd. Nyân mú bəsa ná: “Dá, mə zé kə.” Nji a kú kə. ³¹Bwân óbá ónííd, nyáyé má sá nda sóŋgú wáŋ nyə ámə cəel ná?» Bwá mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músə ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Ōŋwenye ó tóya nə budá bwá jánjá fúlí wá bwá bá cə bî, bwá kə kumə Faan má Zembî dî. ³²Nəcé Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhí a tətəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Ōŋwenye ó tóya nə budá ó jaŋga, báá bwá á búgula nyə. Bi á tɛm dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó másáal ó abúbôw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³«Gwágúlógá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vînyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámbé ísándálé, a mú yə búúd fambá jəŋg mácéd. A músə kə njəəndəd. ³⁴Ja mám wáágulə má á wóós yí, nyə á kənd ósól ó másáal bé ná bwá kəg ŋwa nyə

dé kəw lu mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bəəngá bwá mú yida kə bii osóol ó mäsáal, bwá danɔlə cú ηgwól, bwá gwú ηgwól, bwá lúmə ηgwólúgá məkwóógú nə ndéé a fudə. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ηkí bulya, cə wá ashúshwóógá. Buud bwá á lúg nə fambá wá bwá mú námá sá bwo nji mbií ηgwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músə kənd mwān yé, a ηgə téduga nə bwá é gwəpə nyə nə mwān yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ηgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwá mú ntāg bií nyə, sheenzh julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəəngá ntədəl?» ⁴¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəəngá kú nə inkuŋkwon; a mú ηwa fambá jé, yə búúd oshús, bəəngə bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jəla wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí,
dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga†.

Cwámba sóólúgú yé wá ni.

Jísə *sā mímbugú sádí míshád í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwá wá mə jááw bí ná, Zembí mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwon búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yíid. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəəng dí yé mə bá kweshali búg; nyəəngə kwóógú dəəng í bá káda yé mə bá cugali.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myā ofada bənəŋ *Ofarizyēŋ bwá á shīn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu nə bwá wá Yésus ηgá lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ηgá lə sə məzhíí nə bwá bií nyə. Nji, bwá á ka ηgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwá á də ηwa Yésus nə *muud micúndá mə Zembí.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námá lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwəw dəsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa nə a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó mäsáal bé nə bwá kəg jəw búúd nyə á jəw zāŋ dí wá; nji buud bəəngá bwá á shígé cəel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósól ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud mə ámə jəw wá nə, mə mə shīn kwəməsa dína. Mə mə cígə ínten yə ocúdu wā məwón. Isā byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəəngá kú bísh njúwúlú mə cī, bwá mú yida ηgə bwílya, nyāŋ kə nyádí fambá, nyāŋ kə mákíd mēd, ⁶ bóólúgá bwá bií námá *búúd ə lwámá ó cī, bwá cúg bwo nə ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgə lə ógwúl ə búúd bəəngá nə ndéé jígal ηgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í mə shīn bə kwəməsá, nji buud mə á jəw wá bwá á shígé mpíya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ηgə jəw buud bēsh bí é ηgə kwey wá, bwá zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó mäsáal óni bwá mú kə məzhíí məzhíí, kə ηgə ηwa buud bēsh bwá á ηgə kwey wá, təə mímbugáwúlú təə ijəp í búúd. Njəw zāŋ í mú lwánd nə buud ná cwósó.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyíi njəw zāŋ ná a zə dúg búúd bwá ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ηgə dúg nə ndéé a músə kwey ηgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəəng ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəəng nji kúl-kúl ná kufəg, kú mpu nda á bəsaɡ ná. ¹³ Ntó, njwú-buud mú ci nə osóol ə mäsáal bé ná: “Wálúlúgá nyə məbwə nə məkuú, bi wúsəg nyə tóón yídúgú, kúl á bá kə bə nji a ηgə bwam nə məyē yí.” ¹⁴ Ntó, mpugá nə njúwúlú wúsə

21:39 Heb 13.12 **21:41** 22.7 **21:42** Sòm 118.22-23 † **21:42** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwá á də tééd jil méndəlúd yí, dwó wá bwá á də bə ja bwá lám mənyung mə njəw yí. **21:43** Dan 2.34-35, 44-45 ‡ **21:44** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá ini. **21:46** 21.11; 26.4-5 **22:2** 9.15 **22:6** 21.35 **22:7** 21.41 **22:11** Mbú 19.8 **22:13** 8.12

shú búúd ñkí bulya, ñji bɔɔŋg bí fééshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(*Mak 12.13-17; Luk 20.20-26*)

¹⁵ Ná ndeé *Ofarizyêŋ bwə mú kə shwushwagád, kálə sɔ́ nda búsə nə ñkul bwéel Yésus ná a bílɔg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwə mú ñwa bɔ́l *ómpwíín bájə nə bɔ́l búúd ó gwoonŋ í á dɔ́ ságusə ijwúga í Herod yí, bwə mú kənd bwo, bwə kə cɪ nə Yésus ná: «Yíguli! Sə ñgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ñgə jíguli sə cug á Zembí búbálé. Wo ádé námə beemb sá bɔ́l búúd bwə é cɪ yí, wo kú námə bə nə ífwaas nə mbií múúd wí nə ñkul tów wo míshád yí. ¹⁷ Ntó, jaawug sá. Ye məcɛɛ məshé mə ñgə magulə ná sə jənaŋ tóya mə *Káázəl, ye mə anŋɛ nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwə mpu mbiya lám wán. A mú cɪ nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ɔ́ mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaané bwə dɔ́ jəna tóya nə ndí yé.» Bwə mú zə nyə nə san *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombá nə jíná bwə á lúlə wa ga?» ²¹ Bwə nə né ná: «Jísə Káázəl». A mú ka cɪ nə bwo ná: «Yógá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²² Ja bwə mə gwág mpɛsá ni yí, bwə mú bul káam bwə mú kyey, béegyá nə nyə.

Osadwisyêŋ bwə láámbulə Yésus
(*Mak 12.18-27; Luk 20.27-40*)

²³ Námə jwəw ñgwúd ni, *Osadwisyêŋ, buud bwə dɔ́ cɪ nə mimbimbə mí ábúle gwúm məshwonŋ dí wá, bwə á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yíguli, Moyíz nyə á cɪ ná: “Ñkí muud mə yə kundú, mínyonŋ yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəonŋ mə yə yé mpwonŋ buud.” ²⁵ Ká gúl sá í á bə sá wa, bɔ́l omínyonŋ bwə á byél zangbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lúgə mínyonŋ yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námə yə kú nə mwân, a lúgə ñgwól nə mudá. Í á ñgə

kə ntúni ná ndeé, bəsh zangbá mbií ñgwúd. ²⁷ Mudá mú námə zə yə bwədí mpúsə. ²⁸ Ja búúd bwə bá gwúm yí, nyáyé á omínyonŋ zangbá mə bá ka ñwa mudá? Nŋáá ná bəsh bwə á shí bə ógwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí ñgə kwab nəcé bí ampúyé sá Kálaad Zembí ñgə cɪ yí, bí kú námə mpu mpífə mə Zembí. ³⁰ Ja búúd bwə bá gwúm məshwonŋ dí yí, budúm bwə ábúle ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwə bá ji nda *wəéŋgales ó Zembí bwə njúl jonŋ dí ná. ³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm məshwonŋ dí, ye bí afwóyé lɔ́ sá Zembí nyə a lás nə bí yí? Nŋáá nyə á cɪ ná: ³² “Mə ji Zembí mə *Aburaham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab.” Ntó ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwə ñgə cugə wá.» ³³ Məŋkúmbə mə búud mə á ñgə gwág nyə má má á ñgə bul káam njígulá yé.

Shug lá məcɛɛ
(*Mak 12.28-34*)

³⁴ Ja *Ofarizyêŋ bwə mə gwág ná Yésus mə juwal Osadwisyêŋ mimpu yí, bwə mú seɛŋgyá nə ndeé bwə mú kə nyádí. ³⁵ Nŋwól múúd á gwoonŋ jájə njúl Nkume məcɛɛ mú zə bwówulə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yíguli, məcɛɛ míshé məsh dí, dáyé í ntɔ́ mól məsh?» ³⁷ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembí woó Yawé nə lám wə wəsh, nə *shíshim wə wəsh, nə lúú wə wəsh. ³⁸ Dáni cɛɛ wə í ntɔ́ mól məsh, dwó wə í tál shwóg. ³⁹ Dəonŋ í ká námə nyinŋə bə nda dwo yí, dwó wə ga: Wo cɛel múúd yəsh jísə wo kúnəkúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcɛɛ məbá mání wə məsə shug á *mbwoomb məcɛɛ wəsh nə minjígulá mí *búúd ɔ́ micúndə myəsh.»

Kríst, Mwân mə Dávid
(*Mak 12.35-37; Luk 20.41-44*)

⁴¹ Nda *Ofarizyêŋ bwə á bə seɛŋgyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ñgə ná cɪ *Kríst* ná ji? A ji Mwân mə zə?» Bwə

22:21 Rom 13.7 **22:23** Luk 20.27 **22:24** Mbá 25.5-6; Mət 38.8 **22:32** MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10

22:41 20.30-31 * **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembí nyə a gwáágulə məwúdə mə íjwúga ná ndeé a nti yé.

ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ŋkul mə Shíshim, nyə á jôw Kríst ná Cwám̄ba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwám̄ba† nyə á ci nə Cwám̄ba wâm ná:

“Jigá shí wa mádí mbwê mən̄cwôm, kə wóós ja mə é culushi mízhízhíŋ myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «ŋkí Dávid mə bwey jôw Kríst ná Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ŋkul bəsa sâ yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwel̄e jí Yésus njígá.

23

Yésus ŋgə ŋkáánd nə Oyíguli ó mácçç bán̄ŋ Ofarizyêŋ

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus músə ka ci nə mən̄kúmbə mə búúd nə *ompwíín bé ná: ² «*Oyíguli ó mácçç bán̄ŋ *Ofarizyêŋ bwə njúl jiya mə Moyíz dí ná bwə dúg jíguli búúd mácçç mə Zembî. ³ Ntó, ságá bwo mægwág, bí bç mínjígulá myán̄. Nji, bi kú ŋwa kuú njəond wán̄; nəcə bwə mpú nji məlás, kú ka d̄a sá. ⁴ Bwə d̄a kəplə jilə-jilə mímbag, d̄a zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú súsál təo nyiná ná bwə kwiy myo. ⁵ Misóólágú myán̄ myēsh mísə nji dúlə sọ mísh. Bwə d̄a bweeg byán̄ *íŋgwabí í mácçç ntə bósól búúd byán̄. Bwə bul námə d̄a gweesh myán̄ mímbwaag mi káándó. ⁶ Bwə ccel d̄a jí nji lúú táwəli dí ja bwə d̄a kə ídína dí yí; ja básə *mám̄páanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí, bwə ccel kə d̄a jí nji íjiya yâ shwóg. ⁷ Bwə ccel ná buud bwə dúg bəda bwo mabədá mə gúmə mən̄kúmbə mə búúd dí. Bwə ccel námə ná buud bwə dúg jôw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bi bân̄, kúgá sọ ná buud bwə jówúg bí ná: *Rabi nəcə Rabi wán̄ jí nji ŋgwúd; bi básə omínyəŋh̄ mpédúgá nyínú. ⁹ Kúgá jôw múúd shí ga dí ná sóŋgú waamó

nəcə sóŋgú wán̄ jí ŋgwúd, nji nyəŋŋ jisə gwów yé. ¹⁰ Kúgá sọ ná buud bwə jówúg bí ná omása, nəcə mása jisə ŋgwúd, nji *Kríst. ¹¹ Nyəŋŋ yēsh mə bul bə fwámé múúd mpédúgá nyín̄ dí yé, á jəlá nə sēy nə bósól. ¹² Muud mə bân̄ nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəŋŋ mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bân̄ nyə gwôw.

¹³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácçç nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcə bi mə laa búúd zhí á Faan á gwôw. Í músə, biméfwó kú nyíi, bí kú námə nyiŋgə bíd ná bəŋŋ bwə ŋgə ccel nyíi wá, bwə nyíig.

¹⁴ *[[«Məntágula nə bí *Onkume ó mácçç nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcə bí ŋgə mánda mikúsə mí búdá nə minjów myán̄, bí ka d̄a sá ígwaa-gwaa í mójəgula ná bwə dúgúg ná bi bí ijəp̄ í búúd. Bi mə bá bwəma nə intágulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácçç nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcə bí ŋgə ntə míshwú ntə mákwamb ŋgələ sọ muud ŋgwúd jí nə ŋkul cénd mítédúgá zə nyíi mísəŋ wánú. Ja bí mə ka jíga dúg mbií múúd wəŋŋ yí, bi mú sá ná a bəg nji muud mə jəlá nə kə kuda á kandugəd, nəcə bi é sá ná a nyíŋgəg bul sá bów-bôw ísá ntə bî.

¹⁶ «Məntágula nə bî, wəancím-ncím bí mə t̄w shwóg ná bi mə lwágulə búúd zhí wá, məntágula nəcə bí ŋgə ci ná ŋkí muud mə keen *Mpáanzə Zembî, sâ nyə ámə keen yí, í cugé nyə yímbulí. Nji, múúd mə ká keen or á Mpáanzə Zembî, sâ nyə ámə keen yí, jí nyə yímbulí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntə gúlúgá, ye or, ye Mpáanzə Zembî í ŋgə sá ná or bəg or mə Zembî yí? ¹⁸ Bí ŋgə námə ci ná muud mə ká keen *alatâr, sâ nyə ámə keen yí, í cugé nyə yímbulí. Nji, múúd mə ká keen sâ mə Zembî í

22:44 Sôm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwám̄ba: Wa, jíná lú Cwám̄ba dúsa “Yawé”, mbii í ŋgə wú Sôm 110.1 dí yí. **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40 **23:3** Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilŋ 15.37-41; Mat 6.1 **23:8** Yuá 13.13 **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * **23:14** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14 **23:18** MmN 29.37

mbwúg alatâr dí yí, sâ nyé ámə keen yí, jí nyə yímbáli. ¹⁹ Yé wáancím-ncím óga! Jí í ntɔ́ gúlúgá, ye sâ í mbwúg alatâr dí yí, ye alatâr mə sá ná sâ jɔɔŋg í bág shú mə Zembî yí? ²⁰ Ntɔ́, muud mə kéén alatâr yé, á keen alatâr nə sâ jêsh í mbwúg alatâr dí yí. ²¹ Muud mə kéén Mpáánzə Zembî yé, á keen Mpáánzə Zembî nə Zembî muud njúl cínɔŋg yé. ²² Muud mə kéén jon lə gwôw yé, mə keen jiya ícî mə Zembî nə Zembî muud njúl cínɔŋg yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcé bí ngə yə Zembî *ŋkəw wúm á isâ nda mânt nə anis nə kumîn†, ikáá bí mə də teegushi ídâw nə ndî yí. Nji bí yida mpyêny mɔɔŋg mácɛɛ mə búl ntɔ́ má, nda cugálə nə buud tətəlí, nə gwágúlə búúd cey lámúd nə búgúlálə Zembî. Sâ bí á jəla nə sá wə ni, kú yida mpyêny byɔɔŋg bí ngə bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhí wáancím-ncím óga. Bi mə də sál málwəg, yíl ncincíŋ jí cínɔŋg yí, nji bí minə *shamô ncindí.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ngə gusa bálá nə shúyá nji kwoŋəd, cwú nye njúl lwándúlá nə isâ í mándá nə íbów-bôw isâ í mə ŋwa bí milâm yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwú shú ná kwon bág námə ŋkí ŋkê.

²⁷ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bú sə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí bú sə nda məshwon bwə mə wá fəm má, ŋkí nywa dúg tóŋn, nji cwú njúl lwándúlá nə iyasé í búúd nə bíl ísâ í ádudanâ mimbí mimbí. ²⁸ Bi bú sə námə ntɔ́, mísh mə búúd dí, bí ngə nyîn nda buud bú sə ótútəlí wá; í njúl nə milâm mín mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bish mácɛɛ nə cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bú sə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ngə lwɔ́ məshwon

mə *búúd ɔ mícúndá, bi ngə lugushi ikúl otútəlí ó búúd bwə á dɔw yí. ³⁰ Bí ngə ci ná bi a mbâm bə ja impáámbe bín í á cugə yí, bi a shígé nywá də wá məbwə kúl bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí. ³¹ Ciyá jín jɔɔŋg í ngə bwaagulə nə bí bú sə bwân ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá. ³² Ká jí, məelugá casulə sâ impáámbe bín í á tééd yí. ³³ Bi bú sə mbéé ónywá, iyəlukag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? ³⁴ Gwə wə í bá bə ná, mə é də nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó mácɛɛ; bi mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwóŋ bídí məmpáánzə mə mínjígúlád, bi mə bá julya nə bóól míngwála míngwála. ³⁵ Í bá námə də sɔy ntúni ná ndéé, otútəlí ó búúd bəsh bwə á gwúyɔw wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, tətəlí múúd, zə wóós məcií mə Zakarí mə Baraki bí á gwú mpádúgá Mpáánzə Zembî nə alatâr yé. ³⁶ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intágulí byɔɔŋg byêsh.»

*Yésus ngə lígya shú Yurúsalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsalem ngə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə mə á tééd ná mə seɛŋg bwân bwô nda ábiyá kúwó mə də seɛŋg bwân bé məfaafugə dí ná! Nji, bi kú magulə ntɔ́. ³⁸ Ká, dugá njów wán í zə lúg wuul. ³⁹ Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyingə nyîn nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúm é í bég nə nyɔɔŋg ngə zə jínə mə Cwámbe dí yé”.»

24

23:21 10j 8.13 **23:23** Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** mânt nə anis nə kumîn: Jísə ikáá bwə də lugushi jáámbe nə ndî yí, isâ nda məsəb. **23:24** 15.14 **23:25** Mak 7.4 **23:26** Yuá 9.40 **23:28** Luk 16.15 **23:30** 5.12; Mis 7.52 **23:33** 3.7 **23:34** 1Te 2.15 **23:35** Mət 4.8-10 **23:38** Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 **23:39** Sôm 118.26

Intúgúlí í bá bəyí
(*Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37*)

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Lun má Zembî, cúwo tóón. A ngə kə ntáni, *ompwíín bwə mú shísh nyədí, kələ cəel sá ná a dúgúg mbií málwəga búúd bwə á lwə cínəngú Lun má Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi má dúg dí isâ íni byêsh í? Bábólé, má jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlágá na gwəw. Na yêsh mə bá bə ícímí icímí.»

³ A mú ka kə *Mbúñ wəolivyê dí, kə ji shí. Ompwíín bé bwə mú shísh nyədí kə jí nyə bónón bwəmé ná: «Jaawug sê, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé ná wo wál zə, nə cug á shí ga í wál zə shîn?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi ó bəy ná buud bwə bəg shüg bí, bi mú bə bów-bów zhíí. ⁵ Nəcə buud nkí bulya bwə bá də zə nə jínə dām, zə də ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshügá mán məəng má bá kənd zhwoğ buud jugú. ⁶ Bi mə bá də gwág mílán mí móomb, bi gwáduga ncíndə dəomb. Bi kú bá də kənd mílám gwəw; í bá jii ná isâ íni í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné má shí. ⁷ Gúl lwoñ í bá lumbəli nə gúl, dúl faan lumbəli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlád, shí í bá námə də ntaŋusa bíl íkúlád. ⁸ Isâ íni byêsh í bá ná bə nji mətéédulé má məcəy mə byéyí. ⁹ Bwə bá də kusha nə bî ná bi bwəmag nə məntágula, bwə də gwú bî. Ilwoñ byêsh í bá mpii bí nəcə jínə dām. ¹⁰ Ntó, zhwoğ buud bwə bá jímb, bwə cwagəwa zhíí abábəwəd. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpédúgá nyáñád nji zhín nə zhín. ¹¹ Zhwoğ *buud ə mícúndə ó məshügá bwə bá zə, zə sá ná buud nkí bulya bwə bəg bów-bów zhíí. ¹² Nə ndéé, fúlú á kú bish məcəç í bá ngə mpyáánz, zhwoğ

buud cəelí mú bá ngə shîn. ¹³ Nji muud mə bá jisəw kə wós məshínéd yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwə bá cúndə Jəjə Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwoñ byêsh í gwágúg; nə ndéé məshíné má mūsə bə.

¹⁵ «Gwə wə jí ná, bi mə bá dúg ájələnəkúnkwə múúd micúndə Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí má bá dúg isâ byəəng yí, buud bwə bá bə Yudéa wá, bwə bəg fúndə, kə mímbúbəñád! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə njəw kə ŋwa sâ. ¹⁸ Nyəəng mə bá bə fambé yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁹ Nkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bəəng bwə bá ngə nyééng bwən mwəw məəng dí wá! Bwə bá bul nkúnkwə. ²⁰ Jəgəlagá nə Zembî ná mítúbúg myəəng mí kú bá bə bí nkwánád, nkí jwəw lá Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntəg í bá bə mwəw məəng dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəəng. ²² Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwəw mə incwaw í ntəg məəngú, təə muud kú faam. Nji a bá cunal mwəw məəngú nəcə buud á má bwey féésh wá.

²³ «Ntó, nkí ngwól múúd má ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wa”, nkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó məshügá nə buud ə mícúndə wə məshügá bwə bá də wós. Bwə bá də sá məma *məshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə ná nkí gúl sâ jí nə nkul bə ntó, buud Zembî má bwey féésh wá bwə bə bów-bów zhíí. ²⁵ Bi ó bəy! Mə má bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwə ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí ji nūñ shí a shwéeshád”, bi kú kə wu. Nkí bwə ci ná: “A jí ká nyúl fúmád”, shwánágá, bi kú magulə, ²⁷ nəcə *Mwən mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóómb jwəw í də cúwo yí, í nyín kóómb jwəw í də

24:2 Luk 19.44 **24:5** 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwə á də lwə minjów yí, bwə á də mç kwáminú námə nda mənyunç. Kwáminú í á də bə nkí lal, buud kə də ngə kyey wu gwəw, muud jee námə kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14 **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18

jímə yí. ²⁸ Kál mbimbə wúsə yí, cínəŋ wə ómpal ó də sɛɛŋgya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məəŋg mə ká námə shîn c̆, jwów í bá shila ná ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshali mənkenya; wəacén-cénî bwə bá də bí shí; isâ byêsh bíśə nə mpífə jəŋ dí yí í bá kúnɣala. ³⁰ Ja jəəŋgə, sâ í bá lwágulə ná Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jəŋ d̆; ikûl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ŋgə tədəwa; bwə músə dúg Mwân mə Múúd ŋgə zə mínkúdúd, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəéŋgəles bé nə məmá laag í də lás nə ŋkulú yí, bwə zə sɛɛŋg búúd Zembî nyə á féesh wá, ikómb in̆ byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wós bílúgád.

³² «Ŋwagá fug nə yuug bí mə də dúg nə líí *figyê yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənçuug mə agúgwáan mə ŋgə k̆ yí, bí mú mpu ná ompú bwə mú kúná-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dúg isâ byəəŋg byêsh í ŋgə s̆y yí, mpugá nə z̆y yé mə Mwân mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé c̆, isâ íni byêsh kú fwo s̆y. ³⁵ Gwów nə shí í bá c̆, nji iciyá byâm kú c̆.»

Muud mə jálá nə ji ŋkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nə jwôw nə wəla isâ byəəŋg í bá s̆y yí, kú nə muud mə mpû; tɛɛm bə wəéŋgəles básə wə Zembî wá bwə ampúyé; tɛɛm bə Mwân nyə ampúyé; nji Sóŋgá wə mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isâ í bá s̆y námə nda í á s̆y ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpəŋ í búdálúg shí nyêsh, buud bwə á də də, də ŋgul, bwə béya, bélushi námə bwân bán ná ndéé kə wós jwôw *Nówe nyə a nyí məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwə á shígé də bɛɛmb təə sâ, kə wós ja mpəŋ í á zə

janɣulə bwo bêsh yí. Ntó námə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budûm óbá bwə ŋgə s̆y fambá, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwə ŋgə jí isâ kwóógú ŋgwúd dí, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg.

⁴² «Ntó, jigá ŋkasô! Bi ampúyé jwôw Cwám̆ba wún mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amádí njów mbəm də mpu wəla lə búlú júwâl í é zə yí, ŋki á də ji ŋkasô, a kú bíd ná júwâl í búgəg nyə njów, júwo isâ. ⁴⁴ Ntó, bí mə jálá nə də ji ŋkwəməsá, nəcé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ŋgə tədəga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sól məsáal wúsə abúgúlág a njúl ŋkí k̆ məsá mə t̆l ná a bég lúlúú á buud ə njów a də yə bwo idâw wəla í jála yí? ⁴⁶ Sóol məsáal wəəŋg nywá mə jəla nəcé məsá nyə é zə kwey a ŋgə sá is̆y byé. ⁴⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, məsá nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁸ Nji ŋkí a jisə bów-bôw sól məsáal, nyə é ci ná: “Cwám̆ba waamə nyə áleleé nyingə”. ⁴⁹ Ná ndéé a mú ka ji yídúle búúd bənóŋ bwə ŋgə s̆y wá, nə d̆lə d̆g, bənóŋ oshwégye ó málwəg nji ŋgálə ŋgul. ⁵⁰ Məsá yé mə bá zə wós nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígé ŋgə tədəga yí. ⁵¹ Məsá nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kál búúd ó məkəŋ bwə ŋgə bwəma nə ŋkád yí; nyə é bə cínəŋgú, nji a ŋgə bwam nə məyâ.»

25

Oncwíyê ó məsás wúm

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda lâŋ ga: oncwíyê ó məsás wúm mə á ŋwa məlám̆ba, zə kə ná mə kə lég múúd nyə á bə ná a zə bwéemb shwə wán yé. ² Məsás wúm mən̆i dí, mátóŋ mə á bə ilad, mátóŋ okəŋ. ³ Məəŋg mə á bə ilad má mə á ŋwa məlám̆ba kú bwey ŋwa mósól məwúdə kə nə mwo. ⁴ Nji

24:29 Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mət 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4 **24:50** 24.42 **24:51** 8.12 **25:1** Luk 12.35-36

okáŋ bá, bwé á ŋwa málámba, bwé kə námé nə ifuundú í mǎwúdə nə bwé bá kə ŋgə kwádulə. ⁵ Muud nyə á bə nə a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jǎwa zə; mǎsás wŭm mǎni mēsh mé mú tag nə jiya nə ndéé mé shĭn kə gwád. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú sĭy ná: “Muud bá wé zág e; kəgá lág nyə!” ⁷ Oncwíyê ó mǎsás wŭm mǎni mēsh mé músə juum, mé ka zə kwəməsa málámba. ⁸ Məəŋg mé á bə ilad má, mé mú ci nə okáŋ ná: “Yágá sǎ baalé mǎwúdə, mǎsú málámba mé wál jíma.” ⁹ Okáŋ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdá mé ákwagayé nə shé bēsh; kagá íkúl bwé də ŋgə kusha yí, bi kág kusə mán.” ¹⁰ Té ilad íni í á ŋgə kə ná í kə kusə mǎwúdə yí, muud bá mú wós. Bǎnŋh bəəŋg bwé á bə okáŋ wá, bwé mú nyíi njǎw zāŋ, bwé fad mbē. ¹¹ Mǎsás mǎ ilad mé á ka zə wós na mpǎmpǎsǎ, ka zə ŋgə jǎw ná: “Mása, Mása, juwág sǎ mbē.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bí.” ¹³ Ntó, jigá ŋkasə, nəcé bi ampúyé jwǎw nə wəla *Mwān mə Múúd mə bá zə yí.»

*Osóol ó mǎsáal ólól
(Luk 19.12-27)*

¹⁴ «Í bá bə nda muud nyə á kə njəond dí yé. Ja á má bə nə a zə tí yí, a mú jǎw osóol ó mǎsáal bē, zə yə bwo məbii mé tǎŋ nda məcé. ¹⁵ A mú ŋgə yə bwo námé nda bwé á ŋgə bə nə ŋkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbēesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ŋgwúd. Nyə a shĭn yə bwo ntúni nə ndéé a músə kyey. ¹⁶ Námé nji bwé á shĭn lág *mwaanē yí, nyəəŋg nyə á bə nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sĭy nə yé mwaanē; a músə nyiŋgá bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəəŋg nyə á bə nə mímbá yé mú námé nyiŋgá bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəəŋg nyə á bə nə ŋgwúd yé nyə nyə á kə fáag bí mǎndəlúd, a mú shweel mwaanē mə mǎsa yé cínəŋg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cǎ yí, mǎsa nyə á ka zə nə a zə sǎ ósóol ó mǎsáal bē

shitóg. ²⁰ Nyəəŋg nyə á lág mimbwoomb mí mímbēesh mítóon yé mú shĭsh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbēesh mítóon; dugí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wé míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Uhúuŋ. Wo ji jǎjǎ sóol mǎsáal abúgúlág. Wo mé bə mə abúgúlág nə isá cĭg-cĭg, mə é jil wo isá í abubulyá dí. Zaá ji mǎshusəg mə mǎsa woó dí.” ²² Nyəəŋg nyə á lág mimbwoomb mímbá yé mú námé shĭsh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbēesh mímbá; dugí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wé míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Uhúuŋ. Wo ji jǎjǎ sóol mǎsáal abúgúlág. Wo mé bə mə abúgúlág nə isá cĭg-cĭg, mə é jil wo isá í abubulyá dí. Zaá ji mǎshusəg mə mǎsa woó dí.” ²⁴ Nyəəŋg nyə á lág nji mbwoomb ŋgwúd yé músə námé shĭsh, nyə ná: “Mása, mə mə á bwey mpu ná wo ji ŋkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmá kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídǎw kúl wó á shígé myēeg mpəg yí; ²⁵ Gwé wé mé á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbēesh wó mǎndəlúd. Lágúg, sǎ gwó wé ga.” ²⁶ Mása yé mú ci nə nyāŋ ná: “Wo ji bów-bǎw sóol mǎsáal. Wo ji mbéé ləm. Nkí wo á mpu ná mé də mwáágulə mpúmá kúl mé á shígé bə yí, mə də shwo ídǎw kúl mé á shígé myēeg mpəg yí, ²⁷ ŋgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaanē waamá bǎŋ dí, nə ja má wós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwǎw! ²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbēesh ni, bi yág nyəəŋg jí nə myo wŭm yé. ²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwé bá nyiŋgə kwádulə nyə mwo, á mú bul bii, nji nyəəŋg cúgé nə ndí yé, bwé bá məel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbéé bów-bǎw sóol mǎsáal ga, bi wúsəg nyə tóon, kúl í bá bə nji a ŋgá bwam nə məyê yí.»

Sémbyé mílǎsá á məzhúgúlá

³¹ «Ja *Mwān mə Múúd mə bá zə nyédí íjwúga dí, bǎnŋh *wəəŋgəles

bêsh yí, a bá zə ji nyédí *caangó á mil-wanád. ³² Ntó ilwon byêsh yâ shí ga í bá seengya nyédí mpwóómbúd. A bá béég búúd ígwoong íbá nda mbaagula itaw má du béég incwambe nə ikálá ná. ³³ A bá tâl incwambe nyédí mbwê mæncwûm, ikálá nyédí mbwê mækóól. ³⁴ Ná ndeé Njwú-buud mə bá ci nə bəong wâ mbwê mæncwûm ná: “Zəgá, bí buud Sónngú wâm má yá ócúncésh wá. Zəgá ji Faan déd, zə lág lúgí nyə á bwey bwíg bí námá ja nyə á fwɔ shí nə gwów yí. ³⁵ Nəcə mə a gwág zha, bí á yə mə idâw; mə a gwág shwáásúlə minú, bí á ngulal mə; mə á bə njôn, bí á ŋwa mə bídí; ³⁶ mə á bə shushwáás, bí a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bí á zə dág mə; mə á bə mímbwugud, bí á kə dág mə.” ³⁷ Ja jəongú wá otútəlí ə búúd bwé bá bəsa nə né ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á dág wo nə zha sá mú yə wo idâw, sá dág wo nə shwáásúlə minú sá ngulal wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dág wo, wo njúl njôn sá mú ŋwa wo sádí yí; ŋkí né wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo ŋgə bwás ŋkí né wo ji mímbwugud sá mú kə dág wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mə bá bəsa nə bwo ná: “Búbáélé, mə jaaw bí ná, ja jêsh bí á sá gúl míminyən̄h̄ jâm wúl sóólúgú ni yí, mə wé bí á sá wə yé.”

⁴¹ «A músə bá ci nə bəong wâ nyédí mbwê mækóól ná: “Wúgá mə míshúd. Bí búsə nə məzhúngúlú mə Zembî. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembî nyə á kwəmsa shú Njwú məjamb bən̄h̄ wəəngəles bé yí. ⁴² Nəcə mə á gwág zha, bí a shígé yə mə idâw; mə á gwág shwáásúlə minú, bí a shígé ngulal mə məjúwó. ⁴³ Mə á bə njôn, bí a shígé ŋwa mə bídí; mə shushwáás bí kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugud, bí kú kə dág mə.” ⁴⁴ Ntó, bwé bá námá jí nyə ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á bwəle dág wo, wo ŋgə yə nə zha ŋkí shwáásúlə minú, ŋkí ntâg ná sá á dág wo, wo njúl shushwáás ŋkí né wo ŋgə bwás,

ŋkí né wo njúl mímbwugud sá kú bísh wo yí?” ⁴⁵ Ntó, a bá bəsa nə bwo ná: “Búbáélé, mə jaaw bí ná, ja jêsh bí á bə kú sá ngwól míminyən̄h̄ waamé wúl sóólúgú ni yí, mə wé bí á bə kú sá mánywa məong yé”. ⁴⁶ Ná ndeé, búni bwé bá kə intúgúlí yâ kandugə kandugə dí; otútəlí ə búúd bāh̄ bwé kə cug á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shîn lās isâ íni byêsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíin bé ná: ² «Bí mə mpú ná í mé lúg mwôw mábá ná *Páska bég. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwé bāg bwambalə nyə kwolós dí.» ³ Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wâ ləom bwé á ka kə seengya lun mə Kayíf, Ajəláci á ofada. ⁴ Bwé mú kə cwɔ íyuug ná bwé bii Yésus mákəŋúd, gwú nyə. ⁵ Nji, bwé á ŋgə ci ná: «Í ajəláyé nə s̄y fwála lə zāh̄, buud bwé á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd (Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betanî, Shímun á zúzaamá dí njów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wé Yésus. Fúfuundú jəong í á bə nə labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ŋgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəong lúúd. ⁸ Ja *ompwíin bwé mə dág ntúni yí, bwé mú gwág bôw, bwé mú ŋgə lās ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í ámə jəla ná bwé kúshag labínda ni ŋkí lal kus, bwé mú kwíind mímbúbúwá nə *mwaanê wəong.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwé ŋgə lās ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə ntágúlə múdá éne yí? Sâ mánywa wé á mə sá mə ni. ¹¹ Nəcə bin̄h̄ mimbúbúwá bí é du ji mwôw mēsh, nji sən̄h̄ bí sá ábúlé jí mwôw mēsh. ¹² Ja nyə ámə shwu

25:35 Iza 58.7 25:40 Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10 25:41 Yúd 7; Mbú 20.10, 15 25:46

Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 26:1 7.28 26:2 16.21 26:4 21.46 26:6 Luk 7.37-38 * 26:7 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwé á du mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 26:11 Mbá 15.11

mə labínda nyúúlúd ni, nyə ámə bwey kwəməsa mə dɔwála mə bá zə dɔw yí. ¹³ Búbálé, mə jaaw bí ná, kúl jêsh bwé bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwé bá námə də jaaw sâ múdá éga mə sá mə yí, buud də téduga nyə.»

¹⁴ Mprəsə na, ηgwól múúd á gwoong ómpwíin wúm nə óbá, nyɔɔng bwé á də jôw ná Yúdas Iskariyôt yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada, ¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá nə bi bíig Yésus, bí yə mə jí?» Bwé mú ntâg lɔ misanɲ mí mwaanê məwúm málól, bwé yə nyə. ¹⁶ Téd baan dɔɔngú di, Yúdas músə ηgə sɔ́ fwámé fwála á jí nə ηkul sá nə bwé bíig Yésus yí.

Yésus bânêη ompwíin bé bwé sá Páska (Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwôw mótéédulé mə zâη mú ka zə wóós, jwôw bwé á jəla nə tééd dále íbuléd yá kú nə *ləvur yí, *ompwíin bwé á ka jí Yésus ná: «Wó cɛel nə sá kág kwísha dína *Páska ηgow?» ¹⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kagá ηgwála, wə mbéé; bi kág ci nə nyə ná: “Yíguli mə ci nə baan dé í mú kúná-kúnə. Bânêη ompwíin bé bwé é zə sá Páska wa wódí.”» ¹⁹ Ompwíin bwé á kə námə kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwé mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bânêη *buud ɔ lwámá wúm nə óbá bé, kálə də. ²¹ Bwé ηgə də, Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». ²² Ompwíin bwé mú bul gwág sâ jɔɔngú cɛy lámúd, bwé mú ηgə jí nyə, múúd yêsh ná: «Cwámba, ye mə?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Muud sáná sá ámə juwo məbwê shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. ²⁴ Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wɔɔngú kú byél.»

²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə

nyə yé mú námə lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, ye mə?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci wə ní.»

²⁶ Bwé ηgə də ntáni, Yésus mú ηwa buléd, a yə Zembî cúncésh ná ndéé, a mú fêy buléd, yə ómpwíin bé, nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bi dág. Nyúul nyám wə ga.» ²⁷ Ná ndéé, a mú ηwa bálá wáan, a yə Zembî cúncésh, a yə ntâg ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bi bêsh ηguləgá. ²⁸ Məcií mām wə mání, məcií mā sɔ́, mə zə shwiy shí má, zə cé búúd ηkí bulya, nə bwé bəg nə ijuugá í *mísəm. ²⁹ Mə jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ηgul wáan ni kə wóós ja shé mə bá ηgul ncuncúmbə Faan mə Sóóηgú waam dí yí.» ³⁰ Bwé mú ka sey Zembî isusa i gúmə nə ndéé bwé músə kyey kə *Mbún wəolivyé dî.

Pyêr nyə e kálya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndéé, Yésus mú ci nə *ompwíin bé ná: «Búlú ga dí, bi e ləngəwo búgád nəcé mə. Sâ jɔɔngú wə jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sɔɔnz í mú shín cūma.” ³² Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə nūη.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛem bə ná bóólúgá bêsh bwé ləngəwo búgád nəcé wo, mɛɛ mə abulé bwɛle ləngəwo.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, námə búlú ga dí, shúshwóógú nə ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kálya mə ija ilól.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛem bə ná í wóós nə shwə yág shwiy ηgwúdú, mə kú bwɛle kálya wo». Bóól ompwíin bêsh bwé mú námə ηgə ci ntó.

Yésus mə jəgula nə Zembî Getsemane (Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndéé, Yésus bânêη *ompwíin bé bwé músə kumə kúl bwé də jôw nə Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, mə fwo kə wə shwóg, kə sá məjəgula.» ³⁷ A músə jôw Pyêr nə

26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 **26:17** MmN 12.1-20 **26:20** Yuá 13.2, 21-30 **26:23** Sòm 41.10 **26:24** Sòm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 **26:26** 1Kr 10.16 **26:28** MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 **26:30** Luk 22.39; Yuá 18.1 **26:31** Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 **26:32** 28.7, 16 **26:34** Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38 **26:34** 26.75 **26:36** Luk 5.16; Heb 5.7-8

bwân ó Zhébedé óbá, bánónh bwá mú kə; a mú tééd ngólə bul gwág məcey mə lâm, mbəəm í ngá shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcey ki mə é yə. Jigá nkasə wa shí, bi nyéélág mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a n̄wá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombú mándalúd, jəgula nə Zembí ná: «Pəpə e, nkí jí nə nkul jəla ntó, maguləg nə mə bəg kú ngul bálá məcey ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda mə céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíin bwá á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə nkul ji nkasə nə mə təə nji wəla ngwúdu? ⁴¹ Jigá nkasə, jəgula nə Zembí, bi bəg kú biil məbwəbúlánúd. Lām wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cugé nə nkul kwag kuú njəənd wəəng.» ⁴² A músə nyiŋgə shísh shwóg ja ábēē, kə jəgula nə Zembí ná: «Pəpə, nkí tédúgá wó í cugé nə wo yíl mə bálá ga mə kú ngul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyiŋgə zə ómpwíin bé dí, zə námə nyiŋgə kwey bwo ígwád nəcé mísh mə á ngə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá məjəgula ja áléel, məjəgula məmpúd á ngə bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyiŋgə zə ómpwíin bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bāŋ bi é bə wa nji gwə nə gwə nji ngólə woga? Dugá! Wəla í mú kúnə-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól ó *mísəm dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

Bwá bii Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ngə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoong *ómpwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ngə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúlə. Milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud wā ləəm wə bwá á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud mə é kə fálal, sə sanya

mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bii nyə». ⁴⁹ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ó lás ó!» A mú fálal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwá mú cig, zə kə Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ngwól múúd gwoong mə Yésus mə wéem kafwele jé, taad ngwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyiŋgəg fəen kafwele gwó jiya jéd; nəcé muud yəsh mə bálán nə kafwele yé, a bá námə bwəma nə shwiy kafweled. ⁵³ Ye wo ampúyé nə mə ji nə nkul gwáám b Dā kwíindyá, a leel námə nti mə məma íkinda í *wəéngəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, nkí isá í s̄y ntó, micilyá myā Kálad Zembí mí é ka bwəma ntədəlé? Sā í ngə s̄y ga í ngə lwándulə micilyá myəəng.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbúlə zólə bii mə, mə jisə zhiləŋgaané í? Ngaá ná shé á dū bə jwōw dēsh kúl ngwúd, mə ngə jíguli buud *Lun mə Zembí dí, bi kú séém b mbwə ná bi mə bii mə. ⁵⁶ Isá íga byēsh í ngə s̄y ntúga ná isá *búúd ó micúndə bwá á cilə yí í bwəmag.» Mpúsə wəəngə, ómpwíin bé bwá mú myaas nyə, bwə shín fúndə.

Yésus təl kəədu wə Kayíf
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wə bwá mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíguli ó məcéx nə ocúmbá buud wā ləəm bwá á kə seengya yí. ⁵⁸ Pyêr nyə nyə á ngə bə bwo shwóg-shwóg nə ndéé kə wóós nūŋ lun. A mú nyíi ná á céel fwo wámbulə sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bánónh bíl ífulísh kəl ngwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myā ofada, bánónh *Gwoong ósəmbye ó mílósá wā Zembí jēsh bwá á ngə sə mpwene bwá yág nyə ná ndéé bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwoog buud bwá á tēem ngə zə nə ijəp ngə zə yə nyə ómpwene, í á shigé bə nə təə sá á shwiy. Bóól búúd ó ómpwene óbá bwá

26:39 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9 26:41 Ifz 6.18; Heb 2.18 26:44 2Kr 12.8 26:45 Yuá 12.23; 13.1; 17.1 26:52 Mat 9.6 26:55 Luk 19.47 26:56 Mat 26.31; Luk 24.46 26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14

mú zə cúwo, bwé ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ηkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndeé a kwo sá nji mwów málólól shumólə nyúl.» ⁶² Ajəláci á ofada mú tów tútəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwé ηgə bwaagulə wo ni?» ⁶³ Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbálé má Zembî á kuwô, ye wo ji *Krîst, *Mwân má Zembî?» ⁶⁴ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bí é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwê mənəcwúm má Zembî á ηkul nyêsh dí, bí mə bá námá dúg nyə, a ηgə zə míηkúdúd.» ⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «A má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, jí shé má kwo sə owúshined yí? Bíméfwó bí má gwág nda á má lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bí mə dúg ná jí?» Bwé ná: «A jələ nə yə.» ⁶⁷ Bwé mú ka ηgə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwé ηgə wá nyə ikúda; bóól bwé ηgə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwé ηgə ci nə nyə ná: «Yé Krîst, lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyêr má kílyə Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadé di, dúl sás í á də sêy nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námá gwoonj mə Yésus muud á Galilê éga dí.» ⁷⁰ Pyêr mú kílyə nyə tám buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ηgə ci yí.» ⁷¹ A mú ka tów shí, ηgə kə ηgeε mbê kóógúlád. Dúl sás í á də námá sêy cínəng yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwé á bə cínəng wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonj mə Yésus á Nazarêt dí.» ⁷² Pyêr mú kwo kílyə nyə, a kəen ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwé á bə cínəng wá bwé mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo jí bále bə múúd á gwoonj jəonjgú; kál lú lésú

dwô í ηgə bwey lwágulə ntó ná sáη.» ⁷⁴ Pyêr mú kílyə nyə nə məma ηkaanə, nyə ná: «ηkí má bwiiηg ijóó, ηkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námə nji nyə á ci ntáni yí, ηgwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúg, wo e kílyə mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə də ság nə yâ.

27

Bwé cəglə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá loom bwé mú sá shwushwaga ná ndeé bwé sámb ná Yésus má jələ nə yə. ² Bwé mú wóolə nyə mənəkəda ná ndeé bwé kə cwámbulə ηgwəmuna Pilât.

Yúdas má gwílyə nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwé má sámb ná Yésus má jələ nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sá yí. A mú kə ná a kə nyiηg mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud misaη mí *mwaanê məwúm málólól myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má səm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lésú óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínəng shí *Mpáánzə Zembî dí, a mú kyey kə kəl kwoolú cəηúd ná ndeé yə. ⁶ Milúlúú myâ ofada mí mú wásulə mwaanê wəonj, bwé ná: «Mwaanê éga jí mwaanê məcií. Í á jələyé ná sá wáág nyə manja á Mpáánzə Zembî dí; məcəξ mäsú má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwé mú ka sá shwushwaga ná ndeé bwé mú kə nə mwaanê wəonj, kə kusə kúl shí má məól məmpií, bwé sá kúl shí jəonjgú ban məshwonj ójòη. ⁸ Sá jəonjgú í á sá ná bwé dúg jəw kúl shí jəonjgú ná fambé məcií. Jínə dəonj dəsə ná zə

26:63 kúl-kúl: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwân má Zembî: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 **26:64** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **26:65** nyaa míkáándá: Ilj 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembî bwaasúlə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 **26:67** Iza 50.6; 53.5 **26:68** 21.11 **26:75** 26.34 **27:3** 26.15 **27:9** Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9

kumə múús. ⁹ Ntós, sâ *múúud micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcé nyə á ci ná:

Bwə á ηwa misaη mí mwaanê məwûm málól;

tâη bwân ó Izarəyêl bwə á cigə ná í kwaga nə muud wəəηgú yí.

¹⁰ Bwə mú kusə kúl shí mé mool məmpíí nə ndí,

námə nda Dá Zembí nyə á ci nə mə ná.

Yésus təl kəədud wə Pilât
(*Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38*)

¹¹ Bwə á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ηgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo mé ci óni.» ¹² Nji ja mílúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwə búgə Yésus ləsú yí, Yésus kú bəsa. ¹³ Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo aηgê nə gwág isá byêsh bwə ηgə bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bəsa nə nyə təə sâ. Njwámuna mú bul káam.

¹⁵ Njwámuna nyə á də bə ná, ja jêsh zâη nyísá yí, a bíd mbwug ηgwúd, wəəηg ləəm í ámə gwáámə nyə yí.

¹⁶ Bwə á ka bə nə wúl mbúmbén mbwug nə jínə ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwə á bə sɛɛηgyá ná, Pilât mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jínə ná *Kríst yé?»

¹⁸ Pilât nyə a jí ntó nəcé nyə á bwey mpu ná bwə ηgə kusha nə Yésus zhíηúd. ¹⁹ Ja Pilât nyə á bə a njúl jiya mílúsú jéd a ηgə lás ləsú mé Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə məcwama ná: «Wo kú tééd nyíi ləsú nííd. Muud éne ji tútəlí muud. Mə mé bul wáduga nə ntamə nyé búlú gaád.»

²⁰ Mílúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bāη bwə mé shîn bwey cwîny ləəm ná bwə gwáámbug Barábas, Yésus yág.

²¹ Njwámuna mú lás, nyə ná: «Búud obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwə ná: «Barábas.»

²² Pilât mú jí ná: «Ká Yésus jí nə jínə ná Kríst éga nye, mə sáág nyə ntədəle?» Bêsh bwə mú ci

ná: «Bwə bwámbuləg nyə kwolós dí.»

²³ Njwámuna mú jí ná: «Dáyé bôw á mé sá yí?» Bwə mú kîm gwów gwôw ná: «Bwə bwámbuləg nyə kwolós dí.»

²⁴ Pilât mú dúg ná nyə e tɛɛm wá nadâ, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ηgə yáág yáágúg. A mú ka ηwa májúwó, zə gusa məbwə mísh mé búúdad, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagulə, shwíy dé í adúgə mə. Í dúg bí.»

²⁵ Buud bêsh bwə mú magulə ná: «ηkwaal á shwíy dé bág nə sá, kala nə bwân búsu.»

²⁶ Pilât mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwə fyámúság Yésus mílwóη ná ndéé a mú yə bwo nyə ná bwə kág bwambulə nyə kwolós dí.

Ozimbi bwə cágulə Yésus

(*Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3*)

²⁷ Ozimbi o njwámuna bwə mú ka kə nə Yésus luη mə njwámuna. Bwə mú jôw ózimbi bêsh bwə zə sɛɛηgya cínəηg.

²⁸ Bwə mú yíl nyə mikáándá, bwə bwééd nyə fwámé jud átítíi. ²⁹ Bwə mú ηwa isá yá mægwaagulá, bwə lwə *túm gúmá ná ndéé jil nyə lúúd, bwə wá nyə kúl mbwu mbwə məncwúmúd.

Bwə ka zə ηgə kúd nyə məbwóη, ηgə cágulə nyə, ηgə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ηgə báág nə wo.»

³⁰ Bwə mú sɛy nyə məntənd, bwə ηwa kúl mbwu, də nyífə nyə lúúd. ³¹ Ja bwə á ka shîn cágulə nyə ntáni yí, bwə á ka yíl nyə jud átítíi, bwə bwééd nyə mikáándá myé, bwə mú kə nə nyə kələ bwambulə nyə kwolós dí.

Bwə bwambulə Yésus kwolós dí

(*Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27*)

³² Bwə ηgə wú nə nyə ηgwála ntáni, bwə mú bwəma nə ηgwól múúud á Sirên nə jínə ná Shímun. Ozimbi bwə mú yímbuli nyə ná a ηkényúg Yésus kwolós.

³³ Bwə mú kə kumə kúl bwə də jôw ná Golgota yí. Jínə dəəηg í ké ná «kúl á bwundú lúu.»

³⁴ Bwə mú ηgulal nyə wáan fúlá nə wúl myámbé í njúl ηkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə aηgúlé. ³⁵ Bwə

27:11 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 **27:12** Yuá 19.9; Mat 26.63 **27:19** Luk 23.47 **27:20** Mis 3.13-14 **27:24** Mbá 21.6-9; Sóm 26.6 **27:25** Mis 5.28 **27:26** 20.19 **27:28** Luk 23.11 **27:29** 27.11 **27:30** 26.67 **27:35** Sóm 22.19

mú bwambalə nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambə ná bwə kawula míkáándá myé. ³⁶ Bwə músə ka ji shí də nyéelə nyə. ³⁷ Shú ná buud bwə mpúg cwoomb bwə gwú nyə ná ndí yí, bwə á cilə, bwə bwambalə nyédí lúú dí gwôw ná: «Muud éga wə Yésus, Njwû Oyúden». ³⁸ Bwə á bwambalə bənôn izhiləngaané íbá, jíga nyédí mbwə mənchwûm, jíga mbwə məkóól.

³⁹ Buud bwə á ngə cə cínəng wá bwə á ngə lwíy nyə bwə ngə sagusə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwə ngə lás nə nyə ná: «Wεε muud ji nə ηkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shumólə nyúl yé, cəgug wóméfwó na. Nkí wo ji *Mwân má Zembî, wúg na kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúúú myâ ofada bənôn *Oyíguli ó məcεε nə ocúmbá buud bwə mú námá ngə cágulə nyə, bwə ngə ci ná: ⁴² «Nyə á də cəg buud oshús, nji a káád cəgúlə nyáméfwó. Nkí a ji Njwû-buud á *Izurəyêl, a shúləg na kwolós dí sá búgúlág nyə. ⁴³ Nyə a shîn shwu nyúul ná Zembî ji nə nyə, a də námá ci ná: “Mə ji Mwân má Zembî”. Ntó, nkí Zembî má cεel nyə, a cəgug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tεem bə izhiləngaané bənôn bwə á bə íkwolós dí yí, í á ngə námá lwíy nyə.

Shwíy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ηkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlóól mǎ mpwó-kugú. ⁴⁶ Ngεé məwəla məlóól dí, Yésus músə kím nə ηkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwə á bə cínəng wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «A ngə jəw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wəŋ mú tí kúlə kə ηwa eponzh juwo málwəg má ábibyenzhú dí, a fεen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ηgúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd

bwə mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg ηkí Eli nyə é zə cəg nyə.» ⁵⁰ Ja jəŋgú, Yésus mú nyingə kím nə ηkulú ná ndéé a mú nyingə kənd *jím jé wə Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tətám ná cəŋ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntaŋusa, məkwóógú má ngə seel. ⁵² Məshwəŋ mə mú ngə bəŋ; bóól zhwoŋ buud bwə á yə bwə njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáŋ mí mú gwûm. ⁵³ Bwə mú wú məshwəŋ mánjúd ná ndéé, ja Yésus nyə á gwûm yí, bwə mú kə nyíi Yurúsəlem, ηgwəla má Zembî. Ncúlyá buud bwə á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú izimbi nə bəŋg bənón bwə á ngə nyéelə Yésus wá bwə má dúg nda shí í má ntaŋusa ná, nə sá jəsh í má sŷ yí, bwə mú bə nə inkuŋkúúnd, bwə mú lás ná: «Búbáélé, muud éga nyə á bə Mwân má Zembî.» ⁵⁵ Bóólúgá búdá nkí bulya bwə á bə cínəng bwə tál shwóg-shwóg ka də dúg. Budá bəŋg bwə á ngə bε Yésus té Galilé, bwə ngə sŷ nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magúdala, nə Mariya nyóŋgú mə Zhâk bá Yóseb, nə nyəŋgú mə bwân ó Zhébedé bwə á bə gwoŋg búdá bəŋg dî.

Bwə kə dəl Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ηgwól múúd nə jínə ná Yóseb, a njúl big múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bə námá *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wə Pilát, kə jî nyə ná á cεel ηwa mbimbə mə Yésus. Pilát mú lwám búúd, bwə kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ηwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwáan dî, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dəl shwəŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwə bwáguləg kwóógúd shú dé nyáméfwó yí. A mú bíŋgal məma kwóógú, juwal shwəŋ* ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magúdala nə gúlúgá Mariya bwə á bə bwə njúl cínəng ná bεendyá nə shwəŋ.

27:37 27.11 27:38 Iza 53.12 27:39 Sôm 22.8; 109.25 27:40 26.61, 63 27:42 27.11 27:43 Sôm 22.9; Mat 26.63 27:45 Amo 8.9 27:46 Sôm 22.1 27:48 Sôm 69.22 27:51 MmN 26.3; Heb 10.19-20 27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39 27:57 Mbá 21.22-23 * 27:60 Dégúg ivəguli í shwəŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dî.

Ozimbi bwá kə baagusa shwonj

62 Mán mælêṃ á mpúsə jwôw bwá dɛ kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myâ ofada nə *Ofarizyêṃ bwá á kə wá Pilât sámhá 63 kə ci nə nyə ná: «Mása e, sá má kə tóduga nə muud məshigá éne nyə á dɛ ci ja nyə á dɛ ná cugə yí ná: “Mə bá gwúm mpúsə mwôw málól”. 64 Cíg ná buud bwá kəg baagusa shwonj kə wóós jwôw álél, *ompwíín bé bwá á bá kə júwo mbimbə nə ndéé bwá kə jaaw búúd ná: “A má gwúm”; mán məshigá má á bá bul ntə má ashúshwóógá.» 65 Pilât mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wá óni. Nwagá bwo, bi kəg baagusa shwonj nda bí má dúg ná.» 66 Bwá mú kə kwambələ mbaagusa á shwonj; bwá wá máyigye máṃ kwóógá í á bə mpu shwonj dí yí, bwá təl ózimbi tən nda isándalé ná bwá mpúg ngə dúg.

28**Yésus má gwúm**

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

1 Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námá mpámán mpámán á jwôw shwénde má dú tééd yí, Mariya á Magudála báná ngwól Mariya bwá á weelya kə ná bwá kə dúg shwonj. 2 Seegya ná shí í mú jág ntaṃsa nəcé *éngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bíngal məma kwóógá ná ndéé a ji cínəng gwôw. 3 Engəles wəəngú nyə á ngə ṣkənəwa nda njəs, mikáándə myé mí njúl ṣkí jág fumə. 4 Isándalé í mú jág bul fúnda, bwá mú ngə lilya nə ndéé bwá shín kán nda mimbimbə. 5 Engəles mú lás, ci nə budá ná: «Bi bāṃ, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí ngə sṣ Yésus bwá á bwambələ kwólós dí yé. 6 A cugé wa. A má gwúm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə dɛ bə a mbwúg yí. 7 Ná ndéé, ləcləgá kə, kə jaaw *ompwíín bé ná a má gwúm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilé. Nūṃ

wá bínónj bí é dúgya yé. Sā má ámə bə nə mə jaaw bí óni.»

8 Budá bwá mú ləel wú shwonj dí, bwá njúl lám nə ifwaas lám nə məshusug. Bwá mú kə ná bwá kə jaaw ómpwíín bé məkəl. 9 Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bi ə lás ə.» Bwá mú shísh nyédí kə kúdəw shí bí nyə məkuú, yə nyə gúmá. 10 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwáəng nə bwá kəg Galilé. Nūṃ wá sánónj bwo sá é dúgya yé.»

11 Budá bwá njúl ná zhíid í, bíl isándalé í má ləel kə ngwəla kə jaaw milúlúú myâ ofada sá jəsh í á mə sṣ yí. 12 Milúlúú myâ ofada mí mú kə seegya nə ocúmbá buud, bwá mú yə isándalé fwámé bímbí lú *mwaanə, 13 bwá nə bwo ná: «Bi ə bá ngə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwá á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwəd”. 14 Nkí lāṃ wəəng í gwíig málwə má ngwáməna dí, sá wə má bá cweel nyə lám, bi bāg bə kú bwəma nə intúgúli.» 15 Isándalé í mú ṣwa mwaanə ná ndéé bwá mú námá kə ngə jaaw nda í á ciy ná bwá ngəg nə jaaw ná. *Oyúden bwá á ngə kala lāṃ wəəngú zə wóós múús.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

16 *Ompwíín wúm nə ngwúd bwá á ka kə Galilé, kə kumə mbánj Yésus nyə á ci ná bwá bāg kə yí. 17 Ja bwá á dúg nyə yí, bwá á kúd mámpwoombá shí, yə nyə gúmá. Nji, bwá á ngə bə kú fwo mpu *búgula ná jisə nyə. 18 Yésus músə shísh bwédí kúná-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembí má yə mə ṣkul nə mə jwúg nə isá byəsh, təə ya jonj dí, təə ya shí ga. 19 Ntó, kagá ngə sá ná mə bəg nə ompwíín ikúl nə ilwonj byəsh dí, bí ngə duu bwo jíná má Zembí Sónjgá, nə Mwān, nə Nkəṣkə Shíshim dí, 20 bí ngə jíguli bwo ná bwá bəg sá jəsh má á ci nə

27:63 12.40 27:64 28.13 28:6 16.21 28:7 26.32 28:10 12.50; Yuá 20.17 28:13 27.64 28:16 5.1; 26.32; 28.10 28:17 14.31 28:18 Dan 7.14; Mat 11.27 28:19 ikúl nə ilwonj byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jíná má Zembí Sónjgá, nə Mwān, nə Nkəṣkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 28:20 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

bí yí. Mpugá né mə jí nə bí jwôw dêsh
kə kumə máshíné mé shí.»

Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sóɔl məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bæ nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di í, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísəy. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, tééd nə ngələ jəw buud nə bwá bég nyə, kala nə mínjígúla di, kumə nə ngələ yálushi buud məbwas dí.

Kóómb kəw ábéé á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyingə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwá ngə ləg nyə nda məma cí, a kə wíng búud bwá á du sá mikus Mpáánzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhín á shwiy cínəng (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lə dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarət nyə á bóle mpu bæ Mwán mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Matéédulé mə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwán mə Zembî wə mága:

² Námə nda jísə cilyá kálaad mə Izayí *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lân waamá

nə a kəg wo shwóg kə kwambulə wo zhíí.

³ Jísə kəl mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé,

a ngə cí ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwamba,

bí sá íkwún byé nə səndəng.»

⁴ Nə ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ngə cúndə nə buud bwá céndúg mitédúgá,

bwá zə duwan, Zembî yílúg misém myán lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəəng wá Yurúsəlem bəsh bwá á du kə nyádí, kə du magulə misém myán tám buud. Yuánes mú du duu bwo ngwəɔ Zhurdé dí. ⁶ Káandá Yuánes nyə á du bwáád yí í á bæ síyá nə mimyóó mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á du də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á du cúndə ná: «ngwól múúd ngə zə mə mpəsə, a ji nə mpífə cə mə. Nda mee, mə ampíyáyé nə mə kúdwág shí, ciny nyə mikwoolú mí məngwub. ⁸ Mee ngə duu bí nə məjúwó, nji nye mə bá duu bí nə Nkékəké Shíshim.»

Yésus mə zə duwan (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwəw məəngú di, Yésus mú zə wóós, a ngə wú Nazarət, shí a Galilé; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé. ¹⁰ Í mú zə bæ ná, Yésus mə shín duwan, a ngə cúwo wú májúwód íí, a mú dúg jəng mə bəng, Shíshim mə Zembî mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád. ¹¹ Kəl mú cúwo wú jəng dí ná: «Wo wə Mwán waamá alám. Lám wám wəsh wúse wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shín duwan ntúni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cíndal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwəw məwúm mənə, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónəng ocúdu ó anyinyaaná wə bwá á du ji, *wəəngəles bwá ngə sēy nə nyə.

Yésus mə tééd jəwúle ómpwín (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwá á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilé, kə ngə cúndə Jɔɔɔ Kéel mə Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wóós. Faan mə Zembî í mú kúnə-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jɔɔɔ Kéel!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cə ncindye mənə má Galilé, nyə a dúg Shímun bá mínyəng yé André, bwá ngə wuse wód májúwód. Bwá á du julə oshú

nə məwód. ¹⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bɛgá mə, mə é sá nə bí dúg julə búúd.» ¹⁸ Námá cé nə cé bwé mú lúgə mǎwód, bɛ nyə. ¹⁹ Ja bwé má ηwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyingə dúg Zhâk bá mínyɔŋɛ yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé njúl námá byóólúđ, bwé ηgə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námá jów bwo. Bwé mú lúgə sóŋgú wáy Zhébedé bǎnɔŋ osóol ó mǎsáal byóólúđ, bɛ nyə.

Yésus mə lwóyá ηkúl ijwúga
(Luk 4.31-37)

²¹ Bǎnɔŋ bwé mú kə Kapernawúm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjúgúla jwów lú Sábaad, kə yə búúd minjúgúla. ²² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ηgə júguli yí, nəcé nyə á ηgə júguli nə kéénd, kú bə nda *Oyúguli ó mǎcéɛ. ²³ Cínɔŋ mpáánzə mínjúgúla dí, ηgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bów shíshim í də lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kím ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarêt! Shé bǎŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgula sǎ? Mɛɛ mə mpú wo. Wo wǎ féeshá múúd má Zembî.» ²⁵ Yésus mú ηkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúđ!» ²⁶ Bów-bów shíshim wǎŋgú í mú junŋ múúd éne nə ηkulú, í kím məma ηkwiimbyé nə ndéé wóós tóŋ. ²⁷ Buud bəsh bwé mú bul káam, bwé ηgə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjúgúla mí má bə gúgwáan ɛ! Nə məma kéénd! A ká námá lás, tǎ ibów-bów míshíshim mí ηgə bóle sá nyə mǎgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwǎ lǎm á Galilé wəsh dí.

Yésus má lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bǎnɔŋ Zhâk nə Yuánes bwé mú zə wú mpáánzə mínjúgúla, kə Shímun bá André dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayǎŋ nə yǎŋ má bií nyə. Bwé ka læl jaaw Yésus námá nji bwé á nyíi njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúná-kúnə, bií nyə mbwád, tǎl nyə tǎtǎlí, ayǎŋ nə yǎŋ mú shwal shín. Mudá wǎŋgú mú zə tééd séyúlə nə bwo. ³² Mpwó-kugú shí,

buud ó ηgwála bwé mú zə nə mimbâl myêsh nyádi, tǎ mimbâl mí májamb. ³³ Ntó bwé mú zə ηkúndəw mpumbéd ná jəd. ³⁴ Cínɔŋ Yésus mú lwag zhwog mimbâl mí á bə nə məbwas mímbíi mímbíi myá, myêsh mí yál. A yíl námá zhwog buud məjamb, a kú bíđ ná májamb mǎŋgú má lásúg, nəcé má á ηgə mpú nyə.

Yésus ηgə jaaw Jǎjǎ Kéél Galilé
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwów kú fwo sǎŋ, Yésus mú zə wǎol, wóós tóŋ, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembî. ³⁶ Nyə ηgə ná jəgula wu, Shímun bǎnɔŋ bóol *ómpwíin bwé mú kə sǎ nyə. ³⁷ Ja bwé má kwey nyə yí, bwé mú ci nə né ná: «Buud bəsh, bwé ηgə sǎ wo.» ³⁸ Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág móól mánd mǎsə wa mǎkoogú mǎkoogú má! Má jǎlá nə cúndə námá Jǎjǎ Kéél wu, nəcé sǎ jǎŋg wǎ má á zə sá yí.» ³⁹ Ntó a mú kə shí á Galilé nyéshud, kə ηgə cúndə *mǎmpáánzə má mínjúgúla má *Oyúden dí, nyə ηgə yíl buud məjamb.

Yésus má lwag zǎzaamá
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zǎzaamá í á ka zə wǎ Yésus, zə kúd mǎbwóŋ shí, téég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná sǎndɔŋ.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ηkúnkwon, nyə séémb mbwə, kúnya nə né. Nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná sǎndɔŋ!» ⁴² Cé nə cé jǎŋgú zaamá í mú shín múúd éne nyúúlúđ. Nyúul í mú bə nyə ná sǎndɔŋ. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ηgə ηkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sǎ í má sǎy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wǎ sǎ Moyíz nyə á ci yí shú yálúlə wó má yál ni. Bwé mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nying muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tɛem báásulə muud éne ntúni, muud éne nyə á kə ηgə jaaw lâŋ wǎŋgú kúl jəsh, a ηgə bǎŋgula nə sǎ í á sǎy nə nyə yí. Sǎ jǎŋgú wǎ Yésus nyə a shígé ná

kwo bæ nã ñkul ná a nyííng wúl ñgwála dí buud bwá ñgá dúg nyã yí. Nyã á shwal ðã jì ñjì íkál búúð bwá á shíégé ðã bæ yí. Buud yidá ðã wúl íkál íkál, ðã zã kwey nyã cínõng.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgá
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsã baalé mwôw, Yésus mú nyíngã zã Kapernawûm. Buud bwá mú zã mpu ná a jì cínõng ñjów. ² Bwá mú zã sɛɛngya áncuncuma, váál á ná kú nã tãã cé kuú tón balánda dí. Yésus mú ñgã bwiíng bwo Milású mí Zembí cínõngá. ³ A ñgã bwiíng ntáni, bóól búúð onõ bwá mú zã nyádí, bwá ñgã ñkêny mbúmbwúgá. ⁴ Bwá á shíégé dúg kál bí nã ñkul cõ nã mbâl wãñ yí nãcé buud bálã áncuncuma. Bwá mú kã cúwo luun kwáminú ná bæendyã nã kál Yésus nyã á bæ yí, bwá mú shul mbúmbwúgá wãñ cínõng. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bõõngá búã nã fwámé búgá, a mú ci nã mbúmbwúgá ná: «Mwân waam! Mã má juu wo nã *misám myô!» ⁶ Í ñjúl ná bóól *Oyíguli ó mácéx bwá á bæ cínõng bwá ñjúl shí, bwá ñgã lás mílãm dí ná: ⁷ «Nãcé jì múúð éne mã mpú lás ntáni yí? A ñgã *lás nã Zembí bwaasúlã mpu. Zã ñgwól jì nã ñkul juu búúð misám myéd kwon Zembí nyãméfwó yé?» ⁸ Yésus mú lælú mpu sã bwá á ñgã lás bwádí mílãm dí yí. A mú ci nã bwo ná: «Nãcé jì bí ñgã lás ntáni bídí mílãm dí yí? ⁹ Jì í búl bæ kúnã-kúnã? Ye cílã nã mbúmbwúgá ná: “Mã má juu wo nã misám myô”, ye cílã nã nyã ná: “Wõólúg wo ñwág tanú gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Má ka cɛel ná bí mpúg ná *Mwân mã Múúð jì nã ñkul ijwûga ná a juu búúð nã misám myán wa shí.» Ná ndéé a mú ci nã mbúmbwúgá ná ¹¹ «Má ci nã wo ná wõólúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyíngãg, kã ñjów». ¹² Cé nã cé, muud wõõngá mú wõól, báág tanú jé, kyey buud bêsh bwá ñgã dúg. Bêsh bwá mú ñgã káam, bwá mú yã

Zembí gúmá, bwá ná: «Sá abwélé dúg gúlágá sã ntúga!»

Yésus má jôw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsã cínõng, Yésus mú nyíngã kã ñgãé mãñ, áncuncuma buud ñgã bë nyã, a ñgã jíguli bwo Milású mí Zembí. ¹⁴ Nyã ñgã kyey, a mú dúg Lévi, mwân mã Alfé, ñgã sêy wúl bwá ðã jãna ótõya wá. Yésus mú ci nã né ná: «Bɛg mã.» A mú tãw, bë Yésus. ¹⁵ Í á ka zã bæ ná, Yésus ñjúl Lévi dí ñjów a ñgã ðã, zhwog onwenyɛ ɔ tõya nã bóól ósól ó mábõw bwá mú námã zã, bánõñ nyã nã ompwíin bé zã ðã, nãcé mimbíi mí búúð myõõngá ñkí bulya mí á ñgã bë nyã. ¹⁶ *Oyíguli ó mácéx bwá á bæ *Ofarizyên wá, bwá á bæ námã cínõng. Bwá mú dúg ná Yésus ñgã ðã kál ñgwúd nã osól ó mábõw nã onwenyɛ ó ótõya. Bwá mú jì ompwíin bé ná: «Nãcé jì á ñgã bále ðã nã onwenyɛ ɔ tõya nã bóól ósól ó mábõw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sã bwá á ñgã ci yí. Nyã mú ci nã bwo ná: «Mikanz dí mí ðã jì jwówãda, í ðã bæ mímbâl. Mã a shíégé zã jôw ótátãli ɔ búúð. Mã á yida zã jôw osól ɔ mábõw.»

Ici í idãw nã mængul
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bánõñ Ofarizyên, bwá á ñgã ci idãw yálã Zembí gúmá. Buud bwá mú ka kã jì Yésus ná: «Nãcé jì ompwíin ó Yuánes bánõñ *Ofarizyên bwá ñgã ci idãw yálã Zembí gúmá, wɛɛ bwô bãñ kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bësa nã bwo ná: «Ja múúð má ñwa bã yí, a tãl zãñ, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zã nã mãcɛy lámúd bánõñ muud bã bwá ñjúl kál ñgwúd? Mbô. Té wêsh bánõñ muud nyã á mã ñwa bá yé búã yí, bwá cúgé nã ñkul ci dólã. ²⁰ Njì mól mwôw mã ñgã zã, bwá bá yíl bwo muud bã yí. Mwôw mõõngá dí ó óshwá bé bwá ka bá ci idãw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé ñwa kál káándã ágúgwãan* kã wá bágã bwoodú káándãd; bágã dõõng í é bá juli, í tãw, í yida bweeg

2:5 Mat 9.2 2:10 Yuá 5.36 2:14 Mat 8.21-22 2:15 Mat 9.10 2:17 Luk 19.10 2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jì kál káándã í afwóyɛ kã májúwó ná ndéé í juli yí.

2:15 Mat 9.10 2:17 Luk 19.10 2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jì kál káándã í afwóyɛ kã májúwó ná ndéé í juli yí.

luun lu káándó. ²² Ntó námá, muud cugé nə ɲkul ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá nə lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jii nə bwé dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanud.»

*Yésus nə məcəx mə Sábaad
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Í á wóós dúlúgá jwôw lu Sábaad dí nə Yésus bə́nə́ɲ ompwíín bé bwé á ɲgə líina ifambé í *blé, ompwíín bwé mú ka ɲgə búgə mikəɲg mí blé. ²⁴ Nə ndeé, bóól *Ofarizyēɲ bwé mú ci nə Yésus nə: «Dúgúg, nəcə jí ómpwíín bwô bwé ɲgə sá sá məcəx mə amágúláyé nə muud sáág jwôw lu Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo nə: «Ye bi afwóyé bwεε lə sá *Dávid nyə á sá ja ídəw í á fúfə nyə bə́nə́ɲ buud bé bwé ɲgə gwág zha yí? ²⁶ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnaga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bə́le də íbəléd í á bə ci shú yələ Zembí gúmá a yə námá búúd bé bwé də námá; í njúl nə məcəx mə də ci nə ɲji ofada wə́ bwé dúg də byo.» ²⁷ Yésus mú nyiɲgə ci nə bwo nə: «Zembí nyə á təl jwôw lu sábaad shú mənɲwa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcə jwôw dɔɔɲgá. ²⁸ Ntó ji nə, *Mwān mə Múúd ɲgə námá jwú nə məcəx mə Sábaad.»

3

*Yésus mə lwag búúd jwôw lu Sábaad
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Yésus mú nyiɲgə kə nyíi *mpáánzə míɲjígúlá. ɲgwól múúd nyə á bə cínəɲg nə mbwə́ í mə shīn shwáám̄b. ² Bóólúgá búúd bwé á bə námá cínəɲg, bwé ɲgə fáf nə ka Yésus nyə é lwag múúd wɔɔɲgá jwôw lu Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwé kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwə́ shwáám̄b nə: «Tówúg tútəlí na tām buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwé á bə mpáánzə wá nə: «Məcəx məshé mə magələ nə jí í síyúg jwôw lu Sábaad?

Ye nə sə sáág mənɲwa, ye nə sə sáág məbôw, ye nə sə cúgug buud, ye sə gwúg?» Bêsh bwé mú ji nə kufag! ⁵ A mú cɲg mpwóómbú ɲgə dúg bêsh nyádí məkoogú, nə mpimbə́ nəcə nyə a dúg nə búsa ɲkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáám̄bələ mbwə́ nə: «Kwéégúg mbwə́.» A mú kwéég mbwə́, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyēɲ bə́nə́ɲ buud wə́ gwoonɲg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú ntəg wóós tóón, kə sá shwushwaga, sələ zhí nə bwé cɔɔlə Yésus shwiy.

*Buud bwé zə́ wə́ Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)*

⁷ Yésus bə́nə́ɲ *ómpwíín bé bwé mú wú cínəɲg, kə mən, buud bwé ɲgə bə nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólúgá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ɲgə ɲgwála Yurásələm, bóólúgá wú lɔɔm Idume, bóólúgá wú cindú Zhurdə́, bóólúgá wú kúnə-kúnə nə miɲgwála myā Tir nə Sidon. Buud bɔɔɲgá bwé á ɲgə bə nyə áncuncuma ntó nəcə bwé á ɲgə gwág isə́ byēsh nyə á ɲgə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíín nə bwé bwíígúg nyə ɲkúmba bíbyóól, nyə é də ji cínəɲg cwú ncúlyá buud óni bwé nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcə í á də bə nə, nda nyə á də lwag zhwoɲg buud nə, buud bêsh bwé á bə nə məbwas wá bwé á ɲgə shwə́ nə bwé kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bôw míshíshim* mí á ka dúg Yésus, mí mú kə wusə mənɲyúúl nyádí shí məkuú, mí ɲgə kīm nə: «Wo wə́ Mwān mə Zembí.» ¹² ɲji Yésus mú mpu báásələ myə́ nə mí kú bwεε sá nə buud bwé mpúg mbii váál múúd á jisə́ yí.

*Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbúmbúɲád. A mú jəw búúd nyə á cɔɔl wá. Bwé mú kə nyádí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo nə

† 2:22 lenya: Oyúden bwé á də sá lenya nə kúúdu cúdu. 2:23 Mbá 23.25 2:24 MmN 20.8-10 2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 3:1 2.27-28 3:6 Yuá 5.16, 18 3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28

* 3:11 Bów-bôw míshíshim míni mí á də ji buud mənɲyúúlád, buud bɔɔɲg wə́ bwé á də wusə mənɲyúúl shí. 3:12 1.34; Luk 4.41

*buud ɔ lwámá bé, ná bwá du námá bæ nyádí koogú, a du kænd bwo kə du cúndə Jɔjɔ Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ŋkul ná bwá kág ŋgə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féésh bwo ntúga: a féésh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, ¹⁷ a féésh Zhâk, bá mínyəŋə yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má ké ná «Bwân ó Ŋkél Mpú», ¹⁸ a féésh námá André bə́nəŋ Fílíp nə Batəlamí, nə Matiyô bə́nəŋ Tómas nə Zhâk, mwân má Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bæ «Kambəle ləəm» yé, ¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

Yésus bá Beləzəbul
(*Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10*)

²⁰ Mpásə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bæ áncuncuma wá bwá mú zə seŋgya cínəŋg mbií á ná bə́nəŋ *ompwíín bé bwá á shígé bæ nə baan ná bwá dág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sâ jəŋgə. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyígəli ó máççç bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Beləzəbul má təw nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul má Beləzəbul wəŋgə, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jəw bwo ná bwá shíshúg nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Ŋkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ŋgə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəŋg í ámpúyé ná təw. ²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ŋgə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəŋg í ábúlé bwey nə jímbələ. ²⁶ Ŋkí Sátan má yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyəméfwó, a má bóóg wə ní, a cugé ná nə ŋkul təw, a jçç. ²⁷ Muud cúgé nə ŋkul nyí njów má ŋkuŋkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəŋg shí, wólə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wólə nyə məŋkəda, a mú ka

təem sha nyə njów. ²⁸ Búbálé, má jaaw bí ná, *míśám myēsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lú *bwaasúlə mpu dēsh bwá bá sá yí, í bá bæ nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yēsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wə Ŋkəŋkə Shíshim yé, nyə abúle bwele bæ nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandəgə kandəgə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwá á ŋgə ci ná: «A jí nə bəw-bəw shíshim.»

Nyəŋgú nə omínyəŋə ó Yésus
(*Mat 12.46-50; Luk 8.19-21*)

³¹ Nyəŋgú mə Yésus bə́nəŋ omínyəŋə bé bwá á ka jê, bwá mú təw tóŋ, ka lwám muud ná a kág jəw bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bæ məŋkúmbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyəŋgú woó bə́nəŋ omínyəŋə bwó† bí na tóŋ, bwá ŋgə sə wo.» ³³ Yésus mú bəsa nə bwo, nyə ná: «Nyəŋgú waamə wə zə? Omínyəŋə báamə wə ozó?» ³⁴ A mú kænd mísh dúg búúd bwá á ŋgə lyç nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyəŋgú waamə nə omínyəŋə báamə, bwá wə óga! ³⁵ Muud yēsh má du sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyəŋə waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyəŋgú waamə.»

4

Kanda mbəəl məmpəg
(*Mat 13.1-9; Luk 8.4-8*)

¹ Dúlúgá jwəw, Yésus nyə á ŋgə nyingə jígəli buud, bwá njúl ncindyə mən. Buud bwá á ka seŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú təw kə kəwa byóólúd, jí shí, buud bəŋ cínú. ² A mú ŋgə jígəli bwo zh-wog isá míkandad. Nyə nə bwo nyádí njígúlad ná: ³ «Bényúgá məlwə, bí mpúg gwágələ! Ngwól mbəəl məmpəg nyə á kə myeeg mpəg. ⁴ Í á ka bæ, a ŋgə myeeg í, nyúl mpumə mú shugəla zhí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywə. ⁵ Nyúl mpúmá í mú shugəla shí á məkwóógúd, kú nə fwámé mändəlú cínəŋg. Í mú námá ləel wéesh míngwu, nəcé mändəlú má

3:16 Mis 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25 **3:27** Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20 **3:31** 3.21 † **3:32** Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyəŋgú woó bə́nəŋ omínyəŋə bwó, nə okóól bwó...» námə nda mpánzə 35 í kə féel ná. **3:35** Mat 6.10 **4:1** 3.9

á shígé fifə. ⁶ Njii, ja yásə í mə faan yí, miŋgwu mi mpwásə mí mú jígə, shîn shwáás nəcé kú nə fwámé míkəǵlə. ⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəŋg í mú leeljuwo nə ndeé káda íkəǵlə í mpəg, í mú bə kú wúmə təə bumə. ⁸ Njii, nyúl mpúmə í á shugula tag-tag shí dī, í mú kə, mpu wŷy. Í mú ŋə wúmə, dúl shug ibumə məwúm məlól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!»

*Féél-féélí á kanda mbəol məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

¹⁰ Ja á mə kə bə nyáméfwó yí, *om-pwíin bé wúm nə óbá nə buud bənonj bwə á bə wá, bwə mú jí nyə nə a jáawəg bwo nda míkanda mí ké ná. ¹¹ Yésus mú bəsa ná: «Zembî nyə a mə yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ə tóón bəŋ bwə é də gwág nji mikanda ¹² shú ná bwə dúg bə, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wámbulə, ŋkwanjá bwə á bá cénd kuú njəənd, Zembî juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntədəlé? ¹⁴ Mbəol məmpəg mə də bə Mílésú mí Zembî. ¹⁵ Buud búsə tən nda zhii nə zhii kúl mpəg Mílésú mí Zembî í á myeegya yí, jisə bəəŋg bwə á bə ná, bwə ká námə shîn gwág Mílésú mí Zembî, *Sátan leél ntəg námə zə, zə yíl bwo mpəg í əmə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntə námə, bóól búsə nda bwə də ləg mpəg shí á mákwóógúd. Ja bwə gwág Mílésú mí Zembî, bwə tééd fwo ləg myə nə məshusəg; ¹⁷ nji bwə kú nə míkəǵlə bwədí cugud, bwə kú wá nadá, bwə bə Mílésú mí Zembî nji kúkúl baan, bwə ká námə bwəma nə məntəgula ŋkí cúwəlí nəcé Mílésú mí Zembî, bwə julə mányúul. ¹⁸ Bóól bwə də ləg mpəg íbiin-bíin dī. Bəŋ búsə ná, bwə gwág Mílésú mí Zembî, ¹⁹ njii, yágúwó isá yá mən mwəw, nə wímbulə məbii,

nə bíl zhwoog iwímbúg yá cug í mú zə káda Mílésú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²⁰ Bóól báá búsə nda bwə də ləg mpəg shí átutagú dī. Bəŋ búsə ná, bwə gwág Mílésú mí Zembî, bwə ləg myə, bwə mú wúmə mpúmə, dúl shug wúmə íbumə məwúm məlól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaanə lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ye bwə də jida lámba ná bwə ké kúd dwo mpíid? Yé bwə də kə təl shí gwonə? Ngaá jí yida bə ná í tówúg cé lámba dī? ²² Kú nə sá á *ndimba í bá bwən kú nyín, ŋkí sá á shwoó í bwən kú wóós məŋkenyad. ²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Jigá kuú ná kalə nə sá bí mə də gwág yí! Nəcé yuug bí é də yigula bóól búúd ná ndí yí, gwə námə wə bwə bá də yigula bí nə ndí yí, bwə wá məbádī. ²⁵ Muud jí nə baalé fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə búbaalə á jí nə ndí yí.»

Kaanə mpəg í də kə gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda yuug ga. Ngwól múúd mə myeeg mpəg nyədí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəol mímwásə. Mpəg jáá í é kál ná ndeé, í ŋə wŷy gwáméfwó, muud nyə əmə bə yé kú mpu nda í ŋə sŷy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəg kəg íkáá, í wá məbəga, mpúmə lwánd məbəga dī. ²⁹ Nə ndeé, ja mpúmə mə tī yí, bwə mú saag fambá, nəcé fwála bwə jəlá nə saag yí í mə wóós».

*Kaanə búbumə mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Shé bí nə ŋkul ci nə Faan mə Zembî dúsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yiga dwo nə wáyé kaanə? ³¹ Dúsə nda búbumə *mutárud. Búbumə jəəŋg wə í búl cwáágəwo nə bíl íbumə í məmpəg byəsh. ³² Nji ja bwə bə gwo yí, í də gwaa cə mólúgá məmpəg mə fambá; í wá míləw nə

4:9 Mat 11.15 4:12 Iza 6.9-10; Mat 13.14-15

4:22 Mat 10.26; Luk 12.2 4:23 Mat 11.15

Zhk 5.7; Mbú 14.14-15 4:32 Eze 17.23

4:19 1Tm 6.9-10

4:21 Mat 5.15; Luk 11.33

4:24 Mat 7.2; Luk 6.38

4:25 Mat 25.29

4:27

ɲkudá, mbií á ná inunú bí nà ɲkul zə lwə maage cínəŋ nyədí gúgúwád.»
³³ Míl zhwog mikaaná mbií nid wə nyə á dɛ lás nà buud yé, námá mbií bwə á bə nà ɲkul dɛ gwág yí. ³⁴ Nyə a shígé dɛ bwɛ lás nà bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á dɛ kə féel isá byêsh, ja bánŋh *ompwíín bé bwə má kə bə bwáméfwó yí.

*Yésus mə ɲkáánd nà ɲkwə
 (Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ɲgwúd dɔəŋgú mpwó-kugú, Yésus mú ci nà *ompwíín bé ná: «Shé lííná gá m̄n, kə fanwíny!» ³⁶ Ompwíín bwə mú béégya nà áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólád. Bánŋh bwə mú kə nà dwo. Móólú gá móól má á bə námá mákoogú, má ɲgə bɛ bwo. ³⁷ Bwə ɲgə kə, seegya ná məma ɲkwə mú tééd kuŋgúla, ikwə í májúwó í mú ɲgə shwiy byóólád, byóól mú tééd lwándúla nà məjúwó. ³⁸ Í á bə, Yésus mbwúg bán byóólád, a ɲgə já, lúú mbwúg fílo d̄i. Ompwíín bé bwə mú juuməshi nyə. Bwə nà né ná: «Yíguli sá wál zə yə! Ye sá jəəŋgú í acíyé wo tə sá?» ³⁹ Yésus mú wəw, nyə ɲkáánd nà ɲkwə. Nyə nà m̄n ná: «Saləwóg, jigú ná shee!» Nji nyə á shín lás ntáni yí, ɲkwə mú shwal shín, m̄n bə ná shee. ⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci nà ompwíín bé ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Ye bi cúgé nà búgə nà Zembí?» ⁴¹ Inkuŋkúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwə mú ɲgə nyímbəla bwámé nà bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! Tə ɲkwə, tə m̄n í bálé sá nyə məgwág í?»

5

*Yésus mə yíl məjamb
 (Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Ntó bwə mú kə wós cindú fanwíny shí á Ogerazeniye. ² Yésus mú shulə byóólád. A ká námá shín təl məkuú shí, ɲgwólú gá múúd mú wú məshwon dí, bów-bəw *shíshim ɲgə lwáfulə nyə, zə bwəma nà Yésus. ³ Muud wəəŋgú nyə á dɛ ji ban məshwon. Tə muud ɲgwúd nyə a shígé ná bə nà ɲkul mə wálúla nyə, tɛm bə nà mimbwagə mí

ɲkwánz. ⁴ Ija ɲkí bulya bwə á dɛ tɛm wəwə nyə məbwə nà mikwoolú mí ɲkwánz, bwə wá nyə mimbwagə məkuúd, nji nyə á dɛ t̄i isá íni byêsh. Tə muud ɲgwúd nyə a shígé bə nà ɲkul mə káágúlə nyə. ⁵ Bulú nà mwásə nyə á dɛ bul bə nji ban məshwon nà mímbúŋúd, kə dɛ k̄im, a ɲgə bəwəli nyúúl nyé nà məkwóógú.

⁶ Ntó nda nyə á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nà nyə, ⁷ a ɲgə k̄im ná: «Yésus, *Mwān mə Zembí á gwów-gwəw, shwə bān nà iney? Má jəgula nə wo jínə mə Zembí dí ná, wo kú təl mə cwúndud.» ⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntáni nəcə Yésus nyə á ɲgə ci nə nyə ná: «bów-bəw shíshim, wúg nyə nyúúlád.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwó wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə “Kínda”, nəcə sá bí ɲkí bulya.» ¹⁰ Bwə mú téég Yésus məbwə ná a kú yíl bwo ləəm dí kənd kúl shús.

¹¹ Na, məma səənz óŋkuú, í á ɲgə də mbúmbúŋúd. ¹² Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a nyíngálúg mwo óŋkuú bəəŋgú. ¹³ A mú magulə ná í síyúg ntó. Bów-bəw míshíshim myəəŋgú, mí mú zə wú múúd wəəŋgú nyúúlád, kə nyí óŋkuúd. Səənz óŋkuú ni, je bə ótósšhin óbá, jəsh mú shwal bumb nà mikúlá, wú mbúmbúŋúd, kə juwa máŋúd. Bwə mú ɲgul májúwó ná ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwə á ɲgə baagulə óŋkuú wá, bwə mú wəənz kə ɲgə jaaw buud ɲgwəla nə míləəm míləəm. Buud bwə mú zə, zə dúg sá í ámə síy yí. ¹⁵ Bwə mú zə wós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwə dúg múúd məjamb mə á dɛ lwáfulə yé, a ɲjúl cínəŋ shí nə jəjə míkáándá, a ɲjúl námá né shee. Bwə mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwə á dúg sóólú gá í á síy wá bwə mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wəəŋgú nə óŋkuú yí. ¹⁷ Ntó bwə mú téég Yésus məbwə ná a wúg bwədí ləəmud.

¹⁸ Ja Yésus mə kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ɲwág nyə nyədí

gwoonɔd. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô sâ jêsh Cwám̄ba má sá wo yí, nda á má gwág wo nkúnkwónjálə ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ngə jaaw buud wá Dekapwól sâ jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəonɔ bêsh bwá á gwág wá bwé mú bul káam.

*Yésus má gwúm̄shi
shilə mə Zharus
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)*

²¹ Ja Yésus má sɔw kə faɲwíny byóól dí yí, buud bwé mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a njúl ná bwúnjéd. ²² Ngwól njwú á *mpáánzə minjígulá, nə jínə ná Zharus mú wóós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd mábwón shí, ²³ téég nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jām í ngə júgula. Má jəgula nə wo né wo zág kə keel nyə məbwə, a bəg mpwogé, a cágəg.» ²⁴ Bá Yésus bwé mú kə, buud bwé ngə bɛ bwo áncuncuma, bwé ngə shúsə Yésus ikóómb byêsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínɔng, məcií má á dɛ wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dúg cún ncúlyá ojwówada dí sɔlə ná a yál, a shín keenzh *mwaané yé yêsh. Nji, a kú yál, bwas ngə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwonə na áncuncuma buud dí, kə kúnnya nə nyə káándá, ²⁸ a ngə téduga ná: «Nkí mə kúnnya nə nji káándá má Yésus, mə yál.» ²⁹ Nji nyə á kúnnya nə nyə káándá yí, məcií tɔw ntág nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yál. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífə má wú nyə nyúúlád. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zé má kúnnya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíin bé bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ngə dúg buud ó ngə shúsə wo ikóómb byêsh, wo nyinɔ jí ná: “Zé má kúnnya nə mə káándá éne?”»

³² Nji Yésus mú ngə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dúg múúd nyə ámə sá sóólúgú wəonɔ yé. ³³ Mudá éne nyə á ngə lilya nə ifwaas, nəcé nyə á

mpu sâ í ámə sɔy nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág ná shee. Bwas í shínág wo!»

³⁵ Yésus ngə ná lás ntáni, buud bwé mú wóós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígulá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ngə ntágulə Yíguli nə jí?» ³⁶ Nji, Yésus kú bish sâ bwé á ngə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúndə, bəg nji nə búgá.» ³⁷ A mú ci né tɔɔ muud kú bɛ nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhák bá mínyonə yé Yuánes. ³⁸ Ja bwé má jé njwú á mpáánzə minjígulá dí njów yí, Yésus mú dúg buud bwé ngə sá saagəwo mímbíi mímbii, bwé ngə jí, bwé ngə kím. ³⁹ A mú nyíi njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jíi nə ngə sá bímbí lú saagəwo ní nəcé jí? Mwân nyə afwóyé yə, a ngə yida já.» ⁴⁰ Bwé mú yida ngə cágulə nyə. Ná ndéé a mú wéeshuli bêsh tóón, lúgə nji sóónɔgá nə nyəonɔgá mə mwân, nə buud ó gwoonɔ jé. Bwé mú nyíi fúm, kál mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wəonɔgú mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntó má kə ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wəólág!» ⁴² Cé nə cé, shilə wəonɔgú mú wəól, tééd kyeyálə, nəcé nyə á bə nə mímbú wúm nə mímbá. Ja bwé má dúg ntáni yí, bwé mú ngə káám mbií á ná fəg jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwé kú bwiinɔ múúd sâ í má sɔy yí. A mú ci nə bwé yəg nyə sâ má də.

6

*Buud ó Nazarét bwé ban Yésus
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)*

¹ Yésus mú ka wú na, bəonɔ *ompwíin bé bwé mú kə nyédí kwáádá. ² Ja jwəw lú Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáánzə minjígulá, kə ngə yə buud minjígulá. Ncúlyá buud bwé á ngə gwágulə nyə wá bwé mú ngə bul káam, bwé ngə jí ná: «Bíga ísâ í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wə jí? A ngə mpu sá dúga váál *məshimbá wa

ntudelê? ³ Kábíndá á mwân má Mariya dí éga? Mínyonê má Zhâk, bânônê Yózes, nê Yûdê nê Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsê wa sódí!» A mú bæ bwo kwal-baogú. ⁴ Yésus mú zê ci nê bwo ná: «*Muud micúndá má ða námá bwama nê mpyónê nji nyádí kwáádá, nê nyádí máwónghód, nê nyádí njów búúdud.» ⁵ Nyê a shígé bæ nê ñkul sá tóo *shimbá cínong nyádí kwáádá, nji baalé mímbâl nyê a keel mæbwê, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwé á bæ kú *búgula nyê ná. Ná ndeé a mú cò, ñgê ká mákwáádá mêsh mâ faan dõongúd ká ñgê yê buud minjígúlá.

Yésus má lwâm ompwíin wûm nê óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísâ íni í má cò yí, Yésus mú jôw *ómpwíin wûm nê óbá bé, a mú zê ñgê lwâm bwo óbá óbá. A shîn yê bwo ñkul á ðúlê yíl búúd bów-bôw míshíshim. ⁸ A báásulê bwo ná: «Ja bí má ká yí, bí kú ñwa íbaduga í ñjõnd, ka nji wagatîg. Bí kú ñwa buléd, tóo baamutálá. Bí kú ká nê *mwaanê. ⁹ Bí bwáád osílúfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyíngê ci nê bwo ná: «Ja bí má jé wúl ñgwéla dí yí, bí ó jî njów bí ámê nyíi yíid, ká jé jwôw bí má bá ló yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bæ kú lóg bí gúl kúlúd, bwé kú ceel gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí ó bá wú cínongú, bí kudê fumbyá í ámê nada bí mákuú dí yí.* Sóólúgú wõongú í lwágulê bwo nê bwé má byaagulê.» ¹² Ná ndeé ompwíin bé bwé mú zê ká, ká ñgê cúndê ná buud bwé céndúg mítédúgá. ¹³ Bwé mú námá yíl buud zhwog májamb má á ñgê ntágulê bwo má. Bwé gwáágulê zhwog mímbâl mæwúðê, ñgê lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jínê má Yésus ñgê jag bul jwò, bóólúgá búúd bwé á ñgê ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sâ jõong wé á músê nê mpífá á ñgê sá *mashimbá ntúni ni.»

¹⁵ Bóólúgá ná: «Jísê Eli.» Bóólúgá ná: «Jísê Zembî ñgwól *múúd micúndá yé, nda baong ó ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyê á gwág ntó yí, nyê ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígê cún wé éne! A má gwúm shwónghud!»

¹⁷ Nêcé Herod nyáméfwó nyê a ñwa Herodyâd, mudá má mínyonê yé Fílíp, bâ. Lósú wõong wé í á sá ná Herod lwámúg buud ká bii Yuánes, wóolê nyê mæñkêda, ká wá nyê mímbwugud.

¹⁸ Nêcé Yuánes Nduu-buud nyê á jum Herod ná: «Wo ajáláyê nê ñwa mudá má mínyonê woó ná wo bâ!»

¹⁹ Herodyâd nyê á ka ða fum Yuánes, a mú ða sò mázhíí ná a gwú nyê. Nji, yuug jé í á shígé bándá ²⁰ nêcé Herod nyê á ða mpu ná Yuánes jî tátalí muud mísh má Zembî ðî, a njúl muud Zembî, nyê á ka ða gwòg nyê. Sâ jõong wé nyê á ða keem nyê yí. Ná ndeé, teem bæ ná iciyá í Yuánes í á ða shul nyê lámúd, nyê á yida námá ða gwágulê nyê nê mæshusug.

²¹ Ná ndeé, Herodyâd nyê á zê dúg zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyê a tâl zan byélé dé yí. Herod nyê a jôw milúlúú myâ loom nê myâ izimbi, a jôw námá otówe ó shwóg wê Galilé.

²² Í á ka bæ, Herod bânônê buud baongú bwé njúl shí, shilê má Herodyâd mú nyíi cínong, tééd sáágulê cwánúd. Kuú zân yé mú zê bul nywa Herod bânônê buud óni míshúd. Ká jé Njwú-buud nyê á ci nê nyê ná: «Jaawúg mæ sâ jêsh wó céel yí, mæ é fáágulê wo gwo.»

²³ A mú kaag nyê fwámé kaag ná: «Teem bæ nê wó jî mæma mpál á faan dâm, mæ é fáágulê wo gwo.»

²⁴ Shilê ni kú fwo bæsa, a mú wóós tóón, ká jí nyóónghê ná: «Mæ gwáámbug jí?» Nyõongú mú bæsa nê nyê ná: «Gwáámbug lúu má Yuánes Nduu-buud!»

²⁵ A mú læl ntâg jéel nyíngê ká jé wé Herod, ká ci nê nyê ná: «Má jî ná wo yég mæ lúú má Yuánes Nduu-buud yááséd wa kíkidíga.» ²⁶ Ngwóómbálú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyê á bwey

6:4 Yuá 4.44 * **6:11** Ja Oyúden bwé á ða kudê fumbyâ mákuú dí yí, bwé á ða lwágulê ná, kákúl shí bwé ámê tâl mákuú máñ yí, bwé má kâl gwo nê buud bí cínong wá ná bwé músê sâ nyéé. **6:13** Zhk 5.14

6:14 8.28 **6:15** Luk 7.16 **6:17** Læv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **6:23** Est 5.3, 6; 7.2

κεεν ηκαανέ mísh má ójón dí ná, nyə a shígé nywá nyingə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáámby yí. ²⁷ Námá cé nà cé, a mú kənd ηgwólúgá zimbí nà: «Zaá má nà lúú má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəɔngá mú kə cígə Yuánes cúη. ²⁸ A mú zə nà lúú yáásád, zə yə shilə ní. Shilə ní mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóóηgá. ²⁹ Nə ndéé *ompwíín ó Yuánes bwé mú gwág sóólúgá wəɔngá. Bwé mú kə ηkēny kug nyúul má Yuánes kə wá shwónəd.

Yésus mə yá búúú idəw
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúú ó lwámá ó Yésus bwé á nyingə yí, bwé á zə bwiingə Yésus sâ jêsh bwé á kə ηgə sá yí, nə sâ bwé á ηgə jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kúl búúú bwé cúgé yí ηwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcə buud bwé á bə cíɔngə ηkí bulya, bóól ó ηgə kə, bóól ó ηgə nyingə, mbií á nə bánəη ompwíín bé bwé á shígé bə nə fwála ná bwé dág. ³² Bwé á ka kəwa byóólúú, kyey ná bwé ká ji bwáméfwó bugád kúl búúú bwé cúgé yí. ³³ Nji buud ηkí bulya bwé á dág bwé ηgə kə byóólúú, bwé mú yag bwo. Buud bwé á ka ηgə wu míngwála myêsh dí, ηgə kə nə mikúl, ká sámb Yésus bánəη ompwíín bé shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwé má shulə byóól dí yí, a mú dág mənəkúmbə mə búúú mənə, a mú gwág bwo cey lámúú nəcə bwé á bə nda səɔnz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a mú ηgə jíguli bwo isâ ηkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíín bwé mú kə ci nə nyə ná: «Sá búəsə wa bugád, kugú námə óga. ³⁶ Bídúg búúú óga, bwé kág íbaafə nə mákwáádə məsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ má dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yágá bwo sâ má dâ.» Bwé mú jí nyə ná: «Sá é sá ntədəlé nə sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jí ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búəsə nə íbuléd ínéy? Kəgá dág!»

Bwé mú kə lə. Bwé mú zə jaaw nyə ná: «Sá búəsə nə íbuléd itóɔn, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwé jílag buud shí ikínda ikínda ákánda dí. ⁴⁰ Bwé mú zə ji shí ikínda ikínda, bíl íkínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətóɔn. ⁴¹ Ja búúú bwé má shín ji shí yí, Yésus mú ka ηwa íbuléd itóɔn nə oshú óbá óni, a bān mísh gwəw, yə Zembí akíba. A mú fēy íbuléd, yə ompwíín bé. Bwé mú kaaw búúú. A mú námə kaaw oshú mbií ηgwúú. ⁴² Buud bēsh bwé mú də, jíla, idəw lúg. ⁴³ Ompwíín bwé mú sɛɛng íkúl í buléd nə íkúl í óshú í á lúg yí, byēsh í á lwánd məbwumú wúm nə məbá. ⁴⁴ Buud bwé á də íbuléd byəɔng wá, bwé á bə budúm otóóshin otóɔn.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwəw
(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín bé ná bwé kəwag byóólúú, bwé línág kə nyə shwóg Betusayída, māη fanwíny té nyə é ηgə fwo bíd zhwoog buud bwé á bə óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúú, a músə bád mbəηúú ná a kə jəgula nə Zembí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām māη, nyə má lúg cíndú nyəmə. ⁴⁸ Nyə á ka dág ná júgə í ηgə bə ompwíín cúη nə cúη, nəcə ηkwə nyə á ηgə yida wú kóómb bwé á ηgə kə yí. Ngeɛ míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ηgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bāη bwé má dág a ηgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw yí, bwé má téduga ná jíś *jím, bwé mú bwú óηkwíimbyē. ⁵⁰ Nəcə bēsh bwé a dág nyə, íηkuηkúúnd í mú bií bēsh. Yésus mú ləel ci nə bwo ná: «Səlugá mílām shí. Mə wə éne, kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólúú, kwey bwo, ηkwə mú ntāg shín. Bwé mú káam mbií á nə fəg də jímb lúúú. ⁵² Bwé á bul káam nəcə bwé á shígé fwo mpu gwág mbií múúú mə Yésus. Sâ jəɔngá ɔ í á sá nə bwé kú wámbulə sâ nyə á cəel jíguli bwo ja nyə á sá ná

6:30 Luk 6.13; 10.17 6:32 8.1-10 6:34 Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † 6:37 danarí: Danarí ηgwúú dí á du kwaga nə myəna myə ηkúmba jwəw. 6:43 2Oj 4.43-44 6:46 Luk 5.16 6:48 Zhb 9.8; Luk 24.28 6:49 Luk 24.37 6:51 4.39 6:52 8.16-18; Mat 16.7-9

ibuléd í búlyag yí. Bwá á bæ ná ηkí jilə milúu.

Yésus má lwag mimbâl Genezarêť
(Mat 14.34-36)

⁵³ Bwá má shîn lína mâη, bwá mú jé ləom á Genezarêť, bwá mú səl byóol.
⁵⁴ Námá shulələ bwá á shulə byóólád yí, buud bwá mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwá mú kə nə mikúlə kə ηgə bāηgula shí nyəηg nyêsh dî. Bwá mú ηgə ηkêny mimbâl ítanêd, ηgə kə nə myo kúl jêsh bwá á ηgə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ηgə kyey mákwáádə nə míηgwála, təw íbaafə. Buud bwá mú ηgə kə bwíηg mimbâl myáη mímbaadəd, íkúl nyə é ηgə cə yí. Bwá mú ηgə téeg nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jisówúg ηgə kúnnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bəηg bwá á ηgə kúnnya nə nyə wá bwá mú ηgə yál.

7

Ofarizyêη nə ijâm nə ijag
(Mat 15.1-9)

¹ *Ofarizyêη nə bóólúgá *Oyíguli ó mácéη bwá á wú Yurúsəlem, kə wá Yésus. ² Bwá mú zə dúg ná bóólúgá *ompwíín bé bwá á də də ídəw məbwə nə məbwam. Ntó jì ná bwá á shígé də gusa mwo mbii mácum má *Oyúden má ηgə jíígúli yí. ³ Í njúl ná Ofarizyêη námə nda Oyúden bēsh bwá á shígé də də, bwá kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwá á də yáág nə məcum ímpáámbe í á lúgə má. ⁴ Ja bwá nyíηgə míkus dí yí, bwá cúgə nə ηkul də kú fwo gusa. Bwá á də námə baagulə bílúgá íjâm nə ijag nda dúlə gusa íbálá nə mikáágə nə iwóηgə.

⁵ Ja Ofarizyêη nə Oyíguli ó mácéη bwá á dúg ntáni yí, bwá mú ci nə Yésus ná: «Ompwíín bwó bāη bwá anjê nə baagulə məcum má ímpáámbe, bwá ηgə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?»
⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Izayí nyə á bæ nə ηkaam ja nyə á cúndə shú dán, bí buud ə mákəη mbii wúsə cilyá yí, ná: Kúl búúd ga í ηgə gúmal mə nji mímpu dí,

milâm myáη mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wāη ηgələ ságusə bwá ηgə ságusə mə yí wúsə ntó ηgwas.

Bwá ηgə yida jííguli buud minjíígulá myá məmpéndí má búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí má myaas mácéη má Zembî, yida nywílya nə mácum mán.» ⁹ A kwo námə ci ná: «Bí mə mpú də ntə mpéndí má Zembî ná bí má yida baagulə məcum mán. ¹⁰ Moyíz nyə á ci ná: “Gúmálúg sóηgú wô nə nyəηgú wô.” A nyíηgə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóηgú yé ηkí nyəηgú yé, bwá jələ nə gwú múúd wəηgú.”

¹¹ «Nji bí bāη bí ηgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóηgú ηkí nyəηgú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə korban (ntó má kə nə ηkəw nyəηg í músə məyána shú má Zembî);’ ” ¹² bí kú cíndal múúd wəηg nə a sáág sâ shú má sóηgú ηkí nyəηgú. ¹³ Ngaá ntó jì ná bí ηgə sá ná Milású mí Zembî mí bág ηkúηgúg, məcum mán yidá mpu yáág? Bí ηgə námə nyíηgə sá bíl zhwoηg isâ í abúbəw!»

Isâ í də wá múúd məlwaagəwo yí
(Mat 15.10-20)

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésha nə buud bwá á bæ cínəηgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényúgá məlwə, mpu gwágulə. ¹⁵ Sâ í dú wú tóón, nyíi múúd nyúúlád yí, gwé dí í dú wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembî dí; nji byəηg í wú nyédí lámád yí, byó wə í dú wá nyə məlwaagəwo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə má gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bānəη *ompwíín bé bwá mú nyíηgə kə njów. Cínəηg bwá mú zə jí nyə ná a féélúg bwo kaaná wəηgú. ¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búse námə kú mpu gwág isâ? Ye bí agwágé ná sâ jêsh í wú tóón nyíi múúd nyúúlád yí, í cúgə nə ηkul wá nyə məlwaagəwo mísh má Zembî dí. ¹⁹ Nəcé í ányíiyé nyə lámád. Í yida kə nyə mwə dí ná ndéé í mú wósə kə bíd.» (Ntó má cēl

ci ná idâw í cúgé nâ mælwaaguwō mîsh má Zembî dî.)²⁰ Nyâ mú nyingâ ci ná: «Sâ í wóós wú múúd dí yí, gwá wá í wá nyâ mælwaaguwō mîsh má Zembî dî.²¹ Nâcé lâm má múúd dí wá bów-bów mítédúgá mí dâ zhu yé, nâ janğa, nâ júwo, nâ mægwú mæ búúd,²² nâ minɔomb, nâ yéesh mábii, nâ mbiya lâm, nâ makâh, nâ asîy-sîy, nâ zhîh, nâ *bwaasulâ mpu, nâ dúlâ ñkêny nyúúl, nâ cug ímpwúfú.²³ Isâ íni byêsh í wú lâm má múúd dí cwû, byó wá í dá wá múúd mælwaaguwō mîsh má Zembî dî.»

*Mudá ikûl má búgula Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴Yésus músâ wú na kúl níid. A músâ kâ kóomb shí á Tir. Wu, nyâ mú kâ nyí wúlágá njówú, nyâ ñgá sô ná muud kú mpu ná nyâ ji cínong. Nji buud bwá mú bále námá mpu.²⁵ Kú námá bwey, ñgwólágá múdá mú gwág ná Yésus má jé cínong. Mudá wɔongá, bów-bów shíshim í á bul bii shilâ yé. Nyâ á ka zâ kâl nyúul Yésus dí shí makúú.²⁶ Mudá wɔongá nyâ á bâ shilâ Ogarêk, nyâ a byêl lɔom á Fenisî, shí á Sirî. Nyâ á ka zâ jægula nâ Yésus ná a yílúg shilâ yé jamb.²⁷ Yésus mú ci nâ nyâ ná: «Fwog bíd ná bwân ó njów bwá dág ná ndeé, jílâ. Nâcé ñwálâ ídâw í bwân ó njów, wusâ yâ ómpyâ, í anywáyé.»²⁸ Nji mudá éne mú zâ bɛsa nâ nyâ ná: «Kâ, Cwâmba, ompyâ bwá dâ námá cwála mámpulú má dá kud táwuli bwân dí shí má.»²⁹ Ntô Yésus mú zâ ci nâ né ná: «Nda wo má mpu bâ nâ zény ná, nyingág kâ wódí njów; mäjamb má á ñgâ lwáfulâ shilâ wô má, má má wú nyâ nyúúlú.»³⁰ Mudá wɔongâ mú nyingâ, kâ nyádí njów, kâ kwey Mwân mbwúg shí, mäjamb má má wú nyâ.

Yésus má lwag akúmálwâ

³¹Mpásâ na, Yésus mú wú ñgwála á Tir, ciingya Sidon. Nyâ a líina mpál shí á mingwála wûm kâ ñgeε mäh má Galilé.³² Cínong bwá mú zâ nyâ nâ ñgwól akúmálwâ a njúl námá fífi. Bwá mú jægula nâ Yésus ná a bádug nyâ

mæbwâ.³³ Ntô Yésus mú zâ ñwa múúd éne kâ nâ nyâ kóomb búúd bwá á shígé bâ yí. A mú jil nyâ inyiné málwád, a yíl. A sey mántænd nyádí inyiné ná ndeé a cilâ múúd éne júmú. ³⁴Nâ ndeé nyâ mú yág gwów, nyâ sâl fâm, nyâ mú ci nâ muud éne ná: «Efata!» (Ntô má kâ ná «bâñúg!»)³⁵ Cé nâ cé jɔongú, muud éne málwâ má mú bân, téembí í mú wú júmú. Nyâ mú mpu ñgâ lás. Yésus mú nyingâ nâ nyâ, zâ kwey búúd.³⁶ Ntô Yésus mú báásulâ bwo ná bwá kú bwele jaaw tóo muud. Nyâ á tɛem báásulâ bwo ntáni, í mú yida bâ nda nyâ á ñgâ lwâm bwo ná bwá ñgág nâ cúnda.³⁷ Buud bêsh bwá mú bul bî, bwá ñgá ci ná: «Isâ byêsh nyâ ñgá sâ yí bísâ ñkí bul nywa! Nyâ bále sâ ná wækúmálwâ bwá gwágúg, mífífi mí lásúg!»

8

*Yésus má nyingâ yâ búúd idâw
(Mat 15.32-39)*

¹Mwôw mɔongâ di, áncuncuma buud nyâ á zâ seengya kúl Yésus nyâ á bâ yí. Nda bwá á shígelé bâ nâ sâ má dá ná, Yésus mú jôw *ómpwín bé, nyâ nâ bwo ná ²«Mâ ñgâ gwág buud óga ñkúñkwóñúlâ nâcé sánôñ sá má ji mwôw málól, ja gaad bwá cúgé ná nâ sâ má dá. ³Ñkí má nying bwo ntáni zha ná bwá kág bwádí, bwá é kâ tag nâ mantambali zhíd, nâcé bóólúgá ñkí bulya bwá ñgâ gwaa zhu.»⁴ Ompwín bé bwá mú bɛsa nâ nyâ ná: «Sá é wíl bwo ntadelé ná bwá jílâ wa bugád?»⁵ Yésus mú jî bwo ná: «Bî búsa nâ íbuléd íné?» Bwá ná: «Zañgbá.»⁶ Yésus músâ ka ci ná buud bwá jíg shí. Ná ndeé a músâ ñwa íbuléd zañgbá byɔongá, a yâ Zembî akíba, a fêy byo ikúl ikâl, yâ ómpwín bé ná bwá kág ñgâ kaaw, bwá mú kâ kaaw búúd.⁷ Bwá á bâ nâ búbaalé íshúshú. Nyâ mú ñwa námá, yâ Zembî akíba. Nyâ nâ ompwín bé ná bwá káawug námá byo.⁸ Buud bwá mú dâ ná ndeé, jílâ. Zhwog ikúl í mú lág tâñ makúdá zañgbá.⁹ Í njúl ná

buud bwé á jee bæ otóóshin onô. Yésus mú nying búúd ná bwé kág ηgə kə. ¹⁰Nyə shwal kəwa byóólúđ, bənôη ompwíín bé bwé mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyêη bwé jü dág sâ mímbúgú
(*Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29*)

¹¹Ja bwé má kə jé wu yí, *Ofarizyêη bwé mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí mábwábúlán, bwé zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ηgə zhu gwôw. ¹²Yésus mú səl fê̄m nə mətəg má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcé jí bí kala buud ga bí ηgə céél dág shimbá yí? Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwelə dág tə sâ!» ¹³A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólúđ ná a líina, kə cindú fanwíny.

Ompwíín búsa nə jág
(*Mat 16.5-12; Luk 12.1*)

¹⁴*Ompwíín bwé á ka wusa ηwaála íbuléd ja bənóη bwé á kəwa byóól dí yí, bwé á bæ nə nji ηgwúd. ¹⁵Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncê nə *Ofarizyêη *ləvur wáη, tə yé má Herod». ¹⁶Bwé mú ηgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntúni nəcé sá cugé nə íbuléd.» ¹⁷Yésus mú mpu sâ bwé á ηgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcé jí tédúgá wúsá bí nji ná bí shígé ηwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntúni yí? Kú wámbulə ísâ! Bí anyíngáyé ná bæ nə fug í? ¹⁸Bí búsa nə mísh, nji bí kú dág í? Bí búsa nə məlwə, nji bí kú gwág í? ¹⁹Bí anyíngáyé ná téduga ja má á fêy íbuléd ítóon buud otóóshin ótóon də yí? Bí á lwándulə məbwumú mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwé ná: «Wúm nə məbá.» ²⁰Nyə ná: «Ja má á fêy íbuléd zəngbá buud otóóshin onô də yí, bí á lwándulə məkúdá mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwé ná: «Zəngbá.» ²¹Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

8:11 Mat 12.38-40; Luk 11.16, 29-30 **8:11** Yuá 6.30; 1Kr 1.22 **8:15** Luk 12.1 **8:16** 6.52 **8:18** Zhe 5.21 **8:20** 8.8-9 **8:23** 7.33; Yuá 9.6 **8:28** 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16 **8:29** Mat 16.16

* **8:29** Kríst: Kríst mə kə ná «kwidyə buud Zəmbí nyə á kaag yé.» **8:30** 9.9 **8:31** 9.30-32; 10.32-34
8:34 Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 **8:34** 1Pr 2.21

²²Ntó bwé mú kə jé Betusayída. Buud bwé mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnyág nə né. ²³Yésus mú zə bii áncím-ncím wəηgə mbwád, wú nə né kwáádá. Kúl bá bwé á kə yí, nyə á ηwa məntənd, bwiid múúd éne míshúd, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ηgə ηwá dág?» ²⁴Áncím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ηgə dág buud. Búsə nda ílí, nji í ηgə jaand.» ²⁵Yésus mú nyingə kwo keel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dág ísâ byēsh ná ηgəη. ²⁶Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyingəg, wo kág bídí; wo kú nyingə kə kwáádá nííd.»

Yésus jisə Mesí
(*Mat 16.13-20; Luk 9.18-21*)

²⁷Yésus bənôη *ompwíín bé bwé músə cə na, kə ηgeε məkwáádá má Sezaré mə Fílíp. A mú ηgə jí ómpwíín bé nūη zhííd ná: «Buud bwé ηgə ci ná mə jisə zə?» ²⁸Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwé ηgə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwé ηgə námə ci ná wo jisə ηgwól *múúd micúndá.» ²⁹A mú nyingə jí bwo ná: «Ká bí bāη ηgə ci ná mə jisə zə?» Pyêr músə bəsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰Nə ndéé, a mú báásulə bwo ná ci bwé kú bwelə jaaw múúd sâ á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyingə gwúm
(*Mat 16.21-28; Luk 9.22-27*)

³¹A mú ka tééd jígúlílə bwo ná: «Í jii shú mə *Mwān mə Múúd nə ocúmbá buud wá ləəm nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcεε bwé kág jág jugushi nyə, bwé kudəwa nyə, bwé gwú ntāg nyə. Nji a bá gwúm shwoη dí mpúsə mwów məlóol.» ³²Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwóó. Pyêr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə. ³³Yésus músə yíd, dág *ómpwíín bé, a mú ηkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan!

Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísə nji mitédúgá myâ buud.»

³⁴ A mú ka jôw ncúlyá buud bwá á bə cínəŋg wá bə́nəŋ ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud má cəel bə mə, a bə́g kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bə mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cəg jé, a yida jímبال gwo. Nyəŋg mə jímبال cəg jé nəcə mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam. ³⁶ ŋkí muud má bii mábii mēsh mā shí ga ná ndeé *shíshim yé jímبال, wáyé mfíí nyé é bə nə ndí cínəŋg yí? ³⁷ Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn kala búúd á mitédúgá olíŋgá í ngə sá məbôw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngə ŋkənwə məŋkənwə mə Sóŋgá yé, bə́nəŋ miféeshá mí wə́ngəles yí.»

9

¹ A mú nyíngə ci nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ból búúd básə wa óga, bwá abulé bwelə yə, bwá kú fwo dúg Faan má Zembî má wóós nə ŋkul.»

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Mpásə mwôw mäsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbə́ŋúd, nji bə́nəŋ kú nə ngwól múúd. Nyúúl nyé mú shwópla bwo míshúd, ³ mikáándə myé mí mú ngə jág bul faan nə mbii mífumə mā ná, tə muud cúgé nə ŋkul gusa míkáándə ná ndeé mí fumə ntó. ⁴ Cínəŋgá, Moyíz bá Eli bwá mú wóós, zə ngə lésha nə Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ngólə ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ngwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sá á cig yí, nəcə bə́nəŋ bóólúgá *ómpwíín bwá á bul gwág ifwaas nda bwá nyé. ⁷ Seegya nji gúndə í má zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ngə wú gúndə jəŋg

dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Sága nyə məgwág.» ⁸ Ompwíín bwá mú ntəg ngə yágwə, bwá kú ná dúg tə muud shús, nji bə́nəŋ Yésus wə bwá á bə.

⁹ Ja bə́nəŋ bwá má ka ngə shulə wú mbə́ŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bí kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwəŋ dí yí.» ¹⁰ Bwá mú baagulə ci ni, nji bwá mú ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Gwúmúlə məshwəŋ dí á ngə ci ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndeé bwá músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácéxə bwá də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísá byēsh ícé byəŋúd. Ká nəcə jí jísə cilyá Kálad Zembî dí ná bwá bá mpyēny Mwân mə Múúd, bwá bul jugəshi nyə yí? ¹³ Sá ngwúdú, məe má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwá á sá nyə mbií wēsh bwá á cəel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ngwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwá má kə wóós *ómpwíín dí yí, bwá mú kwey məŋkúmbə mə búúd má má lyə bwo, bə́nəŋ Oyíguli ó mácéxə bwá ngə sēŋusa məkəl. ¹⁵ Nji məŋkúmbə mə búúd məni má má dúg Yésus yí, bwá mú seegya, bwá mú ngə kə nə mikúlá, kə ngə bəda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jáyé bínəŋ buud óga ngə sēŋusa məkəl nə ndí yí?» ¹⁷ Na zhwog buud éne dí, ngwól múúd mú bəsa nə nyə ná: «Yíguli má ámə zə nə mwân waamə wódí, wúl shíshim í má sá ná a bə́g kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntəg ka də bə, kál jēsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ngə fúgal məjə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíín bwô ná bwá yílúg nyə jamb dəŋgə, bwá shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bí ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wóós ngow? Mə e bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəŋg.»

8:38 Mat 10.33; Luk 12.9 **9:1** Mat 16.28 **9:7** 1.11 Sága nyə məgwág: Mbá 18.15 **9:9** 7.36; 8.30 **9:11** Mal 4.5; Mak 8.28 **9:13** Mat 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 * **9:20** Ból bwá ngə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.»

20 Bwé mú kə nə nyə. Nji shíshim ni* í má dág Yésus yí, í mú junḡ mwân nə ñkulû, a mú juma shí, ngə bíngula, ifúlug í ngə wóós nyə mpud. 21 Yésus mú jí sóónḡ mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. 22 Í də ceel gwú nyə. Í də kúl nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ májúwód ija ija. Nkí wo jí nə ñkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sá ñkúñkwóñá, kwííndúg sâ.» 23 Yésus mú yagula nyə ná: «Ñkí wo jí nə ñkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yēsh mə *búgúlá Zembí yé jí nə ñkul sá sâ jēsh.» 24 Cé nə cé sóónḡ mwân mú lás gwów gwôw ná: «Mə ngə *búgula! Nji, yég mə ñkul ná mə mpúg bə nə búgá!» 25 Buud bwé mú zə seɛngya áncuncuma kúl bwé á bə yí. Ntó Yésus mú ñkáánd nə shíshim ábábôw wɔɔng ná: «Wo shíshim ngə juwo mwân məlwə nə mpu ga! Mə yímbálí wo ná, wúg nyə nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyiḡə nyí nyə nyúúlúd!» 26 Í mú kím nə ñkulû, í junḡ mwân ná ndeé wú nyə nyúúlúd. Mwân mú cɔ fudud ná nyágúsá, zhwoḡ buud bwé ngə ci ná: «A má yə.» 27 Nji Yésus mú bíi nyə mbwə, wɛel nyə. Mwân mú tɔw tátəlí. 28 Ná ndeé, Yésus mú kə nyí njów. Ompwíín bə bwé mú kə jí nyə wu bánónḡ bwáméfwó ná: «Nəcə jí sá bāñ shíḡé kwag yílúlə shíshim ni yí?» 29 A mú bəsa bwo ná, bwé də yíl mbií ni nji nə məjəgula.

Yésus má jaaw ja ábéé ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Bwé mú zə lɔ na. Bwé líína Galilê. Yésus nyə a shíḡé cɛel ná buud bwé mpúg kúl bwé á bə yí, 31 nəcé nyə á ngə jíḡguli *ompwíín bə. Ná ndeé, a mú ngə jaaw bwo ná: «Í jíí ná *Mwân mə Múúd bāḡ kaanz məbwə mə búúd dí, bwé bág gwú nyə. Nji mpásə shwiy dé, nyə bá já shwoḡ dí mwôw məbá, a mú gwúm jwôw áléel.» 32 Nji Yésus nyə á tɛem ngə jaaw bwo ntó, bwé á shíḡé mpu gwág. Bwé mú bul gwág

ifwaas. Bwé ngə fúndə jílə nyə ná nyə féélúḡ bwo isâ nyə ngə jaaw bwo yí.

Zá jí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Ntó bwé mú kə jé Kapernawúm. Cínəng bwé mú nyíi wúl njówúd. Yésus mú jí ómpwíín bə ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ngə séñusa məkəl nə gwo zhíi nə zhíi yí?» 34 Bwé mú jí ná kufug, nəcé zhíi nə zhíi, bwé á ngə shwɔ ná bwé cɛel mpu nyɔɔng jí bul bə fwámé múúd bwé dí gwoong dí yé. 35 Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jów *ompwíín wúm nə óbá bə. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céel bə tówe shwóg á gwoong jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpásə, nyə bə námə sóol məsáal á gwoong jínúd.» 36 Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ḡwa gúl kúkágə, tál bwo nyə míshád, a mú ḡwa nyə nyé dí məbwád. Nyə nə bwo ná: 37 «Muud mə lég gúl kúkágə nda jíḡa jínə dām dí yé, a mə lég mə. Muud mə lég ntāḡ mə yé, nyə alégé mə, a lég múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wā shé dí kóómbúd

(Luk 9.49-50)

38 Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíḡguli, sá ámə dág ngwól múúd ngə balan nə jínə dɔwó, ngə yíl buud məjamb nə ndí. Sá ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ngə sá nəcé a cugé sádí gwoong dī.» 39 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Kúḡá də kaambulə nə a kú ngə sâ. Muud cugé nə ñkul balan nə jínə dām, sá *məshimbá nə ndí, ná ndeé nyə nyiḡə kə ngə lás nə mə ñkí bôw. 40 Nəcə muud nyə aḡḡə nə mpii shé yé, jí shé dí kóómbúd. 41 Muud mə bá yána tɔɔ nji láá májúwó ngwú, ḡgulal bí má dí jínəd nəcé bí bálə búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wɔɔngú nyə abále shúb myána myâ cínəng.»

Sám í bul jílə

(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

42 «Nji, ikúkágə í ngə *búgula mə íḡa, múúd mə ká kwal gúl bɔɔḡú, í bul jəla ná bwé kəlḡ muud wɔɔngú məma

kwóógú cúnád, bwé kwl nyə nə dwo m̄n̄. ⁴³ Ntó, í ká bæ ná mbwê wô ñkí kuú wô í ñgə kwal wo bəəgú, sámbug wə, nəcé í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwê ñkí kúl kuú, ⁴⁴ ntə ná wo bəg nə məbwê mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísé kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bæ ná kuú wô í ñgə kwal wo bəəgú, sámbug wə, nəcé í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntə ná wo bəg nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísé kú jímə yíd. ⁴⁷ Ñkí jús dwô í ñgə kwal wo bəəgú, tíg dwo. Í bul jəla ná wo nyíg Faan má Zembí dí nə ncwaan jús, ntə ná wo bəg nə mísh mwô mēsh bwé bá kə kwl wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínəng kuda jəəngúdí ílúmágó í d̄u d̄ə nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwəle jímə. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh məgwām námə nda ca í d̄u wá məgwām íd̄aw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə jə s̄a. S̄a ñgwúdí, ñkí ca í sóomb, jí í bá nyinğə wá dwo məgwām? Bəgá námə nda jə ca mpédúgá búúd, bí mú ka bæ nə ñkul jí mpwogé mpédúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə b̄a
(*Mat 19.1-9; Luk 16.18*)

¹ Ná ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. Buud bwé mú zə áncuncuma zə ñkúndəw cínəng nyádí. A mú ñgə jíguli bwo nda nyə á d̄u s̄a ná. ² Bóól *Ofarizyēn bwé á zə kə nyádí, kə bwəwələ nyə, bwé ná: «Ye məcəx míshé mə ñgə ci ná muud jí nə ñkul yíl múdá yé b̄a?» ³ Ntó nyə mú bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwé nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cēel yíl múdá yé b̄a, a yə nyə kálad məgwú mə b̄a.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cəx dəəngú nəcé lal bí milám. ⁶ S̄a ñgwúdí, ja Zembí nyə á té is̄a byēsh yí, nyə a s̄a mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə s̄a bwo ntúní ná,

mudúm mə bá lúgə sóngú bá nyəəngú, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwé mú bæ nyúul ñgwúdí.” Ntó jí ná bwé cúgə ná búúd obá, bwé músə muud ñgwúdí. ⁹ Muud nyə ajáláyé nə ka béeğ s̄a Zembí mə laad yí.»

¹⁰ Ja b̄an̄əñ *ompwíin bé bwé mə kə wós njów yí, bwé mú kwo jí nyə ná a féelúg bwo lésú wəəngú. ¹¹ Ntó wə nyə á ci nə bwo ná: «Ñkí muud mə yíl múdá yé b̄a, a bá múdá shús íí, muud wəəng mə s̄a mínəomb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. ¹² Təə mudá, á ká wú b̄a, a nyinğə kə dúl báád íí, a mə s̄a námə mínəomb.»

Yésus mə b̄ad bw̄an̄ ontombú məbw̄a
(*Mat 19.13-15; Luk 18.15-17*)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikákágə wə Yésus ná a kúnýág nə byo. Njí *ompwíin bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a d̄ug ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikákágə í zəg mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembí dúsə s̄a á mbií búúd w̄an̄. ¹⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yēsh nyə amágúláyé Faan mə Zembí məməgulá mə kákágə yé, muud wəəngú cúgə nə ñkul nyíi cínəng.» ¹⁶ A mú ñkēny bw̄an̄ bəəngú, ñgə b̄ad bwo məbw̄a, ñgə yə bwo ocúncəsh.

Yésus bá muud byəəg
(*Mat 19.16-30; Luk 18.18-30*)

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ñgə kə zhíid, ñgwól múúd mú zə nə kúl, zə kúdwə nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yíguli, jáyé jə s̄a mə s̄aág ná mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, njí Zembí nyəməfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcəx mága? “Wo kú gwú múúd, kú s̄a mínəomb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á s̄a nyə ampúyé yí, kú shīg múúd, gúmal sóngú woó nə nyəəngú woó.” ²⁰ Muud éne mú bəsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ñgə bə məcəx m̄ani mēsh, tééd ikágád zə kumə

múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figófigó, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ngə ná fúfə wo sâ ngwúd. Kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanê wəngə, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bə mə.» ²² Muud wəngə mú shúsala nə mpəsá má Yésus, a mú ntâg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombú dúg nyédí mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowəlálə ná buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan má Zembí dí eé!» ²⁴ Ompwíin bé bwé mú káam ciyá jəng, Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Yé bwân bâm! A kwowəlálə ná muud nyíig Faan má Zembí dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúnakúnə ná *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembí dí.» ²⁶ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə nkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə nkul sá jini jâh, nji Zembí; nəcé Zembí nywáá jí nə nkul sá sâ jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lású, nyə ná: «Ká, dúgí! Sə báá sá á má shín lágə ísâ byêsh, sá zə bə wo.» ²⁹ Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, nkí muud mə sá ná, tə minjów, tə məshí, tə omínyəhə, tə okóól, tə nyəngú, tə sóngú, tə bwân, a lágə byo shú dâm, nə shú bwiingúlə Jəjə Kéél, ³⁰ nyə é nyingə bíí ísâ byəng byêsh ija təd té nyə é ngə cugə wa shí yí: tə minjów, tə məshí, tə omínyəhə nə okóól, nə nyəngú, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwálí cínəng, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpəsə, bəngə bwé tál mpəsə wá, bwé bá tów shwóg.»

Yésus má jaaw ja áléel ná a bá ya, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwé á ka ngə bád kə Yurúsəlem, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwé ngə bə nyə mpəsə, mílâm mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tə buud bwé á ngə bə bwo wá, bwé á ngə námə bəemb. Yésus mú nwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bənón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ísâ í bá zə sîy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ngələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz mábwə má mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mácééd. Bwé é cəxlə nyə shwiy, bwé mú kəenzh nyə mábwə má íkúl ishúsú. ³⁴ Bwé wá bwé bá cágulə nyə, bwé sey nyə məntənd mpwóombú, bwé fyáməsə nyə mílwón, bwé mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwón dí jwôw áléel.»

*Zə jí fwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Nə ndéé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé mú zə shísh wé Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá má téég wo məbwə, ság sá sâ sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí má jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwé mú bəsa ná: «Yág sá wáda ná sá bəg jí wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə məncwúm ja wó bá kə jí wódí jiya gúméd yí.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngə jii yí. Ye bí bí nə nkul ngul bálá má é ngul yí, nkí né bí duwan nduwán má é duwan yí?» ³⁹ Bwé ná: «Haaw. Sə bí nə nkul ngul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá má zə ngul yí, bí é ngul gwo, tə nduwán má zə duwan yí, bí é duwan námə wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə nkul nwa wáni cígulá, ijiya byəng bísə shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág Zhâk bá Yuánes bəw. ⁴² Yésus mú jəw bwo, lás nə bwo ná: «Ngáá bí mə mpú ná buud bwé ngə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwé ngə ntəng ijwúga byán, ofwó búúd bwé ngə lwóya nji mpál. ⁴³ Í

ajáláyé nà bə ntó bí bāñ dí. Nyɔɔŋg yêsh mə céél bə fwó múúd gwoonŋ jín dí yé, yídag sêy nà bóól. ⁴⁴ Nyɔɔŋg mə céél tōw bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jɔɔŋgú wá jísá ná *Mwân mə Múúd nyáméfwó nyə a shígé zə ná bwá séyág nà nyə. Nyə á yida zə sêy nà buud, a yána námé cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofulí* .»

*Yésus mə bēny Bartimê mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bənññ òmpwíín bé bwá mú kə kumə Zheríko. Bwá mú ngə lɔ ngwála wɔɔŋgú; buud bwá á ngə bɛ bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ngə gwáámb buud isâ. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nà jíná ná Bartimê, mwân má Timê. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wá ngə cɔ éne. Ntó nyə mú tééd ngəlá kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwíígúg mə ná ñkwoná.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ngə ñkáánd nà nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu bān kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwíígúg mə ná ñkwoná.» ⁴⁹ Yésus mú shigula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwá músə jôw áncím-ncím. Bwá nà nyə ná: «Səlug lám shí! Tówúg! A ngə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, leel kə wá Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nà nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo ji?» Ancím-ncím mú bɛsa ná: «Ye yííglí, ság ná mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nà nyə ná: «Kaág mpwogé, wo má *dúg cug nácé búgə gwô.» Cé nà cé, mísh mə mú nyiŋgə dúgya nyə. A músə bɛ nyə.

11

*Yésus mə nyíi Yurúsalem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)*

¹ Ja bwá á ngə shísh kúná-kúnə nà Yurúsalem yí, bwá á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbāñ wóolivyé dí. Yésus mú lwām *òmpwíín óbá. ² Nyə nà bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é

bə, bí ká námá jé, bi kwey cwɔ jakáás cɛɛlá, í njúl ná tɔɔ muud kú fwo bwɛle kəwa nyə kwonad. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nácé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bɛsa nà nyə ná: «Cwámba wá ngə jii gwo.» Muud wɔɔŋgú nyə é leel námá bíd ná bi zág nə gwo.» ⁴ Ompwíín bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwɔ jakáás cɛɛlá kúná-kúnə nə wúl mpumbé, njwónŋ dí koogú. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cínɔŋg wá, bwá mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí má ciny cwɔ jakáás ní nácé jí?» ⁶ Bwá músə bɛsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bɔɔŋg bwá mú bíd ná bwá kág nə ndí.

⁷ Bwá mú zə Yésus nə cwɔ jakáás, bwá ngə yíl mikáándə myáŋ ngə jɛel gwo kwonad. Yésus músə jí gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwá mú ngə taalə mikáándə myáŋ zhíí nə zhíí, bóól bwá ngə búgə məmpúnzə mə ílíí mákoogú ngə zə taalə zhííd. ⁹ Shwíínzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔŋg bwá á ngə bɛ mpúsə wá bwá á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bág nə nyɔɔŋg ngə zə jíná mə Cwámba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jɔŋ lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, nyə á kə nyíi *Lun mə Zembî, a músə kənd mísh Lun dēshad. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyiŋgə kə nə ompwíín bé wúm nə óbá Betanî.

*Yésus mə shwó líí figyê
(Mat 21.18-19)*

¹² Mán mələm, bwá mú wú Betanî. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lá *figyê shwóg-shwóg í njúl ná ñkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínɔŋg. Nji, ja á má kə wóós líí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nácé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abulé ná bá bwɛle də tɔɔ bumə gwô.»

10:45 Mat 20.28 * **10:45** Bwá á də jóna ñkúmba tãñ shú ná ñkúmba kwám í bág fulí. Tãñ nyɔɔŋg wá Yésus nyə a jóna nə cug jé shú búúd bēsh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22 **11:8** 20j 9.13 **11:9** Sôm 118.26 **11:10** Sôm 148.1; Mat 20.30-31 **11:13** Luk 13.6

Nyá á ngə lás ntó, *ompwíín bé bwé ngə gwág.

Yésus mə wíng búúd ó mikus Luŋ mə Zembî

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwé mú nyingə jé Yurúsəlem. Ná ndeé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwé á ngə sá mikus cínəng wá. A shîn lwág ítúwali í búúd bwé á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəng bwé á ngə kusha məfəf wá. ¹⁶ A ban nə muud kú ná líina nə mbag Luŋ mə Zembî dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúla, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwé bá də jəw njów wám ná: “njów məjəgula á ikúl nə ilwoŋ byêsh?” Ká bí bəŋ mə yida sá ná í bəg daage lá íjúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcəxə bwé mú gwág sóólúgú wəəngú. Bwé mú ngə sə məzhí nə bwé gwú Yésus, nji bwé á ka ngə fúndə nəcé njígúla yé á ngə bul nyíi buud mílamúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bəndəŋ *ompwíín bé bwé músə wú ngwála.

Njígúla búgə nə dúlə sá məjəgula
(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwé mú nyingə kə ngwála, bwé mú dúg líi *figyê, í mə shîn shwáás kə jé míkəpləd. ²¹ Pyêr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dugin! Figyê wó ámə shwó yé mə shwáás.» ²² Yésus mú ntəg ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! ²³ Bábálé, mə jaaw bí ná, nkí muud mə ci nə mbún ga ná: “Təwúg na, wo kəg juwa mən”, a ká bə nə lám búgə, kú ngə sá məshwán, í bəle sīy nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwé wé mə jáaw bí ná, sá jēsh bí mə bá gwáám məjəgula dí yí, bəgá nə búgə nə bí mə bii, bí dúg í bə námə nda bí ámə gwáám ná. ²⁵ Ja bí tál tətəlí ngə sá məjəgula yí, nkí muud mə tédugá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəəngú. Sága ntó,

Sóəngú wən jisə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, nkí bí mə bá kú də juu bóól búúd íi, Sóəngú wən jisə gwów yé kú námə də juu bí nə məbəw bí mə də sá má.]

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə wú ngow
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwé mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ mə Zembî dí cwú nə ndeé, milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcəxə nə ocúmbá buud bwé mú kə nyádi. ²⁸ Bwé mú jí nyə ná: «Nyáyé nkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo nkul ná wo zəg ngə sá byo?» ²⁹ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí nkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye nkul á buud? Bəsa gá mə.» ³¹ Bwé mú téduga ná: «Nkí sá mə ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə mə ká məel ci ná í á bə nkul á buud íi, nkwéé sə! Buud bēsh bwé ngə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí nkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

Kanda ósól ó məsáal ó abúbəw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myá ofada nə *Onkume ó məcəxə nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ngwól múúd nyə a sá fambá *vīnyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámabó ísándólé, a mú yə búúd fambá jəəng məcéd. A músə kə njəəndəd. ² Fwála lá məmwáágulə dí, nyə á kənd ngwól sóól məsáal yé nə a kəg nwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəəngú, bwé mú yida bíi sóól məsáal wəəngú, dan gulə nə ndeé nyingə nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud

11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11 **11:18** 12.12; 14.1-2 **11:23** Mat 17.20; Luk 17.6 **11:24** Mat 7.7; Luk 11.9 **11:25** Mat 7.1; Luk 6.37 * **11:26** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə mpánzə ni. **11:32** Mat 14.5 **12:1** Iza 5.1-2

fambá mú nyingə kənd ηgwól sóol mäsáal yé. Bwá mú wá nyə fəŋ lúúd, séémbəli námə nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyingə kənd muud shús. Bwá mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyingə kənd bóól ηkí bulya, bwá mú námə sá bwo nda bəŋg wə ashúshwóógú: bwá cú búga, bwá gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á dū bul dū cēel yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəŋg búúd bəŋg dí, nyə ηgə téduga ná gúl ja, buud óni bwá é gwóŋ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ηgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwá mú zə bií nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncā fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myā ofada nə Onkume ó mácéx nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bī, bí má dúg nə muud fambá mə bá zə sá jí? Mē mə dúg nə a bá zə, zə gwú búúd bwá á lúg nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bi afwóyé bwele ló mícilyá mí Kálad Zembí dí ná: Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwāmba sóólúgú yé wé ni.

Jísə *sā mímbúgú sádí míshúd í?»

¹² Milúlúú myā ofada bənōŋ *Onkume ó mácéx nə ocúmbá buud óni bwá mú tééd ηgələ sə məzhíí ná bwá bií nyə, nəcé bwá á mpu ná lású wāŋ wə Yésus nyə á ηgə lás kandad ni. Nji, nda bwá á ηgə fúndə məŋkúmbə mə búúd ná, bwá mú béégya nə nyə, bwá mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázəl

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwá mú ka ηwa bóól *Ofarizyēŋ nə bóól búúd wā gwoŋg í á dū ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádí ná bwá kəg bwówələ nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ηgə mpu ná wo jí búbálé muud.

Wo ádé bεemb sá bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ηkul tōw wo míshúd yí. Wo ηgə jíguli sá cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sá. Ye məcéx məshé má ηgə magulə ná sé jónág tóya mə *Káázəl, ye má anğé nə magulə? Ye sé dúg jəna, ye sé nda dū jəna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jəŋ jəŋg, a mú ci nə bwo ná: «Bi mə zə bwówələ mə nəcé jí? Zəgá ná mə nə saŋ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázəl.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yégá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» Bwá mú bul káam mpəsá nyé nyəŋgá.

Gwūmálə búúd bwá bá gwūm yí
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyēŋ, buud bwá dū ci nə mimbimbə mí ábúle gwūm máshwŋ dí wá, bwá á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyíz nyə á yə sá céx ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyŋə yé má jələ nə shúgala nə kúsé yé, a byág nyəŋg má yə yé mpwŋ buud.” ²⁰ Bóól ómínyŋə bwá á byél wa zaŋgbá, budūm nə budūm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ²¹ Nyəŋg nyə á bə nə nyə yé, mú bā kúsé acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwān. Mbií ηgwúd nə áléel, ²² nə bóól óntombú bé bēsh, kə jé mwān á məzhúgúlā. Bēsh, bwá á bā mudá ηgwúd wəŋgá, bēsh shīn yə, bwá kú lúgə mwān. Mpásə wāŋ, mudá wəŋg mú námə zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwūm yí, nyáyé mə bá ηwa mudá? Ŋgaá ná bēsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

²⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ŋgaá bí má kwab, nəcé bí ampúyé sá Kálad Zembí ηgə ci yí, bí kú námə mpu mpífə má Zembí. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwūm máshwŋ dí yí, budúm bwá ábúle ná bā búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá jí nda *wəŋgəles ó Zembí bwá njúl

12:6 1.11 **12:10** Sōm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á dū bə kwóógú bwá á dū tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwá á dū bə ja bwá lám mənyuŋg mə njów yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaané á Rom, bwá á dū jəna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **12:26** MmN 3.2, 6

joŋ dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bále gwúm máshwoŋ dí, ngaá né Kálaad mæcɛɛ má Moyíz dí, bi má də lə kúl í ngə lwágulə nda nyə á kwey ngwiile ŋkaŋ dí yí. Ngaá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə ji Zembî má *Abərahām, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” ²⁷ Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwə ngə cugə wá. Bí ngə jág bul kwab.»

Cɛɛ í ntə mæcɛɛ mēsh yí
(*Mat 22.34-40; Luk 10.25-28*)

²⁸ Ngwól Yíguli mæcɛɛ nyə á ngə gwág nda bwə á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bɛsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Mæcɛɛ míshé mēsh dí, dáyé í tál mól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Cɛɛ í tál mól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúlóg, Izəryél! Zembî wúsá,
Cwám̄ba, jísá Zembî nji
nyəmɛfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cɛel Zembî wô Cwám̄ba nə lám wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh, nə ŋkul nywô nyēsh!»

³¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Cɛɛ ábeê dúsə ná: Wo cɛel múúd yēsh jísá wo kúná-kúnə yé nda womɛfwó.

Kú nə tɔɔ cɛɛ í ntə mən̄i.»

³² Yíguli mæcɛɛ ntəg nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ngə ci yí, jísə tətəl̄i. Zembî jísə nji ngwúd, kú nə ngwólúgá shús mpásə nyə. ³³ Muud má jəlá nə wá lám yé wēsh wó Zembî, a cɛel nyə nə fəg nyé nyēsh, nə ŋkul nyé nyēsh. A jəlá nə cɛel námə muud jí nyə kúná-kúnə yé nda nyəmɛfwó. Ntó wá jísə mpwogé, cə jígálulə Zembî ocúdu nə sálə nyə mól *mátúnəga mēsh.»

³⁴ Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bɛsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abulé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan má Zembî dí.» Ná ndeé, tɔɔ muud nyə a shígé ná nyiŋgə jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid
(*Mat 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíguli buud *Luŋ má Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyíguli ó mæcɛɛ bí nə ŋkul ci ná *Kříst ji Mwân má *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyəmɛfwó, nə ŋkul má Nkəŋkə Shíshim, má ci ná: Cwám̄ba‡ nyə á ci nə Cwám̄ba wám ná: “Jig shí wa mádí mbwə mən̄cwúm, kə wós ja mə é culəshi mízhízhí myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyəmɛfwó nyə á jəw *Kříst ná Cwám̄ba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəɛ?» Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə á bul gwág məshusəg nə ləsú yé.

Yésus mə kéwáli búud
(*Mat 23.1-12; Luk 20.45-47*)

³⁸ Ná ndeé, a mú kə shwóg nə jígúlilə búúd. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálúgə nə Oyíguli ó mæcɛɛ! Bwə cɛel dúlə mɛɛla nə ŋwəɔla ŋwəɔla íjud, nə dúlə sɔ nə buud bwə dúg báda bwo məbədə má gúmə mən̄kúmbə mə búúd dí. ³⁹ Bwə cɛel námə kə də ji nji íjiya yá shwóg ja básá *məmpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí; bwə cɛel námə də kə ji nji lúú tawuli dí ja bwə dú kə ídina dí yí. ⁴⁰ Bwə déég míkúsə mí búdá isá byán byēsh. Bwə nyiŋgə də sá ígwaa-gwaa í məjəgula, lwóyalə nə básə ijə í búúd. Intúgáli byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá
(*Luk 21.1-4*)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji ná beendya nə jaadə máyəna má *Mpáanzə Zembî, a ka ngə dúg nda búúd bwə á ngə wá məyəna ná. Ofwó búúd bwə á ngə wá ŋkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúbúwá kúsə múdá, í á zə wá isəsán íbá, tən̄ á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mú jəw *ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni má wá máyəna cə buud bēsh bwə ámə ngə wá wá. ⁴⁴ Nəcé buud bēsh bwə ámə ngə wá óni, bwə ámə ngə ŋwa

12:29 Mbá 6.4-5

12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39

12:32 Luk 20.39

12:33 1Sa 15.22; Ozê 6.6

12:34 Mat 22.46; Luk 20.40

12:35 Mat 20.30-31

12:36 Mat 22.44

‡ 12:36 Wa, jíná lú Cwám̄ba

dúsə “Yawé”, mbií í ngə wú Sòm 110.1 dí yí.

12:38 Luk 11.43

12:41 2Oj 12.10

12:44 2Kr 8.12

mámpugə mâ byəəg dáŋúđ. Ká nyə, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ŋə cəgə nə ndí yí.»

13

Məshíné mə shí
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

¹ Nda Yésus nyə á ŋə cúwo wú *Luŋ mə Zembí ná, ŋgwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yíguli, fwog dúg jəjə mákwóógú máni, nə məma lwóyá ni!»

² Yésus nyə á ka bəsa nə né ná: «Nə jəjə mákwóógú nə məma lwóyá wó dúg ni, tóo kwóógú ŋgwúd í ábúlé nyiŋə lúg í mbád na dúlúgá dí gwôw, mēsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbáŋ wəolivyé dí, kə ji shí, ŋə dúg kóomb Luŋ mə Zembí. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bəŋŋə bwé á bə bwáméfwó wá, bwé mú ci nə nyə ná ⁴ «Jaawug sê, isâ ini í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná isâ byəəŋg í wál bá ŋə zə bwəma yí.»

⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwé bəg shiig bî. ⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jínə dām; nyāŋ wóós, nyə ná: “Mə wə *Křist”. Bwé bá kənd zhwoŋ buud jugú. ⁷ Bî mə bá du gwág mílāŋ mí móomb, bî gwáduga ncíndə dōomb, bí kú bá du kənd mílām gwôw; í bá jii ná isâ ini í bəg. Nji tēem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námə du ntaŋsa bíl íkúlúđ, zha á ifií mpu í bá bə. Isâ ini byēsh í bá ná bə nji mətéédulé mə mácey mə byéyí.

⁹ «Bí ó du bey. Bwé bá du kusha nə bí məbwé mə osəmbye ó mílósúđ, bwé du fyámusə bí milwón *məmpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dî. Bî mə bá du kaad mísh mə búúđ ó anánî nə ojwú ó ləom dí ná, bî kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dām yí. ¹⁰ Í fwo téed jii ná bwé cúndəg Jəjə Kéél ikúl nə ilwon byēsh dî. ¹¹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bî kú bá du bwey yágəwo íciyá í

kəod. Bî ó bá du lás sâ í é bá du jé bí cé jəəŋgúđ nə bí lásúg yí; nəcé bî dí mə bá du lás, í bá du bə Ŋkəŋkə Shíshim. ¹² Mínyəŋú mə bá kusha nə mínyəŋé yé ná bwé kəg gwú nyə. Sóŋgú mə bá kusha nə mwān; bwān bwé lúmbuli nə obyəl, ŋə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwé bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísəw kə wóós məshínéd yé, a bá cəgə.»

Incwaw í ntəg í bá bə

(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájələŋkúŋkwə mə kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ŋə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isâ byəəŋg yí, buud bwé bá bə Yudéa wá, bwé bəg fúndə, kə mímbúmbáŋúđ! ¹⁵ Muud mə bá bə kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁶ Nyəəŋg mə bá bə fambé yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúđ. ¹⁷ Ŋkwéé budá bwé bá bə nə məbum, nə bəəŋg bwé bá ŋə nyééŋg bwān mwôw məəŋg dí wá! Bwé bá bul ŋkúŋkwon. ¹⁸ Jəgulagá nə Zembí ná isâ ini í kú bá wóós bí ŋkwánúđ. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntəg í bá bə mwôw məəŋg dí mbií í abwélé bə té Zembí nyə á té gwôw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəəŋg. ²⁰ Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntəg məəŋgá, təo muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw məəŋgá shú buud nyə á féesh ná bwé bəg bé wá. ²¹ Ntó, ŋkí ŋgwól múúđ mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó məshigá nə *buud ó mícúndə wə məshigá bwé bá du wóós. Bwé bá du sá *məshimbá nə *isâ í ntə búúđ ŋkwón yí mbií wúsé nə ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembí mə bwey féesh wá bwé bə bów-bôw zhíí. ²³ Bî ó bey! Mə mə bwey jaaw bí isâ byēsh wə ni.

²⁴ «Mə jaaw bí ná mwôw məəŋgá dî, mwôw mə incwaw í ntəg məəŋg mə ká námə shín cə, jwów í bá shila ná

13:2 Luk 19.44 13:8 2Ib 15.6; Iza 19.2 13:9 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 13:11 Luk 12.11-12
13:12 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 13:13 Yuá 15.21; Mbú 13.10 13:14 Dan 9.27 13:15
Luk 17.31 13:19 Dan 12.1; Mbú 7.14 13:21 Luk 17.23-24 13:22 Mat 24.24 13:24 Mat 24.29

ηκwed kú ná kwo faan; ηκwoond kú ná wéeshuli mánkenya; ²⁵ wəacén-cénî bwá bá dɛ bí shí; isâ byêsh bísá nɛ mpífó jon dí yí í bá kúngula. ²⁶ Ja jɔɔngɛ, bwá bá ka dɛg *Mwân mə Múúd ηgɔ cúwo jonɛd, a zág nɛ mpífó nɛ milwaná. ²⁷ A bá nti *wáéngales bé bwá zə sɛɛng búúd Zembî nyə á féesh wá ikóómb ínɔ byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.»

Yuug á lífigyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá fɛg nɛ yuug bí mə dɛ dɛg nɛ líí *figyê yí. Í dɛ bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənɛuug mə agúgwáan mə ηgɔ kɔ yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntɔ námá, ja bí mə bá dɛg isâ byɔɔng í ηgɔ sɛy yí, mpugá ná zíyɛ mə *Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyá. ³⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábálé cɔ isâ íni byêsh kú fwo sɛy. ³¹ Gwów nɛ shí í bá cɔ, nji iciyá byám kú cɔ.

³² «Shú sâ í dɛgyá nɛ jwɔw nɛ wəla isâ byɔɔng í bá sɛy yí, kú nɛ muud mə mpú; tɛɛm bə *wáéngales búsé wə Zembî wá bwá ampúyɛ; tɛɛm bə Mwân nyə ampúyɛ; nji Sóóngá wə mə mpú. ³³ Bí ɔ mpú ji ηkasá! Nəcé bi ampúyɛ baan dɔɔngú. ³⁴ Í bá bə nda muud mə zə tí ná a kə njɔɔnd dí, a lúgə njɔw búúd yé, a yə ósól ó mäsáal ηkul ηgálə sá isâ, nyə nɛ mbaagələ mbê ná a jíg ηkasá. ³⁵ Ntɔ, jígá ηkasá! Bi ampúyɛ baan amádí njɔw mə bá zə yí. A ji nɛ ηkul zə mpwó-kugú, tɔɔ tām bulú, ηkí ná ηgwúm kúwó ashúshwóógú, tɔɔ mán mə lám. ³⁶ Sásúlágá ná a zág məseegya, zə kwey bí ígwód. ³⁷ Sâ mə ηgɔ jaaw bí ga, jísə shú buud bēsh. Jígá ηkasá!»

14

Shwushwaga á shwiy mə Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

13:26 Mat 24.30 **13:30** Mat 16.28 **13:32** Mis 1.7 **13:33** 14.42 **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 **14:1** 11.18 **14:3** Luk 7.37-38 * **14:3** alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwá á dɛ mə ifúfuundú í bwíl nɛ ndí yí. † **14:3** nâr: Kɔplə wɔɔng í dɛ mpə námá nda ntanga. **14:12** MmN 12.1-14 **14:12** MmN 12.15-20

¹ Nə ndeé, í á lúg mwɔw məbá ná *Páska nɛ zan bwá á dɛ dɛ ibuléd yá kú nɛ *ləvur yí í bwámag. Milúlúú myá ofada nɛ *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á ηgə sɔ məzhíí ná bwá bii Yésus məkəηúd, bwá gwú nyə. ² Nəcé bwá á ηgə nyímbula ná: «Shé ajáláyé nɛ bii nyə baan lú zâη, ηkwanjá buud bwá á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bə Betanî Shímun á zúzaamé dí njɔw. Ŋgwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jɔɔng í á bə lwándúlá nɛ labínda álal-kus. Bwá dɛ sá labínda jɔɔngɛ nɛ mikɔplə mí nâr†. Nə ndeé, bwá ηgɔ də, mudá wɔɔngɛ mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd. ⁴ Bóólúgá búúd bwá á bə cínəng wá, bwá mú gwág bɔw, bwá mú ηgə lás mpádágá nyáη ná: «Wúga mbii yúúdúgú wə jí? ⁵ Í mbâm jəla ná bwá kusha labínda ni odanarî mitəd milól, bwá kwíínd mímbúmbúwá nɛ ndí.» Bwá mú bul jum múdá wɔɔngɛ. ⁶ Yésus mú ci nɛ bwo ná: «Bídúgá nyə ná shɛɛ! Jí bí ηgɔ lúg nyə lám ntáni yí? A mə sá mə jɔjɔ sóólúgú. ⁷ Binɔη mímbúmbúwá bí njul jwɔw dēsh, bi bí nɛ ηkul sá bwo mənywa ja jēsh bí mə cɛɛl yí. Nji sánɔη bí sá ábálé ji mwɔw mēsh. ⁸ Mudá éga mə sá bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə mə bwey gwáágulə mə labínda nyúúlád, shú mádalya mām. ⁹ Búbálé, mə jaaw bí ná, kúl jēsh bwá bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwá bá námá dɛ jaaw sâ múdá éga mə sá mə yí, buud dɛ téduga nyə.»

Yúdas mə kusha nɛ Yésus

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Nə ndeé, Yúdas Iskariyót, ηgwól múúd á gwoong *ómpwíin wúm nɛ óbá, músə kə dɛgya nɛ milúlúú myá ofada ná a kə kusha bwo nɛ Yésus. ¹¹ Nda bwá á gwág ntɔ ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yə nyə *mwaanê. Yúdas músə zə sɔ fwámé fwála á jí nɛ ηkul sá ná bwá bííg Yésus yí.

Yésus bánêñ ompwíín bé bwá sá Páska
(*Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá*
13.21-30)

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dɔɔŋgá wá bwá á ða cígə nɔwəmbɛ Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zaŋ íbuléd yá kú nə *lávur yí. Ntó wá *ompwíín ó Yésus bwá á zə jí nyə ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?»
¹³ Yésus mú lwám ompwíín bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kəgá ŋgwála! Bí é bwəma nə ŋgwól múúd, a ŋgə ŋkêny káágə məjúwó. Bì ó bɛ nyə! ¹⁴ Njów nyə é kə nyí yí, bí ci nə amádí njów ná Yíguli má ci ná wo lwóg sá kúl bánêñ ompwíín bé bwá é ðə dína Páska yí. ¹⁵ Nyə e lwáguə bí fúm ánúnî njów á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínəŋg wá bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.»
¹⁶ Ompwíín bwá mú kə jé ŋgwála, kə kwey ísá byêsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwá mú shîn kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bií shí yí, bánêñ *buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwá mú jê.
¹⁸ Ntó, bwá ŋgə ðə, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ŋgwól múúd á na bídí, shénónə ŋgə ðə wa yé, nyə é kusha nə mə.»
¹⁹ Ompwíín bwá mú gwág sá jəŋgə cey lámúd, bwá mú ŋgə jí nyə ŋgwúd ŋgwúd ná: «Ye jísə mə?»
²⁰ Nyə mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə ŋgwúd á bí buud wúm nə óbá, nyəŋg səná ŋgə juwo məbwə shúyá ŋgwúd dí yé. ²¹ *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágala nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wəŋgə kú byél.»

²² Bwá ŋgə ðə ntáni, Yésus mú ŋwa buléd, yə Zembî cúncésh ná ndeé, a mú fêy buléd, yə ómpwíín bé. Nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyâm wə ga.»
²³ Mpúsə na, nyə mú ŋwa bálá wáan, yə Zembî akíba, nyə mú kala bwo. Bêsh bwá mú ŋgul.
²⁴ Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wə mánî, məcií mǎ sɔ, mə zə shwíy shí, zə cé búúd ŋkí

bulya má. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ŋgul wáan ni, kə wóós ja má bá ŋgul nɔcuncumbə Faan má Zembî dí yí.»

Pyêr nyə é kífya Yésus
(*Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá*
13.37-38)

²⁶ Bwá mú ka sey Zembî isusa i gúmá ná ndeé bwá músə kyey kə *Mbúñ wóolivyê dí. ²⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánɔwə wóógə ñəcé mə. Sâ jəŋgə wá jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbɛ í sɔɔnz í mú shîn cîma.”
²⁸ Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə núŋ.»
²⁹ Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛɛm bə ná bóólúgá bêsh bwá lánɔwə wóógə ñəcé wo, mɛɛ mə abulé bwɛɛ lánɔwə.»
³⁰ Ntó wá Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kífya mə ija ílól búlú gaád, ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛê.»
³¹ Pyêr mú nyiŋgə kə shwóg, mpɔ báásulə ná: «Tɛɛm bə ná í wóós nə shwá yág shwíy ŋgwúdâ, mə kú bwɛɛ kífya wo». Bóól *ómpwíín bêsh bwá mú námá ŋgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(*Mat 26.36-46; Luk 22.39-46*)

³² Ná ndeé, Yésus bánêñ *ompwíín bé bwá músə kumə kúl bwá ðə jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té mə kə sá məjəgula yí.»
³³ A músə jôw Pyêr, nə Zhák, nə Yuánes, bánêñ bwá mú kə kóómb shús. Yésus mú ŋgə bə kú ná gwáduga lám ná shɛɛ, mbəɔm í ŋgə shwíy nyə nyúúlúd.
³⁴ Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ŋkasə wa shí.»
³⁵ A mú ŋwá shísh shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudí. A mú jəgula nə Zembî ná, ŋkí jí nə ŋkul bə ntó, a kəndug nyə baan lú məcɛy nə ifwaas ni shwóg-shwóg.
³⁶ Nyə ná: «Abba! Pəpa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá məcɛy ga! Tɛɛm bə ntó, í kú bə nda mə céél ná, nji nda wó céél ná!»
³⁷ Nyə mú

wɔɔl shí, zə kwey ompwíín bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ηgə bále kə gwád íí? Wo cugé nə ηkul ji ηkasá tɔɔ nji wəla ηgwúdâ? ³⁸ Jigá ηkasá, jəgula nə Zembî, bi bág kú biil mábwábúlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jɔ kuú njɔɔnd; nji nyúul í cúgə nə ηkul kwag kuú njɔɔnd wəɔηg.» ³⁹ A mú nyingə shísh shwóg, kə nyingə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. ⁴⁰ A músə nyingə zə ompwíín bé dí, zə námə nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ηgə ntámb bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə ηkul jaaw nyə yí. ⁴¹ Ja áléel nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jê. Bwá zə kɛɛnzɬ *Mwân mə Múúd məbwə mə ósól ó mábdw dí. ⁴² Tówágá, sé kyéyɛg. Muud mə kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus
(*Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24*)

⁴³ Yésus ηgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoonɔg *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúle. Milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó mácxɛ, nə ocúmbá buud wâ lɔɔm wə bwá á ntí bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambalə nə buud óni ná: «Muud mə é kə fúlal, sé sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ɔ kə ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntág kɔ Yésus, bwá mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ηgwól múúd gwoonɔg mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ηgwól sóɔl məsáal mə Ajeláci á ofada, í mú sámb nyə lwâ. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúle zálə bií mə, mə jisə zhiləngaanó? ⁴⁹ Ngaá ná shé á du bə jwɔw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Luη mə Zembî dí, bi kú séémb

mbwə ná bi mə bií mə. Nji bi mə bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag.» ⁵⁰ Ompwíín bēsh bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzó í á ηgə bɛ nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlád. Nda bwá á ηwá námə bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwá mú kə nə Yésus wə Ajeláci á ofada. Milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó mácxɛ, bēsh bwá mú kə sɛɛɛgɔya cínəηg. ⁵⁴ Pyêr nyə nyə á ηgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wóós núη luη. A mú kə ji shí, bə́nə̀η bíl ífulísh, ηgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myâ ofada, bə́nə̀η *Gwoonɔg ósémbye ó milású wâ Zembî jēsh bwá á ηgə sɔ njagə bwá jéeg nyə ná ndeé bwá gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ηgə búgə nyə milású, nji isâ bwá á ηgə ci yí í kú ηgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwá mú tɔw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ηgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembî búúd bwá á lwɔ nə məbwə ga. Né ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyāη í kú bə nə məbwə mə búúd wə mə shúmə.» ⁵⁹ Nji bwá á tɛɛm ci ntó, milású myāη mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajeláci á ofada mú tɔw tətəlí mísh má buud óníd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwá ηgə bwaagulə wo ni?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajeláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kríst, *Mwân mə Zembî sé ηgə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm mə Zembî á ηkul nyēsh dí, bi mə bá námə dúg nyə, a ηgə zə míηkúdí.»

⁶³ Ajeláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshinɛd yí? ⁶⁴ Biméfwó bi mə gwág nda á mə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dúg ná jí?» Bēsh bwá mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wâ cínəηg

14:38 Ifz 6.18; Heb 2.18 **14:49** Luk 24.46 **14:50** 14.27 **14:56** Sòm 35.11 **14:58** 15.29; Mat 26.61 **14:61** Yésus njúl nji kúl-kúl: Iza 53.7; Mak 15.3-5 Mwân mə Zembî: 15.39 **14:62** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **14:63** Mat 26.65 **14:65** Iza 50.6; 53.5; Luk 7.16

bwá mú tééd ngálə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá cɛɛlə nyə sâ míshúd, ngə wá nyə ikúda, bwá ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə káilyá Yésus
(*Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27*)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadé di, se-egya ná ngwól múdá má dɛ sêy wá Ajəláci á ofada mú wóós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námá gwoonɔg má Yésus muud á Nazarêt dî.» ⁶⁸ Pyêr mú káilya nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sá gwáméfwó wó ngə cɛel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínɔng, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wɔɔng mú nyingə dúg Pyêr cínɔngá, nyə nə buud bwá á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonɔg jáŋ.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə káilya. Kú bwey ná, buud bwá á bə cínɔng wá, bwá mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoonɔg jáŋ, nəcé wo jisə námá múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú káilya nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «ŋkí má bwiiŋg ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábeé. Pyêr mú téduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeé, wo e káilya mə ija ílól.» A mú cwíl nə yê.

15

Yésus təl kɔɔdɔd wá Pilât
(*Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16*)

¹ Mán məlêŋ, ná námá mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wá lɔɔm, nə *Oyíguli ó máccɛ nə *Gwoonɔg ósémbye ó mílósú wá Zembí bwá mú sɛɛngya ná bwá zé sámb lósú má Yésus. Bwá mú wóólə Yésus məŋkəda, kə cwámbələ Pilât.

² Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni.» ³ Milúlúú myâ ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lósú. ⁴ Pilât mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí mílósú bwá ngə búgə wo myá. Ná wo abésáyé?» ⁵ Yésus kú bɛsa tɔɔ ciyá. Pilât mú káam.

⁶ Pilât nyə á dɛ bə ná, ja jêsh zâŋ nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wɔɔng lɔɔm í ámə gwáamb nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jínə ná Barábas bânêŋ bóól búúd bwá á sá nə buud bwá sáág mɔŋgáádá nə ijwú, bwá gwú múúd cínɔng, bwá mú ka kə mímbwugud. ⁸ Ntó, áncuncuma buud mú bád mbúnj í dɛ kə mpáánzə mílósú yí, kə jí Pilât ná nyə sáág bwo sâ nyé dɛ bwey sá nə ŋkəndí yí. ⁹ Pilât mú jí bwo ná: «Ye bí má jii ná mə bídúg bí Njwú Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci ntó nəcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ngə kusha nə Yésus zhíŋúd. ¹¹ Ja Pilât má jí bwo ntúni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lɔɔm ná Pilât bídúg Barábas. ¹² Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyɔɔng bí ngə jôw ná Njwú Oyúden yé ntədəlé?» ¹³ Bwá mú nyingə kím gwów-gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁴ Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kwo kím gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁵ Nda Pilât nyə á cɛel cweel lɔɔm mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwám búúd ná bwá fyámásəg Yésus milwón. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwá kəg bwambulə nyə kwolós dî.

¹⁶ Ozimbí bwá mú kə nə Yésus luŋ má Pilât dí cwú. Bwá mú sɛɛng ózimbí bêsh cínɔng. ¹⁷ Bwá mú bwééd nyə káándə ícî atítî. Bwá ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwó *túm gúmá, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwá mú ngə bəda nyə məbədə mə cóógú ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ngə báág nə wo.» ¹⁹ Bwá mú nyífə nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwá ngə kúd məbwón shí nyádí mpwóómbúd nda bwá ngə yə nyə gúmá. ²⁰ Ja bwá

má shîn cágulə nyə ntáni yí, bwə mú yíl nyə káándá ící atítíí, bwééd nyə mikáándá myé, bwə mú kə nə nyə, kálə bwambələ nyə kwolós dí.

Bwə bwambələ Yésus kwolós dí
(*Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24*)

²¹ Bwə ngə kə ntáni, bwə mú bwəma nə ngwól múúd ngə wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sóngú má Aləguzándrə bá Rúfus. Bwə mú yímbəli nyə ná nyə nkényug Yésus kwolós. ²² Bwə mú ngə kə nə Yésus kə jé kúl bwə də jôw ná Golgota yí. Jíná dɔɔng í kó ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwə mú ηwá yə nyə wáan fulá nə mîr* ná a ηgúləg, a mú ban. ²⁴ Bwə mú bwambələ nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambá ná bwə kawəla mikáándá myé, muud yêsh á gwoong jáŋ bə nə kəw. ²⁵ Bwə á bwambələ nyə kwolós dí, jwôw í mú məbaan ibuu mâ mpámán mpámán. ²⁶ Bwə á cilə cwoomb bwə á gwú nyə nə ndí yí nyádí kwolós dí ná «Njwû *Oyúden wə éga». ²⁷ Bwə á bwambələ nyə kwolós dí, bəndə izhiləngaané íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə mənəcwúm, jíga jéd nyádí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembî mí á bwəma ná: «Bwə á lə nyə gwoong izhiləngaanéd.»]

²⁹ Buud bwə mú ngə lə cínəng, bwə ngə lwíy nyə, bwə ngə sagusə milúu nə məzhwámá. Bwə nə né ná: «Nə wo wə éga! Wo muud jì nə nkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl yé, ³⁰ cəgug woméfwó, shuləg, wú kwolós nííd». ³¹ Milúlúú myá ofada nə *Oyígəli ó mácəxə bwə mú námə ngə cágulə nyə, bwə ngə cì bwámé nə bwámé ná: «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cəgúlə nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwú-buud á *Izəryél! shuləg shí kíkídíga, sə dúgúg ná, sə ka *búgəla

wo». Təem bə búúd bəndə bwə á bə íkwolós dí wá, bwə á ngə námə lwíy nyə.

Shwíy mə Yésus

(*Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30*)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná nkwed, tééd tólóg dí kə wóós mawəla málóól mâ mpwó-kugú. ³⁴ Mawəla málóól dí, Yésus músə kîm nə nkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má ká ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná jì?» ³⁵ Ja bóól búúd bwə á bə cínəng wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «Gwágá, a ngə jôw Eli.» ³⁶ Ngwól múúd mú tí kúlá, kə ηwa eponzh, juwo málwəg má ábbyenzhə dí, a fəen shwóg lú lííd. A mú kənd ná Yésus ngúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jini, nkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kîm nə nkulú, a mú jimal. ³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tútám ná cəŋ wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú izimbî í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbií Yésus nyə á jimal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwān má Zembî.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwə á bə cínəng bwə tál shwóg-shwóg ka də dúg. Maríya á Magudála, nə Maríya nyəngú má Yózes bá Zhək á ntombú, zə keel Salúma, bwə á bə gwoong búdá jəng dí. ⁴¹ Budá bəngú bwə á də sēy nə Yésus ja nyə á bə Galilé yí. Bóólúgá búdá nkí bulya bəndə bwə á bád zə Yurúsələm wá, bwə á bə námə cínəng.

Bwə kə dəl Yésus

(*Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42*)

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd nə jíná ná Yóseb, muud á Arimaté, nyə á bə námə gwoong mílúlúú myá ləəm dí. Nyə á də bwánd Faan má Zembî. Jwôw dəngú, kugú í mú ngə bii shí, baan

15:21 Rom 16.13 * **15:23** mîr: Nyə á bə mól məkúl má líí bwə á də sá bóól ólabinda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé nkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **15:24** Sòm 22.19 **15:26** Mat 27.11 **15:27** Iza 53.12 † **15:28** Míl micilyá mí ayág mí cugə nə íciyá íni. **15:29** Sòm 22.8; 109.25 **15:29** 14.58 **15:32** Mat 27.11 **15:33** Amo 8.9 **15:34** Sòm 22.1 **15:36** Sòm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 ‡ **15:42-43** Jwôw lə Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lú fláadé, kə jə kugú á súsaađé. Oyúden bwə á shígé də sēy jwôw dəngú.

bwé da kwísha ísâ yâ Sábaad‡ yí, Yóseb wəəŋgû mú kə nə ɪŋkəŋ wə Pilât, kə gwáámb mbimbə mə Yésus.

44 Nji Pilât nyə á gwág ná Yésus má lɛɛlú yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wámbələ ɲkí Yésus má ɲwá bwey yə. 45 Ja á má shîn gwág mpɛsá má lúlúú ízimbi yí, a mú magələ ná Yóseb kág ɲwa mbimbə. 46 Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo ndómbó wəəŋgúd, kə dul shwŋ dî. Bwé á lúmə shwŋ nyəəŋgú fifim mákwóógú. A mú bíŋgal məma kwóógú, juwal shwŋ. 47 Mariya á Magúdála bá Mariya nyəəŋgú mə Zhâk, bwé mú ɲgə mpu dúg kúl bwé á dul nyə yí.

16

Yésus má gwûm

(*Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2*)

1 Ja Sábaad má shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magúdála, nə Salúma, nə Mariya nyəəŋgú má Zhâk, bwé mú kə kusə ólabínda ná bwé bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus. 2 Ná ndeé, jwôw shwéndɛ má dú tééd yí, bwé mú kə wóos shwŋ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwôw í ɲgə kúnəw cwíil. 3 Bwé mú ɲgə jî bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bíŋgal shé kwóógú dásə shwŋ dí yí?» 4 Bwé ka bân mísh, bwé mú dúg məma kwóógú ni í mbwúg koogú. 5 Bwé mú nyí shwŋ dí, kə kwey wúl shwanzé í njúl njínjilí, kóómb á mbwə məncwûm, nyə nə mikáándə mí áfufumá. Bwé mú bul gwág ifwaas. 6 Shwanzé ni mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ɲgə sɔ́ Yésus, muud á Nazarêt bwé á bwambələ kwolós dí yé! A cúgé wa, a má gwûm. Dugá kúl bwé á bwíŋg nyə yí. 7 Ná ndeé, lɛɛlúgá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr ná a má kə shwóg, kə bwánd bí Galilé. Nûŋ wə bíŋŋ bí é dúgya yé, námə nda nyə á bwiŋg bí ná.» 8 Ntó, bwé mú

wəenzh wú shwŋ dí bwé ɲgə lilya, milám kú bə ná shɛɛ; í mú sá ná bwé nda jaaw təə muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

9 * [Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwéndɛ. Nyə á ka tééd lwóyá nyúul wə Mariya á Magúdála, mudá nyə á yíl məjamb zəŋgbá yé. 10 Mudá wəəŋgú mú kə jaaw buud ó gwoŋgə Yésus sá jəəŋgú, nəcé bwé á bə nə məcɛy milámád, bwé ka ɲgə jii. 11 A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwûm, nyə shí námə dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛem jaaw bwo ntó, bwé á shígé magələ.

12 Mpúsə na, bóól ómpwíin bé óbá, bwé ɲgə kə bwédí kwáádə, nyə mú lwóyá bwo nyúul nyé wúl mbií shús. 13 Buud obá bəəŋgú bwé mú nyiŋgə nə mpúsə, kə jaaw bəəŋgú ómpwíin bwé á lúgə Yurúsələm wá, bân námə nji məshwán.

14 Gúl ja shús, Yésus mú nyiŋgə lwóyá nyúul nyé ómpwíin wûm nə ɲgwúd dî, bwé ɲgə də. Cínəŋg a mú jum bwo nəcé bwé á shígé *magələ kéel búúd bwé á jaaw bwo ná a má gwûm shwŋ dí yí. Bwé á bə ɲkí lal milám. 15 Ná ndeé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bí kág cúndə Jəjə Kéel, muud yêsh gwágúg. 16 Nyəəŋg má bá *búgula, bwé juwo nyə yé, nyə wə má bá *dúg cug yé. Nyəəŋg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgálí yâ kandugə. 17 Ntó, bəəŋg bwé bá búgula wá, bwé bá da sá *məshimbá: bwé bá da yíl búúd məjamb jínə dááməd, bwé lás mákál məshús, 18 bwé bii ónywâ nə məbwə. ɲkí bwé dá gwoog, sá kú sá bwo. Bwé kéel mimbəl mábwə, mimbəl myəəŋgú mí yâl.»

Yésus mə kə gwôw

19 Ja Yésus má shîn lás nə bwo ntáni yí, a mú ɲkâŋ kə gwôw, kə ji mbwə məncwûm má Zembî dî. 20 Ná ndeé, *ómpwíin bé bwé mú nyiŋgə, kə ɲgə

16:6 8.31 16:7 14.28; Luk 24.34 * 16:9 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20. 16:15 Mat 28.19 16:16 Mis 2.38 16:17 Mis 8.7; 16.17 mákál məshús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14 16:18 ónywâ: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yâl: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15 16:19 Mat 22.44 16:20 Heb 2.4

cúndə Jɔjɔ Kéel ikúl byêsh. Cwámba
Yésus nyə á dɛ yə bwo ŋkul ísɛy byáŋúd.
A lwágwə ná minjígúlá myáŋ mí á bə
tútəlí nəcé bwá á dɛ sá máshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálad éga. Njií, tɛɛm bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shígé bə mímbýágá mí Oyúden wá, bɔɔɔg bwə á dɔ lás Gúrêk wá. A ngə féel bwo iciyá bísə nə nkul yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijám nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwábúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilé yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sóólúgá nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmúlə nyə á gwúm shwon dí yí (22-24).

Sá bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálad wúsə 19.10: «Mwân mə Múúud nyə á zə sɔ bɔɔɔg bwə á jímb wá, zə cug bwo.» Zembî mə mpú ná buud bəsh bwə ngə cugə kú nə nyə wá básə njímbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, nə a zóg cug bɔɔɔg bəsh bwə é lág nyə wá. Yésus mə dɔ bul julə búúud bwə ngə bwəma nə mpyón wá, nda: osól ɔ mísám, ikúkágə, mimbúbúwá, mimbêl nə ojínə ɔ búúud.

Mátéédúlé má cilyá

¹Yé Tyofil lwám múúud, zhwoɔg buud bwə á mə ngə she cilə nkúmba lân ə isâ í á s̄y wa sádí yí. ²Bwə á ngə jaaw isâ námə nda búúud bwə á dúg byo tééd mátéédúléd wá bwə á bwiing sá ná. Buud bɔɔɔgá wə bwə ngə sá iséy í bwiingúlə míləsú mí Zembî. ³Nə ndé

mə mə ka námə kwey nə mə jálá nə cilə wo isâ byɔɔngú téégyá nda í á ngə s̄y ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jəsh tééd mátéédúléd. ⁴Mə jii nə wo mpúg nə minjígúlá wó á nwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byêl

⁵Ngwól fada nyə á bə nə Zakarî ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔngú bânôn Abiya wə bwə á bə ján gwoonɔ. Mudá yé nyə á bə nə Ilísabet, a njúl shilə bag ɔ Arɔɔn. ⁶Bəsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otátəlí ɔ búúud mísh mə Zembî dí, bwə dúgə mpu sâ Zembî məgwág, dɔ bɛ isâ byêsh Cwámba ngə ci ná í bág yí nə mæççé mé mēsh mbií á kú nə sâ á jumág. ⁷Nji bwə áshígé bə nə mwân nəcé Ilísabet nyə á bə kundú, bəsh obá bwə á bə ntâg bwə mú icwúcwúúl.

⁸Dúlúgá jwôw di íí, Zakarî nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bə jwanɔa á gwoonɔ ján ná. ⁹Ofada bwə á dɔ wusə mpaambə ná bwə féesh nyɔɔng kág nyíi *Mpáánzə Zembî yé. Bwə á ka námə wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarî ná nyə wə kág nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰Wəla lɔ jígalúlə cáá ni di, buud ɔ kúl búúud bəsh bwə á bə tóón bwə ngə jəgula nə Zembî ¹¹Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə lwóya nyúúl wə Zakarî, zə tów nyə ngɛɛ mbwə mənɔwúm, *alatâr bwə dɔ jígal cáá yé dí koogú. ¹²Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúúud nə dúgúlə nyə á dúg éngəles yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³Nji, éngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bɛɛg fúnda, nəcé Zembî mə nwa məjəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə nə Yuánes. ¹⁴Wo bá bul kɔɔs nə məshusəg, ncúlyá buud bwə bá námə bə nə məshusəg nə byélúlə mwân wɔɔng mə bá byêl yí. ¹⁵Nəcé a bá bə fwámé múúud mísh mə Zembî dí. Nyə abúlé bwelé ngul málwəg kú ngul gúl sâ ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkənkə Shíshim a njúl ná mwɔ mə nyóónɔgúd. ¹⁶A bá námə sá nə bóól búúud wá bag ɔ *Izəɔyél bwə

nyínggag zə wó Zembî wáŋ Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lâŋ má Zembî nə *shíshim nə ŋkul Eli nyə á bə nə ndî yí. A bá zə sá ŋkwambulə mpédúgá osóŋgú bəŋŋə bwān. A bá námə sá ná bəŋgə bwá á də bə nə məlwə wá bwá céndúg kuú njəond, bwá bə nə fəg á otútəlí ɔ búúd. Ntó, a bá kwəməsa Cwamba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarî mú ci nə éngəles ná: «Mə músə cwúcwúúl, mudá waamə má námə jaas; mə e bá wəmbulə sá wó ŋgá ci ni ntudélé?» ¹⁹ Éngəles mú bəsa nə nyə ná: «Mə wá Gabryél, mə ji mísh má Zembî dí, mə ŋgə sēy nə nyə. Nyə ámə ntí mə ná mə zég lésha nə wo, zə jaaw wo jəjə mákəl máni. ²⁰ Nji, nda wó má ka bə kú *magulə íciyá byám ná, wo é bə fífi. Wo bá ji kú lás kə wóós jwəw ísá má ámə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcə byáá í bá bwəma dán wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúd jəŋ í ŋgá bwánd Zakarî. Buud bwá mú ŋgə káam ná a má bul bwey nūŋ Mpáánzə Zembî dí cwú.

²² Ja Zakarî nyə á ka cúwo tóŋ yí, nyə á bə kú ná nə ŋkul mə lésha nə buud. Bwá mú mpu ná a shí dág gúl sá nūŋ fúm á ci dí. Nyə á ŋgə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fífi. ²³ Ja nyə á shínal mé mwəw má ísəy yá Mpáánzə Zembî yí, nyə á ka nyíngə kə bwádí.

²⁴ Fwála mú cə, mudá yé Ilísabet músə bə nə bum. A mú shwaaw təŋ ŋkwoond otóŋ kú lwóya nyúul, a ŋgá ci ná: ²⁵ «Sá Cwamba má sá mə wá ga. A má nti mísh mé mádí zə yíl mə shwôn má á bə nə ndî búúd bəm dí yí.»

Yésus mə bá byél

²⁶ Ja bum má wóós Ilísabet ŋkwoond saman dí yí, Zembî mú kənd *éngəles Gabryél ŋgwála á Galilé bwá də jəw ná Nazarét yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná a kəg lésha nə ncwiyé sás lú mudá í á bə wu ná Mariya yí. Sás dəŋg í á bə nə cəflá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ Éngəles mú nyíi Mariya njəw ci nə nyə ná: «Mə báág nə wo,

Yawé ji nə wo, a mə sá mpaam nə jə lám.» ²⁹ Iciyá íni í mú sá Mariya mitédúgá búbulə lúúd. A mú ŋgə jí lámúd né wəŋ mbií mábádá í kə ná ji. ³⁰ Éngəles mú ci nə nyə ná: «Mariya, kú bəeg fúnda. Nəcə wo má bwəma nə ocúncəsh ó Zembî. ³¹ Dəgí, wo zə bə nə bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwá bá də jəw nyə ná *Mwān má Zembî a gwów-gwəw. Zembî wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwúga í mpáámbé jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ *Yákwab kandəgə á kandəgə, ijwúga byé í ábúlé bə nə məshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nə éngəles ná: «Jəŋ í bá bə ntudélé, mɛ kú fwo mpu múdúm?» ³⁵ Éngəles mú bəsa nə nyə nə «ŋkəŋkə Shíshim mə bá zə wódí, ŋkul má Zembî a gwów-gwəw í mú búdal wo nda gúgúwá í də búdal múúd ná. Gwə wá í bá sá ná mwān wó bá byá yé má bá bə féeshá, bwá də jəw nyə ná Mwān má Zembî. ³⁶ Dəgí, mbyél wó Ilísabet má zə bə nə bum ícwúúlúd. A bá námə byá mwámudúm. Nyə muud bwá á də ci ná a ji kundú yé, bum mú nyə ŋkwoond saman dí. ³⁷ Mpug ná sá cúgə nə ŋkul bwelé ntə Zembî.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mə ji sól məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó má ci ná.» Éngəles mú kyey.

Mariya mə kə dág Ilísabet

³⁹ Námə fwála dəŋgú dí, Mariya mú ŋwa zhí leelúlə kə ŋgwála á kóómb Yudéa jísə mímbún mimbún yí. ⁴⁰ A mú kə nyíi Zakarî dí njəw, bəda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbádá má Mariya yí, mwān nyə á lugusa nyə mwə dí, Ilísabet músə lwánd nə ŋkəŋkə Shíshim né cwóó. ⁴² A mú kəm məma ŋkwimbyé, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntə bóólúgá búdá bəsh, mwān jí wo mwó dí yé ji námə nə ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sá né nyəŋgú mə Cwamba waamə zég mádí yí. ⁴⁴ Nəcə dəgí, nji málwə mām mə ámə gwág məbádá mwə yí, mwān nyə ámə lugusa mə nə məshusəg mwó

1:18 Mət 17.17; 18.11 **1:19** Dan 8.16 **1:25** Mət 30.23 **1:27** Mat 1.16 **1:31** Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 **1:32** Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31 **1:33** Dan 7.14 **1:35** Mat 1.18; Luk 4.18 **1:37** Mət 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27

dî. ⁴⁵ Wεε má jəla, wεε muud má *búgula ná sâ jêsh Cwám̄ba má sá ná bwá jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Mariya mə ságúsá Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná:
Zembî waam, wo ji məma Zembî.
⁴⁷ Shíshim wám í ηgə kəəs nə məshusug
nəcə cugye waamá Zembî.

⁴⁸ Nəcə a má bále nti mísh dúg zhizhe
lwaá dé ámudâ.
Haaw! Tééd fwála gaád buud wâ ikala
byêsh bwá bá də ci ná: «mεε má
jəla».

⁴⁹ Nəcə Zembî á ηkul nyêsh má sá mə
məma ísâ.
Jíná dé dúsə nə gúmá ntə sâ jêsh.

⁵⁰ Lám mácey yé wúsə ná bagá
shú búúd bwá ηwá nyə nə fúndúgá wá
kə wós íkala ikala.

⁵¹ A má lwóya ηkúl nyé.
A má sá ná buud bwá də ηkény
mánýúúl wá bwá címagú.

⁵² A má yíl ínkácíd í búúd íjiya í ící
byáηád wusə shí,
a bân ózhizhe ə búúd gwôw.

⁵³ Buud bwá á bə nə məfúfə wá, a má
yə bwo zhwog təəm
a nyiηg búúd ó təəm məbwə ocwûd.

⁵⁴ A má zə kwiid bag ə sół məsáal yé
*Izəɾəyél,
a má téduga lám mácey yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámbó bísú
shú má *Abərahám bənŋη mpwəŋ
buud nyé kandugə á kandugə
ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilísabet bwá á já je bə
ŋkwoond olól ná ndéé Mariya músə
nyíηgə kə bwádí.

Byélé mə Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla lə byeyí í á ka wós Ilísabet.
A mú byá mwámudûm. ⁵⁸ Nə buud
bənŋη bwá á bə jáη baη wá, nə
mimbyél myé bwá mú gwág ná Yawé
má bul gwág nyə cey lámúd. Bənŋη
bwá mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwôw mwân nyə a wós mwôw
mwəəmb yí, bwá mú zə ná bwá zə
sá nyə ábiwáág. Bwá mú cεel gwiid
nyə ná Zakarí nda sóŋgú. ⁶⁰ Nji
nyəŋgú mú ci ná: «Mbô! Jíná dé wá
Yuánes.» ⁶¹ Bwá mú ci nə nyə ná:
«Muud ηgwúd nə ηgwúd cugé nə jíná
lá Yuánes njów búúd wán wêsh dî.»

⁶² Bwá mú də lésha nə sóŋgú mwân
də fufə nji məbwə jílə nyə jíná á céél
gwiid mwân yí. ⁶³ Sóŋgú mwân mú
gwáámb ná bwá yág nyə kwóógú ná a
zág cilə cíŋg. A mú cilə ná: «Jíná
dé wá Yuánes.» Buud bēsh bwá mú
bul káam. ⁶⁴ Seegya ntəg ná Zakarí
mpu má bāη, jūm mú nyə fəlî ná a
je lás. A mú shwal bān kál ηgə yə
Zembî məshwúmb. ⁶⁵ Buud ó baη bé
bwá mú bə nə fúndúgá. Nə ndéé buud
bwá mú ηgə bwiηg lân á isâ í á s̄yí íni
shí Yudéa á mimbāη nyêsh. ⁶⁶ Buud
bēsh bwá á gwág lân wəŋg wá bwá á
bə kú bwele yíl lám cíŋg. Bwá mú
də jî ná: «Múmwán jəŋg í bá bə jí e?
Búbólé, ηkul má Yawé í á ηgə nyîn cug
mə mwân wəŋgúd.»

Zakarí mə cúnda cúnda mə Zembî

⁶⁷ Mwân sóŋgú yé Zakarí mú lwánd
nə Nkəŋkə Shíshim ná cwós, a mú cúnda
cúnda mə Zembî, nyə ná:

⁶⁸ Gúmá nə Yawé, Zembî á *Izəɾəyél
nəcə a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo
mənyámád.

⁶⁹ A má wéeshali sá ηkácíd cugye
mpwəŋ buud má sół məsáal yé
*Dávid dî.

⁷⁰ Nyə a shí bwey də jaaw kéel dəŋgú,
*buud ə mícúnda bé nyə á féesh yág wá
də jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag nə a bá zə yíl sá mənyámá
mə mízhízhíη mísúd,
a yíl sá məbwə má bəŋg bwá ηgə mpii
sá wád.

⁷² A má lwágulə ná a jî nə lám mácey nə
odâ;
a má téduga sɔ nyə á sá nə bwo yí.

1:46 1Sa 2.1-10 **1:50** Sôm 103.13, 17 **1:51** Mbá 5.15; 26.8 **1:52** Sôm 75.8; Mat 23.12; Zhk 4.6, 10 **1:53** Sôm 107.9; 34.11 **1:54** Msh 7.20; Sôm 98.3; Mat 17.7; 22.17 **1:59** Mat 17.12-13 **1:60** 1.13 **1:68** Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31 **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mat 22.16-18 **1:74** Tit 2.12, 14

73 Nəcə nyə á keen búbélé nə Dá
 *Aburaham né í bá bə né
 74 á ká shîn yîl sá mábwê mé búúd bwé
 ngé lumbali nə sá wá di,
 sá má bá ða yə nyə gúmá kú nə ifwaas,
 75 sá ngé lwóya né sá búsa buud bé,
 sá ngé cugə tətəlí nyədí míshúd,
 ngə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwé jéla nə
 cugə ná,
 sá bə ntó mwôw mé cug mészú mēsh.
 76 Múmwan, bwé bá ða jôw wo ná
 *muud micúndá mé Zembî á
 gwów-gwôw.
 Nəcə wo bá ké Cwamba shwóg, kə
 kwambələ nyə zhií
 77 kúl búúd jé í mpúg ná a ngə zə ná a
 zó cug bwo,
 juu bwo nə *misám myáŋ.
 78 Zembî wúsú ji bul bə nə lám macey.
 A mé nti sá mənkenya mé ngé zhu
 gwôw
 nda mœng mə jwôw ja í ða cúwo yí,
 79 má zóg kwan bœng bwé ngé cugə
 yídúgú shwiy dí wá,
 má zóg sá né sá cugəgí né shεε.
 80 Mwân nyə á ka námá ngə wîy,
 *shíshim yé ngé ŋwa ŋkul. Nyə á ða ji
 máshí má shwéeshá né ndéé kə wós
 jwôw nyə á kə lwóya nyúúl kúl búúd
 jé dí yí.

2

Byélé má Yésus

1 Í á zə bə mœni mwôw di, *Káazel
 Ogust nyə á cilə né buud ɔ shí mish-
 wun bēsh bwé kág cilya ílân dí. 2 Ílân
 bwelélə sîy wá cí. Í á bə Kirínus njúl
 ngwáməna á faan lú Sirí. 3 Ntó buud
 bēsh bwé á ka kə ngə cilya, muud kə
 ngwála í dúgyá nə bεend jé yíid. 4 Yóseb
 mú námá tí Nazarēt faan lú Galilê, bád
 kə Betulehem, ngwála mə *Dávid faan
 lú Yudéa, nəcə nyə á bə mwân á njów
 búúd mə Dávid. 5 Nyə á ngə kə ílân dí,
 bá Mariya, mudá í á bə né bá bwé zó
 béya yé, Mariya wœng njúl nə bum.

6 Í á ka bə, bwé njúl nûŋ, fwála lə
 byeyí mú wós Mariya. 7 A mú byá
 mwân yé acumbâ, mwámudûm. A mú
 wá nyə bwámád a bwíng nyə kúl bwé
 á ða wá itəw idêw né í dúg ða yí, nəcə
 bwé áshígé bə nə bwágə njów ójôŋ.

Obaagulə ó itəw bwé dúg wáéngəles

8 Obaagulə ó itəw bwé á bə shí
 nyœngúd bwé ngé ji mifum tóŋn
 íbugád ngé baagulə itəw byán. 9 Ngwól
 *éngəles mə Yawé mú zə wós bwo na,
 mənkenəwa mə Cwamba mé mú lyə
 bwo nə mənkenya né kesh. Ifwaas í
 músə jág bií bwo. 10 Nji, éngəles mú
 ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda, nəcə mə
 ngə zə bí nə jɔjɔ kéel í é sá kúl búúd
 jēsh məma máshusəg yí. 11 Cugye mé
 byél bí múús ngwála mə *Dávid. Nyə
 wá *Křst Cwamba. 12 Bi é yag nyə nə
 mœyigyé mága: bí é kwey kúkény í
 mbwúg bwámád kúl bwé ða wá itəw
 idêw né í dúg ða yí.»

13 Seegya ná kúda zhwog wáéngəles
 wá gwôw bwé mú zə kwey nyíni bwé
 ngé yə Zembî gúmá səsad ná:

14 Zembî bég nə gúmá jŋə á gwów-
 gwówúd;
 wa shí, buud Zembî mé gwág nywa
 wá bwé cugəg ná shεε.

15 Í mú zə bə ná, ja wáéngəles bwé má
 béégya nə bwo kə jŋə dí yí, obaagulə
 ó itəw bwé mú ci bwámé nə bwámé
 ná: «Sá kágá Betulehem kə dúg sâ í
 má sîy Zembî mé sá né sá mpúg ga.»

16 Bwé mú ngə kə ná cá-câ, bwé mú
 kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í
 mbwúg kúl bwé ða wá itəw idêw né
 í dúg ða yí. 17 Ja bwé má dúg nyə yí,
 bwé mú bwiing sâ éngəles nyé áme
 jaaw bwo shú mé múmwán jœng yí.
 18 Buud bēsh bwé á ngə gwág bwo
 wá bwé á ngə bul káam sâ bwé á ngə
 bwiing yí. 19 Mariya nyə nyə á baagulə
 isâ byœng lámúd, a ngé bigas byo.
 20 Ná ndéé obaagulə ó itəw bwé mú
 nyiŋə bwé ngé yə Zembî gúmá, ngə yə
 nyə mēshwúmb nə isâ byēsh bwé áme

1:76 Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 1:77 Zhe 31.34 1:78 MmN 34.6; Iza 60.1-2 1:79
 Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16 2:4 Mat 2.1; Yuá 7.42 2:11 Mat 20.30-32; Yuá 4.42; Mis 5.31; 13.23; 2Pr
 1.11 2:14 Iza 57.19; Mat 10.13, 34; Mak 9.50; Luk 1.79; 10.5-6; 12.51; 19.38, 42; 24.36; Yuá 4.27; Mis
 10.36; Ifz 2.14, 17 2:19 2.51

gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námə nji nda éngales nyə á jaaw bwo ná.

Bwá kə nə kúkény Yésus mpáánzə

21 Ja jwâw lə mwəomb í á wós yí, í mú bə fwála ná bwé sáág mwân ábiwáág. Bwé mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éngales nyə á jaaw Mariya a kú fwo nwa bum yí.

22 Nə ndéé í mú zə bə fwála ná bwé sáág ngusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwé mú bád kə nə mwân Yurúsəlem kálə lwóya nyə wá Yawé, 23 námə nda jí cilyá *mbwoomb məcəξ dí ná, ná: «Mwámudûm yêsh mə tééd byél yé, bwé kənd nyə koogú ná a bág shú mə Yawé.» 24 Í á jii ná bwé kág yána ílím í *mátúnuga námə nda jí cilyá nda mbwoomb məcəξ dí ná, bwé kə nə məwúwo məbá nkí icwə í mófaf íbá.

25 Ngwól múúd nyə á də bə Yurúsəlem ná Síməyon. Nyə á bə títəlí muud, nyə a wá lám wá Zembî. Nyə á bə nə Nkəkê Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izərayêl milám shí yé. 26 Nkəkê Shíshim í á lwágulə nyə ntámád ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kríst Yawé mə bá ntí yé. 27 Muud wəngə Nkəkê Shíshim í á sá ná a kág *Luŋ mə Zembî. Ja obyól ə Yésus bwé á zə nə mwân Luŋ ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb məcəξ í ngə ci ná, 28 nyə á nwa mwân nyádí mábwád a mú yə Zembî cúncésh, nyə ná:

29 Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwô í yág ná shee

nda wó á ci ná,

30 nəcé mísh mām mə mə dúg nda wó zə cug sé ná,

31 cugúlə wó á kwəmsa ikûl í búúd byêsh í ngə dúg yí.

32 Jísə mənkənya mə bá sá ná ikûl íshús í mpúg wo yí,

kûl gwô Izərayêl í bəg nə gúmə yí.

33 Yésus sóngú nə nyəngú bwé á ngə káam sá jêsh Síməyon nyə á ngə ci shú dé dí yí. 34 Síməyon mú bwádan nə bwo, nyə nə Mariya nyəngú mə Yésus ná: «Mwân éga Zembî mə ntí nyə ná a

zəg sá ná zhwog buud ə Izərayêl bwé búlag, zhwog buud wəol. A bá bə gúl sá mə Zembî í bá ntə búúd nkul yí, sá búúd bwé abúle magulə yí. 35 A bá zə sá ná zhwog buud mitádúgá myáŋ mí mpúyúg. Wəe ntəg íí, məcey mə bá nyisuli wo lámúd nda kafwele.»

36 Ngwól *múúd micúndə á mudâ nyə á bə námə cínəng ná Ana, a njúl shilə mə Fanuél bəend mə Azər dí. Mudá wəngə nyə á bə a mə bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nə ngwúm mimbû zəngbá. 37 Nyə á jí kúsə kə wós mimbû məwúm mwəomb nə mínə. Nyə a shígé də bwélə kə shwóg-shwóg nə Luŋ mə Zembî. Nyə á də sá Zembî iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci ídâw, də yə Zembî gúmə. 38 Nyə á bə námə cínəngú ja bwé á bə nə Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembî akíba; buud bəsh bwé á ngə bwánd ná Zembî mə bá zə yíl Yurúsəlem mányámád wá, Ana nyə á ngə jaaw lân mə mwân.

39 Ja obyól ə Yésus bwé á shîn sá isá byêsh Məcəξ mə Yawé mə ngə ci yí, bwé á ka nyíngə kə bwádí ngwála Nazarêt, faan lə Galilé. 40 Mwân nyə á ka námə ngə wíy, *shíshim yé ngə nwa nkul, a njúl mpaam mə Zembî dí.

Yésus mə nyín mpáánzə Zembî a njúl kúkágə

41 Obyól ə Yésus bwé á də kə zəŋ páska dí Yurúsəlem mbû wêsh. 42 Bwé á ka námə kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus njúl mimbû wúm nə mímbá, bwé mú kə nə nyə. 43 Ja zəŋ í á shîn yí, obyól bé bwé mú nyíngə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwé kú mpu. 44 Bwé á ngə táduga ná Yésus bəndə buud ə gwoong búsə zhíd. Bwé músə kyey mwásə ncindí. Nə ndéé bwé mú ka zə ngə sə nyə mímbýél nə mímbíí myáŋ dí. 45 Nda bwé áshígé kwey nyə ná, bwé mú nyíngə nə məsəgú kə Yurúsəlem. 46 Í á ka zə bə, bwé mə sə nyə ná sə sə təŋ mwəw málól, bwé mú kə kwey nyə a njúl tām oyíguli ə məcəξ *Luŋ mə Zembî, a ngə gwágulə bwo, a ngə

jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bêsh bwá á ngə gwág nyə wá bwá á ngə káam fúg nyé nə məmpə́sá mé. Bwá á ngə káam mbií á né fúg də jímb lúúd. ⁴⁸ Ja óbyól bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyə́ngú mú ci nə nyə ná: «Mwân waam, jí wó má sá sá ntúni ní? Wo mpú ná sá shwóóngú sá má ngə sọ wo nə milám gwə́w?» ⁴⁹ Nyé mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ngə sọ mə nə jí? Bi ampúyé ná má jəlá nə də bə ísá í Dá dí?» ⁵⁰ Nji bə́ng bwá áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bə́nđə́ng bwo bwá mú shulə kə Nazarət, a ngə magulə ijwúga byán. Nyə́ngú mú baagulə ísá íni byēsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wə́f, fúg ngə kwíduli, mpaam má Zembí ngə kwíduli, a ngə bə jə kágé mísh má Zembí nə mísh má búúduđ.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)

¹ Í á ka zə bə, ijwúga í *Káázəl Tiber í má wóós mbú wúm nə tóón dı, Pons Pilát mú bə ngwə́muna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarák* á Galilə, mínyə́ngú yé Fílíp nə faan lú Ityurə nə Trakonitídı, Lisanəyas nə faan lú Abilen. ² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jə́ngú, kéel má Zembí í á wóós wə́ Yuánes mwân má Zakarí a njúl shí a shwééshád.

³ Nyə á ka zə ngə kyey shí nyēsh á fundú ngwə́ Zhurdə́, ngə cúndə ná: «Céndúgá mítédúgá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *misám mín.» ⁴ Í á bə ntó nda jísə cilyá kálaad mə *múúd micúndə Izayí dí ná. Nəcə́ jísə ná:

Muud ngə cúndə shí a shwééshád, a ngə ci ná:

«Kwambuləgá Zhíí má Cwámba, bí ság kwúń jé.

⁵ Bulaləgá íbí byēsh,

bí bwú mímbúń mí anánı nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,

bí ság mə́búgə.

Sanduləgá íkúl í ákukwowulá, sá byo ná səndōń

⁶ muud yēsh ka bá dúg cugúlə Zembí mə bá cug búúđ yí.»

⁷ Buud bwá á də zə wə́ Yuánes áncuncuma zələ də duwan wá, nyə á ka də ci nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bí má bálə fúndə mpimbə Zembí má bá lwóya yí? Zə́ ámə kéwuli bí éne? ⁸ Kágá wúmə fwámé mpúmá† í lwágúlə ná bí má cénd mítédúgá yí. Kúgá bə́ nji dúlə téduga ná: “Sə́ bə́ng sá bí mpwəń buud má *Aburaham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí jí nə nkul shwə́pə́la məkwóógú mága, sá mwo bwân ó Aburaham. ⁹ Mpugá ná zúń í wál zə sámb míkə́pələ mí ílí məshugəd. Bwá é cal lí jēsh í áde wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kul gwo kudad.»

¹⁰ Buud bwá mú zə jí nyə ná: «Sə́ má jəlá nə sá jí?» ¹¹ A mú bə́sa nə bwo ná: «Muud jí nə ishimí íbá yé kéézhug ngwúđ yə nyə́ngú cúgə nə ndı yé. Muud jí nə idáw yé sáag námə ntó.»

¹² Ońwənyə ɔ́ tóya bwá mú námə zə ná bwá zə́ duwan. Bwá mú jí nyə ná: «Yí́guli e, sə́ má jəlá nə sá jí?» ¹³ Nyə nə bwo ná: «Dugá jí búúđ nji sá mə́cə́ mə yé bí nkul ná bí dúg jí yí, bí kú ntə́ng.»

¹⁴ Ozimbí bwá mú námə jí nyə ná: «Sə́ bə́ng sá má jəlá nə sá jí?» Nyə nə bwo ná: «Kúgá mánda múúđ nə sá jé nkı ntə́g ná bí mə lwó múúđ mpəl. Maguləgá ná myə́na bwá ngə́ jəna nə bí má má jəla.»

¹⁵ Nda búúđ bwá á ngə bwánd bwá ngə́ téduga ná Yuánes ɔ́ má jéé bə Mesí ná, ¹⁶ Yuánes nyə á ci nə bwo ná: «Mə́ mə ngə́ duu bí nə mə́júwó. Nji ngwól múúđ ngə́ zə, a jí nə mpífə́ cə́ mə. Mə́ ampíyáyé ná mə́ cínyug nyə́ mikwoolú mí məńgwub. Nywáá má bá duu bí nə Nkə́ńkə́ Shishim nə kuda. ¹⁷ A mbid fwafuga mbwád. A bá zə́ béég búúđ nda bwá də fyaf nkwaándə́ ná; a ńwa

2:49 Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26 * **3:1** Tatarák: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə́ ná «ngwə́muna nyə́ á ngə́ jwú nə mpál nə́ á nkúmba faan yé». Dúgúg námə́ Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1.
3:3 Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5 **3:6** 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36
3:8 1.54-55; Mat 3.9 † **3:8** Mpumá nyə́ngú wə́ misóólúgá. **3:9** Mat 7.19 **3:16** Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18

fwámé mpúmá wá ñkundá déd, a yíl ílwáásé shwu kuda jí kú bwéle jíme yíid.» ¹⁸ Yuánes nyə á kwo námé ñgə jaaw bwo Jəjə Kéel, a ñgə yáág nə bwo ná bwé máguləg. ¹⁹ Í á ka zə wóós ná, nyə á jum Herod á Tatarák nəcé lósú má Herodyád, mudá má mínyəñú nə mósól mábôw mēsh nyə á də sá má. ²⁰ Herod mú kwádulə dúl bôw cínəñg gwôw, wá Yuánes mímbwugəd.

²¹ Í á ka bə gúl ja ná, nda búúd bēsh bwé á ñgə duwan ná, Yésus mú námé kə duwan. Ná ndéé, ja nyə á ñgə jəgula yí, jəñ í mú bəñ, ²² Nkəñkə Shíshim mú nyín nə nyúul nda faf í mú shulə nyə nyúúlád. Kál í mú zhu jəñ dí ná: «Wo wé Mwán waamə alám. Lám wám wēsh wúsə wódí.»

*Impáámá í Yésus
(Mat 1.1-17)*

²³ Ja Yésus nyə a tééd sáal dé yí, nyə á bə kala múúd á je bə mímbú məwúm málóol. Buud bwé á ñgə téduga ná a jí mwán mə Yóseb, Yóseb mwán mə Heli, ²⁴ Heli mwán mə Matat, Matat mwán mə Lévi, Lévi mwán má Melúkí, Melúkí mwán mə Yanay, Yanay mwán mə Yóseb. ²⁵ Yóseb mwán má Matatíyas, Matatíyas mwán mə Amos, Amos mwán mə Nahum, Nahum mwán mə Hesuli, Hesuli mwán mə Nagay, ²⁶ Nagay mwán mə Maad, Maad mwán mə Matatíyas, Matatíyas mwán mə Símyon, Símyon mwán mə Yósek, Yósek mwán mə Yoda. ²⁷ Yoda mwán mə Yoanan, Yoanan mwán mə Résa, Résa mwán mə Zorobábel, Zorobábel mwán má Salátíyel, Salátíyel mwán mə Neri; ²⁸ Neri mwán mə Melúkí, Melúkí mwán mə Adi, Adi mwán mə Kosam, Kosam mwán mə Elumadam, Elumadam mwán mə Er. ²⁹ Er mwán mə Yésus, Yésus mwán mə Elyazar, Elyazar mwán mə Yorím, Yorím mwán mə Matat, Matat mwán mə Lévi. ³⁰ Lévi mwán mə Símyon, Símyon mwán mə Yúda, Yúda mwán mə Yóseb, Yóseb mwán mə Yonam, Yonam

mwán mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwán mə Məleya, Məleya mwán mə Məna, Məna mwán mə Matata, Matata mwán mə Natan, Natan mwán mə *Dávid. ³² Dávid mwán mə Yése, Yése mwán mə Yobed, Yobed mwán mə Bowaz, Bowaz mwán mə Sala, Sala mwán mə Naáson. ³³ Naáson mwán mə Aminadab, Aminadab mwán mə Adəmin, Adəmin mwán mə Arni, Arni mwán mə Hesəron, Hesəron mwán mə Fares, Fares mwán mə Yúda; ³⁴ Yúda mwán mə *Yákwab, Yákwab mwán mə *Izaag, Izaag mwán mə *Abəraham, Abəraham mwán mə Tara, Tara mwán mə Nakor; ³⁵ Nakor mwán mə Seruk, Seruk mwán mə Ragəw, Ragəw mwán mə Falek, Falek mwán mə Eber, Eber mwán mə Sala; ³⁶ Sala mwán mə Kaynam, Kaynam mwán mə Arfagusaad, Arfagusaad mwán mə Sem, Sem mwán mə *Nówe, Nówe mwán mə Lamək; ³⁷ Lamək mwán mə Matusalem, Matusalem mwán mə Inəeg, Inəeg mwán mə Yared, Yared mwán mə Maluləel, Maluləel mwán mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwán mə Inos, Inos mwán mə Set, Set mwán mə Adam, Adam mwán mə Zembí.

4

*Sátan mə bwówúló Yésus
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ Yésus nyə a wú Zhurdə a má shín lwánd nə Nkəñkə Shíshim ná cwóó. Nkəñkə Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu təñ mwôw məwúm mənə. Yésus nyə a shígé də tóo sá mwôw məəñgúd ná ndéé ja mwôw məəñg má á shín yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə ná: «Ñkí wo jí *Mwán má Zembí, ciğ nə kwóógú ga ná í nyéég idəw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Muud cugé nə ñkul cugə ñji nə idəw”.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə gwów-gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan má

3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18

3:27 Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2
29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32

3:21 5.16

3:30 Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14

4:1 Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15

3:22 4.18 Mwán: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13

3:31 Natan: 2Sa 5.14

4:4 Mbá 8.3

3:33 Mət

shí mishwun mēsh nji ja ηgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nā nyə ná: «Mə é yə wo ijwûga ná wo jwúg nā mēfaan mēni mēsh wo ηwa gúmá jāη, nəcέ mə wó jí nā byo. Mə jí nā ηkul yána byo yə múúd yēsh má céél yə yé. ⁷ Ntó, ηkí wo kúd mpwoombá wa shí yə mə gúmá, byēsh í é bə ísá byô.» ⁸ Yésus mú bęsa nā nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombá shí nji wó Zembî woó Yawé. Nji nyə wó wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nā nyə Yurúsəlem, kə tâl nyə zhwáángé *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci nā nyə ná: «ηkí wo jí Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcέ jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésha nā *wəéngəles bé ná bwə bááguləg wo. ¹¹ Bwə é ηkēny wo mábwəd, kuú wô í nda bwim bəəgá.”»

¹² Yésus mú bęsa nā né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé nā bwówulə Zembî woó Yawé.”»

¹³ Ja Njwû məjamb má shîn bwówulə Yésus mimbii myēsh ntáni yí, a mú kyey béégya nā Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

Mətéédulé má ísəy má Yésus

(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ Yésus mú nyingə kə Galilê a njúl nā ηkul á Nkēηkē Shíshim. Jínə dé í mú ηgə jwə cínəηg yēsh. ¹⁵ Nyə á ηgə yə buud minjígúlá *mámpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden dí, buud bēsh bwə ηgə yə nyə gúmá.

¹⁶ Ná ndéé nyə á ka kə Nazarēt wú nyə á wəəf wá. A mú kə nyíi *mpáánzə minjígúlá jwôw lú Sábaad nda nyə á də bwey sá ná. Nyə á ka tōw tátəlí ná a lə Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwə mú yə nyə ηgwól kálaad Izayí *muud micúndə nyə á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndéé a mú kwey kúkúl jisə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə mádí nəcέ nyə a gwáágulə mə məwúdə ná mə zág bwiing mímbúmbúwá Jəjə Kéel.

Nyə á nti mə ná mə zág jaaw mímbwug ná: «Bí má wú mímbwug dí», mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh má má bāη bî».

Nyə á nti mə ná mə zág fεemushi búúud bwə cúgé nā ηkul shwə mányúúl wá,

¹⁹ mə zə cúndə mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndéé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembî, a mú jí shí. Buud bēsh bwə á bə mpáánzə minjígúlá wá bwə mú mpu kənd mísh nyədí. ²¹ A mú tééd lásúlə nā bwo, nyə ná: «Kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág má ámə lə ní í má bwəma múús.»

²² Buud bēsh bwə á ηgə ságusə nyə. Bēsh bwə á ηgə káam jəjə íciyá í á ηgə wú nyədí mpu dí yí, bwə ηgə ci ná: «Mwân mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nā bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaanə í də ci ná: “Yé jwówuda, lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísá wó á sá Kapernawûm yí. Sáág námə byo wa wódí kwáádá.»

²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bwə abwélé mpu ləg múúd micúndə nyədí kwáádá. ²⁵ Má jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jəη í á feed tāη mimbú mílól nā onkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyēsh yí, zhwog mikúsə mí búdá mí á bə *Izəryél. ²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsə myəəηg dí! Cwûd! kú bə tóə ηgwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nā Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nūη. ²⁷ Mizúzaamá mí á bə námə Izəryél ηkí bulya ja má múúd micúndə Elizé nyə á bə yí. Nji, ηgwúd nā ηgwúd í áshígé lwəgəwa; í á bə nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bēsh bwə á bə mpáánzə minjígúlá wá bwə mú nyada nā a lásúlə ntó. ²⁹ Bwə mú tōw shí, wáám bə kə nā nyə ηgwála dí tóón, kə bád nā nyə mbáη dí gwôw. ηgwála wəəηg í á bə lwóyá mbáηúd.

4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31 **4:8** Mbá 6.13; 5.9 **4:10** Sòm 91.11-12 **4:12** Mbá 6.16 **4:13** 22.3, 31 **4:14** 4.18 **4:18** 1.68 **4:18** Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 **4:18** 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 **4:19** Ləv 25.10 **4:22** Yuá 6.42 **4:24** Yuá 4.44 **4:25** 10j 17.1, 8-16 **4:27** 20j 5.1-14

Bwé mú kə nə nyə wu gwôw ná bwé kə ságəwo nyə wusə mbáŋ dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpédúgá ná ndéé a mú kyey.

Yésus mə lwóyá ŋkul ijwûga
(*Mat 7.28-29; Mak 1.21-28*)

³¹ A mú shulə kə Kapərnawûm, wúl ŋgwála á faan lú Galilé. A mú də yə búúd minjígúlá mwôw mə ósábaad dî. ³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ŋgə jígúli yí, nəcé ciyá jé í á də bə nə kéénd.

³³ Ngwól múúd nyə á ka bə *mpáanzá minjígúlá a njúl nə bôw-bôw shíshim jamb, a mú kîm nə ŋkulú ná: ³⁴ «Eéékyé! Yé Yésus muud á Nazarêt! Shé bân nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sâ? Mə mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd mə Zembî.» ³⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wəŋg shí na tâm buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbôw. ³⁶ Buud bēsh bwé mú bul káam, bwé ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lású wí nə kéénd nə ŋkul ijwûga ntága ga? Muud éga mə ŋkáánd nə bôw-bôw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jíná dé í mú jwə kákúl jēsh faan dəŋgúd.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(*Mak 1.29-34*)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáanzá minjígúlá, a mú kə Shímun dí njôw. Shímun wəŋgú ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwé mú ci nə Yésus ná a sáág sâ shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyédí, ŋkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíd nyə. Mudá wəŋg mú wəol cé nə cé tééd ntâg ŋgélə ŋwa njugú wáŋ.

⁴⁰ Ja jwôw í á ŋgə jímə yí, buud bēsh bwé á bə nə mimbâl mimbíi mimbíi wá bwé á zə nə myo wə Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ŋgə yál. ⁴¹ Zhwog buud məjamb mə á ŋgə wú mə ŋgə kîm ná: «Wo ji *Mwân mə Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwo, a

kú magulə ná mə ŋgəg nə lás ntó, nəcé mə á ŋgə mpu ná a jisə *Kříst.

⁴² Ja mán í á lām yí, Yésus nyə a cúwo tóŋ kə kúl búúd bwé áshígé bə yí. Buud bwé mú ka kə sə nyə áncuncuma ná ndéé bwé mú kə kwey nyə. Bwé mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jî ná mə kág námə bwíŋg Jəjə Kéel á Faan mə Zembî míl míŋgwélad. Gwə wə nyə á nti mə ná mə zág sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden mâ Yudéa* dî.

5

Yésus mə tééd jówála ómpwíín
(*Mat 4.18-22; Mak 1.16-20*)

¹ Dúl jwôw, Yésus nyə á bə a tál bwûŋ lú cwoogú cínú á Genezarêt; buud bwé á ka zə bul shúsə nyə ŋgélə gwágulə Milású mí Zembî. ² A mú dóg mósól məbá na ncindye cwoogúd. Buud ó shwey bwé á shulə mósól məŋgúd, bwé ka ŋgə gusa məwód máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byóol dəŋgúd. Dâŋ í á bə dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byóol bwúŋúd shísh ŋgée bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ŋgə yə buud minjígúlá.

⁴ Ja nyə á yow lásúla yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byóol dwô kúl jí ŋkí jímə yí bî wúsəg məwód məjúwód ná bwé julə óshû.» ⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sə mə ntâŋ bulú ncindî kú bií təo sâ. Mə zə wusə məwód nji nəcé wo mə ci.» ⁶ Bwé mú wusə məwód ná ndéé bwé mú bií ncúlyá oshû, məwód mə ŋgə nyey. ⁷ Bwé mú də mas búúd ó gwoŋg bân bwé á bə dúl byóólúd wá məbwə ná bwé zág kwíind bwo. Bwé mú zə, bəŋŋə bwé mú wá óshû məbá mēsh dí ná ndéé mə mú tééd nə mə nyasula məjúwód.

⁸ Nda Shímun Pyêr nyə á dóg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwóŋ shí, nyə ná: «Cwáməba, wúg mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sóol *misám.» ⁹ Wəŋg mbií bwé á bií oshû yí í á sá bəŋŋə buud bə

bêsh injkunjúund. ¹⁰ Teem bæ Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwá á bæ buud ó gwoonj ɔ Shímun wá bwá á bæ námé nê injkunjúund. Né ndéé Yésus mú ci nê Shímun ná: «Kú bæeg fúndə, tééd fwála gaád wo zé bá ðə julə búúd.» ¹¹ Bwá mú zə nê móól cínúú ná ndéé bwá lágə ntâg isâ byêsh, bæ Yésus.

*Yésus má lwag zúzaamá
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)*

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bæ wúl ngwála ðí. Ngwól múúd nyə á bæ cínəngú nê zaamá nyúúlúú ná jəəd. Ja múúd wəonj nyə á dúg Yésus yí, nyə á læl zə jwaagəwo kúú mpwóómbú mándalúú, jəgula nê nyə ná: «Cwámba, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúú bæ mə ná səndôh.» ¹³ Yésus mú séémb mbwâ, kúnə nê nyə, ci nê nyə ná: «Má magulə. Nyúúú í bəg wo ná səndôh!» Cé nê cé, zaamá í mú shîn wú muud éne nyúúlúú.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpéndí ná ci a kú jaaw təə muud sâ í má s̄y yí. Nyə nê ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálúú wó má yâl ni. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» ¹⁵ Lâh má Yésus í mú ngə bul kyey, buud bwá mú bul ngə seɛngya áncuncuma, ngə zə gwágulə nyə, ngə námé zə lwəgəwa məbwas máh. ¹⁶ Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkúl í áshígé bæ nê buud yí, kə jəgula nê Zembí.

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)*

¹⁷ Yésus nyə á ngə yə buud minjígulá dúl jwówúú. Bóól *Ofarizyên nê *Onkume ó mácéx bwá á zhu míləəm myêsh myâ Galilé nê Yudéa, bóól zhu námé Yurúsəlem. Yésus nyə á bæ nê nkul mə Cwámba shú ná buud məbwas má ngág nê yâl. ¹⁸ Ká dúg ná, bóól búúd bwá mú wóós bwá ngə nkény mbúmbwúgú táádád. Bwá mú ngə s̄p ná bwá nyíngál nyə njów kənd nyə kúl Yésus nyə á bæ yí. ¹⁹ Bwá áshígé ka bæ nê wú bwá nyíngálúg nyə, nəcé buud bóle

áncuncuma. Bwá mú ntâg báð nê nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwá shul nyə nê táádé jé wá Yésus na tâm buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bəonj gú báse nê fwámé búgá, a mú ci ná: «Amudúm, mə má juu wo nê *misám myô.» ²¹ *Oyíguli ó mácéx bəónh Ofarizyên bwá mú tééd ngəlá lás bwámé nê bwámé ná: «Wáyé múúd ngə *lás nê Zembí bwaasúle mpu éga? Ngwól zé jí nê nkul juu búúd nê misám myéd kwoh Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sâ bwá á ngə táduga yí, a mú lás nê bwo ná: «Jí bí ngə ci bídí mílámúú yí? ²³ Jí í búl bæ kúnə-kúnə? Ye c̄lə nê muud ná: “Mə má juu wo nê misám myô”, ye ná: “Wólúg, wo kyéyug?” ²⁴ Má ka c̄el ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nê nkul ijwúga ná a juu búúd nê misám myáh wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wá mbúmbwúgú, nyə nê nyə ná: «Má ci nê wo ná, wólúg, wo nkényúg táádé gwó, wo nyíngəg kə njów.» ²⁵ Námé cé nê cé, mbúmbwúgú mú wól bwá ngə dúg, a mú nkény táádé jé, kyey kə njów a ngə yə Zembí gúma. ²⁶ Buud bêsh bwá mú káam mbíí á ná fəg ðə jímb lúúú. Bwá mú yə Zembí gúma bwá mú bul bæ nê ifwaas, bwá mú ngə lás ná: «Sé má dúg *ísâ í mímbúgú múús.»

*Bwá ádé fúla sâ ágúgwáan nê acwúlú
(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)*

²⁷ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg nwenye tóya bwá á ðə jów ná Lévi yé njúl kúl bwá á ðə jóna tóya yí. Yésus mú ci nê nyə ná: «Bəg mə.» ²⁸ Lévi mú lágə ísâ byêsh, tów bæ Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyádí njów. Onwenye ó tóya nê bóól búúd bwá á kə cínəng áncuncuma, bəónh bwá mú kə ðə. ³⁰ *Ofarizyên bəónh *Oyíguli ó mácéx bwá mú kə ngə nyímbula nê *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcé jí bínəh onwenye ɔ tóya nê bóól osóol ɔ məbôw bí ngə bále ðə nê ngul yí?»

³¹ Yésus mú bęsa nę bwo ná: «Mikanz dí mí dę jii jwówęda, í dę bę mímbęł. ³² Mę a shígę zę jów ótętęłí ę búúd ná bwę cęndúg mítędúgę, mę á yida zę jów osół ę mábđw.» ³³ Bwę mú ci nę nyę ná: «Ompwíin ó Yuánes báá bwę dę ci idęw yęłę Zęmbi gúma, ompwíin ó Ofarizyęn bwę dę námę sá ntó; węc bwó bęn ku ci.» ³⁴ Yésus mú bęsa nę bwo ná: «Ja múúd má nęwa bę yí, a tęł zęn, a jów óshwę bę; ye bi búsa nę nkul sá ná oshwę bę bwę yídag zę nę męcęy lámád bęnęn muud bę bwę njúl kęł nęgwúd? ³⁵ Mbđ! Nji mól mwdw má nęgę zę, bwę bá yíl bwo muud bę yí. Mwdw męcęgú dí ó óshwę bę bwę ka bá ci idęw.»

³⁶ A mú námę kęnd bwo kaanę ná: «Bwę ádé nyaa káándę ágúgwęan* nęwa kęł cínęngú, kę wę bágę bwoodú káándęd. Múúd mę kę sá ntó, í é bę, a má nyaa káándę ágúgwęan, kęł ję kę nęnęgę mpíya nę káándę á bwoodú. ³⁷ Ntó námę, bwę ádé nęwa węan ágúgwęan kę wę bwoodú lenyad; nękwanęgę węan í é sá ná lenya búndúg, węan shwiy shí. ³⁸ Ntó, í jii ná bwę dęg wę węan ágúgwęan ílenya í ágúgwęanęd. ³⁹ Muud cugę nę nkul bę ná a shın nęgul męlwęg má má lyęn má a nęnęgę gwág yęesh íkwan. Mbđ! Bwę dę ci ná męlwęg má má lyęn má wę męsę fwámę męlwęg.»

6

*Yésus nę męcęgę má Sábaad
(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)*

¹ Í á wós dęlúgę jwówę lú Sábaad dí ná, Yésus nyę á nęgę lína ifambę í *blę. *Ompwíin bę bwę mú ka nęgę búgę mikęngę mí blę, nęgę nyamęsę ná ndęé nęgę dę. ² Bólúgę búúd wę gwoongę *Ofarizyęn bwę mú lás nę bwo ná: «Nęcę jí bí nęgę sá sę męcęgę má amágúlýę ná muud ságę jwówę lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bęsa nę bwo ná: «Ye bi afwóyę bwęcę lę sę *Dávid nyę á sę ja

bęnęn buud bę bwę á gwág zha yí? ⁴ Nę nyę á kę nyí banda *mátúnęga dí, nęwa íbulęd í á dę bę ci shú yęłę Zęmbi gúma yí dę, a yę námę búúd bę bwę dę. Í njúl ná męcęgę má nęgę ci ná nęj ofada wę bwę á jęla nę dę dę byo, kę nę nęgwól múúd shús.» ⁵ A mú ci nę bwo ná: «Mwęn mę Múúd nęgę jwú nę męcęgę mę Sábaad.»

⁶ Í á nęnęgę bę dęlúgę jwówę lú Sábaad dí ná, Yésus nyę a nyí *mpáanzę minjígúłá, a mú dę yę búúd minjígúłá. Nęgwól múúd nyę á bę cínęngę nę mbwę męcęwum shwęámblę. ⁷ *Oyígęli ó męcęgę bęnęn Ofarizyęn bwę mú nęgę fáf Yésus ná bwę dęg nękę nyę é lwag múúd jwówę lú Sábaad, bwę shwęman nyę.

⁸ Yésus mú bwę mpu mítędúgę bwę á nęgę tędęga bwędí mílámád myá. A mú ci nę muud á mbwę shwęámblę ná: «Tówęg tętęłí, wo kęg tęw na tęm buud.» Muud węcęngę mú kę, kę tęw.

⁹ Yésus mú ci nę buud ná: «Mę shíł ná bí ná ye męcęgę má magulę ná sę ságę męnywa jwówę lú Sábaad, ye ná sę ságę mębđw, ye ná sę cęgęg buud, ye ná sę gwúg?» ¹⁰ A mú cęngę mpwóombú nęgę dęg bęsh nyędí mákoogę ná ndęé nyę nę muud á shwęámblę mbwę ná: «Kwęégęgę mbwę.» A mú kwęégę mbwę, í mú bę mpwogę. ¹¹ *Onkumę ó męcęgę bęnęn Ofarizyęn bwę mú bę nę impimbę nda bwę é cwíl. Bwę mú nęgę sęnęsa mękęł bwęmę nę bwęmę nęgęłę sę sę bí nę nkul sę Yésus yí.

*Yésus mę fęesh búúd ę lwámá bę
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)*

¹² Í á zę bę na dęl fwála dí ná, Yésus nyę a bád mbęmbęnęd kę jęgęla nę Zęmbi. Nyę a shínal bulú ncindí a nęgę jęgęla. ¹³ Ja mán í á lęm yí, nyę a jów ompwíin bę a mú fęesh wum nę óbá cínęngę, a mú gwiid bwo ná *buud ę lwámá. ¹⁴ Í á bę, nę Shímun nyę á gwiid ná Pyęr yę, nę Andrę mínyęnę mę Pyęr węcęngę, nę Zhęk nę Yuánes, nę Fílíp,

5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na ji kęł káándę í afwóyę kę męjúwó ná ndęé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10 6:3 1Sa 21.2-7; Lęv 24.5-9 6:6 Mak 2.27-28 6:11 Yuá 5.16, 18 6:12 5.16 6:14 Mis 1.13; Yuá 1.40-44

nə Batələmî, ¹⁵ nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwân mé Alfê, nə Shímun nyə á bə kaambulə ləəm yé, ¹⁶ nə Yúdas mwân mə Zhâk, zə keel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

*Yésus mə lwag mímbâl
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)*

¹⁷ Yésus nyə á ka shulə wú nə bwo mbúñád zə tów kúl í á bə mbwaanzulə yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə kúdə zhwog buud bwé á bə cínəng áncuncuma bwé ngé zhu Yudeá yêsh nə Yurúsəlem, bóól zhu fundú mân á kóomb míngwéla myâ Tir nə Sidon. ¹⁸ Buud bəngú bwé á zə né bwé zə gwágulə Yésus zə ngə lwəgəwə məbwas máñ. Bəng bów-bów míshíshim mí á də təl cwúnd dí wá bwé ngé yál. ¹⁹ Buud bəsh bwé á ngə sɔ nə bwé kúnýá nə Yésus nəcé nyúl ñkúl í á ngə wú nyédí ngə lwag bwo bəsh.

*Yésus mə yá búúd minj#gúlá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)*

²⁰ Yésus mú bân mísh dág *ómpwíin bé, a mú ci nə bwo ná:

Bí buud ɔ məbúwa bí mé jəla, nəcé Faan mə Zembî dí shú dún.

²¹ Bí buud bí ngé gwág zha kidíga wá, bí mé jəla,

nəcé bí mə bá bə nə jílá.

Bí bəng bí ngé jii məyâ kidíga wá, bí mé jəla,

nəcé bí mə bá bə nə məshusəg.

²² Buud bwé bá mpíi bí, bwé ban ná bí kú ná də seəngya nə bwo, bwé lwíy bí, bwé ŋwa míné mán nda sá nyéé nəcé bí ngólə bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bé nə bí ntó yí, bí mé jəla. ²³ Jwôw í bé nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kôw nə məshusəg,

nəcé bí mə bá kə bə nə məma myéna gwôw. Mpugá nə nda bwé ngé sá bí ni, ntó námé wé ímpáámbé byáñ í á də sá *buud ɔ mícúndé yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm,

nəcé wún təəm wêsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jílá wá,

nəcé bí mə bá bə nə zha.

Məntágula nə bí buud bí ngé gwo kidíga wá,

nəcé bí mə bá tədəwə, bí jii məyâ.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bəsh bwé fáág bí, ci nə bí nji mənywa yí.

Mbíi ngwúd wəng námé wé ímpáámbé byáñ í á də sá buud ɔ mícúndé wá məshügá yí.

²⁷ «Nji, məe mə ci nə bí buud bí ngé gwágulə mə wá ná, cəeləgá mizhízhíñ mín, bí sá bəng bwé ngé mpíi bí wá mənywa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwé shwó bí wá, bí jəgula nə Zembî shú bəng bwé ngé cúg bí wá. ²⁹ Nkí muud mə nyífə wo bóonz mbáñád, yəg námé nyə wúl mbáñ. Nkí muud mə mándá wo nə kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwú. ³⁰ Nkí muud mə gwáámb wo sá, yəg nyə; nyəng mə mándá wo nə sá gwô yé, bídúg a kəg nə gwo. ³¹ Ságá buud sá bí mé céél nə bwé sáág bí yí.

³² «Nkí bí mé də cəel nji buud bwé céél námé bí wá, buud bí nə ñkul ka lɔ bí ntədəlé? Nğáá nə osól ɔ *mísəm bwé də námé cəel nji buud bwé céél bwo wá? ³³ Nkí bí mé sá búúd mənywa nji bəng bwé sá námé bí mənywa wá, buud bí nə ñkul ka lɔ bí ntədəlé? Nğáá nə osól ɔ mísəm bwé də námé sá ntó? ³⁴ Nkí bí mé də kənd íkwálá nji wú bí mé bwánd nə búgə nə bwé é nyiñg bí wá, buud bí nə ñkul ka lɔ bí ntədəlé? Nğáá nə osól ɔ mísəm bwé də námé kənd íkwálá nji wú bwé də nyiñg bwo tən ngwúd wá?

³⁵ «Bí bāñ, cəeləgá mizhízhíñ mín, dūgá sá búúd mənywa, bí də yə búúd íkwálá kú bwánd nə bwé nyiñgəg bí. Ntó, Zembî mə bá yə bí məma myéna; í é mpúy nə bí búwə bwān ó Zembî a gwów-gwôw. Nəcé nywáá ji nə jə lâm tɛm bə shú búúd bwé aŋgə nə yə nyə akíba wá, tɛm bə shú bəng wá mbíya milám. ³⁶ Dugá lwóya lâm íñkúñkwon

6:19 Mat 9.20 **6:20** Mat 5-7 **6:20** Zhk 2.5 **6:21** Mbú 7.16-17; Zhe 31.25; Sòm 126.5; Iza 61.3

6:22 Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14 **6:23** Mat 5.12 **6:24** Mat 19.23-24; Zhk 5.1 **6:25**

1Kr 4.8 **6:26** Zhk 4.4; Zhe 5.31 **6:29** Rom 12.17; 1Kr 6.7 **6:35** yə búúd íkwálá: Ləv 25.35-36

nda Sóŋgú wún má dɛ lwóya lâm ñkúnkwon ná.

³⁷ «Kúgá dɛ jéég búúd minjagá, bwá ka námá bá dɛ bæ kú jéég bí minjagá. Kúgá dɛ yə búúd intúgúlí í mábɛɛ mán, bwá ka námá bá dɛ bæ kú yə bí intúgúlí í mábɛɛ mán. Dugá juu búúd nə məbɛɛ mán, bwá ka námá bá dɛ juu bí nə mán mábɛɛ. ³⁸ Dugá sá yána, bwá bāg námá dɛ sá bí yána. Bwá bá dɛ shwu bí isâ mæma kwáám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ngó sɔw. Nəcə yuug bí é dɛ yigula bóól búúd ná ndí yí, gwó námá ó bwá bá dɛ yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kænd bwo kaanó ná: «Ngwól áncím-ncím ji nə ñkul jaand nə ngwól? Ngaá ná bēsh bwá é búla bíd?» ⁴⁰ Mpwiín nyə ádé bwele ntə yíguli; nji, *mpwiín má mpú ñwa njígulá yé má dɛ námá bæ nda yíguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ngó mpu dúg ntand shwú jí mínyonhú woó jús dí, nji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? ⁴² Ntədəlé wó jí nə ñkul ci ná wo yíl mínyonhú woó ntand shwú júsúd wɛ kú dúg mbwûñ wúsó wo dwó júsúd yí? Yé múúd makéñ, fwog yíl mbwûñ wódí júsúd; ja jɔonhú wá wó é ka dúg nda wó jí nə ñkul yíl mínyonhú woó ntand shwú júsúd ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmæ íbumé í abúbôw; líí abúbôw kú námá wúmæ fwámé íbumé. ⁴⁴ Líí jēsh í dɛ mpûy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ngwúdáanzó dî, kú saag mábudé ngwunú. ⁴⁵ Jɔjɔ múúd lâm yé wúsə nə jɔjɔ kwɔɔzú, í ka dɛ wéeshali jɔjɔ isâ; bów-bôw múúd yé lâm nə bów-bôw kwɔɔzú, ka námá dɛ wéeshali bów-bôw isâ. Sâ múúd ngó bul tédaga lámúd yí, gwó wá mpu yé í dú lás yí. ⁴⁶ Bí ngə jôw mə ná Cwám̄ba! Cwám̄ba! Ká nəcé jí bí búsó kú sá sâ má ngó ci yí? ⁴⁷ Muud yēsh mə zó mádí zə gwágulə lósú má ngó lás ga, a sá nda má ngó ci ná, muud wɔonhú jisə mbií múúd má zó lwágulə bí ga. ⁴⁸ A ji nda muud mə sá ná, ja á zó shumə njów yí, a tééd fáág shí nó fáág fáág fáág, a

mú kə tâl mífim kwóógú. Ja mpun i wóós yí, kwunjú tɛɛm dɛ nyífa njów wɔonhú, í kú bwele shwágusa, nəcé í bálə fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji, ñkí muud mə gwágúlə lósú má ngó lás yí, a kú sá nda má ngó ci ná, a jisə nda muud mə shúmá njów mátag dí kú fáág nə ndé kə tâl mífim kwóógú yé. Kwunjú mə ká nyífa njów wɔonhú, í búg shugula shí nó mpuu.»

7

Yésus má lwag sól mäsáal mə wúl lúlúú ózimbi

(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shín lás lósú yé nə wēsh kúl búúd í ngó gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúd í á dɛ jwú nə ozimbi təd yí í á bæ nûñ, lwaá dé á lâm í á ngə bwás ñkí yáág ná í zó yə. ³ Lúlúú ózimbi ni í á ka gwádaga Yésus. A mú kænd búbaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwá kág jəgula nə nyə ná a zág lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bɔonhú bwá mú kə wóós wá Yésus, kə bul bul téég nyə məbwə ná: «Muud éne má jəla ná wo kwííndág nyə, ⁵ nəcé á cɛel lwonhú búúd jisú, nyə wá nyə a lwə sá *mpáanzə minjígulá nyísú.»

⁶ Yésus mú ñwa zhíí, bónónhú bwá mú kə. Ná bwá wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbi mú kænd óshwá bé ná bwá kág ci nə Yésus ná: «Cwám̄ba, kú bul ntágulə nyúúl, nəcé mə ampíyáyé nə wo nyíig mádí njów. ⁷ Gwó wá má shígé kwey tətəlí nə mə zág məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, sól mäsáal waamá yálúg. ⁸ Nəcə mə ji nə omása bwá ngó jwú nə mə wá. Mə ji námá nə ozimbi má ngó jwú nə ndí wá. Nyɔonhú yēsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyɔonhú má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbi éne ja nyə á gwág á má lás ntáni yí. A mú yid dúg búúd bwá á ngə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Má jaaw bí nó mə afwóyé bwele dúg múúd

nə fwámé búgə nda nyíga, tɛɛm bə kúl búúd *Izəɾəyêl dî» ¹⁰ Buud bwə á zə lwámád wá bwə mú nyingə, kə njów má lúlúú ózimbi, bwə mú kə kwey sóol məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmashi mwân mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ηgwála á Nayîn, bə́nəη *ompwíin bə́ nə bóól zhwog buud ɔ bwə á ηgə kə. ¹² Bwə ηgólə shísh ηgɛ́ mpumbé ηgwála, dúg nə, buud bwə ηgə kə nə mbimbə nə bwə ká dəl. Í á bə cágə lú mwân, nyɔ́ɔngú njúl kúsə. Zhwog buud ɔ ηgwála bwə á ηgə lúgal nyə.

¹³ Cwámba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsá múdá wɔ́ɔng yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ηgə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnnya nə taŋú. Buud bwə á ηgə ηkəny wá bwə mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwâ ncwámá, juumág! Má ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wɔ́ɔl ji njínjilí, tééd ntág ηgólə lás. Yésus mú ηwa nyə nying yə nyóóŋgá.

¹⁶ Buud bəsh bwə mú bə nə inkuŋkúúnd. Bwə mú ηgə yə Zembí məshwúmb bwə ηgə ci ná: «Məma *múúd micúndə mə wóós sádí. Zembí mə zə kwiid kúl búúd jé.» ¹⁷ Lân mə Yésus í mú ηgə kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yēsh nə cínəng məkoogú məkoogú yēsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myēsh nə *ompwíin bə́. Nyə á ka jəw óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wá Yésus ná bwə kág jì nyə ná: «Ye wo wá muud sá ηgə bwánd nə a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíin ó Yuánes bwə mú kə wóós wá Yésus, bwə mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ηgə nti sá nə sá zág jì wo ná: “Ye wo wá muud sá á ηgə bwánd nə a bá zə yé, ye sá kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námə fwála dɔ́ɔngú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjâm, yíl məjamb, bəny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə dúg yí nə sá bí mə gwág yí. Wəancím-ncím bwə ηgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ηgə kyey tətəlí, mizázaamə mí ηgə yál, wəakúmélwə bwə ηgə mpú gwág, mimbimbə mí ηgə gwúm, inkuŋkwóŋúlə í búúd í mú ηgə gwág Jjɔ́ Kécl. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bɔ́ɔgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwə mə nyingə yí, Yésus mú zə ləsha nə buud bwə á bə cínəng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dúg jì? Ye gúl ká í dúgə ntəŋ nə fufá? ²⁵ Nkí í á shigé bə ntó, bí á də kə dúg jì? Ye ηgwól múud dúgə bwáád íjimə í mímbwéedí? Mbô, buud bwə dú bwáád íjimə í mímbwéedí də cugə cug əlal-ŋkul wá bwə də bə mínjəw mí ójwú-buudud. ²⁶ Ká bi á də kə dúg jì? Ye *muud micúndə mə Zembí? Haaw, mə jaaw bí nə nyɔ́ɔng bí á kə də dúg yé mə ntə ŋkwóŋ múúd micúndə mə Zembí. ²⁷ Nəcé nyə wá Zembí nyə á ci nda jísé cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiingye lân waamə nə a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”

²⁸ Má ka jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwə mə byél mímwə mí búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tɛɛm bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan mə Zembí dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bəsh tɛɛm bə óhwenye ɔ tóya bwə á ηgə duwan wá Yuánes wá, báá bwə á ηgə magulə nə Zembí jì tətəlí. ³⁰ Nji, *Ofarizyêŋ bə́nəη *Onkumə ó mácɛɛ bəŋ buud bwə á ban nə bwə adúwáné wá Yuánes wá, bwə á ban sá Zembí nyə á yagúlə shú dán dí yí.

³¹ «Mə kág ná yíga kala búúd á múús nə ozá? Mə kág ci nə búsə ntudɛle? ³² Búsə nda ikágə bísə shishé

7:12 10j 17.17 7:15 10j 17.22-23 7:16 1.68; 19.44 múúd micúndə: Mat 16.14; 21.11, 46; 26.68; Mak 6.15; 8.28; 14.65; Luk 7.39; 9.8, 19; 22.64; 24.19; Yuá 4.19; 6.14; 7.40; 9.17 7:22 4.18-19; Mat 11.5 7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12

íseengyá dí yí, bíl í ngé kámbula nə bílúgá ná: “Sé má lwə bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáág; sé má nyiŋgə wá míngwa mí shwiy, bí kú jii”.³³ Ntó wá í ngé bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-dây, kú ngul málwəg; bí ná: “A jii nə jamb.”³⁴ Mwân mə Múúd mə zə, a ngé də a ngé ngul, bí ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A jii námə shwə oŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.”³⁵ Nji buud bəsh bwə ngə bə fəg mə Zembî wá bwə ngə lwó nə jisə jəjə sâ.»

Yésus má juu ngwól múdá

³⁶ Ngwól *Farizyên nyə a jəw Yésus nə a kəg nyádí njów bá bwə ké də. Yésus mú kə nyíi njów mə Farizyên wəŋgə kə ŋwa jiya shú dále.³⁷ Ngwól múdá nyə á də bə sól *mísám cínəŋg ngwála, nyə á ka mpu ná Yésus jii wə Farizyên éne, a ngə də. Ká dúg íi, mudá wəŋgə mə wós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí.³⁸ A mú zə tów Yésus mpəsə, ŋge kómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle nə ndéé a fím nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywə mwo labínda.³⁹ Ja Farizyên nyə a jəw Yésus yé nyə á dúg sólúgú wəŋg yí, nyə á ngə lás nyádí lámúd ná: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndə mə Zembî, ŋki a mə mpu múdá ngé kúnnya nə nyə éga mbii múdá á jisə yí, a mpu nə a jisə sól misám.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cəel jaaw wo gúl sâ.» Shímun ná: «Yíguli, jaawúg.»⁴¹ «Ŋgwól múúd nyə á bə nə buud obá bwə mbíd nyə mpwála; ngwól nə mpwála odanarí mitəd mitóŋ, ngwólúgá nə odanarí məwúm mátóŋ.⁴² Nda bwə áshígé bə nə *mwaanə bwə nyíng nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwála nyəŋg. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cəel múúd mpwála wán yé?»⁴³ Shímun mú bəsa ná: «Mə tádúgá ná í é bə nyəŋg á

mə bíd nə məma mpwála yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámb mbii í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shígé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fím mə mwo nə shilú jé.⁴⁵ Wo shígé námə ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wa yí, a jii nji a ngə ywó mə məkuú.⁴⁶ Wo shígé nywə mə məwúdá lúú; nji nywáá mə nywə mə labínda məkuú.⁴⁷ Gwə wə mə ká jaaw wo ná, misám myé mí á tēm bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misám myəŋg myēsh; gwə wə á bul bə nə cəelí nə mə yí. Nəcə, muud bwə də juu nə isá cíg-cíg yé a də námə bə nə cəelí cíg-cíg.»⁴⁸ A músə ci nə mudá ná: «Wo mə bə nə ijuugá nə misám myô.»⁴⁹ Buud bwə á bə dína dí wá bwə mú ngə lás bwədí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A bələ juu múúd nə misám?»⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo mə *dúg cəg nəcé búgə gwô. Wəe kaág nə shee.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpəsə isá ini, í á zə bə ná, Yésus nyə á ngə kyey míngwála nə mándúd ngə jíguli buud, a ngə cúndə Jəjə Kéel á Faan mə Zembî. *Buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwə á ngə lúgal nyə,² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Maríya bwə á də jəw nə Mədalína məjamb zəŋgbá mə á wú yé,³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á də vyee jús isá í Herod dí yé, nə Súsána, nə bóól búdá. Budá bəŋg bwə á də ngə kwínd Yésus bənəŋ buud ɔ lwámá bé nə məbii máŋ.

⁴ Buud bwə á ka zə seengya ŋkí jág bulya, bwə ngə wú míngwála myēsh, ngə zə nyádí. A mú zə lás nə bwo kanda ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. Ja á mə ngə myeeg

7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7;

Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwə á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27 7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sôm 23.5 7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22 8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8

yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nà zhíí. Buud bwé mú nyaal nywo nà mækuú, inunú í zə ntâg shîn lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndéé í mú shwáás nəc kú nà mæbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula íbiin-bíinad. Bónôñ ibiin-bíin bwé mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njíí, nyúlúgá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ñgwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nà bwo ná: «Muud jí nà mælwə má gwág yé, a gwág.»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)*

⁹ *Ompwíin bé bwé mú jí nyə nda kanda wəñg í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nà bwo ná: «Zembí nyə a má sá ná bi báá mpúg mindímba myâ Faan dé; nji a sá ná bóól bāñ bwé ñgág gwág nji mikaaná; bwé bág, bwé tɛɛm kənd mísh, bwé kú dág; bwé tɛɛm gwágulə, bwé kú wámbulə.

¹¹ «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wá Milésú mí Zembí. ¹² Buud básə ka bə tâñ nda zhíí nà zhíí wá, jisə bəñg bwé dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembí lámúd, ná bwé á bá *búgula ná ndéé bwé *bə nà cəg. ¹³ Bəñg básə tâñ nda kwóógúd gwów wá, nyísə bəñg básə ná, ja bwé gwág Milésú mí Zembí, bwé lág myə nà məshusəg; nji bwé kú nà mikəłə bwédí cəgud, bwé də búgula nji kúkúł baan. Bwé ká bwəma nà məkəgula, bwé julə mányúul. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jisə buud básə ná, bwé ká shîn gwág Milésú mí Zembí, bwé kə, yágúwó nà təəm nà məlugə má cəg í mú káda bwo, bwé nda wúmə mpúmə ná ndéé í tî. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átətagú dí yí, nyísə buud báá básə ná, bwé gwág Milésú mí Zembí nə jə mílām myâ tətəlí, bwé bii myə, bwé mú wúmə mpúmə nəc bələ nə zény.

*Kaaná lámba
(Mak 4.21-25)*

¹⁶ «Muud cəgə nə ñkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ñkí ná a kə təl dwo shí gwoñú. Bwé də yida təl

lámba cé lámba dí ná buud bwé nyíi njów wá bwé dúgúg mənkenya. ¹⁷ Kú nà sá á *ndímba í bá bwèn kú búguli, ñkí sá á shwoó í bwèn kú mpúy, kú wós mənkenyad. ¹⁸ Bi ó ka də bey nə mbií bí má də gwágulə isá yí. Mpugá ná muud jí nə baalé fəg yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəñg cúgə námə fwo bə nə ndí yé, Zembí mə bá mæel yíl nyə bábaalé á ñgə *búgula ná a jí nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəñgú mə Yésus bənôñ omínyəñə bé bwé músə jé ná bwé zé nyédí. Nji, bwé a shígé bə nə ñkul mə shísh nyə kúnə-kúnə nəc buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwé mú ka jaaw Yésus ná: «Nyəñgú woó bənôñ omínyəñə bwə básə na tóón, bwé ñgə jii dág wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyəñgú waamə nə omínyəñə báamə wə buud bwé ñgə gwág Milésú mí Zembí bwé ñgə sá nda mí ñgə ci ná.»

*Yésus má cweel ñkwə
(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)*

²² Í á bə dúlúgá jwówád ná, Yésus má kəwa byóólúd bənôñ ompwíin bé, a mú ci nə bwo ná: «Sə línágá māñ méga kə fanwíny.» Bwé músə wú bwúñúd kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíin bé bwé ñgə júgə. Məma ñkwə músə zə kuñg māñ, məjúwó má mú lwándula byóólúd, í mú bə bwo ñkí wagəwo. ²⁴ Ompwíin bwé mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sə wál zə yə.»

A músə juum, a ñkáánd nə ñkwə, ñkáánd nə íkwə í məjúwó, byəsh í mú cwaaləwo, māñ mé mú bə ná shɛɛ. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgə jín jí ñgow?» Inkuñkúúnd í mú bii bwo, bwé ñgə bul bí. Bwé mú ñgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyɛ! A ká námə lás, tə ñkwə, tə məjúwó í bálé sá nyə məgwág í?»

*Yésus mə yíl njumbúlu məjamb
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Bwé mú kə səl byóól shí á Oger-azeniyé, ná bəendyá nə Galilé. ²⁷ Yésus ñgə námə wú byóólúd tów shí, ñgwól

múúd a ηgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wəəηgə nyə á bə nə məjamb. Bweyúla nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji máshwoη dí. ²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ηkwimbyê a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə kím ná: «Yé Yésus *Mwân má Zembî á gwów-gwôw, shwê bāη nə iney? Má jəgula nə wo, kú beeg təl mə cwúndəd.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nə bów-bôw shíshim mpəl dí ná í wúg muud wəəηg nyúúlád. Í á də bád nyə ija ija, bwə dúgə wóolə nyə nə mikwoólú mí íηkwánz, də wá nyə mimbwagə məkuúd shú nə bwə baagulə nyə. Nji nyə á də tí isā íni byêsh, jamb í mú də kə nə nyə íkúl í á də bə kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwô wá zə?» Nyə ná: «Jíná dām wá Kínda,» nəcə ncúlyá məjamb má á bə nyə nyúúlád. ³¹ Məjamb má mú téeg Yésus məbwə ná a kú ci nə bwo mpəl dí ná bwə kág bí ncíməd. ³² Na, məma səənz óηkuú í á bə í ηgə də cínəηg mbúηád. Məjamb má mú téeg Yésus məbwə ná a máguləg ná má kág nyíi óηkuúd. A mú magulə. ³³ Məjamb má músə wú múúd éne dí, kə nyíi óηkuúd. Də lú óηkuú dəəηg dēsh mú dad wú mbúηád kə juwa māη ná ndeé fudə. ³⁴ Buud bwə á ηgə baagulə óηkuú wá, dúgúlə bwə má dúg sâ í ámə cə yí, bwə mú wəənz kə ηgə jaaw buud ηgwála nə míləəm míləəm. ³⁵ Buud bwə mú wú kwáádə zə, zələ dúg sâ í ámə cə yí. Bwə mú zə kwey múúd məjamb má á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwə mú gwág íηkuηkúúnd. ³⁶ Buud bwə á dúg sósóləgú í á sīy wá bwə mú jaaw bwo nda njumbálu wəəηg í á *dúg cəg ná. ³⁷ Ná ndeé, zhwoη buud bēsh wá shí Ogerazeniyeé bwə mú zə, zə ci nə Yésus ná a kyéyag wú bwədí shíd, nəcə í á bə fwámé íηkuηkúúnd í má bíi bwo. Yésus mú nyíηgə kəwa byóólád, nyíηgə nə mpúsə.

³⁸ Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téeg nyə məbwə ná a ηwág nyə nyádí

gwoəηgəd. Yésus mú yidá nyíηg nyə ná: ³⁹ «Nyíηgəg kə wódí njów kə jaaw sâ jēsh Zembî má sá wo yí.» A músə kyey, líina ηgwála wēsh a ηgə jaaw sâ jēsh Yésus má sá nyə yí.

Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus (Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyíηgálə Yésus nyə á nyíηgə yí, buud bwə á shwas nyə á ancuncuma, nəcə í á bə bwə ηgə bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ηgwól múúd nə jíná ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə minjígulá, má zə ná ndeé zə kúd məbwóη shí, téeg Yésus məbwə ná a kág nyíi nyádí njów.

⁴² Muud wəəηgú nyə á bə nə súsású ηgwúd nə ηgwúd í njúl nə mimbú wúm nə mímbá. Súsású jəəηgú í á ηgə júgula.

Ja Yésus má tí njəənd kálə wu yí, buud bwə mú zə ηgə shúsə nyə íkóəmb byēsh.

⁴³ Ngwól múdá nyə á bə cínəηg məcií má á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəəηgú nyə á kəənz məbii mé mēsh mínjów mí mábyaη dí nji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ηgeə mpúsə kwəη, a mú kúnya nə nyə lwə lú káándə, məcií tōw ntāη nyə.

⁴⁵ Ná ndeé Yésus mú ci ná: «Zə má kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ηgə kílyə ná ndeé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwə ηgə bə wo ancuncuma bwə ηgə shúsə wo.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Ígwól múúd má kúnya nə mə. Mə má gwádəga nyúl mpífə má wú mə nyúúlád.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ηgə lílyə, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sâ í ámə sá ná a kúnýag nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wām, wo má *dúg cəg nəcə búgə gwô. Kaág ná shee.»

⁴⁹ A ηgə ná lás ntáni, muud mú wóós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígulá, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwô má yə, kú ná beeg ntágulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúndə, bəg nji nə búgə, nyə é cəgə.» ⁵¹ Ja

Yésus má kə wóós njów yí, a mú ban ná ηgwól múúd shús kú nyíi, nji Pyêr nə Yuánes nə Zhâk nə sóonǵú mwân nə nyooηǵú mwân. ⁵² Bêsh bwá á ηgə jii súsású jooηǵú, ηgə təduwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ηgə jii, nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.» ⁵³ Nda bəη bwá á mpu ná súsású má yə ná, bwá á yida ηgə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwôw ná: «Mwân, wəolúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyingə zə nyə nyúúléd, a mú wəol cé nə cé. Yésus mú ci ná bwá yəg nyə sâ má dâ. ⁵⁶ Obyál ə mwân bwá mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwá kú jaaw múúd sâ í amə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ə lwámá bé (Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ηkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ηkul á dúlə lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwá kəg ηgə cúndə Faan má Zembî, kə ηgə lwag mimbâl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bî kú ηwa íbaduga í njəond, təə wagatíg, təə baamutálá, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaanê; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bî ə ji njów bí amə nyíi yíid, bí ka bá tí cínəηǵú kə shwóg. ⁵ Búúd bwá ká bá bə kú ləg bí wúl ηgwála dí, bí wú cínəηǵú, bí kudə fumbyá í amə nada bí mákuú dí yí.* Sóólúgú wəəηǵú í lwágulə bwo ná bwá má byaagulə.» ⁶ Buud ə lwámá bəəηg bwá mú kyey, ηgə kə míləəm míləəm, ηgə kə bwiηg Jəjə Kéel, bwá ηgə lwag buud kál jəsh.

Herod mə jəg Yésus (Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág ísâ byêsh í á ηgə sîy yí. A mú bə kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəcé bóól búúd bwá á ηgə ci ná Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná

Eli wə má nyingə lwóya nyúúl éne; bóól ná ηgwól *múúd micúndə ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cəη. Nyáyé múúd nyə mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ηgə sə ná a dúg Yésus.

Yésus mə yə búúd idəw (Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ə lwámá bwá á ka nyingə. Bwá mú zə jaaw Yésus sâ jəsh bwá á sá yí. Yésus mú ηwa bwo, bənonη bwá wú búúd dí, kə bwáméfwó ηgeé ηgwála bwá dá jəw ná Betusayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ηgə kə nún, bwá mú bə nyə áncuncuma. Yésus mú ləg bwo, a mú ηgə bwiηg bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ηgə lwag bəəηg bwá á ηgə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ə lwámá wúm nə óbá bwá mú shísh wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Cígə nə bwo ná bwá nyíngəg, bwá kəg ηgə já mákwáádə nə íbaafá yá wa kúnəkúnə, bwá kə sə sâ má dâ nəcé sá bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yəgá bwo sâ má dâ.» Bwə nə né ná: «Sə cugé nə sâ, nji íbuléd itəon nə oshú óbá. Ka nji ná séméfwó sə má kə kusə búúd óga bəsh idəw, í ka təem kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bə cínəηǵú je bə budúm otóshin otəon. Yésus mú ci nə *ompwíin ná bwá jíləg bwo shí ikínda ikínda, kínda jəsh nə buud je bə mawúm mátəon. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bəsh shí. ¹⁶ A mú ka ηwa íbuléd itəon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembî akíba. A mú fəy byo yə ómpwíin bé bwá kə ηgə yə buud. ¹⁷ Buud bəsh bwá mú də, jílə, idəw ləg. Bwá mú səηg íkál í á ləg yí, wá mábwumúd təη məbwumú wúm nə məbá.

Yésus jisə Mesî (Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

8:52 Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41 **8:56** Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2 **9:3** 22.35 **9:5**

Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwá á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kúkál shí bwá amə təl mákuú máη yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínəηg wá nə bwá músə sâ nyé. **9:7** 9.19 † **9:7** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwáməna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á ηkumba faan yé». Dúgúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. **9:9** 23.8 **9:10** Mat 15.32-39 **9:10** 6.13; 10.17 **9:17** 20j 4.43-44 **9:18** 5.16

18 Í á ka zə bæ, a má kə koogú kə jəgula nə Zembî, ompwíin bé bwé mú kə sɛɛŋgya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwé ngə ci ná mə jisə zə?» 19 Bwé mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwé ngə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá ná wo jisə Eli, bóólúgá ná wo jisə ngwól *múúd micúndə ayág má gwúm yé.» 20 A mú ci nə bwo ná: «Ká bi bāŋ bí ngə ci ná mə jisə zə?» Pyêr mú bɛsa ná: «Wo jisə *Kríst Zembî nyə á nti yé.»

*Buud bwé bɛ Kríst wá
bwé bá námá jug
(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)*

21 Yésus mú mpu báásulə bwo ná ci bwé kú bwɛɛ jaaw múúd ntó. 22 A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləəm nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máccɛɛ bwé kág jág jugushi nyə, bwé kudəwa nyə, bwé gwú ntəg nyə. Nji a bá gwúm shwoŋ dí jwów lú léel.» 23 A mú ci nə bɛsh ná: «Ŋkí muud má cɛɛl bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dɛsh, bɛ mə. 24 Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a faam. 25 Ŋkí muud má bii mábii mɛsh má shí ga, nji a yə, ŋkí ntəg ná a ntámá cug jé, wáyé mfií nyə é bæ nə ndí cínəŋg yí? 26 Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byám shwôn yé, Mwân mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngə ŋkəŋəwa məŋkəŋəwa mə nə məŋkəŋəwa mə Sóŋgú, bānəŋ miféeshá mí *wəŋgəles myé dí yí. 27 Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búúsə wa óga, bwé abúlé bwɛɛ yə, bwé kú fwo dúg Faan má Zembî.»

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

28 Í á ka zə bæ, Yésus má shín lás lésú ni, mwôw mə mú cɔ je bæ mwəmb, nyə á ŋwa Pyêr nə Yuánes nə Zhāk. Bānəŋ bwé mú bád mbūŋúd gwôw kə jəgula nə Zembî. 29 Ja nyə á ngə

jəgula yí, mpwoombá nyé í á shwópla, mikáándə myé mí mú bæ ŋkí fumə, mí ngə faan nda njəs. 30 Seegya ná buud obá, Moyíz bá Eli bwé mú bwé ngə lésha nə nyə. 31 Moyíz bá Eli bwé á lwóyá mənyúúl mílwanád. Bwé mú ngə lésha nə Yésus shú shwíy á bá kə yə Yurúsələm yí. 32 Na nyə á bæ, Pyêr bānəŋ buud ó gwoŋg bé bwé mú ígwád ná cúg. Bwé á ka juum, bwé mú dúg Yésus ngə jág ŋkəŋəwa, buud obá bwé ngə lésha nə nyə. 33 Ja Moyíz bá Eli bwé á ngə béegya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ngələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ngwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» Nyə a shígé mpu sá nyə á ngə ci yí.

34 A ngə ná lás ntáni, seegya ná gúndə í má zə búdal bɛsh. Inkuŋkúúnd í mú bii bwo ja bwé má dúg gúndə má búdal bwo yí. 35 Kál í mú wú gúndə jəŋg dí ná: «Mwân waam má á féesh wə éga. Ságá nyə məgwág.» 36 Ja kál í má shín lás ntáni yí, bwé mú dúg Yésus nji nyáméfwó. Bwé mú ji ókúl-ókúl. Bwé á ji mwôw məŋgúd kú jaaw tə muud sá bwé á dúg yí.

*Yésus mə lwag wúl mbál jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)*

37 Jwôw í á bɛ cínəŋg yí, bwé mə shulə wú mbūŋ di, buud bwé mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. 38 Ká gwág í, ngwól múúd má kím na mánkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, má jəgula nə wo, kəndug mísh dúg mwân waamə dí. Mə ji nə nyə nji ngwúd éne. 39 Jamb í də bii nyə, a mú də kím, ifúlug í dúgə wóós nyə mpud. Jamb í də jugushi nyə ná ndéé í ka tɛɛm zə ngə bíd nyə í má fwo líduga. 40 Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dəŋgá, bwé shígé kwag.» 41 Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúle bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wóós ngow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó

9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12 9:27 Mat 16.28 9:28 5.16 9:29 2Pr 1.16-18 9:31 9.22; 13.33 9:32 Yuá 1.14 9:35 3.22; Mbá 18.15 9:36 9.21

wɔɔŋg.» ⁴² Mwân ngə shísh wə Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ngə jág sagusə nyə. Yésus mú nkáánd nə jamb, a lwag mwân ná ndéé a nying kənd nyə wə sóŋgú. ⁴³ Dúgúlə búúd bēsh bwá á dúg misóólúgú mí Zembî yí, bwá á káam ntɔ nkúl.

Buud bēsh bwá ngə ná káam isâ byēsh Yésus nyə á ngə sá yí, nyɛ mú ci nə ompwíín bé ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lésú mə zə lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz məbwê mə búúdud.» ⁴⁵ Nji bāŋ bwá á shígé mpu gwág lésú wɔɔŋgú, í á bə bwo shwílyá ná bwá kú gwág nda í ké ná. Bwá á ka ngə fúndə jílə nyə lésú wɔɔŋgú.

Zə mə ntɔ bóól
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwá mú zə tééd sɛŋúsálə mákəl nə bwá cɛɛl mpu nyɔɔŋg jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoŋg dí yé. ⁴⁷ Nji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwá á ngə téduga bwádí mílámád yí. A mú ŋwa gúl kúkágá, tál nyádí kúná-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lág kúkágá ga jínə dām dí yé, a mə lág mə. Muud mə lág ntāg mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á nti mə yé. Mpugá nə muud mə ŋwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wə jí fwámé múúd ntɔ bóól.»

Muud mə bókú lúmbəliyé ngə magulə
(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sá amə dúg ŋgwól múúd ngə balan nə jínə dwô, ngə yíl buud məjamb nə ndí. Sə amə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ngə sá nəcé a cugé sádí gwoŋg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambulə nə a kú ngə sâ, nəcé muud nyə aŋgə nə mpíi bí yé, jí bídí kóómbád.» ⁵¹ Fwála í á bə nə Yésus mə zə bá nkāŋ wú shí ga dí yí í á ngə shísh. Ntó Yésus nyə á ŋwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a ké Yurúsəlem. ⁵² Nyə á ka lwām bóól búúd nə bwá

kág nyə shwóg. Bwá mú ŋwa zhíí, kə nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwá ké kwəməsa, Yésus bāg kə shígulə cínəŋg. ⁵³ Nji, buud ɔ dánd dɔɔŋgú bwé mú ban nə bwá alágé nyə nəcé nyə á ngə kə ngéé Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ómpwíín bé Zhāk bá Yuánes bwá á dúg ntó ná, bwá á ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ye wó jíi ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwôw zə cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, nkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bí ampúyé wɔɔŋg shíshim í ngə shwambulə bí ni.»] ⁵⁶ Bwá mú ŋwa zhíí kə dúl dándúd.

Bɛ́lə Yésus
(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwá ngə kyey zhíí nə zhií, ŋgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá də bɛ wo kúl jēsh wó bá də kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ŋgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mə, mə kág dul sóŋgú waamə.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúləg mimbimbə myáŋ. Wɛɛ, kaág ngə bwiŋg buud Faan mə Zembî.» ⁶¹ Ngwól múúd mú námé ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg nə mə fwóg kə jána nə njów búúd wām.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká nkēny bɔɔg nə á waad fambá, a nyingə yág dúg mpúsə, muud wɔɔŋgú cugé nə mfíi Faan mə Zembî dí.»

10

Yésus mə kənd búúd məwúm zəŋgbá lwámád
(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwám̄ba nyə a shín lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwíín məwúm zəŋgbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwá ngəg nə kə óbá óbá íkúl byēsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lás nə bwo ná: «Dugá, idāw í mə tí fambá məŋkund məŋkund, nji buud bwá ké saag wá búsə cíg-cíg. Ntó wə mə

9:43 9.21-22 9:45 18.34 9:46 22.24-26 9:48 10.16; 22.26; Mat 10.40; 20.26-27; Mak 10.43-44; Yuá 13.20 9:50 11.23; Mat 12.30 9:51 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9 9:52 10.33 9:54 20j 1.10, 12 † 9:55 Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə iciyá íni. 9:61 10j 19.20 9:62 11.2; Flp 3.13 10:1 9.1-6 * 10:1 Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná bwá á bə nji məwúm zəŋgbá.

ci nááá: jégulagá nà amádi fambá né a kándug buud, bwá zég saag. ³ Kəgá, mə mə kənd bí nda bwán ó incwəmbə mpédúgá onkweny. ⁴ Muud kú kə nà *mwaanê nkí kwáám. Muud kú njwa bósól osílúfaas; muud kú ká ji mábédád zhíí nà zhíí.

⁵ «Njów wêsh bí má nyíi yí, fwogá ci ná: “Zembí sáág ná bí bég né shee.”

⁶ Nkí ngwól muud á ná shee ji cínəngú, mábédá mán má kə nyádi; nkí ntó dí, má nyingə zə bídí. ⁷ Bí ó ji njów wəəngúd, bí də də nə ngul isâ bwá é də yə bí yí, nəcé sól məsáal má jəlá nə bə nə myəna. Bí kú bá də kyey mínjów minjów. ⁸ Ngwála wêsh bí é nyíi buud lág bí yí, bí ó dá isâ bwá yá bí cínəng yí, ⁹ bí ó lwag mímbəl myá cínəng, bí jaaw bwo ná Faan má Zembí í mú bí kúná-kúnə. ¹⁰ Wəəng ngwála bí má nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tâm dánd kə lás ná: ¹¹ “Sá má kudə yə bí fumbyá a ngwála wún í amə nada sá mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan má Zembí í má shísh kúná-kúnə.” ¹² Mə mpú jaaw bí ná jwəw Zembí mə bá zə sámb búúd mílósú yí, a bá jagulə búúd ə Sódóm ntə ngwála wəəng. ¹³ Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námá. Nəcé bímbí lú *máshimbá má má wós bídí má, má á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ó nūh bwá á mbəm námə bwey bwáád mínkud ji ífíi dí ná bwá cénd mítédúgá.

¹⁴ Ná ndéé, cígúlé mílósú di, intágúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bí bāh buud ó Kapernawúm, bí ngə téduga ná bí mə bá kə gwəw? Mbə, bí mə bá yidá shulə kə baŋ mínjím. ¹⁶ Muud mə gwágúlá bí yé, má gwágulə mə. Muud mə bə kú gwágulə bí yé, má bə kú gwágulə mə. Muud mə bə ntág kú gwágulə mə yé, a má bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwín bwá má kə nyingə nə

10:4 22.35; 20j 4.29 **10:5** 2.14 **10:7** 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 **10:9** 11.2 **10:11** Mis 13.51; 18.6 **10:12** Mat 10.15 **10:13** Iza 23.1-16 **10:15** Iza 14.13, 15 **10:16** 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 **10:17** 9.10; Mak 6.30 † **10:17** Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná bwá á bə nji məwúm zəngbá. **10:18** Yuá 12.31; Mbú 12.9 **10:19** Sòm 91.13 ‡ **10:19** múúd ngə lumbuli nə bí yé: Wa jisə Sátan. **10:20** MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 **10:21** 4.18; Mat 11.25 **10:22** Mat 11.27 **10:24** 1Pr 1.10-12 **10:25** 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 **10:27** Mat 22.37, 39

məshusug

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

¹⁷ *Ompwín məwúm zəngbá nə óbá† bwá mú kə nyingə nə məshusug bwá ngə ci ná: «Cwamba, tēm bə mójamb má amə ngə bə nə məgwág nə sá ja sá amə ngə lás nə mwo jínə dwô dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ngə dúg *Sátan ngə kud wú gwəw nda njəs. ¹⁹ Mə má yə bí nkul ijwúga ná bí nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námə mpífə má múúd ngə lumbuli nə bí yé‡ nyêsh, sâ kú sá bí. ²⁰ Nji bí kú bul gwág məshusug nə məjamb ngólə magulə ijwúga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mán bálə cilyá gwəw jon di.»

²¹ Námə wəla dəəngú di, Yésus mú kəəs nə məshusug má Nkənkə Shíshim, a mú ci ná: «Pəpa, Cwamba á gwəw nə shí, mə yə wo gúmə nəcé wo á shweel ompuye bənəh buud ó fəg isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ə búúd. Haaw Pəpa, ntó wə wó á cəel ná í bəg yé. ²² Dā nyə a cwəmbulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembí Mwān, nji Sónəngú; kú námə nə muud mə mpú Zembí Sónəngú, nji mwān nə muud yêsh mwān má céel sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ómpwín bə, ci nə nji bwo ná: «Bí bāh mísh mán má má jəla nəcé má ngə dúg isâ bí ngə dúg íni. ²⁴ Bábólé má jaaw bí ná, zhwoğ *buud ə mícúndə nə minjwú-buud mí á cəel dúg sâ bí ngə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwá á cəel gwág sâ bí ngə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Kanda Jəjə múúd á Samaríya

(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

²⁵ Ka dúg ná, ngwól *Nkume məcəğ mə zə bwəwulə nyə jî nyə ná: «Yíigulí, mə sáág jí ná mə lágúg cəg á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntág nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcəğ dí yí? Wó də lə cínəng ná jí?» ²⁷ A mú bəsa ná: «Wó

jálá nà cɛɛl Zembî woó Yawé nà lâm wô wêsh, nà *shîshim wô wêsh, nà ñkul nywô nyêsh, nà lúú wô wêsh. Wo cɛɛl námá múúd yêsh jísá wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus nà né ná: «Wo má bɛsa mbii í jála yí. Sáág ntó wo bág dɛ cug.» ²⁹ Nyɛ, cɛɛlúlə lwágulə ná a jì tátəlì, a mú jì Yésus ná: «Muud jì mə kúná-kúnə wá zá?»

³⁰ Yésus mú nyingə lás, a mú ci ná: «Ñgwól múúd nyə á ñgə wú Yurásəlem ñgə shulə kə Zheríko. Izhiləngaané í mú bií nyə zhíd, déég nyə isá byé byêsh, yíd nyə ná ndéé lúgə nyə cig-cíg ná á fudə. ³¹ Í mú jé ná ñgwól fada kyéyug zhí nyəngú. A mú dág múúd wəngú, a mú cɔ lúú tál gwôw. ³² Ñgwól *Levit mú námá zə wós kúl jəngú, a dág múúd éne, a cɔ lúú tál gwôw. ³³ Nji ñgwól múúd á Samariya ñgə námá kyey yé njənd í, a mú wós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dág nyə yí, lâm mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shîsh kúná-kúnə, a lwag nyə məfəñ nə məwúdə nə wáan ná ndéé a shín wólə. A mú ñkény nyə bəd nyádí jakáás dí, kə nə nyə njów ójòñ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán məlám, muud á Samariya mú ñwa ódanarî obá, yə múúd njów ójòñ. Nyə nə né ná: “Kweembúgá mə muud éga. Bímbí dèsh wo é kwo kɛenzh shú dé yí, mə é zə nying wo ja mə é nyingə yí”. ³⁶ Yésus mú jì ná: «Búúd olól óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhiləngaané í á yíd yé kúná-kúnə yé?» ³⁷ Yíguli məcɛɛ ná: «Jísə nyəngə nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Lâñ mə Mááta bá Mariya

³⁸ Ja Yésus bənəñ *ompwíin bé bwé á ñgə kyey yí, bwé á kə nyíi dúl dándúd. Ñgwól múdá nyə á bə dánd dəng dí ná Mááta, a mú lég bwo nyádí njów. ³⁹ Mudá wəngə nyə á bə nə mínyəñ nə Mariya. Nyə á zə jì Cwamba shí məkuú, dɛ gwágulə lésú yé. ⁴⁰ Mááta

nyɛ nyə á ñgə yíngə nə zhwog iság-ság shú ójòñ. A mú ka zə, zə ci nə Cwamba ná: «Ja Mariya má yida bíd ná mə ñgəg nə sêy məmɛfwó ga, sâ jəng í acíyé wo sâ? Cíg nə nyə ná a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwamba mú bɛsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ñgə kənd lâm gwôw ñgə ntágulə nyúul nə zhwog isá. ⁴² Sâ jì nə mfií yí jì ñji ñgwúd. Mariya má féesh sâ í búl nywa yí, muud nyə abúle kwo ñwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jíguli ómpwíin məjəgula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw dí, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ñgə jəgula. Ja nyə á yəw jəgulálə yí, ñgwól *mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwamba, jígulíg sá jəgulálə nda Yuánes nyə a jíguli bé ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí má bá dɛ jəgula yí, bí ɔ bá dɛ ci ná:

Pupa,

Jínə dwô í bág nə gúmə ntə sâ jêsh. Ijwúga byô í zág.

³ Yág sá idəw í jálá nə sá yí jwów dèsh.

⁴ Juug sá *misám mísú

nəcé sá ñgə námá juu buud bwé ñgə byaagulə nə sá wá.

Wo kú bíd ná məbwəbúlán mə ntə sá ñkul.»

⁵ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci ná ñgwól múúd na bídí jì nə yé shwá. Muud wəngú kə kə wá shwá yé mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwalug ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcé ñgwól shwá waamá ñgə zhu njənd dí, a má wós mə kâ njów mə kú nə sâ má yé nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci ná shwá yé má bɛsa nə nyə nūñ njów dí cwú ná: “Kú zə ntágulə mə, sənəñ bwân bām sá mə bwey já shí, mə cugé nə ñkul wól zə yə wo ibuléd.” ⁸ Má jaaw bí ná, tɛem bə ná a cugé nə ñkul wól zə yə nyə ibuléd ná a jì shwá yé, nyə é wól nəcé ñgwól sálə kəngá ñgwóombúlú, nyə é zə yə nyə sâ jêsh á ñgə gwáám yí.

10:28 Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17

16; Yuá 4.9, 39-40; Mis 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31

byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31

10:33 múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11,

10:38 Yuá 11.2; 12.2-3 **11:1** 5.16 **11:2** Ijwúga

byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 **11:3** 12.22-32 **11:7** 18.5 **11:9**

Mat 7.7

⁹ «Μεε má ka ci nà bí ná: Gwáámbúgá Zembî, nyà é yà bî; sògá, nyà e lwó bî; kudàgá mbê, nyà é juw. ¹⁰ Nacé muud mà gwáámb yé nyà é bii, muud mà sò yé nyà é kwey, múúd mà ká kudà mpumbé, bwá juw nyà wà. ¹¹ Nyáyé sósòngú mwân na bídí gwoong dí jí nà ñkul sá ná mwân yé gwáámb nyà shù, a yidá yà nyà kuwó nywà yé? ¹² Ñkí ntág ná Mwân yé gwáámb nyó káí, a yidá yà nyà acálaafá? ¹³ Ñkámúsá bî, tɛem bə nda bí búsə nə mbíya mílâm ni, bi má dɛ yə bwân bún isâ í ányunywaâ. Ñkəmsə nə Dâ á gwôw; ñkí bi mà gwáámb nyà Ñkəñkə Shíshim, a yə bî.»

Yésus má lwag ákúmálwà a fífi
(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyà á ngə yíl muud jamb í á wá nyà mánkədad ná a bág fífi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəɔngə nyà a téd lásúlə, buud bəsh bwá mú ngə káam. ¹⁵ Bóól búúd wà cínəngú bāñ bwá mú yidá ci ná Beləzebul* wá ngə yə Yésus ñkul ná a ngəg nà yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólúgá bwá mú zə nà njígá məbwəbúlán wə Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntə búúd ñkwón yí, í ngə zhu gwôw. ¹⁷ Nyɛ mú mpu mítədúgá myāñ, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwá ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəɔng í é jɛɛ ná mpaá. Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəɔng jímb. ¹⁸ Bí ngə ci ná Beləzebul wá ngə yə mə ñkul ná mə ngəg nə yíl buud məjamb. Ntó jí ná *Sátan má yida nyiŋgə cuwo, ngə yíl nyəmɛfwó. Ká dé faan í é ka tšw na ntədɛl? ¹⁹ Ñkí Beləzebul wá ngə yə mə ñkul ná mə ngəg yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nyɛ ngə yə buud bún ñkul nyəɔngə? Ngaá bwámɛfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sáñ ná bí búsə nə məbɛɛ? ²⁰ Nji, ñkí nyinə mbwə mə Zembî wá í ngə yə mə ñkul ná mə

yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa. ²¹ Ja ñkuñkúl múúd wí nə fwámé isâ í dósomb í ngə baagulə njów yé yí, muud cugé nə ñkul kúnnya nə məbii mé. ²² Nji múúd mə ntə nyə ñkul yé má ká námá zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwəɔ mə dósomb á dɛ *búgula má, muud wəɔng mú ka tɛem ñwa məbii mé ngə kaaw buud. ²³ Muud mə bó kú kɛem mə yé ngə lúmbəli nə mə. Muud mə bó kú zə wá məbwə ná sáná sə sééngug yé, a ngə yida caam.»

Yésus má yá búúd minjígúla mimbii mimbii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í dɛ wú múúd nyúúlád yí, í dɛ kə ngə jɛɛla məshí mà mishwéeshá ngələ sò wogá. Nji ñkí í bó kú kwey wogá, í mú tədəga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów kúl má á fwo dɛ jí yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njów ngwámbulá, sá jəsh jə kwambulá, ²⁶ í é kə ñwa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nə ñkúd ntə wámɛfwó, bánón bəsh bwá mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínəng. Nə ndéé, cug mə múúd wəɔngə í mú nyiŋgə jág bôw, ntə mbií í á fwo dɛ bə yí.»

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ngə lás ntáni, ngwól múdá mú wéeshəli kál mánkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Múdá nyə á byá wo nyééng wo yé nywáá má jəla.» ²⁸ Yésus nyɛ mú ci ná: «Buud bwá ngə gwág Milású mí Zembî wá, bwá ngə sá nda mí ngə ci ná, bwó wá bwá má jəla.»

²⁹ Buud bwá á ka ngə sɛɛngya ñkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mɛɛ kala búúd í njúl ñkí bôw, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sâ í ntə búúd ñkwón yí! Bwə abulé dág gúl sâ í ntə búúd ñkwón yí, nji jəɔng í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sâ í á ntə buud ɔ Ninivə ñkul ná, ntó námá wá *Mwân má Múúd nyə é bə sâ í ntə búúd ɔ kala ga ñkul yé. ³¹ Jwôw

11:14 Mat 9.32-34 * **11:15** Beləzebul wá Njwú ibôw-bôw í míshíshim. **11:16** Mak 8.11; Mat 16.1
11:20 17.21 **11:21** Iza 49.24 **11:23** 9.50; Mak 9.40 **11:26** 2Pr 2.20 **11:28** 8.21 **11:29**
Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1 **11:31** 10j 10.1-10 † **11:31** məkóól mə jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí yé íciyá dí.

Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, Cî á mudâ í á wú *mákóól mə jwôw† yí í bá tîw tâtálí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fəg mə Sálamun. Dugá, sâ í ntɔ́ Sálamun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwə bá námə tîw tâtálí, yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá bwə á cénd mítédúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntɔ́ Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba nə ndeé a kə shweel dwo shí tɔ́wɔ́li. Í dɔ́ bə a yida tɔ́l dwo cé lámba dí nə buud bwə nyíi njów wá bwə dúgúg məŋkenya. ³⁴ Júš dwô dúšə lámba á nyúúl nywô. Júš dwô í ká bə kú nə bwas í, nyúúl nywô nyêsh bə mánkenyad. Nji, júš dwô í ká bə ŋkí bôw, nyúúl nywô bə yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey nə məŋkenya másə wódí má mə bág yídúgú. ³⁶ Nkí nyúúl nywô nyêsh í bə mánkenya dí kú nə kákúl jísə yídúgúd yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə məŋkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyêŋ bânêŋ
Ŋŋkumə ó mácɛɛ
(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ŋgwól *Farizyêŋ nyə a jôw nyə nə a kág də nyádí njów. Yésus nyə á ka námə kə, kə ji shí kálə də. ³⁸ Farizyêŋ éne mú káam nə Yésus nyə a shígé sá ŋgusa bwə dɔ́ sá shúshwóógú nə bwə zág də yí. ³⁹ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Bí bāŋ Ofarizyêŋ bí mə dɔ́ sá nə bí gusa kwon bálá nə kwon shúyá, cwû nye njúl bí lwándúlá nə isâ í mándá, nə bów-bôw isâ. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ngaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námə wə nyə a sá cwû? ⁴¹ Yidagá keenzh isâ bísə cwû yí, yə mímbúbúwá, isâ byêsh í mú bə bí ŋkí ŋkê. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé isâ nda mânt nə ru‡ nə bíl íkáá í dâ byêsh, bí ŋgə yə Zembî *ŋkəw wúm á isâ byəŋgú, bí yida mpyény cugélə nə buud tâtálí nə

ceelúlə Zembî. Í njúl nə sâ bí mə jálá nə sá wə ni, kú yida mpyény byəŋg bí ŋgə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé bí mə ceel kə dɔ́ ji nji íjya yá shwóg ja bí búsə *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí; bí mə ceel námə nə buud bwə dúg bəda bí məbədə mə gúmə mánkúmbə mə búúd dî. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcé bí búsə nda məshwon məsə kú nə məyigyé; buud bwə dɔ́ kyey mwo gwôw kú mpu.»

⁴⁵ Ngwól *Ŋkumə məcɛɛ mú bɛsa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ŋgə lás ntáni ni, wo ŋgélə námə lwíy sə óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Ŋkumə ó mácɛɛ námə, nəcé bí mə dɔ́ zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl nə biméfwó bí ádé bwelə súsəl nyinə nə bí mə kwiid bwo nə ŋkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nə bí nəcé bí ŋgə lwɔ́ məshwon mə *búúd ɔ́ mícúndə ímpáámbə bín í á dɔ́ gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji nə bí ŋgə bwaagulə misóólúgú mí ímpáámbə bín, bí ŋgə gwág myo nywa. Bāŋ bwə á gwú, bí mú zə lwɔ́ məshwon. ⁴⁹ Gwə wə jí ná, Zembî nyə á ci fúg nyé dí ná: “Mə bá dɔ́ kənd bwo buud ɔ́ mícúndə nə *buud ɔ́ lwámá. Bwə bá dɔ́ gwú bóól wá cínəŋgá, bwə lwágulə bóólúgá cúwúlí. ⁵⁰ Bwə bá dɔ́ sá ntó shú nə kala búúd ga í bāg tîw kəod dí nəcé məcií mə búúd ɔ́ mícúndə bēsh bwə á gwúyow tééd mátéédulé mə shí wá. ⁵¹ Í bá bə, tééd məcií mə Abel zə wóós mí mə Zakarí nyə á gwúyow mpádúgá *alatār nə Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí nə kala búúd ga í bá tîw kəod dí nəcé məcií məŋg. ⁵² Məntágula nə bí Ŋkumə ó mácɛɛ nəcé bí a mə mánda juwəga jí nə ŋkul juw búúd mbê nə bwə bág nə mpúyá yí. Biméfwó bí anyíyé mpúyá wəŋgúd, bí kú námə nyiŋgə bíd nə bəŋg bwə ŋgə ceel nyíi wá, bwə nyíig.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəŋg dí cúwo tóón yí, *Oyíguli ó mácɛɛ bânêŋ Ofarizyêŋ bwə á ŋgə nándulə nyə nə

11:32 Zhn 3.5 11:33 8.16; Mak 4.21 11:37 7.36 11:38 Mak 7.2-4; Mat 15.2 11:41 12.33
11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 ‡ 11:42 mânt nə ru: Jísə íkáá bwə dɔ́ lugushi jáámb nə ndí yí, isâ nda məsəb. 11:43 20.46; Mak 12.38-39 11:47 Mis 7.52 11:49 6.13 11:51 Mət 4.8-10; 2Ib 24.20-22
11:52 Mat 16.19 11:53 20.20

zhwog mishílí ngə jî nyə isâ mimbii mimbii, ⁵⁴ bwə ngə bwéél ná a lásúg gúl sâ abúbôw.

12

*Buud bwə jəlá nə fúndə nji Zembî
(Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)*

¹ Ja jəwəngə, buud bwə á seɛngya ŋkí jág bulya mbií bwə cúgə nə ŋkul lə yí, bóól bwə ngə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nə *ompwíín bé ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyên *ləvur wán, ntó ji ná kwába básə nə ndí yí. ² Kú nə sâ á mbúdúlá í bá bwên kú búguli, ŋkí sâ á shwoó í bwên kú mpúy. ³ Gwə wə jí ná, sâ jêsh bí mé lás yídúgúd yí, í bá gwíng máŋkenyad; jəwəng bí mé nyímbúlá nə muud lwéd kúl fúm yí, bwə bá ngə cúndə gwo íkwáláminúd.

⁴ «Mə ci nə bí oshwə bām ná, kúgá də fúndə búúd bí nə ŋkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sâ mpúsə wəwəng wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí mé jəlá nə fúndə yé. Fúndəgá muud jí nə ŋkul ijwúga nə a gwú múúd, a kənd námə nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ngə ci nə nyə wə bí mé jəlá nə fúndə yé. ⁶ Ngáá nə bwə də kusha mímbá-kwáádə mítəon ifáda íbá? Tɛem bə ntó, Zembî nyə awúsáyé tə mbá-kwáádə ŋgwúd. ⁷ Bì bāŋ ntāg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bíś bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá də fúndə. Mpugá nə bí mé cey Zembî lámúd cə mimbá-kwáádə ŋkí bulya.

⁸ «Mə jaaw bí ná muud yêsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, *Mwân mə Múúd mə bá námə magulə nyə mísh mə *wəéngales ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəwəng mə kílyá mə mísh mə búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kílyá námə nyə mísh mə wəéngales ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yêsh mə bá jág lás nə Mwân mə Múúd yé mə bá bə nə ijuugá. Nji nyəwəng mə bá kə nə *bwaasúle mpu wə Ŋkəŋkə Shíshim yé nyə abúle bə nə ijuugá. ¹¹ Ja bwə bá də kə nə bí *mámpáánzə mə mínjígúlá mə

*Oyúden dí, nə ósémbye ə mílósú dí, ŋkí ójwú ó ləəm dí yí, bí kú bá də yágəwo mbií bí mé bá shwə mányúul yí, kú yágəwo íciyá í kəəd. ¹² Nəcə Ŋkəŋkə Shíshim mə bá də jíguli bí lósú bí mé bá də lás yí cé jəwəngúd.»

*Fwámé mábii
(Mat 6.25-34)*

¹³ Ngwól múúd nyə á ka lás máŋkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, cíg nə mínyəŋə waamə nə a kááwəg sá məbii sóŋgú wúsú nyə a lúgə sé nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílósú də kaaw bí məŋkəw?» ¹⁵ A mú ci nə bēsh ná: «Bì ó bey, bí ə káálúgə nə ŋkóóg. Nəcə, muud tɛem bə nə məbii məŋkund məŋkund íí, cug jé í cúgə mábii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə nə məshí; məshí məwəng mə á ka zə wéeshuli nyə zhwog məbii. ¹⁷ A mú ka zə ngə jî lámúd ná: “Mə cugə nə kúl mə é ŋkúnd mábii mām yí. Mə é ka sá ntədəl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwəq byām, mə lwə byəwəng í búl bwaag yí, mə mú ŋkúnd *blé waamə nə məbii mām cínəng. ¹⁹ Mə músə ci nə lâm wām ná: Yé lâm, wo mú nə zhwog məbii mə ŋkúndú ná wo é də balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dэг wo ŋgul wo zhwiimbya.” ²⁰ Zembî mú ci nə muud wəwəngə ná: “Yé lad, ŋkí mə yíl wo cug gwə búlu gaád isâ wó mə shín ŋkúnd íni í bə ísá í zə?”»

²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə də ŋkúnd məbii shú nyáméfwó, kú nə məbii mə jəlá mísh mə Zembî dí yé, nda í də bə nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Mə ka ci nə bí ná, bí kú də yágəwo cug jín ná bí é də jí. Bí kú yágəwo mányúul mán ná bí é bwaád jí. ²³ Cug í ntə ídāw, nyúul ntə míkáándə? ²⁴ Mpugá dúg íŋkwəlŋkwə. Í ádé bə mámpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgə nə ífwəq, kú nə owaag ə ídāw. Nji, Zembî ngə wííl

12:1 Mat 16.6; Mak 8.15 **12:2** 8.17; Mak 4.22 8.38 **12:11** 21.14-15; Mat 10.19-20; Mak 13.11 11.3 **12:24** Sôm 147.9

12:5 Heb 10.31 **12:7** 21.18 **12:9** 9.26; Mak **12:15** 1Tm 6.9-10 **12:19** Sôm 49.20 **12:22**

byo. Nkəmusa nà bî, bi búsə nà mfíí cɔ́ ñkwəlɔ́nkwə. ²⁵ Zó á na bídí jí nà ñkul bə ná, nəcè a ñgələ yágúwó, a kwádulə jwôw ñgwúd nyódí cug dí yé? ²⁶ Nkí bí cugé nà ñkul sá súsúsá acíg-cíg, bi mó ka du yágúwo bíl nəcè jí?

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwó du wýy ná. Bwó ádé yíngá nà iséy, kú tíj míkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cî Sálumun nyə á tɛem jág bul bə nà gúmá, nyə a shígé bwɛɛ bwáád nda ofuláwa. ²⁸ Nkámúsá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda jí ná bwó é wusə kuda dí mán yé, ñkəmusa nà bî; bi wə nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá óga! ²⁹ Nji bi báá, kúgá du sɔ́ sâ bí é də yí nà sâ bí é ñgul yí; kúgá du yágúwo. ³⁰ Ikúl ishús yâ shí mishwun wó í dú ñgə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bi báá kúgá du sɔ́ byo, nəcè Sónngú wún mə mpú ná í jii bí isâ byəngə. ³¹ Yidagá du təl isâ í dúgyá ná Faan má Zembî yí shwóg, Zembî ka du kwádulə bí isâ íni.

³² «Yé susɔ́zú íncwəmbɛ, kúgá fúnda tɔɔ sâ nəcè Sónngú wún nyə á gwág nywa ná a yá bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mún bi kááwug mimbúmbúwá *mwaanê wəng. Kwəmsagá mimaŋga mí ábulɛ bwɛɛ cósɔ́g myá, ñkúndúgá məkwɔ́zú mə bá bə kú bóóg má gwôw kúl íjwâl í cúgə nà ñkul kumə, oshê kú námá də yí. ³⁴ Nəcè kúl byəng dún mbwúg yí, cínəng wə lâm wún í é bə námá yé.»

Məcum má jɔ́jɔ́ sɔ́l məsáal
(Mat 24.43-51)

³⁵ «Yáásúlógá wəáfigusa, bí ji ñkasə. ³⁶ Bógá nda buud bwó ñgə bwánd mása wán ná a ñgə wú zan bá dí wá. Bwó ñgə bwánd ná ja nyə é wóós yí, á ká námá kudə mbê, bwó ó juw. ³⁷ Məlwaá má bá bə ná, mása wán ká wóós, a zə kwey bwo bwó njúl onkasé má, məlwaá məng má má má jəla. Búbálé, má jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilú

bwo shí ná bwó dóg, nyə mú ka sêy nà bwo. ³⁸ Nkí mása mə wóós tām bulú ñkí ñgwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá má ñgə bwánd ntó, məlwaá məng má má jəla. ³⁹ Mpugá ná amádí njów mbəm du mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíd ná júwâl búgəg nyə njów júwo isâ. ⁴⁰ Ntó, bi mó jəlá nà du ji ñkwəmsá, nəcè *Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí ábulé ñgə táduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ñgə lás ni, ye í ñgə dúgya nji nà sâ, ye í dúgyá nà buud bəsh?» ⁴² Cwamba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dúsá abúgúlág í njúl ñkí kɛ́ mása mə təl ná í bəg lúluú á osóol ɔ́ məsáal í du yə bwo idəw wəla í jəla yí? ⁴³ Sól məsáal wəng nywáá má jəla nəcè mása nyə é zə kwey í ñgə sá iséy byé. ⁴⁴ Búbálé, má jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nà bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁵ Nji ñkí sɔ́l məsáal má yida ná: “Cwamba waamə nyə áleleé nyiŋgə”, a mú ka ji yídulə ósɔ́ol ɔ́ məsáal wá budá nə wa budúm, nə dálə dəg, nə ñgululə ná ndeé shwág ii, ⁴⁶ mása yé má bá zə wóós nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígə ñgə táduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ bwó ñgə bwəma nə ñkəd yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ñgə mpu sá mása yé ñgə jii yí nji í kú kwəmsa, í kú sâ nda mása mə jí ná, lwaá dəng í du bwəma nə bígə áyíyáág. ⁴⁸ Dəng dí ná, í kú mpu sâ mása ñgə jii yí, í mú ñgə sá isâ í jəlá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yêsh bwó du yə isâ ñkí bulya yé, nyə námá wə bwó du gwáamb ñkí bulya yé. Nyəng bwó du yə isâ kú nə ñkágúlə yé nyə námá wə bwó du jii ñkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minjígúlá

(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26)

⁴⁹ «Mə á zə ná mə zó jida kuda shí gaád. Mə mú námá ka jii ná kuda jəng í jidug. ⁵⁰ Má jəlá nə duwan

wúl nduwán, lâm í cúgé mə ná shee té nduwán wəŋg í afwóyé bæ yí. ⁵¹ Bí ηgə téduga ná mə á zə sá ná buud bwə cágag ná shee shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí dđ. ⁵² Nəcə í zə bá du bæ ná buud otóon bwə ηgə cugə njów ηgwúdu, bwə béégya; olóol lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə olóol. ⁵³ Mbéégí mánkəomá í bá bæ; sóŋgú lúmbuli nə mwán, mwán lúmbuli nə sóŋgú; nyəŋgú lúmbuli nə sás dé, sás lúmbuli nə nyəŋgú yé; mpóómbúlú ámudá lúmbuli nə cóol, cóol lúmbuli nə mpóómbúlú ámudá.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námə nə buud bwə á bæ áncuncuma wá ná: «Bí mə du bæ ja bí mə dág ηkúdí í mə bád kóómb jwôw í du jímə yí, ηgaá bí ci ná mpú mə zə nywə; mpú nywə námə? ⁵⁵ Ja ηkwə mə dú kunj wúlə ηgeε *mákóól mə jwôw* yí, ηgaá bí mə du ci ná yásé í é yáág, yásé yáág námə? ⁵⁶ Bí bí nə məkəŋ. Bí mə du mpu yag íyuug i shí nə ya gwôw; ká nəcé jí bí ampúyé yag sá í ηgə sŷy mwôw mága dí yí?»

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ηkul mpu sámb ná: “Tútəlí wə éga.” Nəcə jí? ⁵⁸ Nkí wo mə byaagulə nə ηgwól múúd ná ndéé a ηgə kə nə wo wə sémbye milésú, sóg ná wo kwámbuləgí nə nyə zhíd. Nəcə nyə a bá kə nə wo wə sémbye milésú ná ndéé sémbye milésú mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ηkul wú mímbwug myəŋgú wo kú fwo tđ wôŋ jəŋgá kə wóós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jalá nə cénd mítédúgá

¹ Bóól búúd bwə mú zə wóós ja jəŋgú zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá bóól búúd ó Galilé yí. Ná nyə a gwú bwo, a fala mácií mán nə məcií mə ílám í *mótúnuga byán. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ó Galilé bəŋg bwə á jəŋ ntó nəcé bwə bulálə bul sá *mísəm ntə bóólúgá

búúd ó Galilé bəsh í? ³ Mbô! Má yida ci nə bí ná ηkí bí mə bá kú cénd mítédúgá, bí bəsh mə bá námə jəŋ mbií ηgwúdu wəŋg. ⁴ Nkí ntəg nə ye buud wúm nə mwəomb cwámbə á Siloy í á káda í shín gwú wá, bəŋ ə bwə á bul bæ nə məbyaagulə ntə bóól búúd ó Yurəsəlem bəsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci nə bí ná ηkí bí mə bá kú cénd mítédúgá, bí bəsh mə bá námə jəŋ mbií ηgwúdu wəŋg.»

⁶ A mú námə kənd bwo kanda ga ná: «ηgwól múúd nyə á bæ nə *figyé təl nyédí fambə *vínə. Nyə á ka kə sđ mpumə lí jəŋgú a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á du baagulə nyə fambə yé ná: wo mə dág í? Mimbú mílól ə míga, mə ηgə sđ mpumə wa figyé égaád mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ηgə fánda laa shí na ntó ηgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambə mú bəsa nə nyə ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaád. Mə e fáág na mákoogú məkoogú, mə shwu mándəlú mə kund, ⁹ ja jəŋgá wə í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námə bá nyiŋgə bæ kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus mə lwag ηgwól múdá jwôw lá sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lú Sábaad í, Yésus nyə á bæ nyúl *mpáanzə minjígúla dí. Nyə á ηgə yə buud minjígúla. ¹¹ ηgwól múdá nyə á ka bæ cínəŋgú nə wúl shíshim í á sá ná a jámúg mbúmbelí té mímbú wúm nə mwəomb, kú bwelə ság bæ tətəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dág mudá wəŋg yí, nyə a jôw nyə ci nə nyə ná: «Muda, wo mə wú mənámá mə jám gwô dí.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú ság námə cé nə cé, a mú yə Zembí gúmə. ¹⁴ Njwú á mpáanzə minjígúla mú gwág bôw ná Yésus mə jág sá nə lwagúla múúd jwôw lú sábaad. A mú láməsa nə buud ná: «Mwôw búúd básə nə ηkul sŷy má məsə mwôw məsaman. Zəgá du lwəgəwa mwôw məŋgú; kú bæ jwôw lú Sábaad.» ¹⁵ Cwámba mú bəsa nə nyə ná: «Bí bí buud ə məkəŋ. ηgaá bí mə

12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12 12:53 Msh 7.6 * 12:55 makóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 13:3 Sôm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15 13:10 Mak 2.27-28 13:14 MmN 20.9-10 13:15 14.5; Mat 12.11-12

du bæ jwôw lú Sábaad muud yêsh ciny nteny jé ñkí kabulí jé kúl í du dæ yí kə nə gwo kə ñgulal gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ñkəməsa nə shilə bag ɔ *Aburaham *Sátan nyə a mə wólə té mímbû wûm nə mwəomb éga. Ye í shígé jəla nə nyé ñkáda nyəng í wílnzhug jwôw lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bēsh bwé á du lumbuli nə nyə wá bwé á bæ nə shwôn ná ñkwed. Bólúgá zhwoog buud bēsh bwé á bæ nə məshusug nə *isá í mímbúgú Yésus nyə á ñgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan mə Zembî mikaanád
(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda jí e, mə kág ná yígga dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumá *mutárud múúd mə ñwá kə myεεg nyédí fambá yí. Ja í dú kə yí, í du gwaa, bæ fwámé líí, inunú zə lwə maage nyédí mílówud.» ²⁰ A mú nyíngə ci ná: «Mə yígag ná Faan mə Zembî nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ñwa wə, a fugə nə məmpí mə ñgug buléd málól yí, í é sá nə ñgug wəng wēsh í búndəwug.»

Mpumbé ámámánda
(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ñgə líina miŋgwála nə mánđ a ñgə yə buud minjígulá, a ñgə kə ñgeé Yurúsəlem. ²³ Ngwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwámaba, ye ñji búbaalé buud wá bwé bá *dúg cug?» Cwámaba mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá nə bi nyíig mpumbé ámámánda dî. Nəcə mə jaaw bí ná zhwoog buud bwé bá sə ná bwé nyíig, ñji bwé ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámáđí njów mə bá wəol zə fad mbê bí lúg tón yí, bi mə bá tééd kudálə mbê bí ñgə ci ná: “Mása, juwúg sá mbê”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dún shug.” ²⁶ Bi mú bá ci nə nyə ná: “Ñgaá nə shé á du dæ du ñgul kul ñgwúd? Wo á du námə yə buud minjígulá sádí íkúléd.” ²⁷ Nyə nə bí ná: “Mə ñgə ci nə bí fwámé

ci ná, məε mə ampúyé bí dún shug. Wúgá mə na, bi á ñgə bε məzhí mə olííngí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəngú, bi mə bá dúg *Aburaham nə *Izaag nə *Yákwab bənêñ *buud ɔ micúndə bēsh bwé njúl Faan mə Zembî dî, bi bāñ bi njúl tón. Bi mə bá ka bæ cínəngú ñji bí ñgə bwam nə məyə. ²⁹ Buud bwé bá zhu kóomb jwôw í du cúwo yí, zhu kóomb í du jímə yí, zhu *máncwúm mə jwôw* nə *mákóól mə jwôw†, bwé zə jí shí zə də dína Faan mə Zembî dî. ³⁰ Ntó, ból ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpəsə, bəng bwé tál mpəsə wá, bwé bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəngú, bólúgá *Ofarizyên bwé mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeyúg, wúg wa nəcé Herod ñgə cəel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo ná: «Kəgá ci nə muud kwába wəng ná: “Dugí mə ñgə yíl buud məjamb mə ñgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byám wāñ mánúd”. ³³ Nji í jíi nə mə kəg shwóg múús nə mán nə wāñ mán. Nəcə í cúgé nə ñkul bæ nə *muud micúndə bwəmagí nə shwiy kúl shúsúd, ñji Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd
(Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsəlem ñgə gwú buud ɔ micúndə éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ñgə sá ná, buud Zembî ñgə ntí lwámád wódí wá, wo ñgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúle mə á tééd nə mə seeng bwān bwō nda ábiyá kúwó mə du seeng bwān bē məfaafugé dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wán í zə lúg cwúdugú. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyíngə nyín ñji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəng ñgə zə jíiné mə Cwámaba dí yé”.»

13:16 bag ɔ Aburaham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9

13:19 Eze 17.23; Mat 13.31

13:21 Mat 13.33

13:25 Mat 25.11-12 13:27 2Tm 2.19 *

13:29 máncwúm mə jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dî. † 13:29 məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dî. 13:30 Mat 19.30 13:35 Sôm 118.26; Eze 10.18-19

14

Yésus má lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyêñ dí njów kálə də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyêñ bwə á ngə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ngwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wəngə ngə bwə ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Onkume ó máççə bəññ Ofarizyêñ ná: «Ye máççə míshé má ngə magulə ná sá lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má aŋgə nə magulə ntó?»

⁴ Bwə mú ji ókúl-ókúl nda bəsa. Yésus mú ŋwa mbəl, lwag nyə ná ndeé a mú bíd nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Onkume ó máççə bəññ Ofarizyêñ ná: «Zá jí nə ŋkul bə na bídí ná, mwân yé, ŋkí ntəg nteny jé í kud taamb dí, a kú ləel cáas kə yíl gwo nəcé í bálə jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwə mú bə kú nə ŋkul ná bwə bəsa nə nyə.

Zembî wə má du bəñ búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwə á bə féeshá ná bwə zág də wá, bwə á ngə féesh jíle nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zāñ báád yí, kú kə ŋwa jiya gúmá. Wo ampúyé ŋkí nyə ámə jôw námə ngwól múúd mə jéla nə gúmá ntə wo yé. ⁹ Ja múúd wəngə nyə e wós yí, bwə é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwə ámə jôw bíná bēsh. Wo é ka ngə kə nə shwôn kə ŋwa jiya wəámpyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwə jów wo yí, kaág ŋwa jiya wəámpyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jôw wo yé má wós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jəngə, wo é bul ŋwa gúmá mísh má búúd bínəñ bí ámə bə féeshá wád. ¹¹ Nəcé, muud mə bəñ nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəng mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bəñ nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námə ci nə *Farizyêñ nyə a jôw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idəw ŋkí dína yí, kú ngə jôw oshwə bwô ŋkí omínyəñə bwô nə mimbyél

myô. Nda ngə jôw buud ə kúm bínəñ búsé mábwugúlu wá. Nda ngə jôw mbií búúd wəngə, nəcé bwə á bá námə jôw wo ján ja, í mú bə ná bwə má nyíng wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówúg mímbúbúwá nə ə á ijám, nə buud bwə də nyēsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wəe má jəla, nəcé bwə cúgé nə sá bwə nyíng wo mənywa mwô nə ndí yí. Zembí nyə é bá nyíng wo mwo jwôw á bá gwúmashi ótətəlí ə búúd yí.»

Kanda məma zāñ

(Mat 20.1-14)

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwə á ngə də wá, ja á má gwág ntáni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idəw Faan má Zembí dí yé nywáá má jəla.»

¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ngwól múúd nyə á kwəməsa nə a sá məma dína; a mú jôw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sól məsáal yé ja wəla lə dína í á wós yí, nə a kág ci nə buud nyə á jôw wá ná: “Zəgá, isá byēsh í mú mítéegyá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwə mú ngə yida lwágulə ná bwə cúgé nə fwála ná bwə kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnəw kusə fambá, í jii nə mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnəw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tñ mimbáág mítəñ; mə kə sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnəw bá múdá, gwə wə má cúgé nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sól məsáal mú nyíngə zə wə mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwə ámə ngə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sól məsáal yé ná: “Né cā. Kaág wa ngwála íkúl búúd bwə də seŋgya yí, nə mínjwón minjwón kə ngə ŋwa mímbúbúwá nə ə á ijám, nə wəancím-ncím nə bəng bwə ngə nyēsh wá wo zág nə bwo wa.” ²² Né ndeé sól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í má bə nda wó ámə jii ná. Nji fwála dásə ná njów.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág məzhí məzhí nə ífambá kə ngə

14:1 Mak 2.27-28

14:5 13.15-16; Mat 12.11

14:7 20.46

14:8 Mik 25.7

14:11 Mat 23.12

14:13 Mbá 14.29

14:15 13.29

14:24 22.30

yímbuli buud ná bwá zég nyíi, njów í lwándúg mæ. ²⁴ Má jaaw bí ná buud má ámæ jôw wá, ηgwúd næ ηgwúd nyæ ákageé tœ sâ mádí dínad.”»

Bála mpwíin mæ Yésus í cugé tagú-tagú sâ

(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwog mænkúmbæ mæ búúd má á ηgæ kæ sámbá næ Yésus. A mú yid ci næ bwo ná: ²⁶ «ŋkí muud mæ zé mádí a nda cæel mæ ntə sósŋgá bá nyœŋgá, ntə múdá yé, ntə bwân bé, ntə ómínyœŋú bé næ okóól bé, a kú cæel mæ ntə námá cæg jé gwáméfwó, muud wœŋgá cugé næ ηkul bæ *mpwíin waamâ. ²⁷ Muud mæ bé kú ηkény kwolós jé nyáméfwó ηgæ bæ mæ yé, a cugé næ ηkul bæ mpwíin waamâ.

²⁸ «Zá jí næ ηkul sá na bídí ná ja á céél lwɔ́ cwámbá yí, a tééd nji lwɔ́læ kú fwo ji shí fwo bála tâŋ á jéla næ kœenzh yé? A jéla næ fwo bála, a dúg ηkí a jí næ bímbí læ mábii á jí næ ηkul lwɔ́ njów næ ndí shínal má. ²⁹ Næcé í á bá bæ ná a shîn lîm njów ná ndéé a kú nyiŋgæ bæ næ ηkul mæ shínal mælwɔ́ga. Buud bwá bá ða dúg wá bwá ka bá ða cágula, ³⁰ ða ci ná: “Muud éga nyæ a tééd ná a lwɔ́ njów a kú næ ηkul mæ shínal ísýy.” ³¹ Í kwo námá bæ ná, wáyé njwú-buud wúsá næ ηkul tí kæ lúmbuli dósomb næ wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jéla næ fwo faas ηkí nyæ næ buud otósoshin wûm a jí næ ηkul lúmbuli næ nyœŋg zág dósomb dí nyádí næ buud otósoshin mæwûm mábá yé. ³² Ŋkí a dúg ná a cugé næ ηkul lúmbuli dósomb ðœŋgá, nyæ é bwey fwo kænd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwá kæ jí nyæ ná í jii ná bânŋη bwá bæg ná shœœ. ³³ Ntô jí ná, muud yêsh jí na bídí ná nyæ ayílé lâm mábii méd yé, muud wœŋgá cugé næ ηkul bæ mpwíin waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsæ jɔ́ sâ. Nji ηkí ca í cwâl, jí bwá é nyiŋgæ wá dwo mægwâm næ ndí yí? ³⁵ Kú næ sâ. Í mú bæ kú næ mfií tœ shú mândelú, tœ shú kund; bwá shwu

dwo tóón. Muud jí næ mælwâ má gwág yé, a gwág.»

15

Mæshusug ja múúd misám má cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog œŋwenye œ tóya næ bóól búúd œ *mísám bêsh bwá á ηgæ zæ wá Yésus ná bwá zé gwágula nyæ. ² *Ofarizyêŋ bânŋη *Oyíguli ó mácéœ bwá mú ηgæ nyímbula næ nyæ ηgæ ci ná: «Muud éga ηgæ mpu lág buud œ mísám bânŋη ηgæ ðæ kul ηgwúðá!»

Kanda ncwæmbe í á jímb yí

(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zæ ηwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí næ ηkul sá ná, nyæ næ încwæmbe tæð, ηgwúð á cínœŋg jímb, a kú sɔ́ gwo yé? Ngaá ná nyæ e lágæ byœŋg yâ mæwûm ibuú næ ibuu bugád, a fwo kæ sɔ́ jœŋg í ámæ jímb yí ná ndéé kæ wóós ja nyæ é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngaá ná nyæ é bæ næ mæshusug, a bæð gwo zámæbag ⁶ a mú nyiŋgæ kæ njów, kæ œœŋg óshwá bé næ buud bânŋη básé mábwugúlu wá, nyæ næ bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey ncwæmbe jâm í ámæ jímb yí?” ⁷ Má jaaw bí ná mæshusug má bá námá bæ ntó jœŋ dí næ muud *mísám ηgwúð mæ cénd tádúgá yé, ntə mbií másé næ ηkul bæ næ otátélí œ búúd mæwûm ibuú næ ibuu bwá angé næ jii céndúlæ tádúgá wá.

Kanda san mwaanê í á jímb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyiŋgæ ci ná ηgwól múdá ηgæ bæ næ misan mí *mwaanê wûm, ηgwúð mú jímb. Ngaá ná nyæ é jida lámba, a wáámbalæ njów ηgæ mpu sɔ́ san ná ndéé kæ wóós ja nyæ é kwey wæ yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngaá ná nyæ é œœŋg bé óshwá næ budá bânŋη básé mábwugúlu wá, nyæ næ bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey san mwaanê wâm í ámæ jímb yí?” ¹⁰ Gwá wá má jááw bí ná mæshusug má ða bæ *wæŋgales ó Zembî dí ja múúd *mísám ηgwúð mæ cénd mítádúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Ŋgwól múúd nyə á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. ¹² Á ntombú mú ci nə sóŋgú ná: “Pupa, yág mə nyâm ŋkəw lú mábii mə jélá nə bə nə ndí yí”. Sóŋgú wán mú kaaw bwo məbii mé. ¹³ Baalé mwôw mə mú cɔ́, mwân á ntombú mú kusha nyé ŋkəw lú mábii nə ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiimb cug nún ná ndéé shîn caam byəɔg dé. ¹⁴ Ja nyə á shîn keenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wóós ləəm wəɔŋgúd. Mwân éne mú zə bə mífúfəd. ¹⁵ A mú zə kə nyí ísáyúd wə wúl mbyágá á shí nyəɔŋg. Muud wəɔŋgú mú kənd nyə nyédí máshíd kə də wíl nyə oŋkuú. ¹⁶ Ja nyə á ŋgə wíl oŋkuú bəɔŋg yí, nyə á də bə nə yéesh ná a dá mímwag mi mpúmá oŋkuú bəɔŋg bwá á də də myá, nji kú nə muud mə yə nyə.

¹⁷ «A mú zə nying lām, zə téduga ná: “A zhwog idəw ósól ɔ məsáal ɔ sóŋgú waam bēsh búsé nə ndí yí e! Mə mə ŋgə fudə nə zha wa? ¹⁸ Mə zə nyingə kə wə sóŋgú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pupa, mə á mə səm nə Zembí, mə səm nə wo. ¹⁹ Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə nə mwân woó. Nwag mə nda ŋgwól sól məsáal woó.” ²⁰ Mwân éne mú zə tí kə wə sóŋgú.

«A mú ŋgə kə ná ndéé sóŋgú mú dág nyə a ŋgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kálá kə shwíy nyə nyúúlúd kúlal nyə. ²¹ Mwân mú ci nə sóŋgú ná: “Pupa, mə á mə səm nə Zembí, mə səm nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə nə mwân woó”. ²² Sóŋgú mú ci nə ósól ɔ məsáal bé ná: “Nə cá! Zəgá nə káándá í búl bə káándá gúmá yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuúd. ²³ Bí ka námá zə nə mwâ nteny a wóŋhə zə cígə tâŋ lám, sá dág, sá zhwiimbya. ²⁴ Nəcə mwân waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jimb, a mə nyîn.” Bwə mú tééd zəŋ.

²⁵ «Í á bə na mwân a cúmbá njúl ífambá. Ja nyə á ka ŋgə nyingə yí, a mú

ŋgə zə, zə wóós kúná-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugá-bwámug nə isusa. ²⁶ A mú jów ŋgwól mwâ mpáánzə zə jî nyə sá í ŋgə cɔ́ yí. ²⁷ Mwâ mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋhə woó mə wóós. Shwóóŋgú nyə ámə cígə mwâ nteny á wóŋhə nəcé mínyəŋhə woó mə nyingə zə mpwogé.” ²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bəw, a ban ná nyə anyíyé njów. Sóŋgú mú cúwo tóŋn kə téég nyə məbwá. ²⁹ A mú ci nə sóŋgú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwēle mpyēny ciyá gwô təɔ ŋgwúd. Nji, wo abwélé yə mə təɔ nji mwâ təw nə sənóŋ oshwá bām sá zhwiímbyag. ³⁰ Nji, mwân woó nyə á shîn kə keenzh wo byəɔg dwô kálə ŋgə cugə nə budá ó jaŋga éga, ja á mə wóós yí, wo mə cígə nyə mwâ nteny a wóŋhə.” ³¹ Sóŋgú mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwôw mēsh isá byām bíse isá byô. ³² Nji í ámə jii nə sá zhwiímbyag nəcé mínyəŋhə woó éne, mə ŋgə dág nyə na nda nyə á yə nə ndéé a mə gwúm; nyə a jimb, a mə nyîn.”»

16*Kanda kulág á iŋkwíl*

¹ Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byəɔg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búgəli wə muud éne ná kulág dəɔŋgú í ŋgə caam nyə məbii. ² Muud byəɔg mú jów kulág zə ci nə nyə ná: “Wəɔŋg lāŋ mə ŋgə gwág ga wí ná jii? Zaá shitógud, mə wámbulóg nda wó ŋgə kyey nə iséy byô ná.” ³ Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntədəl? Mə cugé nə ŋkul ná mə kág fulə мэndəlú, bə məmpəg. Sálə námə shwôn ná mə bəg muud miŋgwóómbúlú. ⁴ Mə mə mpu sá mə zə sá yí. Í jii nə ja bwé é yíl mə íkulág dí yí, mə bəg nə buud bwé é də ŋwa mə bwédí wá.” ⁵ Buud bwé á ŋgə bə nə Mása yé məmpwálá wá, a mú ŋgə jów bwo ŋgwúd ŋgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwálá taŋ ne?” ⁶ Muud mpwálá ná: “Mə mbid nyə məwúdə məfwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə

ná: “Lógúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga; jigú shí wo léélug cilə ná məfwánda məwúm mətóon.” ⁷ Nyə nə ηgwól ná: “Wεε ji nə mpwálá tan ne?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Lógúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga. Ciləg ná məwúm mwóomb.” ⁸ Mása músə yə kulág á inkwíil nə məshwúmb nəcé a sálə sóólúgú mákyê. Nəcə í ηgə nyín ná buud bwə ηgə bε cug á shí ga wá bwə ηgə bul kyé mpédúgá nyán ntə bəηg básé búúd ɔ mánkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyiηgə ci ná: «Mεε má ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanê inkwíil ηgə cεε məshwə nə ndí: ja bí má bá bə mífúfə dí yí, oshwə bún bəηg bwə bāg ηwa bí mábanda mā kandugə kandugə dí†. ¹⁰ Muud mə báágúlé ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagulə námə ísà í anánî kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón ísà í anánî dí. ¹¹ Nkí bi mə tééd teeg búúd məbwón ja bí má bálán nə mwaanê inkwíil yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí má ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ηkán, zə nyə é yə bí jəηg í jéla nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgé nə ηkul sēy nə omása obá ja ηgwúd, nəcé nyə é mpii ηgwól, a cεel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nə ηgwól, a mpyény ηgwól. Bí cúgé nə ηkul sēy nə Zembî bi ηgə sēy nə mwaanê ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyên, nda bwə á du bul cεel mwaanê ná, bwə á ηgə gwágulə lésú ni wēsh bwə ηgə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ηgə cεel lwóya mísh má búúd dí ná bi básə otátəlí ɔ búúd, nji Zembî mə mpú mílám mín; nəcé sá búúd bwə dág ná fwámé sá yí, Zembî nyə mə dág gwo sá nyéé. ¹⁶ *Mbwoomb mácéεε nə micilyá mí *búúd ɔ micúndé mí á ηgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála má Yuánes í, Jəjə Kéel á Faan má Zembî wə í ηgə bwiηgya, muud yēsh ka ηgə nádəwo nə ηkul nyé

nyēsh ná á ηwa kəw cínəηg. ¹⁷ Jisə ηkí fwanəwo ná gwəw nə shí í cəg, ntə ná gúl lúlándə kanjá á mbwoomb mácéεε í jimbúg. ¹⁸ Muud yēsh mə yíl múdá yé bá a nyiηgə bā múdá shús yé, má sá mínóomb. Muud mə bā múdá bwə amə yíl bá yé, má sá mínóomb.»

Kanda múúd byəog bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byəog, a dágə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə du bwáád myá. Nyə á du cugə cug áyíyáág, du sá ídína jwəw dēsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl məfəη məfəη, í á du já múúd byəog wəηg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á du bə nə yéesh ná a dá məmpulú má á du kud wú múúd byəog dí túwəli dí yí. Nji, ompyə bwə á du zə jáal nyə məfəη. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəəηgəles bwə mú kə nə nyə kə jéég *Aburāham dí bədəd. Muud byəog mú námə yə, a mú dəw. ²³ Kə wós nūη baj mínjím, muud byəog mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkáāngé dí ntáni, a mú bān mísh, a mú dág Lazâr njóóg Aburāham bədəd. ²⁴ A mú kám Aburāham, nyə ná: “Eéé Pupa Aburāham, bwígúg mə ná ηkwəηú. Kəndúg Lazâr kág juwo nyiné mbwə mājúwód zə cweel mə jūm; miηgwiile míga mí ηgə sá mə ηkáāngé mbíya.” ²⁵ Aburāham mú ci nə nyə ná: “Mwān waam, wo á shí bə nə təom ja wó á ηgə cugə yí, Lazâr nyə ηgə bwəma nə micúη. Ja ga di, Lazâr micúη myé mí má cwaaləwo, wεε mú cwa bwəma nə ηkáāngé. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntāg ná məma bí ncímə jisə shé wa tátám ná buud bwə céel wú wa zə nūη wá bwə cúgé nə ηkul lína; bəηg bwə céel wú nūη zə kéga wá bwə kú lína.” ²⁷ Muud byəog mú ci ná: “Pupa, nda jí ntó ná, má jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów má sóōngú waamə. ²⁸ Omínyəηə bām básə nūη ótəon. A kág lás nə bwo ná bwə ó bey, bwə kú bá zə wa kúl má jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburāham mú ci nə nyə ná: “Omínyəηə bwə

16:8 Ifz 5.8 † 16:9 Mósól mákál má ηgə ci na ná: Zembî bāg ηwa bí nyádí njów kandugə kandugə. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23 16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 16:29 2Tm 3.16

búsə nə Məççə mə Moyîz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá, bwé bég myo.”
 30 Muud byəɔg ná: “Nda bæ ntó, Pəpá Abərahám. Nji, nkí muud mə wú mínjîm kə lésha nə bwo, bwé é cénd mítédúgá.” 31 Abərahám mú ci nə nyə ná: “Nkí bwé bé kú bə micilyá mí Moyîz bánəŋ buud ɔ micúndá, mpug ná muud tɛem gwúm mínjîm kə lésha nə bwo, bwé ábúlé magalə lân yé.”»

17

Yésus mə yá búúd minjígúlá

1 Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bé ná: «Cug í cúgé nə nkul bæ kú nə kwal-bəɔgú. Nji, nkwée muud mə bé bóól kwal-bəɔgú yé. 2 Í yidá nywa nyə ná bwé kálug nyə məma kwóógú cəŋúd kəl nyə nə dwo mən, ntə ná a kwálug ngwúd á ikákágé iga bəɔgú. 3 Bi ɔ bəy. Nkí mínyəŋ woó mə səm nə wo, jumúg nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. 4 Nkí nkúmba jwəw a səm nə wo ija zəŋbá, a də námá zə wódí ija zəŋbá zə də ci ná: “Mə mə cénd téduga,” juugú nyə.»

5 *Buud ɔ lwámá bwé mú ci nə Cwámba ná: «Kwádúlg sá búgá.» 6 Cwámba mú ci ná: «Bi mbəm bæ nə búgá təɔ nji cíg-cíg bímbí búbumé *mutárud, bí je ci nə lí sikomôr ga ná: “Munúg kə tów mən”, lí sá bí məgwág. 7 Zə á na bídí jí nə nkul sá ná nkí a mbid lwaá dé í də waad nyə ifambé nkí ntəg ná í də wíl nyə iwoó, lwaá dəɔng ngé wóós wúlə ísáyád, nyə nə lwaá ná: “Ləelugú zə ji shí zə də”? 8 Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəməsag mə idəw, wo yáásulə áfigusa zə sēy nə mə. Mə ká shîn də mə ngul, wo ka tɛem də nə ngul gwô ja?” 9 Ye nyə e lə lwaá dé nə nyə nə sá ísə byəsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? 10 Ntó námá wə jísə shú dánúd yé. Ja bí mə shîn sá sá jəsh bwé ámə lwám bí nə bi sáág yí, njwagá bímfwó ná: “Sə búsə ozhizhe osóol ɔ mäsáal wə kú nə mfíí, sə mə sá nji sá í ámə bæ nə sá sáág yí.”»

Wúl zúzaamá í zə yə Yésus akíba

11 Yésus nyə á ngə kyey Samariya nə Galilê, ngə kə Yurúsəlem. 12 Ja nyə á ngə nyíi dúl dánd dí yí, mizúzaamá wúm mí á zə ná mí zə bwəma nə nyə, nji mí mú tów shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. 13 Mí mú bən mákəl gwəw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwígúg sə ná nkwoŋá.» 14 Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mányúúl ófada dí.» Bwé mə ka námá ngə kə ná bwé kə ófada dí, bwé mú yál zhíd, mányúúl bæ bwo ná səndəŋ. 15 Ngwólúgá nywáá, ja á mə dúg ná a mə yál yí, a mú cuwəli nyingə, a mú ngə zə a ngə lás gwów-gwəw ngə yə Zembí gúmá. 16 A mú zə kəl nyúúl Yésus dí shí məkuú, kúd mpwoombá shí yə Yésus akíba. Nyəŋ nyə á bæ muud á Samariya. 17 Yésus mú ci ná: «Ngaá ná bəsh wúm bwé ámə yál? Ká bóól ibuu búsə ngow? 18 Ntó ná bwé bəsh dí, kú nə muud mə zə yə Zembí gúmá nji njəŋ muud éga á?» 19 A mú ci nə nyə ná: «Tówúg wo kyéyug wo mə *dúg cug nəcé búgá gwô.»

Mbí Mwân mə Múúd mə bá zə yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

20 *Ofarizyən bwé á jí Yésus ná: «Faan mə Zembí í bá ka zə jáyé ja?» A mú bəsa nə bwo ná: «Faan mə Zembí í abúlé zə nda gúl yanɡá-yánɡa sá búúd bwé bá beny yí. 21 Í abúlé bæ sá ná bwé ci ná: “Gwé wə jí wa ga”, nkí ná: “Gwé wə jí wáádé mí!” Nəcé Faan mə Zembí dúsə na bídí.»

22 A mú ci nə *ompwíin ná: «Móól mwəw mə bá bæ, bi mə bá gwág yéesh nə bi mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijwúga byé təɔ nji jwəw ngwúd, nji bi kú dúg. 23 Bwé bá də ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádé,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá də kə, bi kú bə, 24 nəcé, jwów Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námá nda njəs í də yas wú bíga íjumə

kə wóós bíga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo ji ná a bāg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(*Mat 24.37-39*)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, isâ í bá s̄y námé nda í á s̄y ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwé á d̄a d̄a, d̄a ŋgul, bwé b̄eya, b̄élushi námé bwân b̄āŋ ná ndéé kə wóós jwôw Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. M̄p̄əŋ í mú zə byaluga nə buud ná ndéé jaŋgulə ísâ byêsh. ²⁸ Ntó námé wá í á bə mwôw má Lót dí yé. Buud bwé á d̄a d̄a, d̄a ŋgul, bwé d̄a sá m̄ikus, d̄a b̄ə m̄omp̄əg, shumə m̄ínjów. ²⁹ Nji jwôw Lót nyə a wú Sodom yí, Zembî nyə a sá ná kuda nə fumbyá ágúgw̄ə í nyw̄óg nda mpú, zə jaŋgulə búúd b̄êsh. ³⁰ Mbií ŋgwúd w̄əŋg námé wá í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(*Mat 24.17-18; Mak 13.15-16*)

³¹ «Jwôw d̄əŋg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ŋwa s̄a. Nȳəŋg mə bá bə fambá yé, kú ná námé kwo kə kwáádá. ³² B̄i ɔ tédúgá s̄a í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá s̄ə ná á kaambulə nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nȳəŋg mə jímbal cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.

(*Mat 24.40-41*)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búúl j̄əŋg dí ná buud óbá bwé mbwúg gw̄on̄ə ŋgwúd, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwé ŋgə jí isâ kúl ŋgwúd dí, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁶ [Budûm óbá bwé bá bə fambá, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg.]†» ³⁷ Ompwíín bwé mú jí nyə ná: «Cwám̄ba, s̄a j̄əŋg í bá s̄y ŋgow?» A mú b̄əsa nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínəŋg wá ómpal ó bá s̄eŋgya yé.»

18

Kanda kúsú múdá bá sémbye milású

¹ Yésus nyə á ji zə lwágulə bwo ná bwé dúg jəgula ja jêsh kú teeg

mányúul. Gwé wá nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sémbye milású nyə á bə wúl ŋgwála dí kú fúndə Zembî, kú bish t̄ə muud. ³ Wúl kúsú múdá í á bə námé ŋgwála w̄əŋg d̄i, í mú d̄a zə ci nə sémbye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ŋgə lúmbuli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sémbye milású nyə á ka d̄a ban m̄elú m̄elú ná nyə alásé l̄ású yé w̄əŋg.

«Nji a mú zə ci ná: “T̄em bə ná mə afúndáyé Zembî mə kú námé bish t̄ə muud hí, ⁵ mə zə kyem kúsú múdá ga nəcé mə má gwág nyə k̄əŋgá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíín ná: «B̄i má gwág s̄a sémbye milású á olíŋḡi éne má ci yí? ⁷ Ŋk̄am̄usa nə Zembî, ŋk̄i buud bé nyə á má féesh wá bwé j̄iilya nyádí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá ná bwé cáag bwánd? ⁸ Má jaaw bí ná nyə é l̄eel kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgá shí ga dí e?»

Kanda Farizyêŋ bá ŋwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwé d̄a téduga ná búsə otátəlí, bwé ŋwa bóólúgá m̄pyóŋ nə m̄pyóŋ. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwé á zə kə *Luŋ mə Zembî ná bwé kə jəgula nə Zembî. Ŋgwól nyə á bə *Farizyêŋ, ŋgwólúgá nyə ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyêŋ nyə a t̄əw t̄átəlí a mú d̄a jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yá wo cún̄c̄esh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúd. B̄i ijúwâl, bwé c̄eel olíŋḡi, nə min̄əomb, t̄em bə nda ŋwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Má d̄a ci íd̄aw ija íbá ŋkúmba shwénd̄e; má d̄a j̄əna *ŋk̄əw w̄um á s̄a j̄esh má bí yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a t̄əw shwóg-shwóg. A kú námé she b̄an t̄ə mpwoombú ná a yág ŋgeɛ j̄on̄ d̄i; nyə á yida d̄a *bí mbwê b̄ud dí a ŋgə ci ná: “Yé Zembî, bwíígúg mə

17:28 M̄ət 19.24-25 **17:31** M̄ət 24.17-18; Mak 13.15-16 * **17:31** Ja bwé á d̄a lw̄ə minjów yí, bwé d̄a m̄ə kwáminú námé nda m̄ənyuŋg. Kwáminú í á d̄a bə ŋk̄i lal, buud kə d̄a ŋgə kyey wu gwów, muud jee námé kə woga wu. **17:32** M̄ət 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá j̄ísá cilyá wa mpánzə ga dí yí, m̄íl m̄ícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. **17:37** Zhb 39.30 **18:1** 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 **18:5** 11.7-8 **18:12** 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 **18:13** 5.8; Sôm 51.3, 5 **18:14** Sôm 51.19; Mat 23.12

ná ηκwoηά, mə ji sól *misám.» ¹⁴ Mə jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyədí njów Zembî mə sá ná a bəg tətəli nyədí míshúd, kú bə ashúshwóógú nyə. Nəcə, muud mə bən nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəəng mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bən nyə gwôw.»

*Yésus mə bwádan nə ikúkágá
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)*

¹⁵ Ból búúd bwə á zə námə nə ikúkény wə Yésus ná a kúnýág nə byo. *Ompwíin, nda bwə á dúg ntó ná, bwə mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jôw bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zəg mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsə sâ á mbií búúd wáŋ. ¹⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúlóyé Faan mə Zembî məməgúlá mə kúkágá yé, muud wəəngá cúgə nə ηkul nyíi cínəng.»

*Cí á bulya məbii
(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)*

¹⁸ Wúl cí *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jəjə Yíguli, jáyé jə sâ mə sáág nə mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida cí nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcəξ mógá? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyé ampúyé yí, wo gúmal sóŋgú woó nə nyəəngú woó.”» ²¹ Cí nə Yésus ná: «Mə ηgə bə məcəξ mənî mēsh, tééd wú ikágád zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mə gwág ntáni yí a mú cí nə nyə ná: «Sâ ηgwúd í ηgə ná fúfə wo: kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndî yí, wo kaaw mímbúbúwá *mwaanê wəəngá, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²³ Cí wəəng mú shúsula nə mpəsá mə Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²⁴ Yésus mú dúg *[ná a mə shúsula], a mú cí ná: «A kwowəlálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan mə Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntə

nə muud á bulya məbii nyíig Faan mə Zembî dí.»

²⁶ Buud bwə á ηgə gwágulə Yésus wá bwə á ηgə cí ná: «Ká zə jí nə ηkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Ísâ í ntə múúd ηkul yí, Zembî nywáá jí nə ηkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú cí ná: «Sá báá sá á mə lúgə ísâ byêsh, sá zə bə wo.» ²⁹ A mú cí nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ηkí muud mə lúgə təə njów, təə mudá, təə omínyəŋə, təə obyól, təə bwân shú Faan mə Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii ísâ byəəng byêsh ηkí bulya té nyé é ηgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

*Yésus mə jaaw nə a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ Yésus nyə á ka ηwa *ompwíin wúm nə óbá bə, a mú cí nə bwo ná: «Dugá, sá ηgələ bád kə Yurúsalem óga. Ísâ byêsh *búúd ə mícúndə bwə á cilə shú mə *Mwân mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə mə íkúl ishúsúd, a bwəma nə cóógú, buud cug nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlúd. ³³ Bwə é fyáməsə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwôw áléel.» ³⁴ Bāŋ bwə áshígé ηgə mpu gwág nda lésú wəəng í á ηgə kə ná. Í á bə bwo sâ shwoó, bwə kú wámbələ sâ Yésus nyə á ηgə cí yí.

*Yésus mə lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ηgə shísh Zheríko yí, ηgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ηgə gwáámə buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwə ηgə cə áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ηgə cə yí?» ³⁷ Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarêt wə ηgə cə éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwân mə *Dávid, bwíigúg mə ná ηκwoηά!» ³⁹ Buud bwə á ηgə kyey mpwoombú gwoong dí wá bwə mú ηkáánd nə nyə ná a jíg kúl-kúl. Nyə mú yidá mpu bən kál gwów ná: «Mwân mə Dávid, bwíigúg mə ná ηκwoηά.» ⁴⁰ Yésus mú tôw, a mú cí nə bwə zəg nə nyə. Ja áncím-ncím mə zə

18:17 Mat 18.3 **18:18** 10.25 **18:20** MmN 20.12-16 **18:22** 12.33; Mat 8.21-22 * **18:24** nə a mə shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyá íni. **18:27** Zak 8.6; Luk 1.37 **18:29** 14.26; Mat 10.37 **18:31** 9.21-22 **18:34** 9.45 **18:38** Mat 20.30-31

wóós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jî nyə ná ⁴¹ «Wó jî ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwám̄ba, mísh mām mə kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwô mə kwóg dúgya. Wo mə *dúg cug nəcə búgá gwô.» ⁴³ Námə cé nə cé, mísh mə mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bɛ Yésus a ngə yə Zembî gúmá. Buud bēsh bwá á dúg sólúgú wəɔng wá bwá mú ngə yə Zembî məshwúmb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyí Zheríko, a mú ngə lína ngwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínɔng ná Zashé, a njúl nɔwɛnyɛ tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ngə sɔ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə nkul mə dúg nyə nəcə buud bwá á bə áncuncuma, Zashé nyɛ njúl ntág wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlá kə shwóg kə bád sikomâr* dí shú ná a bág dúg Yésus ja á bá cɔ cínɔng shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kákúl jɔɔng dí yí, nyə a bân mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, lɛɛlɔg shulə nəcə í jî ná mə jíg wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú lɛɛl shulə, a mú kə lág Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwá á dúg ntó ná, bēsh bwá á ngə nyímbəla ná: «A mə kə nyí kə jî múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tútəlí ci nə Yésus ná: «Cwám̄ba e, mə zə kaaw məbii mām tútám ná cáɔ, mə yə mimbúmbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntág mánda múúd nə sá jé mə nyiɔng nyə gwo ija inɔ.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî mə cug búúd ó njów ga múús, nəcə a jî námə múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcə *Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bɔɔng bwá á jimb wá, zə cugushi bwo.»

Kanda mísan wúm

¹¹ Buud bwá mú gwág lású Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lású shwóg kənd bwo kanda nəcə bwá á

ngə téduga ná, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsalem ná Faan mə Zembî í zə nyîn. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd nyə a byél njów mící dí. Nyə á ka zə bə ná a ké nyúl shí a shwóg-shwógúd bwá ké tál nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyiɔng. ¹³ Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jów osól ɔ məsáal bə wúm, zə yə bwo *mwaanê, muud yēsh sán mína† ngwúd; nyə nə bwo ná: “Ngəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njɔɔnd dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləɔm yé bwá á də mpíi nyə ná, bwá á kənd buud nyódí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwá á shîn tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyiɔng. A mú zə wóós, a mú jów ósól ó məsáal bə nyə á kaaw mwaanê wá ná bwá zəg lwágulə nyə nda mákíd máɔ mə á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wóós, nyə ná: “Mása, san wô í á mə sá nə mə bííg misan wúm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Ʋhúɔɔ, wo jî jɔɔ sól məsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə súsúsá ácí-cíg. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə miɔgwála wúm.” ¹⁸ Sól məsáal ábɛé mú námə zə, nyə ná: “Mása, san wô í á mə sá nə mə bííg misan mítóɔn.” ¹⁹ Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə mə yə námə wo ijwúga ná wo jwúg nə miɔgwála mítóɔn.”

²⁰ «Ngwól mú námə zə, nyə ná: “Mása, san wô wə ga. Mə a fúlə wo nábəkən dí ná ndéé mə baagulə. ²¹ Mə á ngə fúndə wo nəcə wo jî muud nkúd; wó də nwa sá jí ná wo dí wo á bwúg yí, wo də saag isá bísé ná wo dí wo á bɛ yí.” ²² Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Mə zə sámb wo lású wô na wódí íciyád. Wo jî bów-bôw sól məsáal. Wo á ngə mpú nə mə jî muud nkúd, mə də nwa isá bísé ná mə dí mə a bwúg yí, mə də saag isá bí ná mə dí mə á bɛ yí. ²³ Ká nəcə jî wó áshígé kə wá mə mwaanê

^{18:42} Mat 9.22 * ^{19:4} sikomâr: Jísə dúl váál lí í á də bul bə mbwaanəzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), tə shíshín á Zhurdé dí (Luk 19.4); bwá á də námə sá məbóómbú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwá á də bɛ lí jɔɔng (Sôm 78.47). ^{19:7} Mat 9.10 ^{19:8} MmN 21.36; Eze 33.14-16 ^{19:9} 13.16; Mis 16.31 ^{19:10} Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 ^{19:11} 11.2; Mis 1.6 ^{19:12} Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † ^{19:13} San mína ngwúd í á də bə odanarí təd. ^{19:14} Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 ^{19:17} 12.42-44; 16.10

waamá bân dí, ná ja má wóós yí, mæ zə ɲwa nyə nə məbədî gwôw yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwé á bə cínɔŋg wá ná: “Déégúgá nyə saŋ ni bi yág nyɔɔŋg jí nə misaŋ wúm yé.” ²⁵ Bwé mú ci nə nyə ná: “Cwám̄ba, á bwey fwo bə nə misaŋ wúm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyɔɔŋg cúgə nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndeé mizhízhíŋ myám mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcúŋ mə ɲgə dág.” ²⁸ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí nyə a tów shwóg ɲwa zhíí kólə Yurúsalem.

Yésus mə zə nyíi Yurúsalem
(*Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19*)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ɲgə shísh kúnə-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wóós ɲgeé mbún bwé dú jów ná *Mbún wóolivyé yí. A mú lwâm *ómpwíín óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níí. Í é bə, bí ká námá jé bi kwey cwɔ jakáás cɛɣlá, í njúl nə tɔɔ muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ɲgə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wé ɲgə jíi gwo.” ³² Buud nyə á lwâm wá bwé mú kə, kə námá kwey ísá nda nyə á ci ná. ³³ Ja bwé mə ciny cwɔ jakáás yí, wəamádí bé bwé mú ci nə bwo ná: «Bí mə ciny gwo nəcé jí?» ³⁴ Bwé ná: «Cwám̄ba wé ɲgə jíi gwo.» ³⁵ Bwé mú zə Yésus nə cwɔ jakáás jɔɔŋg, bwé ɲgə yíl mikáándá myán ɲgə jɛel gwo kwonud, bwé mú jil Yésus gwôw. ³⁶ Yésus mú ɲgə kə jakáás dí, buud bwé ɲgə taalə mikáándá myán zhíí.

³⁷ Ja nyə á ɲgə shísh kúnə-kúnə nə Mbún wóolivyé yí, ompwíín bəsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusəg, bwé mú ɲgə yə Zembî məshwúmb gwów-gwôw nəcé məma misólúgú mí ɲkúl bwé á dág myá. ³⁸ Bwé mú ɲgə ci ná:

Gúmá í bəg nə Njwú-buud ɲgə zə jíná má Cwám̄ba dí yé.

Jon í bəg nə shee,
gúmá jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólúgá *Ofarizyên bwé á bə na mən̄kúmbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, wo alásé nə ompwíín bwô ná bwé yówuag kímúlə?» ⁴⁰ A mú bɛsa nə bwo ná: «Má jaaw bí ná ɲkí bwé jí kúl-kúl, məkwóógú kím.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ɲgə shísh ɲgwála nə ndeé ja nyə á dág wə yí, nyə á jíi yé nə gwágulə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbəm mpu nda wó jálá nə sɔ ná wo jíig ná shee ná! Ká jisə wo shwílyá, mish mwô kú dág. ⁴³ Nəcé mól mowôw mə bá bə wo nə mizhízhíŋ myô mí bá laá wo nə mimyágá, mí lyɛ wo nə dɔɔmb, shúsə wo ikómb byêsh. ⁴⁴ Bwé bá caam wo nə bwân bwô, lágə wo shí nə shí kú nə tɔɔ kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcé wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə ná a zə cəgushi wo yí.»

Yésus mə wíŋg búúd ó míkus Mpáánzə Zembî

(*Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17*)

⁴⁵ Nə ndeé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíŋg búúd bwé á ɲgə sá míkus cínɔŋg wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Njów wâm í bá bə njów mójəgula.” Bi bân mə yida sá ná í bəg daage lá íjúwâl!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjígulá Luŋ mə Zembî jwôw dēsh. Nə ndeé, nə Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó məcɛɛ, nə mící mí kúl búúd mí mú ɲgə sɔ ná mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwé áshígé mpu nda bwé sáág ná, nəcé mən̄kúmbə mə búúd mēsh mə á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Nkul ijwúga mə Yésus í ɲgə zhu ɲgow
(*Mat 21.23-27; Mak 11.27-33*)

19:26 Mat 25.29 **19:36** 20j 9.13 **19:38** Sôm 118.26; Luk 2.14 **19:40** Aba 2.11 **19:41** 21.20-24 **19:42** Mbá 32.29; Luk 2.14 **19:44** 1.68; 21.6; Mat 24.2; Mak 13.2 **19:46** Iza 56.7; Zhe 7.11 **19:47** 21.37; 22.53; Mat 26.55; Mak 14.49; Yuá 18.20 **19:48** 20.19; 22.2

1 Í á bæ dúl jwówád ná, Yésus ngé yə buud minjígúla *Luŋ má Zembî, a ngé jaaw Jɔɔ Kéel, seegya ná milúlúú myâ ofada, nə *Oyígúli ó mácéɛ, nə ocúmbá buud bwé má wós. 2 Bwé mú jí nyə ná: «Jaawug sê. Nyáyé ŋkul wó ngé sá isâ ini nə ndí yí? Zé nyə ámə yə wo ŋkul nyɔɔŋgâ?» 3 A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə zé námé fwo jí bí njígá. 4 Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bæ nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?» 5 Bwé mú téduga ná: «ŋkí sá má ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəc é jí bí á shígé *búgula nyə yí?” 6 Sə má ká mɛel ci ná í á bæ ŋkul á buud í, kúl búúd jêsh gwú sá nə məkwóógú, nəc é bêsh bwé ngə magulə nə Yuánes nyə á bæ *muud micúndá.» 7 Bwé mú bɛsa ná bwé ampúyé kúl í á ngə wú yí. 8 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námé bí ŋkul má ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ə mäsáal ó abúbwə
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

9 Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə a mú yə búúd fambá jɔɔŋg mácéd. A músə kə njɔɔnd dí ná nyə é já fwámé fwála. 10 Fwála lú məmwaágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé nə a kəg ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bɔɔŋgú bwé mú kə danɔulə cú sól mäsáal nə ndéé nyiŋg nyə məbwê məbwê. 11 Muud fambá mú ŋwa cigúlá ná á nyiŋgə námé kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwé mú námé kə danɔulə cú nyân, séémɔli nyə nə məlwíy nə ndéé nyiŋg nyə məbwê məbwê. 12 Muud fambá ná á nyiŋgə námé kənd sól mäsáal álél. Bwé mú kə wá nyân məfəŋ nə ndéé bwé wíŋg nyə.

13 «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág nə e? Mə zé kənd mwân waam má búl cɛel yé, ka bwé é gwɔɔ nyə.” 14 Ká, buud bwé á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwé á dúg *Mwân mə Múúd

fambá má wós yí, bwé á nyímbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bâg lúg nə lúgí.” 15 Bwé mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncâ.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá má bá sá búúd óni ntúdel? 16 Ngeá nə a bá zə gwú bwo nə ndéé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwé á gwág á má ci ntó yí, bwé á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ŋkul bæ ntó!» 17 Yésus mú dúg bwo ná figá-figá, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ké ná jí?

Kwóógú ólwɔye bwé á myaas yí,

dwó wə í má bæ kwóógú lú lúmuga*.

18 Muud mə bá búl kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cugali.»

19 Oyígúli ó mácéɛ bənəŋ milúlúú myâ ofada bwé á mpu ná lésú wəŋ wə Yésus nyə á ngə lás kaanəd ni. Bwé mú tééd ngélə sɔ məzhií nə bwé bii nyə námé wəla dɔɔŋgúd. Nji bwé á ka ngə fúnda məŋkúmbə mə búúd.

Otəwe ə shwóg ó Oyúden bwé bwéél
Yésus

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

20 Ná ndéé bwé mú ngə baagusə Yésus. Bwé kə kənd búúd nə bwé kág nda buud wə tətəlî. Bwé ká də bwéél nə ka bwé é gwág gúl ciyá í ajaláyé yí, bwé kusha nə nyə, a bæ mənnyámá mə ngwáməna dí, nyədí mpəl dí. 21 Buud bwé mú zə jí Yésus ná: «Yígúli! Sə ngə mpu ná lésú wə nə njígúla wə bísə tətəlî. Wó də námé dúg búúd nji nda njígúla wə wí ná. Wo ngə jígúli sá cug á Zembî búbálé. 22 Ntó, jaawug sê. Ye məcéɛ máshé mə ngə magulə nə sá jónág tóya mə *Káázel, ye mə anɔgə nə magulə?»

23 Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ máŋ, a mú ci nə bwo ná: 24 «Lwógá ná mə saŋ *danarí†. Zé jí nə vugúli mpwoombú nə jínə bwé á lúlə wa ga?» Bwé ná: «Jísə Káázel.» 25 Nyə ntəg nə bwo ná: «Ntó, yógá Káázel isâ í Káázel,

20:6 Mat 14.5 20:9 Iza 5.1-2 20:10 2Ib 36.15-16 20:13 3.22 20:16 21.20-24 20:17

Sôm 118.22 * 20:17 kwóógú lú lúmuga: Í á də bæ kwóógú bwé á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwé á də bɛ ja bwé lúm mənyuŋg mə njów yí. 20:18 1Pr 2.8 20:19 19.48 20:20 11.53-54 † 20:24 danarí: Í á bæ mwaanə á Rom bwé á də jána tóya nə ndí yí (wo je dúg Mat 22.18-9). 20:25 Rom 13.7

bí yə Zembî isâ í Zembî.» ²⁶ Bwə mú kú nə sá bwə júmug Yésus mísh mé búúd dí yí; bwə mú bul káam mpɛsá ni, bwə shwal fad mímpu.

Osadwisyêḡ bwə bwéél Yésus
(*Mat 22.23-33; Mak 12.18-27*)

²⁷ Gúl bábaalê *Osadwisyêḡ, buud bwə du ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, í á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonḡ yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyonḡ mə yə yé mpwon buud.” ²⁹ Bóól ómínyonḡ bwə á byél wa zəḡbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwân. ³⁰ Nyonḡ nyə á bɛ nə nyə yé mú ḡwa múdá, ³¹ álél ḡwa námə nyə, nə ndéé bēsh zəḡbá bwə á ḡwa mudá wəḡḡḡ, bwə ḡḡ yə kú byá mwân. ³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námə yə. ³³ Ja búúd bwə bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ḡwa mudá? Nḡáá ná bēsh bwə á shí bə ógwúm bɛ?»

³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwə ḡḡ bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád. ³⁵ Nji, bəḡḡ bwə bá nyín ná bwə jəlá nə gwúm bwə cugə cug í zág wá, bwə ábúle du sá məbā: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. ³⁶ Bwə ábúle ná námə bə nə ḡkul yə, nəcé bwə bá bə nda *wəéḡḡes. Bwə bá bə bwân ó Zembî nəcé í bá bə bwə mə wú shwiy dí kə cugud. ³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ḡwiile ḡkan dí yí; nyə á jəw Cwám̄ba nə Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab. ³⁸ Ntó ji nə Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwə ḡḡ cugə wá. Ntó ji shú déd nə bēsh bwə ḡḡ cugə.»

³⁹ Bóólúgá *Oyíguli ó mácéɛ bwə mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.» ⁴⁰ Bwə áshíḡ ná nyinḡə bwelɛ jí Yésus tɔɔ njíḡá ḡgwúd nə ḡgwúd.

Ye Mesî ji mwân mə Dávid
(*Mat 22.41-46; Mak 12.35-37*)

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwə mpú du ci ná *Kříst ji mwân mə Dávid yé? ⁴² Nḡáá Dávid nyə á ci nyədí kálaad Osôm dí ná:

Cwám̄ba‡ nyə á ci nə Cwám̄ba wâm ná: “Jig shí wa mádí mbwə məncwúm, ⁴³ kə wóós ja mə é culashi mízhízhín myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ Nkí Dávid mə bwey jəw *Kříst ná Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwín bə buud bēsh bwə ḡḡ gwág ná: ⁴⁶ «Bí ɔ káálúḡə nə Oyíguli ó mácéɛ bwə céél du məḡla nə ḡwəḡla ḡwəḡla ijud wá, bwə céél námə ná buud bwə dúḡ bəda bwo məbədə mə gúmə məḡkúmbə mə búúd dí wá, bwə námə wə bwə céél dúlə kə ji nji ijíya yá shwóg ja búsə *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí, nə dúlə du ji nji lúú tawuli dí ja bwə dú kə ídína dí yí. ⁴⁷ Bwə du dééḡ míkúsə mí búdá isá byán byēsh ka du sá igwaa-gwaa í májəgula nə bwə dúḡḡ nə búsə ijəḡ í búúd. Intúgúlí byán í bá bə ḡkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsə múdá
(*Mak 12.41-44*)

¹ Yésus nyə a bən mísh a mú dúḡ ofwó búúd bwə ḡḡ wá məyəna máḡ jaadə məyəna mə *Mpáanzə Zembî dí. ² A mú námə dúḡ wúl mbúbúwá kúsə múdá ḡḡ wá isasán íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbólé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyəna cə búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwə ámə ḡḡ wá óni, bwə ámə ḡḡ ḡwa məmpugə mə byəḡ dāḡúd. Ká nyə, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə nə nyə é ḡḡ cugə nə ndí yí.»

Luy mə Zembî í bá cüm
(*Mat 24.1-3; Mak 13.1-3*)

20:27 Mis 4.1-2; 23.6-8 **20:28** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **20:36** 1Yn 3.1-2 **20:37** MmN 3.2, 6
20:39 Mak 12.32 **20:40** Mat 22.46; Mak 12.34 **20:41** Mat 20.30-31 **20:42** Sôm 110.1; Mis 2.33-35 ‡ **20:42** Cwám̄ba: Wa, ja ashúshwóḡú jisə “Yawé”, mbii í ḡḡ wu Sôm 110.1 dí yí. **20:46** 11.43; 14.7 **21:1** 20j 12.10 **21:4** 2Kr 8.12

⁵ Bóól búúd bwé á ngə faag *Lun má Zembî bwé ngé ci né mælwóga má cínəng mósə nə jəjə mákwóógú, jəjə isâ búúd bwé á ngə yə Zembî yí í ngé kwádələ ijə. Nda bwé á ngə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sâ bí ngé dúg nkí nywa ni í bá cîim jêsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbád dúl gwôw.» ⁷ Bwé mú ka jí nyə ná: «Yígúli, jâh sâ í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná í wál zə sîy?»

Yésus má jaaw nda mácey má bá tééd ná
(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bəy nə buud bwé bâg zə kənd bí jugú. Nəcə buud nkí bulya bwé bá də zə nə jínə dâm zə ci ná: “Mə wá *Kříst,” bwé ná: “Wəla í má wóós.” Bí kú bá də bə bwo. ⁹ Ja bí má bá də gwág milán mí móomb yí, bí kú bá də gwág wagəwo. Bí tɛɛm gwág ná buud bwé mú ngə sá miŋgáádə nə ijwû, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isâ byəng í ngóg nə tééd fwo sîy; nji, í ábúlé lɛɛl bə máshíné má shí.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwoŋ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl, ¹¹ shí í bá də jág ntaŋsa, zha á ifii mpu nə okwaag-jumə ó mábwas í bá də bə íkúl ikúl, isâ í áwuwagəwə nə məma isâ í ntó búúd fəg yí í bá də zhu gwôw jon dí.»

Zembî mə bá kwínd
(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)

¹² «Nji, shúshwóógú ná isâ ini byêsh í bəg, bwé bá də bii bî, də lwágulə bî cúwúli, bwé bá də kusha nə bî mábwé má wəamádí wə *məmpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden, bwé wá bí mímbwugəd. Bí mə bá də kaad mísh má ójwû ó ləom nə buud ó anání dí nəcə jínə dâm. ¹³ Nji sóólúgú wəng wêsh í bá bə shú ná bí kəg bwaagulə sâ bí má mpú shú dâm yí. ¹⁴ Bweyugá wá mílúúd ná bí ajáláyé nə bá də kwəmsa mbii bí má bá də shwə mənnyúul yí.

¹⁵ Məməfwó mə bá də yə bí iciyá í lésú nə fəg mbií í bá də bə ná, buud bêsh bwé bá də lúmbəli nə bí wá, ngwúd nə ngwúd kú tí sâ bí má cí yí, ngwúd nə ngwúd kú wá iciyá í oŋkwafad. ¹⁶ Obyál bún bwáməfwó, tə omínyəŋə bân, tə mimbyêl mín nə oshwə bân bwé bá də kusha nə bî, bwé sá ná bí bóól nkí bulya bí bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwé bá mpíi bí nəcə jínə dâm. ¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí tə bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wóós máshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí má bá dúg ígwoong í dóomb í má lyə Yurúsəlem ná kesh yí, bí ó bá mpu nə Yurúsəlem wál zə cîim. ²¹ Nə ndéé, buud bwé bá bə Yudéa wá bwé bâg fúndə kə mímbúmbəŋád! Bəng bwé bá bə tām ngwəla wá, bwé bâg wû; bəng bwé bá bə mpəsə miləom wá, bwé kú bá zə ngwəla. ²² Nəcə mwôw məng mə bá bə mwôw Zembî mə bá zə yə búúd intúgúli má, sâ jêsh Mícilyá mí ngé ci yí í bá bwəma. ²³ Nkwéé budá bwé bá bə nə məbum, nə bəng bwé bá ngə nyééng bwân mwôw məng dí wá! Bwé bá bul nkúŋkwon. Nəcə məntágula mə bá bul bə ləom dí, mpimbə má Zembî í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwé bá gwúyəw nə ikafwəle, bóól kə míkwáməd ikúl byêsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsəlem, tagulə nyaal nyə ná ndéé kə kumə máshíné má jwanja dán.»

Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí

(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

²⁵ «*Məshimbá mə bá wóós jwôw nə nkwoond nə wəacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwoŋ í bá bə ífwaasəd, muud kú wəof nəcə mán mə bá sá məma ncíndə, ikwə bul juŋya. ²⁶ Buud bwé bá ngə kân nə fúndúgú ngəle bwánd cúgé í bá wóós shí mishwun yí, nəcə isâ byêsh bísé nə mpífə jon dí yí í bá kúŋgula. ²⁷ Ja jəngə, bwé bá ka dúg *Mwân mə

21:6 19.44 21:7 17.22-24 21:10 Mak 13.8 21:12 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 21:12 Mis 12.1-4; 18.12-17; Mis 24-26 21:14 12.11-12 21:16 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 21:18 1Sa 14.45; Mat 10.30; Luk 12.7 21:19 Mbá 13.10 21:20 19.41-44; 20.16; Mat 22.7 21:22 Mbá 32.35; Ozê 9.7 21:25 Sôm 46.3-4; Mat 24.29 21:27 Mat 24.30

Múúd ngé zə míŋkúdúd, a zág nə mpífá nə milwaná. ²⁸ Ja isâ byəŋg í bá tééd ngálə sŷy yí, bi ɔ bá súg mányúúl íjyad, bí bân milúu nəcé í bá bə wəla bí mə bá zə wú mányámád yí í mú kúnə-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «Ŋwagá yuug nə *figyê nə bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja mənkuug mə agúgwáan mə ngé kə yí, ngáá bi mə də mpu cínəŋg nə ompú bwé mú kúnə-kúnə. ³¹ Ntó námá, ja bí mə bá dúg isâ byəŋg í ngé sŷy yí, mpugá nə Faan mə Zembí í mú kúnə-kúnə.

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isâ íni byêsh kú fwo sŷy.

³³ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byâm kú cə.»

Ompwíin ó Yésus bwé jalá nə də ji ŋkwəməsá

³⁴ «Bi ó bey nə milám mí kág bá wamba bí mázan nə iŋguluga nə zh-wiimbyálə nə cəg dí nə ndeé, jwôw dəŋgú zə bá byaluga nə bí ³⁵ nda wód í də byaluga nə cúdú ná. Nəcə jwôw dəŋg í bá bii búúd ɔ shí mishwun óga bēsh. ³⁶ Jigá ŋkasá, bí də jəgula nə Zembí ja jēsh shú ná bi bāg faam isâ byəŋg byēsh dí, bi mú bá kə wós s ótútəlí mísh mə *Mwân mə Múúd dī.»

³⁷ Yésus nyə á də sá ná, mwásá wēsh a ji *Luŋ mə Zembí a ngé yə buud minjígúla; mpwó-bulú, a kə mbámábəŋ á wəolivyê kə cŷŋgali búlú wu. ³⁸ Buud bwé á ka də zə nyádí cínəŋg Luŋ ná kúndə mán zə də gwágulə nyə.

22

Yúdas mə kusha nə Yésus (Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)

¹ Wəla lə *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zan bwé á də də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ² Milúlúú myâ ofada bənŋə *Oyíguli ó məcçə bwé á ngə sə məzhií ná bwé gwú Yésus, bwé á ka ngə fúndə məŋkúmbə mə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwé á də jôw nə dúl jínə ná Iskariyôt yé, a njúl ngwól múúd á

gwoŋg *ómpwíin wúm nə óbá, *Sátan mú nyí nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésa nə milúlúú myâ ofada bənŋə ojwú wə buud bwé á də baagulə *Luŋ mə Zembí wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwé bíig Yésus ná. ⁵ Bwé mú gwág nywa, bənŋə bwé mú bə cúnə ná bwé é yə nyə *mwaanê. ⁶ Yúdas mú ka ngə sə fwámé fwála á jí nə ŋkul sá ná bwé bíig Yésus məŋkúmbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwíin ó Yésus bwé kwəməsa Páska

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwôw lá zəŋ bwé də tééd dälə íbuléd yá kú nə *ləvur yí í mú ka wós. Jwôw dəŋgú wé bwé də cigə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sá dína Páska, sá bāg kə də.» ⁹ Bwé mú jí nyə ná: «Wo ngə cəel ná sá kág kwísha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyí ngwála yí, bi é bwəma nə ngwól múúd ngé ŋkēny káágə májúwó; bi ó bə múúd wəŋgə kə wós njów nyə é nyí yí. ¹¹ Bi mú ci nə muud njów ná: “Yíguli mə ci ná wo lwóg sá kál bənŋə *ómpwíin bə bwé é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánánî njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínəŋg wé bí é kwísha shé zan Páska yé.» ¹³ Ompwíin bwé mú kə ngwála, bwé mú kə kwey isâ námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwé mú kwísha dína Páska.

Dína mə Cwámə

(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla lə dína í á wós yí, Yésus nyə á kə ji shí, bənŋə *buud ɔ lwámá bē. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul jii ná sənŋə bí sə dág *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cúnə yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídāw í Páska kə wós ja Zembí mə bá féég sólúgú á cínəŋg nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Nə ndeé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembí akíba, a mú ci ná: «Ŋwagá bálá málwəg ga bí kááwulag mpédúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídiga mə áŋguleé ná wáan

ni; mə bá kwo ηgul gwo nji ja Faan mə Zembî í bá zə t̄w yí.»

¹⁹ Nə ndeé a mú ηwa buléd, a yə Zembî akíba nə ndeé, a mú f̄ey buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyâm í mə kaanz shú dún dí wé ga. Dugá sá sóólúgá ga, də tédugá mə.»

²⁰ Námə mbií ηgwúdu, ja bwé mə shîn də yí, a mú námə ηwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jisə s̄ə á gúgwáan í zə s̄y mácii mām dí yí. Nəcə mácii mām mə zə shw̄iy shí, zə cé b̄i.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, s̄ón̄η ηgə də. ²² Nəcə *Mwân mə Múúd mə zə kə nda c̄eḡlá mə Zembî wí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwé mú ηgə s̄eηusa mək̄əl bwámé nə bwámé, ηgə jí nə zə nyə e sá sóólúgá wə̄ηḡə na mpédúgá nyán̄úd?

Fwámé múúd mpédúgá buud ə lwámá

(*Mat 20.25-28; Mak 10.42-43*)

²⁴ *Buud ə lwámá bwé á s̄eηusa mək̄əl nə bwé c̄eel mpu nyə̄ηg jí bul bə fwámé múúd bwédí gwōηg dí yé.

²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mic̄i myâ ikûl ishús mí ηgə ntēηg ijwûga byán̄; buud ə mp̄əl bwé ηgə yida j̄i ná buud bwé ηwág bwo ná ij̄ə̄p i búud. ²⁶ Í ajéláyé nə bə ntó bí b̄ā̄η dí. Nyə̄ηg yêsh mə céél bul bə fwó múúd gwōηg j̄in dí yé, yídag bə nda nyə wé mə b̄ul bə mwántombú; nyə̄ηg mə t̄w bí shwóg yé séyúg nə b̄óólúgá. ²⁷ Mpédúgá muud njúl shí ηgə də yé nə nyə̄ηg ηgə s̄ey nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? N̄gaá nə nyə̄ηg njúl shí ηgə də yé? Nji, m̄e mə yidá ηwa jiya sóól məsáal mpédúgá nyín̄úd.

²⁸ «Bí báá, bí mə kyey nə mə zə wós wəla lú mək̄ugulə dām dí. ²⁹ Nə ndeé mə ji nə ηkul yə bí Faan mə Zembî nda Dā nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ηkul sá ntó shú nə bí b̄ā̄g də nə ηgul mádí t̄w̄ali dí ja mə bá bə mádí Faan dí yí,

bí ji námə ícāηgéd sámb íb̄eend w̄um nə íbá yā *Iz̄ə̄ȳēl milósá.»

Pyêr mə bá k̄ílya Yésus

(*Mat 26.33-34; Mak 14.29-30*)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan mə gwáám̄b ηk̄ul nə a zə fyá bí nə məbwébulán nda múdá mə də fyá m̄əwúdə ná. ³² Nji m̄e mə ámə j̄əgula shú dw̄o dí nə búgə gw̄o í b̄ág kú tag. Nə ndeé, wo ə bá ka l̄ulushi óm̄inȳə̄η̄ə bw̄o ja wó é bá cénd kuú nj̄ə̄nd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə ji kwéeshá nə t̄ə̄ m̄imbwug shwá kə, t̄ə̄ shw̄iy shwá b̄ēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo nə shúshwóógá nə ηgwúm kúwó kwáágúg wo e k̄ílya ija il̄óol nə wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná

(*Mat 26.30-46; Mak 14.26-42*)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwâm bí kú nə *mwaan̄ē, kú nə mək̄wáám, kú nə osílúfaas yí, jí í á f̄ufə b̄i?» Bwé ná: «Kú nə s̄ā.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ηk̄i muud jí nə mwaan̄ē, a ηwa; ηk̄i muud jí nə kwáám, a ηwa; muud cúgə nə kafw̄e yé kusha kúúd jé, kusə kafw̄e. ³⁷ Nəcə mə jaaw bí ná micilyá míga mí j̄elá nə bwəma cug j̄ām dí. Micilyá mí ná: “Bwé á s̄ēηg b̄án̄̄η izhil̄ūngaanó.” Ntó jí ná, s̄ā í dúgyá nə mə yí í j̄elá nə s̄y nda í jí ná.»

³⁸ Bwé mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, dugí ikafw̄e íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bím̄bí ní í j̄ela.» ³⁹ A mú cúwo t̄ó̄n, kə *Mb̄ū̄η w̄óolivyē nda nyə á də bw̄ey sá ná. *Ompwíin b̄é bwé mú b̄e nyə.

Yésus mə j̄əgula nə Zembî Getsemane

(*Mat 26.30-46; Mak 14.26-42*)

⁴⁰ Ja bwé mə kə wós kúkul j̄ə̄ηg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «J̄əgulagá nə Zembî, bí b̄ág kú biil məbwébulán̄úd.» ⁴¹ Nyə, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé b̄ə̄l̄é dí

22:20 MmN 24.8; Zhe 31.31; Zak 9.11; Rom 11.27; 2Kr 3.6; Gal 4.24; Heb 8.6; 9.12 **22:21** Yuá 13.2, 21-30 **22:24** 9.46-48 **22:24** Mat 18.1; Mak 9.33-34 **22:26** 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 **22:27** Yuá 13.4-5, 12-17 **22:30** Mat 19.28 **22:31** 22.3 **22:32** Mat 16.18; Yuá 21.15-17 **22:34** 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 **22:35** 9.2-3; 10.4 **22:37** Iza 53.12 **22:39** 5.16 **22:39** 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 **22:42** Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28

nə ŋkul shúg yí. A mú kúd mábwón shí, tééd ŋgélə jəgəla nə Zembî, ⁴² nyə ná: «Pəpa, ŋkí wó cəel, yílúg mə bálá mácey ga! Nji, kú bə nda má jí ná, í síyúg nda wó cəel ná.» ⁴³ [Ná ndeé, ŋgwól *əngəles mú wóós zhúlə gwôw, zə ŋgə ləushi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shwiy í mú bul bií nyə, a mú bul nyiŋgə jəgəla nə Zembî, gúŋ í mú də wú nyə nyúúlád nda íbəbəl í mácií də kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgəlálə, a bən zə kóómb ómpwín bwá á bə yí. A mú zə kwey ná məcey mə lám má má kənd bwo ígwád. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Ná ji! Bí ŋgə já? Wəwəgá, bi jəgəlag, bi bəg kú biil məbwəbúlánád.»

*Bwá zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)*

⁴⁷ Yésus ŋgə ná lás ntáni, seegya ná məma kínda búúd má cúwo, Yúdas tél bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námə muud á gwoonŋ *búúd ə lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fálalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zə kusha nə *Mwân mə Múúd máfúlula dí?» ⁴⁹ Ja búúd bəndəh Yésus bwá á bə gwoonŋ wá bwá á dúg sá í á ŋgə síy jəonŋ yí, bwá á jí nyə ná: «Cwáməba, ye sá gwánág nə ikafwele?» ⁵⁰ Ŋgwól mú wéem kafwele jé, taad ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwé á mbwə məncwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yəwəgá ntáni». A mú kúnəya nə muud éne lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myā ofada bəndəh ojwú wā buud bwá á də baagələ *Lun mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ŋgə zə nə ikafwele nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləŋgaanə? ⁵³ Ngaá nə shé á də bə jwôw dēsh kúl ŋgwúd Lun mə Zembî dí, bi kú séémb mbwə ná bi má bií mə. Nji, wəla dún wə má wóós ga, wəla mə *Sátan muud má də kuŋg máyídúgúd yé.»

⁵⁴ Bwá mú bií nyə, kə nə nyə ná ndeé kə nyí njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ŋgə bə bwo nə fwámé cé.

*Pyêr mə kílyá Yésus
(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)*

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tām mbaadé bwá mú seəŋgya zə ji shí; Pyêr mú námə zə ji cínəŋg bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á də sēy nə Ajəláci á ofada yí í mú dúg nyə na mənkenya má kudad. Sás dəonŋ mú mpu shimal dúg nə ndeé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námə gwoonŋ mə Yésus dí.» ⁵⁷ Pyêr mú kílyə nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cə, ŋgwól múúd mú nyiŋgə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námə ŋgwól múúd wán.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála má cə je bə wəla ŋgwúd ntáni, ŋgwól múúd mú nyiŋgə zə báásələ ná: «Jí ntó, muud éga bəndəh Yésus wə bwá á bə. Ngaá a ji námə muud á Galilê?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ŋgə ci yí.» Pyêr ŋgə ná lás ntáni, ŋgwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwáməba mú yid dúg Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú tədəga ciyá Yésus nyə amə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kílyə mə ija ilóol.» ⁶² Pyêr mú cúwo tóon kə də nyēsh nə yā. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ŋgə cəgələ Yésus, bwá ŋgə yíd nyə. ⁶⁴ Bwá á cəxlə nyə sá míshúd ka ŋgə ci nə nyə ná: «Lwóg nə wo ji *muud micúndá, jaawəg sá muud nyə amə yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ŋgə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

*Bwá ŋwa cígúlá nə Yésus má jalá nə ya
(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)*

⁶⁶ Mán mələm, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó máceξ bwá á seəŋgya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonŋ ósémbye ó mílósú wā Zembî dí. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo jisə *Kríst, jaawəgú sē». Nyə nə bwo ná: «Mə tēem jaaw bí, bi ámagələyé. ⁶⁸ Mə jí námə bí njígá na, bi ábəsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkidíga, *Mwân mə Múúd nyə é kə ji shí mbwə məncwúm mə Zembî á ŋkul nyēsh dí.» ⁷⁰ Bēsh ntāg ná: «Ntó ji ná

* **22:44** Sā jēsh jisə cilyá wā ímpánzə íga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə byo. **22:53** 19.47; 22.3 **22:61** 22.34; Mat 26.34; Mak 14.30 **22:64** 7.16 **22:67** 9.20; Yuá 10.24-25 **22:69** Dan 7.13; Sóm 110.1; Mis 7.56 **22:70** Mat 26.63; Luk 1.32-35

wo ji *Mwân má Zembî?» Nyə nə bwo ná: «Biméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwə mú ntâg ci ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshined yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

*Yésus mə ká kaad wá Pilât
(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)*

¹ Gúfúgá búúd jêsh mú tɔw kyey kə nə Yésus wá Pilât. ² Kə wós nûn, bwə mú ngə búgə nyə lású ná: «Sá ámə kwey múúd éga ngə sá nə lwoŋ búúd jísú mitédúgá mí ngəg nə búbulə mílúúd, a ngə ci ná nyə wá jísə Mesî, Njwú-buud; a ngə sá ná bwə kú jəna *Káázəl tóya.» ³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilât mú ci nə mílúúú myá ofada nə mən̄kumbə mə búúd ná: «Mə akwéyé nə muud éga má shwey wôŋ.» ⁵ Bwə mú ci nə nyə ná: «A ngə shwambulə kúl búúd jísú. A má ngə yə bwo minjígá wú Galilê, wós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilât má gwág ntúni yí, a mú jí nkí Yésus jí muud á Galilê. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus jí muud á faan lá ijwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwə kág nə nyə wá Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwôw mɔŋgúd.

Yésus mə ká kaad wá Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusug ja nyə á dág Yésus yí. Nəcə bwey nyə á dɔ bwey sɔ ná a dág nyə nə isâ nyə á dɔ gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dág. ⁹ A mú jí Yésus zhwoŋ minjígá, nji Yésus kú bəsa. ¹⁰ Milúúú myá ofada bən̄ŋ *Oyíguli ó máççə bwə á bə cínŋgú bwə ngə búgə Yésus mílósú nə nkúd. ¹¹ Herod bən̄ŋ ifulish byé bwə ngə ŋwa nyə mpyóŋ nə mpyóŋ, ngə cágulə nyə. Bwə mú bwéed nyə jɔjɔ jud ná ndéé nyiŋ nyə ná bwə kág nə nyə wá Pilât. ¹² Herod bá Pilât buud bwə á dɔ bə nə ifumuga wá, bwə mú ççə shwə jwôw dɔŋgúd.

Yésus má nyingə kə kaad wá Pilât

¹³ Pilât mú sɛɛŋg mílúúú myá ofada, nə micí nə buud bêsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ngə shwúguli kúl búúd jín. Ká dɔgá, mə má jí nyə minjígá bí ngə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tɔ wôŋ isâ byêsh bí ngə cɛɛl bwaagulə nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námə ná a cugé nə məbyaagulə, gwə wá á má nyingə nti sá nyə yí. Ntó jí ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgúli ná ndéé mə bíd nyə.»

*Bwə ban Yésus, cɛɛl Barábas
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)*

¹⁷ *[Pilât nyə á dɔ bə nə fúlú ná zaŋ *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bêsh bwə mú kɛm ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wɔŋgú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwə á sá ná buud bwə sáag minjáádə nə ijwú, bwə gwú námə múúd. ²⁰ Pilât mú kwo lésha nə buud bwə á ngə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwə mú kɛm ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» ²² Pilât mú nyingə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bôw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wôŋ í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwə fyámúsəg nyə mílwóŋ ná ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwə mú nyingə kɛm ná a bwámbuləg Yésus kwolós dí, ŋkwiimbyê ngə yáag yáagúg. ²⁴ Pilât mú ŋwa cígúla ná a zə sá sá bwə ngə jii yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwə á ngə gwáám b yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cín̄-cində nə məgwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwə kág sá nyə nda bwə dág ná.

*Bwə ká nə Yésus kwolós dí
(Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)*

²⁶ Ja bwə á ka ngə kə nə Yésus yí, bwə á bii Shímun á Sirên ngə wú ífambə, bwə mú zhimb nyə kwolós ná a nkényúg, ngə bɛ Yésus. ²⁷ Zhwoŋ buud wá kúl búúd, nə budá bwə á

ngə bɛ, bwə ɲə *bí məbwə íbəd dí†, bwə ɲə tədwa. ²⁸ Yésus mú yid dág búdá bəɲgá, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jí mə, jügá biméfwó nə bwân bún, ²⁹ nəc é í bá wós ná buud bwə bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí mə jəla, bá buud bwə abwélé ɲwa mábum, kú bwɛɛ nyéɲgə bwân wá.” Mwəw búúd bwə bá lás ntó má mə ɲə zə. ³⁰ Nə ndéé bwə bá ci nə mimbəɲ ná: “Kádágá sə,” bwə nə ɲkwúndágú ná: “Shweeləgá sə.” ³¹ ɲkəmsá ná bwə fwó sá lí á búš nda bwə ɲə sá ga, jəɲ í bá bə nə fumbə ntədélé?» ³² Ja bwə á ɲə kə nə Yésus yí, bwə á ɲə námə kə nə míl mímáwúlú mí búúd mímá ná bwə kə gwú bəɲɲə.

*Bwə bwambələ Yésus kwolós dí
(Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)*

³³ Ja bwə mə kə wós kúl bwə də jəw ná «Bwundú lúú» yí, bwə mú bwambələ Yésus kwolós dí, bəɲɲə mímáwúlú mí búúd mímá myəɲg, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə məncwúm, nyíga jéd nyádí mbwə məkóól. ³⁴ †[Nə ndéé Yésus mú lás ná: «Pəpa, juug bwo, nəc bwə ampúyé sə bwə ɲə sá yí.»] Bwə mú wusə mpaambə shú kaawúlə míkáándə mí Yésus. ³⁵ Zhwoɲ buud bwə á bə bwə tál də dág.

Mbáwúlú múúd í cénd mítádúgá

Micí mí mú ɲə cágələ Yésus, ɲə dí ná: «Nyə á də dí cəgushi buud hí, a cágug nyəméfwó, ɲkí a jí *Kríst, muud Zembí nyə a féesh yé». ³⁶ Ozimbí bwə á ɲə námə cágələ nyə; bwə mú shísh nyádí kə yə nyə məlwəg mə ábibyenzhá. ³⁷ Bwə ná: «ɲkí wo jí ɲjwú *Oyúden, cəgug wóméfwó.» ³⁸ Bwə á cilə cilyá, bwambələ nyə wə ɲgɛɛ lúúd gwów ná «ɲjwú Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbáwúlú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «ɲgaá wo wə jí Kríst? Cəgugá wóméfwó wo ka námə cəg sə.» ⁴⁰ Wúl mbáwúlú mú féel, jum

nyə ná: «O! Wo jí námə íntúgúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembí? ⁴¹ Shwə bəɲ mə jəla nə íntúgúlí íga, nəc shwə a sá námə ísá í jəlá ná shwə bəg nə íntúgúlí yí. Ká nyɛ, nyə abwélé sá sá abúbəw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tədugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byô yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, shwə é bə múús *Paradis.»

Shwíy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwəw í á bə í mú ɲgɛɛ tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyésh ná ɲkwed kə wós məwəla məlól mə mɲwó-kugú, ⁴⁵ jwəw í mə shwaaw, *sanda í á də kaləwo *Mɲáanzə Zembí yí í mú sɛɛl tətám ná cáɲ. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwəw ná: «Pəpa, mə mə kɛɛl *jím jám wódí məbwəd.» Nə ndéé a mú jímal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbí mə dág ísá í á ɲə sý yí, a mú yə Zembí gúmá, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə tətəlí muud.» ⁴⁸ Buud bəsh bwə á ɲə zə nə mikúlá áncuncuma ná bwə zə dág lugə-lugə sə wá, ja bwə mə dág ísá í á ɲə sý yí, bwə mú ɲə nyɲgə bwə ɲə *bí məbwə íbəd dí nə məcɛy mə lám. ⁴⁹ Buud bəsh bəɲɲə Yésus bwə á bə nə wóɲgə wá nə budá bəɲɲə bwə á ɲə kyey té wúlə Galilə wá bwə á bə bwə tál shwóg-shwóg ka də dág.

⁵⁰ Nə ndéé, ɲgwól múúd nə jínə ná Yóseb mú zə wós, a ɲjúl tətəlí muud nə jəjə lám, a ɲjúl námə muud á gwoɲg mílúlúú myá ləəm. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimatə, nyə a shígé bə cáɲ nə cígúlá bwə á ɲwa yí nə sá jəsh bwə á ɲə sá yí. Nywáá nyə á ɲə jí a ɲə gwánd Faan mə Zembí. ⁵² Nyə á ka kə wə Pilát, kə gwáámə nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí ná ndéé kə wá nyúl shwoɲ bwə á bwagələ kwóógúd yí, í ɲjúl bwə nda fwo bwɛɛ bwíg wúl

† 23:27 bí məbwə íbəd dí: Bílə mbwə bəd dí í á də lwágələ ná muud mə bul gwág sá í ɲə sý yí cɛy lámúd. 23:29 21.23 23:30 Ozé 10.8; Mbú 6.16 23:31 1Pr 4.17 23:33 Iza 53.12 23:34 Sòm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mís 7.60 ‡ 23:34 Isá bíś cilyá íyug íga dí cwú yí í cúgé bóól ókálad wá yágúd. 23:35 Sòm 22.8 23:36 Sòm 69.22 23:37 Mat 27.11 23:43 2Kr 12.3 23:44 Amo 8.9 23:46 Sòm 31.6; Mís 7.59 23:47 tətəlí muud: Mat 27.19; Mís 3.14; 7.52; 22.14 23:49 8.2-3; Sòm 38.12

mbimbə cínəŋ cwû. ⁵⁴ Jwôw dœŋg í á bə ntâg jwôw bwé dú kwəməsa Sábaad yí, kwəməsálə wœŋg í á shí námé tééd.

⁵⁵ Budá bə́nəŋ Yésus bwé á du ŋgə kyey té wúlə Galilē wá bwé á ŋgə bə́ Yóseb kə wóós shwoŋ dī, kə dúg nda nyə á wá mbimbə má Yésus cínəŋ ná.

⁵⁶ Bwé mú nyingə, bwé kə kwəməsa ísá í ámpə-məcud nə olabínda. Bwé mú woga jwôw lú Sábaad nda cəx í á ŋgə ci ná.

24

Yésus mə gwûm

(*Mat 28.1-8; Mak 16.1-8*)

¹ Jwôw shwénde má dú tééd yí, ná námé mpámán mpámán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəməsa wá shwoŋ dī. ² Bwé mú kə kwey nə məma kwóógú í ámə du juwal shwoŋ yí í músə í mbwúg koogú.* ³ Bwé mú nyí shwoŋ dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwámba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwé ŋgə ná ntíya, seegya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo na kúnə-kúnə, bwé njúl nə mikáándé mí ŋgə ŋkənwə. ⁵ Inkuŋkúúnd í mú shwiy búdá nyúúlúd, bwé mú kúd məmpwoombə shí. Buud obá bœŋg bwé mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mé zə sɔ́ múúd ŋgə cəgə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a má gwûm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí bínəŋ njúl Galilē ná. ⁷ Ngaá nyə á ci ná í jii ná *Mwân mə Múúd káánzəg məbwə má búúd ɔ́ *mísámúd, bwé bwambulə nyə kwolós dí ná ndeé a mú gwûm jwôw áléel.» ⁸ Budá bwé mú nyingə téduga lésú wœŋg.

⁹ Ná ndeé bwé mú wú shwoŋ dí kə bwiing *búúd ɔ́ lwámá wûm nə ŋgwúd isá ini byēsh, bwé bwiing námé bóól *ómpwíin bēsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magudála, nə Yuána, nə Mariya nyœŋgú mə Zhâk, nə bóólúgá bə́nəŋ bwé á bə wá. Bwé á ŋgə bwiing buud ɔ́ lwámá isá byœŋg, ¹¹ nji buud ɔ́ lwámá bwé á ŋgə ŋwa bwo nda buud bwé

ŋgə ci isá bísə kú nə wúmbulé yí, bwé áshíge magulə lâŋ wáŋ. ¹² Nji, Pyêr mú tôw, a mú kə nə kúlə shwoŋ dí. A mú bœlə, a mú dúg nji obándashi bwé á dul Yésus nə ndí wá. A mú nyingə kə njów a ŋgə káam sá í ámə sîy yí.

Ompwíin óbá bwé bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwôw ŋgwúd dœŋgú, *ompwíin ɔ́ Yésus obá bwé á ŋgə kə dánd bwé á du jôw ná Imawus yí. Wúlə Yurásalem kə wu í á jee bə okílomáda wûm nə óbá†. ¹⁴ Bwé á ŋgə kə bwé ŋgə lésha mpédúgá nyəŋ, ŋgə bwiing isá byēsh í á sîy yí. ¹⁵ Í mú kə wóós ná, bwé ŋgə kə ntáni bwé ŋgə lésha ŋgə faas ii, Yésus nyəméfwó mú zə kwey bwo, bə́nəŋ bwé mú ŋgə kə. ¹⁶ Nji mísh máŋ má á bə nda gúl sá í á ŋgə ntágulə, bwé áshíge yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílāŋ bí ŋgə zə bwiingya zhí nə zhí míga?» Bwé mú shigula, bwé ŋgə nyín nda bwé má shúsula nə zhwoŋ. ¹⁸ Nyœŋg nyə á bə nə jínə ná Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wá jí ná wo njúl Yurásalem wo kú mpu ísá í má sîy mwôw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé ísá?» Bwé ná nyə ná: «Isá í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndə yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgə bə ŋkí lal ŋkúl mísh má Zembî nə mísh má búúd bēsh dī. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúluú myá ofada nə otówe ɔ́ shwóg bású bwé á kusha nə nyə ná a yág, bwé bwambulə nyə kwolós dí ná? ²¹ Sə á ŋgə bwánd nə búgə ná nyə wá nyə é zə yíl *Izəryél mányámád. Nji í áshíge ná bə ntó. Múús jí jwôw áléel bwé shínulə sá isá byœŋgú. ²² Í má məel nyingə bə, bóól búdá wá sádí gwoŋg bwé má zə ntágulə sə milúu, ná bwé ámə kə shwoŋ dí mpámán mpámán, ²³ bwé shíge kwey mbimbə yé cínəŋ; bwé mú zə jaaw ná bwé ámə dúg *wəŋgəles, wəŋgəles bœŋg bwé mú jaaw bwo ná

23:55 8.2-3 **23:56** MmN 20.10 * **24:2** Mat 28.2 ŋgə ci ná éŋgəles wə nyə a bíŋgal kwóógú dœŋgú kənd koogú. Dúgúg ivugali í shwoŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dī. **24:6** 9.21-22 **24:9** Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † **24:13** Osatád məwûm mäsaman. **24:19** 7.16 **24:21** 1.68; 2.38 **24:24** 24.12; Yuá 20.3-10

Yésus ηγə cugə. ²⁴ Bóól búúd ó gwoong jísú bwé shí námə kə shwoη dí, bwé kə kwey isâ nda búdá bwé ámə jaaw ná; nji nyε, bwé shígé dúg nyə.»

²⁵ Nyε mú ka zə lás nə bwo ná: «A bi má bə nə shúg e! A bí caálə *magulə ná isâ búúd ɔ mícúndə bwé á ci yí bísə búbálé e! ²⁶ Ngaá ná í á jii ná *Kríst júgug ntáni ná ndeé a mú nyiηgə ηwa gúmə jé?» ²⁷ A mú ka zə sá nə bwé mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembî ηgə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ mícúndə. ²⁸ Bwé mú ηgə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwé á ηgə kə yí. Yésus nyε mú sá nda a cɔ kə nə njəond shwóg. ²⁹ Bwé mú yáag nə nyə ná a kú cɔ, bwé nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú má bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyíi njów ná a ji cínəηg bwádí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bánəη bwé má zə ji shí ná bwé də yí, Yésus mú ηwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fêy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh má mú ka tεem bəη bwo ná ndeé bwé mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshúd. ³² Bwé mú ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ηgə lésha nə sé zhíi nə zhíi ηgə féég sé micilyá mí Kálaad Zembî yí, ngaá ná milâm mí ámə ηgə bə sé ná gwəp-gwəp nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwé mú tí njəond námə wəla dəəηgúd nyiηgə kə Yurúsəlem. Bwé mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wúm nə ηgwúd bánəη buud bwé á zə seηgya nə bwo wá. ³⁴ Bwé mú kə jaaw bwo ná jísə búbálé ná Cwámə má gwúm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwé mú bwiiηg bwo sâ í ámə bə nə bwo zhíi nə zhíi yí nə nda bwé ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fêy buléd ná.

Yésus mə lwágulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwé ηgə bwiiηg bwo gwo ntáni, Yésus má cúwo, zə tów bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.»

³⁷ Məmə yáag-yáag íηkujkúund í mú shwiy bwo nyúúlád, bwé ηgə dúg ná *jím wə bwé má dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ηgə búbulə yí? Jí bí ηgə bə nə məshwán milámúd yí? ³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jísə mpú bə mə wə éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bə nə ifúndə nə iyasə nda bí ηgə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ηgə ci ntáni a ηgə lwágulə bwo məbwə nə məkuú mé. ⁴¹ Bwé á bə bwé mú nə məshusug, bwé ηgə káam, nji bwé kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dé wa?» ⁴² Bwé mú yə nyə kúl shú mbufá. ⁴³ A mú ηwa gwo, a mú də bwé ηgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bə yí óni; mə á də jaaw bí ná isâ bísə cilyá shú dām Cεε má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndə nə osôm dí yí byêsh í jəlá nə bá s̄y.» ⁴⁵ A mú bēny bwo fug ná bwé gwágúg micilyá mí Kálaad Zembî. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ntága “Kríst mə bá jug ná ndeé a gwúm jwôw áléelud, ⁴⁷ bwé ka bá də cúndə jínə déd nə buud bwé céndúg mitádúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəəηg í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoη byêsh.” ⁴⁸ Bi wə básə ówúshined wā isâ byəəηg. ⁴⁹ Ná ndeé, mə bá ntí bí sâ Dā nyə á kaag bí yí. Bi bəη jigá wa ηgwála kə kumə ja mpífə í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus mə kə gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ηgwála kə nə bwo kúnə-kúnə nə Betanî. Kə wós nūη, a mú bān məbwə bwádan nə bwo. ⁵¹ A ηgə bwádan nə bwo ntáni, a mú ηgə béégya nə bwo, ηgə ηkāη kə gwôw. ⁵² Bəη bwé mú kúdəw shí yə nyə gúmə ná ndeé bwé mú nyiηgə kə Yurúsəlem nə məshusug milâm ná

24:25 24.45 **24:27** 24.44 **24:32** 24.45 **24:34** Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 **24:36** 1Kr 15.5 Səlugá milâm shí: Luk 2.14 **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49 **24:41** Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ mícúndə: Iza 52.13-53.12; Ozê 6.2 osôm: Sôm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21 **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22 **24:53** Mis 2.46; 5.12

cwóó. ⁵³ Bwé mú kə ji *Lun mé Zembî
kú ná kwo wú, da ságusə Zembî.

Jɔjɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔjɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dî. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul cœl yé (13.23; 21.20), mínyɔn̄ə mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bœɔng Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg nə Yésus-Kríst jisə Mwân mə Zembî. Sá bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsə cilyá wa má mäsə shú ná bi máguləg nə Yésus jisə Kríst, Mwân mə Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúú 2 kə wós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zangbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá mœɔng mə sá ná sə mpúg nə Yésus ji búbálé Mwân mə Zembî.

Tééd lúú 13 kə wós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəmsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwûɔ Yésus nyə á cwîny ompwíin bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíin bé mábwád ná (17). Yuánes mə nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúul ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə nkul mányúulád (20-21).

Ciyá í á nyee muud

¹ Mátéédulé mə isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jœɔng í á bə ntəg Zembî. ² Bá

Zembî wə bwá á bə mátéédulé mə isâ byêsh dí. ³ Gwá wə í á té isâ byêsh; kú nə tœw sâ wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jœɔng dí, cug jœɔng í njúl mənkenya ngələ kwan buud. ⁵ Mənkenya mə á ngə faan yídúgú; nji, yídúgú í áshigé magulə lóg mənkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zəg bwiing sâ í dúgyá nə mənkenya mœɔng yí, shú nə buud bēsh bwá búgúlág nəcé bwiingyá jœɔng. ⁸ Nyə dí nyə á bə mənkenya; nyə á yida zə bwiing sâ í dúgyá nə mənkenya yí. ⁹ Mənkenya mœɔng mə á bə fwámé mənkenya, mâ ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bēsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwá námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shigé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bé dí, nji buud bé nda magulə lóg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á lóg gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo nkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembî. ¹³ Bāɔ bwá mə byêl, kú bə byélé í ngə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh ján yí, nda nyiŋgə bə ná muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá mə byêl byélé á ná Zembî wə mə byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyee muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sá á beny milwaná myé, mí njúl milwaná mí Mwán mə byêl cúgə mwɔ mə Sóɔngú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwôw ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpúsə; nji, a mə tœw mə shwóg, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wœɔng wə éne» ¹⁶ Sá bēsh sá á mə bə nə kœw nyádí zhwog tœm dí, a ngə cugə nə sə nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb mácéɛ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud

1:1 Mat 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə nkul dúg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mat 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwaná mí Mwán mə byêl cúgə mwɔ mə Sóɔngú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12

nyə abwélé dúg Zembî. Nji, Cúgá lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dúsé námá Zembî yí, dwé wé í á sá ná Zembî mpúyág.

Yésus mə tééd ísý

(*Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17*)

¹⁹ Oyúden bwé á kənd ofada nə *Olevîť kə shilə Yuánes ná: «Wo wé zé?» A mú ka bwiing bwo sâ Yésus jísá yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mεε dí jísá *Krîst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwé á ka námá jî nyə ná: «Ká wo wé zé? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wé *Muud micúndá†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wé zé? Sá kég bęsa nə buud bwé ámə nti sá wá ná jî? Woméfwó ngə ci nə wo wé zé?» ²³ A mú bęsa nə bwo ná: «Mə wé kál í ngə cúndə shí a shwéeshád yí, ngə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwám̄ba í bég tútəli” námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevîť bwé á kəndəw wá bwé á bə *Ofarizyē. ²⁵ Bwé mú ka jî nyə ná: «ŋkí wo dí Krîst, wo kú bə Eli, wo kú nyingə bə múúd micúndá, nəcé jî wó ngə duu buud yí?» Yuánes mú bęsa nə bwo ná ²⁶ «Mεε mə ngə duu buud májúwód. Nji ngwól múúd jî na mpédúgá nyínád, bi ampúyé nyə. ²⁷ A ngə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé nə mə cínuyəg nyə mikwoolú mí mánjwub məkuúd.» ²⁸ Sá ni í á ngə s̄y Betanî, Zhurdê fanjwiny, kúl Yuánes nyə á ngə duu buud yí.

²⁹ Ná ndéé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ngə zə nyódí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wé éga, nyə wé má zé yíl búúd ɔ shí ga *sám wánj. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ngə zə mádí mpúsə; nji, nyə wé nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wé nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wé má á ngə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ó *Izəryél bwé

mpúg nyə ná, gwé wé má á zə ngə duu buud májúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagələ ná: «Mə a dúg Shíshim ngə shulə wú gwôw nda faf ná ndéé zə jî nyə nyúúlád. ³³ Mεε mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zég ngə duu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim má shulə zə jî nyúúlád yé, nyə wé má bá də duu búúd Ŋkēŋkē Shíshiməd.” ³⁴ Mεε mə a shí ntág dúg, mə ngə bwaagələ ná nyə wé jî Mwân mə Zembî.»

Ompwíin wá ashúshwóógú
(*Mat 4.18-22*)

³⁵ Í á ka zə bə mán mələm, Yuánes bənôŋ bóól *ómpwíin bé óbá bwé njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ngə cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wé éga.» ³⁷ Ompwíin óbá bəng bwé mú gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndéé bwé mú kə ngə bę Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwé ngə bę nyə, a mú jî bwo ná: «Bí ngə sɔ jî?» Bwé nə né ná: «*Rabi, wó də jî ngow?» (Rabi mə ká ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwé mú ka kə dúg kúl á də jî yí, ná ndéé, bwé mú jî cínəng nyódí jwôw dəngú. Í á bə jwów í mú ngεε məwəla mənê m̄a mpwó-kugú.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwé á gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndéé bwé mú bę Yésus wá, ngwólúgá nyə á bə André mínəŋə mə Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wé mínəŋə yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sé má bwəma nə Mesî (jíné dəng í ká ná Krîst).» ⁴² A mú kə nə nyə wé Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndéé a mú ci nə nyə ná: «ŋgaá nə wo wé Shímun, shwóóŋgú ná Yuánes; wo bá zə də jówəw ná Séfas» (jíné dəng í ká ná Pyêr).

⁴³ Mán mələm, Yésus nyə a njwa cígúlá ná a ká Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bęg mə.»

1:19 5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwé á ngə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

1:23 Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13 **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbú 5.6 **1:30** 1.15 **1:32** Mat 3.16 **1:34** Mwân mə Zembî: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 **1:36** 1.29 **1:40** Mat 4.18-20 **1:41** 4.25 **1:42** Mat 10.2; 16.18

44 Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd má André bá Pyêr.

45 Fílíp mú ka kə wə Natanaêl kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mə Yóseb bwə ηgə ci ókálaad ɔ məcɛɛ má Moyíz nə bəɔηg ɔ *búúd ɔ mícúndád yé.» 46 Natanaêl mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jí nə ηkul zhu Nazarêt?» 47 Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaêl ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jí fwámé mwâ *Izəryêl, kú yíl, kú bəd.» 48 Natanaêl mú jí nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədəl?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá *figyê di, biná Fílíp kú fwo lésha.» 49 Natanaêl mú ci ná: «Rabi, wεε jí Mwân mə Zembî, wεε jí Cí á Izəryêl.» 50 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má *búgula nəcé mə jaawúlə wo nə mə á ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug nə wo bá dúg isâ í bá nyingə bul bə í anúní yí.» 51 A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə bá dúg jonə ná bagá, *wəəngəles ó Zembî bwə dúgá bád də shulə *Mwân mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

1 Mpásə mwôw mábá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwála á Galilê bwə jów ná Kana yí, bwə á ka sá zan. Mariya á nyəngú mə Yésus nyə á bə cínəηg. 2 Bwə á jów námá Yésus ná a kág zāη nyəngúd, təw *ompwíín bé. 3 Í á ka zə bə, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwə cúgé ná nə məlwəg». 4 Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bāη nə inéy? Wəla dām í afwóyé wóós.» 5 Nyəngú mú ci nə osóol ɔ mäsáal ná: «Bí ɔ sá sâ jēsh nyə é ci ná bí sáág yí.» 6 Na jí ná, idəpla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwə á də balan nə byo dólə gusa mīngusa mí íci. Idəpla byəηg í á bə ciigá nə məkwoógú, í njúl ná dəpla ηgwúd je

kə ílwunǵá í májúwó ηkí mwəəmb ηkí wúm nə íbá.* 7 Yésus mú ci nə osóol ɔ mäsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na idəpla índ.» Bwə mú lwándulə byo ná cwóó. 8 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dəplə ja níid bí kág yə múúd ηgə sá dína yé.» Bwə mú dəplə, kə yə nyə. 9 Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kagələ məjúwó má má shín nyεε málwəg máni; nyə a shígé mpu kúl málwəg məəηg má á ηgə wú yí, osóol ɔ mäsáal báá, buud bwə á dəplə məjúwó wá, bwə ηgə mpu. 10 A mú jów múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwə də sá idína yí, bwə də tééd fwo yə búúd məlwəg má búl nywa má, ka zə shúgula nə məəηg má abulé nywa má ja búúd bwə mú ηgə shwág yí. Ká wεε wo ámə nyingə baagələ málwəg mə anyunywaâ zə wóós wəla ga dí?»

11 *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ηgwála á Galilê bwə jów ná Kana yí lwóya milwané myé, ompwíín bé bwə mú *búgula nyə.

12 Ja ísâ íni í má shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bənəη nyəngú yé nə omínyəηú bé nə ompwíín bé. Njí, bwə á jí wu njí bábaalé mwôw.

Yésus mə wíηg búúd ɔ míkus Luη má Zembî
(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

13 Nda zāη Páska í á bə í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. 14 A mú kə kwey ná, nə buud bwə á ηgə kusha inteny wá, nə bəəηg bwə á ηgə kusha itəw nə məfaf wá, nə bəəηg bwə á ηgə sá icénd í *mwaanê wá bwə má kə jí nə míkus *Luη má Zembî. 15 A mú ηwa míkwoólú sá lwóη ná ndeé wíηg yíl bēsh Luη má Zembî, wíηg námá itəw nə inteny. A mú ηgə lwəgusə omwaanê búúd bwə á ηgə sá icénd wá, shín lwág itəwuli byāη. 16 Nyə nə buud bwə á ηgə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá ísâ íga wa. Kúgá ηwa njów má pupa nda watála.»

1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42 2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na jí je bə ólitre məwúm mwəəmb ηkí təd. 2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19 2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sòm 69.10

17 *Ompwíin bé bwé mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Ceeí má ngé ceel njów wô yí, í ngé gwó mē lámúd nda kuda».

18 Oyúden bwé mú zə lās nə nyə ná: «Wo ngə zə sá isâ íni ná wo má fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» 19 Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyingəg lwó bi nywo nji mwôw málól.» 20 *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwóga mé má á nwa buud mimbú məwúm mánə nə mísaman, wεε má ci ná wo é lwó nywo nji mwôw málól?» 21 Ndug nyúul nyé wá nywáá nyə á ngə jôw ná Mpáánzə yí. 22 Ompwíin bé bwé á kə nyingə téduga lésú Yésus nyə a lās wəngú ja nyə gwúm yí, bwé mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námé lésú yé.

23 Í á ka ngə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zāh Páska dí Yurúsalem yí, zhwoog buud bwé á *búgula jínə dé nə dúgúlə máshimbá nyə á ngə sá má. 24 Nji Yésus nyə a shígé ngə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ngə mpu bēsh. 25 Í áshígé nyingə jii ná muud zég jaaw nyə ná mbéé jí ntúga, kéel jí ntúga. Nyáméfwó nyə á ngə mpu sá jí múúd lámád yí.

3

Yésus bá Nikodēm

1 Ngwól múúd nyə á ka bə gwoong *Ofarizyēh dí nə jínə ná Nikodēm; nyə á bə námé tówe shwóg *Oyúden. 2 Muud éne nyə á ka kə dúg Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jí yíguli ngə zhu wá Zembî yé. Nəcé, muud cugé nə nkul sá *máshimbá wó ngə sá mága nkí Zembî nyə ayóyé nyə nkul.» 3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbále, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə nkul dúg Faan má Zembî.» 4 Nikodēm mú jí nyə ná:

«Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə nkul nyingə byél yé? Ye a jí nə nkul nyingə nyí nyóngú mwô dí ja ábēé ná ndéé a mú nyingə byél?» 5 Yésus mú bəsa ná: «Búbále, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél zhií á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə nkul nyí Faan má Zembî dí. 6 Byeyí á shí ga í də byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. 7 Kú káam ná má ci nə wo ná bi má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. 8 Nkwó má də kung kúl á kúng yí, wo ngə gwág ncíndə nyé, nji wo nda mpu kómb á ngə zhu yí nə kómb á ngə kə yí. Ntó námé wá jí nə muud má byél byélé Shíshim yé.» 9 Nikodēm mú ci nə nyə ná: «Jāh jí nə nkul bə na ntədəlé?» 10 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wεε muud ngə jíguli bwán ó *Izəryél yé wo ampúyé ísâ íni? 11 Búbále, má jaaw wo ná, sá ngə lās sá sá má mpú yí, sá ngə bwiing sá sá á dúg yí, nji bi nda magulə sá sá ngə bwiing yí. 12 Ja má lās nə bí isâ yá shí ga, bí nda *magulə yí, bi básə nə nkul magulə yá gwôw na ntədəlé? 13 Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námé nji *Mwān mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. 14 Ná ndéé, námé nda Moyíz nyə a bān vuguli nywā gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwé bág námé bān Mwān mə Múúd gwôw, 15 shú ná muud yēsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. 16 Nəcé, Zembî nyə á ceel buud ɔ shí ga nə mbíya yáág-yáág ceelí, váál á ná, nyə a yána Cúgá lú Mwán dé nə muud yēsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə. 17 Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zég yə búúd intágulí, í á yida bə ná a zég sá ná buud bwé fáamug. 18 Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányingəyé ná bwəma nə intágulí; muud mə yidá bə kú búgula yé, intágulí byé í má

2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 3:1 Nikodēm: 7.50; 19.39

3:2 Mat 22.16; Yuá 2.11 3:3 1.13 * 3:3 Kúl jēsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, ból bwé ngə ci ná «byél byélé á gwôw». 3:5 Tit 3.5 3:6 6.63 3:8 Ekl 11.5 3:11 3.32; 8.26 3:12 12.32; 14.1-3; 17.5 3:13 Mik 30.4; Rom 10.6 3:14 Ilh 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 3:15 20.31 3:16 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 3:17 12.47 3:18 5.22

bwey bæ; í má bwey bæ næcé a má bæ kú búgula Cúgá lú Mwán má Zembî. ¹⁹ Dugá, Zembî nyə a sá ná sémyé mílósú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwá mú yida cœl máyídúgú cə mənkenya. Bwá á sá ntó næcé bôw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yêsh mə dɛ sá mábôw yé má dɛ mpii mənkenya, nyə ádé kə kúl mósú yí, a fúndó ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ngə bɛ obúbálé yé má dɛ kə kúl mənkenya mósú yí, í nyínúg ná a ngə sá misóólúgú myé váál Zembî ngə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənôh *ompwíin bé. A mú kə ji nə bwo wu, a ngə duu buud. ²³ Í á bæ, Yuánes ngə námá duu buud Inən, kúná-kúnə nə Salím, næcé məjúwó má á bæ wu ŋkí bulya. Buud bwá á ka dɛ kə, dɛ kə duwan. ²⁴ Na nyə á bæ bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənôh ngwól *Yúden bwá á ka zə séŋusa məkəl shú sâ í dúgyá nə ngusa yábé yí. ²⁶ Bwá mú kə wə Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bí á bæ Zhurdɛ faŋwíny wó á ngə bwaagulə lán yé yé, a ngə duu buud, buud bēsh bwá mú ngə kə nyádí.» ²⁷ Yuánes mú bɛsa ná: «Muud cugé nə ŋkul bæ nə sâ, Zembî kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí búsa mə owúshined ná mə á ci ná: “Mee dí jísá *Kríst, mee ji nji muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ŋwá bá yé, nyə wə jí nə mudá; shwó yé tál cínəngú ngə gwágulə nyə yé, nyə é bul bæ nə məshusug ja á gwág kál má múúd bá yí. Váál məshusug dœng wə má jí nə ndí yí, məshusug ntə nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngəg nə jwə, mee dām ngə jímb jímbúg.

³¹ «Muud ngə zhu gwów yé ngə cə buud bēsh; nyœng ngə zhu shí yé ji

námá nji muud a shí, a lás námá nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ngə zhu gwów jŋh dí yé ngə cə buud bēsh. ³² A ngə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwá ángê nə magulə sâ á ngə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlá bwaagulələ wœng yé má lwágulə ná Zembî ji búbálé. ³⁴ Næcé muud Zembî nyə á nti yé má dɛ lás íciyá í Zembî; næcé, Zembî mə yə nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dâ má cœl Mwán, nyə a má bəd nyə isâ byēsh mábwád. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwán mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwán má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyên bwá má gwáduga ná a mú ngə bul bæ nə *ompwíin ntə Yuánes, a ngə duu buud ntə nyə. ² Nji, Yésus nyəméfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wə bwá á ngə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a kə Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóós ngwála á Samariya bwá dɛ jŋw ná Sikâr yí, ngwála wœng í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwûh mə Yákwab í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bæ a má tag nə njœnd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bæ na, jwów í mú ŋge tólóg dí.

⁷ A njúl na ntúni, ngwól mudá á Samariya mú wóós ná a zə də májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yég mə məjúwó má ŋgul.» ⁸ Í á bæ ompwíin bwá má kə ngwála ná bwá kə kusə ídâw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Né ji? Wo mwâ *Yúden, wo bálé gwáamb mə shilə Samariya məjúwó?

3:19 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2 **3:24** Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34
3:27 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 **3:29** Mat 9.15 **3:31** 8.23; 15.19;
1Yn 4.5 **3:32** 3.11 **3:35** 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 **3:36** 3.16 **4:1** 3.22
4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 **4:5** Mat 33.19; 48.22 **4:9** 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat
10.5; Luk 9.52-53

Jâh í áma té na ntædel?» Mpugá ná *Oyúden bánêh nâ buud ɔ Samariya bwá ádé bæ nâ wónǵó. ¹⁰ Yésus mú bęsa nâ nyæ ná: «Wo ampúyé sâ Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ngá gwáám wo mǵjúwó yé. Wo mbêm mpu, ñki wo wá má yida gwáám nyæ mǵjúwó, a mú yæ wo mǵjúwó mâ cug.» ¹¹ Mudá mú ci nâ nyæ ná: «Cwám̄ba, taamb jí nâ gwaálæ shí, wo ntâg kú nâ dǵɔla; wo é ka ñwa mǵjúwó mâ cug ngow? ¹² Ye wó bul bæ fwámé múúd ntǵ mpáám̄bá jísú Yákwab muud nyæ á yæ sá taamb ga yé? Nyæmfwó nyæ á ngul mǵjúwó mâ wa, bwán bé ngul námá, tǵo iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bęsa nâ nyæ ná: «Muud yêsh mæ ngul mǵjúwó mága yé, nyæ é nyiŋgæ gwág shwáásúlæ minú; ¹⁴ ñji, muud mæ bá ngul mǵjúwó má bá yæ nyæ yé, nyæ abúle nyiŋgæ bwæle gwág shwáásúlæ minú, mǵjúwó mǵwŋg má bá bæ nyæ bwûh í bá ðu wéeshuli mǵjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwám̄ba, yág mæ mǵjúwó mǵwŋgû mæ bág bæ kú ná nyiŋgæ gwág shwáásúlæ minú, mæ nda ná bá nyiŋgæ jii ná mæ zá dǵ mǵjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nâ nyæ ná: «Kaá jǵw ngwûm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mæ cugé nâ ngwûm.» Yésus nâ né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nâ ngwûm. ¹⁸ Næcé wo a má bæ nâ ogwûm ótǵon, nyǵwŋg wó jí nâ ndí ja gaád yé cugé ngwûm woó. Wo má bwiiŋg búbálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nâ nyæ ná: «Cwám̄ba, mæ dág ná wo ji *muud micúndá. ²⁰ Odâ bwá á ðu yæ Zembî gúmá wa mbún gaád; bi bân má ci ná Yurásalem wá búúd bwá kág ðu nyæ gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nâ nyæ ná: «Amuda, *magulag sâ má cí yí. Dúl wæla í bá zæ bæ, í bá bæ, bi kú ná ðu yæ Dâ gúmá wa mbún gaád, kú námá nyiŋgæ bæ Yurásalem. ²² Bí ngæ kænd gúmá kúl bí ampúyé yí; sá bân sá ngæ kænd kúl sá má mpú yí, næcé cugushíle Zembî ngæ cugushi buud yí í ngæ ciŋgya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wæla í bá zæ bæ,

wæla ðǵwŋg ntâg námá wéga, wæla á ná fwámé búúd bwá yæ Dâ gúmá wá bwá é yæ nyæ gúmá nâ *shishim nâ obúbálé. Váál búúd i yæ nyæ gúmá ntó wá Dâ ngá sǵ yí. ²⁴ Zembî ji shishim, buud bwá yæ nyæ gúmá wá bwá jálá nâ yæ nyæ gúmá nâ shishim, nâ obúbálé.» ²⁵ Mudá mú ci nâ nyæ ná: «Mæ mpú ná Mesî zag, nyæ wá bwá ngá jǵw ná *Krîst yé. Ja á bá ntâg zæ yí, a bá zæ jaaw sá isâ byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nâ né ná: «Mæ wǵwŋg wá ngá lésha nâ wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwá mú ntâg wóós, bwá mú ngæ káam ná Yésus ngæ lésha nâ mudá; ñji, tǵo muud nyæ a shígé jii nyæ ná: «Wo ngæ jii jí?» Ñkí ntâg ná: «Næcé jí wó ngá lésha nâ nyæ yí?» ²⁸ Mudá mú lágæ dǵɔla jé na, kyey kæ kwáádá kæ jǵw búúd ná: ²⁹ «Zágá kæ dág ngwól múúd má jaaw mæ sâ jêsh má á sá yí, ye í cugé je bæ Krîst í?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádá, kæ kóomb Yésus nyæ á bæ yí.

³¹ Té ñi, ompwíin bwá mú ngæ jægula nâ Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyæ ntâg nâ bwo ná: «Mæe ji ná mæ dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwá mú ngæ ci bwámé nâ bwámé ná: «Ngwól múúd nyæ áma zæ yæ nyæ bíl idâw?» ³⁴ Yésus nâ bwo ná: «Idâw byâm wá mæ sáág sâ múúd nyæ á nti mæ yé mæ jí yí. ³⁵ Ngaá bí ngæ ci ná í má lág óŋkwoond onǵ ná fwála bwá jálá nâ saag ífambé yí í wóósúg íí? Uhúu. Mæe má ka ci ná: Kændugá mísh bí dágúg, idâw í má shîn wîy ífambá, í mú fwála lú másaag. ³⁶ Muud mæsaag mú ngæ bwey ñwa myána, a ngæ seŋg mpumá shú cug á kandugæ kandugæ; né ndeé, mbǵɔl mæmpæg bá bêsh muud mæsaag bwá gwág mæshusug mbií ngwûd. ³⁷ Wúl kaaná í ðu ci ná: muud mæ bę mpæg yé, nâ yé; nyǵwŋg mæ sáag yé, nâ yé. Sâ kaaná wǵwŋg ngá ci yí jí búbálé. ³⁸ Mæ á kænd bí nâ bi kág saag idâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwá á sêy, bwá wéénd gún; bi bân mú kæ saag

4:10 4.26; 7.37 **4:12** 8.53 **4:13** 6.35; 7.37 **4:15** 6.34 **4:19** 9.17; Mat 21.46 **4:20** Mbá 12.5-14; Sôm 122.1-5 **4:22** Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 **4:23** 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 **4:25** 1.41; 4.29; 7.26; 11.27 **4:26** 9.37 **4:29** Mat 12.23 **4:34** 6.38; 8.28; 12.49-50; 14.31; 15.10; 17.4 **4:35** Mat 9.37; Mbá 14.14-20 **4:37** Msh 6.15

ígúŋ byáŋú.d.»

³⁹ Zhwo buud wâ ŋgwála Samariya wɔŋg bwé á *búgula Yésus nácé bwaagulé nódá nyé á bwaagulé ná: «A má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí». ⁴⁰ Ná ndeé, ja búúd ɔ Samariya bwé á zə wóós wé Yésus yí, bwé á jəgula nə nyə ná a jíg na bwé dí; a mú ja cínəŋgú mwôw mábá. ⁴¹ Buud bwé mú nyiŋgə jág bul zə búgula nácé ŋǧlə gwág ciyá jé. ⁴² Bwé mú ŋgə ci nə mudá ná: «Sá ŋgə búgula ja gaád nácé sáméfwó sá má gwág nyə nə məlwê mäsú, kú ná nyiŋgə bə nácé bwiŋgúlə wô, sá má ka mpu ná nyə wé jí bəle bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mprésə mwôw mábá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyáméfwó nyə á bwey bwaagulé ná: «Bwé ádé gúmal *múúd micúndé má Zembí nyé dí kwáádá». ⁴⁵ Nji, ja nyé á wóós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwé á jɛend nyə nácé bwé á shí dág sâ jêsh nyé á sá Yurúsəlem fwála lə zəŋ yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyiŋgə kə Kana á Galilé, wú nyé á sá ná məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ŋgə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wóós Galilé. A mú kə nyé dí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nácé, nyə á ŋgə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dág *máshimbá nə *isá í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ mäsáal mú ci nə nyə ná: «Leləg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ŋgə cugə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ŋgə ná ka shulə kə, ósól ɔ mäsáal bə bwé mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ŋgə cugə. ⁵² A mú jí bwo wəla bwás í ámə shín mwán yí,

bwé mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nə kugú wəla ŋgwú á tām mwásé.» ⁵³ Sóŋgú mwán mú yag ná wəla dɔŋg dí wé Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ŋgə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wəsh bwé mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábeé Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyiŋgə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

¹ Ja isá ini í má shín yí, *Oyúden bwé mú zə bə nə zəŋ. Yésus nyə á ka námé kə Yurúsəlem zəŋ nyɔŋgú.d. ² Gúl cwoogú í á ka də bə nūŋ Yurúsəlem, bwé dágú jəw gwo hebaré dí ná Bétésda. Cwoogú jɔŋg í á də bə nə mənyíŋgúlé* mátóon, í njúl kúnə-kúnə nə mpumbé bwé á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka də já na mányíŋgúlé mániid, nə wəancím-ncím, nə wə á íbúgúlə í mákuú, nə bɔŋg bwé á bə nə bíl íkál í nyúúl í má shwáám wá. †[Bwé á də já cínəŋgú də bwánd ná məjúwó má búsalag. ⁴ Nácé, ŋgwól *éŋgəles nyə á də shulə cwoogú dí bíl íja, də zə busal məjúwó. Ná ndeé, mbəl í bwé lé kul nyúúl cwoogú ja á má busal yí, í yál, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ Ŋgwól múúd nyə á ka bə cínəŋgú, bwás má jí nyə nyúúlúd mimbú məwúm málóol nə mwəmb. ⁶ Yésus mú dág muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jí ná: «Ye wó cəel yál?» ⁷ Mbəl wɔŋg mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwamba, mə cugé nə muud mə kál mə cwoogú ja məjúwó má ŋgə busəla yí. Í də bə, mə ŋgə ná nywá kə, ŋgwól múúd nywáá má lel kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəólúg, wo báágúg tanjə gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wɔŋgú mú yál námá cé nə cé, a mú báág tanjə jé

4:42 1Yn 4.14 4:44 Mat 13.57 4:46 Mat 8.5-13 4:46 2.1-11 4:48 Mak 13.22; 1Kr 1.22

4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənyíŋgúlé: Sá sá ŋgə jəw nə nyiŋgúlé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jíse milwoŋ mí mámpin mimbá, bwé ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bəg. † 5:3 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísa ná mpédágá iyuug íbá ini yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28

nə ndeé tééd njəond. Isâ íni í á ngə s̄y jwów lá Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwé mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wó éga, jísə wo ci nə wo kú nkēny tanjú gwô.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nwag tanjú gwô wo kyéyug”». ¹² Bwé nə né ná: «Nyáyé múúd nyə nyə ámə ci nə wo ná: “Nwagú tanjú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâl yé nyə a shígé ná mpu múúd wəəngú; í á bə Yésus mə nyəos cínəng búúd bwé á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cə yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ mə Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo mə yâl dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nə sâ í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wó nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwé mú tééd nə bwé lwágulə Yésus cúwúlí, nəcé a sálə sóólúgú ni jwów lá Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəəng ná: «Dâ ngə ná s̄y zə wóos fwála gaád; mee mə séy námə.» ¹⁸ Ja nyə á meel ci ntúni yí, Oyúden bwé mú nyingə bul s̄y nə bwé gwú nyə; kú bə nji nəcé á də yád Sábaad íí, nyə á nyingə námə ci nə Zembî ji Sóóŋgú yé, ntó ji nə a ngə tâl nyəmfwó cé ngwúnd nə Zembî.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nə nkul sá sâ nə lúú yé, a sá námə nji sâ á dúg Dâ mə sá yí. Sâ jēsh Dâ mə sá ntāg yí, Mwân mə sá námə gwo. ²⁰ Nəcə Dâ ngə cēl Mwân, a ka ngə lwágulə nyə sâ jēsh á ngə sá yí; a bá námə lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ mə də gwúmashi búúd, də nyingə yə bwo cug; mbií ngwúnd wəəngú, Mwân mə

də námə sá ná, muud á cēl yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe tō muud lésú, nyə a mə yida yə Mwân nkul nə a dúg cígal mílósú myēsh. ²³ A sá ntó nə buud bēsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bé kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námə Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbále, mə jaaw bí ná, muud mə gwágúlú ciyá jām a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nə intágúlí, a mə yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbále, mə jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəəng ntāg námə wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl mə *Mwân mə Zembî yí. Bəəng bwé bá ntāg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amádí á cug, a mə ka námə sá ná Mwân bəg amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân ji Mwân mə Múúd‡ ná, Dâ mə yə nyə nkul nə a dúg sámb mílósú. ²⁸ Kúgá káam sâ jəəng; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd básə máshwon dí wá bwé bá gwág kəl mə *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bəəng bwé bá bə nə bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm máshwon dí, zə ləg cug; bəəng bwé bá bə nə bwé á sá mábəw wá, bwé bá gwúm máshwon dí, zə bwəma nə intágúlí. ³⁰ Mee, mə cugé nə nkul sá sâ nə lúú wām, mə də sámb mílósú nda mə də gwág nə Pəpá ná; mə də cígal mílósú tútəlí, nəcé mə áde s̄y nə mə sá sâ mə jí yí, nji nə mə sá sá múúd nyə á nti mə yé ngə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə nə məmfwó wé ngə bwiing lán wām, bwiingúlə wəəng í nda bə sá búúd bwé máguləg yí. ³² Ká, muud shús wó ngə bwiing lán wām, mə mpú ntāg nə bwiingúlə wəəng wúsə búbále. ³³ Bì á kənd buud wé YuánesS, nyə á shí ntāg bwiing bí

5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 **5:13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16

5:15 9.11 **5:18** s̄y nə bwé gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námə ci nə Zembî ji Sóóŋgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 ‡ **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembî nyə á nti yé». (Wo ji nə nkul dúg Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34 **5:31** 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34

§ **5:33** Lán ní í jalá nə bə sâ í ngə s̄y Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí.

búbálé waamâ. ³⁴ Mee mə anğê ntâg bwánd né muud bwiingug lán wâm; mə ngə yida lás ntúni shú ná bi dágúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ngə kwan yí, bi á shí ntâg jii ná bi mə kəəs nə mánkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mee ji nə wúl bwiingúlə í ngə bwiing lán wâm, wân í ntə wəəng Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dâ nyə á yə mə nkul ná mə sáág myá, mə ngə sá myo, mí ngə bwiing lán wâm né Dâ wə nyə á nti mə. ³⁷ Dâ muud nyə á nti mə yé nyəmfwó ngə bwiing lán wâm. Bi abwélé gwág kál dé, kú bwele dág mpwóómbú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé nwa jiya bídí mílámúd, nəcé bi anğê nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ngə sọ ná bi mpúg micilyá myâ Kálaad Zembí, bi ngə téduga ná bi é kwey cug á kandugə kandugə cínəng; í njúl ná micilyá myəəng mí ngə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bi acéélé zə mádí ná bi bəg nə cug.

⁴¹ «Mə anğê nə jii ná buud bwə gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bî, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dâ wə nyə á nti mə nyádi jínád, nji bi alégé mə; nkí ngwól múúd mə zə dé jínád íí, bí yida lág nyê. ⁴⁴ Bi bí nə nkul búgula na ntədəlé bi ngə sọ gúmá mənuyúúl mə búúd dí? Bi cugé nə nkul búgula, nəcé bi anğê nə sọ gúmá í ngə zhu wə Zembí á ngwúd nə ngwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ngə téduga ná mə bá shwáman bí wə Dâ. Moyíz muud bí á mə kə kəl mílám nyádi yé, nyə wə mə bá shwáman bî. ⁴⁶ Nəcé, bi mbəm ngə búgula Moyíz íí, nkí bi mə búgula námá mə, nəcé lán wâm wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí anğê nə *magulə micilyá myé ni, bi é ka *magulə íciyá byâm na ntədəlé?»

6

Yésus mə yə ncúlyá buud idâw
(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17*)

¹ Ja ísâ íni í mə shîn yí, Yésus mú lína máng mə Galilê bwə də námá jôw ná Tiberyad yí, kə fanwíny. ² Buud bwə mú ngə bə nyə áncuncuma, nəcé bwə á ngə dág a ngə lwag mimbəl məshimbád. ³ A mú ka bád mbámbánúd, kə ji shí wu gwôw, bənôh *ompwíin bé. ⁴ Na ji ntâg ná, *Oyúden zan *Páska nyán í mú kúná-kúná.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dág ná ncúlyá buud bwə ngə zə nyódí, a mú ka jî Fílíp ná: «Sə é ka kusə íbuléd ngow ná buud óga bwə dág?» ⁶ Nyə á jî ntó ná a gwágulə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ngə bwey mpu sâ á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bəsa nə nyə ná: «Sə tɛɛm kusə íbuléd tâh odanarî mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á nə muud yêsh bə nə jé kúkúl.» ⁸ Nyəəng *mpwíin mə Yésus bwə á də jôw ná André yé, mínyəhú mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd ítəon wa, íbuléd í *orzha, nə oshú óbá; ká bímbí dəəng dí nə nkul ka sá zhwoğ buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jiləgá buud shí.» Zhwoğ ákanda nyə á bə kúkúl jəəngúd, buud bwə mú shîn ji shí, je bə búúd otóshin otóon lólə nji budúm. ¹¹ Yésus mú nwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ná ndeé a mú kaaw búud bwə á bə cínəng wá. A mú námá sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwə á jii yí. ¹² Ja búúd bwə mə də nə ndeé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá íkúl í mə lág yí, í kú bə sâ yúúdúgá.» ¹³ Bwə mú kwós íkúl í íbuléd í á lág ja búúd bwə á shîn də yí, í mú lwánd məbwumú wúm nə məbá. ¹⁴ Ja búúd óni bwə mə dág Yésus mə sá *shimbá yí, bwə mú ngə ci ná: «Búbálé, *muud micúndə nyə á bə nə a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə

5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18 **5:44** 5.41 **5:45** Mbá 31.24-29 **5:46** Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 **5:47** Luk 16.29-31 **6:2** Mat 6.25; Yuá 2.23 **6:3** mbámbánúd: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 **6:4** 2.13 **6:8** André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 **6:11** 21.9, 13 **6:14** Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 **6:15** 5.13; 18.36

á ka mpu ná bwá é zə ɲwa nyə ná bwá ké təl nyə ɲwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbúbmbúɲád nyəméfwo kú nə muud.

Yésus má kyey májúwód gwôw

16 Mpwó-kugú, *ompwíin bé bwá mú shulə kə m̄ɲ. 17 Bwá mú kəwa byóólúd, tí kə faɲwíny, Kapernawúm. Í á bə yídágú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə sɛɲgya nə bwo sámbá. 18 Yáág-yáág ɲkwô nyə á ka zə kuŋ, ikwô tôw máɲ ná shwuu. 19 Bwá mú ka ɲgə júgə ná ndéé, ja bwá má kə shwóg je bə ókílomáda otóɔn ɲkí ósaman* yí, bwá mú dúg Yésus ɲgə kyey májúwó dí gwôw, a ɲgə shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwá mú gwág íkukwendé. 20 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúnda.» 21 Bwá mú cɛel ɲwa nyə byóólúd, ɲji byóól mú leel kumá bwûɲ, kúl bwá á ɲgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

22 Mán mæləm, ncúlyá buud bwá á lúg gúl kóómb m̄ɲ wá, bwá mú dúg ná byóól í á bə cínɔŋgú ɲji ɲgwúduɲgú, dwó ntâg wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dɔɔŋgúd; ompwíin bwá á kə bwáméfwo. 23 ɲji, móólúgá móól má á shí wú Tiberyad, nyiŋgə zə kúná-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zembî akíba ná ndéé bwá mú də yí. 24 Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə tɔɔ Yésus, tɔɔ ompwíin bé bwá cúgé cínɔŋg. Bwá mú ntâg bád móól mɔɔŋgúd kə Kapernawúm, kə sɔ Yésus. 25 Bwá mú kə kwey nyə nûɲ m̄ɲ faɲwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» 26 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi aŋgə nə sɔ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ɲgə sɔ mə nəcé bí ámə də íbuléd ná ndéé jíla. 27 Kúgá ɲgə yáág ná bi bág nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byɔɔŋg í

kwíind ná muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a ji nyɔɔŋg Dâ nyə a wá məyiigyé má íjwúga yé.» 28 Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembî wə ntudɛl, sə sáág jí?» 29 Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sóólúgú má Zembî wúsə ná bi búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» 30 Bwá nə né ná: «Wo má fwo sá jáyé sâ í ntɔ buud fug ná sə dúgúg nə ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sóólúgú wo má fwo sá yí? 31 Osóólúgú búsu bwá á də də *mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idâw í á ɲgə zhu jon dí yí.”» 32 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jon dí yí, Sóólúgú waam wə má yə bí fwámé idâw í ɲgə zhu jon dí yí. 33 Fwámé idâw í Zembî bíse byɔɔŋg í wú jon dí, zə yə búúd ɔ shí cug yí.» 34 Bwá nə né ná: «Cwámba, dug yə sə idâw byɔɔŋgú ja jêsh.»

35 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mɛɛ jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyiŋgə bwɛle gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyiŋgə bwɛle gwág shwáásúlə minú. 36 Mə shí jaaw bí ná, bi má dúg mə, ɲji bi aŋgə nə *magulə. 37 Búúd bêsh Dâ mə yə mə wá bwá é zə mádí; mə abúlé ntâg wíɲg múúd mə zə mádí yé. 38 Nəcé, mɛɛ mə á shulə wú gwôw ná mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ɲgə jí yí, kú bə sâ má ɲgə jí yí. 39 Muud nyə á nti mə yé, sâ á ɲgə jí yí jisə ná, mə kú jímbal tɔɔ muud ɲgwúd á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmashi bwo jwów á məzhúgúlá. 40 Mə ɲgə ci nə sâ Dâ ɲgə jí yí jisə ná, muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bág nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.»

41 *Oyúden bwá á ka ɲgə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wə jisə

* 6:19 Osatád məwúm mábá nə ótɔɔn, ɲkí ntâg məwúm málól. 6:23 6.11 6:26 2.11 6:27 6.35 6:29 2.23 6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49 6:33 6.41, 51 6:34 4.15; Mat 6.11 6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37 6:36 16.9; 20.29 6:37 17.2, 24 6:38 4.34; Mat 26.39 6:39 10.28; 17.12; 18.9 6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24 6:42 Mat 13.55

ídâw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwé á ngə cwaduga ná: «Ŋgaá nyə wé Yésus mwân mə Yóseb? Sə mə mpú dí sóŋgú bá nyəŋgú? Ká, a zə ngə ci ná: “Mee jisə idâw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ngə cwaduga biméfwó nə biméfwó.

⁴⁴ Muud cugé nə ŋkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námó ka julə múúd íí, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.

⁴⁵ Ŋgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Bêsh bwé bá ŋwa minjígúlá wé Zembî”. Kagá mpu ná muud yêsh mə gwág Dâ, a ŋwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntó jí ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námó nji muud nyə á zhu wé Zembî yé, nywáá wé nyə a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbélé, mə jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wé jisə idâw yâ cug.

⁴⁹ Osóŋgú bín bwé á də də mána ja bwé á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwé á shí yə. ⁵⁰ Idâw í ngə wú jon dí yí byáá, í ngə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wé jisə idâw yâ cug í ngə wú jon dí yí. Múúd mə ká də idâw byəŋgú, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwé bág nə cug.»

⁵² Oyúden bwé mú ka bə nə zhuyá bwámé nə bwámé bwé ngə shilə ná: «Nyíga nyə jí nə ŋkul yə sə mishwun myé na ntudélé ná sə dág?» ⁵³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbélé, mə jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də míshwun mi Mwân mə Múúd, bí mə ká bə kú ŋgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá míshwun myâm ŋgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.

⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə idâw, mácií mâm məŋgul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ŋgul mácií mâm yé mə nada nə mə, mə mə ŋwa jiya nyédí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á nti mə

ná, á ngə ntâg sá nə mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wé mə é ngə sá nə a ngəg nə cugə. ⁵⁸ Idâw í á wú jon dí yí byáá í cugé nda idâw ímpáámbé bín í á də yí. Bâŋ bwé á də, nji bwé á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ngə yə buud minjígúlá wáni, nyə á ngə yə buud minjígúlá myəŋg *mpáánzé minjígúlá á Kapernawúm.

⁶⁰ Ja ompwíin bé bwé á gwág lésú yé wəŋg yí, bóól ŋkí bulya bwé á ci ná: «Wáni lésú í bul nyaan, muud cugé ná nə ŋkul ngə nyiŋgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwé ngə cwaduga, a mú jí bwo ná: «Lésú wâm í mə kwal bí bəŋgú? ⁶² Bi mbêm ka meel dúg Mwân mə Múúd ngə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim mə Zembî wé í də sá nə muud cugəg, ŋkul mə múúd í ádé kwíind tə sâ. Lású mə ngə lás nə bí ní wúsə shú ná Shíshim mə Zembî í zég bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wâ na bídí bwé aŋgə nə magulə mə.»

Yésus nyə á ci ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ngə mpu buud bwé áshígé ngə magulə nyə wá, a bwey námó mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiŋgə námó ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul zə mádí, Dâ kú fwo sá nə nyâŋ zég.» ⁶⁶ Tééd na fwála nííd wé zhwoŋ ompwíin bé bwé á wú nyédí gwoŋg dí kú ná nyiŋgə ngə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bi báá bi akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sə é ká nyiŋgə kə wé zó? Wee jí nə iciyá í də yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sə mə magulə, sə mə mpu ntâg nə wo jisə Nkəŋkê múúd mə Zembî.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ŋgaá mə wé mə a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká dágá, ŋgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ngə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcə, Yúdas nyə á tɛem bə muud á sámbá ómpwíin wúm

6:45 Iza 54.13 **6:46** 1.18 **6:48** 6.35; Mbú 2.17 **6:49** 6.31 **6:53** Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 **6:56** 15.4-5 **6:62** Mis 1.9-11 **6:63** 3.5-8; 2Kr 3.6 **6:64** 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4

nə óbá, nyə á bə nə nyə wə má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyonhâ ɔ Yésus kú nə búgá
(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú kə ngə kyey Galilê. Nyə a shígé cɛel kə Yudéa, *Oyúden bwé á ngə sɔ́ nə bwé gwú nyə. ² Í á bə ntâg íí, Oyúden zan nyáŋ bwé á dɛ jôw nə Zan məbanda* yí í mú kúná-kúnə. ³ Yésus omínyonhâ bé bwé mú ci nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíin bwô bwé kág námé dúg mísóólúgú wó ngə sá myá. ⁴ Ja múúd mə céél nə bwé mpúg nyə yí, nyə ádé nyinŋə ngə sá ísâ ishwoó ishwoo. Məma mísóólúgú wó ngə sá míni, í jii nə wo lwóyág myo bəl-bəl dî.» ⁵ Í á bə na, omínyonhâ bé bwáméfwó nda *búgala nyə. ⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Fwála dâm í afwóyé bə; bi bāŋ bi búsa nə fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwé cúgé nə ŋkul mpii bí; bwé ngə mpii mē, nəcé mə ngə bwaagula bwo nə bôw bwo mísóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mɛɛ mə akéé zāŋ níí, nəcé fwála dâm í afwóyé bwəma. ⁹ Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lág Galilê.

Yésus zāŋ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyə á ka námé zə bád kə zāŋ dí omínyonhâ bé bwé má bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dî. ¹¹ Oyúden bwé á ngə sɔ́ nyə zāŋ dí, bwé ngə jí ná: «A jí ngow?» ¹² Buud bwé á ngə bul lás lású yé ikínda dî; bóól bwé ngə ci ná: «A jí jɔ́ múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kəl buud jugú». ¹³ Nji, ísâ íni byêsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə nə kpwoó, bwé ngə fúndə *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Lun mə Zembî kə ngə yə

buud minjígúla. ¹⁵ Oyúden bwé mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lá kwas ntudélé nye nda sá shikúl?» ¹⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Njígúla mə ngə jígali yí í áŋgê nə zhu máméfwó dí; í ngə zhu wə muud nyə á nti mə yé. ¹⁷ Múúd mə ká cɛel sá sâ Zembî mə jí yí, a ka mpu ŋkí njígúla wām í ngə zhu wə Zembî, ŋkí mə ngə té wo nə lúu. ¹⁸ Muud mə dɛ té íbwiinŋyá nə lúu yé, a dɛ sɔ́ nə gúmé í kág nyádi; nji, muud mə sɔ́ nə gúmé í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútəlí, a cugé nə məshiigá. ¹⁹ Ngaá Moyíz nyə a shí yə bí *mbwoomb mácéɛ? Nji, kú nə tɔɔ muud ngə baagula mwo. Nəcé jí bí ngə sɔ́ nə bí mə gwú mə yí?» ²⁰ Buud bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágula wo. Zə ngə sɔ́ nə a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ mə a sá nji sóólúgú‡ ngwûd, í má tí bí məkuú shí. ²² Ngaá Moyíz nyə á ci nə bí dúg sá ábiwáág, í njúl nə nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábiwáág, odá wə bwé á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci nə bí dúg sá ná, bí mú dɛ sá ábiwáág wɔɔŋgú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³ Bí mə magula nə bí é dɛ sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bí acéélé caam cɛɛ mə Moyíz; ká nəcé jí bí mə gwág bôw ja mə lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná dɛ ŋwa ísâ nji váál bí ngə dúg yí, dugá ŋwa ísâ váál í jála yí.»

²⁵ Bóól búúd ɔ́ Yurúsalem bwé á ka ngə ci ná: «Ŋgaá muud bwé ngə sɔ́ nə bwé gwú wə éga? ²⁶ Ká dugá, nywáá ngə lás bəl-bəl dî, bwé nda ci nyə tɔɔ sâ. Ye micí mísú mí mə mpu fwámé mpu nə nyə wə jísá *Kríst e? ²⁷ Sá bāŋ sá mə mpú kál múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Kríst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kál á bá zhu yí.» ²⁸ Nə ndéé, Yésus ngə yə buud minjígúla *Lun mə

7:1 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34; Mbá 16.13-15 * **7:2** Zan məbanda í á dɛ bə, Oyúden dɛ jí məbanda dí, dɛ téduga váál Zembî nyə á ngə baagula bwo ja bwé á ngə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgug vugali fáb 486. **7:5** 16.9 **7:6** 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 **7:11** 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á dɛ já mwôw zanŋbá; tútám zan jisə mwôw málóol shwóg, mwôw málóol mpús. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43 **7:19** 1.17; Mís 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 ‡ **7:21** Yésus ngə ci lwagula nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). **7:22** Mət 17.9-14; Ləv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18 **7:26** 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25

Zembî, a má shwal ci gwów-gwôw ná: «Bi má mpú má ɛ́ɛ? B́i mpu námá kúl má ngá zhu yí! Ká má a shígé zə nə lúu wám, muud nyə á nti má yé jisə abúgúlág; nji bi ampúyé nyə. ²⁹ Mɛɛ má mpú nyə, má ngə zhu nyádí, nyə wá nyə a nti má.» ³⁰ Nji nyə á lás ntáni yí, bwá mú ngə sɔ məzhií ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wós. ³¹ Í á ka bə na mənəkumbə má búúd mənɪ dɪ ná, bóól nkí bulya bwá á *búgula nyə; bwá mú ngə ci ná: «Ja Kríst má bá zə yí, ye a bá nyiŋgə bul sá *məshimbá cɔ múúd éga?»

Bwá cɛɛl bii Yésus

³² *Ofarizyɛn bwá á ka gwág buud bwá ngə nyímbula ntó lúu má Yésus dɪ. Bánɔnɔn mílúúú myâ ofada bwá mú kənd ifulish ná bwá kág bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Sánɔnɔn bí é ngə na bə fúfwálá ná ndɛé, má mú kə wə muud nyə á nti má yé. ³⁴ Bi má bá sɔ má, kú kwey, nəcé bí cugé nə ŋkul bá kə kúl má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwá mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «ŋgow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd búú búwá á má kə ngə ji mílɔɔm mí Ogurɛk dí wá, kə ngə yə Ogurɛk minjígúlá? ³⁶ A cí ná “Bi má bá sɔ má, kú kwey, nəcé bí cugé nə ŋkul bá kə kúl má bá bə yí.” Ntó má ká ná ji?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zəŋ í ká dɔ busulaŋ yí, Yésus nyə a tɔw tətəlɪ a mú ci gwów gwôw ná: «ŋkí muud ngə gwág shwáásúlə miná, a zəg mádí zə ŋgul. ³⁸ Muud má búgúlá má yé, məjúwó má cug má é dɔ júg wú nyə lámúd nda miŋgwɔɔ, námá nda Kálad Zembî ngə ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Nkɛŋkɛ Shíshim í á bə ná, buud bəsh bwá bá *búgula nyə wá bwá bá lág yí; í á bə, Nkɛŋkɛ Shíshim kú

fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lású yé ni yí, bóól bwá á ngə ci ná: «Búbálé, muud éga wə jisə *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bəŋ ná: «Kríst wə éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kríst cugé nə ŋkul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálad Zembî ngə ci gúl kúkúlúd ná *Kríst má bá zhu mpwɔn buud má *Dávid dɪ? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwá mú bə ícé íbá lúu má Yésus dɪ. ⁴⁴ Bóólúgá bwá mú ngə ji ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulish í má ka kə nyiŋgə. Mílúúú myâ ofada bánɔnɔn *Ofarizyɛn bwá mú ji bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nəcé ji?» ⁴⁶ Ifulish ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyɛn ntəg ná: «Bi má námá bíd ná a kúlug bí jugá ɛ́ɛ? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cí nkí ŋgwól Farizyɛn má *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwoɔ buud bí ngə dúg bwá ngə *búgula nyə óni bwá ampúyé məcɛɛ, búse nə məlweemyâ.» ⁵⁰ Nikodém muud nyə á fwo kə wə Yésus yé nyə á bə sámbá mícɪ mɪnɪd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məcɛɛ məsú má magulə ná shé yág muud məbɛɛ a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwoɔ ná mpu faas, wo ákweye ná ŋgwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwálya, ngə kə bwádɪ mɪnjów.

8

Mudá nyə á biil mɪnəmb dí yé

¹ Yésus nyə mú kə mbámán á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyiŋgə kə *Lun má Zembî, buud bəsh bwá mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd

7:30 2.4; 7.44 7:31 2.23 7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbú 22.17 § 7:37 Zan í á fwo dɔ ngə sɪy tən mwôw zanɔgbá kú fwo kyɛɛg, í ka kə busula jwów lú mwəamb (Wo ji nə ŋkul dúg sá ni Ləv 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwá á ngə bwánd ná Zembî má bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 7.53 kə kumə 8.11. 8:2 Mat 26.55

ngólə yə bwo minjígúla. ³ Né ndeé, *Oyíguli ó mácxεx bánôñ *Ofarizyên bwá mú ngə zə nə ngwól múdá ná a má biil minəmbəd. Bwá mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwá nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ngə sá minəmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ñkul *mbwoomb mácxεd ná sá dúg lúmə váál búdá óga məkwoógú ná ndeé bwá fudə. Ká wεε má ci ná ji?»

⁶ Bwá á ji nyə ntáni bwá ngə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílɪngɪ ná ndeé bwá ó ké shwóman nyə. Nji, Yésus mú nyôw shí, a mú ngə cilə nə nyinə jé mándəlúd. ⁷ Bâñ bwá mú ngə yáág ngə jî nyə. Né ndeé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ñkény kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyingə nyôw shí, ngə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ngə nyəəs ngwúd ngwúd ná ndeé bēsh, tééd ócúmbá wóós óntombú. Yésus mú lág na nyáméfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Né ndeé, Yésus mú nyingə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ngow? Kú nə muud mə sámb ná wó jəlá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámba, kú nə muud.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyág, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, mənkenya mâ shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wə jísə mənkenya má ngə kwan buud wâ shí ga má. Muud mə bε mə yé nyə abúle bwεle kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya mâ cug.» ¹³ Ja *Ofarizyên bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ngə bwiing lán wô ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiingyá cúgé sâ búúd bwá máguləg yí.» ¹⁴ A mú bεsa bwo ná: «Tεem bə ná məméfwó má bwiing lán wâm, bwiingyá jâm jísə sá búúd bwá máguləg yí; mə mpú kúl má ngə

wú yí, nə kúl má ngə kə yí. Bi bâñ bi ampúyé kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí. ¹⁵ Bí ngə sámb milésú nji váál dún á buud; mεε mə asámbé tɔɔ muud lésú. ¹⁶ Í ká ntâg bə ná mə sámb lésú, sémyé wâm bə tətəlí, nəcé mə cugé máméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mə wə búsá. ¹⁷ Ngaá jísə cilyá mácxεx múnúd ná buud bwá jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸ Mə ngə bwiing lán wâm, Dâ muud nyə á nti mə yé ngə námá bwiing.» ¹⁹ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóngá ji ngow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóóngá waamâ. Bi mbâm mpu mə, ñki bi má mpu námá Sóóngá waamâ.»

²⁰ Yésus nyə á ngə lás ntáni a ngə yə buud minjígúla *Lun má Zembí, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séémb mbwə ná á bii nyə. Bwá á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wóós.

Yésus mə zə kyey

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wán. Bi cugé nə ñkul kə kúl má zə kə yí.» ²² *Oyúden bwá mú ngə ci ná: «Ja á ngə ci ná: “bí cugé nə ñkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwílya nyúúl?» ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bi bâñ bi búsə buud ɔ shí ga, mεε jísə muud a gwôw. Bi bâñ shug dán dásə wa shí gaád, mεε shug dâm cúgé wa shí gaád. ²⁴ Gwə wə mə ámə cí nə bí ná bi mə bá yə nə misám mín yí. Nəcé, bí má ká bə kú *magulə nə mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.» ²⁵ Bwá mú ji nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bεsa bwo ná: «Mə jísə nda má ngə bwey jaaw bí té sá ámə tééd yí ná. ²⁶ Mə ji nə zhwog isâ má lás nə bî, nə byəəng bísə ná mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jísə búbélé, mə ngə ntâg jaaw buud sâ mə á gwág nə nyə yí.» ²⁷ Bwá á shígé gwág na nə nyə á ngə ci Zembí Sóóngú.

8:5 Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14 **8:12** 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32 **8:14** 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bə sâ Zembí nyə á ci kúl nyə á lésə nə Moyíz yí. (Wo ji nə ñkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ngə lwágulə ná nyə wə Zembí. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18

28 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mə Múúd yí, bi má bá ka mpu ná mə jisə†, mə anġə nə sá təə sâ nə lúu wâm, mə ηġə lás námə nda Dâ nyə a jíġuli mə ná. 29 Sá muud nyə á nti mə wə búsá. Nyə a shíġé lúġə mə məmé, nəcé məε mə du sá nji sâ á jí nə ηkul magulə yí.»

30 Ja Yésus nyə á ηġə lás ntáni yí, zhwog buud bwə á *búġula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú məjamb

31 Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwə á *búġula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bi búsə wámbulə bə *ómpwíin bâm, 32 bí ka mpu obúbálé, obúbálé bəəġú ka bá sá ná bi bəġ ofulí.» 33 Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sá búsə mpwoŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcé jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» 34 Yésus mú bəsa bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh mə sá *səm yé, jisə lwaá lú mísəm. 35 Lwaá í ádé ntâġ ji njów kandugə, mwân a njów nywáá mə du ji kandugə kandugə. 36 Ná ndeé, Mwân mə Zembî mə ká yíl bí mánnyámád íí, bí bə fwámé ofulí. 37 Mə mpú ná bi búsə mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ηġə sə ná bi mə gwú mə, nəcé kéel dâm í áġġə nə jəla nə bî. 38 Məε ηġə jaaw sâ mə á dúġ wə Dâ yí; bi bân ηġə ntâġ sá isâ bí á gwág nə sóġġú wún yí.» 39 Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sóġġú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâġ nə bwo ná: «Í mbəm bə nə sóġġú wún wə Aburaham íí, ki bí ηġə sá misóólúġú Aburaham nyə a sá myá. 40 Ká dugá, bi mú ηġə cəel gwú mə, í njúl nə məε mə jaaw bí búbalé mə á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shíġé sá ntó. 41 Bí ηġə sá misóólúġú mí sóġġú wún.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wâ tóón, sá búsə nə sóġġú ηġwúd ji Zembî.» 42 Yésus nə bwo ná: «Í mbəm bə nə sóġġú wún

wə Zembî, ki bí ηġə cəel mə, nəcé ja mə jí wa ga, mə á zhu nyádí. Mə a shíġé ntâġ zə nə lúu wâm, nyə wə nyə á nti mə. 43 Ká nəcé jí bí anġə nə gwág lósú wâm yí? Jísə nəcé bí cugé nə ηkul gwágulə kéel dâm. 44 Sóġġú wún wə Njwú məjamb, bí ka námə ηġə cəel sá isâ sóġġú wún mə dú gwág yéesh yí. A jí ηġwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ηkul bwεε bwiġġ obúbálé, nəcé obúbálé bwə cugé nyádí cugud. Yé bwiġġulə íjǰǰ í bwey námə du nyîn ná a jí amádí íjǰǰ, nəcé a jí mbíya njínǰǰ, nyə wə íjǰǰ sóġġú. 45 Ká bi anġə nə búġula mə nəcé məε ηġə jaaw bí obúbálé. 46 Zó á na bídí jí nə ηkul máalə mə nə mə mə səm yé? Ká, məε ηġə jaaw bí obúbálé, bi má ban ka *magulə mə nə jí? 47 Múúd mə ká bə yé mə Zembî, a gwágulə mákéel mə Zembî. Ká bi bân bi agwágúláyé, nəcé bí cugé bəəġ wə Zembî.»

48 Oyúden bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci nə wo ji mwá Samariya, nə wo ji nə jamb.» 49 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Məε cugé nə jamb, məε ηġə gúmal Sóġġú waamə, bi bân kú gúmal mə. 50 Məε mə anġə nə sə ná mə ηwa gúma. Muud ηġə sə ná mə bəġ nə gúma yé jisə, nyə wə mə du cígal mílósú. 51 Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byâm, a kú bá bwεε yə.» 52 Bwə nə né ná: «Sá mə ka mpu ja gaád nə wo ji nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ó micúndə yə; wεε mə ci ná: múúd mə ká bə íciyá byâm, a kú bá bwεε yə. 53 Wεε mə bul bə fwámé múúd ntə sóġġú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntə námə búúd ó micúndə buud bwə á ηġə yə wá? Wo ηġə cəel ci nə wo jí jí?» 54 Yésus mú bəsa ná: «Má ká ηġə ηwa gúma məmэфwó, í bə ntó cwag. Dâ wə ηġə sá nə mə ηwág gúma, nyə muud bí ηġə kudə ibud ná: “A jisə Zembî wúsú” yé. 55 Bi ampúyé ntâġ námə nyə. Məε

† 8:28 Váál ηġwúd nə 8.24 nə 8.58: á cəel ci ná «Bi mə bá mpu múúd má jí yé.» 8:30 2.23 8:31 14.15; 15.8 8:33 Mat 3.9; Rom 4.12 8:34 Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 8:35 MmN 21.2 8:36 Gal 5.1 8:37 5.18 8:39 8.33 8:41 Mbá 32.6; Iza 63.16 8:42 1Yn 5.1 8:44 Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 8:46 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 8:47 10.27; 18.37 8:48 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 8:50 7.18 8:51 5.24 8:53 4.12 8:55 4.34; 7.28-29

mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bæ njínjǝ́ nda bî. Ká mεε mə mpú nyə, mə ηgə ntâg námá bε iciyá byé. ⁵⁶ Sóǝ́ηgú wán Aburaham nyə á bwey kǝs nə məshusug nə tédúgála ná a bá dúg jwǝw mə bá wǝs yí; nyə a shí námá dúg jwǝw dǝǝηgú, a kǝs ntâg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwé má gwág ntáni yí, bwé mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mǝtǝǝn, wó ci ná wo a dúg Aburaham í?» ⁵⁸ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bæ, mə jisǝ́.» ⁵⁹ Oyúden bwé mú ntâg ηkēny mákwóógú ná bwé lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndεé, nyǝs cúwo tǝǝn.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ηgə cǝ ntáni, a mú dúg ηgwól múúd ná nye nyə a byél a njúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwé mú jî Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ni, í á bæ nǝcé *sám má zǝ, ye nyǝmǝfwó sám yé, ye obyǝl bé?» ³ Yésus mú bεsa ná: «Í á shígé bæ nǝcé sám, mbǝ; kú bæ tǝs sám yé, kú námá nyǝηgə bæ sám obyǝl bé. Í á yida bæ ná buud bwé dúgúg sǝ Zembî jí nə ηkul sǝ yí na nyǝdí. ⁴ Í jii ná shé sǝág iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásǝ wúsá ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntâg nə ηkul sēy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wǝ jí mǝηkenya má ηgə kwan buud wǝ shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shîn ci ntáni yí, a mú sεy mántǝnd shí, a fugə mwo nə mǝndǝlú ná ndεé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byǝǝηg míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwé jǝw ná Siloy yí» (Siloy mə ká ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndεé a mú nyǝηgə a ηgə dúgya. ⁸ Ná ndεé, nə buud bǝnǝǝη bwé á dɔ bæ məbwugúlu wá, nə bǝǝηg bwé á dɔ dúg a dúgə gwáámb buud isǝ wá, bwé mú ηgə kə məshwán ná: «Muud éga dí

nyə á dɔ ji wá a dúgə gwáámb búúd isǝ yé?» ⁹ Í á ka bæ, bóól búwé ηgə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbǝ! A yida bεǝla nyə.» Nyǝmǝfwó mú ηgə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwé mú jî nyə ná: «Ntǝdelé mísh mə ámə bǝη wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwé ηgə jǝw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kǝg gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndεé, mísh má mú dúgya mə.» ¹² Bwé mú shilə nyə ná: «Muud wǝǝηgú jí ηgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwé mú kə nə muud nyə á dɔ bæ áncím-ncím éne *Ofarizyēη dí. ¹⁴ Jwǝw Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bæ ntâg jwǝw lá Sǝbaad. ¹⁵ Ofarizyēη bwé mú námá jí múúd éne váál mísh má ámə dúgya nyə yí. A mú bεsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd ná ndεé, mə mú kə gusa, mə músə ntâg dúgya.» ¹⁶ Ja bwé má gwág ntǝ yí, bóól Ofarizyēη bwé mú ci ná: «Muud nyə ámə sǝ sǝ ni yé nyə aηgē nə wú wǝ Zembî. Dugá, nyə agúmálé jwǝw lá Sǝbaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóǝl misám jí nə ηkul sǝ mbií *shimbá ni?» Bwé mú bæ nə mbéégí mpádúgá nyǝǝ. ¹⁷ Bwé mú nyǝηgə jí áncím-ncím ná: «Wεε ηgə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne jí ntǝdel?» Nyə ná: «A jí *muud micúndǝ má Zembî.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwé mú sǝ məshwán ná muud éne nyə a shígé bæ áncím-ncím ná ndεé mísh má mú dúgya nyə. Bwé mú ntâg kǝnd búúd kə jǝw obyǝl bé, ¹⁹ zǝ jí bwo ná: «Ye mwǝn wán bí má dɔ ci ná nyə a byél áncím-ncím wǝ éga? Ka ntǝdelé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyǝl bwé mú bεsa ná: «Sǝ má mpú ná mwǝn wúsá wǝ éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zǝ wǝs ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sǝ bǝη sǝ ámpúyé; sǝ kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílógá nyǝmǝfwó, a bεsag, a cugé ná mwǝntombú.» ²² Obyǝl bwé á bεsa ntáni nǝcé bwé á fúndǝ

8:58 1.1; 17.5 † 8:58 Váál ηgwúd nə 8.24 nə 8.28. 8:59 10.31 9:2 MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4 9:3 11.4 9:4 5.17 9:5 8.12 9:6 Mak 8.23 9:8 Mis 3.10 9:14 5.9 9:16 7.43; 9.33; 10.19 9:17 4.19 9:22 7.13; 12.42; 19.38; 20.19

Oyúden. Oyúden bwá á bwey tów cún ná ñkí muud má məm ná Yésus jì *Kříst íí, bwá yíl múúd wəəŋg *mpáánzá minjígúlád. ²³ Gwá wá bwá á shwal ci ná: «Shílágá nyəmэфwó, a cugé ná mwántombú, nyəmэфwó bə́sag sá í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēŋ bwá mú nyingə jōw múúd nyə á dɛ bə ancím-ncím éne ja ábɛé zə ci nə nyə ná: «Yóg Zembî gúmá. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne jì sɔ́l misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «Ñkí a jì sɔ́l misám óo, mɛɛ mə ampúyé. Mɛɛ mə mpú nji sá ŋwūd ná: mə á dɛ bə ancím-ncím, mə mú ŋgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwá mú nyingə jì nyə ná: «Nyə ámə sá wo jì? Ntədəlé nyə ámə bəny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «Ŋgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bì má cɛel nə mə nyingəg jaaw bí ja ábɛé? Bì wál námá cɛel zə bə ómpwíín bɛ́?» ²⁸ Bwá mú lwíy nyə ná ndéé bwá ná: «Wo wá jì *mpwíín yé. Sá báá, sá búsa ompwíín ó Moyíz. ²⁹ Sá má mpú ná Zembî nyə a lésha nə Moyíz, sá ampúyé nyíni nyɛɛ ŋgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á dɛ bə ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bí ampúyé á ŋgə zhu wá; ká nywáá má bəny dí mə mísh íí. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə ádé magulə mǎjəgula má ósɔ́l ɔ́ misám. Nji, muud ŋgə yə Zembî gúmá yé, á ŋgə sá sá Zembî mə jí yé, Zembî magulə mǎjəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bəny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbâm bə ná muud éne nyə aŋgə nə wú wá Zembî, a kú bə nə ŋkul mə sá tɔɔ sá.» ³⁴ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Wɛɛ mbɛé sá í á byél misámúd ncindí nə ncindí yí, wó cɛel zə yə sá minjígúlá?» Bwá mú ntəg wíŋg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá ámə wíŋg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jì nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwám̄ba, Mwân mə Múúd wá zə ná mə búgúlág nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wá wó ŋgə dúg á ŋgə lésha nə wo éga.»

³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwám̄ba, mə má *búgula.» A mú kú mpwóombú shí na wá Yésus.

³⁹ Ná ndéé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí nə mə zə sámb ŋkúmba lású. Sémyé lású wəəŋg wúsə nə mə zə sá nə wəancím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ŋgə dúgya wá bə wəancím-ncím.»

⁴⁰ Bábaalé Ofarizyēŋ bwá á bə cínəŋg wá bwá mú gwág á mə ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntó jì ná sá bí námá wəancím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bì mbâm bə wəancím-ncím, bí kú bə nə misám. Ká bí ŋgə ci ná: “Sá ŋgə dúgya”, sám wán í má nada.»

10

Jəjə mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə kə ŋkáál itəw dí yé má ká bə kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsúd, kə ntə kóógúlád gwôw, nyíni múúd jisə juwâl, a jisə zhiləŋgaanə. ² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wá éne. ³ Í dɛ bə, muud mə dɛ baagəsə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wáŋ kál. A mú ŋgə jōw itəw byé, jōw təw jəsh nə jínə dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwâl byəsh tóón yí, a kə təw byo shwóg, í ka ŋgə bə nyə nəcé í ŋgə yag kál dé. ⁵ Itəw í cugé nə ŋkul bwɛɛ bə njínə muud, í yida ŋgə túb nyə, nəcé í ádé yag mákál má ójínə ɔ́ búúd.» ⁶ Yésus nyə á ŋwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbulə sá nyə á ŋgə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyingə ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mɛɛ wá jisə mpumbé ŋkáál itəw. ⁸ Buud bəsh bwá á tééd zə nə mə wá búsa ijúwâl, izhiləŋgaanə, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mə kyey mádí yé nyə e dúg cug; nyə é dɛ nyíi, dɛ cúwo, a kwey ídâw. ¹⁰ Juwâl í dɛ zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

11 «Mə wə jísə jəjə mbaagulə itəw. Jəjə mbaagulə mə də keenzh cug jé shú itəw byé. 12 Nyəəng mbaagulə mə séy nji shú *mwaanê yé, a cugé fwámé mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cugé nyə byé yí; á də bə, á ká dúg nkweny ngə zə, a myaas itəw, a túb; nkweny mú zə ngə bii itəw, itəw í ngə ciima. 13 A sá ntó nəcé a ngə sêy ibamba, itəw í acéyé nyə lámád.

14 «Mεε wə jísə jəjə mbaagulə itəw, mə mpú itəw byâm, itəw byâm mpu mə, 15 námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Mə keenzh cug jâm shú itəw. 16 Mə ji námə nə bíl itəw, byâñ í cugé wa nkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm nə ndeé səənz mú bə ngwúdú, mbaagulə námə ngwúdú. 17 Dâ mə cεel mə nəcé mə keenzh cug jâm ná mə bá nyiŋgə ηwa gwo. 18 Muud nyə adéégé mə cug jâm; məmífwó wə mə keenzh gwo. Mə ji nə nkul mə keenzh cug jâm, mə nə nkul mə nyiŋgə ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wə cí.»

19 Lású Yésus nyə á ngə lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. 20 Bóólúgá nkí bulya bwə á ngə ci ná: «Jamb í mə bii nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ngə gwágulə nyə.» 21 Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí íni; jamb í cugé nə nkul bwεle bēny áncím-ncím mísh.»

Bwə kudəwa Yésus

22 Zan ifúb mpáánzə* í á ngə sîy Yurásəlem, í á bə fwála lə nkwan. 23 Yésus nyə á ka bə *Luŋ mə Zembî, a ngə kyey kál bwə á gwiid ná Nyiŋgúlé† mə Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. 24 Oyúden bwə á ka kə lyε nyə, kə jî nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milâm shí jáyé ja? Nkí wo wə jísə *Kríst, jaawug sá ná kpwəó.» 25 Yésus mú bεsa bwo ná: «Mə

a shí bwey jaaw bí nji bi ngə shwána. Misóólúgú mə ngə sá jínə mə Dâ dí myá mí ngə námə lwágulə ntó. 26 Mí ngə tεem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí səənz itəw dí. 27 Itəw byâm í də gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í də bε mə. 28 Mεε ngə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwεle yə, muud nyə abúle námə bwεle déég mə byo mbwád. 29 Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntə múúd yêsh nkúləd; muud cugé nə nkul déég nyə sá mbwád. 30 Sá Dâ sé búsa nda muud ngwúd.»

31 Oyúden bwə mú nyiŋgə nkēny mákwóógú nə bwə gwú nyə nə ndí. 32 Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jəjə misóólúgú mí ngə zhu wə Dâ myá, bí mə cεel gwú mə nə wáyé?» 33 Oyúden bwə mú bεsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jəjə sóólúgú; sá mə yida cεel gwú wo nəcé wo ngə lás nə Zembî *bwaasúle mpu; wεε njúl muud, wo ngə bóle ci ná wo ji Zembî.» 34 Yésus mú fεel ná: «Ŋgaá cilyá wúsə bídí kálaad məcεéd ná: “Bí búsa ozembî” 35 Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ngə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajóláyé nə yíl sá Kálaad Zembî ngə ci yí. 36 Bí bāñ bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féésh, a mú nti shí ga dí yé, bí mə ci ná mə ngə *lás nə Zembî bwaasúle mpu nəcé mə ngólə bwaagulə ná mə ji Mwân mə Zembî. 37 Nkí mə anğē nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. 38 Nji, nkí mə ngə sá myo, bí tεem ngə shwána mə, *maguləgá misóólúgú; bí mə ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə ná Dâ njul mádí, mə njúl wə Dâ.» 39 Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə mú nyiŋgə sə ná bwə bii nyə, a mú faam.

10:11 jəjə mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 keenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwə á də téduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyiŋgə fúb alatâr á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo nğéé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sé ngə jôw ná nyiŋgúlé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwonj mí mámpin mimbá, bwə ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39 **10:30** 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Lav 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sôm 82.6 **10:36** 1.34 **10:38** 10.25 **10:39** 7.30; 8.20 **10:40** 1.28

40 A mú nyingə lína kə Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ngə duu buud yí, a mú kə ji wu. 41 Zhwog buud bwó mú dɛ zə nyádí. Bwó mú dɛ ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwɛɛ sá tɔɔ *shimbá; nji, sá jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jísə búbálé.» 42 Zhwog buud bwó mú *búgula Yésus kúkúl jɔɔngád.

11

Shwiy má Lazâr

1 Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, lɔɔm má Mariya bá mínyɔŋú shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. 2 Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə nɛwúm má Mariya, Mariya nyə á gwáagula Yésus labínda makuúd, a fím mwo nə shilú yé. 3 Mariya bá Mááta bwó á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ngə kwas.» 4 Ja Yésus nyə á gwág məkál máni yí, nyə á ci ná: «Bwas ni í cúgé kwas shwiy, í yida bə kwas í é sá ná Zembî ñwág gúmá yí, í ka námé sá ná *Mwân má Zembî ñwág gúmá.» 5 Yésus nyə á dɛ bul cɛɛl Mááta bá mínyɔŋú shilə Mariya, nə Lazâr. 6 Ná ndéé, nyə á tɛem gwág ná Lazâr ngə kwas í, nyə á fwo nyingə cínɔguli mwôw mábá kúl nyə á bə yí. 7 Mpúsə mwôw mábá mɔɔŋgá, a mú ka ci nə *ompwíín bé ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» 8 Ompwíín nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwó má nywá fwo kúnɔw gwú wo nə məkwoógú nûŋ Yudéa, wó cɛɛl námé nyingə kə wu?» 9 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásé wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ngə kyey məwəla mɔɔŋg di, nyə abúle ngə mága, nəcə nyə é ngə dúg ñgúnɔŋé yá shí ga. 10 Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ngə mága, nəcə kú nə ñgúnɔŋé lámád.» 11 Ja nyə á shín ci ntáni yí, nyə ná: «Shwá wúsú Lazâr má kə gwéd, nji, mə é kə juumushi nyə.» 12 Ompwíín ntág ná: «Cwámba, ñkí Lazâr má kə gwê di, nyə é yál.» 13 Í

á bə, Yésus ngə cɛɛl ci ná Lazâr má yə, bân bwé ngə dúg ná a ngə ci gwó múúd má dɛ ja ná á woga nyúúl yí. 14 Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr má yə. 15 Mə gwág nywa nəcə mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jɔɔŋg í é sá ná bi búgúlág. Ná ndéé, ñkkyená kúl á jí yí.» 16 Tómas bwó á dɛ námé nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíín ná: «Íñkkyená, shénôŋ Cwámba bêsh kág námé yə.»

Yésus ji cug

17 Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey dɔw mwôw mánŋ. 18 Nda wúlə Betanî kə Yurúsalem wúsé jee bə ókilomáda ólól* ná, 19 zhwog *Oyúden bwó á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə nɛwúm wáj. 20 Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zé wóós yí, nyə á lɛɛl kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nyə njúl ná shí, njów. 21 Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bə wa, ñki nɛwúm waamé shígé yə. 22 Nji, tɔɔ kíkídiga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sá jêsh wó é gwáamb nyə yí.» 23 Yésus mú ci nə nyə ná: «Nɛwúm woó mə bá gwúm.» 24 Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwó bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» 25 Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wá má dɛ gwúmushi búúd, dɛ nyingə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛem yə, a bá nyingə cugə. 26 Muud ngə ntág cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwɛɛ yə. Ye wo *magulə ntó?» 27 Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə má magulə né wo jisə *Kříst, *Mwân má Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» 28 Ja Mááta má shín ci ntáni yí, a má kyey kə jôw mínyɔŋú shilə Mariya, kə nyímbala nə nyə ná: «Cwámba má wóós, a ngə jôw wo.» 29 Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wé Yésus. 30 Í á bə, Yésus kú fwo nyí ban lɔɔmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. 31 Oyúden bánôŋ Mariya bwó

10:41 1.29-34; 3.27-28

10:42 2.23

11:1 12.1-3; Luk 10.38-39

11:3 11.36

11:4 9.3; 17.1

11:8 8.59; 10.31

11:9 8.12; 12.35-36

11:11 Mat 9.24

11:16 Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24

* 11:18 Osatád wúm nə ótɔɔn.

11:21 11.32

11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2

11:25 5.21, 24; 8.51

11:27 1.34; 4.25

á bə njów bwé ngé cɛel cweel nyə lâm wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ngé dúg né a ká jii shwónɔd. ³² Maríya má kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkúú, nyə ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbâm bə wa, ŋki ncwûm waamə shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Maríya bənôn Oyúden bwé á ngə lúgal nyə wá bwé ngé jii, mbəəm mú shwiy nyə nyúúlúd, mitédúgá búbulə nyə lámúd. ³⁴ A mú jî ná: «Bi á dɔl nyə ngow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwám̄ba.» ³⁵ Yésus mú ntág jii. ³⁶ Oyúden bwé mú ngə ci ná: «Bi má dúg íí, nyə á bul cɛel nyə ɛ́.» ³⁷ Bóólúgá wá bwédí sám̄bád bāŋ bwé mú ngə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúm̄shí Lazâr

³⁸ Yésus mbəəm mú nyiŋgə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwé á dɔl Lazâr yí. Shwon í á bə ku, mbwagulá kwóógú, bwé ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwám̄ba, a má dəw mwôw mán̄ múús, a mú ngə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúm̄ ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bān mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dā, mə yə wo akíba nəcə wo ámə magulə mājəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ngə mpu ná wó dɔ magulə mājəgula mām ja jēsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoog buud bwé má lyɛ mə óga bwé mpúg ná wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á má shîn lás ntáni yí, a mú kîm nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándashi ŋgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbú ŋgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná:

«Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kág.»

Ciŋá-cindâ ná Yésus yág

(*Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2*)

⁴⁵ Zhwoog *Oyúden bwé á zə wə Maríya wá, bwé á dúg sâ Yésus nyə a sá yí, bwé mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwé á kə *Ofarizyēŋ dí, kə jaaw bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bənôn Ofarizyēŋ bwé mú sɛɛŋg *Gwoong ósémbye ó mílúsú wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ngə bul sá *məshimbá. Shé má sá ntədɛl? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ngóg nə kə shwóg íí, buud bēsh bwé é búgula nyə ná ndɛé, buud ɔ Róma bwé zə ntág íí, zə búgə Mpáanzá íshé, bwú námá ləəm íshé.» ⁴⁹ Ngwól múúd wāŋ nə jíná ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəŋg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tɔɔ sâ na lású níí. ⁵⁰ Bi adúgɛ né í yida bə bí nə mfíí né muud ŋgwúd yág shú kúl búúd jēsh ncindî, ləəm í nda jɛ wēsh í?» ⁵¹ Lású nyə á lás wəŋgá, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəŋg dí ná, nyə a lás tāŋ *muud micúndé ná í á jii né Yésus yág shú ləəm wēsh; ⁵² kú námá bə nji shú ləəm wáméfwó, a yə shú ná bwān ó Zembî búśé ícîmí ícîmí wá bwé sééŋgyag bə sâ ŋgwúd. ⁵³ Jwôw ni wə bwé á ŋwa cigulá né bwé gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyɛ mú yow ŋgálə kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden búśé yí; a mú kə kóómb ləəm jísə ŋgɛ shí a shwéeshá dí yí, bənôn *ompwíin bé kə ji dánd bwé á dɔ jôw ná Ifrēm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwoog buud bwé á ngə wú mákwáádé mán̄úd ngə bád kə Yurúsalem ná bwé kə ngə gusa miŋgusa mi yábá†. ⁵⁶ Bwé á ka ngə sɔ Yésus ná ndɛé, kúl bwé á bə *Lun má Zembî yí, bwé á ngə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi má dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zāŋ dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada

11:32 11.21 11:35 Luk 19.41 11:37 9.6 11:38 20.1; Mat 27.60 11:42 12.30 11:44 20.6-7 11:45 2.23 11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 11:49 18.14 11:52 10.16 11:53 5.18 11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; Iŋ 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † 11:55 Oyúden bwé á dɔ sá miŋgusa ná bwé gusa milám myāŋ shú zələ də Páska. 11:56 7.11

bónɔŋ Ofarizyɛŋ bwé mǎ ci ná í bég ná: «Muud nyə é mpu kál Yésus nyə é bə yí, bágúlóg, bwé kég bii nyə.»

12

Labínda mǎ Mariya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í mǎ lúg mwǔw mǎsaman ná *Páska *Oyúden zég bə, Yésus mǎ kə Betanî, dǎnd mǎ Lazâr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bóól búúd ɔ dǎnd dǎɔŋgá bwé á ka sá dína lúu mǎ Yésus dí. Mááta nyə á bə a ɔŋgá sá milwámá dína jǔɔŋgád, Lazâr njúl sámabá búúd bǎnɔŋ Yésus bwé á ɔŋgá də wád. ³ Mariya mú ka ɔŋgá labínda álal-kus bwé á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ɔŋgá labínda ni kúl njwǔmbə, zə gwáágulə Yésus mǎkuúd ná ndéé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; mǎcud mǎ labínda mǎ mú lwánd njów wêsh. ⁴ Ngwól *mpwíin mǎ Yésus nyə á bə cínɔŋg ná Yúdas Iskariyôt, mpwíin nyə á bə ná nyə wǎ mǎ bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mǎ dúg nda Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a mǎ ci ná ⁵ «Jí bwé á mǎ bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milóól ná ndéé bwé kwíind mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mímbúmbúwá. Nyə á ci ntó nǎcé nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, nyə á də júwo mwaanê cínɔŋg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná shee. A mǎ sá sóólúgú ni, ɔŋgá bwey tǎduga nda bwé bá dǎl mǎ ní. ⁸ Nǎcé bi é də ji nə mímbúmbúwá mwǔw mēsh, nji sǎnɔŋ bí sá ábúlé ji mwǔw mēsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúde zhwog Oyúden bwé mǎ gwág ná Yésus ji Bétanî; bwé á ka ɔŋgá kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwé á ɔŋgá nǎmǎ kə ná bwé kǎ dúg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Ná ndéé, milúlúú myâ ofada mí mú ɔŋgá cígulá ná bwé jǎlá nə gwú nǎmǎ Lazâr,

¹¹ nǎcé sá í á bə nə nyə yí í á sá ná kúde zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mǎ nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mǎlǎm, ncúlyá buud bwé á zə zǎŋ dí wá bwé mú gwág ná Yésus ɔŋgá zə Yurúsalem. ¹³ Bwé mú ɔŋgá ɔŋgá mǎŋ mǎ lǎndú ná ndéé, kə lág nyə bwé ɔŋgá kǎm ná:

Hosána! Gúmá í bég nə nyəɔŋg ɔŋgá zə jíná mǎ Cwámabá dí yé,

Njwú-buud á Izarəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwǔw nda Kálad Zembî ɔŋgá ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn‡, kú fúnda.

Dugí njwú woó ɔŋgá zə.

A mbád cwə jakáás dí.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sá í á ɔŋgá sǎy yí fwála dǎɔŋgád. Bwé á ka kə tǎduga gwo ja Yésus nyə á ɔŋgá gúmá yí; bwé mú mpu ná í á bə cilyá shú mǎ Yésus, sóólúgú wǔɔŋg nǎmǎ wǎ bwé á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyə á jǔw Lazâr gwúmushi nyə yí, bwé ɔŋgá bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ɔŋgá zə bwəma nə nyə nǎcé bwé á gwág ná nyə a sá *shimbá dǎɔŋgá. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyɛŋ bwé mú ka ɔŋgá ci bwámé nə bwámé ná: «Bi mǎ dúg í? Bi cugé nə ɔŋkul sá sá. Dugá lǔm wêsh ɔŋgá kə nyádí!»

Gúmá mǎ Yésus

²⁰ Búbaalé Ogarêk bwé á bád nǎmǎ zə Yurúsalem ná bwé zə yə Zembî gúmá zǎŋ níd. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Bétusayída, kə jǎ nyə ná: «Mása, sé ɔŋgá ceel dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw André, bá bēsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mǎ wóós, wəla *Mwân mǎ Múúd mǎ jǎlá

12:1 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: Jisə wúl kǎlǎ í dúgǎ mpə nǎmǎ nda ntanga. **12:4** Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † **12:5** danarî: Danarî ɔŋwúd í á də kwaga nə myána myâ ɔŋkúmba jwǔw. **12:7** 19.40 **12:8** Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 ‡ **12:15** Siyôn: Nyə á bə mǎma mbún bwé á lwǔ ɔŋwála á Yurúsalem cínɔŋg gwǔw yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36

nə ɲwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í ámə kə méndəlúd yí, í ká kə jì kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mən̄kund mən̄kund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yídá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Nkí muud mə cɛel síya nə mə, a bɛ mə, í mú bə ná, kúl mə jísə yí, muud ɲgə síya nə mə yé bə námə cínɲg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí mə dúg éga, mitédúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nə jì? Ná Dâ, ság nə mə fáámug nə cúɲ ɲgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúɲ wəɲg. ²⁸ Dâ, ság nə jíná dwô í ɲwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntáni, kál mú wú jon dí ná: «Mə mə sá, mə é nyiɲgə námə sâ.» ²⁹ Buud bwə á bə cínɲgú áncuncuma wá bwə á gwág kál dɔɲgú, bwə mú ci nə jísə njum-mpú; bóólúgá nə ɲgwól *éɲgəles mə lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dâm, í ámə yida bə shú dún. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémbyé mílósú kíkídíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mɛɛ, ja mə bá wú shí gaád bənəw gwów yí, mə bá julə búúd bəsh mádí.»

³³ Ja Yésus nyə á ɲgə ci ntáni yí, nyə á ɲgə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwə mú bɛsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb máccɛɛ dí nə *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyiɲgə zə jaaw sá nə í bá jii nə Mwân mə Múúd búnówúg gwów, ntó nyə wə jì? Mwân mə MúúdS wəɲg wə zə?» ³⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mən̄kenya mósə ná wa bídí nə fúfwálá. ɲgəgá nə kyey té bí búś ná nə mən̄kenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcé, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ɲgə kə yí. ³⁶ ɲgəgá nə *búgula mən̄kenya té mən̄kenya mósə ná bídí yí, bí ɲgəg nə

bə bwân ó mən̄kenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tɛem sá bímbí lú *máshimbá móni buud bwə ɲgə dúg íí, buud bwə áshígé *búgula nyə. ³⁸ Sâ jɔɲg í á sá nə ciyá mə Izayí *muud micúndá í bwámag. Nyə á ci ná: Cwámaba, zə nyə a búgula kéel sá á ɲgə bwiɲg yí?

Zə Cwámaba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwə wə í sá nə buud óni bwə bəg kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰ Zembí nyə a shwu bwo ncím míshúd,

a ləlushi bwo milâm,
nəcə mísh máɲ mə á bá dúg,
milâm myáɲ mí á bá wámbalə,
bwə á bá cénd kuú ɲjɔnd,
ná ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dúg milwanə mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. ⁴² Í á tɛem bə ntó, bóól zhwog buud wá sámbá ótówe ɔ shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ɲkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwə á ɲgə fúndə nə *Ofarizyên bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígulá. ⁴³ Nəcə bwə á cɛel ɲwa gúmə mísh mə búúd dí, kú bə mísh mə Zembí dí.

⁴⁴ Nji, tɛem bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwów ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud mə dúg mə yé, a mə dúg námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mɛɛ muud jísə mən̄kenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yésh mə búgúlá mə yé bəg kú nyiɲgə ɲgə cugə yídúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lósú mə ɲgə lás yé, nji a kú sá nda mə ɲgə ci ná, mə dí mə yə nyə intágulí; mə áyəyé nyə intágulí nəcé mə a shígé zə nə mə zə yə

12:26 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5 **12:31** 5.22; 14.30; 16.11

12:32 3.14 **12:33** 18.32 **12:34** Sòm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 **12:34** Mwân mə

Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wó jì nə ɲkul dúg Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36**

5.13 **12:37** 16.9 **12:38** Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3 **12:42** 2.23;

9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46** 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22

búúd ɔ shí ga intúgúlí, mæ á yida zə sá ná buud ɔ shí bwé fáámug. ⁴⁸ Muud mæ ká ban mæ, ban lésú mæ ngé lás yí, muud wəɔng mæ bwey bə nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lésú mæ ngé lás ga wá í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlâ. ⁴⁹ Mə anɣê nə lás nə lúu wâm; Dâ muud nyə á ntí mæ yé nyə a bwey lwágulə mæ sâ mæ bág dɛ ci yí nə sâ mæ bág dɛ bwiiɣng yí. ⁵⁰ Mə mpú ntâg nə sâ Dâ mæ cí nə í bág yí, gwé wá í dɛ yə búúd cug á kandugə kandugə. Ná ndeé, sâ jêsh mæ ngé lás yí, mæ ngé lás nda Dâ nyə á ci nə mæ dúg lás ná.»

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bə, zaɣ *Páska í ngé bə ná í zə tééd í, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í mæ wóós nə a wúg shí gaád kə wá Dâ. Nda nyə á bul cəel buud bé ná, nyə á ka námə cəel bwo kə wóós máshíné mæ cug jé. ² Ná ndeé, bəndɔɣ buud bé bwé á ka ngə də; bwé ngé də ntáni, ndug Njwú məjamb mæ bwey wá Yúdas mwán mæ Shímun Iskariyót tédúgá lámúd nə a kúshag nə Yésus. ³ Ná ndeé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dâ nyə a mæ sá ná a jwúg nə isá byêsh, a ngé mpu ná nyə á zhu wá Dâ, a zə námə nyiɣgə kə wá Dâ. ⁴ Yésus ngé bwey mpu ntó, a mú tɔw shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ɣwa táwula cəɣlə kugud. ⁵ A mú shwu májúwó bishim dɛ, tééd ngələ gusa *ompwíin bé məkuú, ngə fim nə táwula nyə á cəɣlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós nə a gúsag Shímun Pyêr mé məkuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámbe? Wó gusa mæ məkuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sâ mæ ngé sá ga, wo cugé nə ɣkul fwo mpu gwo kíkídiga, wo bá yida shúgula wámbulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abúlé bwelə gusa mæ məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná

nyiɣgə bə múúd waamâ.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ɣkí ntó Cwámbe, kú gusa mæ nji məkuú; gusag námə mæ məbwə, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé mæ dɛ jii ná bwé gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyiɣgə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi búsə ntâg mífúbán, nji kú bə bí bêsh.» ¹¹ Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mæ bá kusha nə nyə yé; gwé wá nyə á ci nə bwo ná: «Bi bêsh dí búsə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shín gusa ompwíin bé məkuú ntáni yí, nyə á nyiɣgə bwáád káándə yé ná ndeé a mú nyiɣgə kə jii shí, də. A mú jii bwo ná: «Sâ mæ ámə sá bí ni, ye bi mæ mpú nda í ké ná?» ¹³ Bi mæ dɛ dí jɔw mæ ná: «Yíguli», gúl ja ná: «Cwámbe.» Bi mæ dɛ mpu sâ, nəcé mæ jisə Yíguli, mæ Cwámbe. ¹⁴ ɣkí mæ Yíguli, mæ Cwámbe, mæ mæ gusa bí məkuú, bi mæ jəla námə nə dɛ sá ntó mpédúgá nyín. ¹⁵ Nəcé yuug wá mæ mæ yə bí ni. Nda mæ ámə sá bí ni, dɛgá síya ntó. ¹⁶ Búbálé, mæ jaaw bí ná, lwaá í ádé bwelə ntə mása, *muud lwámá nda bwelə ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bi mæ mpu ntó wá ni; bí mæ ká dɛ sá ntó, bi mæ jəla. ¹⁸ Mə anɣê nə ci bi bêsh. Mə mpú búúd mæ á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwəmag. Jí cilyá ná: «Muud sá ngé də səɣ ngwúd yé mæ tééd nə a lúmbúlí nə mæ». ¹⁹ Mə mæ fwo bwey jaaw bí gwo kídiga, í kú fwo síy, shú ná ja í bá síy yí, bi bág *magulə ná mæ jisə. ²⁰ Búbálé, mæ jaaw bí ná, muud mæ lég múúd lwámá wâm yé, a mæ lég mæ; muud mæ lég ntâg mæ yé mæ lég múúd nyə á ntí mæ yé.»

Yúdas mæ zə kusha nə Yésus
(*Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23*)

²¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mítédúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mæ jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə

12:49 7.16-17 **12:50** 4.34 **13:1** 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3 **13:3** 3.35; 8.14 **13:4** Luk 12.37 **13:10** 15.3 **13:11** 6.64, 70-71 **13:12** Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 **13:15** 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 **13:16** 15.20; Mat 10.24 **13:17** Zhk 1.25 **13:18** Sòm 41.10; Yuá 17.12 **13:19** 8.24; 14.29; 16.4 **13:20** Mat 10.40

mə.» ²² *Ompwíin bwé mú ngə dúgya mpédúgá nyán ngə sə ná bwé mpúg muud Yésus ngə ci yé. ²³ Mpwíin Yésus nyə á də bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. ²⁴ Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ngə ci yé.» ²⁵ Mpwíin wəəng mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jî nyə ná: «Cwám̄ba, jísə zə eé?» ²⁶ Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kúl bələd ídəwud, muud mə é yə yé, muud wəəng wə éci.» Yésus mú ηwa kúl bələd juwo ídəw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus mə yə nyə kúl bələd ni yí, *Sátan mə nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləelug sá sá wó ngə jii ná wo sá yí.» ²⁸ Buud bwé á bə cínəng wá, kú nə təə ηgwúd nyə á mpu sá Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, bóól bwé á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kəg kusə ísá í zāη, ηkí ntāg ná a kəg yə mímbúbúwá gúl sá. ³⁰ Yúdas nyə nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl bələd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námə ná Zembî ηwág gúmá. ³² Zembî nyəmэфwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námə zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bām, sənəη bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sə mə; ná ndéé, námə nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námə nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yə bí cəç agúgwáan, dúsa ná: “Ciilagá bimэфwó nə bimэфwó. Námə nda mə á cəel bí ná, ciilagá bimэфwó nə bimэфwó. ³⁵ Sā í é sá ná buud bwé dúg mpu ná bi búsa ompwíin bām yí jísə cəelí bí é ngə ciila bimэфwó nə bimэфwó yí.”»

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba e, wo kə ηgow ée?» Yésus nə

nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bə mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bə mə.» ³⁷ Pyêr mú bəsa ná: «Cwám̄ba, mə cugé nə ηkul ka bə wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ηkul kəenzh cug jām shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Wo ji nə ηkul bále kəenzh cug gwô shú dām? Bábálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ilóol.»

14

Yésus jísə zhí

¹ «Mitédúgá mí nda bəeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dā wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ηkul ji yí. Í mbām bə kú bə ntó, ηki mə mə námə jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ηwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bi bág námə bə kúl mə jísə yí. ⁴ Bi mə mpú ntāg zhí í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, sə bāη nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhí á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jísə zhí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ηkul kə wə Dā kú cingya mádí. ⁷ Í ká bə ná bi mə mpú mə, bi é mpu námə Sóŋgú waamə. Ná ndéé, tééd kíkídíga, bi mə mpu nyə, bi mə námə dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwám̄ba, lwóg sá Dā, bímbí dəəng í é jəla nə sə.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dā. Nəcə jí wó nyiŋgə ci nə mə lwóg bí Dā yí? ¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə ná mə ji Dā dí cwû, Dā njúl mádí cwû? Lású wəsh mə ηgá lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci təə ciyá nə lúu wām. Dā muud njúl mádí cwû wə ηgə sá misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá nə mə jísə Dā dí cwû, Dā njúl mádí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dúgúle misóólúgú mə ηgə sá myá. ¹² Bábálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá misóólúgú mə ηgə sá myá;

13:23 19.26; 20.2; 21.7, 20 13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19 13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6 Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38

a bá námé sá myɔɔŋ mí búl nyingə ntɔ myá. A bá sá myo nəcə mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jêsh bí mé bá gwaáamb nə jíná dâm yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sóɔŋgú ŋwág gúmá. ¹⁴ Bí mé ká gwaáamb *[mə] gúl sâ nə jíná dâm, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwín Nkɛŋkɛ Shíshim

¹⁵ «Bí mé ká cɛel mə, bi e wá mílúú məcəɛ məm dí, ¹⁶ mɛɛ ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ŋgwól múúú mə bá zə də bándulə bí yé, binónə nyân zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyân wə Shíshim óbúbálé; Shíshim búúú ɔ shí ga bwə cúgə nə ŋkul lég yí. Bwə cúgə nə ŋkul lég nyə nəcə bwə ánggə nə dág nyə, bwə ámpúyé námə nyə. Bi bân bi mə mpú nyə, nəcə binónə wə búśá, a bá námə ŋwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abúlé lúgə bí bwân ónyulú, mə bá nyingə zə bídí. ¹⁹ Í mé lúg búbaalé fwála, buud bwə á nyingəyé ná dág mə. Bi bân bi mə bá dág mə mə ŋgə cugə, bi ka ntág bá cugə. ²⁰ Jwôw dɔɔŋgú, bi mé bá mpu ná mə ji Sóɔŋgú waam dí cwû, bi njúl mádí cwû, mə námə bídí cwû. ²¹ Nkí muud mə gwág ísâ byêsh mə ŋgə ci ná í bág yí, a bɛ byo, muud wɔɔŋg mə cɛel mə. Í njúl ntág ná, muud mə cɛél mə yé, Dâ nyə é cɛel nyə, mə mú námə cɛel nyə, mə sá ná a mpúg mə.»

²² Yûdə, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú ci nə nyə ná: «Cwámba, wo sá ná sá mpúg wo, kú sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg wo, ntó nyɛ wə ntədəl?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúú mə ká cɛel mə, nyə e sá sâ mə ŋgə ci yí, Dâ mú bá cɛel nyə; nə ndɛé, sá bá zə nyádí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lésú wám. Í njúl nə lésú bí ŋgə gwág mə ŋgə lás ni í ánggə nə zhu mádí, í ŋgə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á də jaaw bí isâ íni sɔnɔŋ

bí sá njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá də zə bándulə bí yé, Nkɛŋkɛ Shíshim Dâ mə bá nti bí jíná dáámud yé, a bá jíguli bí isâ byêsh, a də sá ná bi dág táduga ísâ byêsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yé bí mətəla məm. Mə ayáyé bí mwo nda búúú ɔ shí ga bwə də yə bí ná. Mitádugá mí nda bɛɛg búbulə bí mílúúú, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bi a shí gwág mə á ci nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyingə zə.” Í mbəm bə ná bi mé cɛel mə, ki bi mé gwág məshusug nə mə zə kə wə Dâ, nəcə Dâ mə cɔ mə. ²⁹ Mə bwey ná jaaw bí gwo kídiga, í kú fwo sɛy, shú ná bi bág *búgula ja í bá sɛy yí. ³⁰ Tээd kíkídiga, mə á nyingəyé ná ŋgə bul lésha nə bí, nəcə ci á shí ga ŋgə zə. A cúgə yida bə nə tɔɔ zhízhií nə a sá mə sâ; ³¹ í yida ji ná buud bwə mpúg nə mə cɛel Dâ, mə də sá ísâ nji váál Dâ nyə á cɛɛlə nə mə bág də sá yí. Tówágá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lú kwoolú vînyə

¹ «Mə wə jísə fwámé shug lú kwoolú *vînyə, Dâ jisə mbəəl. ² Lôw wêsh í nóód mádí í kú nə ibumə yí, a yíl wo. Wɔɔŋg wêsh í ŋgə wúmə yí, a kwambulə wo shú ná í nyingəg mpu wúmə. ³ Bi mé bwey ntág bə mífúbán, minjígulá mə mə jíguli bí myá mí mə bwey fúb bí. ⁴ Nadagá nə mə, námə nda mə mə nada nə bí ná. Lôw líí í cúgə nə ŋkul wúmə ntúni, í kú bə í nóód kug lííd. Námə váál ŋgwúú, bí cugə nə ŋkul bə nə mpumə ŋkí bi anádáyé nə mə yí. ⁵ Mə wə jísə shug lú kwoolú vînyə, bi bân milôw. Nyɔɔŋg mə nádá nə mə, mə ŋwa jiya nyádí lámúú yé, a bá bə nə ibumə mən̄kund mən̄kund; bi mə mpú ná bí cugə nə ŋkul sá sâ mə kú bə. ⁶ Múúú mə ká bə kú nada nə mə, bwə bá wusə nyə tóón, a mú bə nda lôw kwoolú vînyə í áshígé wúmə yí. Milôw

14:13 15.16; 17.1 * **14:14** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə “mə”. **14:15** 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16; 8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mbú 3.20 **14:24** 7.16 **14:26** 14.16 **14:27** 16.33; 20.19, 21 **14:28** 8.14 **14:29** 13.19 **14:30** 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozé 10.1; Sôm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 **15:6** Mat 7.19 **15:7** 15.16

myoɔŋg mí dɔ shwáás ná ndeé, bwé cwéég myo kul kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí má ká nada nə mə, iciyá byám ŋwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáám̄b sâ jêsh bí má jí yí, í bə. ⁸ Zhíí bí bí nə ŋkul sá ná Dâ ŋwág gúmá yí nyísə ná, bí bág nə ibumá məŋkund məŋkund íí, lwágulə ná bí búsə *ompwíin báamá. ⁹ Mə má cɛel bí námá nda Dâ mə cɛél mə ná; nadagá mádí cɛelíd. ¹⁰ Bí má ká wá mílúu máccɛɛ mām dí, bí nada mádí cɛelíd, námá nda má má wá lúu máccɛɛ má Dâ dí, mə nada nyádí cɛelíd ná.

¹¹ «Mə má lás nə bí ntáni nəcé má jii ná məshusug mām má kálag bídí, bí bág nə məshusug kú nə nji. ¹² Cɛɛ dām wé: Cílagá biméfwó nə biméfwó námá nda má cɛél bí ná. ¹³ Gúl cɛelí í ányíngé ntɔ jooŋg jí ná muud má keenzh cug jé shú óshwé bé yí. ¹⁴ Bí má ká wá mílúu máccɛɛ mām dí, bí búsə oshwé bām. ¹⁵ Mə aŋgê ná ŋwa bí ná osóol ɔ mäsáal, sóol mäsáal nyə ádé mpu sâ mása yé ŋgə sá yí. Mə ŋgə ŋwa bí ná oshwé bām, mə a má sá ná bí mpúg sâ jêsh mə á gwág nə Sóóŋgú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mə; mə wé mə a féesh bí, mə yə bí séy ná bí kég, kə ŋgə bə nə ibumá, ibumá byooŋg í ji kandugə. Í ká bə ntó, Dâ dɔ bá yə bí sâ jêsh bí má bá dɔ gwáám̄b nə jíná dām yí. ¹⁷ Sâ má ŋgə cí ná bí sáag yí jí ná bí cílag biméfwó nə biméfwó.»

Zhíŋ a shí ga

¹⁸ «Búúd ɔ shí ga bwé ká mpíi bí, mpugá ná bwé á fwo námá tééd mpíi mə. ¹⁹ Bí mbəm bə búúd ɔ shí ga, kí buud ɔ shí ga bwé má cɛel bí ná bí búsə buud bán. Ká, bí cugé búúd ɔ shí ga, mə a féesh bí, mə wá mbéégí mpédúgá bínónŋ bwo, gwé wé búúd ɔ shí ga bwé ŋgə mpíi bí yí. ²⁰ Bí ɔ tédúgá lésú má á lás nə bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwelɛ ntɔ mása”. Kagá mpu ná ŋkí bwé á lwágulə mə cúwálí, bwé bá námá lwágulə bí cúwálí; ŋkí bwé á bə nə məgwág nə

lésú wām, bwé bá námá bə nə məgwág nə lésú wán. ²¹ Bwé bá dɔ sá bí isâ íni byêsh nəcé bí bələ búúd bām, bāŋ bwé ámpúyé ntāg muud nyə á nti mə yé. ²² Mə a mbəm bə kú zə, zə lésha nə bwo, bwé nda bə nə *səm; ká, bwé cugé nə kooɔd bwé káadug shú səm wāŋ ja gaád yí. ²³ Muud ŋgə mpíi mə yé ŋgə mpíi Sóóŋgú waamə. ²⁴ Mə a mbəm bə kú sá mísóólúgú má á sá bwé dí myá, mísóólúgú múúd nyə abwélé sá myá, bwé nda bə nə səm; ká, bwé á má dūg mísóólúgú myooŋgú, nji bwé ŋgə mpíi sá, nə mə nə Sóóŋgú waamə. ²⁵ Nji, í ŋgə bə ntó shú ná sâ jísə cílyá bwé dí máccɛɛ dí yí í bwəmag; jísə cílyá ná: “Bwé á mpíi mə kú nə sá má á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mə bá dɔ zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wé Shíshim óbúbálé má Dâ. Mə bá ŋwa nyə wé Dâ, mə nti bí. Ja á bá zə yí, a bá zə dɔ bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bí, bí mə bá námá dɔ bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcé shé á má bə sámbá té mótéédúlé.»

16

¹ «Mə ŋgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí nda bá biil məbwébúlánúd. ² Mpugá ná bwé bá dɔ yíl bí *mám্পáanzə má mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntāg zə bə ná, buud bwé bá dɔ téduga ná ja nyāŋ mə gwú ŋgwól a bídí yí, a má yə Zembí gúmá fwámé yə. ³ Bwé bá dɔ sá ntó nəcé bwé áshígé mpu Dâ, kú námá mpu mə. ⁴ Nji, mə ŋgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná ja wəla dɔoŋg í bá wóos yí, bí ɔ bá téduga ná mə á shí jaaw bí.»

Séy Nkétkê Shíshim mə bá zə dɔ sêy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mótéédúléd nəcé sánónŋ bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íí, mə zó kə wé muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntāg mə ná: “Wo ká ŋgow?” ⁶ Nji, nda má ŋgə jaaw bí isâ íni ná, bí má shín bul bə nə məcɛy

15:8 14.13; 17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 15:12 13.34; 1Yn 4.11 15:13 10.11 15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16 15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sòm 69.5; 35.19 15:26 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 15:27 1.14; Mís 1.8; 1Yn 1.2; 4.14 16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16

mílámúd. ⁷ Nji, tɛem bæ ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bæ bí nə mfií ná mə kyéyug; má ká bæ kú kə, muud mə bá zə də bándulə bí yé kú zə bídí. Má ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Já á bá ntâg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg iwushí búsé nə ndí kóómb á *sám, nə otútəlí, nə sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí búsé nə ndí kóómb á sám yí bíse ná bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyingə bæ nə iwushí kóómb á otútəlí dí; byán bíse nəcə mə zə kə wə Dâ, bi ányingəyé ná dúg mə.* ¹¹ Bwə ka námə nyingə bæ nə iwushí kóómb á sémyé mílásúd; bíse nəcə Zembí má bwey sám Cî á shí ga lású yé†.

¹² «Mə jí ná nə zhwog isâ ná mə ngóg nə jaaw bí; nji, bí cugé nə ŋkul jísow byo kíkídíga. ¹³ Já Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúle də lás isâ nə lúú yé, a bá də kala bí isâ bwə bá də jaaw nyə yí, a də jaaw bí isâ í bá s̄y yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ŋwág gúmá, nəcə a bá də lág isâ byâm a də jaaw bí. ¹⁵ Sâ jēsh Sóŋgá waam jí nə ndí yí jísə sâ jâm, gwə wə má cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lág mádí yí.»

Məcəy mə lâm má bá nyɛɛ máshusug

¹⁶ «Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄, bi mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwín bwə mú ŋgə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ngé c̄el cí yí? A cí ná: “Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə c̄, bi mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó má ké ná jí?» ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyɛ mə ké ná jí? Sá ampúyé sâ á ngé c̄el cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál c̄el zə jí nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká

nyingə c̄, bi mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ngé s̄ biméfwó nə biméfwó ná bi mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bi mə bá jí máyâ, bí tədəwa, buud ɔ shí ga bân bwə ngé zhwiimbya. Bi mə bá bæ nə məcəy mə lâm, nji məcəy m̄əŋg má bá nyɛɛ bí máshusug. ²¹ Já múdá wəla lə byéyí í də wóós yí, ŋgá á də bæ nə məcəy. Ŋgá já á má byâ yí nyə ádé ná tədəga məcəy, a yida gwág máshusug ná a má byá? ²² Námə mbií ŋgwúd w̄əŋgá, bí búse nə məcəy já gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bæ nə máshusug; muud nyə abúle bwele déég bí mân máshusug. ²³ Já jw̄w d̄əŋg í bá bæ yí, bi abúle ná nyingə jí mə shílí t̄ə gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí má ká gwáám Dâ sâ nə jínó dâm, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídíga, bi afwóyé ná gwáám sâ nə jínó dâm. Gwáámbugá, bí é bii, máshusug ka bæ bí kú nə nji.»

Yésus má ntə shí ga

²⁵ «Mə má ŋgə lás nə bí lású ni wēsh ómpwokwoond dí. Nji, dúl wəla í bá zə bæ, wəla d̄əŋgá, mə abúle ná də lás nə bí ntó, mə bá də jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwóó kpwóó. ²⁶ Jw̄w d̄əŋgá, bi mə bá gwáám Dâ isâ nə jínó dâm, mə acíyé ná mə bá jəgula nə nyə shú dún, mb̄; ²⁷ nyəméfwó má c̄el bí. A c̄el bí nəcə bí á c̄el mə, bí magulə ná mə á wú wə Zembí. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; já gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwín bé bwə mú cí nə nyə ná: «Wo má dúg í, wo mú ŋgə lás já gaád ná kpwóó kpwóó, kú ná nyingə bæ ómpwokwoond dí. ³⁰ Sá má mpu já gaád ná wɛɛ mə mpú sâ jēsh, ná í ajíyé ná muud shílég wo shílí. Gwə wə sá má ka magulə ná wo a wú wə Zembí yí.» ³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí má ka tɛem magulə já gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bæ, í má bwey námə bæ,

16:8 Mis 24.25 **16:9** 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * **16:10** Yésus nyə á ngé c̄el cí ná: Zembí nyə e lwágulə otútəlí bé nə kəndúlə Mwân yé kwólós dí shú mísəm mí búúd, ná ndéé a mú bân ŋwa nyə gw̄w nyé dí caangád. **16:11** 12.31 † **16:11** Iwushí bíse ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zembí má bwey sám nyə lású yé. **16:13** 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 **16:14** 17.1 **16:15** 17.10 **16:16** 14.19 **16:22** 15.11 **16:23** 15.16 **16:25** Mat 13.34 **16:28** 8.14 **16:32** Zak 13.7; Mat 26.31, 56

wəla á ná bi é c̄ima, muud yēsh kə jé kóómb, bí lúgə mə məméfwo. Nji, mə cugé məméfwo, sá Dā wə búśá. ³³ Mə ngə bwey jaaw bí isá íni shú ná bi bág nə mətəla mádí kwonud. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntug; nji bi ó lwóyá ínkán, μεε mə ntə *mánkul má shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí, nyə bān mpwoombá dúg gwów a mú c̄i ná: «Ye Dā, wəla mə wóś. Ság ná Mwān woó ηwág gúmá shú ná Mwān woó kág námá yə wo gúmá. ² A ηwág gúmá shú ná a yág buud bēsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ηkul ná a jwúg nə buud bēsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəwng jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembí ηgwúđ nə ηgwúđ jísə yé, ka námá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə mə sá ná wo ηwág gúmá shí gaád, mə mə casulə ísəy wo á c̄i ná mə sáág yí. ⁵ Dā, mə á bwey də bə nə gúmá wódí koogú, shí nə gwów nda fwo bə; ság ja gaád ná mə nyngəg bə nə gúmá jəwng wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpádúgá buud ə shí ga wá, mə á mə sá ná bwé mpúg sá wó jísə yí. Bwé á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé mə mpu ja gaád ná sá jēsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəc̄é iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwé á mə bii byo, bwé á mə mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwé á mə ntāg magulə ná wo á nti mə. ⁹ Mə ngə jəgula shú dán, kú bə shú búúđ ə shí ga; mə ngə jəgula shú búúđ wo á yə mə wá, nəc̄é búśə buud bwô. ¹⁰ Sā jēsh mə jí nə ndí yí jísə sá gwô, jəwng jēsh wó jí nə ndí yí jísə sá jām. Buud wo á yə mə wá bwé á mə sá ná mə ηwág gúmá. ¹¹ Mə ányingəyé ná bə wa shí, mə ngə zə nūŋ wódí, nji bāŋ búśə ná wa shí. Dā,

wo muud wó ádé seengya nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ηkul nyísə wódí jínə dí yí, ηkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwé bág sá ηgwúđ námə nda mə nə wo, shwé búśə sá ηgwúđ ná. ¹² Ja sánón sá á bə yí, mə á ngə baagulə bwo nə ηkul nyísə wódí jínə dí yí; mə á də baagusə bwo ná ndéé, təw ηgwúđ nyə a shigé jimb, susaalē námə nji nyəwng nyə á bə ná a bá jimb yé. Ntó, sá jí mícilyád yí í á mə bwəma. ¹³ Mə ngə zə wódí ja gaád; mə ngə ná lás lésú ga mə njúl wa shí shú ná məshusug mām mə kálag bwé dí kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ə shí ga bwé mú ntāg mp̄ii bwo; bwé mp̄ii bwo nəc̄é báá bwé cugé búúđ ə shí ga, námə nda mə cugé múúđ a shí ga ná. ¹⁵ Mə aciyé ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Mə yida c̄i ná wo bááguləg bwo, Mbúwálú múúđ nda sá bwo sá. ¹⁶ Bwé cugé búúđ ə shí ga, námə nda mə cugé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ηgég nə bə obúbálé bwô, bwé ka ngə béegyá nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mə shí gaád, mə zə námə kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál məméfwo jām cé shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béegyág nə məbôw.

²⁰ «Mə anğē nə bul jəgula nji shú dán. Mə jəgula námə shú búúđ bēsh bwé bá *búgula mə nəc̄é lán wán wá. ²¹ Mə jəgula nə wo ná bēsh bwé bág sá ηgwúđ. Dā, wo jí mádí cwû, mə njúl wódí cwû*. Námə nda shwé búśə ntó ná, mə jəgula nə wo ná bwé bág námə shwé dí cwû, buud ə shí ga bwé máguləg ná wo á nti mə. ²² Mə a mə yə bwo milwané wo á yə mə myá, ná bwé bág sá ηgwúđ námə nda shwé búśə sá ηgwúđ ná, ²³ í bág ná, mə njúl bwé dí cwû, wo njúl mádí cwû, bwé mú bə sá ηgwúđ váál í jála yí, buud bwé mú mpu ná wo á nti mə, wó c̄eel ntāg námə bwo nda wó c̄eel mə ná. ²⁴ Dā, mə jíi ná kúl mə jísə yí, sánōŋ buud wo á yə mə

16:33 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 **17:1** 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24

17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 **17:3** 1Yn 5.20 **17:4** 4.34 **17:5** 1.1-2; 8.58; 17.24 **17:6** 17.26

17:10 15.8 **17:11** 6.39; 13.18 bwé bág sá ηgwúđ: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 **17:13** 15.11 **17:14**

7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18** 20.21 **17:21** 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, ηkí muud mə nyíi mə nyúúlúđ, a kwey wo; ηkí a nyíi wo nyúúlúđ, a kwey mə. **17:24** 12.26; 17.5

wá sá bág, bwá bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcə wo á bwey cɛel mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwɔw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tútəlí yé, buud ɔ shí ga bwá ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwá á mə mpu ná wo á ntí mə. ²⁶ Mə a mə sá ná bwá mpúg sâ wó jísá yí, mə é nyiŋgə námá ŋgə sá, shú ná váál cɛelí wó cɛél mə yí í bág bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugud.»

18

Bwá zá bii Yésus
(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bənôŋ *ompwíín bé bwá mú ntɔ Kédron, kə fanwíny; gúl fambá í á dɛ bə nûŋ, bənôŋ ompwíín bé bwá á dɛ bwey kə cínɔŋg. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɛ mpu kúkúl jɔŋgá, nəcə Yésus nyə á kə dɛ sɛɛŋgya nə ompwíín bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bənôŋ *Ofarizyêŋ bwá á ka kənd kında ózimbi nə ifulísh ná bwá kég bii Yésus. Bwá á ka ŋwa imɔɔs nə malámba nə məkwoɔ mə dóómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bənóŋ bwá mú kə fambá jɔŋgúd. ⁴ Yésus nyə á ŋgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú ka shísh bwádí, kə jí bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wá éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bənôŋ buud óni bwá njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wá éga», seegya nji bwá mú ŋgə cúculə nə mikwoŋ ná ndeé kə ŋgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə jí bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wá éga”. Nkí mə wá bí ŋgə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwá kég.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal tɔɔ

ŋgwûd.» ¹⁰ Nə ndeé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwɛɛ. A mú wéém gwo, taad ŋgwól sɔɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwá mənɔwûm. Sɔɔl məsáal wɔŋg nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnóg kafwɛɛ gwô kúl í dɛ ji yí. Ye mə bág kú ŋgul bálá Dâ má yə mə yí?» ¹² Nə ndeé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulísh í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wóɔlə nyə mənɔkəda.

Bwá ká nə Yésus wá Hána
(*Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54*)

¹³ Bwá mú téd fwo kə nə nyə wá Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wɔŋg dí yé. ¹⁴ Kayíf wɔŋg wá nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí ná muud ŋgwûd yág shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kályá Yésus
(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ŋgwól *mpwíín bwá á ŋgə bɛ Yésus kúl bwá á ŋgə kə nə nyə yí. Kálə wóós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bənôŋ Yésus bwá mú nyíi, nəcə Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu mpwíín wɔŋg. ¹⁶ Pyêr nye nyə a lúg tóón, kúná-kúnə ná mpumbé. Mpwíín Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu éne mú zə tóón, zə lésha nə mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé ná ndeé nyíŋgal Pyêr cwû. ¹⁷ Mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo jí námá mpwíín mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mɛ! Mə cugé mpwíín yé.» ¹⁸ Osɔɔl ɔ məsáal bənôŋ ifulísh bwá á bə bwá má jida kuda máág, ka ŋgə gwáalə, nəcə yôŋ. Pyêr nyə á ka námá ŋgə gwáalə kuda cínɔŋg bwádí.

Ajəláci á ofada mə shíl Yésus mishílí
(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ŋgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíín bé nə minjígúlá nyə á dɛ jíŋgali myá.

17:25 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27

17:26 17.6

18:3 7.32, 45

18:9 6.39

18:10 Luk 22.36, 38

18:14 11.49-50

18:15 Mat 26.28

18:17 18.25

18:1 Mat 26.36

18:2 12.4; Luk 21.37; 22.39

18:11 Mat 20.22; 26.39

18:13 18.24; Luk 3.2

18:20 7.14, 26; 6.59; Mat 4.23; 26.55; Mis 26.26

20 Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Mə á dı lás nə buud bęsh nə kpwɔ́-kpwɔ́, mə á dı yə buud minjígúlá ja jęsh *mámpáánzə mə mínjígúlád nə *Luŋ mə Zembí dí, kúl *Oyúden bęsh bwá á dı ɛɛŋgya yí, mə a shígé dı lás máshwoó məshwoó. 21 Nəcə jí wó zə ŋgə jí mə mishílí yí? Shílág búúd bwá á dı gwág mə wá sâ mə á dı lás yí, bwá mpú sâ mə á dı cí yí.» 22 Ja gúl fulish mə gwág Yésus mə bęsa ntáni yí, a mə tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bęsa nə Ajəláci á ofada ntáni?» 23 Yésus mú bęsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás í, lwóg sâ mə ámə jág cí yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu lás í, nəcé jí wó yíd mə yí?» 24 Hána mú cí ná bwá kág nə Yésus wá Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kífya Yésus

(*Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

25 Na nyə á bə, Shímun Pyêr ŋgə gwáalə kuda. Bwá mú cí nə nyə ná: «Ŋgaá wo jí námə *mpwíín yé?» Pyêr mú kífya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíín yé.» 26 Ŋgwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə ámə sámb lwá yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dúg bíná nún fambá?» 27 Pyêr mú námə nyingə kífya nyə, ŋgwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwá ká nə Yésus wá Pilát

(*Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

28 Ná ndeé, bwá mú wú nə Yésus wá Kayíf, kə nə nyə luŋ mə ŋgwómuna. Í á bə mán í mə ŋgə lâm. Nji, bwá áshígé nyí luŋ, nə bwá á bá lweegushi ícug nə ndeé bwá kú ná nə zhíí bwá dá *Páska. 29 Pilát mú wú luŋ kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ŋgə cí nə muud éga nyə ámə sá jí?» 30 Bwá mú bęsa nə nyə ná: «Sá ámə zə yə wo nyə ntáni ntó a kú sá sâ?» 31 Pilát mú cí nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bí kág sámb nyə lésú váál məcəx mún mə ŋgə cí yí.» *Oyúden ná: «Məcəx mäsú mə áŋgê nə

yə sá ŋkul nə sá gwúg muud.» 32 Ciyá ní í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jálá nə bá yə yí.

33 Pilát mú nyingə nyí luŋ. A mú jów Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» 34 Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ŋgə cí ntáni nə lúú wô, ye bóól búúd bwá ámə jaaw wo ntó shú dâm?»

35 Pilát mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə jí mwá Yúden? Ləəm wô nə milúlúú myá ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» 36 Yésus mú bęsa ná: «Ijwúga byâm í cugé yá shí ga; í mbâm bə ntó, kí buud bâm bwá mə zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden nə bwá nda bii mə. Ká, ijwúga byâm í cugé yá wa.»

37 Pilát mú cí nə nyə ná: «Ntó jí nə wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo mə cí, mə jí Njwú-buud. Ŋkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú ŋkúmba sâ: nə mə zég lwágulə búúd sâ bwá jów nə obúbálé yí. Buud bęsh búsá búúd wá obúbálé wá bwá dı gwágulə sâ mə cí yí.» 38 Pilát mú jí ná: «Jí jí nə obúbálé yí?»

Bwá sámb nə Yésus yág

(*Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25*)

Nji nyə á cí ntáni yí, a mú nyingə wú luŋ cúwo tóón, kə cí nə Oyúden ná: «Mə mə adúgé nə múúd éga mə sá gúl sâ mábęx bí mə jí nyə shwiy nə ndí yí. 39 Nji, í dı bwey bə nə mə dúg bíd bí mbwug ŋgwúd fwála lə Páska; nə ndeé, ye bí mə jí nə mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» 40 Bęsh bwá mú nyingə kím ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhiləŋgaanə.

19

1 Ná ndeé, Pilát mú kə, kə sá nə bwá fyámúség Yésus milwón. 2 Ozimbi bwá mú ŋwa ísə yá męgwaagulá, bwá lwə *túm gúmə nə ndeé jil Yésus lúúd; bwá mú námə bwéed nyə káándá ící atítí. 3 Bwá mú dı shish nyádí dı zə cí ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ŋgə báág nə wo»; bwá mú ŋgə nyífə nyə

mæmpósnz. ⁴ Pilât mú nyingə wú lun, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwá zég yə bí nyə; nji mpugá ná mə adúgə nkúmba sâ á má sá yí.» ⁵ Bwá mú zə nə Yésus tóón a njúl nə tùm gúmá á mægwaagulá nə káándá ící atítí. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.» ⁶ Dúgálə mílúlúú myâ ofada bânôñ ifulish bwá á dúg Yésus yí, bwá á zə ji kímálə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi bwámbuləg nyə kwolós dí, mεε mə adúgə nkúmba sâ á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwá mú fεel ná: «Sá búšə nə dúl cεε, dwó wə í ngə ci ná á jəlá nə yə, nəcé a ngə jaaw nyúúł ná a ji Mwân mə Zembí.» ⁸ Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendε. ⁹ A mú nyingə kə lun kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ngow?» Yésus kú bεsa. ¹⁰ Pilât ntág nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayálané mə? Wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul mə bíd wo, mə ji námə nə ŋkul mə sá ná bwá bwámbuləg wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Í mbəm bə Zembí kú yə wo ŋkul nyəñgú, wo kú sá mə sâ. Gwá wə jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ngə sɔ zhíí ná a bíd Yésus, Oyúden bwá mú ngə kím ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwá mə *Káázəl. Nəcé muud yēsh mə ŋwá ící nə buđ yé má lwágulə nə a ji zhízhíy má Káázəl.»

¹³ Nji Pilât nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á du cígal mílósú yí, kúl bwá á du jów ná Mbaadá á məkwóógú məkwóógú yí, heburê dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwá dú kwəmsa *Páska yí, jwów í mú ngεε tólóg dí. Pilât mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wún.» ¹⁵ Bwá mú ngə kím ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wún kwolós dí?» Mílúlúú myâ ofada mí mú bεsa ná: «Sá búšə nə Njwú-buud

nji Káázəl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyáméfwó mú ngə ŋkény kwolós jé, ngə wú ngwála, ngə kə kúl bwá jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwá mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bânôñ bóól búúđ obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilât nyə á ka cilə búbóómbúđ bwá kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarét, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwá á lɔ búbóómbú jəñg, nəcé kúl bwá á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúnə-kúnə nə ngwála, cilyá í á bə ntág heburê dí, nə laté dí, nə gurék dí. ²¹ Mílúlúú myâ ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilât ná: «Kú bεεg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilât mú ci nə bwo ná: «Sá mə má cilə yí, gwá wə má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbí bwá á shín bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ŋwa mikáándá myé bwá kaaw mánkəw mənə, muud nyé ŋkəw, muud nyé. Í mú ka lág wáma jé á cwú. Jāñ í á bə síyá ncindí, wú gwəw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbí bwá mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwə bya, dúg múúđ nyə é ŋwa yé». Í mú síy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembí í ngə ci ná, ná: «Bwá á kawala mikáándá myám nji, bwá á jwə bya shú mbwéedí wám». Ntáni wə ózimbí bwá á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyəñgú yé bá mínyəñú bwá tál nyə kúnə-kúnə nə kwolós, nə Maríya mudá mə Klópas, nə Maríya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóóñgú, *mpwíín Yésus nyə á du cεel yé tál nyə kúnə-kúnə. A mú ci nə nyəñgú ná: «Dugí Muda, mwân woó wə éga.» ²⁷ A mú námə ci nə mpwíín ná: «Dugí

19:6 18.31 19:7 Ləv 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18 19:9 Mat 26.62-63; 27.12, 14 19:11 10.18 19:12 18.37; Luk 23.2; Mís 17.7 19:24 Sòm 22.19 19:25 Mat 27.55-56; Luk 23.49 19:26 13.23

nyɔɔŋgá woó.» Tééd wəla níí dí, mpwíín wɔɔŋg mú ŋwa nyóɔŋgá mə Yésus, kə jil nyádi.

Shwiy mə Yésus
(*Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49*)

²⁸ Ja í má shín bə ntáni yí, Yésus ŋgá mpu ná isá byēsh í má shín cishali, nyə á ka ci ná: «Mə ŋgə gwág shwáásúlə minú»; ciyá jɔɔŋg í mú sá ná sâ í á bə cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál í jéla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í tál nə məlwəg má ábibiyezhá; bwə mú ŋwa eponzh, juwo cínɔŋg məlwəg má ábibiyezhá dí, ka fəen mbúbmwə *ízop dí. Bwə mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibiyezhá mání yí, nyə ná: «Súsúsá jēsh í má bə.» A mú jweeg lúu, a mú nyiŋg kənd *jím jé wə Zembî.

Mácií nə məjúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwów bwə dú kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwə áshígé ka cəel ná mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í á ŋgə ntəg bə ná nyāŋ Sábaad nyə é cɔ́ bóólúgá bēsh*. Ná ndéé, bwə á ka kə jí Pilát ná a yág bwo ŋkul ná bwə búgəg buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbî bwə mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námá ábēē. ³³ Ja bwə á kə wóós wə Yésus yí, bwə mú kwey ná a má bwey yə, bwə nda ntəg búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbî mú yida ŋwa kwəɔ́, juwo nyə ntəg lú mwə dí, məjúwó nə mácií mə ó júg ntəg. ³⁵ Muud ŋgə bwiŋg isá íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiŋgúlə á ŋgə bwiŋg yí wúsə nda óbúbálé bwə ŋgə magulə ná; a mpú ná a ŋgə bwiŋg sâ jisá búbálé yí. A ŋgə bwiŋg gwo shú ná bî búgúlág námá. ³⁶ Í á s̄y ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təɔ yasá jé ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé bwelə búg.» ³⁷ Í nyiŋgə námá bə cilyá

Kálaad Zembî dí ná: «Bwə bá dúg múúd bwə á cúwal nyúúl yé.»

Bwə kə dul Yésus
(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Ngwól múúd nyə á də bə Arimaté ná Yóseb, nyə á də bə *mpwíín mə Yésus shwoód a dúgə fúnda *Oyúden. Ja ózimbî bwə á shín kə búgə buud ɔ́ íkwolós məkuú bwə juwo Yésus kwəɔ́ ntəg lú mwə dí yí, Yóseb nyə á ka wə Pilát ná Pilát yág nyə wáda ná a kəg yíl mbimbə mə Yésus kwolós dí. Pilát mú magulə. Yóseb mú kə ŋwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wə Yésus gúl búlú dí yé mú námá zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwə á də jōw ná aloēs† yí fulá nə mîr‡. Fulá wɔɔŋg wēsh í á jee bə okílo məwūm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwə á ka ŋwa mbimbə mə Yésus, bwə fúlə wo nə obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwə dú sá ja bwə dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á də bə nūŋ kúl Yésus nyə á bə kwolós dí yí, nyúl shwōŋ njúl cínɔŋgú gúgwáan, bwə kú fwo bwelə dul múúd cwū. ⁴² Nda jwów dɔɔŋg í á bə jwów bwə dú kwəməsa Sábaad yí ná, bwə á shwal wá mbimbə mə Yésus shwoŋ nyɔɔŋgád nəcé í á bə kúná-kúnə.

20

Ompwíín bwə kə dúg shwoŋ
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Jwów shwénde mə dú tééd yí, ná námá yídúgú yídúgú, Maríya á Magadála nyə á kə shwoŋ dí. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyiŋgə bə kúl í á ŋgə juwal shwoŋ yí. ² A mú kə nə kúl wə Shímun Pyēr bá nyɔɔŋg *mpwíín Yésus nyə á də cəel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə má yíl Cwámba shwóŋud, sə ámpúyé kúl bwə má kənd nyə yí.» ³ Pyēr mú cúwo tóón, ŋgwól mpwíín cúwo námá, bwə mú kə kúl bwə á dul

19:28 Sôm 22.16 **19:29** Sôm 69.22 **19:31** Mbá 21.22-23 * **19:31** Nyə é cɔ́ bóólúgá bēsh nəcé a bwəmələ nə Páska. **19:34** 1Yn 5.6 **19:35** 15.27; 21.24 **19:36** Sôm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbú 1.7 **19:38** 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloēs: Í á bə labínda bwə á də gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mîr: Nyə á bə mósól məkúl mə lí bwə á də sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23

Yésus yí. ⁴ Bêsh obá bwé á ngə kə nə mikúlá, nji, ngwól nyə á ngə bul ju cə Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dí. ⁵ A mú bəɣlə, a mú dúg nji obándáshi bwé á dul Yésus nə ndí wá bwé mbwúgá. Nji nyə a shígé nyíi shwon dí cwú. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ngə bə nyə, a mú zə wós jé ja, a nyíi shwónud. A mú du dúg óbándáshi bwé á bə bwé mbwúg cínəng wá. ⁷ A mú námá du dúg kúl káándá bwé á wólə mbimbə lúu nə ndí yí, jân í á shígé bə kúl óbándáshi bwé á bə yí, í á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ngwól mpwíin, nyəəng nyə á tééd wós yé, mú ka zə nyíi shwónud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bə nəcə bwé áshígé fwo mpu wámbulə sá í á bə mícilyád yí, ná Yésus má jalá nə bá gwúm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwé á shîn dúg ntáni yí, bwé á ka nyiŋgə kə bwédí.

*Mariya á Magudála mə dúg Yésus
(Mak 16.9-11)*

¹¹ Mariya nyə a lág tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ngə jii. Nyə á ka námá kə bəɣlə shwon a ngə jii. ¹² A mú dúg wəéngəles obá nə mikáándá mí áfufumə bwé njúl kúl mbimbə má Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ngə kóómb lúú, nyíga ngə kóómb məkuú. ¹³ Wəéngəles bwé mú ji nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwé má yíl Cwámbe waamá wa, mə ampúyé kúl bwé má kənd nyə yí.» ¹⁴ A ngə ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntəg Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí? Wo ngə sə zə?» Mariya mú téduga ná muud má du səy cínəngú fambé wə ngə jii nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwámbe, nkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawəg mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə nwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jəw nyə nə jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburə dí ná: «Rabúni», ntó má kə ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnə nə mə, nəcə mə afwóyé

bád kə wə Sóóngú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyəngə bəm nə mə zə bád kə wə Sóóngú waamə jísə námə Sóóngú wún yé, wə Zembí waamə jísə námə Zembí wún yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dúg Cwámbe», a mú ntəg jaaw bwo nda Cwámbe nyə ámə ci ná.

*Ompwíin bwé dúg Yésus
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)*

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwəw ngwúd nə ngwúd ni, jwəw shwéndə má du tééd yí, *ómpwíin bwé á bə njəw. Bwé á ngə ji nə mimpumbé minjuwulá, ngələ fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə təw bwo tətám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁰ Ja á má ci ntáni yí, a mú lwəgulə bwo məbwé nə ntəg lú mwə. Ompwíin bwé mú bul gwəg məshusəg nə dúgúle Cwámbe. ²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dá nyə á nti mə ná, má ka námə kənd bí.» ²² Ja á má shîn ci ntáni yí, a mú yámb bwo ngúl, nyə ná: «Lágúgá Nkənkə Shíshim; ²³ buud bí má bá du juu nə *misəm wá, bwé bá du ləg ljuugá; bəəng bí ábúle du juu wá, bwé ábúle du ləg ljuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ngwól múúd á buud wúm nə óbá, nyəəng bwé á du námə nyiŋgə jəw ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wós *ómpwíin bə dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíin bwé á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dúg Cwámbe». Nye mú ci nə bwo ná: «Mə jii ná mə dúgúg məluun mə məsún nyədí məbwəd, mə wá nyinə cínəngú, mə juwo məbwé kúl bwé á juwo nyə kwəp ntəg lú mwə dí yí. Té mə afwóyé dúg íyuug byəəng yí, mə cugé nə nkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwéndə ncindí nyə a bwəma yí, ómpwíin ó Yésus bwé á nyiŋgə bə səəngyá njəw, bənnə Tómas jəw ja. Seegya ná, Yésus má zə, zə təw bwo

20:6 11.44 20:9 Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 20:13 20.2 20:14 21.4; Luk 24.16 20:17 ómínyəngə bəm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 20:19 9.22; 14.27; 20.1 20:20 19.34; 20.25, 27 20:21 17.18 20:22 14.16 20:23 Mat 18.18 20:24 Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 20:26 20.19

na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwulá, a mú ci nə bwo ná: «Səlagá milâm shí.» ²⁷ Nyə ntâg nə Tómas ná: «Ntiíg nyiná mbwə gwô wa, dugí məbwə mām; ntiíg mbwə zə wá wa mádí ntúg lú mwə dî, yəwug ngələ sá məshwán, magulág.» ²⁸ Tómas mú bəsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamə nə Zembí waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo má ka magulə nəcé wo dúgúlə mə! Buud bwə ngə magulə bwə kú fwo dúg mə wá, báa bwə má jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námá mósól zhwog məshimbá ompwíin bé bwə ngə dúg; māj má cúgə cilyá wa kálaad égaád. ³¹ Məng məsə cilyá wa má məsə shú ná bi maguləg nə Yésus jisə *Křist, *Mwān mə Zembí, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jíná déd.

21

Ompwíin zangbá bwə dúg Yésus

¹ Nə ndeé, fwála í á zə cə; Yésus mú námá nyiŋgə zə lwóya *ompwíin bé nyúul ncindye māj Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwə á də námá nyiŋgə jəw nə Wáás yé, nə Natanaél muud á Kana faan lú Galilê, nə bwān ó Zhébedé, nə bóól ompwíin bé óbá bwə á bə bwə njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshú». Bwə ntâg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwə mú kə, kə kəwa byóólúđ. Nji, bwə áshigé bii tə shú búlú níd. ⁴ Nə ndeé, ja mán í má zə ngə lâm yí, Yésus mú zə, zə təw cindú, ompwíin nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Náaá, bwān e, bi á bəyé nə búbaalé óshú na?» Bwə ná: «Mbô.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kósmb byóól á mbwə məncwūm, bi é bii óshú.» Bwə mú wusə, wód í mú bii óshú bímbí á nə bwə kú ná nə ŋkul júgə. ⁷ Mpwíin Yésus nyə á də cəel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág nə jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás

nə, a mə bwáád míkáándá, mə kul nyúul májúwó. ⁸ Bóól bwə mú ngə zə nə byóól bwə ngə julə oshú lwándúla wódúđ nə cwóól. Bwə áshigé bul bə shwóg-shwóg nə bwūŋ, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwə mə wósós cindú yí, bwə mú kwey kuda máág, oshú bwə mbád cínəŋg, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshú bí má bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyiŋgə kəwa byóólúđ, a mú kə julə wód lwándúlá nə məma óshú təd nə məwūm mətóon nə ólól. Oshú bwə á tēem bə ntáni, wód í áshigé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Tə muud nyə áshigé jí nyə ná: «Wo wə zə?» Bəsh bwə á ngə bwey mpu ná jisə Cwám̄ba. ¹³ Nə ndeé, Yésus mú shísh, a ŋwa íbuléd yə bwo, a ŋwa námá óshú yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyalə nyúul ompwíin bé dí ja nyə á shīn gwūm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwə mə shīn də yí, Yésus mú jí Shímun Pyêr ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə cə bímbí búga bwə céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú nə má cəel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíílúg mə bwán ó ncwəmbə bām.» ¹⁶ Yésus mú nyiŋgə jí nyə ja ábeé ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú nə má cəel wo.» Yésus nə né ná: «Bəg mə mbaagulə incwəmbə.» ¹⁷ Yésus mú nyiŋgə jí nyə ja aléel ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cəel mə?» A mú ntâg bəsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísə byēsh, wo mpú ntâg nə má cəel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíílúg mə incwəmbə byām. ¹⁸ Búbálé, mə jaaw wo ná, ja wó á də bə ncwámá yí, woméfwó wo á də cəxlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúul yí, wo bá də tēég məbwə, buud oshús də cəxlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shigé cəel kə

20:29 1Pr 1.8 **20:30** 1.14; 2.11 **20:31** 3.15; 1Yn 5.13 **21:3** Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16

21:6 Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29 **21:8** Okudé mitəd mimbá. **21:11** Luk 5.6 **21:13** 6.11; Mat 14.19; 15.36 **21:14** 20.19, 26 **21:15** Wíílúg mə bwán ó ncwəmbə bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 **21:18** 2Pr 1.14 **21:19** 13.36

yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ngə lwágulə mbií shwíy Pyêr mə bá yə yí, shwíy í bá yə Zembî gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíín Yésus nyə á dɛ cɛɛl yé ngə zə nyədí mpás, mpwíín nyə á jágɔwo Yésus bɔd dí ja bwá á ngə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?»

²¹ Ja Pyêr mə dúg mpwíín éne yí, a mə jî Yésus ná: «Nyíga nyɛ mə bá shúgula ntɔdɛl?»

²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyiŋgə zə yí, jí í dúg wo cínəŋg yí? Wɛɛ bɛg mə.»

²³ Tédéd fwála ni dí, lâŋ mú kyey óbúgula bêsh dí ná mpwíín wəŋgú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wəŋgú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyiŋgə zə yí, jí í dúg wo cínəŋg yí?»

²⁴ Mpwíín wəŋg wə ngə bwiiŋg isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sə mə mpú ntâg ná bwiiŋgúlə yé wúsə nda óbúbólé bwá ngə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bísə. Byêsh í á mbêm ngə kə mícilyá di, shí ga bə bíbilyá shú ókálad ə mícilyá myəŋg.

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá Isâ í dúgyá nə kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwə á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédulé mə kálaad mə lwágulə sá ná Yésus nyə á bwəndə fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyəngá ná sán sán (1.8): «bi mə bá lég ŋkúl í bá zhu wə Nkəŋkə Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós íjumə í shí byēsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

- (1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkəŋkə Shíshim nyúúlád jwəw lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.
- (2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə ná ndeé kə kumə Róma, shug lú ləoməd (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyîn: í bul bə mínjənd milóol nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowəla ni í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá bənəŋ oshwə bán; í bul bə ná Nkəŋkə Shíshim wə nyə á ngə sá ná Dɔ mə Zembî í ngəg nə bwaag.

Zembî nyə á kaag buud Nkəŋkə Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú ná mə bwiing sá jēsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jēsh nyə á jíguli yí tééd mətéédulé ² kə wóós jwəw nyə á bən kə gwów yí. Jwəw dəngú, nə ŋkul á Nkəŋkə Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ lwámá bé nyə

á féesh wá sá bwə jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ lwámá bé bəng dí wə nyə á lwóya nyúul mpəsə micúŋ nə shwi y dé yí. Nyə a lwágulə bwo iyuug mimbií mimbií ná a jisə kuwó, bwə ngə dúg nyə tən mwəw məwum mənə, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dāni jwówúd í, bənón bwə ngə də, a mú báasulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dā nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nyə nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkəŋkə Shíshim námə mwəw mégaád.» ⁶ Bēsh bwə mú ka jī nyə cən ngwúd ná: «Cwamba e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəryél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bi dí bí ná bi mpúg máfwála nə ija Dā nyəmfwó nyə á təl yí. ⁸ Nji, bi mə bá lég ŋkúl í bá zhu wə Nkəŋkə Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós íjumə í shí byēsh dî.»

Yésus mə kə gwəw (Luk 24.50-53)

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwə ngə dúg nyə, a mú ŋkən kə gwəw, ŋkúdu mú shweel nyə, mísh mán mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwə ngə ná dúg ngəe jon dí wú nyə á kə wá, seegya ná buud obá bwə mə wóós bwo na koogú, bwə njúl nə mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwə mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí mə ká bwən na dū dúg jon dí yí? Yésus mə bən kə jon dí béegya nə bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dúg a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwə mú tí njənd wúlə mbúmbún á wəolivyé, kálə Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwəw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə mə wóós Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á njów

1:1 Luk 1.1-4 **1:2** 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 **1:4** Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 **1:6** Luk 24.21 **1:7** Mak 13.32 **1:8** Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27 **1:9** Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 **1:10** Luk 24.4 **1:11** Luk 21.27; Mbú 1.7 **1:12** Luk 24.52 * **1:12** Cəg mə Moyíz í á dū ci nə ŋkí muud mə cəel sá njənd jwəw lú Sábaad í, a kú ntə kilomáda ngwúd. **1:13** Luk 6.14-16

dí gwôw, kúl bwé á ðu seengya yí, nê Pyêr, nê Yuánes, nê Zhâk bá André, nê Fílíp bá Tómas, nê Batalmî bá Matiyô, nê Zhâk á mwân mæ Alfê, nê Shímun nyê á bæ gwoong á mæcey má lœm dí yé, nê Yúda mwân mæ Zhâk. ¹⁴ Bêsh bwé á ðu sá zény májægula lâm ηgwúd, bânêh bóól búdá, nê Mariya nyœœngú mæ Yésus, nê omínyœhê ó Yésus.

Bwé fêesh jilá mæ Yúdas

¹⁵ Dúl jwówád ntáni, obúgula bwé má seengya je bæ tâh buud tæd nê mæwúm mábá, Pyêr nyê á tów shí, a mú ci nê bwo ná: ¹⁶ «Bwááng ó, Nkêhê Shíshim nyê a lás mpu má *Dávid dí, sâ jœœng jísæ cilyá shú má Yúdas. Nyê wé nyê á ηgæ kæ nê buud bwé á kæ bii Yésus wá. Í á jii ná sâ jísæ mícilyá mí Kálaad Zembî ði yí í bwémag. ¹⁷ Yúdas nyê á bæ námæ gwoong jísád, Zembî nyê a yæ námæ nyê ηkœw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanê bwé á jéna nê nyê ná a sáág olíngê nyê á sâ wá, nyê á kusæ shí nê mwaanê wœœng. Nyê á ka kæ kadæwa shí cínœng mbúbudê, a mú kœœd tâm kug, iság nê incuwa ciim shí nê shí†. ¹⁹ Buud œ Yurúsælem bêsh bwé á shí mpu sâ jœœng, ná ndæé bwé á gwiid shí nyœœng ná Akéludama, ntó má ké ná “Shí mæcií”. ²⁰ Mpugá ná jísæ cilyá kálaad osôm ði ná: “Dónð dé í lágúg wuul, muud kú ná bá ji cínœng”. Í njúl námæ kwo bæ cilyá ná: “Ngwól múúd ηwág jiya jé”.

²¹ «Ntó, sá búse nê bóól búúd wa, buud sánêh bwo sá á ðu ηgæ jaand ja sánêh Cwámbe Yésus sá á bæ gwoong yí, ²² tééd nduwán má Yuánes Nduu-buud kæ kumæ ja nyê á bân kæ jœœ dí yí. Í jii ná ηgwól múúd á cínœng zág seengya nê sá, sánœh zæ ηgæ bwíng gwúmále Cwámbe nyê a gwúm yí.» ²³ Bwé mú lwágulæ búúd obá, nê Yóseb nyê á bæ nê dúl jínæ ná Barsábas, bwé dúgá námæ nyíngæ jœw ná Yustos yé, nê Matiyas. ²⁴ Nê ndæé, buud bwé mú jægula nê

Zembî ná: «Cwámbe e, wo muud mæ mpú mílâm mí búúd bêsh yé, lwóg sá nyœœng wó má fêesh wa búúd obá óga dí yé, ²⁵ a zág ηwa jiya wa sáal *búúd œ lwámád, næcé Yúdas nywáá nyê á myaas jiya jœœng, a kæ ηwa jœœng í á jæla nê nyê yí.» ²⁶ Bwé mú jwœ bya shú búúd obá bæœng, mpaambé í mú fêesh Matiyas, bwé músæ seeng nyê nê buud œ lwámá wúm nê ηgwúd.

2

Nkêhê Shíshim má shulæ jwôw lá Pantekôt

¹ Ja jwôw lá Pantekôt í á wóos yí, bêsh bwé á bæ bwé njúl kakúl ηgwúd. ² Seegya ná nyúl ncíndæ mú zhu gwôw námæ nda ja mæma ηkwœ mæ ðu kœng yí. Ncíndæ nyœœng í mú lwánd njów bwé á bæ yí wêsh ná cwóó. ³ Nê ndæé bwé mú dúg bíl ísâ í ηgæ wóos nda mæjúm má kuda. Isâ byœœng í mú ηgæ bóóg ηgæ kæ badæwo muud yêsh nyúúlúð. ⁴ Bêsh bwé mú lwánd nê Nkêhê Shíshim ná cwóó, bwé mú tééd ηgæle lás móól mákæl nda Shíshim í á ηgæ sá ná bwé lásúg ná.

⁵ Í á bæ *Oyúden bwé njúl Yurúsælem, Oyúden bwé má wá lâm wé Zembî wá, bwé á zhu ílwoh í búúd byêsh bíse jœœ dí shí yí. ⁶ Ja sâ ni má gwíng lœœm nê lœœm yí, búúd bwé mú zæ seengya bwé kú mpu sâ bwé cíg yí næcé muud yêsh ηgæle gwág obúgula bwé ηgæ lás kál lá byélé dé. ⁷ Fug í á jimb bwo mílúúð, bwé ηgæ jág bul káam, bwé mú ηgæ ci ná: «ηgaá ná búúd bwé ηgæ lás óga bêsh búse buud wâ Galilé? ⁸ Ká ntædelé í mpú zæ bæ ná sá ηgæg nê gwág bwé ηgæ lás mækál mæsá, muud yêsh yag kál lá byélé dé yé? ⁹ Nê Oparat, nê buud ó Mæðî nê bæœng wâ Elam, nê bæœng bwé ðu ji Mæzhuputamî nê Yudéa, nê bæœng wâ Kapados námæ, nê Pœh nê Azi, ¹⁰ nê Frizhî, nê Pamæfilí námæ, nê Igípten, nê mæfaan má Libî mâ ηgeé ηgwála Sirên, nê buud bwé ámæ zhu Róma wá,

1:14 Luk 23.49 **1:16** Sôm 41.10 **1:18** Mat 27.3-8 † **1:18** Bwœœdagí lâh ga nê wœœng wúsá Mat. 27.5 yí. **1:20** Sôm 69.26; 109.8 **1:21** Luk 1.2; 3.21; 24.51 **1:24** Yuá 2.24-25 **1:26** Mik 16.33
2:1 Læv 23.15-21; Mbá 16.9-11 **2:3** Luk 3.16 **2:4** bwé mú lwánd nê Nkêhê Shíshim ná cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás móól mákæl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 **2:7** 1.11

11 fwámé Oyúden, nə ojón bwá á zə nyí misóon Oyúden dí wá, nə buud ó Kərêt nə Arabî. Ntədəlé sá ngə gwág buud óga bwá ngə bwiiŋg məma misóólúgú mí Zembî sádí mákál má byélé dí yé?»
 12 Bêsh fəg í á jimb mílúúd, bwá kú ná mpu sâ bwá cíg yí. Bwá mú ka ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Jáyé í má bə ga?»
 13 Bóólúgá bəŋ bwá mú ngə cágələ obúgələ, bwá ná: «Bwá má lwánd nə məlwəg.»

Pyêr mə lás kaand

14 Pyêr bəŋŋə *buud ɔ lwámá wûm nə ngwúd bwá mú ka zə tōw tām buud. Pyêr mú bəŋ kál gwów-gwōw, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bî bēsh buud bí ngə ji Yurúsəlem wá, bî ɔ mpú nti málwə kága mádí, bî má jəlá nə mpu sâ ga. 15 Buud óga bwá aŋgə nə fudə nə məlwəg nda bí ngə cí ná. Nɡáá nə jwōw dásə ná nji məwəla ibuu mâ mpámán mpámán. 16 Í yidá bə ná sâ Zhuwél *muud micúndé nyə á jaaw yí, gwá wá í má bwəmə ga, nyə á cí ná:

17 Í bá bə ná, mwōw mâ məzhúgúlâ, mə bá shwu múúd yēsh Shíshim wām. Zembî má cí ntó. Bwān bəŋ wā budûm nə wā budá bwá bá cúndə mícúndé myām, mənchwámá mán má dúg *məntamá má á mísh né bagó*, icwúcwúúl bín dúg mántamá.

18 Jí ntó. Mə bá shwu ósól ɔ məsáal bām Shíshim wām mwōw mōŋgúd,

təw ósól ɔ məsáal wá budûm, təw wā budá,

bēsh bwá mú bə búúd ɔ mícúndé.

19 Mə bá wéeshəli *ísâ í mímbúgú gwów jŋəd, mə sá *ísâ í ntó búúd ŋkwón yí shí mishwun.

Í bá bə, nə məcií nə kuda, nə ŋgúd yíle,

20 shúshwóógú nə mwásé má Cwámba í zág wóós,

məma mwásé áŋkəŋkəŋwá wōŋg,

jwōw í bá shwóŋla bə yídúgú, mbyól bə məcií.

21 Nə ndéé, múúd yēsh mə bá kîm jōw jíná má Cwámba yé, a bá cəgə.

22 «Bag ó *Izəŋyél, gwágúlúgá sâ má ngə cí yí. Zembî nyə a wéeshəli bí *məshimbá nə isâ í mímbúgú nə isâ í ntó búud ŋkwón yí. Nyə a wéeshəli byo məbwə má Yésus á Nazarêt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembî nyə á mpu lwóya nə nyə wá nyə á nti bí Yésus á Nazarêt wōŋgú, 23 Zembî mú sá ná bî bíig muud wōŋgú námə nda nyáméfwó Zembî nyə á ŋwa cígúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bî á kusha nyə nə buud básé kú bísh məcəg wá, bí sá ná bwá gwúg nyə, bwá músə bwambələ nyə kwólós dí. 24 Nji, Zembî nyə a gwúməshi nyə, a fəeməshi nyə nə shwiy nəcé shwiy í á shígé nywá bə nə ŋkul máánd nyə kandəgə. 25 Dávid nyə á wámbələ cí shú déd ná:

Mə á də dúg Cwámba mádí shwóg ja jēsh,

nəcə a jisə mádí mbwə mənchwûm shú ná sâ kú bwəle fwágəsə mə.

26 Ntó, lám wām wúsə nə məshusəg, jûm dām í ngə kōos nə jámbá.

Ka nyiŋgə bul bə ná ifúndé byām í bá ngə woga nə búgá,

27 nəcé wo abúlé sá ná mə kág myeesh bəŋ mínjîm,

wo abúlé bíd nə jəjə sóol məsáal wō kág bwo shwóŋəd.

28 Wo a sá ná mə mpúg məzhií má cəg, wo bá lwándələ mə nə məshusəg ja má bá dúg wó yí.

29 «Bwáŋg, maguləgá nə mə jááwəg bí ná kpwóó ná, mpáámbé íshé *Dávid nyə a shí yə, nyə á dəw, shwŋ nyé nyísə ná wa sádí zə wóós múús. 30 Nji, nda nyə á bə muud micúndé ná, nyə á bwey mpu ná Zembî nyə á kaag nyə, a kəen búbélé ná a bá jil ŋgwól mwān yé, məbyá mé mâ nyáméfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí. 31 Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá gwúm, gwúmələ wōŋg

2:12 1Kr 14.23 2:17 Zhu 3.1-5 * 2:17 ntamá á mísh né bagó: Wāŋ mbií ntamá í də bə wo kú kə gwád. 2:21 22.16; Rom 10.13 2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 2:24 3.15; Luk 24.5 2:25 Sôm 16.8-11 2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mis 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sôm 16.10

wá nyə á ngə ci ja nyə á lás ná: “Bwá á shígé myaas nyə banj mínjîm, nyúul nyé í á shígé bwo shwónjêd”.

³² «Yésus wəəngá, Zembî nyə á gwúmushi nyə, sá bēsh sá búsə owúshined wá lâj wəəng. ³³ Mbwê məncwûm má Zembî í á bân nyə gwôw. Njêñkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé, a má lág nyə wá Dá, a má shwu sá nyə, gwá wá bí ngá gwág bí ngá dúg nə sá ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyəméfwó nyə á shígé kə gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwámba wâm ná: “Jig shí wa mádí mbwê məncwûm kə wós ja mə é culushi mízhízhíh myô, wo nyaál myo nə makuú yí!”

³⁶ Yé bag ə Izurəyél bēsh, bí má jəlá nə ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á bwambələ kwolós dí yé, Zembî má sá ná a bág Cwámba, a bə *Kríst.»

Obúgula ó Yésus ó ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyə á kwiy buud milám, bwá mú jî Pyêr bəññ *buud ə lwámá ná: «Bwááng e, sá sáág ntədelé?»

³⁸ Pyêr mú bəsa nə bwo ná: «Céndúgá mitédúgá, muud yēsh dúwanugí jíná má Yésus-Kríst dí, Zembî jwúg bí nə *misəm mín. Ntó, bi mú lág yána má Zembî, yána dəəng wá Njêñkê Shíshim. ³⁹ Nəcə nkaagá má Zembî í dúgyá nə bî, nə bwân bún, nə bóól búúd bēsh búsá óshwóg-óshwóg wá, bímbí dēsh Zembî mə bá jôw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námá kwo ngə lás nə bwo bíl zhwoğ iciyá na, ngə cwîny bwo, nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á lílîngá níid.»

⁴¹ Buud bwá á magələ kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dəəngá, buud bwá á kwíduli *Də lú óbúgula dí kúnə-kúnə buud otóshin olóol. ⁴² Obúgula bēsh bwá á də sá zény bəxlə mínjígúlá mí búúd ə lwámá, zény cug sɛɛngí á omínyəñə, zény dálə féya buléd, nə zény dálə ji ísɛɛngyá í mójəgulad.

⁴³ Buud bēsh bwá á bə nə gwóógá, buud ə lwámá bwá ngə bul sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntə búúd njkwón yí.

⁴⁴ Buud bēsh bwá á *búgula wá bwá á də bə kúl ngwúd, bwá sɛɛng isâ byán də bí byo sɛɛngí. ⁴⁵ Bwá á ngə kusha məbii máj nə isâ byán, bwá ka də kawəla *mwaanə wəəngá námá nda múúd yēsh nyə á bə nə məyáŋgan ná.

⁴⁶ Bēsh bwá á də sá zény kələ *Luñ má Zembî jwôw dēsh mbií ngwúd; bwá də féya buléd mínjów minjów, bwá də də ídāw byán nə məshusug, kú nə muud mə njēny nyúul. ⁴⁷ Bwá də ságusə Zembî, bóól búúd bēsh də njwa bwo nə məjilə. Cwámba nyə á də cug buud jwôw dēsh, a də kwádələ bwo *Də dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luñ má Zembî wəla lú mójəgula dí, məwəla mələol má mpwó-kugá. ² Ngwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud bwá á ka də njēny nyə jwôw dēsh də kə jil nyə mpumbé Luñ bwá də jôw ná: «Jə Mbê» yí, a ka də gwáám búbú búwá kə Luñ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ngə bə ná bwá zə nyíi Luñ, a mú gwáám bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figá-figá, bwá nə né ná: «Ntiig mísh kága.» ⁵ Muud éne mú kənd mísh bwádí a ngə téduga ná a zə lág gúl sá. ⁶ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanə, mə kú nə or. Sá má jí nə ndí yí, gwá wá má yé wo yí. Jíná má Yésus-Kríst á Nazarət dí, tówúg tátəlí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bíi nyə mbwê məncwúmád, bân. Námá cé nə cé, makuú nə məcugulu má músə lal múúd éne. ⁸ A mú sáanz tów tátəlí ná cədek. A mú tééd ngələ kyey. A mú kə, bəññ bwo bwá mú kə nyíi Luñ má Zembî, a ngə kyey, a ngə

2:32 1.8 **2:33** Mbwê məncwûm má Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Njêñkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26
2:34-35 Sóm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 **2:36** 3.15 **2:37** 16.30; Luk 3.10, 12, 14 **2:38** 3.19; Luk 3.3 **2:39** Iza 57.18-19; Ifz 2.17 **2:41** 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 **2:44** 4.32-35 **2:46** Luk 24.53 **2:47** 2.41 **3:1** 10.3, 9, 30 **3:2** 14.8
3:8 14.10; Yuá 5.14

kôw, a ngé ságusə Zembî. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyə a ngé kyey, a ngé kôw, a ngé ságusə Zembî, ¹⁰ bwá ngé mpu yag nyə ná muud nyə á ðə jì mpumbé Lun bwá ðə jôw ná Jə Mbê, a dúgá gwáám búbú mikwíindyá yé, nyə wé éne. Bwá mú ngə jág bul káam sá í má sîy yí, ikukwendε bií bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikúlá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyε bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíngúlé* má Sálumun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntúni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izəryél, nəcé jí bí ngé bul káam sá í má sîy ni yí? Jí bí ngé dúg sá ná nkáamá námá nda nkul nyísú wó í má sá ná muud éga kyéyug tətəlí yí, nkí ntág ná sá bulálə wá milám wə Zembî wə í má sá yí? ¹³ Zembî má *Abərahám, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sóol məsáal yé Yésus bág nə gúmá. Yésus bí bāh bí á kəenzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ngə cεel bíd nyə. ¹⁴ Bí á ban muud Zembî nyə a féesh yé, tətəlí muud, bí yidá jì ná Pilát gwágúg ngwúl buud nkúkəwónúla, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bí bāh bí a gwú nyə, Zembî nywáá mú gwúmashi nyə. Sá búsə owúshined wá lân wəng. ¹⁶ Nəcé búgúlálə Jínə má Yésus í, Jínə dəng í má ləushi múúd bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlálə Yésus wá í má sá ná a yálúg fwámé yál nda bí bêsh má dúg éga. ¹⁷ Nə ndéé, bwaanɟ, mə mpú ná sóólúgá wəsh bínəh otówe ɔ shwóg bún bí á sá yí, í á bə nəcé ijág. ¹⁸ Nji, Zembî nyə á bwey jaaw mímpu mí *búbú ɔ micúndá bé bêsh dí ná *Kríst yé má bá bwəma nə micúnə ná ndéé a yə, sá jəng wá í má bwəma ntúni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítédúgá, bí

cénd kuú njənd, ja jəngú Zembî mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí má ká sá ntó Cwámba mə bá sá ná bí bág ná budbud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bág Kríst wán yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəngú fwóg jì jon dí kə wóos ja ísá byēsh í bá kwo sîy ógúgwáán yí. Zembî nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búú ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcé Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámba Zembî mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búú jín. Bí ɔ bá gwágulə nyə sá jēsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəng yé, nyə abúle ná bə málán mə kúl búú jishéd, a bá gwúyow.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bêsh, tééd wə Samyél kala nə bəng bēsh bwá á zə nyédí mpúsə wá bwá á shí bwey ðə bwiing lân á mwəw mága. ²⁵ Bí búsə bwān ɔ búú ɔ micúndá, bí á ngə námə byél Zembî njúl nə sə nə impáám bín. Nyə a sá sə jəngú ja nyə á ci nə Abərahám ná: “Minjów mí búú myá shí ga myēsh mí bá ðə lág ibwádán mpwon buud nywó dí.” ²⁶ Shú dán wə Zembî nyə á tééd wéeshali sóol məsáal yé yé, a nti nyə ná a zág bwádan nə bí, a sá ná muud yēsh yówəg bów-bôw fúlú.»

4

Bwá zə bií Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwá ngé ná lésa nə buud ntúni, nə ofada, nə njwú á buud bwá á ðə baagulə *Lun má Zembî wá, nə *Osadwisyēh bwá mú zə wóos, ² bwá ngé bul gwág bôw nə Pyêr bá Yuánes ngélə yə buud minjígúla ngə jaaw ná buud bwá bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwá mú bií Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lósú wán mpwó-mwásó. Nəcé í á bə kugú má bií shí. ⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwá

3:11 5.12; Yuá 10.23 * **3:11** Nyíngúlé: Sá sá ngé jôw ná nyíngúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwon mí mámpinj mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bág. **3:13** 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 **3:16** Mat 9.22 **3:17** Luk 23.34; 1Tm 1.13 **3:18** 5.42; Luk 24.27, 44-46 **3:19** 2.38 **3:22** Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18 **3:25** Mət 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16 **4:1** Osadwisyēh: 5.17; 23.8; Luk 20.27 **4:1** Luk 22.4, 52 **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 **4:3** 5.18 **4:4** 2.41

á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tân obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə ótósšhin otóón.*

Pyêr bá Yuánes bwá zə tŵ kəɔdud

⁵ Mán mæləm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó máççə bwá á bə Yurúsəlem wá bwá mú zə seɛŋgya. ⁶ Ajəláci á ofada bwá á də jŵw ná Hána yé nyə á bə cínəŋ, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándrə, nə mimbyél myêsh myâ wájəláci wâ ofada. ⁷ Bwá mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánúd na búúd óni dí. Bwá mú ŋə jî bwo mishílí. Bwá nə bwo ná: «Bí ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bí ámə cwééd jínə má zə?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándúlá nə Nkəŋkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wâ kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá təl kəɔd dí múús nəcé sá sálə mbəl múúd mənýwa. Bí ŋə jî sá sá sá ámə sá shú ná a bág mpwogé yí. ¹⁰ Bí bēsh nə bag ɔ *Izəyél bēsh, mpugá ná muud bí ŋə dóg éga má bə mpwogé jínə má Yésus-Kríst á Nazarét dí, Yésus bí á bwambələ kwólós dí yé. Nyə wə Zembî nyə a gwúmushi yé, nyə wə má sá ná muud éga bág mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcé Yésus jisə “kwóógú bí olwóye bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lá lámaga† yí”. ¹² Kú nə ŋgwál múúd jí nə ŋkul yíl búúd mábôw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcé kú nə dúl jínə lá múúd sá má jálá nə *dóg cug nə ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káám dógúlə né Pyêr bá Yuánes bwá ŋə lás né kpwəɔ-kpwəɔ. Bwá á bul káam nəcé mpúlə né Pyêr bá Yuánes búsə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ŋə yida mpúy ná búsə buud ɔ gwoonŋ mə Yésus. ¹⁴ Nda bwá á ŋə námə dóg muud nyə á yâl éne tál na bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bə nə sá bwá cî. ¹⁵ Bwá mú ci nə Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáanzé milású á Zembî dí, bwá

cúwóg tóón. Osémbye ó milású bwá mú ka ŋə sə sá bwá cig nə bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá sáág buud óga ntədel? Jísə mpu bə ná bwá má sá *shimbá. Í cugé ná kwo bə shwoó, buud ɔ Yurúsəlem bēsh bwá má mpu ntó, sá cugé nə ŋkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé nə lân ni í kwágagí nə muud yēsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo məlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nə muud nə jínə má Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jŵw bwo, zə mpu yáásulə bwo məlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nə muud nə jínə má Yésus, ŋkí ná bwá kwo jíguli búúd gúl sá jínə dəonŋád. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bəsa nə bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh má Zembî dí ná sá yídag gwág nə bí, kú gwág nə Zembî? ²⁰ Sá bəŋ sá cugé nə ŋkul yəw bwiŋgúlə sá sá á dóg nə gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ milású bwá mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndeé, bwá músə bíd bwo kú sá bwo sá. Bwá dóg ná ŋkí bwá yá bwo intágúlí, í bôw, nəcé buud bēsh bwá á ŋə bul ságusə Zembî nə sá í á sŷy yí. ²² Muud nyə á yâl shimbád yé wəonŋ nyə á bə kala múúd í má cə mimbú məwúm mánə yí.

Obúgula bwá jəgula nə Zembî

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bəŋ dí, kə jaaw bwo lésú wēsh milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud bwá á lás nə bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lésú wəonŋ ná, bēsh bwá á bəŋ mákəl jəgula nə Zembî lám ŋgwúd bwá ná: «Mása, wo wə wo a sá gwôw nə shí nə māŋ nə isá byēsh bí cínəŋ yí. ²⁵ Wo wə wo á balan nə Nkəŋkə Shíshim lás mpu má sól məsáal woó mpáámbe jisú *Dávid dí, ci ná: Nəcé jí ilwon í búl cugula ntúga yí? Nəcé jí ikúl í búl wá mílúú mítédúgá mí kú nə wúmbulé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ shí bwá má seɛŋgya, otówe ɔ shwóg bwá bəduga ná

* **4:4** Tân ni nyísə ləle nji budúm nə budúm. **4:7** Luk 20.2 **4:8** 2.4 **4:10** 3.6; 3.15 **4:11** Sòm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † **4:11** kwóógú lá lámaga: Kwóógú bwá á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwá á də bə ja bwá lám mənýunŋ mə njów yí. Bwá á də lwə mbií sá ŋə dóg məlwəga má shiméd múús yí. (Sá ga jisə námə Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11 **4:15** 5.34-35 **4:16** Yuá 11.47 **4:17** 5.28-29, 40 **4:24** MmN 20.11; Sòm 146.6 **4:25** Sòm 2.1-2

bêsh bwé zə lúmbali nə Cwám̄ba á shí nyêsh bá Kríst yé.

²⁷ Nəcə Herod bá Pons Pilât bwé mə bəle zə seɛŋgya nə ikúl í cúgέ *Oyúden yí nə Dɔ mə *Izurəyêl. Bwé mə zə seɛŋgya wa ηgwála gaád nə bwé zə lúmbali nə Yésus, jɔjɔ sól məsáal wô wó á gwágulə məwúdá yé. ²⁸ Bwé sá nə isá byêsh í bwámag nda wó á bwey ηwa cígúlá nə ηkul nywô nə tédúgá woó nə í bāg bæ ná. ²⁹ Cwám̄ba e, ntüig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwé ηgá cɛel juwal sé ná. Ság ná osóol ɔ məsáal bwô bwé bwíingug kéel dwô ná kpwɔɔ-kpwɔɔ. ³⁰ Shéembúg mbwə wô, mimbəl mí ηgág nə yál, *isá í ntɔ búúd ηkwón yí nə *isá í mímbúgú í ηgág nə s̄y Jíná mə Jɔjɔ Sóol məsáal woó Yésus d̄i.»

³¹ Ja bwé á shín jəgula yí, kákúl bwé á bæ yí í mú ntaŋsa, bêsh bwé mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwɔɔ, bwé mú ηgə bwíing Milásá mí Zembî ná kpwɔɔ-kpwɔɔ.

Obúgula bwé cugə nə isá byán seɛŋgí

³² Ncúlyá buud bwé á *búgula wá bwé á ηgə cugə lám ηgwúd, nə tédúgá ηgwúd. Kú nə muud nyə á ηkwandəwa nə mé məbii yé. Bêsh bwé á d̄u balan nə məbii máŋ seɛŋgí. ³³ *Buud ɔ lwámá bwé á ηgə bwíing lân gwúmúle Cwám̄ba Yésus nyə a gwúm nə məma ηkúl yí, Zembî ηgá bul lwágulə bêsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nə muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bæ nə məyáŋgan. Bɔɔŋg bêsh bwé á bæ nə məshí ηkí minjów wá, bwé á ηgə kusha myo, d̄u zə nə *mwaanê wɔɔŋg ³⁵ d̄u zə bwíing búúd ɔ lwámá shí məkuú. Bwé ka d̄u kaaw búúd nda məyáŋgan mə á d̄u bæ ná. ³⁶ Ntɔ, ηgwól múúd á Shíprə nə jíná nə Yóseb, nyə á bæ mwá *Levít, búúd ɔ lwámá bwé á kwo gwiid nə Barnábas. Jínə dɔɔŋg í ké nə «Muud mə dá bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nə fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaanê wɔɔŋg zə bwíing búúd ɔ lwámá shí məkuú.

5

Lân mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ηgwól múúd nə jíná nə Ananíyas bá mudá yé Safira bwé á zə t̄w cún. Muud éne mú námə zə kusha dúl bii dé. ² Nə ndeé bá mudá yé bwé mú t̄w cún, a mú béég ηgwól *mwaanê, a bwíing shú dé. A músə kə nə ηgwól kə bwíing *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá nə *Sátan jwúg nə lám wô wêsh wó mú shweel ηgwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shíing Nkɛŋkɛ Shíshim? ⁴ Ngaá nə shí í ámə bæ shí nywô? Ja wó ámə ka ntág kusha nywo yí, ngaá nə mwaanê wɔɔŋg nyə ámə bæ mwaanê woó? Ntudelé wó ámə mpu wá wáni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shíing wá, Zembî wá wó ámə shíing yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá ini yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh bwé á ηgə gwág lân ni wá. ⁶ Məncwámá mə á t̄w shí, fálə nyə nə ndeé bwé mú kə d̄ul.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ, je bæ məwəla məlól ntáni. Mudá mə Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sá í ámə s̄y yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg s̄. Ye bímbí ga wé bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dɔɔŋg wá ni.» ⁹ Pyêr mú ka cɔ nə nyə ná: «Nəcə jí bí ámə mpu t̄w cún nə bí mə zə shweenzh Shíshim mə Cwám̄ba yí? Dugí, búúd bwé ámə kə d̄ul ηgwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd máni. Bwé é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námə cé jɔɔŋgá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá mə ηgá námə nyíi njów, mə mú kwey nyə mbimbə. Bwé mú kə nə nyə kə d̄ul ηgwúm dí koogú. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh, tɔɔ bɔɔŋg wá *Dɔ lú óbúgula, tɔɔ bɔɔŋg bwé á ηgə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwé sá zhwoɡ məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwé á ηgə sá zhwoɡ *isá í ntɔ búúd ηkwón yí, nə *isá í

4:27 Herod: Luk 23.7-11 Pons Pilât: Luk 23.1
4:32 2.44-45; 6.1; Luk 14.33; 18.22 5:2 4.35

4:28 2.23 4:29 Ifz 6.19 4:30 2.22 4:31 2.4
5:3 Yuá 13.2 5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22; 3.11

mímbúgú mánkúmbə má búúd dî. Bêsh bwé á bə cún̄ ηgwúd, bwé njúl kúl bwé á gwiid ná Nyíngúlé* má Sálamun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛɛŋgya nə bwo. Nji, zhwoɡ buud bwé á ηgə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ηkí bul bulya bwé á ηgə *búgula Cwám̄ba, nə budúm nə budá, bwé mú zə ηgə kwíduli gwoonɡ dî, ¹⁵ mbií í á wós ná buud bwé á ηgə zə nə mimbəl ítáádə nə ítan̄úd, ηgə zə bwíg koogú lə njwón̄. Bwé á ηgə sá ná ja Pyêr nyə e cǝ yí, ka shishim jé í é kún̄ya nə wúl mbəl cín̄ŋg. ¹⁶ Buud bwé á kə cíg wú mílɔəm myá kún̄á-kún̄ə nə Yurúsəlem, bwé ηgə zə nə mimbəl nə bɔəŋg buud májamb má á təl cwúnd dí wá, bêsh bwé mú ηgə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwé zə bwəma nə zhín̄

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá ηkəəmá *Osadwisyeŋ bən̄ón̄ bwé á bə cún̄ wá bwé á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwaɡwə. ¹⁸ Bwé mú bií bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dî. ¹⁹ Ngwól *éŋgəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshəli búúd ɔ lwámá tóón̄, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembí, bi kág bwiiŋg búúd sá jêsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á kə nyíi Luŋ mə Zembí ná námə mpámán mpámán, bwé mú ηgə yə buud minjígúlá.

Ajəláci á ofada nə buud bən̄ón̄ bwé á bə cún̄ wá bwé mú sɛɛŋg *Gwoonɡ ósəmbye ó mílósú wá Zembí nə sɛɛŋgyá milúlúú mí bag ó Izəryél. Bwé mú kənd búúd njów mímbwug ná bwé kág ηwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í má kə wós wu, bwé kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwé músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá amə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í təl ηgə baagula. Nji ja sá amə juw yí sá shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja

njwú á buud bwé á də baagula Luŋ mə Zembí wá bən̄ón̄ milúlúú myá ofada bwé má gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúú. Bwé mú ηgə jí ná ntó nyə wə ntədəl?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí amə wá mímbwug dí wá bwé təl kúga Luŋ mə Zembí, bwé ηgə yə buud minjígúlá.» ²⁶ Ná ndeé, njwú á Luŋ mə Zembí bən̄ón̄ ifulish bwé mú kə ηwa bwo. Nji, bwé á ηgə zə nə bwo ná shɛɛ kú cúg bwo, bwé ηgə fúndə ná buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógá. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombá gúfúgá ósəmbye ó mílósú. Ajəláci á ofada mú tééd jíla bwo mishíli. ²⁸ Nyə ná: «ŋgaá sá á shí bwey təl bí ci ná bi kú ná ηgə jíguli buud jínə níid. Nji, ja ga, bi má lwándulə njígúlá wún Yurúsəlem yêsh. Bi ηgə námə cɛɛl yə sə mpwɛnɛ shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bən̄ón̄ buud ɔ lwámá bwé mú bɛsa ná: «Sá má jəlá nə sá mágwág nə Zembí, kú bə búúd. ³⁰ Zembí odá nyə a gwúmushi Yésus bí á gwú nə məbwə mún bwambələlə nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembí nywáá nyə a má bən̄ nyə nə mbwə mən̄cwúm yé, a təl nyə amədí á sá jêsh, təl námə nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izəryél bwé céndúg mítádúgá, Zembí mú juu bwo nə *misəm myáŋ. ³² Sá básə owúshined wá isá byəŋgá, nə sá, nə Nkəŋkə Shíshim Zembí nyə á yə buud bwé ηgə sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwé mú jáɡ nyada nə mbií lósú ni. Bwé ná bwé zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ηgwól *Farizyeŋ á *Gwoonɡ ósəmbye ó mílósú wá Zembí, nyəŋg bwé á də jəw ná Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcɛɛ, buud bêsh bwé dúgá bul gwóŋ nyə. A mú zə təw, nyə ná bwé fwóg wéeshəli búúd óni tóón̄ fúfwála. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ó Izəryél, bi ó káálúgə nə sá bí má céél

* **5:12** Nyíngúlé: Sá sá ηgə jəw ná nyíngúlé ni í cúgə zhizhe mpumbé; jisə milwəŋ mí mampiŋ mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bəg. **5:14** 2.41 **5:15** 19.11-12; Luk 4.40 **5:17** 4.1-2 **5:19** 12.7-10 **5:22** 12.18-19 **5:24** 4.1 **5:26** Luk 20.19; 22.2 **5:28** 4.17-19; Mat 27.25 **5:30** 3.15 **5:32** 1.8; Yuá 15.26-27 **5:34** Gamalyel: 22.3 **5:36** 21.38

sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námá bwey, Tédas nyə á wós wa, zə jaaw nyúúl ná ndéé buud je bæ mitəd minə zə bə nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwá á bə nyə wá bəsh bwá mú ciima, jəh í mú shín. ³⁷ Mpusə wəwəgə, Yúdas á Galilə mú námá zə wós mwəw iləh í á ngə sɔy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwá á bə nyə wá bwá mú námá shín ciima. ³⁸ Gwə wə mé cí nə bí ná, fwogá yíl mílám búúd óga dí, bí bíd bwo ná shé. Nəcə, nkí mitədúgá myáŋ nə sóólúgá wəŋ í ngə zhu búúd dí, mí é shín jimb mímfwó. ³⁹ Í ká yida bæ ná í ngə zhu wə Zembí, bí cugé nə nkul caam bwo. Bi ó bey ná bi bəg lumbali nə Zembí.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jəw búúd ə lwámá, zə fyámusə bwo milwón ná ndéé bwá mú tál bwo cí ná bwá kú ná lésha nə buud jíná mé Yésus dí. Bwá mú ntəg bíd bwo.

⁴¹ Buud ə lwámá bwá mú wú mpwóombá Gwoong ósembye ó mílósú wə Zembí dí. Bwá mú ngə kə bwá ngə bul gwág nywa ná bwá mé mpíya nə cúgá jíná mé Yésus dí. ⁴² Bwá á shígé yəw bwiingúlə Jəjə Kéél mé Kríst Yésus. Bwá á də bwiing dwo jwəw dəsh, tə Lun mé Zembí, tə mínjəw minjəw.

6

Bwá zə tál ójaákwon

¹ Ja *ómpwíin bwá á zə ngə bul bulya yí, mílígya mí á zə bæ. *Oyúden bwá á janəwo nə cug Ogurək wá bwá á ngə tədəwa nə Wəhebərə. Nəcə mikúsə myáŋ mí á ngə bwəma nə mpyón məŋkəw mé ídəw mə jwəw dəsh dí. ² *Buud ə lwámá wúm nə óbá bwá mú sɛɛng ómpwíin bəsh, zə cí nə bwo ná: «Í ajáláyé ná sə dúg tál bwiingúlə Milósú mí Zembí, fwo də zə kaaw ídəw. ³ Gwə wə jí ná, bwaang, sógá buud zangbá na mpədúgá nyínád, bəwəng búúd bwá ngə bwiing ləh wəŋ ná búse ijəp í búúd wá, bwá njúl lwándúlá nə Shishim nə fəg wá, sə tálúg bwo ísəy í kaawálə

məbiid. ⁴ Sə bəh sə é ka wá mílúú nji məjəgula dí nə bwiingúlə kéel dí.»

⁵ Buud bəsh bwá mú magulə tədúgá wəwəng. Bwá mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgə nə Nkəŋkə Shishim ná cwóó. Bwá féesh námá Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Parəmenas, zə bəd Níkwalə muud Antyósh nyə á nyíi mísəon Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə nə bwo búúd ə lwámá dí, buud ə lwámá bwá mú jəgula nə Zembí, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Mílósú mí Zembí mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, təŋ ompwíin í ngə kwíduli Yurúsələm, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlálə Yésus.

Bwá zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bæ lwándúlá nə mpaam mé Zembí nə nkul ná cwóó. A mú ngə sá *isá í mímbágú nə məma *isá í ntə búúd nkəwə yí, buud bəsh bwá ngə dúg. ⁹ Bóól búúd bəndəh Itiyen bwá mú zə səŋusa məkəl. Í á bæ bóól búúd wə *mpáanzə mínjígulá á buud bwá á wú məlwəá dí wá, bwá njúl buud ó Sirən nə Aləguzandrí, zə kéel *Oyúden bwá á zhu Silisí nə Azí wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bæ nə nkul mə kwag Itiyen nəcé nyə á ngə lás nə fəg Nkəŋkə Shishim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwá mú kusə búúd ná bwá zəg máalə Itiyen ná: «Sə əmə gwág múúd éga ngə *lás nə Moyíz bá Zembí bwaasulə mpu.» ¹² Bwá mú shwambulə búúd bəsh, nə ocumbá buud, nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáanzə mílósú á Zembí dí. ¹³ Bwá mú kwəmusə bóól ówúshined wə məshigə ná bwá kəg máalə ná: «Muud éga mə də jág lás nə kúl í búl bæ cí yí, nə Məcɛɛ mé Moyíz ja jəsh. ¹⁴ Səmfwó sə əmə gwág a ngə cí ná Yésus á Nazarət mə bá caam *Mpáanzə Zembí, a cənd íjəm nə ijag yə odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bəsh bwá á bæ *Gwoong ósembye ó mílósú wə Zembí dí wá bwá mú ngə dúg Itiyen ná figə-figə, bwá

5:37 Luk 2.2; 13.1-2
18.5, 28; Luk 24.25-27

5:40 4.18; 5.28
6:1 2.45; 4.35

5:41 Luk 6.22-23; 1Pr 4.13
6:3 1Tm 3.7-13

5:42 *Kríst Yésus: 9.22; 17.3;
13.2-3; 14.23; 1Tm 4.14; 2Tm 1.6

6:7 2.41 6:8 2.22

6:10 6.3; Luk 21.15

6:11 Mat 26.59-61

6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11

mú dúg ná mpwoombá nyé nyísə nda mpwoombá *éngəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sâ bwə ngə ci wə ni jísə bándá bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááng, yé ódá, gwágúlágá. Mpáámbá íshé *Aburaham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharaŋ, Zembí á milwané nyə a lwóya nyúúl nyádí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wô, wo kág shí má bá lwágulə wo yíid.” ⁴ Ntó, Aburaham mú wú shí Okaludyé dí, a mú kə ji Karaŋ. Mpúsə shwiy mə sóŋgú, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ŋkəw wa shí gaád, kú námá bə tóó bímbí múúd ji nə ŋkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwoŋ buud nyé ka bá shúgula nə nywo. Í á bə cínəŋgú Aburaham njúl kú fwo bə nə mwân. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwoŋ buud nywô í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwə bá sá bwo məlwaá bwə cúg bwo tãŋ mimbú mitəd minə. ⁷ Nji, lwoŋ búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúlí, bag dwô í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə du yə mə gúmá.” ⁸ Zembí músə sá bá sə. Sə jəŋgú mə məyigyé wə ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwôw lú mwəmb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námá nyə ntó. Yákwab byá námá impáámbé í á fwə ibeend wúm nə íbá íshé yí, a sá námá byo ábiwáág. ⁹ Impáámbé bíshé íni í á ka zə shîŋ Yóseb. Bwə mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembí nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ngə sey yíl nyə *íncwaw í ntəg byəŋg byêsh dí ná ndéé a kə yə nyə fəg mísh má Farawôŋ njwú-buud á Igípten dí, a sá ná Farawôŋ

gwágúg nyə nywa lámúd. Farawôŋ mú tál nyə ngwámuna á Igípten yêsh, tɛem bə nyáméfwó Farawôŋ dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yêsh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntəg bul yáág, impáámbé í íshé kú ná nə sâ bwə dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idəw bísə Igípten ná nyə á ka kənd impáámbé í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwə á kwo kə ja ábɛé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawôŋ músə zə mpu mpwoŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwə kág ŋwa sóŋgú Yákwab nə njów buud yé wêsh tãŋ buud məwúm zəŋgbá nə ótón. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bánəŋ impáámbé bíshé. ¹⁶ Bwə á nyiŋgə nə bwo, kə dəl Síkem, shwoŋ Aburaham nyə á kusə bwân ó Imor dí nə *mwaané yí.

¹⁷ «ŋkaagó Zembí nyə á kaag Aburaham yí í á ngə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dəŋg í á ngə shísh ná, kúl búúd jé í á ngə zə bulya, í ngə bul mpyáanz nūŋ Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ngə mpyáanz ntó nə ndéé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwúga yí, wəŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəŋg í á ka zə cəgə nə mpwoŋ buud íshé məshigá dí. A mú cúg ódá nə bów-bôw lám nyə á bə nə ndí yí nə ndéé a sá ná bwə ngəg nə myaas ikákény byáŋ í ngəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəŋg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembí nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyəl bé bwə mú wíl nyə bwədí njów tãŋ oŋkwoond olól, ²¹ nə ndéé, ja bwə á ka námá kə myaas nyə yí, sás má Farawôŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tãŋ nda yé mwân. ²² Moyíz mú nyiŋgula mpúyá á Igípten wêsh dí ná ndéé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə misóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbú məwúm mənə yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd

7:2 22.1 7:3 Mət 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mət 11.31; 12.4 7:5 Mət 12.7 7:6 Mət 15.13-14
 7:8 Mət 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mət 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mət 41.37-44
 7:11 Mət 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mət 45.1, 3, 16 7:14 Mət 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mət 23.3-16;
 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN
 2.2-10; Heb 11.23 7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27

ná a kág dúg ómínyonhâ bé Bag ó *Izurâyêl. ²⁴ A mú dúg ηgwól mwân Igîpten ηgá sá ηgwól mwân Izurâyêl. Moyíz mú keem mwân Izurâyêl, a cú mwân Igîpten. ²⁵ Nyə á ηgə táduga ná kúl jé Izurâyêl bwé é mpu ná Zembî mə zó balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwé á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izurâyêl óbá bwé ηgá shuya. A mú ka ceel béég bwo ná bwé jíg ná shee, nyə nə bwo ná: “Bí búsa ómínyonhâ, nəcé jí bí ηgá síya yí?” ²⁷ Nji, nyəwɔŋ nyə á ηgə sá ηgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zé nyə á tál wo cí ná wo dúg sámb sé milésú? ²⁸ Wó ceel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igîpten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyíz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wé nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wu mimbû məwúm mánhə, ηgwól *éŋgəles mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ηgá maŋ kwasa dí nûŋ shí a shwéeshá á mbúmbáŋ Sinayí. ³¹ Moyíz mú káam sâ nyə á ηgə dúg jəwɔŋgú. A mú ka shísh ná a kə mpu dúg. Kál mə Cwámba í mú gwíg í ηgá cí ná ³² “Mə óni, mə Zembî impáámbé byô, Zembî mə Aburaham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyíz mú tééd lílyála, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dúg. ³³ Nə ndeé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílúg mánŋwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ni í músə nda mə. ³⁴ Mə mə nti mísh, mə mə dúg bôw dēsh bwé ηgá sá kúl jâm Igîpten yí. Mə mə gwág nda bwé ηgá leegya ná. Mə mə shulə ná mə zó cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igîpten.”

³⁵ «Ŋgəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyíz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwé á ban Moyíz wəwɔŋ, bwé jí nyə ná: “Zé nyə á tál wo cí ná wo zág də sámb sé milésú?” ³⁶ Moyíz wəwɔŋ wé nyə á kə

yíl bwo málwaa dí Igîpten yé, a ηgá sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ηkwón yí wu, tɛem bə ja bwé á lína mán mə atítí yí, tɛem bə ja bwé á ηgə kyey shí a shwéeshá dí tãŋ mimbû məwúm mánhə yí. ³⁷ Nyə wé nyə á cí nə Bag ó Izurâyêl ná: “Zembî mə bá nti bí ηgwól *múúd micúnda nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyíz wəwɔŋ wé nyə á bə mpádúgá éŋgəles nyə á ηgə lésha nə nyə yé bánŋ odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbáŋ Sinayí shí a shwéeshád yí. Nyə wé a lág milésú myâ cug wé éŋgəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwé á shígé ceel sá nyə məgwág. Bwé lámusa nə nyə, milám də nyiŋgə kə nji Igîpten. ⁴⁰ Bwé mú cí nə Arəwɔŋ ná: “Ság ozembî bwé é də tãw sé shwóg wá. Sá bãŋ sé ampúyé ná sá í mə bə nə Moyíz muud á kə yíl sé Igîpten yé.” ⁴¹ Bwé mú lúlə mwá nteny tãŋ zembî áyadúg, bwé sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwé sá məshusug gúmálələ sâ bwé ámə sá nə məbwê máŋ yí. ⁴² Zembî nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá ná bwé nyíŋgúlág ηgələ yə wəacén-cení wá jon gúmá. Sá jəwɔŋ wé jíse cilyá kálaad búúd ə micúnda ná:

Bag ó Izurâyêl,

ye bí á cígə mə ocúdu

ηkí ná bí á sá mə *mətúnuga

mímbû məwúm mánhə bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ Ngaá ná bí á yida də ηkēny banda mə Molok*,

nə yuug ácén-cení bí á sá shú mə Zembî wán Refan yí?

Ngaá ná bí á yida də kúd məmpwoombá méndəlúd

də yə mbéé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sâ jəwɔŋ wé í sá ná mə bãŋ kənd bí míkwám dí

shwóg-shwóg cɔ *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja ódá bwé á bə shí a shwéeshá dí yí, bwé á shí bə nə banda

7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 7:30 MmN 3.1-10 7:35 MmN 2.14; 3.2 7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilj 14.33; 20.1-11 7:37 3.22-23 7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 7:39 Ilj 14.3 7:40 MmN 32.1-8 7:42 Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * 7:43 Máŋ məbanda mə a də bə, bwé laad káandé mbií á ná bwé ká wɛɛf í bə banda. 7:44 banda í á də lwágulə ná Zembî jíse bwádí yí: MmN 25.9, 40

í á ðu lwágulə ná Zembî jisə bwədí yí. Muud nyə á ðu lésa nə Moyîz yé nyə á ci nə né ná a kég sá banda ðəəngú, a bɛ yuug nyə á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwé á shí ngə kala banda ðəəngú íkala i búúd byêsh í á ngə byêl yííd. Bəəng bə́nəŋ Yeshuwa bwé á ntɔ shí Zembî nyə a wíng wəamədí yí, bwé á kə námə nə dwo wu, í mú ji wu kə wós fwála má *Dávid.

⁴⁶ «Zembî nyə á bul cɛel Dávid wəəngú. Ntó Dávid mú ji Zembî ná a sáág nyə mpaam ná a lwóg bag ɔ Yákwab njów Zembî. ⁴⁷ Səlumun wə nyə á yida lwóg nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé ji mínjów məbwə má búúd má əmə lwóg myá, námə nda múúd micúndə nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dúsə jiya ícî jəm.

Shí nyísə kúl má ðu təl mákuú yí.

Wáyé njów bí bí nə ŋkul lwə mə yí?

Cwamba mə shíl ntó.

Ŋgow má ji nə ŋkul kə woga yé?

⁵⁰ Ŋgaá ná mə wə mə a sá isá íni byêsh?

⁵¹ «Bí búəsə nə nún. Bí ngə sá Zembî məlwə. Bí búəsə nji bí ó ðu sá ngáádə nə Ŋkəŋkə Shíshim, námə nda ímpáámə bín í a ðu sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndə ímpáámə bín í á shígé lwágulə cúwálí yé? Bwé á ðu gwú bəəng bwé á ðu bwey zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wəəngú wə bí á kəenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bí buud bí á lág *mbwoomb mácéɛ wəəngəles bwé á yə bí má, nə məmpándí mēsh mā cínəng wá, bí abéyé mwo.»

Bwə gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ míləsú bwé á gwág iciyá íni yí, bwé á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwé ngə fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyə, lwándúlá nə Ŋkəŋkə Shíshim ná cwós, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg mənəkənəwa má Zembî, Yésus təl Zembî məbwə

məncwôm. ⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í má bəŋ. *Mwān mə Múúd təl Zembî məbwə məncwôm.» ⁵⁷ Bwə mú bwú məmə ŋkwiimbyê, bwə ngə fad məlwə máŋ; bēsh nə lám ngwúdú, bwə shwal kə shwiy nyə nyúúlád. ⁵⁸ Bwə julə wú nə nyə ngwála, kə lúmə nyə məkwóógá. Buud bwé á ngə sá sóólúgá wəəng wá bwé á yíl iwáma byán kə bwíg gúl ncúncwəmə shí məkuú. Ncúncwəmə jəəng wə Sól. ⁵⁹ Bwə ngə lúmə Itiyen məkwóógá ntáni, Itiyen mú jów Zembî, nyə ná: «Cwamba Yésus, lágúg *jím jəm.» ⁶⁰ Ná ndéé, a mú kúd məbwón shí, a kəm nə ŋkulú ná: «Cwamba, wo kú lə bwo *səm bwə ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwé á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwálí mwəw məəngú. Obúgula bēsh bwé mú shín nyuŋgula wú Yurúsəlem, kə máshí mā Yudéa nə Samariya; í lág cínəngú nji *buud ɔ lwámá. ² Bósól búúd bwé á wá mílám wə Zembî wá bwé á kə ðal Itiyen, bwé sá námə nyə shwiy mbií áyíyáág. ³ Sól nyə nyə á ngə yáág ná á jaŋgulə Dɔ lú óbúgula. Nyə á ðu ngə nyíi mínjów minjów, ðu ngə bií óbúgula, budá nə budúm, ðu kə wá bwo mímbwugud.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwé á cīma Yurúsəlem wá bēsh bwé á ngə kə məzhíí məzhíí, bwé ngə bwiing Jɔjɔ Kéel á ləŋ mə Yésus. ⁵ Ntó, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiing buud ó wu ləŋ mə *Kríst.

⁶ Buud ó wu bēsh bwé mú kənd mílám ísá Fílíp nyə á ngə ci yííd, muud ngwúd nə ngwúd kú sá nún nəcé bwé á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə

7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 7:46 Sôm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25

7:49 Iza 66.1-2 7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó ðu sá ngáádə nə Ŋkəŋkə Shíshim: Iza

63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48 7:53 7.38; Heb 2.2 7:54 Sôm 37.12; 112.10 7:55 Mat

26.64; Mis 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 7:58 22.20 7:59 Sôm 31.6; Luk 23.46 7:60

Luk 23.34 8:1 8.4; 11.19 8:3 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13 8:4 2.41 8:7

Mak 16.17; Luk 9.1

sâ má, bwé ngé námá dúg mwo. ⁷ Nacé zhwog buud bwé á bə nə məjamb wá, məjamb má á du wú má ngé kím məma óḡkwiimbyé, mimbúmbwúgú nə bəng bwé á du nyêsh wá bwé ngé yál. ⁸ Ngwála wəng wêsh í mú bə nə məma məshusug.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á du bə ngwála wəngúđ nə jínə ná Shímun. Muud wəngú nyə á du sá májig, buud bēsh wá Samariya bwé mú du bul káam nyə, nyə mú námá du jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwé á du ḡwa Shímun nə gwəgə, bwé ná: «Muud éne jisə ḡkul má Zembî, nyəng bwé du ci ná í búl ntə yí.» ¹¹ Bwé á kənd milám nyədí nacé nyə á bwey bul sá ná bwé káámúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwé á *magulə Jəjə Kéél Fílíp nyə á ḡgə bwiing bwo shú Faan má Zembî nə shú jínə má Yésus-Kríst yí, bwé á ḡgə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wəngú nyəmfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ḡgə dúg məma ísâ í ntə búúd ḡkul yí nə məshimbá má á ḡgə sŷy má, a ḡgə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwé ká Samariya

¹⁴ *Buud ə lwámá bwé á bə Yurúsalem wá bwé á ka gwág ná buud ó Samariya bwé má lég Milású mí Zembî. Bwé mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bəḡ, ja bwé á shulə kə Samariya yí, bwé á jəgula nə Zembî shú ná obúgula wá wu bwé ləgúg ḡkəḡkə Shíshim. ¹⁶ Nacé, í á bə cínəḡgú, ḡkəḡkə Shíshim kú fwo shulə tə múúd ḡgwúd dî. Bwé á yida shín ḡgə duwan jínə má Cwámba Yésus dî. ¹⁷ Ná ndéé, Pyêr bá Yuánes bwé mú ḡgə bəd bwo məbwə, bwé mú ḡgə ləg ḡkəḡkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dúg ná buud bwé ḡgə ləg ḡkəḡkə Shíshim ja buud ə lwámá bwé bád bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaané ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yégá námá mə ḡkul ni, muud yêsh má é

bəd məbwə yé ləgúg ḡkəḡkə Shíshim.»

²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaané woó bēsh ná mpaá, nacé wó ámə téduga ná bwé du kusə yána má Zembî nə mwaané. ²¹ Wo cugé nə ḡkəw wa sá gaád, kú nə təw sá, nacé lám wô í cugé tətəlí nə Zembî. ²² Céndúg bów-bów tédúgá wô ni, wo jəgulaḡ nə Zembî, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wós wo lámúd ni. ²³ Mə dúg ná byó íwímbúg í má bul yáág. Olíḡḡí bwé má bí wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgulaḡá nə Zembî shú dām ná təw sá ḡgwúd bí má ci na ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwé mú shín lwóya búgə jəḡ, bwiing kéel mə Cwámba ná ndéé bwé mú nyiḡgə kə Yurúsalem. Bwé mú ḡgə bwiing Jəjə Kéél zhí nə zhí zhwog miləəm myá Samariya dî.

Muud Ityopí má zə ləg Jəjə Kéél

²⁶ Ngwól *éḡgales mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ḡge *məkóól má jwəw, zhí í du shulə wú Yurúsalem kə Gaza, zhí nyísə kú jwəwla búúd yí.»

²⁷ Fílíp mú námá tí njənd kú fadulə. Ndug ná ḡgwól múúd Ityopí, a njúl myáágə, a njúl lúlúú ósól ə məsáal ə cí mudá á Ityopí bwé á du jəw ná Kandás yé, muud wəngú njúl kalág mábii mə cí mēsh dî, nyə á kə Yurúsalem kələ yə Zembî gúmá; ²⁸ nyə á ḡgə nyiḡgə a njúl nyədí mátúwa dí, a ḡgə lə kálad má *múúd micúndə Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə mátúwa énd.» ³⁰ Fílíp mú leel kə, a mú gwág múúd éne ḡgə lə kálad má múúd micúndə Izayí. Fílíp mú jî nyə ná: «Ye wo ḡgə mpu gwág sá wó ḡgə lə ni?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədəlé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jəw Fílíp ná a kəwag mátúwa dí kə ji nyədí koogú. ³² Kúkúl micilyá mí Kálad Zembî nyə á ḡgə lə wə ga:

Nyə á bə nda təw bwé ḡgə kə nə ndí ná bwé kə cígə yí,

námá nda mwâ ncwæmbe bwé ngé
sámb mimyɔɔ yí.

Nyæ a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwé á séémbuli nyæ, bwé nyaal nyæ
nkaam nyé næ mækuú.

Zá jí næ nkul bá bwiing lân á mpwon
buud nyé yé? Kú næ muud!

Bwé á sámb nyæ jé cug shí gaád.

³⁴ Myáágé mú jî Fílíp ná: «Má jægula
næ wo, féélúg mæ, zá múúd micúndá
ngæ ci yé? Ye nyæmefwó, yæ muud
shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zæ tééd lásúla. A
mú zæ bwiing nyæ Jɔjɔ Kéél mæ Yésus
téédúlæ na kúkúl micilyá nííd. ³⁶ Bá
bwé mú ngæ kæ ná ndeé bwé mú kæ
wóós júwó. Myáágé mú ci næ Fílíp ná:
«Dugí, mæjúwó wæ mága. Jí í ntágúlá
né mæ kú duwan yí?» ³⁷ * [Fílíp mú
ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo *búgula næ
lâm wô wêsh, wo je duwan.» Nyæ
ná: «Mæ má *magulæ ná Yésus-Kríst jisæ
*Mwân má Zembî.»] ³⁸ A mú ci ná
bwé tálúg mætúwa. Bêsh obá bwé mú
shulæ májúwód, næ Fílíp, næ myáágé.
Fílíp mú duu nyæ. ³⁹ Ja bwé á ngæ sæw
wú májúwód yí, Shíshim mæ Yawé í a
nkēny Fílíp kyey næ nyæ, myáágé kú ná
nyingæ dúg nyæ. Nji, a mú kæ næ njæond
yé shwóg næ mæshusug. ⁴⁰ Fílíp mú kæ
bæ nji Azot. A mú ngæ bwiing Jɔjɔ Kéél
mánd næ mánd ná ndeé kæ wóós Sezaré.

9

Sól mæ zá bæ mbúgula mæ Yésus

¹ Na í á bæ Sól, nyæ ngé ná cwambulæ
*ompwíin ó Cwámba, a ngæ gwú
bwo. Nyæ á ka kæ wé Ajeláci á ofada,
² ná Ajeláci yág nyæ kálaad mæ yé
nyæ nkul ná a kág Damás, a kág ngæ
dúg *mámpáanzé má mínjígúlá má
*Oyúden mâ nûŋ. A ká kwey búúd
bwé ngé bæ zhíí mæ Cwámba, a bii
bêsh tæ budûm tæ budá, a wóolæ bwo
mænkæda, a kæ næ bwo Yurúsalem.
³ Nyæ á ka kæ ná ndeé ngélæ shísh
kúná-kúnæ næ Damás, a mú seegya nji
mænkēnya má má zhu jon dí zæ kwan

kúl nyæ á bæ yí. ⁴ A mú kaduwa shí, a
mú gwág kál í ngé ci næ nyæ ná: «Sól,
Sól, næcé jí wó búl lwágulæ mæ cúwálí
ntáni yí?» ⁵ Nyæ ntâg ná: «Wo zá e,
Cwámba?» Cwámba næ né ná: «Mæ
Yésus, mæ wé wó ngé lwágulæ cúwálí yé.
⁶ Sâ ngwúd, wóolúg, wo kúmæg ngwála,
bwé é jaaw wo sâ wó jéllá næ sá yí.»
⁷ Buud ó gwoong bæ bwé á shigula,
bwé shwal ji ókúl-ókúl, fug jímb bwo
mílúúd. Bwé á ngæ gwág nji kál í ngé
lás, bwé kú dúg múúd nyæ á ngæ lás yé.
⁸ Sól músæ wóol shí, mísh má njúl nyæ
né bagé nji a kú ngæ dúg. Bwé mú bii
nyæ mbwád kæ næ nyæ kæ kumæ Damás.
⁹ Nyæ a já mwôw málólól, mísh kú dúgya
nyæ, a kú dæ, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyæ á bæ Damás næ
jíná ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mæ
Yésus. Muud wæong mú dúg *ntamá
á mísh né bagé, Cwámba ngé jôw nyæ
ná: «Ananíyas!» Nyæ ná: «Cwámba, mæ
wé éga.» ¹¹ Cwámba mú ci næ nyæ ná:
«Tówúg, wo kág njwónŋ bwé du jôw ná
“njwónŋ á tútəlí” yí, kæ sɔ Sól muud á
Tárus nûŋ njów má Yúdas. A ngæ jægula
námá nda má ngé lás éga. ¹² Nyæ á mæ
dúg ntamá á mísh né bagé, muud bwé
jów ná Ananíyas yé má nyíi njów zæ bæd
nyæ mæbwæ né mísh má dúgyág nyæ.»
¹³ Ananíyas mú bæsa ná: «Cwámba, mæ
má bul gwáduga múúd éne, bímbí lá
mábôw á má sá buud bwô Yurúsalem
yí. ¹⁴ Tæem bæ wa nyæmefwó, milúlúú
myâ ofada mí á yæ nyæ nkul ná a zág
bii búúd bêsh bwé ngé kîm jôw jíná
dwô wá.» ¹⁵ Cwámba mú ci næ nyæ
ná: «Kaág, næcé mæ má féésh múúd
éne ná a bág mæ sâ ísény shú ná ikúl í
cúgé Oyúden yí næ ojwú-buud bán næ
Bag ó *Izaræyél bwé mpúg jíná dâm.
¹⁶ Mæmefwó mæ é lwágulæ nyæ bímbí lá
minjugú á bá jug shú dâm myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kæ, kæ nyíi njów,
bæd nyæ mæbwæ, ci næ nyæ ná: «Sól
mwaang, Cwámba Yésus wo á bwæma
næ nyæ zhííd ngélæ zæ wa yé, nyæ

8:35 Luk 24.27 **8:36** Mat 28.19 * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé næ iciyá íga. **8:39** 10j
18.12 **8:40** 21.8 **9:1** 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr
4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11 **9:11** 21.39; 22.3 **9:12** Mak 8.23-25 **9:15** 13.2; 22.21; 23.11;
26.1; 27.24; Rom 1.5 **9:16** 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 **9:17** 19.6

ámə ntí mə shú ná mísh mwô mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkékéké Shíshim.»¹⁸ Bíl ísá í mú shugula wú nyə míshúd í njúl nda ifufá. Mísh mə mú nyíngə dúgya nyə nə ndeé a mú shwal duwan.¹⁹ Ná ndeé, a mú də ídāw, nkul í mú kwo wóós nyə nyúúlud. Bánónh ompwíín wā Damás bwé á ji baalé mwôw.²⁰ Kú námé kwo ləng fwála, Sól mú shwal ngə kə mampáánzə mə mínjígulá mə Oyúden dí, kə ngə cúndə ná Yésus jisə *Mwân mə Zembí.²¹ Buud bēsh bwé á ngə gwág nyə wá bwé á ngə káam mbií á ná fəg də jímb lúúd, bwé ngə ci ná: «Ngaá ná buud bēsh bwé á də kām jōw jíne ga Yurúsəlem wá muud éga wé nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ngaá ná nyə á zə wa ná a zə bií bəəng wā wa, a wóolə bwo mənəkəda kə nə bwo milúlúú myá ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ngə yáág nə jaawúlə Jəjə Kéel yáág yáágúg, a də fad Oyúden wā Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wé jisə *Kríst.²³ Ja fwámé baalé mwôw mə á cə yí, Oyúden bwé á cwə yuug ná bwé gwú nyə.²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəəng. Bwé á bə bwé mú ngə baagusə mimpumbé mí ngwála* mwásə nə bulú ná bwé gwú nyə.²⁵ Nda ómpwíín bé bwé a mpu ntó ná, bwé á nwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwé mú nteənguli nyə nyuəng dí gwôw kə shul tóón.

²⁶ Kə wóós Yurúsəlem, Sól nyə á cəel kə seəngya nə bóól ómpwíín. Nji, bēsh bwé á ngə fúndə nyə, bwé kú fwo *magulə ná a músə mpwíín.²⁷ Barnábas músə nwa nyə, kə nə nyə *búúd ə lwámá dí. A kə bwiing bwo nda Sól nyə á dúg Cwámba zhíid ná, nə nda Cwámba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiing kéel Damás jíne mə Yésus dí kú fúndə muud ná.²⁸ Tééd ja jəəngə, Sól bánónh buud ə lwámá bwé mú béduga gwoəng, bánónh bwé

mú ngə kyey ngwála nə ngwála, a ngə bwiing kéel á jíne mə Cwámba, kú fúndə mísh mə búúd.²⁹ Nyə á də námé lésha nə Oyúden bwé á janəwo nə cəg Ogarék wá, bánónh də námé séhəsa məkəl. Nji, bánh bwé mú sə ná bwé gwú nyə.³⁰ Nda ómínyəngə wā búgə bwé á mpu ntó ná, bwé á kə nə nyə Sezaré, bwé mú kənd nyə Tárus.³¹ *Də lú óbúgula í á ka ngə cəgə ná shəe Yudéa yēsh, nə Galilé, nə Samariya, gwoəng í ngə lal búgəd, óbúgula bwé ngə gwəgə Cwámba. Nkékéké Shíshim ngə sá ná buud nkí bul bulya bwé zəg ngə nyí gwoəngud.

Pyêr mə lwag Ene, gwúməshi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyêr ngə kyey kálə ngə dúg óbúgula, nyə á ka námé shulə kə dúg bəəng wā Lida.³³ A mú kə kwey ngwól múúd nūh ná Ene. Muud wəəng nyə á bə mbúmbwúgú, a mə já shí tən mimbú mwəəmb.³⁴ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst mə lwag wo. Wóolúg wo báágúg tanú gwô.» Námé cé nə cé, Ene mú wəəl.³⁵ Buud bēsh bwé á bə Lida nə mbwaanəzələ shí á Saronə wá bwé mú dúg nyə, bwé mú cénd kuú njəənd, yid wə Cwámba.

³⁶ Ngwól *mpwíín á mudá nyə á bə Zhwópe nə jíne ná Tabita. Jíne dəəng í kə ná Dórúkas.† Mudá wəəngə nyə á bul də sá jəjə misóólúgú, a də bul yə mímbúmbúwá isá.³⁷ Í á ka zə bə mənə mwôw dí ná Tabita nyə á bwas ná ndeé a mú yə. Bwé mú gusa nyə ná ndeé kə bwíig fúm á njów dí gwôw.³⁸ Ompwíín bwé á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúnə-kúnə nə Zhwópe. Bwé mú kənd búúd obá kə téeg nyə məbwə ná: «Oshwoŋ! Ləeləgú zə kúga, kú neela.»³⁹ Pyêr mú námé tōw shí, bánónh buud óni bwé mú kə. Ja nyə á kə wóós yí, bwé á kə nə nyə fúm á gwówud. Mikúsə myēsh mí mú zə nə məyə nyədí, zə ngə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórúkas nyə á də laad bwo ja

9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9.13-14 9:22 5.42 9:23 23.12 9:23 2Kr 11.32-33

* 9:24 mimpumbé mí ngwála: Bwé á də lwə míngwála, bwé sá məma nyuəng lyə ngwála wēsh, bwé ka lúgə mimpumbé búúd ə jálá nə də nyí ngwála myá. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 9:30 11.25; Gal 1.21 † 9:36 Dórúkas: Ciyá Dórúkas í kə ná mpindú. 9:40 Mak 5.40-41

bónón bwá á bæ yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshali búúd bêsh tóón, a mú kúd mæbwón shí, a jægula nà Zembî ná ndéé a mú yid kóómb gwonú mbimbæd, a ci ná: «Tabita, wóólúg.» Tabita mú bêny mísh, a mú dúg Pyêr, a músæ wóól ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músæ bií nyæ mbwád, tál nyæ tátálí. A músæ jôw óbúgula nà mikúsæ, a yæ bwo nyæ kuwó. ⁴² Sâ jœng í mú mpûy Zhwópe yêsh, zhwoog buud bwá mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyæ á ji cínœng Zhwópe fwámé zhwoog mwôw, a njul njów má Shím̄un nyæ á d̄a sá ísýy í íkúúdu í cúdu yé.

10

Isýy nà misóólúgú mí Kœrunêy

¹ Ngwól múúd nyæ á bæ Sezarê nà jíná ná Kœrunêy. Nyæ á bæ lúúú ózimbî tæd, kínda ózimbî ánání dí, kínda bwá á d̄a jôw ná «kínda Italí» yí. ² Muud wœngû nyæ á kænd lâm wá Zembî, bônón njów yé wêsh d̄a bul gwôz Zembî. Ntó, nyæ á d̄a bul sá buud wâ kúl *Oyúden mikwíindyá, a d̄a jægula nà Zembî ja jêsh. ³ Dúl jwôw, ngœe mæwæla mælóol má mpwó-kugá, nyæ a dúg *ntamé á mísh ná bagá, a dúg *éngæles má Zembî má zæ nyí nyæ njów, zæ jôw nyæ ná: «Kœrunêy». ⁴ Kœrunêy mú dúg nyæ ná figá-figá ná ndéé nda ífwaas í á bií nyæ ná, a mú ci ná: «Ná jí e, Cwám̄ba?» Engæles nà né ná: «Mæjægula mwô nà mikwíindyá wó ngé kwíind buud myá mí má wóós wá Zembî, Zembî nyæ awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kændúg búúd Zhwópe ja gaád, bwá kág jôw ngwól múúd jí nûn ná Shím̄un bwá d̄a jôw nà dúl jíná ná Pyêr yé, ⁶ a njul wá ngwól múúd má d̄a sá ísýy í íkúúdu í cúdu yé, bwá d̄a námá jôw muud wœng nà Shím̄un. Njów yé wúsæ ncindyé mæn̄.»

⁷ Ja éngæles nyæ á zæ lésha nà nyæ ni nyæ á kyey yí, Kœrunêy nyæ á jôw olwaábulæ óbá, nà ngwól zimbî á bœng bwá á bul sêy nà nyæ wá, a njúl ná nyæ a má wá lâm wá Zembî. ⁸ A mú shîn

bwiing bwo sâ jêsh nà ndéé a mú kænd bwo Zhwópe.

Pyêr mæ ká wá Kœrunêy

⁹ Mán mælâm, buud óni bwá nkág bwá mú kúná-kúnæ nà Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a ká sá májægula. Í á bæ ngœe tóólóg d̄i. ¹⁰ A mú gwág zha nà yéesh ná á d̄a. Í á bæ bwá ngé ná jáám̄b idâw, seegya a músæ nda *shíshim yé má wú nyádí nyúúlú. ¹¹ A mú dúg jœng í má bân, gúl sâ nda *sanda í kál málwê mánô d̄i, í ngé shulæ wú jœng d̄i ngæ zæ shí. ¹² Sá jœng í á bæ nà mímbíí mí ócúdu myêsh: nà bœng wâ mækuú mánô, nà bœng bwá d̄a julæ mímwœ shí wá, nà inunú yâ gwôw cínœng cwú. ¹³ A mú gwág kál í ngé ci nà nyæ ná: «Pyêr, tówág wo gwúg isâ íní wo dæg!» ¹⁴ Pyêr mú bœsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Næcé mæ abwélé d̄a sâ jí nà nyéé mísh má Zembî dí yí, nkí sâ íci.» ¹⁵ Kál í mú nyíngé kwo lás ci nà nyæ ná: «Sâ Zembî má fúb yí, wœe kú bæeg nyíngé ci ná jísæ sâ abábôw.» ¹⁶ Í á sá ntáni ija ilóol, sâ jœng í mú nkân kæ gwôw. ¹⁷ Pyêr fæg má jím̄b lúúú nà sâ nyæ ámæ dúg ni nda í ká ná, ndug buud Kœrunêy nyæ ámæ lwâm wá, bwá má sô njów má Shím̄un ná sô sô, bwo má kwey, bwá tæl mpumbéd. ¹⁸ Bwá mú jôw búúd œ njów, jí bwo Shím̄un bwá d̄a jôw ná dúl jíná ná Pyêr yé nkí cínœng wá á d̄a jí yé. ¹⁹ Pyêr ngé ná ca tæduga nda sâ nyæ ámæ dúg yí í ká ná, Nkênkê Shíshim mú ci nà nyæ ná: «Dugí, buud olóol bwá ngæ sô wo. ²⁰ Tówág wo shúlæg, binón bî kág. Wo kú zhízhigæ næcé mæ wá mæ ámæ ntí bwo.»

²¹ Pyêr músæ shulæ kæ bwæma nà buud bœng, nyæ nà bwo ná: «Mæ wá éga, mæ muud bî ngé sô yé. Jí bî ámæ zæ sá yí?» ²² Bwá nà né ná: «Kœrunêy wá nyæ ámæ ntí sá, Kœrunêy á lúúú ózimbî tæd, a jí tátálí muud, a gwôz Zembî, lwœng buud *Oyúden jêsh í ngæ jaaw lâng yé nkí nywa. Ngwól Engæles má

9:43 10.6, 32 **10:1** 10.30-33 **10:1** 27.1, 3; Luk 7.2, 5 * **10:9** kwáminú: Ja bwá á d̄a lwôz minjów yí, bwá d̄a mœ kwáminú námá nda mænyung. Kwáminú í á d̄a bæ nkí lal, buud kæ d̄a ngæ kyey wu gwôw, muud jee námá kæ woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Lœv 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19
10:19 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11

Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyádí njów, a kág gwágulə sá wó é bwiing nyə yí.»

²³ Pyêr mú nyíngal bwo njów, bánónj bwá mú já. Mán mælê, a mú wəɔl, bánónj bwá mú kə. Bóól ómínyəŋə wá Zhwópe bwá mú kə lúgal nyə.

²⁴ Jwôw í á kwo bɛ yí, bwá mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ngə bwánd bwo, a má shín seɛng mímbýêl myé nə bé óshwá ó abúgúlág. ²⁵ Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyí njów yí, Kərunêy nyə á lɛlú kə səl nyáméfwó shí, kúdəw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá. ²⁶ Pyêr mú bən nyə, nyə nə né ná: «Búnúg, mə ji námə múúd nda wo.»

²⁷ Bá bwá mú ngə lésha ná ndéé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoɔg buud bwá ámə seɛngya. ²⁸ Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bi mə mpú ná mwâ Yúden ji ci kú seɛngya nə mwân ilwoŋ, kú námə shísh nyə kúná-kúnə. Nji, Zembî má lwágulə mə ná mə ajélayé nə dúg ngwól múúd nda sá jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, nkí sá íci. ²⁹ Gwá wá í ámə sá ná, nji má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə oŋkwafad. Ná ndéé, mə ngə ka cɛel mpu sá bí ámə jôw mə nə ndí yí.» ³⁰ Kərunêy mú bɛsa ná: «Í má sá mwôw mánə múús, mə á ngə sá məjəgula ngɛɛ mǎwəla mǎlól má mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg nji ngwól muud tál mə mpwóómbúd nə mikáándé mí áŋkəŋkənwá, ³¹ a ngə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî má magulə məjəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíindyá wó ngə kwíind buud nə ndí myá. ³² Kəndúg búúd Zhwópe bwá kág jôw wo Shímun jí nə dúl jínə ná Pyêr yé. A njul njów má Shímun mə dɛ sá ísý í íkúúdu í cúdú yé, ncindyə mən.” ³³ Ntó námə má á ka lɛlú kənd buud kə jôw wo yé. Wo má mpu sá nə zálə. Ná ndéé, sá bəsh sá təl mísh má Zembî dí ja gaád nə sá má gwágúlə sá jəsh Zembî nyə ámə lwám wo ná wo jááwug sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

³⁴ Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə má mpu ná Zembî nyə a dé dúg búúd məmpwoombá. ³⁵ Jísə nji nə muud yəsh mə gwóɔ Zembî a sá tátəlí yé, təə a ji jáyé lwoŋ búúd dí, Zembî mə gwág nyə nywa tɛm bə nə a ji jáyé kúl búúd dí, təə jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ *Izəɾəyél məkál. A bwiing bwo Jəjə Kéél nə buud bwá mú nə nkul jee cəgə nə Zembî ná shɛɛ nəcé Yésus-Kríst, nyə wá jí Cwámba á buud bəsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sá í á ngə sý téd Galilê kə wóos Yudéa mpásə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarêt Shíshim, yə nyə məma nkúl. Yésus wəɔŋə nyə á ka ngə kə íkul íkul, ngə sá buud mənywa, ngə lwag bəɔŋg bəsh Njwú məjamb nyə á ngə lwágulə cúnj wá, nəcé Zembî nyə á bə nyádí. ³⁹ Sə bəŋ sá á shí dúg sá jəsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsəlem yí, nyə muud bwá á bwambulə kwólós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúmashi nyə jwôw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jəsh dí, í á bə nji sá owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpásə gwúmá nyə á gwúm yí, sánónj sá á də, sá ngul. ⁴² Nyə a lwám sá ná sá cúndág kéel, sá bwaagulə nə nyə wá Zembî nyə a təl nə a bəg sámb míkuwó nə mimbimbə mílású yé. ⁴³ *Buud ɔ mícúndə bəsh bwá ngə bwiing lânj yé nə muud yəsh mə *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm nəcé jínə dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Nkəŋkə Shíshim mú shulə wə buud bəsh bwá á ngə gwágulə lésú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bə mísyá mí ábiwáág wá, bəɔŋg bəsh bənónj Pyêr bwá á bə gwoŋg wá, bwá mú káam mbií á ná fəg dɛ jimb lúúd. Bwá á jág bul káam ná Zembî má bəle yə búúd bwá cúgé Oyúden wá Nkəŋkə Shíshim. ⁴⁶ Nəcé bwá á gwág

10:23 10.45; 11.12 **10:25** 14.13-15; Mbá 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4 **10:32** 9.43 **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbá 19.16 **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2 **10:39** 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36

buud bəɔŋg bwə ɲə́ lās mákálúd, bwə ɲə́ ságusə Zembî. Ntó wə́ Pyêr nyə́ á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sə́ nyíŋgəg ban nə́ buud óga ná bwə́ kú duwan, í njúl ná bwə́ má lág námá Nkə́ŋkə́ Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwâm ná bwə́ dúwanugí jíná má Yésus-Kríst dî. Bwə́ mú ci nə́ nyə́ ná bə́nón bwə́ kwóg ná já baalé mwôw.

11

Pyêr ɲə́ bwiing sâ Zembî nyə́ á sâ yí

¹ Nə́ *buud ɔ́ lwámá nə́ obúgala wá Yudea bwə́ á ka gwág ná ikúl í cúgé *Oyúden yí bwə́ má námá lág Milésú mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə́ á ka bád kə́ Yurúsəlem yí, buud ó ábiwáág bwə́ á ka kə́ lámusa nə́ nyə́. ³ Bwə́ nə́ né ná: «Wo má kə́ nyíi búúd wá kú ábiwáág dí, bínón də́ ídêw sə́ŋ ɲgwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə́ tééd jaawúlə́ bwo sâ í á cə́ yí nə́ oféél-féélí bəsh, nyə́ ná ⁵ «Mee mə́ á bə́ Zhwópe. Mə́ ɲə́ jə́gula nə́ Zembî, mə́ mú seegya nji mə́ músə́ nda *shíshim wám má wú mádí nyúúlúd. Mə́ mú dúg *ntamá á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ɲgwóólúla mə́lwə́ mánə́ í ɲə́ shulə́ wú gwôw ɲə́ zə́ mádí. ⁶ Má á ka kə́nd mísh, mə́ mpu dúg sâ jə́ŋg, mə́ mú dúg ná cínə́ŋg cwú í á bə́, nə́ ocúdu wá mə́kuú mánə́ nə́ bə́ŋg wá jugá, nə́ bə́ŋg bwə́ də́ julə́ mímwə́ shí wá, nə́ inunú yá gwôw. ⁷ Mə́ mú námá gwág kál í ɲə́ ci nə́ mə́ ná: “Pyêr, tówúg, wo gwúg isá íni wo dág!” ⁸ Mə́ ná: “Mbô, Cwámaba. Nəcə́ sâ jí nə́ nyéé mísh má Zembî dí yí, nə́ sâ íci í abwélé kə́ mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyiŋgə́ lās nə́ mə́ ja ábēé́ í ɲə́ wú gwôw ná: “Sâ Zembî má fúb yí, kú bēeg nyiŋgə́ ci ná jisə́ sâ abúbôw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sâ jə́ŋg jēsh mú ɲkə́ŋ kə́ gwôw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wə́la də́ŋgú dí, buud olóol bwə́ mú wóós njów sá á bə́ yí, bwə́ ɲə́ zhu Sezarê, ná bwə́ ámə́ ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə́ mə́ ná sənə́ŋ kə́g, mə́ nda zhízhigə́. Bóól obúgala ósaman bwə́ mú zə́, sənə́ŋ mú

bə́ búúd bə́ŋg ná ndéé́ bwə́ mú kə́ nə́ sə́ njów má múúd bí ɲə́ ci éne. ¹³ A mú jaaw sá nda nyə́ á dúg *éŋgəles tál nyə́ njów ɲə́ ci nə́ nyə́ ná: “Kə́ndug búúd Zhwópe bwə́ kə́g jə́w Shímun bwə́ də́ jə́w nə́ dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə́ é zə́ bwiing wo kéel í é yə́ wo cə́g nə́ njów wô wəsh yí”. ¹⁵ Mə́ á ka námá tééd ná má bwiing bwo kéel, seegya nji Nkə́ŋkə́ Shíshim má shwi y bwo nyúúlúd námá nda í á bə́ nə́ sə́ mətéédulé* dí ná. ¹⁶ Mə́ mú téduga ciyá Cwámaba nyə́ á ci yí ná: “Yuánes nyə́ á ɲə́ duu buud nə́ mə́júwó, bí bə́ŋ bí é duwan nə́ Nkə́ŋkə́ Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ɲkí Zembî má yə́ búúd yána dé nda nyə́ a yə́ námá sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə́ wə́ zə́ ná mə́ sáág ɲə́gáádə́ nə́ Zembî?» ¹⁸ Ja bwə́ á gwág ntání yí, bwə́ á salawo, bwə́ mú ságusə́ Zembî, bwə́ ná: «Ntó jí ná Zembî má yə́ ikúl í cúgé Oyúden yí zhí ná bwə́ céndúg mítédúgá bwə́ ɲwa cə́g.»

Jə́jə́ Kéel í zə́ kə́ ikúl ishúsú

¹⁹ Ja bwə́ á gwú Itiyen yí, mə́ma lúmbúli í á zə́ bə́ obúgala, bwə́ mú shín cə́ma, ɲə́ kə́ íkúl íkúl kə́ kumə́ Fenisî, nə́ Shíprə́ nə́ Antyósh. Bwə́ á ɲə́ bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwə́ á bə́ cínə́ŋg bwə́ njúl buud ó Shíprə́ nə́ buud ó Sirên. Bə́ŋ bwə́ á kə́ kumə́ Antyósh, bwə́ mú bwiing Ogərək Jə́jə́ Kéel mə́ Cwámaba Yésus. ²¹ Cwámaba nyə́ á ɲə́ kwíind bwo nə́ ɲkul nyé, zhwog buud bwə́ mú *búgula, bwə́ cénd kuú njə́nd, yid wə́ Cwámaba. ²² *Də́ lá obúgula á Yurúsəlem í á ka gwáduga lân wə́ŋg. Bwə́ mú kə́nd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wə́ŋg, ja nyə́ á jé Antyósh a dúg nda Zembî nyə́ a lwóya mpaam nyé ná, nyə́ á bul bə́ nə́ mə́shusə́g, a mú cwíny obúgula bəsh ná bwə́ jíig gwoŋg mə́ Cwámaba dí nə́ milám myán myēsh. ²⁴ Nyə́ á bə́ jə́ múúd, a njúl lwándúlá nə́ jə́jə́ Shíshim nə́ búgə́ ná cwóó. Bóólúgá ncúlyá buud bwə́ mú kwíduli Də́ lá obúgula dí.

10:48 19.5 11:3 10.28; Gal 2.12 11:5 10.11-20 11:14 16.31 11:15 2.4 * 11:15 Jwôw lú Pantekôt. (Dúgúg Mis 2.4.) 11:16 1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus ná a kə ŋwa Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwə mú já cínəŋgú mbû ncindî, bwə ŋgə sɛɛŋgya nə Dɔ lú óbúgula, bwə ŋgə yə ncúlyá buud minjígúlá. Nûŋ Antyósh wə *ompwíin bwə á tééd gwiidəw ná okristen yé.

²⁷ Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ mícúndá bwə á shulə wú Yurúsalem kə Antyósh. ²⁸ Ngwól á bwo, nə jínə ná Agabus, músə zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyêsh dî. Zha nyəŋg í á shí námə bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. ²⁹ Ntó, ompwíin bwə mú ŋwa cígúlá ná bwə zə sɛɛŋg míkwiindyá, muud yêsh wá bímbi á jí nə ŋkul wá yí, bwə kənd bəŋg óbúgula wá Yudéa. ³⁰ Bwə á sá námə ntó, bwə mú kənd Barnábas bá Sól nə míkwiindyá, bwə kə yə ócúmbá buud wá Yudéa.

12

Engəles mə ká yíl Pyêr mímbwugud

¹ Baan dəŋgú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ŋgə jugushi bóól búúd ɔ *Dɔ lú óbúgula. ² A mú gwú Zhâk mínyəŋhə mə Yuánes nə kafwɛɛ. ³ Nda nyə á dúg ná *Oyúden bwə á ŋgə gwág nywa sâ jəŋg ná, nyə á ka námə bii Pyêr, í njúl fwála lú zan bwə də də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ⁴ Nyə á bii nyə ntúni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a təl íkínda í ízimbi inɔ ná í bááguləg nyə, kínda ízimbi jêsh nə ozimbi onɔ. Nyə a ŋgə téduga ná a bá ka zə təl nyə kəod dí tám buud ja zâŋ *Páska í bá cɔ yí. ⁵ Pyêr nyə á ka bə mímbwugud. Dɔ lú óbúgula dâŋ, ŋgə báásulə məjəgula ŋgələ jəgula nə Zembî shú déd kú yəw.

⁶ Búlú í á bə ná Herod mə bá təl Pyêr kəod dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwəd ŋgwóólúlá mánkəda nə mikwoolú mí ŋkwánz mímbá. Nyə a bə a mbwúg mpədúgá ózimbi obá, isándələ í təl mpumbéd. ⁷ Ka see-gya ná ŋgwól *éŋgəles mə Yawé má

jé, kúl fúm jəŋg má shwal bə nə mənkenya ná ŋgəŋ. Engəles mú yíl Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə nə né ná: «Ná câ! Wəólég!» Mikwoolú mí ŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr mábwəd. ⁸ Engəles mú kwo ci nə nyə ná: «Cɛɛləgú kanda wo bwáád mánŋwub.» A mú námə sá ntó. Engəles ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bɛg mə.» ⁹ Pyêr mú cúwo tóŋ ŋgə bɛ éŋgəles, a kú fwo mpu magulə ná sâ éŋgəles ŋgə sá yí jisə búbələ. Nyə á ŋgə ŋwa nda *ntamá á mísh ná bagá. ¹⁰ Ja bwə má cɔ cé isándələ ashúshwóógú, bwə cɔ ábɛɛ yí, bwə mú jé njuwug ŋkwánz á ŋgɛɛ ŋgwála. Njuwug wəŋg mú juw bwo wáméfwó. Nji bwə á wóos tóŋ kə njwóŋ dí yí, éŋgəles mú kyey, béegya nə Pyêr. ¹¹ Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád búbələ ná Cwámba nyə ámə nti éŋgəles yé, zə tí yíl mə məbwə má Herod dí ná mə fáámug nə sâ Oyúden bwə ŋgə jii sá mə yí.» ¹² Nda nyə á shîn mpu ntó ná, nyə á ka kə njów má Mariya nyəŋgú mə Yuánes bwə á kwo də jəw ná Márkus yé. Cínəŋg wə zhwoŋ buud bwə á bə bwə mə sɛɛŋgya, bwə ŋgə jəgula nə Zembî yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ngwól sóol məsáal mudá nə jínə ná Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kəl ná ndɛɛ, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyiŋgə nə kúlá nə məshusug kə jaaw búúd ná Pyêr təl na mbéd tóŋ. ¹⁵ Bwə mú ci nə né ná: «Wo jí lad». Nyɛɛ mú námə bwaagula ná a ŋgə jaaw búbələ. Bwə ná: «Engəles yé wə éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiŋgə bul kudə mbê. Bwə mú juw, bwə mú dúg nyə, fug mú jimb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyɛɛ mú fufə bwo mbwə nə bwə jíŋ kúl-kúl. A mú bwiŋg bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshali nyə tóŋ ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bənəŋ bóól bwááŋg bêsh». A músə kyey kə kúl shúsúd.

¹⁸ Ja mán í á ləm yí, ózimbi məkuú má á təw shí nə á Pyêr, bwə kú mpu sâ

11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10
12:4 4.3 12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwə á kwo də jəw ná Márkus yé: 12.25; 13.13;
15.37; Kol 4.10 12:18 5.22-24

í ámə s̄y yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd mészóógú, n̄j b̄wé kú kwey Pyêr. A mú t̄l ísándálé k̄wəd̄ n̄ ndéé a mú lwám buud n̄ b̄wé gwúg byo. Herod mús̄e shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə ji wu.

Engales mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwun̄á nə buud ɔ Tir nə b̄wəng w̄a Sidon. Nda búúd b̄wəng b̄wé á mpu ná məbii máŋ mə á d̄a bul zhu l̄om mə Herod ná, b̄wé á ka t̄w cún̄ n̄ b̄wé j̄alá n̄ kə d̄ug nyə, a sáág n̄ b̄n̄óŋ b̄wé j̄iig ná sh̄e. B̄wé mú kə kwambulə n̄ mw̄a mpáánz̄á* yé Blastos ná a sáág n̄ b̄n̄óŋ Herod b̄wé b̄wəmag. ²¹ Jw̄w lú mpwəmə d̄wəngú, Herod mú b̄wáád míkáándá mí íc̄i myé ná ndéé a mú kə ji jiya íc̄i d̄i. A mú ka zə lás n̄ buud ón̄i kaand. ²² Buud ón̄i b̄wé mú shwal w̄a yáŋgá n̄: «D̄áni kál d̄úsə n̄j kál lú Zembî, kú bə kál lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé mə yíd nyə n̄c̄é a b̄l̄ə kú yə Zembî gúmə jé. A mú yə, mishwóómbú d̄alə nyə.

²⁴ Milésú mí Zembî myáá mí mú námá ngə kə n̄j shwóg n̄ shwóg. ²⁵ Barnábas bá b̄aŋ Sól b̄wé mú sh̄in sá lwámá b̄wé á kə Yurúsəlem yí ná ndéé b̄wé mú nyiŋgə. Ja b̄wé nyiŋgə n̄i, b̄wé mú kə n̄ Yuánes b̄wé á kwo d̄a j̄w n̄ Márkus yé.

13

Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim mə f̄éesh Sól bá Barnábas

¹ D̄ə lú óbúgala í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ mícúndá n̄ oyíiguli. Barnábas nyə á bə cín̄wəng, n̄ Síməyon b̄wé á kwo d̄a j̄w n̄ Nizher yé, n̄ Lusyus múúd á Sirên, n̄ Manaen bá c̄i Herod á tatarâk* bá w̄əf kál ngwúd yé, n̄ Sól. ² Dúl jw̄w b̄wé á ngə sá m̄is̄w̄on b̄wé ngə ci id̄aw yí, Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim nyə á ci n̄ bwo n̄: «Tálágá mə Barnábas bá Sól koogú, b̄wé zə kə sá

sáal mə mə f̄éesh bwo ná b̄wé sáág yí.»

³ N̄a ndéé, b̄wé mú j̄əgula n̄ Zembî b̄wé ngə ci id̄aw, b̄wé mú b̄əd Barnábas bá Sól məbw̄ə, b̄wé mú b̄id bwo ná b̄wé kyéyug. ⁴ Ja Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád nt̄uni yí, báá b̄wé mú shulə kə Seləsi, b̄wé mú ŋwa byóol c̄ə kə kóómb ŋkwamə† á Shípr̄ə.

⁵ B̄wé á kə wóós Salaminə, ngə bwiing Milésú mí Zembî *mámpáánz̄á mə m̄inj̄ígulá mə *Oyúden d̄i, b̄wé ngə kə n̄ Yuánes t̄aŋ kágə mílwámá. ⁶ B̄wé mú lína ŋkwamə nȳwəng nȳesh ná ndéé kə wóós ngwála á Pafos. B̄wé á kə kwey ngwól mw̄a Yúden n̄ŋ Pafos n̄ j̄in̄á ná Bar-Yésus, a njúl muud n̄cidə, *muud micúndá á məsh̄iḡa. ⁷ Bar-Yésus éne bá ngwám̄una Serzhus Polus wə b̄wé á ngə cugə. Ngwám̄una nywáá njúl n̄ f̄ug, nyə á ka j̄w Barnábas bá Sól n̄c̄é nyə á bə n̄ məma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî. ⁸ N̄j, Elimas‡ mú ngə laa bwo, a ngə yida c̄eel shwúguli ngwám̄una ná a kú *búgula. J̄in̄á lú Elimas í kə ná muud n̄cidə. ⁹ Sól, b̄wé j̄w ná Pwól yé, mə lwánd n̄ Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim ná cwóó músə ka d̄ug Elimas ná figá-figá, ¹⁰ a mú lás n̄ nyə n̄: «Yí! yé mása mək̄əŋ n̄ məsh̄iḡa éga, yé mw̄an mə Njw̄u məjamb, yé múúd jí kú c̄eel ótátəl̄i éga! Wo ayówé nḡalə c̄eel nt̄ama j̄əj̄ə íyug i Cwám̄ba? ¹¹ Wo zə d̄ug ja gaád. Mb̄wə mə Zembî í mə bii wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná d̄ug m̄əŋkenya mə jw̄w. Wo é ji nt̄ó fwámé fwála.» Pwól ká námá sh̄in lás nt̄uni, gúndə n̄ yídúgú í mú shulə Elimas mísh̄əd, a mú ngə lȳeda k̄ak̄ul ngwúd ngə s̄ə muud biig nyə mbwéd yé. ¹² N̄j ngwám̄una nyə á d̄ug s̄a í á s̄y n̄i yí, nyə shwal bə mbúgula, nj̄ígulá nyə á gwág shú mə Cwám̄ba yí í mə bíi nyə.

Pwól Antyósh á Pisiđi

¹³ Pwól b̄n̄óŋ buud ó gwoong bé b̄wé mú kəwa byóólád Pafos, kə

* **12:20** mw̄a mpáánz̄á: Mw̄an w̄əŋḡa nyə á bə kágə mílwámá á fúm mə Herod. **12:22** Eze 28.2

12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarâk: Ciyá n̄i í cugé ciyá mákaa; n̄j í kə ná «ngwám̄una nyə á ngə jw̄w n̄ mpál n̄ á ŋk̄umba faan yé». D̄ugúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 **13:3** 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ŋkwamə: Nyíse bwádé lú shí t̄átám məjúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8 ‡ **13:8** Elimas: Dúl j̄in̄á dé wə Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11 **13:13** 13.5; 15.38

Perzhe kóómb shí á Pamúfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nūŋ, nyε mú nyiŋgə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bəŋ bwə mú tí Perzhe, ŋgə kə nə ndéé kə wóós Antyósh á Pisidí. Bwə mú kə nyí *mpáánzə minjígúlá dí jwôw lú Sábaad, kə ji shí. ¹⁵ Ja lólə *mbwoomb məcəx nə micilyá mí búúd ɔ micúndə í á shîn yí, otówe ɔ shwóg wə mpáánzə minjígúlá bwə mú ci nə bwo ná: «Bwaanŋ, ŋkí bi búsə nə gúl sâ bí bí nə ŋkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwôl mú tōw tútəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ɔ *Izurəyêl nə bəŋgə bwə ŋgə gwóq Zembî wá, bi ɔ gwágúál mə. ¹⁷ Zembî á kúl búúd Izurəyêl jísú ga nyə a féésh osóŋgú búsú. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kág bul mpyáanz nūŋ jiya á Igípten dî. Ná ndéé nyə a yíl bwo nūŋ nə mbwə ŋkúl yé. ¹⁸ A mú ŋgə jísəw bwo shí a shwééshá dí kə wóós je kumə mimbû məwûm mánŋ. ¹⁹ A mú janŋulə ílwoŋ í búúd zanŋbá shí á Kanaan ná ndéé a yə ódā shí nyāŋ tāŋ lúgí ²⁰ shú mimbû kúnə-kúnə mitəd minŋ nə məwûm mətóon.

«Mpúsə wəŋgə a mú də wééshali bwo osémbye ɔ mílósú ná ndéé zə wóós fwála mə *múúd micúndə Samyêl. ²¹ Ja jəŋgə bwo mú jii ná bwə bəg nə wāŋ ŋjwú-buud. Zembî mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a njúl mbyágá á beend mə Bəŋzhamê. Sawul mú jwú nə bwo tāŋ mimbû məwûm mánŋ. ²² Zembî mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid ŋjwú-buud. Dávid wəŋgə wə Zembî nyə á bwiŋŋ lāŋ yé ná: “Mə mə dúg nə Dávid mwān mə Yése jisə muud mə kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá sâ jēsh mə bá də jii ná a sáág yí.” ²³ Nyádí mpwəŋ buud dí wə Zembî nyə a lwándúlə mpu yé, a wééshali Yésus cəgye buud á Izurəyêl yé. ²⁴ Shúshwóógú ná cəgye

wəŋgə zəg, Yuánes nyə a zə jígúli kúl búúd Izurəyêl jēsh nduwán tāŋ yuug ná bwə mə cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəŋgə nyə á ŋgə shínal sáal dé yí, nyə á ŋgə ci nə buud ná: “Bí ŋgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ŋgə téduga ná mə jísə yé. Nji, ŋgwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé ná mə cínyag nyə mikwoolú mí mēŋgwub məkuúd.” ²⁶ Bwááŋg bēsh, təŋ mpwəŋ buud mə *Aburāham təŋ bí bəŋg bí ŋgə gwóq Zembî wá, shé wə Zembî nyə á nti kéel á cəg dəŋg wá. ²⁷ Buud ɔ Yurúsəlem bēsh nə otówe ɔ shwóg bāŋ bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cəxlə nyə shwiy. Ntó, bwə á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndə shé mə də ló ósábaad bēsh dí yí í bwəmag. ²⁸ Tεem bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbəx ná a yəg ná, bāŋ bwə á ci nə Pilāt ná a gwúg nyə. ²⁹ Némə nji bwə á shîn sá isā byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembî dí shú dé dí yí, bwə á shul yíl nyə líd bwə kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembî nyə a gwúmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bəŋŋə bwə á zhu Galilē bád kə Yurúsəlem wá bwə á ŋgə dúg nyə. Buud bəŋgə wə bwə músə owúshined bé kúl búúd jēsh dî. ³² Jəjə kéel dəŋg námə wə sə ŋgə bwiŋŋ bí yí, ŋkaagə Zembî nyə a kaag odā yí. ³³ Zembî nyə a sá ná ŋkaagə nyəŋg í zəg bwəma nə sá bwān gwúmúshilə nyə á gwúmushi Yésus yí. Sā jəŋgə wə jísə cilyá Sôm ábeê dí yí, ná: “Wo ji mwān waamá, mə mə byā wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembî nyə a gwúmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jəjə ísā mə á kaag Dávid yí, məŋkaagə mə cúgé nə ŋkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ŋgə báásulə gúl kúkúl cilyá dí ná: “Wo abúlé bíd nə jəjə sóal məsáal wô kəg bwo shwóŋud”. ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembî fwála déd. A mú yə, a dəw nə osóŋgú bé, a bwo.

13:14 17.2 **13:15** 15.21 **13:17** MmN 1.7; Mbá 5.15 **13:18** MmN 16.35; Ilŋ 14.33-34; Mbá 29.4
13:19 Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17
13:28 Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8 **13:32** Sôm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3 **13:35** Sôm 16.10 **13:36** 2.29 **13:38** 10.43; 15.10

37 Nji, nyɔɔŋg Zembî nyə a gwûmushi yé nywáá nyə a shígé bwo. 38 Bwaŋg bi má jəlá nə mpu ntó ná nyə wé má sá ná bi gwágúg kéel ijuugá í *mísém mín. Məççə mə Moyîz bí á du bə má má á shígé sá ná bi ngóg nə bə otútəlî. 39 Nji Yésus wé jísé ná muud yêsh má búgúlá nyə yé, a bə tátəlî ncindî nə ncindî. 40 Bi ó bey ná sâ búúd ɔ mícúndá bwá á ci yí, í bwəmag nə bî. Bwə á ci ná:

41 Bî buud ɔ mpyóŋ, dugá, káámúgá, bi jímbug!
Nəcə, té bí ngó ná dúgya yí,
mə zó bá sá gúl sâ bi ngó dóg,
sâ jí ná ŋkí bi mə gwág nji lân
bí kú *magulə yí.»

42 Ja Pwól bá Barnábas bwá á cúwo tóón yí, búúd bwá á jəgula nə bwo ná bwá bəg kwo zə bwiŋg bwo lân ŋgwúd ni Sábaad mə bá bə yé. 43 Ja buud bwá á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwá á wá milám mísəon wán dí wá bwá á bə Pwól bá Barnábas bəŋŋə kə ŋgə lésha. Pwól bá Barnábas bwá mú ŋgə wá bwo ŋkul mílámúd nə bwá wág ícug byáŋ mpaam mə Zembî dí.

44 Sábaad nyə á bə yé, buud bwá á zə sɛɛŋgya je bə buud ɔ ŋgwála bəsh nə bwá zó gwágulə kéel mə Cwámba. 45 Nda bóól Oyúden bwá á dóg bímbí lú ncúlyá buud bəŋg ná, bwá á ka zə mpii Pwól bá Barnábas váál áwuwaɣwə, bwá mú ŋgə shwána bwo, ŋgə lwíy bwo. 46 Pwól bá Barnábas bwá mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bi wé téédúg gwág Milású mí Zembî. Nda bí bəŋ mə ka ban myo ná, bi má lwágulə nə bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sé bəŋ mə zó lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. 47 Nəcə Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə má tél wo ná wo bəg mənkenya mâ ilwon, ná wo kəg nə cug kə wós íjumə í shíd”.»

48 Nji ikúl ishús í á gwág ntúni yí, bwá á bul bə nə məshusug bwá

ngó ságusə kéel mə Cwámba. Bəŋg bwá á bə féeshá ná bwá dógúg cug á kandugə kandugə wá bwá mú bə óbúgula. 49 Kéel mə Cwámba í á kyey ləom wəŋg wəsh. 50 Oyúden bwá á ka shwambulə fwámé búdá ó ləom bwá á du gwóɣ Zembî wá. Bwá mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwáli ná ndéé bwá wáamb bwo kə ntɔ mínji mí shí nyáŋ. 51 Pwól bá Barnábas bwá mú kudə fumbyá mákuú máŋúd § shú dán, báá bwá mú kə Ikóniyum. 52 *Ompwíin bwá mú lúg lwándúlá nə məshusug nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

1 Í á ka bə, ja bwá á wós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwá á kə mpáanzé minjígulá. Bwá á kə lésha nə buud mbií á ná *Oyúden nə Ogurék ŋkí bul bulya bwá *magulə búgú. 2 Bəŋg Oyúden bwá á shígé magulə búgú wá, bwá mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwá shíŋúg obúgula. 3 Nji, Pwól bá Barnábas bəŋ bwá á ji cínəŋgú fwámé mwəw, bwá ŋgə lás kú nə ifwaas. Bwá á ŋgə bul ŋwa ŋkul wé Cwámba. Cwámba ŋgə námə magulə kéel bwá á ŋgə bwiŋg yí, a ŋgə yə bwo ŋkul, bwá ŋgə sá *ísá í ntɔ búúd ŋkwón yí, nə *ísá í mímbúgú. 4 Buud ɔ ŋgwála bwá mú béégya ígwoŋg íbá, gúl í ŋgə bə ishwambulə í Oyúden, gúl í ŋgə magulə *buud ɔ lwámá. 5 Nə Oyúden, nə bóól búúd bwá cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bəŋ bwá mú zə sá yuug ná bwá jugushi búúd ɔ lwámá, bwá lúmə bwo məkwóógú. 6 Nda búúd ɔ lwámá bwá á mpu yuug jəŋg ná, bwá mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mingwála myá Likawuní, nə cínəŋg mákoogú məkoogú. 7 Bwá mú kə ŋgə bwiŋg Jɔɣɔ Kéel wu.

Pwól bá Barnábas Listrə

13:39 Rom 4.25; 6.7; 10.4 13:41 Aba 1.5 13:43 11.23 13:44 17.2 13:46 3.26; 18.6 13:47 Iza 49.6 13:48 11.18 13:49 2.41 13:51 18.6; Luk 9.5 § 13:51 Ja Oyúden bwá á du kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á du lwágulə ná, kúkúl shí bwá ámə təl mákuú máŋ yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínəŋg wá, ná bwá músə sá nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3 2.22 14:5 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2

⁸ Ngwól múúd nyə á bə nūŋ Lístrə kú bwele tōw tūtəlí nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgú, nyə a shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwōw, muud wəŋŋ nyə á ka ngə gwágulə nda Pwól nyə á ngə lás ná. Pwól mú dúg nyə ná figá-figá, a mú dúg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə ŋkul yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwów ná: «Tówúg tūtəlí nə məkuú mwô». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ngələ kyey. ¹¹ Buud bwə á bə cínəŋ wá bwə mú dúg sá Pwól má sá yí. Bwə mú ngə lás gwów-gwów kál lú Likawəní dájúđ ná: «Ozembí bwə má bə nda buud ná ndeé bwə má shulə zə sádí». ¹² Bwə mú ngə jōw Barnábas ná Zás, Pwól nyə ná Hermes* nəcə nyə wə nyə á də bə nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwə á də *búgula Zás wá bwə á də bə nə mpáanzə ngéé nyíngulé ngwəla dí. Fada á yábə wəŋŋú músə ŋwa míngwúm mí nteny nə ikəlugá-kəlug í də lugushi dánd lú zāŋ yí, bənōŋ buud bwə mú zə kə ngəe nyíngulé ngwəla. Bwə á cəel kə cígə inteny ná bwə sá Pwól bá Barnábas *mətúnuga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwə jǫguli búúd fwámé Zembí

¹⁴ Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwól bwə má gwág ntó yí, bwə mú nyaa mikáándə†, bwə mú sáanz kə nə ŋkwimbyé tām buud, ¹⁵ bwə ná: «Buud óga, jáyé ni? Sá búsa námə búúd nda bí. Sá ngə yida bwíiŋg bí Jǫjǫ Kéél ná bí bídúg isá í ikás íni, bí céndúg kuú ŋjənd yid wə Zembí á kuwô. Nyə wə nyə a té gwów nə shí, nə māŋ nə isá byēsh bísə cínəŋ yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíđ té zhúlə yág ná ilwoŋ í búúd byēsh í ngóg nə bə byán ijām nə ijag, ¹⁷ nji nyə kú bíđ ngələ lwágulə ná a jisə, a ngə námə sá bwo mpaam. Ntó námə wə á ngə nti bí ompú bwə ngə zhu gwów yé, a ngə yə bí məfwála məmpəg má jála nə bugaban yí, a yə bí zhwog idāw,

a lwándulə bí məshusəg mílámúđ». ¹⁸ Nji, bwə á tēm lás nə buud óni ntáni, buud óni bwə á shígé leel magulə ná bwə bíđ sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwə mú zə wósos bwə ngə zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwə mú zə kwambulə nə buud ná ndeé bwə mú lúmə Pwól məkwóógú ná lúmə lúmə, bwə julə nyə shí nə shí ná ndeé kə wusə bugád. Bwə á téduga ná a má yə. ²⁰ Nji, *ompwíin bwə mú kə lyə nyə. Pwól mú wəal, a mú nyiŋgə kə ngwəla. Mán mələm, a músə kyey kə Dərbə, bá Barnábas.

²¹ Bwə mú kə bwíiŋg Jǫjǫ Kéél nūŋ Dərbə ná ndeé bwə mú bə nə ompwíin fwámé bímbí. Bwə músə nyiŋgə kə Lístrə, cǫ kə Ikóniyum kə wósos Antyósh. ²² Bwə á ngə wá ompwíin ŋkul mílámúđ, bwə ngə cwíny bwo ná bwə sáag zény búgə. Bwə á ngə lwágulə bwo ná bwə mpúg ná: «Sə má jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntug, sə ngə ntǫ ngə ntǫ ngə ntǫ ná ndeé sə mú ka nyíi Faan má Zembí dí.» ²³ Bwə á ngə sá ná, *Dǫ lú óbúgula dēsh dí, bwə féesh bwo ocúmbá buud, bwə ci idāw jəgula nə Zembí, bwə mú ŋwa bwo cwámbulə Cwámba wāŋ bwə á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwə nyiŋgə kə Antyósh

²⁴ Bwə mú lína Pisidí, kə kumə Paməfilí, ²⁵ bwə bwíiŋg kéel má Zembí Perzhe ná ndeé bwə mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kálə wú Antalya, bwə mú ŋwa byóól kə Antyósh wú bwə á zhu ja mpaam má Zembí í á féesh bwo ná bwə sáag sáal bwə má sá yí. ²⁷ Ja bwə á kə jé yí, bwə á seŋŋg *Dǫ lú óbúgula, jaaw bwo sá jēsh Zembí nyə á yə bwo ŋkul ná bwə sáag yí, bul bə ná ndeé nda Zembí nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgə ná. ²⁸ Bənōŋ *ompwíin bwə mú ji na fwámé məma fwála.

14:11 28.6 * **14:12** nə Zás nə Hermes: Ogurək bwə á ngə téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembí.

14:13 10.25-26; Dan 2.46 † **14:14** nyaa mikáándə: Oyúden bwə á də nyaa mikáándə jaá mpimbə má bul bii lám yí. **14:15** MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 **14:16** 17.30 **14:17** Sôm 147.8; Zhe 5.24 **14:19** 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 **14:22** 11.23 **14:23** 6.6; Tit 1.5 **14:26** 13.1-2 **14:27** 11.18; 15.12

15

Sεεηgyá á Yurúsalem

¹ Bóól búúd bwé á shulə wú Yudéa zə ηgə jíígulí obúgula ná: «Ŋkí bí mə bə kú síya ábıwáág nda Cεε mə Moyíz í ηgə cí ná, bí cugé nə ηkul *dúg cug.» ² Buud bəəηgú bənəη Pwól bá Barnábas bwé mú zə sēηusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyá. Cígúlá í mú zə bə nə Pwól nə Barnábas, nə bóól obúgula bwé kág nə lésú wəəηg Yurúsalem kə lwágulə *buud ə lwámá bənəη ocúmbá buud. ³ *Də lú obúgula í músə kənd bwo. Bwé mú lína Fenisí nə Samarıya, bwé ηgə bwııηg buud nda ikúl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sá jəəηg í mú ηgə bul sá bóól obúgula məshusug. ⁴ Ja bwé mə kə jé Yurúsalem yí, nə Də lú obúgula, nə buud ə lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwé mú lág bwo. Bāη bwé músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembí mə balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól obúgula bwé á bə ηkəəmá *Ofarizyēη dí wá bwé mú báásulə ná í jı ná ikúl í ηgə cénd mítédúgá yí í ηgəg nə síya ábıwáág, bwé bε námə Məcεε mə Moyíz. ⁶ Buud ə lwámá nə ocúmbá buud bwé mú ka zə sεεηgya, zələ faas lésú wəəηg. ⁷ Buud bwé mú námə bul sēηusa mákəl. Ntó, Pyēr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaanη, bí mə bwey mpu ná Zembí nyə a féesh mə wa bídí mwəw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwııηg ikúl ishús Jəjə Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyεε muud mə mpú mílām mí búúd yé, nyə a lwágulə nə a mə magulə ikúl, a yə bwo Ŋkēŋkē Shishim námə nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpédúgá sánəη ikúl. Nyə a fúb námə bwo mílām nəcé bwé bələ nə búgá. ¹⁰ Nəcə jí bí é ka zə shweenzh Zembí, zə zhimb *ómpwín məma mbag wúsə ná təə impáámə bíśú, təə séméfwó sá á shígé bə nə ηkul mə jíśəw yí? ¹¹ Njı sá ηgə *magulə ná sá mə dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntó námə wá jí nə

ikúl yé.» ¹² Buud bēsh bwé mú jí okúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembí nyə á balan nə bwo, *isá í ntə búúd ηkwóη yí nə *isá í mímbúgú í ηgə sīy ikúl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé mə shín bwııηg yí, Zhâk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaanη, bí ə gwágulə mə. ¹⁴ Shímun mə kúnəw shín jaaw sə nda Zembí nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikúl ishúsúd kə féesh búúd bwé ηgə bε jíńé dé cínəηg wá. ¹⁵ Sóólúgú wəəηg í bwəma nə sá *búúd ə mícúndə bwé á cí yí. Nəcə jíśə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

¹⁶ Mpəsə isá íńı, mə bá kwo zə lwə banda mə *Dávid.

Mə bá sεεηg íbúgúlə yá cínəηg

ná ndéé mə kwo təl banda dəəηg tətəlí.

¹⁷ Ja jəəηgú, buud bēsh bwé bá sə Cwámba.

Haaw, buud ə ílwoη byēsh mə á jəw ná í bεg jíńé dām yí.

Ntó wá Cwámba nyə á cí yé.

¹⁸ A mə sá íyuuηg byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sá jəəηg wá mé mə dúg ná, ilwoη í búúd í ηgə cénd kuú njeənd ηgə yíd wá Zembí yí, sá ajəláyé nə wá bwo məkwowula cugud. ²⁰ Njı, sá cílág bwo ná bwé sásúlág məlwaaəwə mə ózembí ó áyadúg, nə məlwaaəwə má jaŋgálə múúd bíńá kú nə bá, nə məlwaaəwə má dələ cúdí nyə ámə yə məcíí kú shwıy yé, nə dələ məcíí.

²¹ Sá mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiıηgye ə lāη ó Moyíz búśə míŋgwéla myéshud. Mwəw mə Sábaad məsh dí, bwé lə mícilyá myé *məmpáánzə mə míńjíígúlá məshud.»

²² Ntó, nə buud ə lwámá, nə ocúmbá buud, nə Də lú obúgula dēsh bwé mú dúg ná bwé jələ nə féesh bóól búúd bənəη Pwól nə Barnábas bwé kág Antyósh. Bwé músə kənd bóól fwámé búúd wá Də: nə Yúdə bwé á də námə jəw nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwé mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10 15:4 15.12 15:7 10.1-43 15:8 2.4; 10.44 15:9 10.35 15:10 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 15:12 2.22 15:16 Amo 9.11-12; Iza 45.21 15:19 Gal 5.3 15:20 15.29; 21.25 dələ cúdí: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaŋgálə múúd bíńá kú nə bá: Ləv 18.6-18 cúdí nyə ámə yə məcíí kú shwıy yé: Ləv 17.15 dələ məcíí: Ləv 17.10-14 15:21 13.15 15:22 11.18; 16.4

Sá, buud ɔ lwámá nà ocúmbá buud nà bóól óbúgula bēsh, sá má báda bí obúgula bí cùgé Oyúden wá, bí bɔɔng búsá Antyósh nà Sirî nà Silisî wá. ²⁴ Sá má gwág kúga ná bóól búúd búsú bwá á zə nà minjígúla myáŋ nūŋ bídí zə sá ná mitédúgá mí búbúlag bí mílámúd. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwá wá sá bēsh sá ámə bə cúnə ná sá má féesh búúd bwá zág nūŋ bídí, bənŋ Barnábas bá Pwól omínyɔŋú búsú wá celi, ²⁶ buud bwá á má kɛɛzh ícug byán shú jíná má Cwámba wúsú Yésus-Krîst wá. ²⁷ Sá má ka nti bí Yúde bá Sílas ná bwá zág báásulə jaaw bí sá sá ngə cilə ga. ²⁸ Nə Nkɛŋkɛ Shíshim, nə sá, sá má dúg ná sá ajáláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá má cilə bí nji isá bí cùgé nə ŋkul kwanz yí: ²⁹ bi má jəlá nə sásulə ocúdu buud bwá ámə cigə shú ózembí ó áyadúg wá, bi kú də də mácií, kú də cúdu nyə ámə yə mæcií kú shwiy yé, bí kú də sá jaŋga. Bi má ká də sásulə isá íní, í bə bí mpwogé. Bi ó ji ná shɛɛ.

³⁰ Yúde bá Sílas bənŋ Pwól nə Barnábas bwá mú béégya nə obúgula, bwá mú shulə kə Antyósh. Bwá mú kə sɛɛng óbúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwá mú lə kálaad nə ndeé a mú wá bwo ŋkul mílámúd, bēsh bwá mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúde bá Sílas bwá á bə *buud ɔ micúndá ná, bwá á ka námá kwo də lésha nə obúgula, də cwīny bwo, də wá bwo ŋkul mílámúd. ³³ Bwá á ji cínəŋgú fwámé fwála ná ndeé obúgula bwá mú jəna nə bwo ná bwá nyíngəg ná shɛɛ kə kwey búúd bwá á nti bwo wá. ³⁴ * [Nji Sílas mú kwey ná nyə anyíngáyé, nyə má ji wu.]

³⁵ Pwól bá bəŋ Barnábas bwá á ji námá cínəŋg Antyósh. Bənŋ bóól óbúgula bwá ngə yə buud minjígúla, bwá ngə bwiing jəjə ləŋ á kéel mə Cwámba.

³⁶ Mpúsə baalé mwəw, Pwól mú ci nə Barnábas ná: «Shwá nyíngəg ná

kə ngə dúg omínyɔŋú búsú míngwála myēsh shwá á bwiing kéel mə Cwámba myá. Í jii ná shwá mpúg nda bwá mú ngə bə ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwá kəg nə Yuánes nyə á bə nə dúl jíná ná Márkus yé. ³⁸ Pwól nyə mú dúg ná bwá ajáláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpáŋgulə bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Paməfilí yé.

³⁹ Bwá mú sɛŋsə mákəl ná ndeé bwá mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báá bwá mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwól mə zə nyíngə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwól nyə mú féesh Sílas ná bá bwá kə. Obúgula bwá mú jəw Cwámba ná a jáandug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwól mú jaand Sirî nə Silisî, a ngə wá mədɔ má óbúgula ŋkul mílámúd.

16

¹ A mú kə wós Dərbə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ngwól *mpwíin nūŋ nə jíná ná Timoté. Timoté wɔɔŋgú nyɔɔŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sóŋgú nyə njúl mwá Gərək. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwá á ngə bwiing ləŋ má Timoté nə a ji jə múúd. ³ Pwól nyə á ka celi ná bá bwá kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ngələ bɛɛmb *Oyúden wá shí nyɔɔŋg nəcé nda bwá á bwey mpu ná sóŋgú jisə mwá Gərək ná. ⁴ Míngwála myēsh bwá á ngə kə myá, bwá á ngə kala obúgula micígúla *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwá á ŋwa myá, bwá ngə təl obúgula məkuú shí ná bwá bɛg micígúla nyɔɔŋg. ⁵ Mədə má óbúgula má mú ngə lal, buud bwá ngə kwíduli jwəw dēsh. ⁶ Pwól nə gwoŋg jé bwá mú lína Frizhî nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a shígé magulə ná bwá bwíingug kéel Azî. ⁷ Ja bwá má kə wós íjumə í Mishî yí, bwá mú ŋwá kə Bitinî, nji Shíshim má Yésus kú magulə. ⁸ Bwá mú ka lína Mishî ná ndeé kə wós Truwás. ⁹ Gúl búlu

15:24 Gal 1.7; 5.10 15:28 10.19; 15.20; Luk 11.46 15:32 11.23, 27 * 15:34 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 15:37 12.12 15:38 13.13 15:39 13.4 15:40 14.26 16:1 14.6 Timoté: Rom 16.21; 1Kr 4.17; Flp 2.19; 2Tm 1.5 16:2 6.3; Flp 2.20, 22 16:3 Gal 2.3-5; 1Kr 9.20 16:4 15.22-29 16:5 2.41 16:6 10.19

dí, Pwól mú dúg *ntamá á mísh ná bagé, ηgwól múúd Masedwân tál ηgέ téég nyə məbwə ná: «Zaá Masedwân, zə kwíínd sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sọ ná sá má ké Masedwân, sá ηgέ mpu búbálé ná Zembí ηgέ jôw sá wu ná sá kág bwiing kéel. ¹¹ Sá mú ηwa byóól Truwás, sá kə ná tíη kə wóós Samotaras. Mán mələm sá ó kumə Neyapolis. ¹² Tílə cínəηgú sá mú kə Filipí, ηgwəla ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wəəηgú njúl ηgwəla ózhul ə Róma, sá mú ji cínəηgú baalé mwôw. ¹³ Jwôw lú Sábaad sá mú cúwo wú ηgwəla, kə bwúη lú ηgwəp, wú sá á téduga ná bwə á kwambalə ηkúmba kəl shú májəgəla wá. Sá á ka bə sá njúl núη, sá ηgέ lésha nə budá bwə á seəηgya cínəηg wá. ¹⁴ ηgwól múdá nə jínə ná Lidiya nyə á zhu ηgwəla á Tiyatír, nyə á də kusha ijimá í míkáándə mí atítí; mudá wəəηgú nyə á də gwəp Zembí. A mú də gwəgəla Pwól ná ndeé Cwámba mú bēny nyə lám ná a mágəlag lésú má Pwól. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ə njów bé bēsh yí, nyə a téég sē məbwə ná: «ηkí bi má kwey ná mə ji mbúgəla mə Cwámba, zəgá ji mádí njów.» A mú yímbəli sá ná sá mágəlag.

Sáal mə Pwól bá Sílas Filipí

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sá ηgέ kə kəl sá á də jəgəla yí, dúl sás mú zə bwəma nə sâ. Sás dəəηg í á də sá ísəy í málwəá. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəəηg dúgə yə buud bwə á bə nə nyə wá zhwoη məbii. ¹⁷ Sás dəəηg mú zə ηgə bə Pwól, a ηgέ kəm gwów-gwôw ná: «Buud óga búsə osóol ə mäsáal ó Zembí á gwów-gwôw. Bwə ηgə jaaw bí zhíí á cəg.» ¹⁸ Nyə á ka námə də sá ntáni mwôw ηkí bulya ná ndeé Pwól mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə má Yésus-Kríst dī, mə yímbəli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwə á bə nə nyə wá bwə á dúg ná búgə ján

bwə də bə nə məbii yí í mə jimb ná, bwə mú bii Pwól bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósémbə ó mílúsú dí wú buud bwə á də seəηgya tám dánd wá. ²⁰ Bwə mú kə lwóya bwo ótówe ə shwóg dí, kə shwəman bwo ná: «Buud óga bwə má tál sá ηgwəla ná shwuu. Bāη bwə njúl *Oyúden, ²¹ bwə ηgə zə jígəli buud məfúlú má ajəláyé ná sá buud ə Róma sá bwélég magəla má.» ²² Buud bwə á bə cínəηg áncuncuma wá bēsh bwə mú shwal mpíi bwo. Otówe ə shwóg bwə mú tí bwo míkáándə, bwə lwám buud ná bwə yídúg bwo nə milwóη. ²³ Bwə mú danəgə cú bwo ná ndeé bwə kə wusə bwo njów mímbwug, bwə nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ə mpú ηgə baagəsə sá buud óga.» ²⁴ Njə mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntəg fad bwo kəl fúm dí cwú, a wá bwo mímbwagə mákuúd.

²⁵ ηgeé tám bulú, Pwól bá Sílas bwə mú ηgə jəgəla nə Zembí bwə ηgέ sey isusa gúmáləla Zembí. Bwə á ηgə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ηgέ gwəgəla bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaηəsə mbii á ná mənyuη mə njów mímbwug má ηgə shwəgəsa máshugəd. Mimpumbé myēsh mí mú námə leel shín juw, mímbwug myēsh məηkəda shín sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé ná bagə, a mú ntəg wéem kafwəle ná a gwílyá nyúul, a ηgέ téduga ná mímbwug mí má shín túb. ²⁸ Pwól músə ka kəm nə ηkulú ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sá bēsh sá búsə wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jôw buud ná bwə zəgə nyə nə məlámba. A mú ηgə lílya, a mú fwəgəwa kə, kə búla Pwól bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ηwa bwo kə nə bwo tóón kə jī bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cəg?» ³¹ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwámba Yésus, wo bāg *dúg cəg, nə woméfwó nə njów wô wēsh.» ³² Bwə mú bwiing bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ə njów bé bēsh. ³³ Námə wəla dəəηgú, tám bulú,

16:13 17.2

16:14 17.4

16:15 8.36

16:16 19.24

16:17 19.15; Luk 4.34, 41

16:18 3.6

16:20 17.6

16:22 2Kr 11.25; 1Te 2.2

16:27 12.18-19

16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29

16:33

mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ nə ndeé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh bwé mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyádí njów kə yə bwo idúw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwé mú kəəs nə məshusug nəcé bwé búgúlálə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwé á ka kənd ifulísh kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bíđúg búúd óni bwé kág.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwól ná: «Otówe ɔ shwóg bwé má nti búúd zə ci nə mə ná mə bíđúg bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóón bí kág ná shεε.» ³⁷ Na wá Pwól mə cí nə bwo ná: «Bwé ámə yíd sá tām buud kú námé jí sá kəəd, í njúl ná sá básə buud ɔ Róma. Bwé mú wusə sá mímbwugəd. Ja gaád bwé cēel zə bíđ sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwé zág bíđ sá!»

³⁸ Ifulísh í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byēsh. Bwé mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bəəŋg básə buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwé mú kə cweel bwo milâm, wéeshuli bwo tóón, bwé mú jəgula nə bwo ná bwé kyéyug wú ŋgwála wəəŋgúd. ⁴⁰ Pwól bá Sílas bwé mú wú njów mímbwug bwé mú kə Lidiya dí njów. Bwé mú də cwīny óbúgula ná ndeé bwé músə kyey.

17

Sáal mə Pwól Tesaloníka nə Beré

¹ Bwé mú lína Amfipolis nə Apoloniya, bwé kə wós Tesaloníka wú *Oyúden bwé á bə nə *mpáánzə minjígúla wá. ² Pwól mú kə bwəma nə Oyúden bəəŋgú námé nda nyə á də bwey sá ná. Bánón bwé mú jí mwôw má Sábaad məlól, a ŋgə lésha nə bwo, ³ ŋgə jíguli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembî mí ŋgə cí ná. Ná: «Í á jəla ná *Kříst júgug ná ndeé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kříst wəəŋg wá Yésus má ŋgə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwé mú magulə njígúla wəəŋg. Bwé mú seəŋgya gwoəŋg nə Pwól bá Sílas. Bóól zhwog Ogurêk bwé

á də gwóŋ Zembî wá bwé mú námé sá ntó, tēem bə námé bóól ncúlyá fwámé búdá wá cínəŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwé mú zə jág shín bwo. Bwé mú kusə wəámeshé-mbéshe wá nyaan milâm bwé á də jí ntó kú nə iséy wá, bwé zə shwambulə búúd ná ndeé tēl ŋgwála ná shwuu. Bwé músə kə Yason dí njów ná bwé kə bii Pwól bá Sílas, zə nə bwo tām buud. ⁶ Nda bwé á shígé kwey bwo ná, bwé mú bii Yason bánón bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó ləəm dí bwé ŋgə kām ná: «Məŋkúmbə mə búúd má ŋgə wá zhizhəəm shí nyēsh myá mí má wós wa. ⁷ Yason nyə a bəle lég bwo nyádí njów, í njúl ná bwé aŋgə nə bísh məcεε mə Káázəl, bwé ŋgə yida cí nə wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wá wá Yésus.» ⁸ Oŋkwimbyē bán óni bwé mú kənd buud milâm gwôw təə ojwú ó ləəm bēsh. ⁹ Ojwú bwé á zə bíđ Yason bánón bóól óbúgula óni nji bwé má fwo wá myána kwiidélə mányúul.

¹⁰ Obúgula bwé mú lēelú kənd Pwól bá Sílas Beré bulú nə bulú. Ja bán bwé á kə wós Beré yí, bwé á kə mpáánzə minjígúla. ¹¹ Oyúden wá Beré bwé á bə nə jə mílâm ntə bəəŋg wá Tesaloníka. Báá, bwé á lég kéel nə məjigəwa, bwé mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembî jwôw dēsh shú ná bwé dúg mpu ŋkí minjígúla mí Pwól mísə tətəlí. ¹² Zhwog buud bán bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogurêk, fwámé búdá, nə zhwog budúm námé. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól má kə námé bwiing Milású mí Zembî Beré yí, bwé á tí námé kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitédúgá mí búbúlag mílúúd. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntəg lēel ŋwa Pwól kənd nyə kóómb á mən. Sílas bá bán Timoté bwé mú lég Beré. ¹⁵ Buud bwé á kə lúgal Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atən, bán bwé mú nyingə. Pwól mú nti bwo nə məkál shú má Sílas bá Timoté ná bwé léelug kə kwey nyə.

16:37 22.25-29; 23.27 16:40 11.23 17:1 1Te 2.1-2 17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9; 28.17 17:3 3.18 17:4 13.50; 16.14; 17.17 17:5 Yason: Rom 16.21 17:6 16.20 17:7 Luk 23.2; Yuá 19.12 17:10 17.2 17:11 Yuá 5.39 17:12 11.18 17:13 14.5, 19; 1Te 2.14-16

Sáal mæ Pwôl Atên

¹⁶ Ja Pwôl nyə á ngə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lâm í á bul cey nyə cwú nə dúgúlə nə buud ɔ ngwála wɔɔngú bwə á ngə gwɔɔ zhwog ivugali í ózembí ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka du kə *mpáanzé minjígúla kə du lésha nə bwo nə bóól búúd bwə á du gúmal Zembí wá, a du námá kə jwôw dêsh tâm dánd kə du lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól mæma wəáfaas mitédúgá bwə á du námá lésha nə nyə, bwə njúl buud ɔ Epikyur nə bɔɔng ɔ Stoyik. Bóól bwə mú ka du jî ná: «Jí gwáméfwó lás-lás múúd ga ngə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ngə bwiing lân ózembí sá abwélé gwág wá.» Nəcə Pwôl nyə á ngə bwiing lân má Yésus nə gwúmúlə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwə á ka ntâg njwa Pwôl, kə nə nyə buud onúni bwə á du sɛɛngya Areyopagos dí wá. Bwə nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sá wó njígúla ágúgwáan wó ngə kyey nə ndî ni. ²⁰ Wo má sá nə mælwə mäsú má gwágúg isâ í agúgwáan. Sə má cɛel wámbulə isâ byɔɔngá.» ²¹ Buud ɔ Atên bësh nə ojón bwə á du ji wu wá bwə á du cínɔgali fwála dán nji dúlə ngə bwiing nə ngə gwágulə milán mí agúgwáan mí ngə kúnɔw wóós myá.

²² Nə ndéé, Pwôl tál na tátám Areyopagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúd ɔ Atên, mæ má dúg ná íkóómb byêsh dí bi mæ jág bul cɛel yááb. ²³ Nəcə ja mæ má ngə kyey bídí ngwála ngə dúg bín isâ bí ngə yə gúmá yí, mæ á mæ kwey ngwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga ji shú má Zembí sá ampúyé é”. Sâ bí bân ngə yə gúmá kú mpu ni, gwə wá mé má ngə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyêsh nə isâ bísá cínɔng yé, á ji Cwámbe á gwôw nə shí yé, nyə á dé ji mámpáanzé búúd bwə shúmá nə mæbwə má. ²⁵ Sáal dé í á dé sîy mæbwə mæ búúd dí námá nda á jii ná buud bwə sáág nyə gúl sâ. Nyɛɛ muud ngə yə sá bësh cug nə mæyɔwɔda nə bíl isâ byêsh yé, sâ í cugé nə njkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwon í búúd byêsh í ngə zhu wə muud ngwúd, nə ilwon byɔɔng í jígú shí nyêsh dí. Nyə á cɛɛlə buud mæfwála má cug, a tál námá bwo minji mí máshí bwə ngə ji má. ²⁷ Nyə a sá ntó nə buud bwə sɔɔg nyə, bwə ngəg bwówulə ka bwə é kwey nyə, í njúl nə a cugé shwóg-shwóg nə sâ. ²⁸ Nəcə, cug sá ngə cugə yí, í ngə zhu nyádi, nyə wə ngə sá nə sá ngəg nə kuwo, nyə wə ngə sá nə sá bág sâ sá búsá yí. Sâ jɔɔng wə bóól ócile ó ókálaad bân bwə á ci yí, ná: “Nəcə sá búsə mpəg jé”. ²⁹ Nda sá búsá ka bæ mpwon buud nyé ná, sá ajáláyé nə téduga nə Zembí jisə nda or njí nda kwóógú bwə du lúlə *mwaanə nə ndî yí njí gúl jimá kwóógú sâ búúd ɔ ikán bwə yágúlə nə milúu nə ndéé bwə mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə anɔgə ná nə kænd mísh mæfwála búúd bwə á du bæ jág dí má. Nji, a ngə jôw buud bësh íkál byêsh bwo njúl yí nə bwə céndúg mítédúgá. ³¹ Nyə á má tâl njkúmba jwôw á bá cígal mílósú myá shí nyêsh sémyé á tətəlí yí nda múúd nyə á féesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágulə buud bësh yuug nə nyə á féesh muud wɔɔngú gwúmúshílə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Nji bwə á gwág Pwôl má ci nə muud nyə a gwúm yí, bóól bwə mú tééd ngələ cágula nyə, bóólúgá bân nə né ná: «Sá é bá kwo gwágulə wo nə lân wô ni gúl ja.» ³³ Na wə Pwôl nyə á zə béégya nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwə á shí leedya nə nyə, bwə *búgula. Í á bæ buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwə á du jôw nə Damaris yé, nə bóólúgá námá na.

18*Sáal mæ Pwôl Kərənt*

¹ Ja isâ ini í má shîn bæ ntáni yí, Pwôl músə wú Atên kə Kərənt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden núñ nə jíná nə Akilas, a njúl muud á Pôn. Akilas éne bá mudá yé Priska bwə á ngə kúnɔw wóós, bwə ngə zhu Italí nəcə Klóod

nyə a wíng Oyúden bēsh ná bwə wúg Róma. Pwól mú seengya nə bwo. ³Nda í á nyîn ná bánónh bwə á jíg váál ísáy ngwúd ná, bánónh bwə mú ji kul ngwúd də sēy. Bwə á də laad məbanda nə míkáándá*. ⁴Pwól nyə á ka də kə lésha nə buud *mpáánzə minjígúla dí mwôw má Sábaad mēsh, a dúgə mpu sá ná Oyúden nə Ogurék bwə máguləg kéel. ⁵Ja Sílas bá Timotē bwə á wós wúlə Masedwân yí, Pwól nyə á ka zə wá nyúul nyé nyēsh bwiingúla kéel dí, a ngə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wə jísə *Kříst. ⁶Nji, Oyúden bwə mú zə bul fəm nyə, bwə də jág lwīy nyə. Pwól mú ka samusə míkáándá nyə nə bwo ná: «Mpwene wán mə jágwə nə biméfwó, kú bə mə. Mee mə zə ka yág kósmb búud bwə cúgə Oyúden wá jaá gaád.» ⁷A mú wú na kə nyí njów má ngwól múud bwə á də jôw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəngə nyə á də gúmal Zembî, njów yé ni i njúl koogú lə mpáánzə minjígúla. ⁸Křispus múud nyə á bə njwú á mpáánzə minjígúla yé nyə a *búgula Cwámbe nə njów yé wēsh. Zhwog buud ó Kərənt bwə á də gwág Pwól wá bwə á búgula námá, bwə mú ngə duwan. ⁹Pwól mú dúg *ntamá á mísh ná bagə gúl búlúd Cwámbe ngə cí nə nyə ná: «Wo kú fúndə. Wee ngag nə lás, wo kú ji kál-kál, ¹⁰nacé mə ji nə wo, múud cugə nə nkul kúnnya nə wo ná a sá wo bôw. Mə ji nə búud nkí bulya wa ngwála gaád.» ¹¹Pwól nyə á ji na mbú ncindí nə onkwoond ósaman, a ngə bwiing bwo Mílsú mí Zembî.

¹²Nji, ja Galiyôh nyə á bə ngwámuna íjwúga yá Róma í á təl Akayí yí, Oyúden bēsh bwə á tów cinú-cində nə Pwól, bwə mú bií nyə kə nə nyə ósembye ó mílsú dí ¹³kə shwáman nyə ná: «Muud éga ngə shwúguli buud ná bwə yəg Zembî gúma mbií í yídá lúmbali nə Məççé yí.» ¹⁴Pwól mú nywá cēel lás, nji Galiyôh mú cí nə Oyúden ná: «Í

mbəm bə ná muud éne mə shwey gúl wôh nkí ná a mə sá gúl sá áyíyáag, mə ləg shwáman jín nda í jəla ná, yé Oyúden. ¹⁵Nji, nda jísə ná bí ngə shuya shú sá í dúgyá nə minjígúla mín, nə mínə mán, nə məççé mán ná, biméfwó lásúgá isá bín. Mə acéélé lás mbií lású ni.» ¹⁶A músə nying bwo ná bwo wúg njów mílsú. ¹⁷Bēsh bwə mú bií Sostēn njwú á mpáánzə minjígúla, də danğulə cú nyə námə na mpumbé njów mílsú Galiyôh kú bísh. ¹⁸Pwól nyə á nyingə kwo ji Kərənt fwámé zhwog mwôw ná ndéé a mú jəna nə obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bənonh Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Sankré nə nkaagə nyə á sá yí. ¹⁹Bwə mú kə kumə Ifēz, Pwól mú béegya nə Akilas bá mudá. Nyee mú kə mpáánzə minjígúla kə lésha nə Oyúden. ²⁰Bwə mú bií nyə ná bənonh bwə nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹A mú jəna nə bwo, nyə ná: «nkí Zembî má magulə, mə é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²²Bwə mú kə səl byóól Sezaré. Pwól mú bád kə, kə bəda *Də lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. Alína shí Galátia a cə Frizhí, a ngə yə *ompwíin məcwūh ngələ wa bwo nkul búgád.

Apolos má bwiing kéel Ifēz nə Kərənt

²⁴Ngwól *Yúden nə jínə ná Apolos nyə á bə muud á Aləgazandrí, nyə á ka zə wós Ifēz. Nyə á bə nə cóh lésú, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel má Zembî. ²⁵Nyə a shí jíg ísá í dúgyá nə zhií mə Cwámbe yí. Nyə á bə nə məma yésh ísáy a mú də bwiing ísá í Yésus, a də jíguli byo njígúla á tətəl í njúl ná nyə á mpu nji nduwán má Yuánes. ²⁶Nyə á ka də bwiing kéel *mpáánzə minjígúla dí, kú fúndə múud. Priska bá Akilas bwə mú də gwágulə nyə nə ndéé bwə mú nwa nyə bwédí njów zə

18:3 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 mbií á ná bwə ká weef í bə banda. **18:5** 11.18

18:9 Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13

18:21 Zhk 4.15 **18:24** 19.3-4 Apolos: 1Kr 1.12; 3.4-6 **18:26** 17.2

* **18:3** Máj məbanda mə a də bə, bwə laad káándá

18:5 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36

18:14 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31 **18:19** 17.2

nyingə mpu lwágulə nyə zhií mə Zembî ná sán sán. ²⁷ Nda nyə á ka ηgə cəel kə Akayî ná, obúgula bēsh bwə mú wá nyə ηkul lámúd, bwə cilə bəəng wá wu ná bwə bāg ηwa nyə nə məshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam mə Zembî í mú sá ná a bəg nə məma mfií shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lású byé í á də sá ná məshwán *Oyúden bwə á də cəel sá má mə bəg zhizhe. Nyə á də mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálaad Zembî dí ná Yésus wə jísə *Kříst.

19

Pwôl mə ká Ifêz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kərənt ni, Pwôl nyə a shîn lína shí á mimbún ná ndéé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ómpwíin nún, ² a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lág Nkəŋkə Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwə nə né ná: «Sá afwóyé námə bwəle gwág ná Nkəŋkə Shíshim jisə.» ³ A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwə ná: «Nduwán mə Yuánes.» ⁴ Pwôl mú ka ci ná: «Nduwán mə Yuánes í á bə shú búúd bwə á magulə ná bwə cénd mítédúgá wá. Yuánes nyə á ηgə lwágulə kúl búúd ná bwə búgúlág múúd ηgə zə nyádí mpúsə yé. Muud wəəng wə Yésus.»

⁵ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə á duwan jínə mə Cwámba Yésus dí. ⁶ Ja Pwôl nyə á bəd bwo məbwə yí, Nkəŋkə Shíshim mú zə bwədí, bwə mú ηgə lás mákálúd bwə ηgə cúndə micúndə mí Zembî. ⁷ Bwə á je bə buud wúm nə óbá.

⁸ Pwôl nyə á kə nyíi *mpáánzə minjígulá, nyə a də bwiing kéel cínəng tən onkwoond olól kú fúndə mísh mə buud, a ηgə lésha nə buud, a ηgə sá ná bwə máguləg sá í dúgya nə Faan mə Zembî. ⁹ Nda bóól bwə á ηgə sá lal lúú bwə kú magulə sá nyə á ηgə ci yí bwə ηgə yida *lás nə zhií mə Cwámba bwaasúlə mpu tām buud ná, Pwôl nyə á ka ntāg béégya nə bwo, a ηwa ómpwíin, a kə də lésha nə bwo

jwəw dēsh shikûl mə Tirános dí. ¹⁰ Nyə a sá ntó tən mimbú mímbá, í mú sá ná buud ə Azí bēsh bwə gwágúg kéel mə Cwámba, təə *Oyúden təə Ogərək.

¹¹ Zembî nyə a wéeshuli *məshimbá mə álal-ηkul məbwə mə Pwôl dí, ¹² mbií í á bə ná bwə á də ηwa onábəkən nə mikáándə mí á də kúnya nə Pwôl myá, bwə də báaw mímbəl nə myo, məbwas bíd mímbəl myəəngú, məjamb wú.

¹³ Bóól óŋkəə ó Oyúden bwə á də kyey míləəm míləəm də yíl búúd məjamb wá, bwə mú zə tééd ná bwə də jəw jínə mə Cwámba Yésus ná í lwágug minjumbúlu. Bwə á də ci ná: «Mə yímbá lí bí jínə mə Yésus Pwôl ηgə cúndə yéd.»

¹⁴ Ntó, bóól búúd zəngbá bwə njúl bwán ó wúl lúlúú ófada Oyúden bwə də jəw ná Skéva yé, bwə á ka námə zə sá sóólúgú wəəng. ¹⁵ Ntó jamb í á zə fəel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námə Pwôl, bí bān wə ozá?»

¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ni yé mú ncon bwo nyúúləd, figə bēsh shí ntə bwo ηkul. Nyə a sá bwo ná ndéé bwə mú wəenzh na njəw ni dí oshushwáás nə məfəŋ nyúúləd ná jəəd. ¹⁷ Buud ə Ifêz bēsh, təə Oyúden təə Ogərək bwə mú gwág lān wəəng, í mú sá bwo ifwaas ná ndéé jínə mə Cwámba Yésus í mú jwə.

¹⁸ Ncúlyá buud wə bəəng bwə á búgula wá bwə mú zə ηgə magulə məbəw mán, bwə ηgə bágulə isá bwə á də sá yí tām buud. ¹⁹ Bóól zhwog buud bwə á də sá májig wá bwə mú də zə nə okálaad bəəng də zə ηkúnd tām buud ná ndéé jígal. Bwə á bála bímbí lú okálaad dəəng nə í á kumə misan mí *mwaanē otóshin məwúm máttəən. ²⁰ Né ndéé, kéel í á ηgə mpyáánz nə ηkul mə Cwámba, misóólúgú mí ηgə sīy.

Məma zhizhəəm á Ifêz

²¹ Ja isá ini í á shîn sīy yí, Pwôl mú zə bíi tédúgá ná á kyey Masedwān nə Akayî kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja mə bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námə jī ná mə kəg Róma.» ²² A mú kənd bóól ósól

18:28 5.42 19:2 2.38; 8.16 19:3 18-25; Luk 3.3-4, 16-17 19:6 2.4 19:8 17.2; 28.23 19:9 9.2 19:10 20.18 19:11 2.22 19:13 3.6; Luk 9.49-50 19:15 16.17 19:17 5.11 19:20 2.41 19:21 23.11; Rom 1.10, 13

ó mäsáal bé óbá Masedwân, nê Timotê nê Erâst. Nyee mú lenḡali fwámé fwála Azî. ²³ Fwála dœnḡ wê ícucu í á zê bæ shú zhíi mæ Cwám̄ba yí.

²⁴ Nḡwól álúla igwámúgê nê jíná nê Dæmitrî nyê á d̄m̄ lúla kwóógú bwé d̄m̄ lúla *mwaanê nê ndî yí, d̄m̄ sá ímpúmpáanzó í zembî á mudâ bwé á d̄m̄ jôw nê Artemís yé. Sâ jœnḡ í á d̄m̄ sá ná buud bwé á d̄m̄ sá ísâg-sâg í mæbwê wá bwo bíig fwámé mæbii. ²⁵ Nyê á ka seenḡ buud œ ísâg-sâg bæenḡ nê bóól búúd bæsh bwé d̄m̄ sá mbii mäsáal mœnḡ wá, a mú ci nê bwo ná: «Owey, bi mæ mpú ná iséy íga wé í nḡé yê shé mæbugabaan. ²⁶ Bí nḡé dí gwág nda í mú nḡé lís ná! Ná, tœ wa Ifêz tœ Azî yêsh, Pwól éne má shîn sá nê zhwog buud bwé mágúlæg lân yé nê ozembî buud bwé lúla nê mæbwê wá bwé cúgê ózembî. ²⁷ Sâ jœnḡ í é sá ná iséy bisú í bág zhizhe. Kú námá bul bæ nji ntó, í é sá námá nê mpáanzó mæ Artemís mæma zembî á mudâ í nyínúg zhizhe, buud bwé mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyinḡæ bæ nê gúmá Azî nê shí nyêsh bwé nḡé gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé mú nyada, bwé mú tééd nḡálê kîm ná: «Artemís á buud œ Ifêz jisê sâ anání.» ²⁹ Nḡwála wêsh mú shwal tôw ná shwu. Buud bwé mú cíg kæ mpáanzó iseenḡyá. Bwé bii búúd ó gwoonḡ œ Pwól, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julê kæ nê bwo wu mpáanzó iseenḡyá. ³⁰ Pwól mú ci ná a ké lwóya nyúul wu tâm buud. Nji, *ompwíin bwé mú ban ná a kú kæ. ³¹ Bóól búúd œ Azî bwé á bæ oshwé bé wá bwé mú námá kænd búúd kæ téég nyê mæbwê ná a kú tâl mákuú mpáanzó iseenḡyá. ³² Í á shwal zê bæ buud nḡé kîm ntáni, nyân kîm yé nkwimbyê, nyân kîm yé. Í mú bæ áfúlakumbê, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í ámæ seenḡ búúd yí. ³³ Bóól búúd bwé mú mpu jaaw Alæguzándræ sâ í nḡé cý yí, nyee muud *Oyúden bwé á tâl shwóg yé.

A mú nḡé fufæ buud mbwê ná bwé gwágúlóg, á cœel lwágulê búúd sâ jisê yí. ³⁴ Nji bwé á yag nê a ji Yúden yí, buud bæsh bwé á shwal nḡé kîm nda nḡwa ná: «Artemís á buud œ Ifêz jisê sâ anání.» Bwé á kîm ntó nê ndeé je bæ tân mæwæla mæbá.

³⁵ Muud nyê á d̄m̄ cilê isâ í nḡwála yé mú ka zê mpu jil búúd ná shœœ. A mú lás nê bwo ná: «Ye búúd œ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mæ jág ná nji wa Ifêz wé mpáanzó mæ Artemís mæma zembî á mudâ nyísé yé, nji wa námá wé vuguli jé í á kud wú gwów yí jisê yé? ³⁶ Muud cugé nê nḡul shwána sâ jœnḡ. Ntó, bi mæ jêlá nê ji ná shœœ bi kú jigawa ná bi mæ sá wúl sóólúgú kú fwo téduga. ³⁷ Bí ámæ zê nê buud óga wa í njúl ná bwé asáyé zembî á mudâ wúsú bôw, kú námá *lás nê né bwaasúlê mpu. ³⁸ Nkí Dæmitrî bánêñ buud œ ísâg-sâg bé búse nê lésú nê muud, nḡaá ná mílósú mí d̄m̄ lís njów mílósú, ogwámuna búse námá! Bwé kóg nê lésú wân íshwóman dí. ³⁹ Nkí bi mæ ka bæ nê gúl sâ bí nḡé shwaag yí, í jêlá nê lís fwámé seenḡyád. ⁴⁰ Jœnḡ sé nḡé sá múús ga jisê ojwú jee wáamb sé ná sé nḡé wá zhizhœm lœmud. Sé búse ná nê nḡul ka jaaw búúd ná seenḡya ga jisê shú jí?» ⁴¹ Nji nyê á shîn lás ntáni yí, a mú ci nê buud ná bwé bwílyág.

20

Pwól mæ wú Ifêz

¹ Ja zhizhœm ni nyê a shîn yí, Pwól nyê a jôw *ompwíin, a zê cwíny bwo. A mú jéna nê bwo ná ndeé a músê tí kæ Masedwân. ² A mú kyey mæshí mœnḡ dí a nḡé cwíny obúgula nḡí bulya ná ndeé a mú kæ kumæ shí Ogurêk. ³ A mú já cínœnḡú onkwoond olóol. Nyê á ka bæ ná a nwa byóól kæ Sirî. Nji nda nyê á gwáduga ná *Oyúden bwé nḡé bwéél nyê ná, a mú nyinḡæ kæ Masedwân. ⁴ Buud ó gwoonḡ bé bwé á bæ, nê Sopater mæ Pírus muud á Berê, nê Aristárug bá Sægundo búúd ó Tesaloníka, nê Gáyus á Dêrbæ bá Timotê, nê

Tishik bá Trofîm buud ó Azî. ⁵ Bân bwá á kə shwóg kə bwánd sá Truwás. ⁶ Sá bân sá á ka zə tî njəənd Filipî ja mwôw bwá á də də ibuléd yâ kú nə *ləvur má á shîn yí. Sá mú ŋwa byóól, sá já zhîd mwôw mátóon né ndeé sá mú kə kwey bwo Truwás. Sá á ji cínəŋgú mwôw zəŋgbá.

⁷ Sá á ka sɛŋgya jwôw shwéndɛ má də tééd yí ná sá má zó féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə ná nyə é kyey mán mələm ná, nyə á ka ŋgə lésha nə buud, a ka julə kaand né ndeé kə wóós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, mələmba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá dɔəŋgú nə jínə ná Etíkus. Nyə á ka zə cɔ gwád ná cúg, Pwôl nyɛ ŋgə kə nə kaand shwóg. Nda gwê í á bul bií Etíkus ná, nyə á yəŋ wú nūŋ bádyé álél* á njówád zə kadəwa shí. Bwá zə wɛɛl nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú lɛɛlá kə, kə ŋkəny ncwámá ni məbwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílām gwôw. Jím jé jísə ná nyə nyúúlád.» ¹¹ Pwôl mú nyiŋgə bád, a mú fɛy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg né ndeé mán mú ləm. A músə kyey. ¹² Bwá mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sâ jəəŋg í á bə məma sâ í á mpu yə buud ŋkul yí.

¹³ Sá mú kə shwóg, sá ŋwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánəŋ Pwôl sá é kə nyiŋgə lad gwoəŋg wá. Nyɛɛ, nyə á kyey njwóŋ nə njwóŋ nda nyó á cɛɛl ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sá Asos. Sá mú ŋwa nyə byóólád sá músə kə Mitilên. ¹⁵ Wúlə cínəŋgú, sá mú kə nə byóól mən né ndeé mán mələm sá mú kumə ná bɛendyá nə Kyos. Jwôw í á bɛ yí sá kumə ŋgɛé Sámos, jwôw í á kwo bɛ yí sá mú kumə Milêt. ¹⁶ Pwôl nyə á ŋgə bul jii ná a kyey mən nə mən, cɔ Ifêz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azî. Nyə á ŋgə cáas né ŋkí fwála dí nə ŋkul bə, a bə Yurúsələm jwôw lú Pantekót.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifêz

¹⁷ Sá njúl na Milêt í, Pwôl nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóós nyədí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bí mə mpú nda má á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw má á wóós Azî yí. ¹⁹ Né mə a sɛy nə Cwámba mə kú bwɛɛ ŋkəny nyúul, mə ŋgə sɛy nə micúŋ nə mindɔɔlú mə á ŋgə bwəma nə ndí nə mələám *Oyúden bwá á ŋgə ndəny mə má. ²⁰ Bí mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sâ í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə də yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ŋgə báásulə Oyúden nə Ogurək bēsh ná bwá céndúg mítédúgá zə wə Zembí, bwá búgúlág Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkəŋkə Shíshim má bií mə mbwug, mə wə ŋkág Yurúsələm kú mpu sâ í ŋgə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sâ jísə yí jí nji ná míŋgwála míŋgwála, Nkəŋkə Shíshim ŋgə jaaw mə ná məŋkəda nə *incwaw í ntug wə má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgɛ cug jām nda gúl məma sâ. Má jii nji ná mə mpúg ju kúlə má ŋgə ju yí, mə mpu sâ ísɛy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, ísɛy í bwiingúlə Jɔjɔ Kéel á mpaam má Zembí. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dúg mpwóombú nyām, bí buud mə á ji bídí ŋgələ cúndə Faan má Zembí wá. ²⁶ Mə ka ŋgə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛɛ má ŋkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá má Zembí wēsh kú shweel tɔə sâ. ²⁸ Bí ɔ mpú baagulə bímfwó, bí mpu námə baagulə sɔənz jēsh Nkəŋkə Shíshim nyə á təl bí ná bí bəg obaagulə yí. Bí ɔ mpú wíil Dɔ lú óbúgula Zembí nyə á kusə nə məcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ yí, oŋkweny ó ányinaanə bwá é zə nyíi na bídí. Bwá ábúle jagulə sɔənz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá də wɔɔf na bídí gwoəŋg

20:7 2.42, 46 * **20:9** bádyé álél: Njów gwów í də bə wúl njów mbéd wúlúgád. Kákúl í ŋgə ciy na ni jísə, wo lɔ mínjów myəəŋgú mílól wúlə shí kə gwôw. **20:10** 10j 17.21 **20:17** 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkəŋkə Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28

dí bwá du jíiguli bów-bôw mínjígulá du julá *ompwíín ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wá má cí nà bí ná: “Jigá ñkasâ. Bi ó du táduga ná, tâñ mimbú mílól, mæ á du kéwuli muud yêsh nà bulú nà mwásá, mæ nà mæzhwíile míshád.” ³² Ná ndeé, mæ má bæd bí mábwá má Zembî dí, nà kéel á mpaam nyéd. Nyæ wá jí nà ñkul sá ná bí ñgág nà lal búgád, nyæ námá wá jí nà ñkul yæ bí mænywa nyæ á bwey kwæmusa shú búúd nyæ á má sá ná bwá bág minjékêkê wá. ³³ Mæ a shigé wímb *mwaanê ñkí or ñkí káándá má múud. ³⁴ Biméfwó bí mæ mpú ná ísâ má á du jíi yí nà byæñg búúd ó gwoonjâm bwá á du jíi yí, mæbwê mâm mága má á du sêy, má du bii. ³⁵ Mæ a lwágulæ bí fwámé lwágulæ ná ntúga wá múúd mæ jálá nà wáduga yé shú ná a kwíindúg bœñg búás kú nà mæñkul wá. Muud táduga námá íciyá Cwámbe Yésus nyæ a cwééd yí ná: “Næ muud mæ yána yé, nà nyœñg mæ lóg yé, nyœñg mæ yána o jísá nà ocúncêsh.”» ³⁶ Ja nyæ á shîn lás ntáni yí, bônóñ bêsh bwá á kúd mæbwón shí, a músæ jægula. ³⁷ Buud bêsh bwá músæ ñgæ bwawæda, bwá ñgæ kúlal nyæ, bwá ñgæ kalawo nyæ cúnjád. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámúd næcé nda nyæ á cí nà bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóómbú nyé ná. Bwá á ka kæ lúgal nyæ kæ wóós byóólú.

21

Pwôl ñgæ kæ Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mænyúul na béégya nà bwo yí, sá á ka wú nà byóól dúsu bwúñád, sá mú bę zhíí tútálí kæ Kos. Mán mælêm sá mú kæ Rodes, sá wú Rodes kæ Patara. ² Sá mú kæ kwey dúl byóól ñgé cæel kæ Fenisî, sá mú bád cínœñgú kyey. ³ Sá mú ñgæ kæ ná ndeé sá mú dúg Shípræ ñgé nyîn sá shwóg. Sá mú sásulæ Shípræ, sá kæ kóómb Sirî ná ndeé sá kæ sæl byóól Tir wú í á bæ ná í ké shul ísâ wá. ⁴ Sá á jí cínœñgú mwôw zangbá næcé sá á kwey bóól óbúgula cínœñg. *Ompwíín

bœñgú, Ñkêñkê Shíshim í á tów bwo lúúd bwá mú cí nà Pwôl ná á kú bád kæ Yurúsalem. ⁵ Nda mwôw sá á jela nà jí cínœñgú má á shîn ná, sá á tí ñjœnd. Obúgula bêsh nà budá nà ikágá bwá mú kæ ñgæ lúgal sá kæ cúwo ñgwála dí tóón. Ja sánóñ má kæ wóós ncindye mân yí, sá bêsh sá mú kúd mábwón shí jægula nà Zembî. ⁶ Sánóñ sá mú shîn jána. Sá mú kæ byóólú, bân bwá mú nyiñgæ kæ kwáádá. ⁷ Sá bân, tílæ sá á tí Tir yí, sá á kæ sæl byóól Tolemays, sá báda óbúgula sá á kwey wú sánóñ sá mú já jwôw ñgwúd. ⁸ Mán mælêm, sá mú kyey. Sá kæ ná ndeé kæ wóós Sezarê, sá mú kæ nyíi wá Fílíp mbwiingye lâñ mæ Yésus nyæ á bæ ñgwól múúd á buud zangbá bwá á féeshow Yurúsalem wá. Sá mú jí cínœñg nyádí. ⁹ Nyæ á bæ nà mæsás mænñ má ñjúl oncwíyê, mæsás mœñg má á du cúnda micúnda mí Zembî. ¹⁰ Nda sá á jí cínœñgú ñkí bwey jiya ná, ñgwól *múúd micúnda mú wóós wúlæ Yudéa, nyæ nà jíná ná Agabus. ¹¹ A mú zæ sádí, a ñwa kandá mæ Pwôl, a wóólæ nyáméfwó mækuú nà mæbwê nà ndeé a mú cí ná: «Ñkêñkê Shíshim ñgæ cí ná muud jí nà kandá éga yé, ntúga wá *Oyúden bwá é kæ wóólæ nyæ Yurúsalem yé, bwá kœenzh nyæ mæbwê má íkúl ishúsád.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nà sâ, nà óbúgula wá Sezarê sá bêsh sá á téég Pwôl mæbwê ná a kú bád kæ Yurúsalem. ¹³ Ná ndeé Pwôl mú bęsa nà sá ná: «Næcé jí bí é zæ bėwuli mæ lâm nà yó bí ñgá jíi nà yí? Mæ mæ jí ñkwæmúsá ná bwá wálúlæg mæ mæñkæda nûñ Yurúsalem, tœ bwá gwú ntâg mæ jíná má Yésus dí, bwá gwúg.» ¹⁴ Nda nyæ á shigé magulæ sâ sá á ñgæ cí yí ná, sá á shigé námá kwo nándulæ nyæ, sá mú shwal cí ná: «Í síyúg nda Cwámbe mæ cæel ná.»

¹⁵ Mpásæ baalé mwôw, sá á ka kwæmusa ná ndeé sá mú kyey bádulæ kæ Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ompwíín wá Sezarê bwá mú nyíi sádí gwoonjád. Bwá mú kæ nà sá wá ñgwól muud

20:32 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 20:33 18.3 20:35 Mat 10.8 20:38 20.25 21:4 10.19;
21.11 21:5 20.36 21:8 6.5; 8.5, 40 21:9 2.17 21:10 11.28 21:11 20.23; 21.33; Rom 15.31
21:13 20.24 21:14 Luk 22.42

Shíprə nyə á bwey bæ *mpwíín yé né sá sá jígu nyédfí njów. Muud wəəŋgú nyə á bæ nə jíné né Munason.

17 Ja sá á kə wóós Yurúsəlem yí, omínyəŋú bású wā búgá bwé á lág sá nə məshusug. 18 Mán məlēm, Pwól mú kə nə sá wá Zhâk, ocúmbá buud bwé mú námé wóós. 19 Pwól mú báda bwo nə ndéé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembî nyə á balan nə nyə ikûl ishúsád yí. Nyə á ŋgə bwiing sâ jêsh a ŋgə féel.

20 Bwé mú də gwágulə nyə né ndéé bwé mú ságusə Zembî, bwé mú ci nə nyə ná: «Mwaanŋ, wo má dí dúg bímbí lá ncúlyá Oyúden bwé mú obúgula yí, bēsh milúu myánj misə ná Məcçə mə Moyíz dí ná tíny. 21 Bwé mə shîn gwáduga lân í ŋgə kyey yí né wo ŋgə jíguli Oyúden básə ikûl íkûl dí wá né bwé bídúg məcçə mə Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ŋgə námé ci nə bwo ná bwé kú ná ŋgə sá bwân bánj ábiwáág, bwé kú ná ŋgə bə ijâm nə ijag bísí. 22 Jân wá jí? Bwé é gwáduga né wo má zə. 23 Gwé wá jí ná, ság sâ sá má zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wa ónə bwé ámə də ómbyûl. 24 Nwag bwo binónj kég gusa ŋgusa íci, wo ka jəna mətân mán mēsh shú né bwé kényag milúu. Ja jəŋg, buud bēsh bwé é mpu ná lân í ŋgə kyey shú dwô dí yí wúsə ijó, wo ŋgə ná bə Məcçə mə Moyíz. 25 Shú bəŋg búúd bwé cúgé Oyúden nji bwé á má *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ŋwa mícígulá, sá mú cilə bwo né bwé cíg ocúdu ó *mátúnuga má ívuguli í ózembî ó áyadúg, bwé yəw dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwiy mácií myá, bwé yəw janŋa.»

26 Ntó, jwəw í á bə yí, Pwól nyə á ŋwa buud bəŋg, bənonj bwé kə gusa ŋgusa íci né ndéé a mú ka zə nyíi *Luŋ má Zembî zələ jaaw jwəw ŋgusa íci wəəŋg í bá shîn yí, jwəw múúd yēsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwé zə bii Pwól

27 Ja í á ka ŋgə bæ né mwəw zəŋgbá mənəi mə zə shîn yí, *Oyúden wā Azí

bwé mú dúg Pwól *Luŋ má Zembî dí cwû. Bwé mú shwambulə búúd bēsh né ndéé bwé mú bíi nyə. 28 Bwé mú ŋgə kîm ná: «Bag ó *Izəryêl, oshwon, zəgá, muud éga wə ŋgə lúmbuli nə kúl buud jísú nə məcçə məsú nə Luŋ ga. A ŋgə lúmbuli nə sá mínjígulá myé á ŋgə jíguli buud bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bəle námé zə nyíngal Ogurêk wā Luŋ, a mə wá məlwaagəwo wa féeshá kúl gaád.»

29 Nda bwé á ŋgə dúg Pwól bá Trofîm muud Ifêz ŋgwála ná, bwé á téduga nə nyə a nyíngal nyə Luŋ. 30 Ŋgwála wēsh í mú təw né shwuu, buud bwé mú zə wóós áncuncuma. Bwé mú bíi Pwól, bwé julə wú nə nyə Luŋ má Zembî, bwé leel ntâg fad mímpumbé. 31 Nda bwé á ŋgə sə né bwé gwú nyə ná, lân í mú kə wóós wá lúlúú á ózimbî tóóshin í á ŋgə jwú cínəŋg yí ná: «Yurúsəlem yēsh músə né shwuu.»

32 Námé cé nə cé, a mú ŋwa ózimbî nə milúlúú mí ózimbî təd, bənonj bwé mú kə nə mikúlə wú búúd bwé á bíi Pwól wá. Nji búúd bəŋg bwé á dúg lúlúú ózimbî tóóshin nə bóól ózimbî yí, bwé á yəw yídulə Pwól. 33 Lúlúú á ózimbî tóóshin músə shísh nyédí, maməsə bíi nyə, ci nə bwé wáluləg nyə nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ŋgə jî ná a mpúg né muud wəəŋg wé zə? Jí nyə ámə sá yí? 34 Nji, na məŋkúmbə mə búud dí, í á bæ nyāŋ ŋgə kîm jé, nyāŋ ŋgə kîm jé. Kakúlə jəŋg mú sá né lúlúú ózimbî kú wambulə sâ í ámə sîy yí. A mú ntâg ci nə bwé kég nə Pwól luŋgula ízambid.

35 Ja Pwól nyə á kə kumə ícé í mákuú yá bádulə njów yí, ózimbî bwé á ŋkēny nyə gwəw nəcé buud bwé á bæ nji né bwé sá nyə bəw, 36 nəcé, bēsh bwé á ŋgə bə nyə bwé ŋgə kîm ná: «A jəlá nə yə!»

Pwól ŋgə kaad mísh mə buud ə ləəm dí

37 Ja í á ka bæ ná bwé wál zə nyíi nə Pwól luŋgula ízimbî dí yí, Pwól mú ci nə lúlúú á ózimbî tóóshin ná: «Ye mə

21:18 15.13; Gal 1.19 21:19 11.18 21:21 ábiwáág: 16.3; Gal 3.25, 28; 5.2 21:23 Ilj 6.13-21
21:25 15.29 21:26 1Kr 9.19-23 21:28 6.13; 24.6 21:29 Trofîm: 20.4 21:36 22.22; Luk
23.18; Yuá 19.15 21:38 5.36

ji nã ñkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú ðã lãs Garêk ñ? 38 Ntó ji ná wo dí mwân Igípten nyã á ndãm zã wá zhizhãã wa ná ndeé a mú kã nã izhilunãã otóóshin onô shí a shwéeshá dí yé?» 39 Pwôl mú bẽsa nã nyã ná: «Mee mã ji mwã *Yúden á Tárus, shí á Silisí. Mã ji muud á ñgwéla wúsá kú bã zhizhe ñgãñgwéla yí. Mã jãgula nã wo ná wo yág mã fwála, mã fwóg lésha nã buud óga.» 40 Nda bwé á magulã ná a lãsúg ná, Pwôl nyã á ka tãw na ícé í mákuú yã bádúlã ñjówúð, a mú fufã búud mbwã. Buud bẽsh bwé mú ji kúl-kúl ná kufug. Pwôl mú tééd lãsúlã nã bwo kál lá heburê dí, nyã ná:

22

1 «Yé bwááñg nã odã, gwágúlágá kãod mã zã kaad bídí míshúð yí.»

2 Ja buud bwé á gwág ná Pwôl ñgã lésha nã bwo kál lá heburê dí yí, bwé á nyíngã mpu ji okúl-ókúl ná kufug. 3 «Mã ji mwân *Yúden. Mã a byêl Tárus á Silisí, ñji mã á wãof wa ñgwéla gaád, mã ñwa námé ñjígúlã wa wó Gamalyel. Ñjígúlã wãñg í á bã ñjígúlã á ná mã á bẽ mãcẽẽ mã ñmpáambé bíshé mbií í á jãla yí. Mã a wá námé lúú ázembí dí nda mã dúg bí ñgã sá múús éga. 4 Buud bẽsh bwé á bẽ zhí ga wá, mã a lwágulã bwo cúwúlí á shwíy. Mã á ðã bií bwo, ðã wóolã bwo, ðã wusã bwo mímbwugud, tã budúm tã budá. 5 Ajeláci á ofada nã ocúmbã buud ó ázembí bí nã ñkul mpu bwiñg lân wãm. Bwé wá bwé á yã mã okálaad shú bwááñg wã Damás. Mã mú kã zã kã wu ná mã kã bií bãñg wã nũñ mã zã nã bwo wa Yurúsalem ná bwé zág bwãma nã intúgúlí.

6 «Í á ka bã nã mã, mã ñgã shísh Damás, ñgeẽ tãm mwásá, yáág-yáág mãñkenya mú zhu jõñ dí, zã lyẽ mã. 7 Mã mú kadãwa shí, mã mú gwág kál í ñgã ci nã mã ná: “Sôl, Sôl, nãcé jí wó búl lwágulã mã cúwúlí ntáni yí?” 8 Mã mú jî ná: “Cwãmba, wo zã e?” Nyã nã mã ná: “Mã Yésus á Nazarêt, mã wé wó ñgã

lwágulã cúwúlí yé.” 9 Buud ó gwoonãg bãm bwé á dúg mãñkenya ñji bwé kú gwág kál í á ñgã lãs nã mã yí. 10 Mã mú ci ná: “Cwãmba e, mã sáág jí?” Cwãmba nã mã ná: “Wãolúg wo kág Damás. Nũñ wá bwé é kã jaaw wo sã jêsh Zembí mã ci ná wo sáág yí é.” 11 Nda mísh mã á ntãma mã nã mãñkãñwã mãñg mã á ka wú na, kumã Damás buud ó gwoonãg bãm bwé ñgã bii mã mbwád.

12 «Ñgwól múúð nyã á bã nũñ ná Ananíyas, nyã á ðã gwóq Zembí nda mãcẽẽ mã cî ná. Oyúden bẽsh bwé á bã nũñ wá bwé á ðã ságusã nyã. 13 Muud wãñgã nyã á ka zã kwey mã kúl mã á bã yí, nyã nã mã ná: “Mwááñg Sôl e, mísh mã bãñg wo.” Nãmã cé jãñgã ði, mísh mã mú dúgya mã, mã mú dúg nyã. 14 A mú ci nã mã ná: “Zembí odã nyã a féesh wo ná wo mpúg tãdúgã yé, wo dúg tãtãlí múúð, wo gwág lãsú á mpu yé. 15 Nãcé wo bá bã wúshinãð yé, bwiñg búud bẽsh isã wó mã dúg nã byãñg wo mã gwág shú dé dí yí. 16 Ná ndeé, kú ná kwo bwãnd. Tówúg, wo kãmbúg jínã dé, wo duwan, wo mú bii ñjuugã í *mísãm myô.”

17 «Mã á ka nyíngã kã Yurúsalem. Í á ka kã bã nũñ dúl jwãw ði, mã ñgã jãgula *Lun mã Zembí dí cwû, mã seegya mã músã nda *shíshim wãm mã wú mãdí nyúúlúð. 18 Mã mú dúg Cwãmba ñgã ci nã mã ná: “Nã câ! Lẽelãgã cúwo wú wa Yurúsalem. Nãcé buud ó wa bwé ámagulãyé lân wó é bwiñg shú ðãm yí.” 19 Mã mú ci nã né ná: “Cwãmba, bwé bwey mpu ná mã á ðã kã *mãmpáanzã mã mínjígúlã mã Oyúden ði kã ðã bii búud bwé á ðã *búgula wo wá ðã wá bwo mímbwug dí, ðã yíd bwo nã milwón. 20 Ja gwãméfwó bwé á gwú wúshinãð woó Itiyen yí, mã á bã cínãñg mã ñgã magulã buud bwé á ñgã gwú nyã wá, mã wé mã á ñgã baagulã bwo mikáándã.” 21 Cwãmba mú ci nã mã ná: “Kãág, mee mã zã kãnd wo shwóg-shwóg, ílwoñ í cúgẽ Oyúden yíid.”»

Pwôl bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwá á ηgə gwágulə nyə ná ndeé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá íni yí, bwá mú kîm gwów-gwôw ná: «Jímbálágá mbií múúd ni! A yág! Nyə ajéláyé nə ji shí gaád!» ²³ Bwá mú ηgə kîm, bwá ηgə tí mikáándá, bwá də myεεg mífumbyâ gwôw. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwá nyíngálág nyə lunḡala ízimbi dí, bwá kág yíd nyə nə milwón, a jááwag sâ bwá ηgə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwá á wóólə nyə nə mikwoolú mí kúúú ná bwá zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jî lúlúú ózimbi təd í á bæ cínəng yí ná: «Ye bi búsə nə zhií ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námá fwo kaad lésú?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədə! Muud éne ji bəle bæ múúd ləəm á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jî Pwól ná: «Jaawág mə. Wo ji bəle bæ múúd ləəm á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná né ná: «Mεε mə a wá zhwog *mwaanê shú ná bwá mágaləg nə mə bág muud á Róma.» Pwól ná: «Mεε mə ji mbyágá.» ²⁹ Buud bwá á bæ ná bwá zə yíd Pwól a lásúg wá bwá mú shîn kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zólə mpu ná muud ləəm á Róma wá á má sá ná bwá wálúlg ηkəda éne.

Pwól má kaad mísh má ósémbye ə mílású wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yág ná a mpúg sâ *Oyúden bwá á ηgə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mənəkəda, a jəw milúlúú myâ ofada nə *Gwoonḡ ósémbye ə mílású wá Zembî bēsh bwá zə seηḡya. A músə ka zə nə Pwól zə təl bwo míshúd ná a káádug.

23

¹ Pwól mú bân mísh dúg *Gwoonḡ ósémbye ə mílású wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanḡ, mə ηgə sēy nə Zembî lâm nə sán zə wóós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwá á bæ nyə kúnə-kúnə wá ná bwá nyífág nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo ji nda mbεé fifim bwá má shîn wá fəm yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo má zə ji na shí né wo zə sámə mə lésú nda məcεε mə jí ná, nji wo abéyεé sâ məcεε mə ηgə ci yí, wo yida lwám ná bwá yídúg mə.» ⁴ Buud bwá á bæ cínəng wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ə Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaanḡ, mə shígé mpú ná jisə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajéláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud búsə na Gwoonḡ ósémbye ə mílású dí wá búsə bóól *Osadwisyeη bóól *Ofarizyeη ná, nyə á kîm cínəng cwú ná: «Bwaanḡ, mə ji Farizyeη, mwân Ofarizyeη. Mə təl kəədud nəcé mə ηgələ bwánd nə búgə ná mimbimbə mí bá gwúm.» ⁷ Námə nji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyeη bənəη Osadwisyeη bwá mú sēḡusa mákəl, gúfúgá ósémbye ə mílású í mú bóóg mənəkəw məbá. ⁸ Nəcə Osadwisyeη bāḡ bwá də ci ná muud má yə yé cugé nə ηkul kwo gwúm, sâ bwá jów ná *éḡgales yí í cúgέ, gúl sâ cúgέ námə ná *jîm. Ofarizyeη bāḡ bwá də magulə ísā byəəḡ byēsh ná bísə. ⁹ Í músə zə bæ bwo nda zhuyâ. Bóól *Oyíguli ó məcεε bwá á bæ Ofarizyeη wá bwá mú təw ótətəlí ηgə lās nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sé bāḡ sá adúgέ ná muud éga ji nə gúl sâ məbεé. Jí nə ηkul bæ ná wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ηkí ntəg ηḡwól éḡgales.» ¹⁰ Zhuyâ músə bul yág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwá á bá nyaa Pwól nə məbwâ. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə nūḡ kə yíl Pwól kə nə nyə bwádí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á bε cínəng yí, Cwáməba mú zə wóós wá Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ə wá ηkúl. Wo má bwaagulə lâḡ wām wa Yurúsələm, í jii ná wo kág námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá cēl gwú Pwól

12 Mán mælâm, bóól *Oyúden bwé á sá shwushwaga. Bwé ci idâw nê mængul, bwé ná, ñkí bwé agwúyé Pwól bwé bæ nê mæzhúngúlú. 13 Buud bwé á sá kúdúgú jœng wá bwé á bæ buud cœ mæwûm ménê. 14 Bwé á ka kœ dúgya nê milúlúú myâ ofada nê ocúmbá buud, kœ ci nê bwo ná: «Sé má jêw mæzhúngúlú sádí ícug dí, sé má ci idâw nê mængul kœ wóós ja sé é gwú Pwól yí. 15 Í jî já gaád né bínôñ *Gwoong ósémye ó mílúsú wá Zembí bí dúgyág nê lúlúú á ózimbi, a zég nê Pwól bídí né bí mæ zó faas lésú yé. Sá má shîn kwæmusa ná sé é gwú nyæ a nda fwo kumá bídí.»

16 Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jœng. A músæ kœ nyíi lungala ízimbi dí kœ jaaw Pwól. 17 Pwól mú jêw ngwól tówe shwóg á izimbi, zœ ci nê nyæ ná: «Kaág nê ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a jî nê sá á kœ jaaw nyæ yí.» 18 Tówe shwóg éne mú kœ nê ncwámá ní wá lúlúú á ózimbi kœ lwóya nyæ ná: «Pwól jî mímbwug dí yé nyæ ámæ jêw mæ, a mú ntí mæ nê ncwámá ga ná a zég jaaw wo gúl sâ.» 19 Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ní mbwéd kœ nê nyæ koogú kœ jî nyæ ná: «Jí wó céél jaaw mæ yí?» 20 A mú bæsa nê né ná: «Oyúden bwé má shîn kwambulæ ná bwé zé ci nê wo ná wo kég nê Pwól mán Gwoong ósémye ó mílúsú wá Zembí dí nda bwé cœel kœ faas lésú yé. 21 Wœe kú bá magulæ. Búsæ buud cœ mæwûm ménê bwé ngé bwéél ná bwé gwú nyæ wá. Bwé má ci idâw, ci málwæg, jêw ná bwé bég nê mæzhúngúlú ícug byánúdí ñkí bwé bá kú gwú nyæ. Bwé ngæ bwánd nji ná wo mágulæg sâ bwé cí yí, bwé má bwey kwæmusa.»

22 Lúlúú á ózimbi tóóshin músæ bídí mwân ncwámá, nyæ nê né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo má shîn zœ lwágulæ mæ kúdúgú ga.» 23 A mú jêw milúlúú mímbá myâ ozimbi tæd, nyæ nê bwo ná: «Kwæmasagá ozimbi mitæd mímbá, nê bæng bwé ðu ju nê ikabulí wá mæwûm zangbá nê ifulish mitæd mímbá bwé bâg zœ kœ

Sezarê mæwæla ibuú má mpwó-bulú ðí. 24 Bwé kwæmasag námé ikabulí shú ná bwé kég nê Pwól a kú shwúg jús kú bwim bæggú kœ wóós nê nyæ wá ngwámuna Felígús.» 25 A mú cilæ kálaad ntúga:

26 Mæ Klódyus Lísyas, mé cilæ lwám ngwámuna Felígús. Wo œ lás œ! 27 Muud má ngé ntí wo éga, Oyúden bwé ámæ bíí nyæ, bwé mú shîn bæ né bwé gwú nyæ. Sánêñ ozimbi sé mú fœemushi nyæ nœcé sé ámæ gwág ná a jî muud á Róma. 28 Mæ ngé ka sœ ná mæ wámbúlæ cwoomb bénôñ bwé yé nê ndí yí, má ámæ kœ nê nyæ bwádí Gwoong ósémye ó mílúsú wá Zembí dí, 29 mæ mú kwey ná bánôñ bwé ngæ séñusa mákêl ísâ í dúgyá nê mæcœx mán yí. A cugé nê mæbœx mí nê ñkul sá ná bwé gwúg nyæ ñkí ná bwé wáág nyæ mímbwug dí má. 30 Nda má ámæ ka gwáduga né bwé ngæ bwéél ná bwé gwú nyæ ná, mæ má ka ntí wo nyæ. Mæ má námé jaaw búúd bwé ngé wáám nyæ wá ná bwé zég bwaagulæ nyæ mæbœxé mé nûñ wódí.

31 Ózimbi bwé á ka sá nda ijwûga í á bæ ná, bwé mú ñwa Pwól kyey nê nyæ bulú nê bulú kálæ nê nyæ Antipátris. 32 Mán mælâm, bwé mú bídí ná bæng bwé á ngæ ju nê ikabulí wá bwé kég nê nyæ shwóg, bân bwé mú nyiñgæ nê mpúsæ kœ lungala ízumbid. 33 Bœng bwé á kœ nê Pwól wá bwé mú kœ kumæ Sezarê, bwé músæ yæ ngwámuna kálaad, bwé lwágulæ námé nyæ Pwól. 34 Ngwámuna mú lœ kálaad ná ndéé a mú jî Pwól kóómb mpál shí kwáádé nyé nyísé yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí. 35 A mú ci nê Pwól ná: «Mæ é bá gwágulæ wo ja buud bínôñ búsé nê lésú wá bwé bá zœ yí.» A mú lwâm ná bwé kég jil nyæ lung má Herod ðí.

24

Pwól má kaad wá Felígús

1 Mpúsæ mwêw mátóon ntáni, Ananíyas, Ajeláci á ofada, bânêñ bóól ócúmbá buud nê ngwól lwóya bwé

á ðu jôw nə Tertúlos yé bwá á wóós Sezarê. Bwá mú zə shwáman Pwól wá ngwámuna. ² Bwá mú jôw Pwól. Tertúlos mú tééd ngálə búgə nyə lésú, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wá má sá ná sá búlag mpu cugə ná shee nəcə wóó mbií wó ngə kyey nə ijwúga yí, í má mpu kwambulə lwoŋ buud jísú. ³ Sá ngə lɔ wo kúkúl jêsh nə wəla dêsh shú jɔjɔ sóólúgú wô wəŋg. ⁴ Mə abálé ngə julə lwón julə kwasa, má téég wo məbwə ná wo gwágúlág mə cíg-cíg námá nda wo bwéy bə nə jɔ fúlú ná. ⁵ Sá má kwey ná muud éga jisə ŋkí jág wagəwo. Nyə wá jísú lúlúú á ŋkəómú buud bwá jów ná buud ó Nazarét wá, nyə wá ngə tál *Oyúden bēsh wá shí mishwun ná shwu. ⁶ Nyə a sɔ námá ná a séémbuli *Luŋ má Zembî, sá mú ka bií nyə. * [Sá á jii ná sá mə lás lésú yé nda məcɛɛ mäsú má ngə ci ná. ⁷ Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin nyə á leelú zə nə júdá zə déég sá nyə, ⁸ a mú ci ná buud bənonŋ básə nə lésú wá bwá zág bɛ nyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ngə jí nyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə mábɛɛ mēsh sá ngə bwaagulə nyə má.»

⁹ Oyúden bwá mú mpu bwaagulə lésú ni wēsh ná ntó wá jísú yé. ¹⁰ Ngwámuna mú yə Pwól lésú, Pwól mú ci ná: «Mə mpú ná wo má kyey nə lwoŋ jísú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wám nə búgá. ¹¹ Mə ngə kúnəw bád kə Yurúsəlem ná mə kə yə Zembî gúmá, í afwóyé sá mwəw wúm nə mábá. Wo jii nə ŋkul je fyal sá má ngə ci ga. ¹² Bwá abwélé kwey mə Luŋ má Zembî, ŋkí *mámpáanzə má mínjígúlá má Oyúden dí, sá muud sá ngə sɛŋusa məkəl ŋkí ntəg ná mə ngə wá zhizhəom ngwála. ¹³ Sâ jêsh bwá ngə ci mə ni, bwá cúgə nə ŋkul lwágulə ná jisə búbálé. ¹⁴ Nji, mə mpú magulə wódí míshád ná, na zhíí bwá má jôw ná ŋkəómú ni dí wá má ngə yə Zembî á impáámbe bísú gúmá yé, mə ngə *magulə sâ jêsh jísú cilyá kálaad məcɛɛ nə ókálaad ɔ *búúd ɔ mícúndé dí yí. ¹⁵ Sâ bwá ngə bwánd

nə búgə ná Zembî mə bá sá yí, gwá námá wə má ngə bwánd nə búgə yí. Jísə ná buud bwá bá gwúm, tə bəŋg ó ányunywaâ, tə bəŋg ó abúbôw. ¹⁶ Gwá wá jí ná, mɛɛ ngə wá ŋkul ná mitédúgá myâ lám mí bág mə tətəlí ja jêsh mísh má Zembî nə mísh má búúd dí. ¹⁷ Mə a cɛŋgali mimbú ŋkí bulya ná ndéé mə á ka zə ná mə zə yə mímbúmbúwá myâ lwoŋ buud jám mikwíindyá, mə kɛɛzh námá ílím, ¹⁸ ja jəŋg wá bwá á kə kwey mə Luŋ mə má shín fyá nyúul. Í á bə ntəg kú nə gúfágá búud, kú nə icucu. ¹⁹ Nji gúl búbaalé Oyúden wá Azí wá bwá á bə, bwá wá básə ná bwá zág tów wo míshád shwáman mə, ŋkí básə nə sâ bwá lámusa nə mə yí. ²⁰ Ŋkí ntó dí, buud óga, bəŋg bwá tál óga bwá jáawəg ŋkí mə a shí biil nə wəŋ ja má á kaad *Gwoŋg ósémbye ó mílású wá Zembî dí yí. ²¹ Ye nji ciyá má á ci mə tál tām kəod ná: “Mə təl múús kəodud nəcə mə ngəla magulə nə mimbimbə mí bá gwúm” yí?”

²² Felígús nywáá nyə á bwey bul mpu isá í dúgyá nə zhíí Pwól nyə á ngə bɛ yí. Nyə á ka bíd bwo ná bwá bəg shúgula zə, nyə nə bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mə bá wóós yí, ja jəŋg wá má bá zə faas lésú wən yí.» ²³ A mú ci nə lúlúú ózimbi təd ná a bááguləg Pwól, nji a bíd ná a jéég ngə wiinzə nyúul, a kú kaambulə nə buud bə nə bwá kú zə dúg nyə. ²⁴ Baalé mwəw má mú cɔ. Felígús bá mudá yé Drusil shilə Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwól ná a zág jaaw bwo sâ í dúgyá nə búgə búgúlálə Yésus-Kríst yí. ²⁵ Nji, Pwól mú ka ngə bul lás lésú cugálə cug á tətəlí, dúlə mpu bii lám, nə lésú sémbyé mílású í bá zə sɛy yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci nə Pwól ná: «Fwog je nyiŋgə jíga ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶ Nyə á ngə bwánd nə búgə ná Pwól nyə é je yə nyə *mwaané. Gwá wá í á sá ná a dúg bul jôw nyə ija ija zə ðu lésəha nə nyə. ²⁷ Mimbú mí á cɔ mímbá. Porsyus

24:5 17.6 **24:6** 21.28, 30 * **24:6** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **24:14** 9.2 **24:15** 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 **24:16** 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3 **24:17** 11.29-30; 21.17-28
24:21 23.6; 24.15 **24:22** 9.2 **24:23** 27.3; 28.16, 30 **24:27** 25.9

Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á ηgə jí ná Oyúden bwá gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lúgə Pwól mímbwugəd.

25

Pwól má kaad wá Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jəŋgúd. A mú já Sezarê mwôw málól, a mú bád kə Yurúsalem. ² Nə milúlúú myâ ofada, nə otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden bwá mú zə shwáman Pwól nyádí, bwá téég nyə məbwê, ³ ná a bwígúg bwo ná ηkwonjá, a ntíg Pwól Yurúsalem. Í á bə bwá má shîn cwə yuug ná bwá zə gwú nyə zhíd. ⁴ Festos mú bəsa nə bwo ná Sezarê wá Pwól jí mímbwug dí yé, nyəmfwó Festos mə zə námə kə wu. ⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ɔ shwóg bán bwá zəg sánón kəg. Nkí gúl sâ abúbôw í ηgə dúgya nə muud wəŋgú, bwá ka kə shwáman nyə nûη.»

⁶ Festos nyə a já cínəŋg bwádí mwôw mwəmb ηkí wúm. A músə shulə kə Sezarê. Mán mələm nyə á kə jí jiya sémyé mílúsú, a mú ci ná bwá zəg nə Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsalem wá bwá mú lyɛ nyə, bwá mú ηgə jéég nyə məma minjagá bwáməfwó bwá cúgə nə ηkul mpu bwaagulə myá. ⁸ Pwól mú shwə nyúul, nyə ná: «Mə afwóyé shwey wônə nə məcɛɛ má Oyúden, kú shwey wônə nə *Luŋ má Zembí, kú shwey wônə nə *Káázəl.» ⁹ Nji, Festos mú cɛəl sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwól ná: «Ye wó magulə nə mə kəndug wo Yurúsalem, lésú wô í kəg lís wu mə njúl?» ¹⁰ Pwól ná: «Mə tál *mpáanzá mílúsú mə Káázəl dî. Í jii ná lésú wám í lísúg cínəŋg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woməfwó má bwey mpu ntó. ¹¹ Nkí jisə mpu bə ná mə jí nə məbɛɛ, ná mə má sá gúl sâ á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugə nə məbɛɛ ísâ byêsh búga bwá ηgə jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə kɛenzh mə ná bwá kəg gwú mə. Má jii ná lésú

wám í kəg wá Káázəl.» ¹² Festos bənôn osémbye ó mílúsú bé bwá mú dū lésa na ná ndéé a mú ci nə Pwól nə: «Wo má jii ná lésú wô í kəg wá Káázəl, wo é ka námə kə wu.»

¹³ Baalé mwôw má mú cə. Njwú-buud Agurípa mú zə wóós Sezaré, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínəŋgú fwámé zhwoŋ mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú má Pwól. Nyə ná: «Felígús nyə a lúgə ηgwól múúd wa mímbwugəd. ¹⁵ Ja má á kə Yurúsalem yí, mílúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwáman muud wəŋgú, bwá ná mə máguləg ná a jí nə məbɛɛ. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cúgə nə ηkul kɛenzh múúd ná a yəg, muud wəŋgú bənôn buud ɔ lésú bé bwá kú fwo kaad í, muud wəŋgú kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sánón bəsh sá á ka zə wa. Mə kú námə nyinŋə neela, mə mú jí jiya sémyé mílúsú, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zəg nə muud wəŋgú. ¹⁸ Buud ɔ lésú bé bwá mú námə zə, nji ísâ bwá á ηgə ci nyə yí í kú bə nə ísâ í abúbôw mə mə á ηgə téduga yí. ¹⁹ Bənón bwá á ηgə sənusa məkál ísâ í yábá wánúd. Bwá á ηgə wáamb nyə nə lésú má ηgwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgú nyə á yə, Pwól ka ηgə ci ná a jí kuwó. ²⁰ Mə mə a shígə ka mpu sâ má sáag yí. Mə á ka jí nyə ηkí a jí nə ηkul magulə ná a kə Yurúsalem, lésú yé kəg lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lésú yé í kəg wá Káázəl, nyə wá kəg sámb wə. Mə á ka námə ci ná bwá báaguləg nyə njów mímbwug kə wóós ja má é bá kənd nyə wá Káázəl yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məmfwó má cɛəl námə fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól má kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə ísâ í gúmá byêsh í dū bə ja njwú-buud í ηgə kyey yí, bwá

mú zə nyíi *mpáánzə milású, bánŋh milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wá ngwála. Festos mú sá ná bwə zág nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búsə wa wá, bi má dúg múúd éga? *Oyúden bēsh wá Yurúsəlem nə bəŋg wá wa, bwə á shwəman nyə mádí bwə ngə yáág nə nyə ajáláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb di, mεε mə a shígé dúg ná a má sá gúl sá abúbŋw á jálá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jî ná lésú yé í kág wə *Káázəl ná, mə á ka námə magulə nə mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sá má cíləg Káázəl shú lésú wəŋg dí yí. Gwə wə má ámə zə nə nyə wódí ná nkí wo e sá ná a lésúg í, mə je bii sá má cíləg yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúmbúlé nə mə bíig muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já níid.» Pwól mú séémb mbwə, a mú tééd kəod. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dúg ná í má bul jəla mə nda má tél wódí mpwóómbúd múús nə mə zə kaad shú ísá byēsh Oyúden bwə ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byēsh, wo mpú námə ísá bwə də séŋusa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo né wo gwágúləg mə nə lám jísów.

⁴ «Oyúden bēsh bwə mpú cug jām té wúlə shí. Bwə mpú nda má á ngə cugə wa mádí lwoŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwə bwey mpu ná kóómb yábə wúsú dí mə á bə nkəómú í bul bə nə nkúd yíid, mə á bə *Farizyēŋ. Nkí bwə cεel, bwəméfwó búsə nə nkul je bwiŋg lân wám. ⁶ Mə má zə tŋw kəodud ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembí nyə á kaag odá yí, mεε ngə bwánd nywo nə búgə. ⁷ Ibεend wúm nə íbá byēsh sá búsə nə ndí yí í ngə yə Zembí gúmə bulú nə mwásə kú yəw. Ibεend byəŋg í ngə bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə búgə. Yé Njwú-buud, wám bwándúlə wəŋg

wə Oyúden bwə ngə wáámə mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bāŋ bí cúgé nə nkul magulə ná Zembí ngə gwúmashi mim-bimbə yí? ⁹ Mεε mə á fwo námə də táduga ná má jálá nə bul lúmbuli nə jínə má Yésus á Nazarét. ¹⁰ Ntó námə wə má á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bii zhwoŋ obúgula nə nkul milúlúú myá ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugud. Mə á də námə bə cūŋ nə buud bwə á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *mámpáánzə má mínjígúlá má Oyúden dí, mə də ngə lwágulə obúgula cúwúlí, də yímbuli bwo ná bwə kílyág búgə jáj. Mə á ntεεŋg námə sóólúgú wám, mə kə də bε obúgula míngwála mishúsúd. ¹² Gwə wə í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myá ofada mí má yə mə nkul nə lwámá má kág sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntáni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dúg nji məma mənkenya má má faan cə yásə. Mənkenya mənə má mú lyε sánŋ buud ó gwoŋg bām. ¹⁴ Sá bēsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lás nə mə kál lú aramyε dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó bul lwágulə mə cúwúlí ntáni yí? Mpug ná wo cugé nə nkul sá míngáádə nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jî ná: “Wo zə e, Cwáməba?” Cwáməba ná: “Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwúlí yé. ¹⁶ Nji, wəólúg, wo tówág tətəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí nə mə zə sá nə wo bég mə kágə mílwámá, wo bwiŋg sá wó má dúg yí nə byəŋg byēsh mə bá nyiŋgə zə də lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cug wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jēsh má é lwám wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo né wo kág bēny bwo mísh, bwə wúg yídúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wə Zembí. Búgə bwə é *búgula mə yí í é sá ná bwə lágúg ijuugá í *mísám myán bwə mú ŋwa jiya, bánŋh bəŋg búúd bwə mú minkēŋkē nəcé ngələ búgula mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sá má á dúg í á zhu mə gwów yí, mə a

26:1 9.15 26:4 Gal 1.14 26:5 23.6 26:6 23.6; 24.15; 28.20 26:9 8.3 26:12 9.1-22; 22.5-16

* 26:14 shushwom: Bwə á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwə ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8

shígé mpyêny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd njəond, mə tééd kə búúd ɔ Damás dí, mə mú nyingá kə bəəng wā Yurúsalem nə bəəng wā Yudéa yēsh dí, kə námá íkúl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh ná bwá céndúg mítédúgá bwá cénd kuú njəond yid wá Zembî, bwá mú cugə cug í lwágulə ná bwá má cénd mítédúgá yí. ²¹ Sâ jəəng wá Oyúden bwá á kə bií mə *Lun mə Zembî dí, bwá ngə sɔ ná bwo gwú mə nə ndî yí. ²² Mə ngə cugə zə wóos múús nji nəcə Zembî, shú ná méé ngəg nə bwiing kéel, bwiing íkákágá, bwiing ócumbá buud. Mə ngə bwiing nji sâ *búúd ɔ mícúndá nə Moyíz bwá á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sâ gwəw. ²³ Í á bə ná *Kríst mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmálə, á jəlá nə bá bwiing kúl jísú nə byəəng í cúg Oyúden yí mənkenya.»

Pwôl mə cœl ná Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwôl ngə kə shwóg nə kəod yé ntúni, Festos mú nkáand ná: «Pwôl wo ji lad. Bulúlə mpu wô ni í má kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwôl nyɛ mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású mə ngə lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg. ²⁶ Njwú-buud mə ngə lésə nə ndî kú fúndə yé, a mpú isâ íni. Mə tédúgá nə mə anğê nə kwab ja mə cí ntó yí, nyə ajágé təo sâ na. Nəcə isâ byəəng í á shígé də sîy íshwoó máfəfad. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ngə *magulə isâ *búúd ɔ mícúndá bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ngə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwôl ná: «Í mú wo kúnə-kúnə ná wo sáag mə ná mə bəg krísten ɛé!» ²⁹ Pwôl ná: «Í bəg ntó təo kíkídíga təo jáyé ja. Mə jəgula nə Zembî ná təo wo, təo buud bēsh bwá ngə gwágulə mə múús wá bi bəg nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənəkəda nda mə jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú təw, nə ngwəmāna, nə Berenís nə buud bēsh

bəónəh bwá á bə bwá njúl wá. ³¹ Bwá músə kə shwushwagád, kə lésə ná: «Muud éne nyə asáyé təo sâ búsə nə nkul gwú nyə nə ndî yí, kú námá bə təo sâ bwá wálúlág nyə mənəkəda yí.»

³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jî ná lésú yé í kəg wá *Káazel, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəond mə Pwôl kələ Róma

¹ Ja í á zə wóos ná bwá kənd sá Italí yí, bwá á nwa Pwôl nə míl mímbwug, bwá yə wúl lúlúú ózimbí təd. Lúlúú ózimbí wəəng í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbí ánúnî bwá á də jəw ná Kında mə *Káazel yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ngə kə mábwūh mə Azî yí. Sə á bád cínəngú, mú kyey sənəh Aristárug muud Masedwān nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lām nə Pwôl, a mú bíd nyə ná a kəg óshwá bə dí, ka bwá é ngə yə nyə isâ. ⁴ Sə mú tí na. Nda onkwə bwá á ngə ntágulə sé ná, sé á ngə baag kóomb fuundú māh á Shíprə onkwə bwá á də bə bwá mú ngə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína māh má Silisí nə Paməfilí, sé mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəng wá lúlúú ózimbí wúsú nyə a dūg ngwól titíma á Aləgəzandrî təl ná a kə Italí yé. A mú nteəng sé titíma wəəngú. ⁷ Sə á ngə kə ntúni, jūgə cūh nə cūh, sé ngə kə togútoogú, já zhíd zhwoɡ mwəw nə ndéé sé mú kə wóos ngéé Kanídu. Nkwə kú bíd sé fwála ná sé shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóomb fuundú māh á Kurēt onkwə bwá á də bə bwá mú ngə cwaaləwo yí. Sə á ngə kə ngéé Salmóne. ⁸ Sə mú ngə líduga nə ngələ baag na fuundú māh ná ndéé sé mú kə wóos kúkúl bwá də jəw ná: «Jəjə mábwūh» yí, ngwála í njúl kúnə-kúnə nə cínəngú nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə sé. Ka námá nyingə bə ná nda wəla lú íci í ídāw* í

26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20

26:26 Yuá 18.20

26:28 11.26

26:31 23.29

26:32 25.11-12

27:1 25.12

27:2 19.29

27:3 24.23; 28.2

27:9 2Kr 11.26

* 27:9 ici í

ídāw: Í á də bə zaŋ. Bwá á də sá zaŋ nyəəng wəla lə bwóógúđ onkwə bwá njúl nkí yáág.

á cɔ ná júgə í á zə bə ɲkí wagəwo. Gwə wə Pwól nyə á ka zə kéwali búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəənd ga í é bə sá ɲkí jág ɲkánɣala. Mə dúg ná sá é jímbal mímbag mí sú, təə titíma, sá je námá gwííl míkug mi búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbí nyə mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amádí, a kú gwág sá Pwól nyə á ci yí. ¹² Nda bwúɲ dəəɲg í á shígé bə jə bwúɲ búud bí nə ɲkul cínɣali ɲkwán yí ná, zhwog buud bwə mú ɲgə ci ná sá cɔg cínəɲg, sá sɔ́ɔg ná sá kúmæg Fenígús, bwúɲ á Kúrət, sá kэг cínɣali ɲkwán wu. Bwúɲ dəəɲg dáá dúsə mbəg ɲgeε mpédúgá *məkóól má jwəw† nə kóómb jwəw í də jímə yí, í njúl námá mbəg ɲgeε mpédúgá *məncwúm mə jwəw‡ nə kóómb jwəw í də jímə yí.

Məma ɲkwə mə zə kuɲg mən

¹³ Gúl ɲgúnɲgúl í də zhu məkóól má jwəw§ yí í mú ɲgə wəɔlə. Bwə mú téduga ná básə nə ɲkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í də sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ɲgə bε fundú mən á Kúrət. ¹⁴ Kú námá bwey, məma ɲkwə bwə də jəw ná Erakiləɲ* yé mú zhu nūɲ ɲkwaməd zə byaləga nə bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal təw ná, fwála mə kwo təl nyə yí í a shígé ná bə. Sá mú bíd, ɲkwə mú ɲgə kə nə sá kóómb í ajəláyé yí. ¹⁶ Sá á ka kə cɔ mpəsə ɲkwamə bwə jəw ná Koda yí, í mú nywá laa sá ɲkwə, sá músə ka tεem balan nə bíbyóól acíg-cíg sá má fwo bul líduga. ¹⁷ Ofála bwə mú kəl bíbyóól jəəɲg titíma dí gwəw ná ndeé bwə mú ɲgə cεɣlə mikwoolú lyε titíma nəcé bwə á ɲgə fúndə ná ɲkwə nyə a bá kə nə sá ná ndeé sá kə mága bwúɲ á Sírat. Bwə mú shul shwamá í dí cwánəwo yí mājúwód, sá mú shwal ɲgə kə, kú ná bə kóómb sá má céel yí. ¹⁸ Jwəw í á bε yí í á bə ɲkwə ɲgə ná námá zhínɲg sá. Sá mú ka tééd wusələ mímbag mājúwód. ¹⁹ Jwəw áléel, ofála bwáméfwó bwə mú ɲgə wusə isá í

titíma mājúwód nə məbwə mən. ²⁰ Sá á cəgə mwəw ɲkí bulya kú ná dúg jwəw jon dí, kú nə təə acén-cení, ɲji wúl mbií yáág-yáág ɲkwə ɲgə kuɲg. Sá mú shín dúg ná sá bən sá á cəgəyé.

²¹ Í á bə námá buud bwə mə bul já kú də. Pwól mú ka zə təw bwo tətám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sá mə a ɲgə ci yí, ɲki sá á shígé tí mákuú Kúrət, sá á mbəm sásələ míga mí cúnə nə intáma. ²² Mə ka ci nə bí ja gaád ná bí lwóyág ɲkán. Cəg múúd í ájímbéé wa təə ɲgwúd. Sá jí nə ɲkul ntáma, ɲji titíma. ²³ Zembí mə gwág nə ndí yé, mə ɲgə yə gúmá yé, ɲgwól *éɲgəles yé nyə ámə wóós mádí búlu gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nə mə ná: “Pwól, wo kú bə nə ifwaas. Í jii ná wo kúmæg wə *Káázəl. Zembí nyə e cəg námá búúd ɔ titíma gwə nəcé wo.” ²⁵ Gwə wə mə cí nə bí ná, oshwə bəm, lwóyágá ɲkán. Mə jí nə búgə nə Zembí ná isá í é bə nda nyə ámə jaaw mə ná. ²⁶ Sá é kə mága nyúl ɲkwamə dí.»

²⁷ Í á ka zə bə, ɲkwə mə jéɣlə nə sá ntáni ibulú wúm nə ílól. Búlu wúm nə nɔ dí, sá ɲgə ná námá ntən mən bwə jəw nə Adriyatík má dí, isá í tām bulú, ofála bwə mú gwáduga ná sá mú kúnə-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ Bwə mú wusə zhwəɲgəla mājúwód, bwə kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda məwúm málól nə zəɲgbá. Sá mú shísh shwóg, bwə mú kwo wusə zhwəɲgəla, bwə kwey ómáda məwúm mábá nə mwəəmb. ²⁹ Bwə mú bεemb ná sá á bá kə mága gúl kəkúl á məkwóógúd. Bwə mú wá məshwamá mənə bán titíma dí, bwə ɲgə wímb ná mán í léélag ləm. ³⁰ Ofála bwə mú ka zə bii tédúgá ná bwə túb. Bwə mú shul bíbyóól acíg-cíg mājúwód nda sá mə cí ná bwə kə wá məshwamá mā lúú titíma. ³¹ Pwól mú ci nə lúlúú ózimbí ná: «ɲkí buud óni bwə bə kú ji titíma dí, bí kú faam nə shwiy.» ³² Ozimbí bwə mú sámb míkwoolú mí bíbyóól nə ndeé í mú wə.

† 27:12 məkóól má jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ 27:12

məncwúm má jwəw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 məkóól

má jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. * 27:14 ɲkwə wəəɲg mə də

zhu ɲgeε məncwúm má jwəw. 27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1

33 Té bwé á ngə bwánd ná mán í lámág yí, Pwól nyə á ngə cwíny buud ná bwé dág ídâw. Nyə á ci nə bwo ná: «Í mé bæ mwôw wûm nə mánô múús bi njul bi ngə bwánd, muud kú də. 34 Mé ngə jii ná bi nyíngəg tééd ngələ dá, sâ jəəng í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbálé təə ntand shilú ngwúd wa.» 35 Nji nyə á shîn ci ntúni yí, nyə á ŋwa buléd, a jəgula nə Zembî ná ndeé a fêy, a mú tééd dólə. 36 Bêsh mənýúúl mé mú lal, bwé mú ŋwa ídâw ngə də. 37 Sə bēsh sá á bæ titíma dí buud mítəd mímbá nə məwûm zəngbá nə ósaman. 38 Ja bwé á shîn də jílə yí, bwé á ka zə sə məzhií mə sá ná titíma ŋwág yísa. Bwé mú wusə ídâw məjúwód.

39 Ja mán í á ka lâm yí, bwé a shígé yag shí bwé á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwə mâŋ í á zə shúsə cínú. Mbwaanəulə shé í á ngə nyîn cínəng. Wu mbwaanəulə wəəng dí wə bwé á dág ná bwé cəel kə tâl titíma yé ŋkí í á bæ nə ŋkul sîy ntó. 40 Bwé á ka wiinzh məshwamá mēsh bwo mpəngulə mwo məjúwód, bwé wiinzh námə míkwoolú mí sá í də fiinzh titíma yí, bwé mú wəef *sanda ngúl, ngúl mú ngə kə nə titíma kóómb mbwaanəulə shé. 41 Nji bwé nda fwo kumə bwûŋ, titíma mú kə mága dúl kú lá shé í á bæ məjúwó dí shí kú ngə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shé dí í kə yím. Ikwó í məjúwó í mú də zə jiwa bán titíma dí ná ndeé bán titíma í mú shîn wəŋ.

42 Ozimbi bwé mú dág ná bwé shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág ná ndeé túb. 43 Nji nda lúúú ózimbi nyə á cəel cug Pwól ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwé kú gwú mímbwug. A mú yida lwâm ná bəəng bí nə ŋkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cínú, 44 bəəng bwé lúg wá bwé ngəg nə badəwo məbóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwé ka ngə kə cínú. Ntó wə bēsh bwé á faam nə shwiy yé, bwé mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

27:34 Luk 12.7 27:35 Luk 22.19 27:41 27.22 28:2 2Kr 11.27 28:5 Mak 16.18; Luk 10.19

28:6 14.11 * 28:11 Məwáás məəng wə Kastor bá Polugus. Bwé á bæ ozembî wá yébé Ogarék. Buud bwé á də téduga ná ozembî bəəng wə bwé á di baagulé ofála.

28

Pwól mə kumə ŋkwamə á Malta

1 Ja sə mə shîn faam nə shwiy ntúni yí, sə mú gwág ná bwé də jəw nyəŋ ŋkwamə ná Malta. 2 Mimbyágá mí shí nyəəng mí á ŋwa sə nə dúl váál ósasa í cúgé kúl jēsh yí. Nda mpú nyə á ngə nywə yəŋ í ngə fafulə ná, bwé á sə məma kuda, bwé mú ŋwa sə bēsh ná sə kəg gwáala. 3 Pwól nyə á ka ŋkēny dúl bímbí lá ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəngú nə gúŋ kuda, zə bwaməsə nyə mbwəd nada. 4 Ja mímbýágá mí shí mí á dág yúul kál Pwól mbwəd yí, bwé á ngə lēsha bwémé nə bwémé ná: «Muud éga ji wáməulə bæ ngwúl buud. A mə tēem faam nə shwiy məjúwó dí, myéndí í á mágúláyé ná a cúgəg.» 5 Nji Pwól nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga təə məcəy. 6 Bāŋ bwé á ngə téduga ná bwé é je dág Pwól ngə gúsə, gúl ja ná bwé é seegya nji a mə yəŋ kadəwa shí mbimbə. Bwé á bwánd ná kəkəkə, bwé kú dág təə sâ ábúbwé í bá nə nyə. Bwé mú cénd mítédúgá, bwé ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembî.» 7 Ngwól kəŋ nyə á bæ kúnə-kúnə nə kúkúl bwé á bæ ni. Kəŋ wəəng njúl kəŋ mə Publíyus, lúúú múúd á ŋkwamə nyəəng. Publíyus éne mú ŋwa sə nə cəelí, a mú jil sə nyədí kəŋ mwəw málóól. 8 Sóəngú yé nyə á bæ a mbwúg shí nə kwas. Nyúúl í á ngə gwə nyə, a ngə námə kwas ncwú-məcií. Pwól mú kə nyədí, kə jəgula nə Zembî, bəd nyə məbwə, a mú yál. 9 Í mú ka zə bæ ná, míl mímbəl myə ŋkwamə nyəəngú mí mú ngə zə nyədí, mí ngə zə yál. 10 Buud bəəng bwé mú bul ŋwa sə nə gúmá, gúmá í ngə nyîn mimbíi mimbíi. Bwé á yə námə sə isá í njəənd ja sə á kyey yí.

Pwól mə kə kumə Róma

11 Sə á ji cínəng ŋkwəənd olóól. Gúl titíma á Aləgəzandrí í á cínəngli ŋkwān cínəng ŋkwamə nyəəngú. Titíma jəəng

mé máyigyé má á bæ yuug «Məwáás»*. Gwə wə sá á ηwa kələ nə njəənd shwóg yí. ¹² Sá á kə ná ndéé kə shulə Sirakūs, sá mú já cínəngú mwōw málól. ¹³ Tíla sá á tí na yí, sá á ηgə baag nciindye nə nciindye ná ndéé kə wóós Regyo. Mán málám, ηkwə á məkóól má jwōw† mú kuŋg. Mpúsə mwōw mábá sá mú kumə Puzhwolas. ¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyəŋú bású óbúgula na. Bwə mú jəgula nə sê ná sánəŋ sá jág mwōw zaŋgbá. Mpúsə wəəŋg wə sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyəŋú bású wá Róma bwə á gwáduga ná sá ηgə zə. Bwə á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwə də jōw nə Minjōw mí ójōŋ málól yí. Ja Pwól nyə a dág bwə yí, nyə á yə Zembî cúncésh, ηkul bul wóós nyə nyúúlúd. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwə á bíd Pwól ná a jeg kə ji kúl á céel yí, bá ηgwól zimbi nyə é də baagusə nyə yé.

Pwól má bwiŋg Jəjə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwōw málól ntáni, Pwól nyə á jōw otówe ə shwóg wá *Oyúden, bwə zə bwəma nə nyə kúl nyə á də ji yí. Ja bwə á zə seəŋgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaanŋ mə a shígé shwey wōŋ nə kúl búud jíshé, kú shwey wōŋ nə ijám nə ijag ódá bwə á lúgə yí. Nji tɛem bæ ntó, bwə á bii mə Yurúsəlem, kɛenzh mə məbwə má búud ə Róma dí. ¹⁸ Búud bəəŋg bwə á shí jî mə kəəd, bwə mú kwey ná bwə bíd mə nəcé bəŋ bwə á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpíyá nə shwíy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwə á ηgə ηgaan ná, gwə wə má á jî ná lésú wám í zág wə *Káázəl nə ndí yí. Nji ntó cugé ná mə ji nə məshwán nə lwoŋ búúd jám. ²⁰ Sâ jəəŋg wə má ámə sə ná shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbálé mə ji mánkəda dí nəcé sâ *Izəɾəyél ηgə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwə mú bəsa nə né ná: «Sá afwóyé bii ηgwól kálaad ηgə wú sá Yudéa shú dwō dí, ηki ntág ná ηgwól *mínyəŋú wúsú má zə jaaw sá wúl bów-bōw ləŋ shú dwō dí. ²² Nji,

sá má jii ná woméfwó jááwug ná sá tédúgá wō shú nyəəŋg ηkəəmú a búgə wó má kə nyí ni. Sá ηgə gwág ná buud bwə ηgə ban nywo kúl jəsh.» ²³ Bónəŋ bwə á cɛɛlə ηkúmba jwōw bwə bá zə cínəŋg nyədí njōw yí. Ja jwōw dəəŋg í á jé yí, bwə á zə bwə njúl buud ηkí bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wóós mpwó-kugú, a ηgə bwiŋg bwo Faan má Zembî, a ηgə sə ná bwə máguləg Yésus, a ηgə bwiŋg bwo ná nyə wə Məcɛɛ má Moyíz nə micilyá mí *búúd ə micúndə mí á ηgə ci yé. ²⁴ Bóól bwə mú ηgə *magulə isá nyə á ηgə ci yí, bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwə á ka ηgə bwílya bwə njúl məcúŋ məcúŋ. Pwól mú kwo ci bwo nji sâ ηgwúd ná: «Sâ Nkəŋkə Shíshim nyə á lás nə impáámə bín mpú mə múúd micúndə Izayí dí yí í má mpu nyín. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná: “Bí mə bá də kənd málwə, nji bí kú bwele wámbulə;

bí də kənd mísh, nji bí kú bwele dág,

²⁷ nəcé kúl búúd ga í má shín lal mílám.

Bwə má shín juwal málwə,

bwə búdal mísh;

ná mísh máŋ má á bá dág,

məlwə máŋ má á bá gwág,

mílám myáŋ mí á bá wámbulə,

ηkwuŋgá bwə á bá cénd kuú njəənd,

nə ndéé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembî má kənd búúd bwə cúgé Oyúden wá cəg jé jəəŋg. Báá, bwə é gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwól nyə a shín ci ntáni yí, Oyúden bwə á shwal bwílya, bwə ηgə jág səŋusa məkəl.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbú mímbá oncindí, a ηgə ji njōw nyáméfwó nyə á ηgə jána nə *mwaané yé yí, a dúgə ləg búúd bwə á də zə nyədí wá, ³¹ a ηgə cúndə kéel á Faan má Zembî, a ηgə jíguli buud minjígulá mí dúgyá nə Cwámaba Yésus-Kríst myá ná kpwəó kpwəó, kú nə gúl sâ í ntágulə nyə.

† 28:13 məkóól má jwōw: í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 28:16 24.23 28:18 23.29 28:19 25.11 28:22 9.2 28:23 1.3; 8.12; 19.8; 28.31; Luk 17.21 28:26 Iza 6.9-10 28:28 13.46; Luk 3.6 ‡ 28:29 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cɛel jíguli bwo váál bí nə ηkul mpu cəgə sɛɛŋí, Oyúden bənəŋ ikúl ishús yí. Shúg la njígulá yé wá: «Zembî mə də ηwa múúd nə tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mənəkəw məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wósós lúu 8 í, Pwôl ηgə lwágulə váál múúd ji nə ηkul bə tátəlí mísh mə Zembî dí yí. Pwôl ka ηgə jíguli ná buud bəsh búsə osól ɔ mísəm, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Ná ndéé, buud bəsh búsə nə ηkul dúg cəg nji nə kwíindyá mə Nkénkə Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ηgə kə nə buud wə Zembî.

(2) Nyingələ wú lúu 9 kə wósós lúu 11 dí, Pwôl ηgə lás sâ í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembî ηgə ná jəw bwo, nəcé á cɛel bwo, búsə kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wósós 15 dí, Pwôl ηgə lwágulə nda múúd mə jálá nə cəgə cəg krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə bədálə zhwoɡ buud (lúu 16). A cwéed mínə mə búdá nə budúm, a sá nə sənəŋ sá bəg kúnə-kúnə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wá mə cílá kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembî nyə a jəw mə nə mə bəg ntó, Zembî nyə a féesh mə ná mə bwíŋgug Jəjə Kéel dé. ² Bweyalə Zembî nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel dəŋg, a sá nə

*buud ɔ mícúndə bé bwə cíləg ηkaagə nyəŋgú Kálaad Zembî dí. ³ Jəjə Kéel dəŋgú dúsə lân mə mwán yé nyə á zə byél mpwoŋ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə ηkul á Shíshim mə Zembî ja nyə á gwúmashi nyə yí; cínəŋg wə nyə á mpu lwágulə ná Cəgye wúsú Yésus-Kríst wəŋgú ji *Mwán mə Zembî yé. ⁵ Zembî nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwonə mə Yésus dí ná mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá wəŋg wí nə mə sáag nə ikúl byəsh í bəg nə məgwəg mə búgá, jíná dé í mú ηwa gúmá. ⁶ Bí búsə námə búúd ɔ ikúl nə ilwonə byəŋgú, bí buud Zembî mə jəw ná bí bəg buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cílə bí buud bəsh Zembî mə búl cɛel nūŋ Róma wá. Nyə a jəw bí ná bí bəg buud bé. Sósŋgú wúsú Zembî bə Cwáməba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bí ηgəg nə cəgə nə shee.

Pwôl ji nə yéesh kála Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembî waamə akíba kwonə mə Yésus-Kríst dí shú dán bí bəsh nəcé shí mishwun nyəsh í ηgə gwáduga búgá jín. ⁹ Mə ηgə yə Zembî gúmá nə lám wám wəsh nəcé mə ηgələ bwíŋg Jəjə Kéel mə mwán yé. Zembî wəŋgú ji wúshined waamə ná mə aŋgə nə bwele yəw tédugələ bí bəsh. ¹⁰ Mə ηgə wá bí ja jəsh məjəgula mām dí; mə ηgə jí Zembî ná ηkí á magulə, mə bəg nə fwámé fwála mə zə nūŋ bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh ná mə dúg bî. Mə cɛel kwíind bí nə ísâ Zembî mə də yə bwán bé zhí a *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. ¹² Ntó ji ná mə ηgə jii ná shé bəg kul ηgwúd shú ná, búgá bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáag nə shé bəsh bəg nə məgwə, bí ηwa mwo mádí, mə ηwa námə bídí. ¹³ Bwaanə, mə acéélé ná bí bəg kú mpu ná mə dú yígula ná mə zə nūŋ bídí. Mə ηgə jii ná séy jām í bəg námə nə mpumə bídí nda bíl ilwonə dí. Nji, zə wósós múús í, məkwowula mə abidé mə ná mə zəg. ¹⁴ Mə jisə ná mə bwíŋgug buud bəsh Jəjə Kéel, tə

buud bwé mpu cug wá, tɔɔ buud bí kú mpu wá; tɔɔ ompuye ó ísâ tɔɔ buud bwé cúgɛ́ ómpuye wá. ¹⁵ Gwá wá má ngá bul jii ná mæ zág námá bwiing bí buud ɔ Róma Jɔjɔ Kéel yí.

Jɔjɔ Kéel dásə nyúl mpífə má Zembî

¹⁶ Mɛɛ mæ anɣê næ gwág shwôn næ bwiingúlæ Jɔjɔ Kéel dɔɔngá. Næcé a dásə næ nyúl ñkúl má Zembî shú cugúlæ múúd yêsh mæ *búgula yé, tééd næ *Oyúden kala næ Ogarêk bêsh. ¹⁷ Næcé otútəlí ó Zembî* bwé má nyín Jɔjɔ Kéel dí. Muud nyæ é kumæ otútəlí ó Zembî bɔɔng dí næ búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tútəlí muud mæ dág cug næcé bálæ næ búgá».

Muud yêsh nyæ a má byaagula næ Zembî

¹⁸ Mpugá ná Zembî ngæ lwóya mpimbæ jé í ngá zhu gwôw, a ngæ nyada næ buud bwé ngé cugæ cug á kú bish Zembî ngæ sá olíingí wá, næcé bwé ngé sá ná obúbálé bwé kú sêy. ¹⁹ Næcé, isâ byêsh búúd bwé jálá næ mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ngáñ, Zembî nyæméfwo nyæ a má lwó búúd byo ná ngáñ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ñkul nyé á kú næ nji í anɣê næ nyín; sâ gwáméfwo á jisá yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyæ á té shí næ gwów yí, misóólúgú myé mí ngæ lwágulæ ñkul nyé næ sâ gwáméfwo Zembî jisá yí. Múúd mæ ká téduga tédugá á fag, a dág. Buud bwé cúgɛ́ ná næ kɔɔd bí næ ñkul kaad yí. ²¹ Næcé bwé á má sá ná, bwé má tɛem mpu ísâ í dúgyá næ Zembî yí, bwé ayáyé nyæ gúmá næ akíba mæ jálá næ nyæ Zembî yé. Wáñ faasúlæ ísâ í mú kú næ mfíí, lám ímpwúfú wáñ í mú yídúgúd ná ñkwed. ²² Sâ jɔɔng í má sá ná bwé bág ilad, nji bwé ngé téduga ná bí næ fag. ²³ Bwé á má sá ná, gúmá bwé jálá næ yæ Zembî jí kú bá bwæle fudæ yé, bwé ngæ yida yæ ivuguli í ísâ í dæ bwoo yí, ivuguli í búúd, næ ivuguli í ínunú næ ivuguli í ócúdu næ onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyæ a má bíd bwo danɣ-dánɣ ná bwé ngóg næ bɛ́ íwímbúg yâ milâm myán, ngæ sá misóólúgú mí ádudanâ, ngæ séémɔli mænyúul máñ bwáméfwo. ²⁵ Bwé á má shwópla óbúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijóó; bwé ngæ yida kænd gúmá ísâ Zembî nyæ á té yíid, í njúl ná Zembî muud nyæ a té isâ byêsh yé, nyæ wé má jálá næ gúmá kandugæ á kandugæ! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyæ a má bíd bwo danɣ-dánɣ ná bwé bɛ́g iyéesh í ísâ í shwôn. Budá bán bwé má bíd sálæ sóólúgú næ budûm, bwé mú yida ngæ sá bwé budá næ budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyæ á kwambulæ bwo ná í bág dæ bæ yé. ²⁷ Námá mbií ngwûd wɔɔngá, budûm, bwé má lúgæ ná bwé bálanugí næ budá, bwé mú yida dæ bæ ná, ngwól múdûm yæ næ yéesh shú ngwól. Bwé ngæ sá ísâ í shwôn, ngwól múdûm balan næ ngwól nda mudá. Cwaguwála bwé ngé cwaguwæ wɔɔngá, bwáméfwo bwé ngæ námá ñwa myána myâ cínɔngá.

²⁸ Ná ndeé, nda bán bwé abíshé ná bwé mpúg Zembî ná, Zembî nyæ a má ka bíd bwo danɣ-dánɣ ná bwé bág milúu kú dæ mpu faas ísâ, ka ngæ sá ísâ bí kú jæla yí. ²⁹ Bwé mú lwándúlá næ olíingí, næ mbíya lám, næ yéesh mábii, næ gwólæ lám, næ zhín, næ mægwú mæ búud, næ ozhuyâ, næ mækəñ, næ mæfulú kú næ wúmbálé; bwé kyey næ ontaandê, ³⁰ sá íkúdúgú, bwé mpii Zembî, sá mpyón, ñkény mányúul, sá bæguwa, bul bæ næ fag sálæ mábôw dí, sá míngáádé næ obyól bán. ³¹ Bwé mú kú ná bɛ́ mácéɛ, kú gwág múud cey lámúd, kú næ lám íñkúnkwon. ³² Í njúl ná bwé ngæ mpu cígúlá má Zembî ná buud bwé sá mbií misóólúgú míni wá bwé mpíyá næ shwíy íí, bán bwé sá myo, bwé gwág námá búúd bwé sá myo wá nywa.

1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 **1:17** 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbií Zembî má dæ ci ná muud jí tútəlí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22** 1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Løv 18.22; 20.13 **1:29** Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4

2

Buud bêsh bí nà mabéxé, taw Oyúden, taw ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ngá yə bóól búúd mabéxé yé, taw wo wá zá taw zá, wo cúgé nà kəəd wó jí nà nkul kaad yí. Nacé, ja wó ngá yə bóól búúd mabéxé wo ngá sá isâ í mabéxé impwúd bwá ngá sá yí, woméfwó námá wá wo ngá yə mabéxé éne. ² Sá bêsh mə mpú ná, buud bwá ngá sá mbií isâ wəng wá, Zembî ngə sám bwo milású nda óbábálé bí ná. ³ Wo wá ngá yə bóól búúd mabéxé wo ngá námá sá isâ í mabéxé bwá ngá sá yí; wo tédúgá ná wo bá faam, ná Zembî nyə abále sám bwo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyeny bímbí jə lâm Zembî jí nà ndí yí, nà bəle á ngá bə kú lámusa yí, nà bwándúle á ngá bwánd yí? Wo ampúyé ná jə lâm Zembî ngá bə nà ndí ni í ngə cındal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo má yidá bə nji mingáádá nà mingáádá*, mpug ná Zembî mə bá lwágulə búud bêsh mpimbə jé dúl jwówúđ. Wo ngə sá ná mpimbə jəng í bəg bul yáág shú dwô dî. Jwów dəngú, Zembî mə bá lwágulə ná á də sám buud milású sémyé á tətəlí. ⁶ A bá yə múúd yêsh myána myâ misólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bəng bí nà zény ngólə kə shwóg ngə sá mənywa, ngə sə ná bwá nkənwag, bwá bəg nə gúmá, bwá cágəg cəg í cúgé nə nkul shîn yí, a bá yə bwo cəg á kandugə kandugə. ⁸ Bəng bwá ngá yida sá mingáádá, kú magulə óbábálé wá, bwá ngá bə məzhíí má olíngí wá, Zembî mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bêsh bwá ngá sá mabəw wá, bwá é bwəma nə *incwaw í ntəg, bwá bá bə nə yágúwó. Jini í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurék. ¹⁰ Bəng bêsh báá bwá ngá sá mənywa wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogurék í, bwá bá nkənwə, bwá bə nə gúmá, cəg bə bwo ná shəe. ¹¹ Mpugá ná Zembî nyə ád

baam nə ngwól múúd ntə ngwól. ¹² Ná ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwəle mpu *mbwoomb məcəxé; nkí bəng bwá sá *mísám, bwá bá jəxé. Jəxlə wán í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə məcəxé yí. Bəng bwá á mpu *mbwoomb məcəxé wá, bwá ká ngə sá misám, bwá bá nwa mabéxé námá nda məcəxé məng mə ngá lwágulə ná. ¹³ Buud bwá də gwágulə məcəxé gwágulə gwágúlóg wá, bwó dí búú otətəlí ə búúd mísh mə Zembî dí wá; nji, bəng bwá ngá bə məcəxé wá, bwó wá Zembî mə bá cı ná búú otətəlí ə búúd wá. ¹⁴ Nkí ikúl ishús í ngə sá isâ mbwoomb məcəxé í ngá jí yí í njúl ná bwá áshígé lóg məcəxé, bwá ngə sá isâ byəngú nə fug byélé. Ntó má lwágulə ná məcəxé məng mə á bwey nyíi bwádí cəgud. ¹⁵ Cəg ján í lwágulə ná misólúgú mí məcəxé mí bwo cilyá mílámúđ; lâm wán í ngə námá magulə ntó, misólúgú mí məcəxé myəng mí də nyín námá ja bwá də faas isâ í mabéxé nə isâ í nkám yí. ¹⁶ Sâ í bá nyín ná ngəng jwów lú sémyé mílású yí wáni. Nacé, Jəjə Kéel mə ngá bwiing yí ngá cı ná, jwów dəngú, Zembî mə bá nti *Křst Yésus zə jaaw nda mítédúgá mísé búúd ishwoo mímwə dí ná.

Oyúden bwá á sá malwə

¹⁷ Wo muud jí nə jínə ná *Yúden yé, wó má jéég kwon *mbwoomb məcəxé dî, wo ngə nwa gúmá nacé wo mpúlə fwámé Zembî. ¹⁸ Wəe wo mpú sá Zembî wəngú ngá jii yí, mbwoomb məcəxé í ngá ntəg sá ná wo mpúg də féesh sá jí nə mfíí yí. ¹⁹ Wəe wo ngə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy lwólə wəancím-ncím zhíí, wo ngə fəen bəng bí yídúgúđ wá mənkenya. ²⁰ Wo ngə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy jígúlíle ílad, ná wo jí yígúli ikúkágá, ná mbwoomb məcəxé í má sá ná wo mpúg obábálé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ka jígúli wóméfwó nacé jí? Wo wá ngá cündə ná buud bwá nda júwo, nji wəe ka ngə júwo nacé jí? ²² Wo ngə

2:1 Sôm 50.16; Mat 7.2 2:4 Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15 2:5 Iza 2.11-21 * 2:5 Məkál mə mítəng má cı na ná: wo ngaan ná wo acéndé bəw-bəw kuú njənd wó. 2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27
2:11 Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 2:12 Mat 7.21 2:16 2.6; 1Kr 4.5 2:17 9.4; Iza 48.1
2:19 Mat 15.14 2:21 Mat 23.3-4; Yúá 7.19

ci ná buud bwé nda sá mínwomb, ká nácé jí wé ngé sá yí? Wo ngé mpii ozembî ó áyadúg, nácé jí wó ngé júwo isâ í ózembî bɔɔng yí? ²³ Wo ngə ɲwa gúmá ná wo mpú mácxɛ, wo ngé nyiŋgə caam mwo; caamúlə wó ngé caam mwo ni, wo ngə júwo Zembî gúmá jé!

²⁴ Wo má dúg í? Kálad Zembî ngə ci ná: «Bí ngə sá ná ikúl ishús í ngəg nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bæ ná ábiwáág jí nə mfií shú dwô dí ja wó bɛ mbwoomb mácxɛ yí. Wó ká yida ngə caam məcxɛ, wo bæ námá mísh má Zembî dí nda muud cúgɛ síyá ábiwáág yé. ²⁶ Nji, ɲkí muud cúgɛ síyá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb mácxɛ, a bæ mísh má Zembî dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyá áshígɛ byél kúl búúd í də síya ábiwáág dí yé, ɲkí nywáá ngə bɛ məcxɛ, a bá sámb wo milású. Nácé wo aŋgɛ nə cəgə nda mácxɛ mə jí ná, í ɲjúl ná wo jí nə məcxɛ micilyá, wo námá nə ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bələ Yúden cúgɛ ɲi síyálə íyuuɡ, ábiwáág kú bæ ɲi nyɔɔŋg bwé sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyɔɔŋg nyə á má magulə cəg Yúden nyádí tédugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyɔɔŋg nyə á má síy lám dí cwú yé; nyāŋ má zhu wé ɲkɛŋkɛ Shíshim, kú bæ nácé muud ngələ bɛ məcxɛ. Fwámé Yúden jí nyɔɔŋg mə ɲwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bæ mísh má búúdad yé.

3

Tútəlí muud cugé shí gaád

¹ Ká ɲkí ntó, *Oyúden bwé ntɔ bóól búúd nə nyáyé zhí? Ábiwáág jí nə wáyé mfií? ² Tɔɔ nyáyé zhíd, tɔɔ nyáyé di, Oyúden bwé ntɔ. Bwé ntɔ nácé, í tééd fwo bæ ná, bwé wé Zembî nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jí? ɲkí bóól Oyúden bwé á bæ kú bɛ mícxɛlá myá bəñŋ Zembî, yə sá jɔɔŋg wé í é sá ná Zembî bəg kú ná bɛ iciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cúgɛ nə ɲkul bæ ntó! Buud bwé jəlá nə mpu ná Zembî má

də ci ɲi obúbálé, buud bəsh bwé ɲjúl obwiŋgye ó íjɔ́. Sâ jɔɔŋg wé jí cilyá Kálad Zembî dí yí, ná:

Buud bwé jəlá nə mpu ná

iciyá byô bí ɲi obúbálé;

ɲkí bwé tál wo kɔɔd dí, wo ntɔ.

⁵ ɲkí olíŋgɛ búsu bwé də sá ná otátəlí ó Zembî* bwé mpúg nyín, sá ka ci cínɔŋg ná jí? Ye sá é ci ná Zembî má də námá sá ócícéndé ja á də lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cúgɛ nə ɲkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembî ka sámb búúd milású ntúdelé?

⁷ «ɲkí íjɔ́ byām í də sá ná obúbálé ó Zembî bwé búlug mpu nyín, mə é ka nyiŋgə ɲwa mábɛxə mə *sám na ntúdelé?» ⁸ Muud jí nə ɲkul ci na ná: «Sá sáágá məbôw, məbôw mɔɔŋg má wéeshálíg mənywa?» Bóól búúd bwé ngé ntáma mə jínə wá, bwé ngə ci ná mə á ci ntó. Zembî mə bá yə bwo intúgálí í jəlá yí.

⁹ Sá kág ci ná jí? Ye sá Oyúden sá ngə ntɔ bóól búúd nə nyúl zhí? Cwú! Sá ngə kúnəw lwágulə ná buud bəsh básə mányámá má mísámád, buud bəsh tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogurêk. ¹⁰ Sâ jɔɔŋg wé Mícilyá mí ngé lwágulə kúl mí ngé ci ná: Kú nə muud jí tətəlí, kú nə tɔɔ ɲgwúd.

¹¹ Kú nə muud jí nə fəg, kú nə muud ngé sɔ́ Zembî.

¹² Buud bəsh bwé á má wú zhíd bəsh bwé mú ngə cwagəwa ntó, kú nə tɔɔ ɲgwúd jí nə jɔ́ lám, kú nə tɔɔ ɲgwúd nə ɲgwúd.

¹³ ɲkwóóminá jáŋ jí nda shwəŋ í má bāŋ yí.

Júm dán í wéeshálí ɲi məshigə, Sâ í wú bwo mpásə ijá í mpu yí jí nda məjə mə nywā.

¹⁴ Məzhúŋgúlú nə iciyá í ófimál í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Məkuú má cáás bwo shí ɲi kələ gwú búúd.

¹⁶ Kúl jəsh bwé kə yí,

bwé ngə gwílyə mənywa mə búúd,

2:24 Eze 36.20 **2:25** 1Kr 7.19; Gal 5.3 **2:26** Gal 5.6 **2:28** 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11 **3:2**

9.4; Sôm 147.19-20 **3:3** 9.6; 11.29; Ilŋ 23.19; 2Tm 2.13 **3:4** Sôm 51.6 **3:5** 9.14 * **3:5** Mbií Zembî má də ci ná muud jí tətəlí muud yí. **3:8** 6.1 **3:9** 1.18-2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1-3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7-8

ngə nyasulə buud mántágalad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhíí mətəla.

¹⁸ Bwá abwélé bə nə tádúgá ná bwá fúndə Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jêsh *mbwoomb mácɛɛ í ngə ci yí, í ngə dúgya nə buud bwá á yéyow mbwoomb mácɛɛ wá. Jí ntó shú ná muud bág kú bēny mpu, í mpúyág ná buud ɔ shí mishwun bēsh bwá á má byaagalə mísh má Zembî dî. ²⁰ Gwá wá jí ná, muud tɛem sá mísóólúgú mácɛɛ má ngə jî myá, Zembî nyə abáɛ ci ná muud wəɔngú jî tútəlí nəcə ntó. Nəcə mácɛɛ mäsə yidá bə shú ná muud mpúg ja á má sá sám yí.

Búgúlálə Yésus-Krîst wá í sá ná muud nyínúg tútəlí

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya otútəlí bé, kú ciingya mbwoomb mácɛɛd. Mbwoomb mácɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí ngə yida bwiing otútəlí Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Krîst yé, Zembî ci ná a jî tútəlí muud. A də sá ntó nə muud yêsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcə buud bēsh bwá á má sām, ná ndéé milwanə mí Zembî mí á má wú bwádí ícugud. ²⁴ Njî, Zembî nywáá, má ci ná búsə otútəlí ɔ búúd. A má ci ntó ashwâ nə jə lâm jé, nəcə shwiy má *Krîst Yésus í yîl bwo mányámád. ²⁵ Yésus-Krîst wá Zembî nyə á yána tâŋ cúdú məzán yé, shú ná mácií mé má shwíyagú, muud mə búgúlá nyə yé bág nə ijuugá í *mísám. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə ná a jî tútəlí nəcə nyə á ngə bíd misám búúd bwá á ngə sá yág ja Zembî nyə á ngə ná jísow yí. ²⁶ Nyə á ngə jísow ntó a ngə mpu ná Yésus mə bá zə bə *líim ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy mə Yésus dí ná a jî Zembî á otútəlí. Gwá wá á má sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəɔngú jî tútəlí muud.

²⁷ Ká muud jî nə ŋkul ŋkēny nyúúl na nə nyáyé zhíí? Kú nə təɔ zhíí.

Nəcə jî? Nəcə, bɛɛlə mácɛɛ dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sá ngə táduga ná Zembî má də ci ná muud jî tútəlí muud ja múúd wəɔng mə búgula yí; í ádé bə nəcə ngələ sá mísóólúgú mácɛɛ má ngə jî myá. ²⁹ Ye Zembî jî njî Zembî *Oyúden? Ye a cugé námə Zembî á bóól búúd bēsh í? Haaw! A jî námə Zembî á bóól búúd bēsh. ³⁰ Nəcə Zembî jî njî ngwûd. Nyə wá má bá ci ná buud ɔ ábiwáág bí otútəlí ja bwá búgula yí. Nyə námə wá má bá sá ná, búúd bwá cugé búúd ɔ ábiwáág wá bwá ká búgula Yésus í, a ci ná bwá músə otútəlí ɔ búúd. ³¹ Ye ntó jî ná sá má jimbál *mbwoomb mácɛɛ nəcə búgá? Mbô! Í cugé ntó! Sá ngə yida mpu tâl mbwoomb mácɛɛ fwámé céd.

4

Búgá má Aburaham jísə sá yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú má dá *Aburaham? Mbēn yé í á sá ná a bág nə jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham jî tútəlí muud nəcə mísóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhíí ná a ŋkényág nyúúl; njî a kú ŋkēny nyúúl mísh má Zembî dî. ³ Ká Kálaad Zembî ngə ci ná jí? Nğáá a ngə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembî,
Zembî mú lə nyə búgá jé jəɔngá,
a mú ci ná Aburaham jî tútəlí muud.

⁴ Sá má mpú ná muud mə sá gúl séy yé má də ŋwa myána; myána myəɔng mí cugé ná bwá sá nyə mpaam, mísə sâ bwá mbíd nyə yí. ⁵ Njî, Zembî má də sá ná muud jí kú bísh nyə yé bág tútəlí muud. Muud má jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya mísóólúgú. Muud mə mágúlə ntó yé, Zembî lə nyə búgá jé, a ci ná a jî tútəlí muud. ⁶ Ntó wá *Dávid ngə lás ja á ngə bwiing mənywa má múúd jí ná Zembî nyə alóyé nyə mísóólúgú, á yida ŋwa nyə ná tútəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə á ci ná:

3:18 Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 **3:21** 1.2, 17 **3:22** 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19 **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** məcíí: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbá 1.5; 5.9 tútəlí: 1.17; 3.3-4 **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2
3:28 Gal 2.16 **3:29** 3.22; 4.11-12 **3:31** 6.15; 8.2-4 **4:2** Zhk 2.21 **4:3** Mət 15.6; Gal 3.6; Zhk 2.23 **4:6** Sôm 32.1-2

Buud Zembî má juu nə fúlú nyáŋ a kú
bîsh mǎcǎǎ wá,
á má jímbal *mísám myáŋ wá, bwé má
jəla.

⁸ Muud Cwám̄ba má bæ kú ná kwo lǎ
*sám yé yé, má jəla.

⁹ Jəlalə wəŋg, ye wúsə nji shú buud
ǎ ábiwáág, yé wí námə shú búúd bwé
cúgə nə ábiwáág wá? Gwágúgá nə
sə ŋgə ci ná: «Zembî nyə a dág búgə
má Abərahā, a mú ci nə a ji tətəlí
muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembî nyə á ci nə
Abərahā ji tətəlí muud yí? Ye í á bæ
Abərahā má shîn síya ábiwáág, ye a
kú fwo síya? Í á shígé bæ a má shîn síya,
í á bæ a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lág
ábiwáág tâŋ məyigyé lwólə nə Zembî
nyə á ci nə a ji tətəlí muud. Zembî nyə
á ci nə a ji tətəlí muud nəcé búgə nyə
á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí.
Ntó, Abərahā nyə á ka zə bæ sóŋgú
á buud bēsh bwé búgúlá Zembî nda
nyə kú síya ábiwáág wá, nəcé Zembî
mə lǎ bwo búgə jáŋ, a mú ci nə búšə
otətəlí ǎ búúd nda Abərahā. ¹² Bəŋg
bwé má síya ábiwáág wá, bwé ka bɛ
kuú njəond sóŋgú wúsú Abərahā
nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí,
Abərahā ji námə sóŋgú wáŋ.

¹³ Zembî nyə á kaag Abərahā
bónŋ mpwəŋ buud nyé nə bwé wá
bwé bá bæ nə shí nyēsh. Í a shígé bæ
nəcé Abərahā mpúlə bɛ mǎcǎǎ; í á bæ
nəcé Abərahā nyə a búgula, Zembî
mú ci nə a ji tətəlí muud. ¹⁴ Í ká bæ
nə buud bwé ŋgə bɛ mǎcǎǎ wá, bwé wá
bí nə kəw lú ísá Zembî nyə á kaag yí,
mpu nə búgə í má bæ kú nə mfíí, ŋkaagə
kú nyiŋgə bæ sá múúd mə wímbé nə
kənd lâm yí. ¹⁵ Nəcé mǎcǎǎ wá má də
sá nə mpimbə má Zembî í bíí g muud;
mǎcǎǎ má á mbəm bæ kú bæ, caamúle
mǎcǎǎ kú námə bæ. ¹⁶ Gwé wá jí ná,
búgə wá í é sá nə muud lógúg mənywa

Zembî nyə á kaag má. Í bá ntó shú nə
mpaam má Zembî í mpúyúg, ŋkaagə í
mú bæ nə mfíí shú mpwəŋ buud má
Abərahā nyēsh. Mfíí wəŋg í cúgə
nji shú bəŋg bwé á lág *mbwoomb
mǎcǎǎ wá; wúsə námə shú bəŋg bwé
ŋgə búgula nda Abərahā sóŋgú á sá
bēsh wá. ¹⁷ Sá jəŋg jíšə Mícilyád ná:
«Mə a sá nə wo bág sóŋgú á ncúlyá
ikúl nə ilwəŋ.» Abərahā ji sóŋgú
wúsú mísh má Zembî nyə á búgula yéd,
Zembî má də gwúmashi mímbimbə, də
sá nə sá í cúgə yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í
á bæ nə muud kú ná bwánd nə búgə
yí, Abərahā nywáá nyə á ŋgə gwaa
kənd mísh nə búgə. Nyə a búgula
Zembî, a músə bæ sóŋgú á zhwo g ikúl
nə ilwəŋ. Mícilyá mí ŋgə ci ná: «Bímbí
ni wá mpwəŋ buud nywó í bá bæ yé.»
¹⁹ Ná ndéé, Abərahā nyə á bæ nə
mimbú kúnə-kúnə nə təd, a ŋgə mpu
nə nyúúl má shîn kə nyə, mudá yé
*Sara njúl kundú. Nji, Abərahā nyə
á tɛem ŋgə dág isá íni ntáni, búgə jé í á
shígé shímba. ²⁰ Búgə í á shígé fúfə nyə
ná a shwána ŋkaagə má Zembî. Búgə
jé í á yida ləlushi nyə, a mú yə Zembî
gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindí nə ncindí
nə Zembî ji nə ŋkul mə sá sá á má kaag
yí. ²² Sá jəŋg wá ciyá jí ná: «Zembî
mú lǎ nyə búgə jé jəŋgú, a mú ci nə a
ji tətəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə ci ná:
«Zembî mú lǎ nyə búgə jé jəŋgú» ni, í
cúgə nji shú má Abərahā nyəmǎfwó,
²⁴ wúsə námə shú dúsú. Zembî mə bá
námə lǎ sá jíšú búgə, sá bēsh buud sá
ŋgə *magulə ná Zembî nyə a gwúmashi
Cwám̄ba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcé Yésus
nyə á kaanz zə cé íwushí bíšú, Zembî
nyə a gwúmashi nyə shú nə sá bág
otətəlí ǎ búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambula

4:11 Mət 17.9-11; Gal 3.7; Rom 2.28-29 **4:12** Mat 3.9 **4:13** Mət 12.7; 22.17 **4:14** Gal 3.18
4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19 **4:16** Gal 3.7 **4:17** Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19
4:19 Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza
53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembî má ci nə sá mú otətəlí ǎ búúd: 3.25-26 **5:2**
mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgə: Rom 3.23; 5.2;
8.17-18 mǎŋkəŋəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1

1 Nə ndeé, nda Zembî má ci ná sá mú otútəlí ɔ búúd nəcé búgə ná, mpwogé músə mpádúgá sánŋə Zembî nəcé Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst. 2 Ntó, nda sá bí nə búgə ná, sá mú nə zhií ná sá ciingya wə Yésus ná ndeé kə bwəma nə mpaam má Zembî. Mpaam nyɔɔŋg dí wə sá ŋgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sá ŋgə ntāg cugə milúu ná sáŋ nəcé sá ŋgə bwánd nə búgə jēsh ná sá má bá námá ŋkənəwa mən̄kənəwa má Zembî. 3 Sá má bul nyingə bə nə milúu ná sáŋ ja *incwaw í ntug í ŋgə bíí sá yí, nəcé sá má mpú ná incwaw í ntug í jígúlí sá ná sá bég nə zény kálə shwóg. 4 Muud nyə á má jíg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná du búla ja mábwábúlán má é du wóos nyə yí; bələ kú búla wəŋgú í mú sá ná a mpúg ŋgə bwánd nə búgə. 5 Sá ábúlé sám̄ba nə bwándúle sá é bwánd ntó yí, nəcé Zembî nyə a má yə sá Nkəŋkə Shíshim ná a ŋgəg nə myeeg sá ceelí mílámád.

6 Kríst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cəɣlə yííd, ja sá á bə ná itag-bwool yí, ja jəŋg wə *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bísh Zembî wá. 7 Muud cugé nə ŋkul mpu magalə ná a yə jilá má tútəlí muud; muud ji nə ŋkul yə jilá mə múúd ji fwámé múúd yéd. 8 Zembî nywáá ŋgə yida lwágulə ná á ceel sə. Ndəm á ceelí jəŋg nyí ná Kríst nyə á zə yə jilá jísúd sá njúl ná ósól ɔ *mísám. 9 Nkámúsá ná Yésus fwó sá ntó sá njúl osól ɔ mísám, ŋkəmusa nə ja məcii mé má má sá ná Zembî cíg ná sá bí otútəlí ɔ búúd ga; ŋgaá ná nyə é ka sá ná sá fáámugí nə mpimbə má Zembî í ŋgə zə yí? 10 Zembî nyə á nti mwān yé zə yə shú ná shwiy dé í sáág ŋkwambulə mpádúgá sánŋə. Nkámúsá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhízhíŋ myé yí, ŋkəmusa nə ja sánŋə mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcé Kríst ŋgə cugə. 11 Jēsh námá dí cí. Sá búsa nə milúu ná sáŋ nə Zembî shú má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sánŋə Zembî bég mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábē

12 Sā má ŋgə ceel ci yí ji ná *sám í á zə shí mishwun nəcé muud ŋgwūd, sám wəŋgú mú julə shwiy; shwiy mú kala nə búúd bēsh, nəcé buud bēsh wə bwə á sá sám. 13 Shúshwóógú ná Zembî zəg yə Moyíz məcəɣ, sám í á bwey du bə shí mishwun; nji, Zembî nyə a shígé fwo du lə búúd misám nəcé məcəɣ kú fwo bə. 14 Nji, té wúlə wəla má Adam zə wóos wəla má Moyíz íí, shwiy í á ŋgə bii buud bēsh tɔɔ buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamúlə məcəɣ Adam nyə á caam yí.

Adam nyə jisə vugali mə múúd nyə á jəla nə zə yé. 15 Sá cugé nə ŋkul yūga íwushí í Adam nə yána má Zembî. Jí ná, íwushí í Adam muud ŋgwūd í á sá ná zhwog buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam má Zembî í ntə mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúu má Yésus-Kríst muud ŋgwūd yí í bul bə nə mfíí. 16 Məma salanē jisə mpádúgá sá Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sóólúgú íwushí í múúd ŋgwūd í á sá yí. Nəcé, sémyé í á bə iwushí í múúd ŋgwūd yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intágúlí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwə má sá mísám ná sá sá sá yí, yána má Zembî dáá í má yida sá ná buud bwə bég otútəlí ɔ búúd mísh méd. 17 Jí ntó, íwushí múúd ŋgwūd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bēsh. Nji, Zembî má sá búúd mbiya məma yána lúu má Yésus-Kríst muud ŋgwūd dí; a má sá bwo mən̄ywa, a sá ná bwə bég otútəlí ɔ búúd. Bwə bá cugə nəcé *Kríst, bənŋə ka bá bə mící.

18 Nda í ká bə nə wusúlə múúd ŋgwūd nyə á wush yí í á sá ná buud bēsh bwə bég nə intágúlí ná, ntó námá, Zembî nyə ci ná buud bēsh básə otútəlí ɔ búúd nəcé sóólúgú tútəlí muud ŋgwūd nyə á sá yí. 19 Námá nda búúd bēsh bwə á má bə ósól ɔ mísám nəcé sóólúgú málwə múúd ŋgwūd nyə a sá yí ná, ntó námá wə zhwog buud bwə bá

5:3 Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 5:5 8.39; Sôm 22.6; Heb 6.19 5:6 1Pr 3.18 5:8 Yuá 3.16 5:9 1.18; 1Te 1.10 5:10 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 5:11 8.31 5:12 Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10 5:13 4.15 5:14 1Kr 15.21-22, 45-49 5:17 bənŋə ka bá bə mící: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbá 20.4, 6

bə ótátəlí nəcə sóólágú mágwág múúd
ngwûd nyə a sá yí.

²⁰ Zembî nyə á wá *mbwoomb
mácɛɛ shú ná iwushí í mpyáánzág.
Ná ndeé, kúl sám í á mpyáánz yí,
mpaam má Zembî í á nyingə mpyáánz
ntə iwushî. ²¹ Mpaam má Zembî í á
mpyáánz ntə iwushî shú ná, nda sám
í á ngə jwə, í dúgə sá ná buud bwə
bwámag nə shwiy ná, mpaam má
Zembî í jwəg ja gaád, ngə sá ná buud
bwə bəg otátəlí ɔ búúd; ná ndeé, sé mú
nə ŋkul jee lág cug á kandugə kandugə
lúu má Cwamba wúsá Yésus-Krîst dî.

6

*Sá búsə mimbimbə shú sâ í dúgyá nə
misám yí*

¹ Shé kág ci ná jî? Ye shé má jəlá nə
ngə kə nə *misám shwóg nə shwóg shú
ná Zembî ngəg nə bul nyingə sá shé
mpaam? ² Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó!
Shé á má yə, shwiy dɔɔng í á má sá ná
shé béégyág nə misám; shé é ka nyingə
ngə cugə misámúd na ntudele? ³ Ngaá
bi mə mpú ná sé bēsh buud sá á ngə
duwan tɔŋ buud ɔ Yésus wá, sá á má
yə námə nduwán wɔɔngúd? ⁴ Ntó jî ná
duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sánɔŋ
Yésus sé mú dɔw. Ntó má ké ná, nda
ŋkúl áyíyáág má Sóóŋgú í á gwúmushi
nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug
ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ŋkí sá má ci ná
shwiy dé í músə shwiy dúsá, gwúmúlə
yé í é bə námə gwúmúlə wúsá. ⁶ Shé
kágá mpu ná mbií búúd shé á dɔ fwo
bə yí í á bə mbádúgá nə *Krîst ja nyə
á yə kwolós dí yí. Í á sɔy ntó shú ná
ŋkul misám mí á dɔ bə nə ndí shédí
mílâm dí yí í shínúg kandugə, shé wúg
mənyámá má misámúd. ⁷ Mpugá nə
muud má yə yé, misám mí ányíngéyé
ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sánɔŋ Krîst sé
á yə ná, sé má tédúgá nə sánɔŋ sé é
cugə námə. ⁹ Sá má mpú ná nji Krîst
nyə a gwúm yí, nyə abúle ná nyingə
yə, shwiy í cugé ná nə ŋkul bií nyə.

¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág
nə misám ja ngwûd á kandugə; cug á
ngə cugə yí jísə shú má Zembî. ¹¹ Námə
mbií ngwúd wɔɔngú, bi má jəlá nə ŋwa
bímfwó ná bi á má yə, shwiy dɔɔng í
á má sá ná bi béégyág nə misám; nji bí
ka ngə cugə shú má Zembî, kwonə má
Yésus-Krîst dî.

¹² Sám í á jáláyé ná nə nyingə jwú
ná mənyúúl mún má bá yə máni; mbô,
*sám í á jáláyé ná nə sá ná bi dúg ngə bɛ
iyéesh ya mənyúúl mún. ¹³ Kúgá ná dɔ
balan nə ikúl í nyúúl bín dɔ sá olíŋgí
námə nda bí bí ná málwáá má misám.
Yidagá yə Zembî mənyúúl mún nəcə
bi a shí yə, ná ndeé bi mú gwúm. Ntó,
balanugá nə ikúl í nyúúl bín dɔlə sá
ótátəlî. ¹⁴ Sám í abúle ná nyingə jwú nə
bî; nəcə bí cugé ná íjwúga í mácɛɛd, bi
búsə mpáam má Zembî dî.

Sá búsə mikwám mí cug á tətəlî

¹⁵ Ntó wə jî? Sə sáág *misám nəcə
sé músə mpáam má Zembî dí, kú ná
bə íjwúga í mácɛɛ dí? Mbô! Í ajáláyé
nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí
má ká yə múúd mənyúúl ná bi é dɔ
sá nyə mágwág, bí shwal bə málwaa
mé? Bi búsə málwaa má múúd bí má sá
mágwág nə ndí yé. Bí má ká bə málwaa
má misám, misám mí kwaamb bí
shwiy; bí má ká bə málwaa má Zembî,
Zembî ci ná bí bí otátəlî ɔ búud. ¹⁷ Akíba
nə Zembî nəcə yág íí, bí á dɔ bə málwaa
má cug misám; nji ja gaád íí, bi a má
kənd mílâm mín myēsh njígúlá í ngə
jígúlow buud bēsh yíid, njígúlá bí á
lág yí. ¹⁸ Bi a má shwub nə misám, bi
músə málwaa má cug ótátəlî. ¹⁹ Mə lás
ná zhizhe lásúlə á buud nəcə bi ádɛ lɛɛl
gwág. Mwôw má mpús íí, bí á dɔ balan
nə ikúl í nyúúl bín dɔ cugə nda málwaa
má misóólágú mí ádɔdaná, málwaa má
cug á kú bísh mácɛɛ; zhúgúlá a cínɔŋgú
í á bə ná bi á dɔ sá Zembî málwə.
Jaá gaád íí, ságá ná ikúl í nyúúl bín
í bəg málwaa má cug ótátəlî; zhúgúlá
a cínɔŋgú í é bə ná bi é ngə cugə cug

5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr
3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24 6:9
Mis 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18 6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24 6:12 12.1 6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6
6:15 6.1 6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19 6:17 Yuá 8.32 6:18 8.15; 1Pr 2.24

Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á ðu bæ mälwaá má mísám yí, í áshígé ðu bæ bí yímbúli ná bi kándug milâm ótútáli ðí. ²¹ Wáyé mfií bí á bæ nə ndí ja jöng yí? Ngaá bi mú ðu gwág mísóólúgú mín shwôn, nəcé mí á ðu bæ myöng mi kánd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî má yíl bí mányámá má mísámád sá ná bi bág mälwaá mé ná, bi mú ngə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywáá mə yə múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwonj mə Cwámba wúsú *Kříst Yésus ðí.

7

Sá ngə sêy nə Zembî mbií ágúgwáan

¹ Bwaanj, ja má ngə lás nə bí yí, mə mpú nə mə ngə lás nə buud bwə mpú məcəx wá. Ngaá bi mə mpú ná məcəx má ðu jwú nə muud nji ja múúd ngə ná cugə yí? ² Nda mudá, nkúmba cəx í ngə laad nyə nə ngwúm yé té wêsh ngwúm ngə ná cugə yí. Nji, ngwúm má ká yə, cəx ðöngú kú ná bii múdá. ³ Ntó ji ná, múdá má ká ntə wúl njów báád ngwúm ná nə mísh í, bwə jəw nyə nə mudá minəmb. Nji, nkí ngwúm má yə, cəx kú ná nyngə bii múdá; á ká ntə wúl njów báád í, a kú bæ múdá minəmb.

⁴ Bwaanj, jí námə mbií ngwúd wöngú shú ðán, bi músə buud ɔ *Kříst, sá jöng í á má sá nə bi bág mimbimbə shú sá í ðúgyá nə məcəx yí. Bi á má ntə məbwə má múud shúsúð, múúd nyə a gwúm yé. Í á sêy ntó shú ná shé wúmáğ Zembî mpumá*. ⁵ Nəcə, ja shé á ngə ná bə iyéesh í cug múúd yí, məcəx má á ðu shwambulə bów-bəw iyéesh bísú. Bów-bəw iyéesh bísú byöngú wə í á ðu ngə sêy sádí íkúl í nyúúlúð, mpúmá a cínəng nyə á bæ nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í ðúgyá nə məcəx má á ðu bii shé

mikwám má; ntó, shé má wú mikwám myöngúð. Shé mú mälwaá má Zembî mbií ágúgwáan Nkənkə Shíshim ngə lwágulə shé yí, kú ná bæ mbií á yəg shé á ngə bə məcəx nda mäsə cilyá ná.

Ká məcəx má ngə kwínd ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Məcəx má má yidá bæ *sám? Mbə! Í cúgé nə nkul bæ ntó! Nji, məcəx má á mbəm bæ kú bæ, mə a shígé nywá mpu sá bwə jów ná sám yí. Nəcə, cəx í á mbəm bæ kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá nkán», mə a shígé nywá mpu sá bwə jów ná iwímbúg yí. ⁸ Sám í á ngə zhí na mpéndí níð, í mú sá nə mə téédúg ngələ wímb isá mimbii mimbii. Məcəx má ká bæ kú bæ, sám má yə. ⁹ Té wêsh má á ngə ná bæ kú mpu məcəx yí, mə á ngə cugə. Ká, nji má á ka zə mpu mpéndí yí, sám mú bñn lúu, ¹⁰ mēē mú yə. Mpéndí í á bæ ná í kwáambug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sám í á ngə zhí mpéndí, í mú jwángulə mə nə ndéé í mú gwílya mə.

¹² Sá ngwúð, məcəx máá mäsə nkənkə sá, sá məcəx má ngə jii yí í njúl námə nkənkə sá, í njúl tátáli, nkí nywa. ¹³ Ká, ye sá ányunywaá í má yida bæ sá shwiy shú dáamə? Mbə! Í cúgé ntó! Jí ná sám í á yida ngə zhí sá ányunywaá dí ná í zə gwílya mə; ntó, mpéndí í mú sá nə sám í mpúyúg, í mpúg námə nyín nə wúsə mbíya bów-bəw sá.

Cug mísám í ðu wá múúd mányámáð

¹⁴ Haaw. Sá má mpú nə məcəx mäsə sá á *shíshim, mēē mə ngə ná bə iyéesh í cug múud, mə jí kwám á *mísám. ¹⁵ Sá gwáméfwó má ngə sá yí, mə anjé nə wámbulə gwo. Mə anjé nə sá sá má céél sá yí, nji sá má ngə mpii yí, gwə wə má sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bæ nə sá má ngə sá yí mə anjé nə cēēl gwo ná, mə má ka ðúg ná məcəx mäsə jəjə sá. ¹⁷ Ntó, mēē ná dí ngə sá isá má ngə sá yí, jisə sám í njúl mə nyúúlúð yí. ¹⁸ Mə mpú búbalé ná nkul mə sá mánywa yí í cúgé cug

6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15 **6:23** 5.21 **7:2** 1Kr 7.39 **7:4** 6.4; Gal 2.19 * **7:4** Mpumá nyöng wə misóólúgú. **7:5** 6.21 **7:6** 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 **7:7** 4.15 **7:7** Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 **7:8** 1Kr 15.56 **7:9** 5.13 **7:10** Ləv 18.5 **7:11** Mət 3.13 **7:12** 1Tm 1.8 **7:14** Sòm 51.7
7:15 Gal 5.17 **7:18** Mət 8.21; Flp 2.13

múúd jâmud. Yéesh nā yéesh jâḥ wá má jí nā ḥkul gwág yí; nji, kú nā ḥkul má sá mánywa má ḥgá cēel sá má. ¹⁹ Ntó jí ná, mánywa má céél sá má, má asáyé mwo; nji mabôw má acéélé sá má, má yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bā nā má ḥgá sá sâ má acéélé yí ná, má dí ḥgá sá isâ, jisā sām í njúl má nyúúlád yí.

²¹ Mā má ka kwey ná nyúl ḥkúl nyísā mádí cugud; ḥkul nyōḥg wá í dū sá ná, ja jēsh má céél sá mánywa yí, má yida sá mabôw, ²² í njúl ná má ḥgá gwág nywa mæcēḥ má Zembî mádí lâm dí cwû. ²³ Nji má má kwey ná nyúl ḥkúl nyísā má nyúúlád í ḥgá lumbuli nā isâ téduga wâm í ḥgá magulā yí. Ḥkul nyōḥg í ḥgá sá ná má bég kwám á ḥkul mísám mí nā ndí mádí íkúl í nyúúlád yí. ²⁴ A ḥkúnkwōḥlā má e! Nyúúl ga í ḥgá kē nā má shwiyud. Zā e bá yíl má mága mányámád e? ²⁵ Yé Zembî, akiba nā wo kwōḥ má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fūg nyâm í ḥgá sá ná má bég lwaá lú mácēḥ má Zembî, iyéesh byâm byâḥ í ḥgá sá ná má bég lwaá lú ḥkul mísám mí nā ndí yí.

8

Shíshim má Zembî wá ḥgá kyey nā mbúgula

¹ Ntó, jaá ga dí, buud bwá mú buud ó *Kríst Yésus wá bwá anyíḥgáyé ná kwo bwāma nā intágulí í *mísám. ² Ḥkul Ḥkēḥkē Shíshim jí nā ndí yí í má yíl wo mányámá má mísámúd, wo abúlé ná kwo yā shwiy lú mísám, nācé ḥkul nyōḥg wá í dū yā múud má Kríst Yésus cug. ³ Mæcēḥ má Moyíz má á shígé bā nā ḥkul sâ ntó nācé cug múúd í cugé nā ḥkul bē mwo. Nji, Zembî nyā a shí sâ; nyā á nti Mwân yé zā jímbal búúd mísám. Mwân mú zā ḥwa nyúúl búúd ó mísám bí nā ndí yí, ná ndéé Zembî mú yā nyúúl nyōḥgú intágulí í mísám. ⁴ Nyā á sâ ntó shú ná shé bég nā ḥkul

mā bē otátelí bēsh mácēḥ má ḥgá jí wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ḥgá kyey nā shé, í é bā Ḥkēḥkē Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ḥgá kyey nā ndí wá, isâ í cug múúd wá bāḥ bwá dū tâl shwóg yí. Bōḥg Ḥkēḥkē Shíshim ḥgá kyey nā ndí wá, bwá dū tâl isâ í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá ná muud mā bē iyéesh í cug múúd yé, mēshíné mé mása nji shwiy*, í njúl ná muud mā bē iyéesh í Ḥkēḥkē Shíshim yé, mēshíné mé mása cug, nyā é cugā ná shē. ⁷ Nācé wálā lúú iyéesh í cug múúd dí wúsā ifamuga ḥgólā fūm Zembî; í aḥgē nā sá mæcēḥ má Zembî mēgwág, í cugé námā nā ḥkul bwelē sâ mwo mēgwág. ⁸ Buud bwá ḥgá bē iyéesh í cug múúd wá bwá cugé nā ḥkul nywa Zembî lámád.

⁹ Ká bí bá bí aḥgē ná bē iyéesh í cug múúd, bí mú ḥgá bē Ḥkēḥkē Shíshim, nācé a njul bí mányúúlád. Muud cugé nā Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst njul bí mányúúlád ná, mányúúl mán má é tēem ḥgá yā nācé mísám, *mishíshim mín mí é ḥgá ḥwa cug† nācé Zembî nyā a má cī ná bí músā otátelí ó búúd. ¹¹ Ḥkí bí bí nā Shíshim má Zembî muud nyā a gwūmūshi Yésus yé, mpugá ná nyā e bá námā sá ná Shíshim yé wōḥgú í gwūmūshíg mányúúl mán mā shwiy mání.

¹² Nda jí ntó ná, bwaḥg, mpugá ná shé búsā nā mpwálā, nji kú bā mpwálā ná shé ḥgág nā nyíḥgā bē iyéesh í cug múúd. ¹³ Nācé, bí má ká ḥgá bē iyéesh í cug múúd íí, bí mā bá yā; bí má ká yida ḥgá sá ná Ḥkēḥkē Shíshim ḥgág nā gwílya misólúgú mányúúl má dū sá myá, bí bá cugā. ¹⁴ Mpugá ná buud bēsh Shíshim má Zembî ḥgá kyey nā ndí wá, bwó wá búsā bwân ó Zembî. ¹⁵ Nācé, Shíshim bí á lág yí í cugé *shíshim í sá ná bí bég málwāá, bí nyíḥgā ḥgá cugā cug ífwaas yí. Bí á yida lág Shíshim í sá ná bí bég bwân ó Zembî

7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 **7:24** 1Kr 15.57 **8:1** 1.18; 5.1 **8:2** 3.27; 7.7-11 **8:3** Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 **8:4** 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 **8:6** 6.21; Gal 6.8 * **8:6** 8.6 Wa, shwiy dúsā béégylā nā Zembî, kú bā zhizhe shwiy sá má mpú yí. **8:9** 1Kr 3.16 **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24 † **8:10** 8.10 Ból bwá ḥgá cī ná: «Shíshim má Zembî ḥgá yā bí cug». **8:11** 2Kr 4.14 **8:12** 6.18 **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22-24 **8:14** 1Yn 2.29-3.1 **8:15** Mak 14.36; Gal 4.5-7 ‡ **8:15** Abba: Ciyá nī í kó ná Dā.

yí; Shíshim wɔɔŋg í yá shé ŋkul ná shé kímúg ná: «Abba‡, Dâ!» ¹⁶ Nkɛŋkɛ Shíshim nyɔmɛ́fwó ŋgə námá lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsa bwán ó Zembî búbálé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsa bwán ó Zembî ná, shé búsa námá nə kɔwŋ wá Zembî. Shénôŋ Kríst shé má bá kɔwula mákɔw, ŋkí shé ŋgə námá kɔwula micúŋ myé. Shé ŋgə kɔwula micúŋ myé shú ná shénôŋ bēsh bág ŋkəŋəwə mánŋkəŋəwə mé.

Milwaná myâ mwâw má ŋgá zə má

¹⁸ Jugúlə shé ŋgá jug mwów mága dí yí í cúgé tɔɔ sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ŋkəŋəwəg yí. ¹⁹ Nəcé, Zembî mə bá zə sá ná buud búsa bwán bé wá bwə mpúyúg. Nə ndeé, isâ byēsh Zembî nyá á té yí í ŋgə bwánd sâ jɔɔŋgú nə milâm ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mól mánŋkul má ŋgə lwáfúlə isâ byɔɔŋg ná í ŋgág nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byɔɔŋg dí í á vâŋ ná í ká biil mánŋkul mɔɔŋgúd, Zembî wə nyə a nyasulə byo cínɔŋg. Nji, isâ byɔɔŋg byēsh í ŋgə bwánd nə búgá ná ²¹ dúl jwówúd Zembî mə bá yíl byo lwéfúlí jɔɔŋgúd, nəcé lwéfúlí jɔɔŋg í ŋgə caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínɔŋg yí, í bá ka lág cug fúlí bwán ó Zembî bwə ŋgá cugə yí nə mənŋkəŋəwə bwə ŋgá ŋkəŋəwə má.

²² Sə má mpú ná, zə wós kíkídíga, isâ byēsh Zembî nyə a té yí í ŋgə ná jug, ŋgə leegya nda mudá ŋgá kwiý minú ná a zə byá yé. ²³ Í cúgé námá nji isâ byɔɔŋgú; tɔɔ sá bɔɔŋg Zembî nyə a má yə Shíshim yé tâŋ məkagulá wá, sá ŋgə námá leegya ŋgálə bwánd fwála Zembî mə bá zə təl sá cé bwán bé dí yí, fwála á bá námá zə yíl mányúúl mäsú mányámád yí. ²⁴ Nəcé, Zembî nyə a má cug sá, nji sâ jɔɔŋg í afwóyé ná nyîn, sá ŋgə ná bwánd bwándúg nə búgá. Sâ múúd ŋgá bwánd nə búgá yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sâ sá aŋgə nə dúg yí, sá ŋgə bwánd

gwo nə búgá ná, sá ŋgə bwánd gwo nə jísów.

²⁶ Námá mbií ŋgwúđ wɔɔŋgú, Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə námá kwíínd sá tag dúsúđ; sá ádé mpu sâ í jíí ná sá gwáámbúg Zembî mójəgula mäsúđ yí. Nji, Nkɛŋkɛ Shíshim nyɔmɛ́fwó má də jəgula shú dúsú, də leegya mbií míleegya íciyá í lósú bísú í cúgé nə ŋkul féég yí. ²⁷ Zembî nywáá muud má də bigas ísâ í lâm yé, á də mpu ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim má də gwáámb cínɔŋg yí; nəcé Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə jəgula shú óbúgula námá nda Zembî mə jíí ná.

Zembî jí cugye

²⁸ Sə má mpú ntəg ná Zembî má də sá sâ jēsh í shúgúlág ŋkí nywa shú búúđ bwə céel nyə wá, buud nyə á jŋw téduga yéd wá. ²⁹ Nəcé, buud Zembî nyə á bwey fwo tééd mpu wá, nyə á bwey féésh bwo ná bwə bɛélag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zh-wog omínyəŋə. ³⁰ Buud nyə á bwey féésh ntó wá, bwó wə nyə á jŋw wá; buud nyə á jŋw wá, bwó wə nyə á ci ná búsa otátəlí ɔ búúđ wá; buud nyə á ci ná otátəlí ɔ búúđ wá, bwó wə nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgé nə ŋkul yíl shé cɛəlí má Zembî dí

³¹ Shé kág ná nyingə ci ná jí? Nkí Zembî ŋgə kyem sâ, zə jí nə ŋkul nyingə lúmbəlí nə sá? ³² Nyə a shígé jagulə fwámé Mwán yé, nyə a kɛenzh nyə shú dúsú. A tééd fwo kɛenzh Mwân yé, ŋgá ná nyə é kwádulə yə sá isâ byēsh ashwá? ³³ Zə jí nə ŋkul shwáman búúđ Zembî má féésh wá? Nğá Zembî nywáá nyə a má bwey ci ná búsa otátəlí ɔ búúđ? ³⁴ Zə jí nə ŋkul sámb bwo lósú? Nğá Yésus nyə a shí yə; bul nyingə bə ná, nyə a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə məncwúm, a ŋgə jəgula shú dúsú. ³⁵ Jí jí nə ŋkul sá ná sá béégyág nə cɛəlí Zembî ŋgə cɛəl sá yí? Ye *incwaw í ntug, ye yágúwó, ye cúwúlí, ye zha, ye

8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 **§ 8:17** Kɔw á jɔɔŋg isâ Zembî nyə á kwəməsa shú bwán bé yí. **8:18** 2Kr 4.17 **8:19** Kol 3.4; 1Yn 3.2 **8:20** Mat 3.17-19 **8:23** 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 **8:24** 2Kr 5.7; Heb 11.1 **8:25** 2Kr 4.18 **8:27** Sóm 139.1 **8:28** Zhb 2.10; Ifz 1.11 **8:29** Kol 1.18; Heb 1.6 **8:30** 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 **8:31** Iza 50.8-9 **8:31** Sóm 118.6 **8:32** 5.8; Yuá 3.16 **8:34** 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 **8:35** 2Kr 5.14

məbúwa, ye isâ í áwuwaɣwâ, ye shwiy ná bwá gwú sá? ³⁶ Nɣáá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Shwiy í nɣə wáám̄b sá jwów dēsh nəcə wo.

Bwá dúg sá nji nda itəw

bwá nɣág nə ndí ná bwá ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá nɣə jág bul ntə isâ íni byēsh. Nəcə muud nɣə cɛel sá yé nɣə sá ná sá nɣág nə ntə. ³⁸ Mɛə mə nɣə ntəg mpu búbálé ná gúl sá cúgə nə nɣkul béég sá nə cɛelí Zembî nɣə cɛel sá yí: təə shwiy, təə cug, təə *wəɛnɣəles, təə isâ í nɣə wá buud mányámád yí, təə cug ga, təə jəɔnɣ zág yí, təə isâ í nɣə ntə buud nɣkul yí, ³⁹ təə mənɣkul m̄ə gwów, təə məɔnɣ m̄ə shí, təə gúl sá Zembî nyə a té yí, kú nə təə sá jí nə nɣkul béég sá nə cɛelí Zembî nɣə cɛel sá kwon mə Cwám̄ba wúsú *Kříst Yésus dí yí.

9

Izəɣəyɛl jí féeshá mə Zembî

¹ Námə nda mə jí múúd mə *Kříst ná, búbálé wá mə zə lás éga, mə ab-wííngé ijóǝ; lám wám Nkɛ́nɣkɛ Shíshim nɣə kyey nə ndí yí í nɣə magulə ntə. ² Mə nɣə ci fwámé ci ná lám cúgə bwele bə mə ná shee, mə jí nə məma məcɛy mə lám mə nɣə kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə jí námə nə nɣkul jee magulə ná məmɛfwó bág nə məzhúnɣúlú, ná mə wá yídag béégya nə Kříst shú bwááɣ wá kúl búúd mə á zə byél byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izəɣəyɛl, Zembî nyə á nwa bwo tən bwán bé, a yə bwo mənɣənəwa mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcɛξ mé, a yə bwo zhií ná bwá dúg yə nyə gúmá, a kaag bwo mənkaagə mé. ⁵ Bwá wá bí nə ímpáám̄b í á fwə ibɛend, mpwon buud nyánúud wá Kříst nyə á zə byél byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntə sá jēsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntə cugə ná nkaagə mə Zembî í á mə yə íyíy-yíy, mbô. Í yidá bə ná, mpwon buud Izəɣəyɛl nyēsh dí nyísá fwámé Izəɣəyɛl; ⁷ nyēsh tɛem námə bə mpwon buud mə *Abərahám, nyēsh dí nyí fwámé bwán bé. Nəcə Zembî nyə á ci nə Abərahám ná: «Wá *Izaag wá mpwon buud mə á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntə mə kə ná, bwán múúd mə byá nə yéesh jí á muud wá, bwó dí búśá bwán ó Zembî; bəɔnɣ á byá nə nkaagə mə Zembî wá, bwó wá búśá nyə fwámé bwán. ⁹ Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyinɣə zə námə mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgə námə nji bímbí mə nɣə ci nɛ. Gúl sá í á bə ná, Rəbéka bá mpáám̄b jíśú Izaag bwá mú bə nə bum lə məwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwán kú fwo byél, bwá kú fwo sá təə mánywa təə məbôw, Zembî mú sá ná tádúgá yé í bwámag. Nəcə tádúgá yé í də bə nji nda nyámɛfwó mə féesh ná. ¹² A də féesh múúd, kú bə ná muud nyə ámə fwo sá mísóólúgú, nji muud á cɛél jəw yé, a jəw. Ntə, nyə á ci nə Rəbéka ná: «Mwán acúmbá mə bá bə mwán á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mə á cɛel *Yákwab, mə mpii Iso.»

Zembî cugə nə olíɣí

¹⁴ Ntə mə kə ná jí? Ná Zembî jí nə olíɣí? Mbô! Í cúgə ntə! ¹⁵ Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyəɔnɣ mə é cɛel gwág nɣkúnkwónúlə yé, mə gwág; nyəɔnɣ mə é cɛel gwág cey lámúd yé, mə gwág.» ¹⁶ Ntə jí ná Zembî mə də féesh múúd nə lám ínkúnkwon, kú bə nəcə muud bálə nə yéesh, nɣí ntəg ná muud bulúlə yímə. ¹⁷ Sá jəɔnɣ wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyə á ci nə Farawón ná, «Mə a təl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá nɣkúl nyám wódí, jínó dām jwǝg shí nyēsh.» ¹⁸ Ntə jí ná

8:36 Sóm 44.23; 2Kr 4.11 **8:37** 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izəɣəyɛl: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isɣ: Mat 17.7; MmN 24.7-8 məcɛξ: MmN 20-24 mənkaagə: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Kříst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mət 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mət 18.10, 14 **9:10** Mət 25.21-23; Rom 11.6 **9:13** Mal 1.2-3 **9:14** 3.5; Mbá 32.4 **9:15** MmN 33.19; Mat 20.1-15 **9:16** Ifz 2.8 **9:17** MmN 9.16 **9:18** MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8

Zembî mé ðu sá ná, muud á céél gwág ñkúnkwónlè yé, a gwág; nyɔɔŋ á céél sá ná a bág nɔ nún yé, a sâ.

Zembî jí fɔlì nyádí mífééshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká nɔcé jí Zembî mɔ nyíngó ðu jum búúd yí? Nɔcé, zó jí nɔ ñkul lál lúu nɔ cígálá Zembî mɔ ñwa yí?» ²⁰ Eéékýé, yé mwâ muud! Wo wá zó ná wó kaad nɔ Zembî? Ye mpii nyí nɔ ñkul ci nɔ muud nyɔ á mɔ mɔ nyɔ yé ná: «Nɔcé jí wo á mɔ mɔ mɔ ntága yí?» ²¹ Nkí ntág ná ye mɔl mɔmpií cugé nɔ zhií ná a még isâ í gúmá, mɔ námá zhizhe isâ nɔ yagó jé ñgwûd nɔ ñgwûd?

²² Zembî nyɔ á cɛel lwóya mpimbá jé nɔ ñkul nyé; ñji, buud í á bɔ né a jángulɔg nɔ zhwunú wá, nyɔ á yida jísɔw bwo kú lámusa. ²³ Nyɔ a jísɔw bwo ntó shú ná buud á gwág ceylámúd wá bwé mpúg bímbí á jí nɔ milwaná yí, bwó buud nyɔ á bwey kwámusa ná a bá yé milwaná myɔɔŋ wá. ²⁴ Buud bɔɔŋgú, jísá sá buud nyɔ á jôw wá. Nyɔ á jôw ntág sá, kú bɔ ñji wúlá *Oyúden dí, nyɔ a jôw námá buud íkúl ishúsád. ²⁵ Jí námá nda nyɔ á ci kálaad mɔ Ozé dí ná; ná:

Kúl búúd í á shígé bɔ kúl jâm yí,
mɔ bá jôw gwo ná kúl jâm;
buud mɔ á shígé bul cɛel wá,
mɔ jôw bwo ná wɔabábɔ.

²⁶ Námá kúkúl nyɔ á ci nɔ bwo ná:
bí cugé kúl jâm yí,
bwé bá jôw bwo cínɔŋ ná
bwân ó Zembî á kuwô.

²⁷ Izayí nyɔ a shí námá bwú ñkágú shú *Izɔrɔyél ná:

Buud ɔ Izɔrɔyél tɛem bulya nda shɛ á
mân,
Zembî mɔ bá cug ñji búbaalé.

²⁸ Nɔcé, Zembî mɔ bá sá sóólógú nyɔ á
ci yí
wa shí gaád; a bá casulɔ wɔ ná mán kú
bwánd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyɔ á bwey ci ná,
ná:

nda nɔcé Cwámba á ñkul nyêsh
lúgálá sá búbaalé bwân,
ñki sá á mɔ zɔ bɔ nda Sódóm,
námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na ná jí? Shé mɔ ci
ná íkúl í cugé Oyúden yí, í á shígé ñgɔ
sɔ zhií ná Zembî cíg ná búsa otátálí ɔ
búúd; ñji, Zembî mɔ ci ná búsa otátálí
ɔ búúd nɔcé bwé jéégúlá míkwon wé
Yésus. ³¹ Ká Oyúden bân bwé á ñgɔ sɔ
ná bwé bɔ otátálí nɔ baagulálá mɔcɛɛ;
ñji, bwé áshígé bɔ. ³² Bwé á shígé ka
bɔ otátálí nɔcé jí? Nɔcé bwé á shígé
ñgɔ bwánd ná bwé é bɔ otátálí nɔcé
jéégúlá kwon wé Yésus. Bwé á ñgɔ
táduga ná bwé é bɔ otátálí nɔcé ñgálá sá
misóólógú; bwé á ka bwim kwóógú lú
mábɔɔgúd, ³³ námá nda jí cilyá Kálaad
Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mɔ mɔ bwíng kwóógú lú
mábɔɔgú Siyôn*
kwóógú í é ðu búlal búúd yí.
Ñji, muud mɔ jéég kwon cínɔŋ yé
nyɔ abúle sámba.

10

*Zembî mɔ cug múúd yêsh mɔ búgula
yé*

¹ Bwaanɔ, mɔ ñgɔ bul jii ná Zembî
yég *Oyúden cug, gwé wé mɔ jî nyɔ
májɔgula mâm dí yí. ² Jí búbálé ná bwé
á mɔ mpu wá mílúú ázembî dí, mɔ
jee námá mpu bwiinɔ ntó. Ñji, bwé
ñgɔ wá mílúú nda wɔancím-ncím, kú
mpu isâ bwé jéelá nɔ mpu yí. ³ Jí ná,
bwé ampúyé gwág váál Zembî mɔ ðu
sá ná muud bág títálí yí, bwé á mɔ ka
ba nyán zhií shú ná bwé bág otátálí
mísh mɔ Zembî dí. Bwé á mɔ yida sá
míngáádé nɔ otátálí ó Zembî. ⁴ Jí ná,
iséy mɔcɛɛ mɔ á ñgɔ cɛel sêy yí, *Kríst
wé nyɔ á zɔ casulɔ byo shú ná muud
yêsh mɔ *búgula yé, Zembî cíg ná a jí
títálí muud.

9:20 Iza 29.16; 45.9 9:21 Zhe 18.6; 2Tm 2.20 9:22 2.4, 8 9:23 5.2 9:24 1.16; 10.12 9:25
Ozê 2.23; 1Pr 2.10 9:26 Ozê 1.10 9:27 Iza 10.22-23 9:29 Iza 1.9 9:30 10.20 9:31 10.2-3
9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyɔ á bɔ mɔmɔ mbán bwé á lwɔ ñgwála
á Yurúsalem cínɔŋ gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5
Lɔv 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14

⁵ Í njúl ná, shú bálə tətəlí nəcə məcɛɛ, Moyîz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə məcɛɛ yé, nyə é *dúg cug nəcə məcɛɛ.» ⁶ Nji, shú bálə tətəlí muud nəcə búgə, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódfí lámúd ná: zə mə bá bád kə jɔŋud?» Ntó ji ná wó cɛel ná Krîst nyíngəg shulə. ⁷ «Nda námə bæeg ci ná: zə mə bá shulə kə mínjîm?» Ngaá Krîst nyə a shí bwey wú mínjîm? ⁸ Micilyá myáá mí ngə ci ná: «Lán wí wo kúnə-kúnə, wí wódfí mpud, wí wódfí lámúd». Lán wəɔng wə sá ngə cúndə yí, lán í ngə jíguli buud búgə yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə mpu wó ná Yésus ji Cwáməba, wo búgula nə lâm wô ná Zembî nyə a gwúmushi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud mə də búgula nə lâm, Zembî mú ci ná a ji tətəlí muud; muud lás nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ngə ci ná: «Muud mə jéeg kwon nyádí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó ji ná mwâ Yúden nyə anğə nə salan nə mwâ Garêk; bêsh bí nə Cwáməba ngwûd. A də bwádan nə buud bêsh bwə jôw nyə wá zhwog zhwog ibwádán. ¹³ Micilyá mí ngə ci ná: «Muud yêsh mə bá kámb Cwáməba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwə é kámb Zembî, bwə kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwə é búgula, bwə kú fwo gwáduga lán yé yé? Ntədəlé bwə é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntədəlé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwâm nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mán jɔjɔ məkuú ná ndéé məkuú mə búúd bwə ngə kyey nə jɔjɔ lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bêsh dí bwə á magulə Jɔjɔ Kéel. Jí námə nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwáməba e, zə nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndí yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgə í də zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəɔng wə Kéel mə Krîst.

¹⁸ Mə ngə ka shílə ná: Ye Oyúden bwə á shígé gwág lân wəɔngú e? O! Bwə á shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ngə ci ná:

Buud bwə á shí gwág mákál shí ga nyêsh dí;

obwiingye ɔ lán iciyá byáŋ í á shí kə ná ndéé

kə kumə íjumə i shí byêsh dí.

¹⁹ Ká mə nyíngə námə jí ná: «Ye bag ɔ *Izurəyêl bwə á shígé wámbulə gwág? Bwə á shí yida gwág. Ngaá nə Moyîz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná:

Mə bá sá ná bi sáág bóól búúd wú, í njúl ná bwə cúgé námə fwámé lwon búúd,

Mə sá ná bi fíimug lwon búúd jí kú nə fug yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námə lás ná, Zembî mə ci ná:

Buud bwə á shígé ngə sɔ mə wá bwə á kwey mə.

Bəɔng bwə á shígé ngə jí mə təɔ sá wá, mə a sá ná bwə mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ɔ Izurəyêl, á ci ná Zembî mə ci ná:

Mə mə téeg məbwə jwôw ncindí ngələ jôw bwo,

bwə kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádá.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Mə shílə ná ná, ye Zembî nyə a mə myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgé ntó! Ngaá mə ji mwân *Izurəyêl, mwân á mpwon buud mə *Aburəham, bæend mə Bəŋzhamê dí? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féesh yí. Ye bi mə jág sá Mícilyá mí ngə bwiing shú mə Eli ja nyə á shwóman Izurəyêl wə Zembî yí? ³ Ná Eli nyə á ci ná: «Cwáməba, bwə mə shîn gwú *búúd ɔ mícúndə bwô, bwə shîn caam *wáalatâr bwô; mə mə lúg fwó, bwə ngə námə sɔ nə bwə gwú mə.» ⁴ Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə ná ji? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóóshin zəngbá koogú shú dām məmэфwó, bāŋ bwə á shígé bwele kúd mábwón shí ná bwə yə Baal gúmá.» ⁵ Námə mbií ngwúdá wəɔngú,

10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 **10:11** 9.33 **10:12** 3.22 **10:13** Zhu 3.5 **10:15** Iza 52.7 **10:16** Iza 53.1; Yuá 12.38 **10:17** Yuá 17.20 **10:18** Sôm 19.5 **10:19** Mbá 32.21; Rom 11.11 **10:20** Iza 65.1; Rom 9.30 **10:21** Iza 65.2 **11:1** Mis 22.30; 2Kr 11.22; Gal 1.13-14; Flp 3.5 **11:2** 11.29; Sôm 94.14; Zhe 31.37 **11:3** 10j 19.10, 14, 18 **11:5** 9.27

gúl búbaalé buud Zembî nyə a féésh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féésh bwo mpáam nyéd, í á shígé bæ ná bwé á fwo sá wúl jə sóólúgú; í ká bæ sâ mísóólúgú, mpaam kú ná bæ mpaam.

⁷ Ntó má ké ná jí? Ná sâ bwân wá Izurəyêl bwé á ngə sə yí, bwé ábíiyé gwo; nji búbaalé Zembî nyə a féésh yí, gwé wé má bíi gwo. Bóólúgá bân bwé á sá mĩngáádá ⁸ námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
zə wóós múús hí
bwé bág minjímúlá,
mísh mánj má bág kú dúg,
məlwə mánj má bág kú gwág.

⁹ Dávid má ci námə ná:
Iseengyá í dəg byánj í bág bwo láámb,
í bág bwo wód, bwé bíílúg ná ndeé,
bwé bág lóg myəna mí jéla nə bwo myá.

¹⁰ Mísh má bág bwo yídúgú nə yídúgú
ná ndeé bwé ngág nə jújufə nda
wəancím-ncím;

sáág ná bwé jíg mányámád kú yəwula.

¹¹ Má shílé ná ná, Ja *Oyúden bwé á sandula ntáni yí, ye bwé á búla mbəəgú á kandugə? Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byánj í á má yida sâ ná Zembî cúgug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwé sáág wú. ¹² Dugá, iwushí Oyúden bwé á wush yí í á sá ná buud ə shí bwé bígúg; búlúlə bwé á búl yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bé ntáni, nkəmusa nə ja Oyúden bēsh bwé bá magulə *Kříst ná ndeé bwé *dúg cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mə ná mə bwíingug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, má jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná mə ngə gwág nwyə iséy byâm byəngə. ¹⁴ Mə ngə gwág byo nywa ntó nəcé mə jí nə búgá ná mə e shwambulə bag dām Oyúden ná bwé sáág wú ná ndeé bóól wá cínəngú bwé mú dúg cug. ¹⁵ Yílúlə Zembî nyə á yíl bwo málánjád yí í á sá ná buud ə shí bēsh bwé bíig zhí bwé kwámbúlə nə nyə. Í tééd ná

bə ntó, nkəmusa nə ja bwé bá nyingə zə məbwə má Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ bwo nda bwé má gwúm gwúmúg hí!

¹⁶ Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumə á má mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú má Zembî yí, ngaá ná a má kənd mpúmə nyēsh koogú shú má Zembî hí? Í ká bæ ná mikəplé mí lí mísə sâ má Zembî, ngaá ná məbwə má lí jəng mə é bæ námə Zembî isá byé?

¹⁷ Sá ngwágá ná bwân ó Izurəyêl nda olivyé Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə á ka fēy mól məbwə má lí jəngə, a mú kə nwa wo, wo njúl mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, a zə fēen kúl nyə á fēy məbwə nyədí olivyé dí yí. Wo músə námə ngə ywó məkúl má ngə bád wú mikəplé mí lí jéd má. ¹⁸ Wo ajélayé nə sá nkámá nə fwámə məbwə má lí, wo dí ngə nkēny mikəplé, mikəplé wé mí ngə nkēny wo. ¹⁹ Wo é ci ná: «Ngaá ná nyə a fēy məbwə má lí shú ná mē mə fáánəwog cínəng?» ²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég məbwə má lí nəcé má bələ kú nə búgá; wē mə ka ntāg nwa jiya nəcé wo bələ nə búgá. Nji, wo kú bēeg nkēny nyúul, yidagú bæ nə fúndúgú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámə məbwə má olivyé yé, wē wé nyé é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg ná Zembî jí nə jə lám, a njúl námə nə nkúd. A jí nə nkúd shú bəng bwé á má búla wá; a njúl nə jə lám shú dwô, nkí wo ngə kə shwóg nə ngələ jéég nyúul jə lám jé jəngú; nkí ntó dí, a bá námə fēy yíl wo. ²³ Bəng bwé á búla wá bān hí, bwé ká yəw cug jánj á kú nə búgá, Zembî nwa bwo, nyingə fēen kúl bwé á fwo də bæ yí, nəcé a jí nə nkul mə sá ntó. ²⁴ Wē muud wó á bæ mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, Zembî nyə á kə fēy wo zə fēen nyədí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. Nkámúsá ná á sá ntó nə wo, nkəmusa nə bəng bwé bwey bæ məbwə má lí jəng wá. Ngaá ná nyə e bá námə zə nyingə fēen bwo kúl bwé á byél yí?

Kúl búúd Izurəyêl jēsh í bá dúg cug

25 Bwaang, mə acéélé ná bi jágúg jɔjɔ yuug Zembî nyə á ngə baagula shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi má bul bæ nə fug. Jí ná, bóól bwân ó *Izurəyêl bwá bá námá bæ nji miŋgáádá miŋgáádá ná ndeé kə wóós ja bíl íkúl byêsh í bá kə wá Zembî yí. 26 Ntó, kúl búúd Izurəyêl jêsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəəó:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bagə Yákwab cug jáŋ á kú bísh Zembî.

27 Sə mə bá sá nə bwo wá ni.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misám myáŋ yí.

28 Nda *Oyúden bwá ngə ban Jɔjɔ Kéel ná, Zembî ngə ŋwa bwo nda mizhízhíŋ myé, sá jəŋg jí shú mfíí wún; nji, nda nyə á bwey féêsh impáámhá byáŋ ná, á bul cəel bwo.

29 Mpugá ná Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiŋgə cénd njúwúlú nyə ámə jəw múúd yí. 30 Nəcə, yág íí, bi a sá Zembî məlwə. Nji, kidíga, a mə gwág bí ŋkúŋkwóŋúle. A gwág bí ŋkúŋkwóŋúle ntó nəcé Oyúden sála nyə məlwə. 31 Nə ndeé, bwá ngə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná.

32 Nəcə Zembî nyə a fad buud bəsh íbyeshed shú ná a bəg námá gwág bəsh ŋkúŋkwóŋúle.

Shé gúmálúgá Zembî

33 Oó! A nyāŋ məma fwo múúd ná ndeé Zembî e!

A fug nyé nə mpúyá yé í má lal ŋkúl e! Muud cugé nə ŋkul shwánzələ mícígúlá myé, muud cugé nə ŋkul bigas íyuug á má yígula yí.

34 Micilyá mí ngə mpu ci ná:

Zə nyə a mə ná fwo mpu tédúgá mə Zembî?

Ŋkí ná, zə nyə á má bwele cwíny nyə?

35 Zə nyə a mə fwo yə Zembî sá shú ná a kág ngə bwánd ná Zembî nyiŋgəgú yə nyə yé?

36 Nəcə, sá jêsh í zhu wá Zembî; nyə wá mə sá ná sá jêsh í bəg; sá jêsh jísə yí, jísə shú dé. Gúmá bəg nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yála Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

1 Nə ndeé bwaang, nda Zembî mə gwág sá cey lámúd ná, mə bándúlá bí né bi yánág mənyúul mán tãŋ *mətúnuga mã mikuwó, mətúnuga yála Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó jí yála Zembî gúmá fwámé yə. 2 Kúgá bə məfúlú mã cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bí, a yág bí fug ágúgwáan, bí dúg mpu sá á ngə jí yí; ntó jí né sá jí ŋkí nywa yí, sá í jəla yí, sá jí kú nə təə lág yí.

3 Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yêsh á gwoŋg jín; mə ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntə mínji. Muud yêsh ŋwág nyáméfwó nda á jí ná, bə bímbí lá búgá Zembî nyə á yə nyə yí. 4 Mpugá ná muud jí nə nyúul ŋgwúdú, í njúl ka bæ nə ikúl ŋkí bulya; ikúl í nyúul byəŋg byêsh í ádé sêy séy ŋgwúd. 5 Námá mbií ŋgwúd wəŋgá, sá mə tɛem bæ ŋkí bulya, sá bəsh sá búsa sɛɛŋgyá nyúul ŋgwúd dí wá *Kríst, sá bəsh sá ngə bæ leedyá nda ikúl í nyúul muud. 6 Zembî nyə á ngə yə sə isá í yána byé nə jə lám, isá í yána byəŋg bísa mimbií mimbií. Ŋkí Zembî mə yə múúd ŋkul ná a cúndág mícúndá, muud wəŋg cúndég nə bímbí lá búgá á jí nə ndí yí. 7 Nyəŋg jí ná a dúg sêy nə bóól yé, a séyúg; nyəŋg jí ná a dúg jíguli yé, a jígúlig; 8 nyəŋg jí ná a dúg bándulə búúd yé, a dúg bándulə; nyəŋg jí ná a dúg sá yána yé, a də sá dwo nə lám ŋgwúd; nyəŋg mə də təw shwóg kyey nə bóól yé, a

11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * 11:26 Siyôn: Nyə á bæ məma mbáŋ bwá á lwɔ ŋgwála á Yurásəlem cínəŋg gwów yí. 11:29 3.3-4; 15.8 11:32 3.22; Gal 3.22 11:33 Zhb 11.7; Sòm 139.17 11:34 Zhb 15.8; Iza 40.13 11:35 Zhb 41.3 11:36 16.27; 1Kr 8.6 12:1 6.13; 1Pr 2.5 12:2 Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 12:3 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 12:4 1Kr 12.27 12:6 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 12:7 Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7

dág bæ nà zény ja á dú kyey nà bwo yí; nyɔɔŋg mə kwíínd íŋkúnkwónúɔlə i búúd yé, kwííndág bwo nà məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nà cɛel múúd yêsh

⁹ Cɛilagá cɛelí jí kú nà məkəŋ yí. Mpi-igá məbɔw, nywílyágá nà mənywa. ¹⁰ Dugá bæ nà məcɛy mpádúgá nyín nda omínyɔŋɔ bɔw ɔgá cɛila wá. Muud yêsh sɔg nà nyə wə búlug dɛ gúmal bóól búúd. ¹¹ Séyúgá nà Cwám̄ba mbíí á nà bibibi, kú sá íləm, nji zény nà zény. ¹² Bɛ má jəlá nà bæ nà məshusug nəcɛ bí ɔgə bwánd nà búgá nà Zembí mə bá sá bí mənywa; bí má ká bwəma nà *incwaw í ntug, bí jísów; bɛ ɔ sá kááfə májəgula. ¹³ Dugá kwíínd búúd ɔ Zembí bwə ɔgá jii kwííndyá wá, bɛ dɛ sɔ nà bɛ dág lág ɔjón bídí mínjów.

¹⁴ Dugá bwádan nà buud bwə lwágulə bí cúwálí wá; dugá bwádan, bɛ kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwə ka bæ nà məshusug, bí nyíi məshusug məɔŋgúd; bwə ká bæ nà yé, bí jii námá yé dɔɔŋg. ¹⁶ Dugá bæ cún mpádúgá nyín. Kúgá dɛ bɛ ísá í álal-ɔkul; yidagá bɛ byɔɔŋg bíś ɔkwón á muud yêsh yí. Muud kú bɛɛg bæ nà tédúgá nà nyəmfwó wə má búl bæ nə fɛg.

¹⁷ Bɛ kú dɛ bweel məbɔw. Sógá nà bɛ dág sá mənywa mísh má búúd bəsh dí. ¹⁸ Nkí jí nə ɔkul bándá, ságá mim-bii mín myêsh nà bɛ cágəg nə buud bəsh nà shɛɛ. ¹⁹ Yé búúd má búl cɛel wá, kúgá dɛ kunda bímfwó; dugá bíd nà Zembí wə dág lwóya mpimbə dɛ kunda bɛ; nəcɛ jí cilyá Kálaad Zembí dí nà: «Mə wə má bá dɛ kunda, mə wə má bá dɛ yə búúd myəna». Ntó wə Cwám̄ba ɔgá cɛ yé. ²⁰ Í njúl námá nyiŋgə bæ cilyá nà:

Múúd ɔgá lúmbali nə wo yé ká gwág zha,
yág nyə idáw;

á ká gwág shwáásúlə miná,
yág nyə sá á ɔgúlug yí.
Ja wó sá ntó yí, wo má ɔkúnd nyə
máág má kuda lúúd.

²¹ Wo kú bíd nà yéesh sálə məbɔw í ntóg wo ɔkul; yidagá dɛ sá nà mənywa mwô má dág ntə məbɔw bwə sá wo má.

13

Krísten má jəlá nà sá micí məgwág

¹ Muud yêsh má jəlá nə sá micí məgwág. Nəcɛ, icí byêsh bí shí ga dí yí í ɔgə zhu wə Zembí. Zembí wə nyə a tál micí myêsh mísə myá. ² Ntó má kə nà, muud mə ləl lúu nə cɛ yé má ləl lúu nə tégyá ísá Zembí nyə a táag yí. Buud bwə sá ntó wá bwə sá nà Zembí yág bwo intúgúlí. ³ Wo ajəláyé nə fúndə ɔjwú ja wó dɛ sá mənywa yí; nji, ɔkí wó dɛ sá məbɔw, wo wə má jəlá nə fúndə. Nkí wó cɛel cugə kú fúndə cɛ, dugá sá mənywa, cɛ nyə é yidá faag wo. ⁴ Mpug nə cɛ wúsə sɔl məsáal má Zembí shú dɛlə bándulə wo nə wo dág sá mənywa. Nkí wó dɛ sá məbɔw, wó jəlá nə fúndə; nəcɛ, cɛ í dɛ bæ nə kafwɛɛ shú nà a dág yə búúd intúgúlí. Cɛ wúsə sɔl məsáal mə dɛ lwóya mpimbə má Zembí, dɛ lámusa nə buud bwə dɛ sá olíŋgí wá. ⁵ Gwə wə jí nà, muud má jəlá nə magulə íjwúga í cɛ nə jə ləm, kú bul bæ nji nəcɛ fúndələ nà Zembí nyə á bá gwág nyə mpimbə.

⁶ Sá jɔɔŋg námá wə bí má dɛ jəna ótóra yí. Buud bí nà bwə dág ɔwə ótóra bɔɔŋg wá, Zembí wə nyə á tál bwo nə bwə dág sá ísəy byɔɔŋg. ⁷ Yágá muud yêsh sá bí mbíd nyə yí: bí jəna múúd tóra tóra yé; bí ísá byêsh bí má jəlá nə jəna yí, bí yə búúd bwə jəlá nə ɔwə wá; muud mə jəlá nə fúndúgá yé, bí fúndə nyə; nyɔɔŋg mə jəlá nə gúmə yé, bí yə nyə gúmə.

Cug cɛelí

12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbú 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13 **13:5** 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10

8 Kúgá bæ nà mpwólá nà muud; mpwólá í bóg nji ccelí ná nyíga ccel nyíga, nyíga ccel nyíga. Nacé, muud mæ céél bóólúgá yé, ngə mpu bæ mæcɛɛ. 9 Ngaá bi mæ mpú ná mæmpándí má ngə ci ná: «Ci wo kú sá mínəmb, ci wo kú gwú múúd, ci wo kú júwo, ci wo kú wímb ízhaá sâ.» Mæmpándí mání nà mól mēsh má ngə ci nji sâ ngwūd ná: «Cɛɛlɛg múúd yēsh jísá wo kúná-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» 10 Muud jí nà ccelí yé cugé nà nkul sá múúd jí nyə kúná-kúnə yé mæbðw. Ntó jí ná, muud mæ céél bóólúgá yé, ngə mpu bæ mæcɛɛ.

11 Ngəgá nà cugə cug ccelí jəɔng, nacé bi mæ mpú ná fwála sá ngə cugə ga í músə wəla bí má jálá nà juum ígwəd yí. Nacé ja gaád í, jwów Cwámaba mæ bá zə yíl shé mányámád yí í mú bul bæ kúná-kúnə ntə jwów sá á magulə Yésus yí. 12 Bulú má bul kə. Sá myáásugá isá í du sɔy yídúgúd yí; sá yídágá nwa íkeny í gwáná bwə du lumbuli nà ndí mənkenyad yí. 13 Sá cugəgá cug á otútəlí, mbií í jálá nà mənkenya mæ mwásə yí: kú nà idína í álal-nkul*, kú nà shwágulə málwəg; sá kú sá janja, kú sá ásɔy-sɔy, kú nə ozhuyá, ku mpii tə muud. 14 Yidagá nwa *Kříst nda káándə má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíngəg ngə kə nə bí cug ábəbðwəd.

14

Maguləgá bəɔng bwə afwóyé lal wá

1 Muud jí ná nà búgə nkí tag yé, bí ó magulə nyə; bí kú séɔusa mákəl nə nyə nə yé mbií mítádágá. 2 Jí nə nkul bæ ná, ngwól múúd ngə tédəga ná a jí nə nkul də sá jēsh, nyəɔng jí nə búgə nkí tag yé nyə ngə də nji idəw í ífambə. 3 Muud ngə də sá jēsh yé bəg kú mpyəny ngwól; nyəɔng nyə anjə nə də sá jēsh yé bəg kú dág ná nyəɔng ngə də yé ngə jág

sá; nacé Zembí má magulə námə nyə. 4 Wɛɛ wə zə má zə sámb ízhaá lwaábulə iwushí? Nkí á kyabɛ, í dág mása yé; nkí á ku, í dág námə nji mása yé. Nji nyə é kyabɛ, nacé Cwámaba jí nə nkul mæ sá ná a kyábɛg.

5 Jí námə ná, ngwól múúd mæ dág ná dúl jwəw í búl bæ fwámé jwəw cə dúl, ngwólúgá nyə má nwa mwəw mēsh cé ngwūd; muud yēsh nádag nə sá nyáméfwó má kwey ná jí tátəlí yí. 6 Muud mæ təl nkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámaba; muud mæ dá sá jēsh yé ngə də shú má Cwámaba, nacé a ngə yə Zembí akíba; nyəɔng nyə anjə nə də sá jēsh yé ngə námə yə Zembí akíba. 7 Mpugá ná muud ngwūd nə ngwūd á gwoɔng jísú nyə anjə nə cugə shú nyáméfwó, ngwūd nə ngwūd kú námə yə shú nyáméfwó. 8 Nkí shé ngə cugə, shé ngə cugə shú má Cwámaba; nkí shé mæ yə, shé yə shú má Cwámaba. Ntó jí ná, tə shé má cugə, tə shé má yə, shé búsa buud ə Cwámaba. 9 Haaw, sá jəɔng wə *Kříst nyə á yə, a nyíngə gwúm nə ndí yí, shú ná a jwúg nə mim-bimbə, jwú nə mikuwó. 10 Ká nacé jí wé mæ sámb *mínyəɔhə woó iwushí yí? Nkí ntəg ná, nacé jí wé mæ mpyəny mínyəɔhə woó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá təw kəɔd dí njəw mílású má Zembí. 11 Mpugá ná jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Mə Cwámaba ngə cugə yé mæ ngə ci náəə: «Buud bēsh bwə bá kúd mæ mæbwəɔ, bēsh bwə bá ságusə mæ nə mimpu myáɔ».

12 Gwə wə jí ná, muud yēsh á gwoɔng jísú má bá kə bwəma nə shitəg mísh má Zembí dí.

Kú wá ngwól bəɔgú zhúđ

13 Ntó, shé yówəg dúlə yéya mábɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá nwa cígúlá ná muud nyə ajəláyé nə wá ngwól

13:9 Mbá 5.17-21; Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 13:11 1Te 5.5-8 13:11 Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 13:12 Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 13:13 Luk 21.34; Ifz 5.18 * 13:13 idína í álal-nkul: Mbií idína wəɔng í á du bæ, buud də nə ngul ntə mínji, buud sá janja kú nə məsus. 13:14 Flp 2.5; Kol 3.15 † 13:14 nwa Kříst nda káándə má bwáád: Ntó jí ná cugə mbií wí ná muud mæ dág bí yé bəg nda a ngə dág Kříst. 14:1 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 14:1 15.7 14:2 Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 14:5 Gal 4.10 14:6 1Tm 4.3-5 14:7 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15

bəəgú zhíid, kú sá gúl sâ í é búlal ηgwól yí. ¹⁴ Sâ má zá ci ga, mə mpú ná jí búbálé, mə mpu ntó nəcə mə jí muud mə Cwám̄ba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgə ηkí lwaagəwo ná j̄an̄ yé mbií wə cí. Nji, múúd mə ká tédúgá ná «sâ ga jí ηkí lwaagəwo», sâ jəəng mú bə ηkí lwaagəwo shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ηkí dälə wó də gúl dəg yí í ntágúlá mínyəñə woó, mpug ná sósólúgú wō wəəngá í cúgə sósólúgú ccelí. Kú sá ná dälə wó də gúl dəg yí í gwílyág ηgwól mínyəñə woó, í njúl ná *Kríst nyə á yə námə shú dé. ¹⁶ Sá jí ηkí nywa shú dwō dí yí, ηkí wo dóg ná í é ntágulə* ηgwól múúd ná ndeé bwə mú jág lás nə wo, wo bíd j̄an̄ sâ. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembî í cúgə sâ ídəg nə mən̄gul. Faan má Zembî dúsə sâ á cug ótátəlí, cug á ná shee, cug máshusəg, isâ íni byēsh í ηgə zhu wə Nkəñkə Shíshim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wəəng yé, Zembî gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sógá ná shé sáág isâ í é sá ná buud bwə cúgəg ná shee yí; isâ í é sá ná buud ó gwoong bēsh bwə ηgəg nə lal búgəd yí. ²⁰ Wo kú bεeg caam sósólúgú má Zembî nəcə gúl dəg. Sâ jēsh jáá jí fúbán; nji, jí bówálə ná wo dəg wúl ndəlúgú í é wá ηgwól múúd bəəgú zhíid yí. ²¹ Í nywa ná wo bəg kú də cúdú ηkí ná kú ηgul málwəg, wo cíg sâ jēsh jí nə ηkul wá mínyəñə woó bəəgú zhíid yí. ²² Búgə wó ηgə *búgula shú sósólúgú wəəng yí, baaguləg gwo mpədúgá biná Zembî obá. Muud jí ná micígúlá myé mí adé kənd nyə mábəξéd yé, a má jəla. ²³ Muud mə də wúl ndəlúgú a ηgə zhízhigə yé, a má ηwa mábəξé mísh má Zembî dí, nəcə sósólúgú wəəng í cúgə sósólúgú búgə. Sósólúgú wēsh múúd mə sá nə milám mímbá yí wúsə *sám.

15

Sá bégá yuug Kríst nyə a lwágulə sá yí

14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * **14:16** í é ntágula: Sá ná muud sómúg. **14:17** Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 **14:21** 1Kr 8.13 **14:23** 14.14 **15:1** 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 **15:3** Sòm 69.10 **15:4** 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 **15:5** 12.16; Flp 2.2-5 **15:7** 14.1 **15:8** Mat 15.24; Mis 3.25-26 **15:9** Sòm 18.50 **15:10** Mbá 32.43 **15:11** Sòm 117.1 **15:12** Iza 11.10

¹ Sá buud íbúgə í á má fifə wá, sá kúgá də mpyēny ozhigə-zhigə wə bəəng bwə ηgə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sə nji isâ sá má gwág nywa yí. ² Muud yēsh á sádí gwoong dí sógə ná ηgwól bəg nə mən̄ywa, shú ná nyāñ láləg búgəd. ³ Mpugá ná *Kríst nyə a shígə ηgə sə nji mən̄ywa m̄a nyəméfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná, náəə: «Zembî, málwíy bwə də lwíy wo má má má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá ná sâ jēsh Zembî nyə a sá ná bwə cíləg yág yí, í á bə ná sá ηwág njígúlá cínəng, sá bəg nə zény kálə shwóg, nə ñkán̄, ná ndeé sá mú mpu bwánd nə búgə. ⁵ Zembî muud má də sá ná sá bəg nə zény kálə shwóg, sá bə nə ñkán̄ yé, kə sá ná bí dóg bə cún̄ mpədúgá nyín nda Kríst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bí mú bá də yə Zembî gúmá bí njúl lám ηgwúd, cún̄ ηgwúd, nyə Zembî jí Sósóñgá mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntó, ηgəgá nə cugə kú wá mbéégí mpədúgá nyínúd, námə nda Kríst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú ná Zembî bəg nə gúmá. ⁸ Mə ηgə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlág, gwə wə Kríst nyə á ηwa nyəméfwó t̄an̄ sósəl məsáal á kúl *Oyúden yí, shú ná mən̄kaagə Zembî nyə á kaag osósóñgú ó bεend má má bwámag. ⁹ Jíga kóómb dí, ikúl ishús í ηgə mpu ná Zembî má gwág bwo cey lámúd, bwə mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná, náəə:

Sâ jəəng wə má bá də ságusə wo nə ndí t̄am̄ ikúl í cúgə Oyúden yí.

Mə bá də sey ísusa ságusə jíná dwō.

¹⁰ Jí námə cilyá ná:

Bí ikúl ishús,
binón̄ kúl búúd má Zembî
ságá məshusəg.

¹¹ Í nyñgə námə bə cilyá ná:

Bí ikúl ishús byēsh ságúságá Cwám̄ba,
ikúl í búúd byēsh í ságúságə nyə.

¹² Izayí nyə á ci námə ná:

Nta mə Yése mə bá bád

ηwa íjwûga, jwú nà ikûl ishús;
ikûl byɔɔŋg í bá ðu bwánd sósólúgú yé
nà búgá.

13 Zembî muud má ðu sá ná buud
bwá dúg bwánd isâ nà búgá yé, saág
ná milâm mí lwándúg bí nà fwámé
máshusug, mí bə bí ná shεε búgá bí ηgə
*búgula yíid. Ja jɔɔŋgú ηkul má Nkɛŋkɛ
Shíshim í mú sá ná bí ηgəg nà kə shwóg
nə shwóg ηgə bwánd nà búgá.

Pwôl ηgə bá cεel sá minjɔɔnd

14 Bwaanη, kósmb jín ði, məmɛfwó
mə ηgə mpu kú nà məshwán ná bí
má lwánd nà jɔjɔ mítédúgá, bí má
shín námá mpu sá jêsh bí má jálá
nə mpu yí, bí mú námá nà ηkul ðu
yéya məcwûη mpédúgá nyín. 15 Nji
tεem bə ntó, mə má ηgə cilə bí nà
bábaalé mányaan bíl íkúlád shú ná bí
nyíngəg ηgə téduga isâ bí má bwey
mpu yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə a
sá mə mpaam, 16 a sá ná mə bág sól
məsáal má *Kříst Yésus shú ikûl í cúgέ
*Oyúden yí; mə ηgə sá sáal dɔɔŋgú tãŋ
nda fada má ðu sá *mátúnuga ná, ηgə
cúndə Jɔjɔ Kéel má Zembî. Iséy byɔɔŋg
bí ná mə saág ná ikûl í cúgέ Oyúden
yí í bág mətúnuga Zembî ηgə magulə
má, mətúnuga Nkɛŋkɛ Shíshim má təl
koogú shú déd má. 17 Sâ jɔɔŋg í sá
ná mə ηgəg nà bəgəwa nà bələ múúd
mə Kříst Yésus, mə bəgəwa nà iséy má
ηgə sêy shú má Zembî yí. 18 Jí ntó, mə
cugé nà ηkul bwiing gúl sâ shús, nji iséy
Kříst nyə á balan nà mə ná mə saág
yí; nyə a sá ná ikûl í cúgέ Oyúden yí
í saág Zembî məgwág; nyə á balan nà
iciyá byâm nà mísólúgú myâm. 19 Nyə
á balan námá nà ηkul í ðu wéeshali
*máshimbá nà *isâ í mímbúgú, ηkul
má Shíshim má Zembî. Sósólúgú wɔɔŋg
í á sŷy mbií á ná mə á má bwiing Jɔjɔ
Kéel má Kříst tédé Yurúsalem nà cínŋg
mákoogú məkoogú, kə kumə shí á Iliri.
20 Mə á bul jii ná mə bwíingug Jɔjɔ Kéel
kúl múúd nyə afwóyé bwele cwéed
Kříst yí, shú ná mə bág kú ηgə lwɔ kúl

bóól búúd bwá á sá məbwamé yí. 21 Mə
á yida bε sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí,
ná:

Buud cúndə í á shígé fwo kumə bwá dí
wá bwá bá gwág,
bɔɔŋg bwá á shígé fwo gwág lãŋ yé wá
bwá bá wambulə.

22 Sâ jɔɔŋg námá wá í á ðu laa mə
ija ija ná nda zə nûŋ bídí. 23 Ká ja
gaád í, mə cúgέ ná nà sâ má sá wa
máshí mágaád, í njúl ná té mímbû
mimbû má ðu bwey bə nà yéesh ná
mə zə nûŋ bídí; 24 mə ηgə téduga ná
ja má bá kə Kpanyá yí, mə bá ciingya
zə dúg bí ná ndéé, ja má é bá gwú
yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə
ná mə kég nà njɔɔnd shwóg. 25 Nji,
ja gaád mə kə Yurúsalem kə kwíind
búúd ó Zembî. 26 Ntó jí ná okřisten wá
Masedwân nà Akayî bwá á ηwa cígúlá
ná bwá sεeŋg míkwíindyá kənd búúd ó
Zembî wá Yurúsalem básé məbúwa dí
wá. 27 Bwámɛfwó bwá á ηwa cígúlá,
nji í njúl ná jisə bwo mpwálá. Jí bwo
mpwálá nəcé okřisten wá Yurúsalem
wá bwá á bə nà isâ í kwíind búúd cug
á Shíshim dí yí, bwá mú kaaw yə ikûl
ishús; í jii námá ná ikûl ishús í ηwág
isâ í ηgə kwíind cug á shí ga dí yí,
kaaw yə bwo. 28 Ja má é ka bá shín
sá sósólúgú wɔɔŋgú ná mə má cwámbulə
bwo míkwíindyá myɔɔŋg yí, mə ka bá
zə ciingya nûŋ bídí kə Kpanyá. 29 Mə
mpú ná mə bá zə nà ocúncêsh ó Kříst
bêsh ja mə bá zə nûŋ bídí yí.

30 Nda shé bêsh básé búúd ɔ Cwámba
Yésus-Kříst ná, nda jí námá ná Nkɛŋkɛ
Shíshim ηgə sá ná shé cílag ná,
bwaanη, mə bándúlə bí ná bí wág
mənyúúl gwáná má ηgə gwána yíid,
ηgəgá nà jəgula nà Zembî shú dâm.
31 Ngəgá nà jəgula nà Zembî shú dâm
ná mə fáámugí, buud básé kú *búgula
Yésus nûŋ Yudéa wá bwá bág kú nà
zhií bwá sá mə məbôw; ntəg námá ná
buud ó Zembî wá Yurúsalem bwá lógúg
míkwíindyá má ηgə kə nà ndí myá nà
jɔjɔ lâm. 32 Í jii ná í bág ntó shú ná

15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17 15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16.17;
2Kr 12.12 15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16 15:21 Iza 52.15 15:22 1.9-13 15:25 Mis 19.21;
20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol
4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15 15:32 1.7

mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ηkí Zembî mə magulə. ³³ Zembî á mpwogé jííg nə bi bēsh. Amen.

16

Məbáda

¹ Mə cēel ná bi mpúg kóól wúsú Febe. A ji *jaákwon *Də lú óbúgula á Kankrē dī. ² Bi ɔ lág nyə tâη muud mə Cwámba, mbií í jálá nə buud ó Zembî yí, bí kwíínd nyə mbií kwííndyá wēsh nyé é jii yí. Nyə á mə kwíínd búúd ηkí bulya, tēem bə məmēfwó.

³ Bi ɔ bádá mə Priska bá Akilas buud sánónη ηgə sēy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwə á nywá gwíílya byán ícug nəcé cugúlə mə; məmēfwó námə dí ηgə yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh mə cúgə *Oyúden má mə ηgə námə yə bwo akíba. ⁵ Bi ɔ bádá námə mə Də í dū sēηgya bwédí njów yí. Bi ɔ bádá Ipanēt shwə waamə alâm; nyə wə nyə a tééd *búgula Kríst nūη Azí. ⁶ Bi ɔ bádá mə Mariya muud nyə á bul jísəw cún shú dán yé. ⁷ Bi ɔ bádá mə mimbyél myâm Androníkus bá Zhuniyas sánónη sá á bə mímbwug dí wá; báá bwə á tééd bə buud ɔ Kríst nə mə, bwə ηgə cɔ bóól *búúd ɔ lwámá. ⁸ Bi ɔ bádá mə Ampiliyatus, muud mə ηgə bul cēel cug sēηgí á sánónη Cwámba dí yé. ⁹ Bi ɔ bádá mə Urəbē muud sánónη ηgə sēy iséy í Kríst yé, bí bádá námə mə Stakis shwə waamə alâm. ¹⁰ Bi ɔ bádá mə Apelles muud sá á mə dúg nə ndéé sá magulə ná a ji fwámé krísten yé. Bi ɔ bádá mə buud ɔ njów mə Aristobúlus. ¹¹ Bi ɔ bádá mə mbyél wâm Herodiyon; bí bádá mə bəəηg búúd básé búúd ɔ Cwámba njów mə Narəsis wá. ¹² Bi ɔ bádá mə Trifen bá Trifos budá bwə á mə jísəw yíηgá shú mə Cwámba wá; bí bádá námə mə abábə waamə Pərusis mudá nyə á mə námə bul jísəw yíηgá shú mə Cwámba yé. ¹³ Bi ɔ bádá mə Rúfus muud Zembî

nyə a féesh kwonη mə Cwámba dí yé; bí bádá námə mə nyəəηgá yé, nyə á bə námə mə tâη nyəəηgá. ¹⁴ Bi ɔ bádá mə Aseηkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwáāηg bēsh bánónη básé wá. ¹⁵ Bi ɔ bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembî bánónη básé wá. ¹⁶ Nηgəgá nə kúlula məkúlula mə buud ó Zembî. Mədə mə óbúgula ó Kríst mēsh mə ηgə bádá bî.

¹⁷ Bwaanη, buud bwə dú sá ná buud bwə bág məcún məcún wá, bwə ηgə lúmbəli nə nηgúlá bí á ηwa yí, oshwon bi ɔ káálúgə nə bwo; kúgá dū kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcə mbií búúd wəəηg í áηgē nə sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwə ηgə sá iséy í mímwə myán. Bwə dū balan nə jəjə íciyá í lésú nə jəjə míkaand, dū jwāηgulə búúd bwə afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwə ηgə gwáduga cug məgwág bí báá ηgə cugə yí. Mə ηgə bul gwág məshusug nə bí shú dəəηgá; mə jii ná bi bág nə fəg sálə mánywa dī, bí bə ná sán kóómb á məbəw. ²⁰ Zembî á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí məkuú dí shí. Cwámba íshé Yésus ké sá bí mpaam. ²¹ Timoté muud sá ηgə sēy sēy ηgwúd yé ηgə bádá bî; mimbyél myâm Lusys nə Yason nə Sosipater bwə ηgə námə bádá bî. ²² Mə Tertiyus muud ηgə cilə kálad éga yé*, mə ηgə bádá bí məbádá mā sēηgyá shé á mə sēηgya nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ηgə námə bádá bî. Mə njul nyádí njów, cínəηg námə wə Də lú óbúgula dēsh í dū sēηgya yé. Erást jí bāη-mása á wa ηgwála yé ηgə bádá bî, mwáāηg Kwárutus ηgə námə bádá bî. ²⁴ †[Cwámba íshé Yésus-Kríst ké sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yégá Zembî gúmá, nyə muud jí nə ηkul sá ná jəjə Kéel lúlushig bí yé. Jəjə Kéel dəəηg wə mə á ηgə cúnda ja mə á ηgə bwiīηg lán mə Yésus-Kríst yí. Na jəjə Kéel ni dí wə Zembî mə sá ná sá mpúg

15:33 1Te 5.23 **16:1** Mis 18.18 **16:3** Mis 18.2, 18-19, 26 **16:5** 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2 **16:13** Mak 15.21 **16:16** 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 **16:17** Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10 **16:18** Flp 3.19; Kol 2.4 **16:19** 1.8 **16:20** 1.7 **16:21** Timoté: Mis 16.1
* **16:22** Tertiyus wə Pwól nyə á ηwa ná a cíləg kálad éga yé. **16:23** Erást: 2Tm 4.20 † **16:24** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə íciyá íni. **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26 **16:26** 1.2, 5

jəjə yuug jé nyə á ηgə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zembí á kandugə kandugə má ka sá ná sâ jəŋg í búgúlig ja gaád. Né ndéé ikûl ishús í mú nə ηkul jee mpu gwo ja bwə lə micilyá mí *búúd ə mícúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlig shú ná bwə búgúlag nyə, bwə sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zembí muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə fəg yé, nyə wə ηwág gúmá kandugə á kandugə nəcé sâ Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amén.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kòrênt nyə á bæ ηgwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ηgə sá njəənd yé ábeê yí, nyə a já Kòrênt ηkúmba mbû nə kál (Mis 18.1-18). Ja jəəng wə nyə á fwə mísəən yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kòrênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ə nûη okálaad jee wós ónə, óbá wá cínəηg wə búśə wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyədəí kálaad ashúshwóógú á Kòrênt dí, ja á mə shîn báda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ηgə cwîny óbúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mənəkəəmú í ηgəg nə bæ mpədúgá nyən (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə janğa í shínúg mpədúgá nyənúd (lúú 5), bwə yówug dülə kə nə milésú məmpraánzə mə milésú mə búúd bwə aηgê nə *búgula Zembî wád (6.1–6.11). A mú ka féel váal krísten mə jéla nə də balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishíli bwə á ηgə shíle nyə myá:

- (1) shíli í dúgyá nə bâ yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdu ó mətúnuga yí, nə váal bwə dúg cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1–11.1);
- (3) váal íseəngyá í okrísten nə idəw í Zembî í jéla nə də s̄y yí (11.2-34);
- (4) isâ Nkəηkê Shíshim mə də yə búúd ηkul nə bwə dúg sá yí (lúú 12 kə wós lúú 14);
- (5) nə váal mímbimbə mí bá gwûm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug

nyə á ηgə bæ nə ndí yí), nə məbáda (lúú 16).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááηg Sostên, sá wə mə cílə kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Kríst nyə a jôw mə, a sá ná mə bág *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cígúla ná. ² Sá ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, bí buud Zembî nyə a sá ná bí bág minkəηkê mi búúd nəcé binónη *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú nə bí bág minkəηkê mi búúd, binónη buud bēsh búśə íkúl íkúl bwə ηgə kámb jínə mə Yésus-Kríst məjəgula dí wá, Yésus-Kríst Cwám̄ba á sánónη. ³ Sósónğú wúsú Zembî bâ Cwám̄ba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shee.

Pwôl mə yá Zembî akíba

⁴ Mə ηgə yə Zembî waamə akíba ja jēsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵ Mə ηgə yə nyə akíba nəcé a mə sá ná bí bígúg məzhíí mēsh kwon mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílósú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntó mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jēsh sá á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷ Í mú ná, nda bí ηgə bwánd nə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst zág lwóya nyúúl nə, bí mú nə isâ í yána mə Zembî, tə ηgwúd nə ηgwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ηgə ləlushi bí nə ndeé kə wós məshínéd, bí mú bá bæ kú nə sá məjuma jwôw mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst, məma jwôw dəəηg. ⁹ Zembî muud mə jôw bí nə bí cágəg seəηgí nə Mwân yé Yésus-Kríst Cwám̄ba íshé yé jì abúgúlag.

Mbéégí d̄ə á Kòrênt

¹⁰ Bwaanğ, oshwon, jínə mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh dugá bæ cún; mbéégí mənəkəəmú í á jélayé nə də bæ mpədúgá nyín. Yidagá bæ leedyá mbií á nə sá jēsh dí, bí bēsh də bæ nə tédúgá ηgwúdâ, bí də ηwa cígúla ηgwúdâ.» ¹¹ Bwaanğ, mə

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 Nkəηkê Shíshim ηgə sá nə bí lásúg má. 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3
1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23

lás ntó nácé bósól búúd wâ njów má Klowé bwá má jaaw mə ná bí ngə bə nə ozhuyá mpédúgá nyín. ¹² Sá má ngə cɛɛl cɛ yí jí ná bí mú ngə lás nún, nyíga ná: «Mɛɛ ngə bɛ Pwól», nyíga «Mɛɛ ngə bɛ Apolos», ngwól ná: «Mɛɛ ngə bɛ Séfas», ngwólúgá ná: «Mɛɛ ngə bɛ *Kříst.» ¹³ Ye buud bí nə ŋkul ba Kříst məkəw məkəw? Ye Pwól wá bwá á bwambələ kwolós dí shú dán yé? Ja bí á ngə duwan yí, ye bí á ngə duwan jíná má Pwól dí? ¹⁴ Mə yə Zembî akíba nácé mə a shígé duu tɔɔ muud nún bídí, səsaaɛ nji Křispus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nə ŋkul cɛ ná bí á ngə duwan jíná dáámud. ¹⁶ Mə má nywa wusa, mə á duu námá Stefanas bənôn buud ɔ njów yé. Mə abúgúláyé ná mə a shí nyíngə duu ngwól múúd. ¹⁷ Nácé Yésus nyə a shígé ntí mə ná mə zág ngə duu buud. Nyə á ntí mə ná mə zág ngə jaaw Jɔɔ Kéel, mə zág ntâg ngə jaaw dwo, kú bə nə fəg búúd ɔ kaand bwá də lás mikaand nə ndí yí, nácé shwiy Kříst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sâ cúgə nə mfíí yí.

Shwiy mə Yésus-Kříst í lwó fəg má Zembî

¹⁸ Mpugá ná lân shwiy Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá íkás shú bəng búúd bwá ngə jimb wá; nji, í njúl ŋkul má Zembî shú shé bəng buud Zembî ngə cəg† wá. ¹⁹ Sá jəngə, Micilyá mí ngə cɛ gwo ná:

Mə bá céég búúd ɔ fúg fəg nyán,
mə sá ná mifeeshá búúd bwá ngə faas
myá
mí bəg cwúdugá.

²⁰ Ká muud fəg nyə é nyíngə lás cɛ jí? Yíguli məcɛɛ nyə é cɛ jí? Lás mikaand á mwôw mága nyə é cɛ jí? Ngaá ná Zembî má sá ná buud ɔ shí ga fəg nyán í bəg sá íkás í? ²¹ Jí ná, Zembî má lwóya fəg nyé. Nji buud bwá má ca balan nə fəg á buud ná bwá wámúblé Zembî ná ndé,

bwá akúmáyé. Zembî má ka dúg ná á balan nə lân sá ngə bwiing yí shú ná á cəg búúd bwá ngə *búgala wá; lân sá ngə bwiing wəngú buud bwá ngə ŋwa wo nda sâ íkás. ²² Oyúden bwá jii dúg *máshimbá, Ogurék bwá ngə sɔ fəg; ²³ nji sá bəng sá ngə cúnda *Kříst bwá á bwambələ kwolós dí yé. Cúnda wəng wúsə sâ málwiy shú *Oyúden, í njúl sá íkás shú Ogurék. ²⁴ Nji, Kříst jii ŋkul nə fəg má Zembî shú búúd Zembî má jów wá, tɛem bə Oyúden, tɛem bə Ogurék. ²⁵ Nácé kúl búúd bwá dúg ná Zembî jisə kás yí, íkás yə cínəng bísə nə fəg ntɔ búúd fəg nyán, kúl búúd bwá dúg ná Zembî má bə nə iləm yí, iləm yə cínəng í lal ŋkúl, ntɔ búúd ŋkul nyán.

²⁶ Bwaang, tédúgágá ná sá bí á də bə jaá Zembî nyə á jów bí yí. Gwoong jín í á bə, kú nə zhwog buud bwá mbíd fəg á shí ga, kú nə zhwog inkácid í búúd, kú nə zhwog buud bwá á byél ófwámé búúd dí wá. ²⁷ Nji, Zembî nyə á yida féesh isá í íkás yə shí ga shú ná a wá búúd ɔ fəg shwón, a féesh isá í cúgə nə ŋkul shí ga dí yí shú ná a wá isá í álal-ŋkul shwón. ²⁸ Zembî nyə á féesh isá í cúgə fwámé isá shí ga dí yí, isá búúd bwá mpyeny yí, isá bwá ádé kənd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəng búúd bwá ngə dúg ná fwámé isá yí í bəg ocwúdugá. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ŋkəny nyúúl nyádí míshúd. ³⁰ Zembî wə nyə a sá ná bí bəg buud ɔ Kříst Yésus, Kříst músə bə fəg má Zembî shú dúsú; nyə wə má sá ná shé bəg otútəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí, nyə wə má sá ná shé bəg minkənkə mí búúd, nyə wə a tɔ tən shú ná shé wúg mánýámá má *mísámúd. ³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í bəg nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sá Cwáməba nyə a sá yí».

1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7

1:14 Křispus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 **1:16** Stefanas: 16.15 **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3 † **1:18** cəg múúd: Í ká ná, Zembî mə yíl múúd mánýámá má mísámúd, sá ná a cəgəg cəg á céel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 **1:30** 2Kr 5.21 **1:31** Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9

2

Pwòl nya a shígé ngə lás nə fəg kaand

¹ Bwaang, ja má á zə nŭŋ bídí má á zə ngə cúndə *ndím̄ba má Zembî yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ shí ga, ŋkí ntâg fəg nyáŋ. ² Mə a shígé cɛel lás gúl sá shús nŭŋ bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwə á bwambələ kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntâg nŭŋ bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ngə lilya. ⁴ Njígúla má á də jígúli bí yí, nə cúndə má á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yâ fəg kaand í də teeg búúd milâm yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á də balan nə ŋkul nyé də báásələ iciyá byâm. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgə jín í bəg kú kə bɛ fəg á buud, í yídagú bɛ ŋkúl má Zembî.

Pwòl mə lwó fəg mə Zembî

⁶ Tɛɛm bə ntó, kéel sá ngə bwiing yí dúsə fəg shú búúd bwə má fifə cug krísten dí wá. Nji í cugé fəg á buud ɔ shí ga, kú bə fəg micí myâ shí ga, micí jiya ícɪ ján í wál bá zə jimb myá. ⁷ Nji sá ngə cúndə fəg mə Zembî í á də bə kú fwo búgúli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmsa fəg nyəngú shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəmsa nywo ná a bá sá nə sá ŋwág gúmá. ⁸ Kú nə tɔɔ cɪ* ŋgwúd nə ŋgwúd á shí ga í á mpu fəg nyəngú. Bwə á mbâm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambələ Cwamba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bɪ má dóg sá Zembî nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ngə cɪ ná: Sâ jús í á shígé bwele dág yí, lwə kú bwele gwág yí, sá í á shígé bwele wóós lâm má múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəmsa gwo shú búúd bwə ngə cɛel nyə wá.

¹⁰ Sə bân wə Zembî nyə a sá nə sá mpúg sá jəngú nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sɔ nə í mpúg sá jêsh, tɛɛm bə isâ í shwoó Zembî jí

nə ndi nyé dí tédúgád yí. ¹¹ Nda sá buud, zə jí ná nə ŋkul mpu isâ ŋwól múúd ngə téduga yí? Ngaá nji *shíshim mə múúd wəngú nyəmfwó? Jí námə mbií ŋgwúd wəngú nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isâ Zembî ngə téduga yí, nji Shíshim má Zembî wə í mpú. ¹² Sə bân, Shíshim sá á lág yí í cugé shíshim á shí ga; sá á lág Shíshim má Zembî, Zembî nyəmfwó nyə á nti sá wə shú nə sá mpúg isâ á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sə ádé lás lésú isâ byəngú nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim má Zembî wə í də jígúli sá byo, sá ka də balan nə iciyá í Shíshim dúlə féég isâ í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cugé nə Shíshim má Zembî yé nyə ádé magələ isâ Shíshim má Zembî í də nti búúd yí; isâ byəng bísə isâ í íkás shú dé, a cugé nə ŋkul wambələ byo, nəcé bwə də wambələ byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngə bɛ Shíshim má Zembî yé, nywáá má də wambələ sá jêsh; nji, muud kú wambələ nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálad Zembî dí ná: «Zə má fwó mpu tédúgá má Cwamba? Zə jí nə ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tédúgá má *Kríst.

3

Okrísten wâ Kòrênt bwə á bə ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaang, mɛɛ mə a shígé bə nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwə ngə bɛ Shíshim má Zembî wá ná. Mə á ngə yida lás nə bí nda mə ngə lás nə buud bwə ngə ná bɛ isâ yâ shí ga wá, mə á ngə ŋwa bí nda íkúkény cug krísten dí. ² Mə á ngə yə bí mənyá má bəl, kú bə fwámé ídâw. Nəcé, bɪ a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé ídâw. Wóós námə nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcé bí ngə ná bɛ isâ yâ shí ga. Ja bí ngə ná bə, ŋwól mpii ŋwól, bí ngə bə ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ngaá nə bí ngə ná bɛ isâ yâ shí ga?

2:1 1.17 2:2 1.23; Gal 6.14 2:3 Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 2:8 Luk 23.34 * 2:8 cɪ á shí ga: Iciyá íni í ngə námə cɪ mənkul mə Sátan má ngə kung shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dág námə Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15 2:13 2.4; 12.10 2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34 3:1 Yuá 16.12 3:2 Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 3:3 1.10-11; Gal 5.19-20 3:4 1.12

Ngaá ná bí ηgə kyey kuú njəənd búúđ bwá ηgə bɛ iyéésh byáŋ wá? ⁴ Nəcə í ηgə bæ nŭŋ ná, nyāŋ ná: «Mεε ηgə bɛ Pwôl», nyāŋ ná: «Mεε ηgə bɛ Apolos.» Ja bí ηgə sá ntó yí, ηgaá bí ηgə sá nda ozhizhe ɔ búúđ?

⁵ Apolos jì ná jí? Mεε Pwôl mə jì jí? Ngaá osóol ɔ māsáal Zembî nyə á nti shú ná bi búgúlág nyə wá. Sá á ηgə sêy, muud yêsh ηgə sá nda Zembî ηgə yə nyə ηkul ná a sáág ná. ⁶ Mεε mə á bɛ mpəg, Apolos zə myεεg májúwó. Njì Zembî wá nyə a sá ná mpəg í kǫg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bɛ mpəg yé cugé tɔə sâ; nyɔɔŋg nyə ámə myεεg májúwó yé kú námá bæ sâ; Zembî muud nyə ámə sá ná mpəg í kǫg wá jí sâ. ⁸ Muud mə bɛ yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwá təl cé ηgwúđ. Zembî mə bá fáágulə múúđ yêsh námá nda nyə á sêy ná. ⁹ Nəcə, sá ηgə sɛɛŋgya ηgə sá Zembî iséy byé. Bi búəsə fambá mə Zembî, bi búəsə námá málwǫga mé.

Okrīsten bí nda njǫw

¹⁰ Mpaam mə Zembî wá í á sá ná mə bəg nda muud málwǫga á ikəŋ. Ntó, mə á lím njǫw, bóol búúđ bwá ηgə lwǫ límuga jɔəŋg dí gwôw. Njì, muud yêsh mə zə lwǫ cínəŋg yé ká káálúgə nə mbií á ηgə lwǫ yí. ¹¹ Muud cugé nə ηkul zə nyiŋgə lím gúl límuga íshús; límuga jí námá njì jɔəŋg í bwéy bæ ni, njì Yésus-Krīst. ¹² Í yidá bæ ná, bóol búúđ bwá ηgə lwǫ límuga jɔəŋg dí nə or ηkí kwóógú bwá də lúlə *mwaanê nə ndí yí, ηkí ijimá í mákwóógú, bóólúgá lwǫ nə ilí, ηkí mimbwu, ηkí ntāg bíl íkáá, ¹³ njì, jwôw mə *Krīst* í, sóólúgú múúđ yêsh ηgə sá yí í bá nyīn ná ηgəŋ. Nəcə, í bá cǫ kuda dí jwôw dɔəŋgú, kuda í bá zə lwó iséy í múúđ yêsh, í mú nyīn ηkí jí fwámé iséy. ¹⁴ Sóólúgú múúđ nyə á sá lwǫlə dí yí í ká bá bæ kú jígə, muud wɔəŋgə bæ nə mpóógú. ¹⁵ Nyɔəŋg yé sóólúgú í bá shīn jígə yé, a bá shúb

mpóógú; njì nyəməfwó mə bá faam nda muud mə faam kuda dí yé.

¹⁶ Bi ampúyé ná bi búəsə *Mpáanzá Zembî? Bi ampúyé ná Shíshim mə Zembî í njul bídí? ¹⁷ Nkí muud mə céég Mpáanzá Zembî, Zembî mə bá námá céég nyə. Nəcə, Mpáanzá Zembî nyísə njì shú mə Zembî, bí wə búəsə njǫw wɔəŋg.

¹⁸ Muud kú ηgə shiig nyúul. Nkí ηgwól múúđ mə tédúgá na bídí ná a jì nə fəg, mbií fəg á cəg gaá, muud wɔəŋg yídag mpu ná fəg nyé nyísə ikás mísh mə Zembî dí, ja jɔəŋgú a mú bæ nə fwámé fəg. ¹⁹ Nəcə, sá búúđ ɔ shí ga bwá dúg ná jisə sá fəg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá íkás. Jisə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî mə də sá ná buud ɔ fəg bwá bílúg mákəŋ máŋúđ». ²⁰ Í nyiŋgə námá bæ cilyá ná: «Cwamba mə mpú búúđ ɔ fəg mitédúgá myāŋ, a mpú ná mísə ocwúđ». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bεεg ηkēny nyúul nəcé bálə nə wəŋgə nə bóol búúđ. Mpugá ná isā byēsh bíəsə isā bín. ²² Pwôl, Pwôl wán; Apolos, Apolos wán; Séfas, Séfas wán; tɔə shí ga, shí nyīn; tɔə cəg, tɔə shwiy, tɔə isā yā cəg ga, tɔə byɔəŋg yā cəg zág yí, byēsh bíəsə isā bín. ²³ Bi bāŋ bí búəsə buud ó Krīst, Krīst mə Zembî.

4

Njì Yésus wá mə bígás Pwôl

¹ Ntó, dúgúgá sá ná sá búəsə osóol ɔ māsáal ó *Krīst, ná Zembî nyə á yə sá mbag ná sá cúndág isā í á də bæ shwoó dí, nyə á mə sá ná sá mpúg yí. ² Nə ndeé, ja bwá mə yə múúđ mbag yí, sá bwá də bul jii dúg yí jí ná a sáág iséy byé mbií Mása mə jí yí. ³ Nda mə, tɔə bi mə bigas mə, tɔə wúl njǫw mílósú í bigas mə, sá jɔəŋg í acíyé mə tɔə sâ. Məməfwó mə abígásé námá máməfwó. ⁴ Mə aŋgə nə mpu ná mə mə sá gúl sâ májumā. Njì, ntó cugé ná mə jì kú nə wôŋ. Njì, muud ηgə

3:6 Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12 **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwôw mə Krīst: Dúsə jwôw á bá zə sámb búúđ ɔ shí ga mílósú yí. **3:15** Yūd 23 **3:16** 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10
3:19 Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 **3:20** Sôm 94.11 **3:22** Rom 8.38 **3:23** 15.28; Rom 14.7-9 **4:2** Luk 12.42 **4:4** Sôm 143.2 **4:5** 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16

bigas mə wə Cwámba. ⁵ Gwə wə jí ná, kúgá sámb múúd lésú té fwála dōng í afwóyé wós yí. Kúgá sámb té Cwámba nyá afwóyé nyngə zə yí. Nəcə nyə wə mə bá zə sá nə isá bí íshwoo yídúgúd yí í nyínúg nə ngəŋ, mítédúgá myâ milâm mí mpúyúg; nə ndeé, Zembî mú yə muud yēsh máshwúmb mə jálá nə nyə má.

⁶ Bwaanŋ, mə mə ngə ŋwa iyuug íni byēsh sá Apolos dí shú nə bi jígúg sá kaaná í ngə ci yí, ná: «Muud nyə ajáláyé nə ntə sá jí cilyá yí.» Mə cēel ci ná, shú dúsú sá Apolos í, muud nyə ajáláyé nə bəgəwa nə ngwól ntə ngwólúgá. ⁷ Zə nyə á fwo jaaw wo nə wó ntə bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí nə bwá á shígé yə wo yí? Nkí sá jēsh wó jí nə ndí yí, bwá á yə wo, nəcé jí wó ká ŋkēny nyúúl nə ndí nda bwá á shígé yə wo yí? ⁸ Bí ngə téduga nə bi mú nə sá jēsh bí mə jí yí, bi mú lwándúlá nə íbwádán í Zembî, bi mú nə ijwúga, sé bāŋ kú nə ndí. Bi ɔ nywá ka bə nə ijwúga fwámé bə, sánŋŋ bí bēsh sé bég nə byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembî mə təl sé bāŋ *buud ɔ lwámá zhúgúlá sámbá, nda buud cígúlá í mə bə nə bwá jəlá nə yə wá. Məsú mántágula mə músə á zəgá-dúg, tə míš mə búúd dí, tə míš mə *wəéngəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcé Kríst, bi bāŋ ntāg nda mífufúgú nəcé bələ búúd ɔ Kríst. Sə mú nda itag-bwool, bi bāŋ nda minŋkúŋkúlá. Bi mú ngə ŋwa gúmá, sé bāŋ ngə bwəma nə mpyóŋ. ¹¹ Wós nə wəla ga, sé ngə yə nə zha yə nə shwáásúlə miná, sé fúfə nə mikáándá. Sə ngə bwəma nə bígá, sé ngə cugə nda minjé-gwəw. ¹² Sə ngə wáduga sēy nə məbwə məsú shú nə sé bég nə isá. Muud nyə ámə lwīy sé yé, sé bwádan nə nyə; kúl bwá lwó sé cúwálí yí, sé máánd milâm. ¹³ Buud bwá ámə ntáma sé jínə wá, sé ci bwo iciyá í cwéel bwo milâm yí. Wós nə kíkídíga, buud ɔ shí bwá ngə ŋwa sé nda isá í kund, nda shíd məwúda.

Pwól jí sósŋgú

¹⁴ Mə anŋə nə cilə bí isá íni nə mə cēel wá bí shwôn. Mə ngə yida sá nə bi mpúg kuú njənd bí mə jálá nə kyey yí, nəcé bi búsə mə bwān mə búl cēel wá. ¹⁵ Nəcə, bí tēem bə nə buud məwúm mə otósšhin bwə ngə lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osósŋgú, mə muud mə á zə bí nə Jəjə Kéel yé mə wə jí sósŋgú wán kwon mə Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó nə, oshwon, ngəgá nə yagula mə. ¹⁷ Gwə wə í sá nə mə ntíg bí Timoté, mwān waam mə búl cēel yé; a jí mə abúgúlág cug krísten dí. Nyə wə nyə é zə sá nə bi bég kú wusa kuú njənd mə ngə kyey cug krísten dí yí. Kuú njənd wəngə wə mə ngə jígúli mэдə mə óbúgula mēsh kúl jēsh yí. ¹⁸ Bóólúgá búúd bwə ngə ŋkēny mənyúúl nda sá bwá cí nə mə abulé ná kwo zə nūŋ bídí. ¹⁹ Nji, ŋkí Cwámba mə magalə, mə wál bá zə wós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwə ngə ŋkēny mənyúúl óni; mə abulé zə mpu nji iciyá í lésú byán, mə bá bul cēel mpu ŋkí ŋkul mə Zembî nyísə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcə, Faan mə Zembî í cugé sá á lésú mpu, dúsə sá ŋkúl. ²¹ Bi mə jíi nə jí? Ye mə zəg nūŋ bídí nə lwónŋ, ye mə zəg nə cēelí nə lám nə shεε?

5

Okrísten bwə ajáláyé nə bə nə janŋa

¹ Lāŋ mə bul shín kyey kúl jēsh nə janŋa í ngə sīy nūŋ bídí. Nə dāŋ janŋa dúsə nə, tə ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anŋə nə sá dwo. Bwə ngə bwiing nə ngwól múúd a bídí sēngyá ngə cugə nə mudá mə sósŋgú. ² Bí ngə ná ŋkēny mənyúúl? Sósłúgú wəngə kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Nŋaá í jíi nə í céyug bí lámúd, bi yílúg muud wəngə bídí sēngyád? ³ Mēe jām kósmb dí, tēem bə nə mə cugé nūŋ bídí, *shíshim wām wí nūŋ; mə mə bwey sámb lésú wəngə nda mə jí nūŋ. Mə mə sámb nə muud mə sá

4:7 Gal 6.3 4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 4:10 2Kr 11.23-29 4:10 3.18 4:12 Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sēy: Mis 18.3 4:13 Mit 3.45 4:15 Gal 4.19 4:16 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 4:17 Timoté: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 4:19 ŋkí Cwámba mə magalə: Mis 18.21; Zhk 4.15 4:20 2.4; 15.24 4:21 2Kr 1.23; 13.10 5:1 Ləv 18.8 5:2 6.12; 10.23 5:3 Kol 2.5

sóólágú wəɔŋ yé má jág sâ. ⁴ Ntó, ja bí é nyiŋgə sɛɛŋgya jínə má Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wâm í é sɛɛŋgya nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya ŋkúl nyé. ⁵ Í jii ná bi bédug *Sátan muud wəɔŋgə məbwád, a ntámág nyə nyúúl ná ndéé, *jîm jé í mú bá *dúg cug jwôw má Cwám̄ba. ⁶ Bi ajóláyé ná nə ŋkény mányúul. Bi ampúyé ná búbaalé *ləvur bíbíyá í dɛ sá ná mbulyá ŋgug wêsh í bádúg ii? ⁷ Yílágá ləvur† acwúlú shú ná bi bág mbulyá ŋgug ágúgwáan. Nəcə bi mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nəcé bwé á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbɛ á Páska íshé, mwâ ncwəmbɛ wəɔŋ wá *Kříst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəɔŋgə nə bów-bôw tédúgá nə gwólə lâm: ləvur acwúlú wé ni. Shé yídágá sá nyə kú ná sâ á shweelúg, nə lâm óbúbálé: baléd á kú nə ləvur wé ni.

⁹ Mə á cilə bí ŋgwól kálaad dí ná binón buud ó jaŋga bi kú dɛ kéya. ¹⁰ Mə a shígé cɛel cí ná bi bág kú ná bwelɛ shísh kúnə-kúnə nə búúd ɔ jaŋga bəsh wá shí ga, tɔɔ buud bəsh bí nə yéesh bálə nə məbii wá, tɔɔ buud ɔ mándá, tɔɔ bəɔŋg bəsh bwé ŋgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bə ntó, mpu ná bi má jəlá nə wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida cí ná bi kú dɛ kéya nə buud bí ná: nyâŋ ŋgə cí ná a ji mbúgula, a ŋgə nyiŋgə sá jaŋga; nyâŋ ŋgə cí ná a ji mbúgula, a njúl nyiŋgə bə nə yéesh bálə nə məbii; nyâŋ ná a ji mbúgula, a ŋgə nyiŋgə yə ozembî ó áyadúg; nyâŋ ná a ji mbúgula, a dúgə nyɛeg búúd; nyâŋ ná a ji mbúgula, a njúl nyiŋgə bə shwíge məlwəg; nyâŋ ná a ji mbúgula, a dúgə nyiŋgə mánda búúd nə isâ byáŋ. Mimbii mi búúd míni, bi kú sɛɛŋgya nə bwo, binón kú də səŋ ídâw ŋgwúdu. ¹² Ye sá wé búsé ná sá sámbúg buud bwé cúgə *Dɔ dí wá milású? Ngaá ná buud wá Dɔ dí cwú wé bí má cígal milású wá? ¹³ Buud bwé cúgə Dɔ dí wá, Zembî wé má bá sámb

bwo myáŋ milású. Kagá yíl bów-bôw múúd bídí gwoonɔd.

6

Ishwáman yâ mpádúgá buud ó Zembî

¹ Nkí ŋgwól múúd á sɛɛŋgyá jín má bə nə lésú nə ŋgwól, jí í mpú sá ná a lágé kə nə lésú búúd ó Zembî dí, a bálé kə nə ndî ná ikúl ishús í kág sámb yí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwé bá sámb búúd ɔ shí milású? Ká, ŋkí bi wé má bá sámb búúd ɔ shí milású, ye ilúlású yâ mpádúgá nyín wá í káád bí ŋkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sámb *wəéŋgəles milású? Ká ŋkəməsa nə milású myâ isâ í shí ga! ⁴ Nkí bi má ka bə nə milású myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lá óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wá bí má ká dúg ná bwé sámbúg bí milású myəɔŋg wá? ⁵ Bi má jəlá nə gwág shwôn nə sá má ŋgə cí ga. Ye sɛɛŋgyá jín jí kú nə tɔɔ muud jí nə fug yé, muud jí nə ŋkul lás lésú mpádúgá mwân bá *mínyəŋú yé? ⁶ Ná ji! Mwân bá mínyəŋú bwé ká tów míkɔɔd dí? Bwé bálé ntág ká tów míkɔɔd myəɔŋg dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlə bə nə ishwáman ntúni mpádúgá nyín, bi má bwey ku wé ni. Nəcə jí bí búsé ŋgwól kú jísəw ŋgwól bé ólíŋgí yí? Nəcə jí bí búsé kú bíd ná ŋkí muud mə déég bí isâ, a déégúg yí? ⁸ Nji, bi wé má yídá sá ólíŋgí, bi wé ŋgə sha búúd isâ; omínyəŋú bún ntág wé bí má sá mísóólágú myəɔŋg wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwé sá ólíŋgí ntúni wá bwé ábúlé bə nə kəw Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nə bəɔŋg bwé ŋgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá, nə buud bwé sá míncəmb wá, nə budúm bwé má ŋwa mányúul nda budá wá, nə bəɔŋg bwé sá íland nə bóól búduum wá, ¹⁰ nə ijúwâl, nə buud bí nə yéesh bálə nə məbii wá, nə oshwégye ó məlwəg, nə bəɔŋg bwé dɛ

5:5 1Tm 1.20 5:6 Gal 5.9 * 5:6 Na ji kaaná nda wəɔŋg sá má dɛ cí ná: «Shú ŋgwúdu má dɛ wá bóól bəsh ibwool» yí. 5:7 MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † 5:7 ləvur: Oyúden bwé á dɛ yíl ləvur yésh bwé dí mínjów, bwé də Páska nə ŋgug á kú nə ləvur; ntó má ká ná bwé á dɛ gusa milám myáŋ shú zələ də Páska. 5:9 Mat 18.17; 2Te 3.14 5:11 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 5:12 Mbá 13.6 6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6 6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17 6:9 15.50; Gal 5.19-21

nyεεg búúð wá, tεεm bæ búúð ɔ mándá, bwé ábúlé bæ nə kəw Faan má Zembî dí. ¹¹ Ntó námé wé bósól búúð wá gwoonɔ jín bwé á bæ yé. Nji, Shíshim má Zembî wúsú í á má gusa bì, sá ná bì bág minɔkɛnkɛ mi búúð, sá ná Zembî dúgúg bí ná otátəlí ɔ búúð lúú má Cwámba Yésus dí.

Baagulə nyúul shú má Zembî

¹² Bósól búúð bwé du ci ná: «Muud ji fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nə ɔkul kwíind múúð. Bwé du ci ná: «Muud ji fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, mə abúlé bíð ná ɔkúmba sá í bííg mə kwám. ¹³ Bósól námé ná: «Idâw bíse shú mwə, mwə shú idâw. Nə mwə nə idâw, Zembî mə bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúúl í cúgé shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwámba, Cwámba jisə Cwámba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembî nyə a gwúmushi Cwámba yé, a bá námé gwúmushi sə nə ɔkul nyé. ¹⁵ Ye bì ampúyé ná mənyúúl mán mäsə ikúl í nyúul má *Kríst? Mə ɔwág kúl nyúul má Kríst mə sá gwo kúl nyúul má múdá jaŋga? Mbô! Í ajáláyé nə bæ ntó! ¹⁶ Ye bì ampúyé ná muud mə ké seɛŋgya nə mudá jaŋga yé nyə é bæ nyúul ɔgwúd nə mudá wəɔŋgú? Jísə mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwé é bæ nyúul ɔgwúdâ.» ¹⁷ Nji, muud mə ké fula ísâ nə Cwámba yé, nyə é bæ *shíshim ɔgwúd nə Cwámba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúð mə sá yí í ádé bæ nyə nyúúlúð. Nji, muud mə sá jaŋga yé mə du ntáma nyúúl nyé nyóméfwó. ¹⁹ Ye bì ampúyé ná mənyúúl mán mäsə Mpáánzə má Nkɛnkɛ Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Nkɛnkɛ Shíshim wəɔŋg wúsə bídí mánnyúúlúð. Bì anɔgê ná nə jwú nə biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tâŋ shú ná bì wúg míkwámúð; bì má jəlá nə ka yə Zembî gúmə nə mənyúúl mán.

7

Sá í dúgyá nə bâ yí

¹ Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa nə mudúm jíg kú kúnya nə mudá. ² Nji, í bul jəla nə mudúm yêsh bág nə yé múdá, mudá yêsh nə yé ɔgwúm, buud bwé sásúlág jaŋga. ³ Mudúm nyə ajáláyé nə kaambələ múdá nə nyúúl nyé; mudá námé ntó. ⁴ Mudá cugé nə ɔkul balan nə nyúúl nyé nda á céel ná, ɔgwúm yé wé jí nə nywo. Námé mbiú ɔgwúdú, ɔgwúm cugé nə ɔkul balan nə nyúúl nyé nda á céel ná, mudá yé wé jí nə nywo. ⁵ Nɔwól kú ban ɔgwól; ka nji ná bì má bæ cəŋ nə bì mə béégyá ɔkúmba fwála shú ná bì má kənd mílám mājəgula dí. Fwála dəɔŋg ká námé shín, bì ɔ nyiŋgə fula; nəcé bí a bá bæ kú mpu máánd mílám nə ndéé *Sátan mú bwówələ bì. ⁶ Na, mə ayímbəlíyé bì; mə cwíny bí cwínyúg. ⁷ Mpúlə dúg dí, má jii ná buud bēsh bwé jíg nda mə. Nji, muud yêsh jí nə jé sâ Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jíga, nyímí nə jíímí.

⁸ Má ɔgə ci nə miŋgwam mi búðúm nə mikúsə mí búdá ná, í nywa nə bwé jíg nda má njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bæ ná bwé ampúyé máánd mílám, bwé béyág; nəcé í yida bul jəla nə muud béyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bəɔŋg bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntəg bæ mə, Cwámba wé má tál mpándí ná, ci mudá kú béégya nə ɔgwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntəg béégya nə ɔgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a ké sá ɔkwambələ nə ɔgwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bâ.

¹² Shú bósólúgá bāŋ, Cwámba dí má cî, mə wé ɔgə ci ja níð ná, ɔkí mbúgula Zembî jí nə mudá *hááden, múdá má ká cəel ná bá bwé baagulə bâ, a kú beɛg yíl múdá wəɔŋg. ¹³ Nkí mudá wé jí mbúgula, ɔgwúm nye hááden, ɔgwúm má ká cəel ná bá mudá bwé baagulə bâ, mudá kú beɛg gwú bâ dəɔŋg. ¹⁴ Nəcé,

6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7 **6:12** 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16 **6:13** Mat 15.17-19; 1Te 4.3
6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14 **6:15** 12.27 **6:16** Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31 **6:17** Yuá
17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20 **6:19** 3.16 **6:20** 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 **7:2**
1Te 4.3-4 **7:3** Ifz 5.21-29 **7:7** Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 **7:9** 1Tm 5.14 **7:10** Mat 5.32; 19.9
7:14 Rom 11.16

mudúm jí hááden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcə mudá yé, mudá jí hááden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcə ηgwúm yé. Í mbəm bæ kú bæ ntó, mpu ná bwân bán bwá é bæ shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúná-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ηkí nyəηη jí hááden yé má cœel béégya nə ηgwól, a jee béégya nə nyə; í cúgé mbúgula yímbúli ná a jíg nə bâ dœηη. Zembî nyə a jôw bí shú ná bi jíg ná shee. ¹⁶ Ntâg námá ná, wœe mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná ηgwúm woó dúgúg cug? Nkí ntâg ná wœe mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ηgə tâl buud icé icé

¹⁷ Sá ηgwúd jí ná, muud yêsh tówúg cé Zembî nyə a tâl nyə yíid, cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jôw nyə yí. Cœœ má ηgə yə mádœ má óbúgula mêsh yí, dwó óni. ¹⁸ Nkí Zembî nyə a jôw ηgwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wœηηgú jíg nə ábiwáág yé. Nkí Zembî nyə a jôw muud a kú bæ síya ábiwáág í, muud wœηηgú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyalə ábiwáág cúgé tœ sâ, bálə kú síya ábiwáág kú námá bæ tœ sâ. Sá jí nə mfíi yí jisə nji bæélə mámpándi má Zembî. ²⁰ Muud yêsh tówúg cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jôw nyə yí. ²¹ Nkí Zembî nyə a jôw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimâl lámúd nə jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dúg zhí ná wo bág fúli, wo bæ zhí nyœηη. ²² Nəcə ná, lwaá Cwámba má jôw yí í músə fúli, í dúgyá nə Cwámba. Ntó námá, nyœηη *Kríst má jôw a njúl fúli yé músə lwaá má Kríst. ²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tâη shú ná bi wúg míkwámúd. Kúgá sá ná bi nyíηgəg bæ mælwaá mə múúd†. ²⁴ Bwaanη, má nyíηgə ná námá ci ná muud yêsh bwénúg mísh má Zembî dí

cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jôw nyə yí.

²⁵ Shú bœηηg búsə ná óncwíyê wá, sá má zó ci ga í cúgé nə Cwámba nyə a tâl mpándi; mə cwíny bí tâη nda muud bí bí nə ηkul je shwu nyúul nə ndí yé nəcə Cwámba nyə a gwág mə ηkúηkwóηúlə. ²⁶ Mœe ηgə téduga ntúga: ja sá má dúg mícúη myâ wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla nə buud bwá jíg mīηgwam. ²⁷ Nji tœem bæ ntó, ηkí wo má bá múdá, wo kú bæeg sɔ ná wo gwú bâ. Nkí wo afwóyê bá múdá, wo kú bæeg sɔ ná wo bâ. ²⁸ Nji, ηkí wo bá múdá, wo asáyê *sám; ncwíyê sás má ká kə báád í, nyə asáyê sám. Nji, buud bwá béya wá bwá é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ηgə lás ntáni shú ná mə sá ná bi sásúləg mínjugú nyœηη.

²⁹ Bwaanη, mə ηgə ci náaá, fwála í mú kúkúl. Ná ndeé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwá cúgəg nda bwá cúgé mímbéyá; ³⁰ bœηηg bwá ηgə jíi wá, bwá cúgəg nda bwá anηê nə jíi; bœηηg bí nə məshusəg wá, bwá cugə nda bwá cúgé nə məshusəg; bœηηg bwá ηgə kusə wá bwá cugə nda isâ bwá ηgə kusə yí í cúgé isâ byán‡. ³¹ Buud bwá ηgə də shí wá bwá cúgəg nda bwá anηê nə də shí. Mə lás nə bí lósú ni wêsh nəcə shí shé bí nə ndí múús ga í bá cɔ.

³² Má cœel ná bi bág kú nə sâ í kənd bí milâm gwów yí. Muud cúgé mbéyá yé má də kənd lâm isâ í dúgyá nə Cwámba yíid, a də sɔ ná Cwámba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyœηη jí mbéyá yé má a də sɔ ná mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lâm isâ í shíd, ³⁴ lâm í mú də bæ nyə kəw. Ntó námá wé jí nə mudá yé. Mudá cúgé báád yé, tœ nyœηη jí ná ncwíyê yé má də kənd lâm isâ í dúgyá nə Cwámba yíid, shú ná nyâη bág yé mə Cwámba ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nyə má də sɔ ná ηgwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lâm isâ í shíd. ³⁵ Mə anηê nə lás ntáni ná mə cœel

7:15 jíg ná shee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 **7:16** 1Pr 3.1 **7:18** Gal 5.1 * **7:18** Muud jí síya ábiwáág yé: na ji mwá Yúden. **7:19** Rom 2.25-29; Gal 5.6 **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16 **7:23** 6.20 † **7:23** Kúgá nyíηgə bíd nə məfəg mə búud má ηgəg nə jwú nə bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5 ‡ **7:30** Muud nyə ajéláyé nə bíd ná gúl sâ í tówúg shwóg nyódí cugəd. **7:31** 1Yn 2.17 **7:33** Luk 14.20

kul bí bííd. Í yidá bæ shú mánywa mún. Mə ηgə jii ná bi sáág sâ í bul jəla yí, ná bi bág buud ɔ Cwámba ncindî nə ncindî, kú bæ kəw.

³⁶ Nkí ncwámá má bul bæ nə yéesh nə land jé, ná ndéé a mú cœel ná bwə béyág nəcə a tédúgá ná nyə e jág sá sás dɔɔŋgú ŋkí a bə kú ná bá nyə, ŋkí a dóg ná bwə jəlá nə béya, bwə béyág nda á ηgə jii ná; nyə asáyé sám. ³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ηwa cígúlá nyédí lámúd sâ nda cindal nyə, ŋkí a ji nə ŋkul mpu máánd lám bii yéesh jé, á ká ηwa cígúlá ná bá land jé bwə ányŋgəyé ná béya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó ji ná muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyəɔŋg mə bə kú bá yé má bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá ji cœłlá nə ηgwúm yé té wêsh ηgwúm ηgə ná cəgə yí. Ngwúm má ká yə, mudá kú ná bæ cœłlá, a mú jee bá muud yêsh á cœłl bá yé; nji í jii ná muud wəɔŋg bág muud mə Cwámba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla ná a jíg kú ná kə báád. Mœ mâm mæcwûŋ wə máni, mə tédúgá ná mə ji námé nə Shíshim má Zembî.

8

Sâ í dúgyá nə ocúdí ó mátúnuga

¹ Bóól ózembî bí ó áyadúg. Bóól búúd bwə ηgə cígə ocúdí ηgə sá ivuguli í ózembî bɔɔŋgú *mátúnuga. Shú sá í dúgyá nə ocúdí ó mátúnuga bɔɔŋgú yí, shé má mpú ná: «sá bêsh bí nə mpúyá.» Nji, mpúyá wəɔŋg í də sá ná muud ŋkényúg nyúul, í njúl ná cœlí í də sá ná gwoɔŋg í lálug búgád. ² Múúd mə ká tédúgá ná a mpú gúl sâ, muud wəɔŋgú nyə afwóyé mpu sâ jí ná fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə cœłl Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Ná ndéé, shú dálə ocúdí ó mátúnuga má ívuguli í ózembî ó áyadúg íí, sá má mpu ná ivuguli byəɔŋgú í

cúgə təɔ sâ shí gaád, ηgwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd. ⁵ Bóól búúd bwə ηgə tédúgá ná ncúlyá ozembî nə ncúlyá micwámba myâŋ mísə. Nji, bíl ísâ búúd bwə ηgə dóg ná ozembî yí í tœem bæ jɔŋ dí, ŋkí ntâg shí ga dí, ⁶ shú shé bân, Zembî ji ηgwúd nji Zembî Sóóŋgú. Isâ byêsh í zhu nyédí, shé ηgə cəgə shú dé. Cwámba ji námé ηgwúd, nji Yésus-Kríst; isâ byêsh bísə nəcə nyə, sá búsə námé nəcə nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Bóól bwə á má janəwo nə yálə ózembî ó áyadúg gúmá, ná ndéé, wóós nə kidíga, ja bân bwə də cúdú mətúnuga má ózembî ó áyadúg yí, bwə é ηgə də bwə ηgə tédúgá ná cúdú éga ji cúdú mətúnuga shú zembî áyadúg. Sâ jəɔŋg í mú sá bwo fəŋ lám dí, nəcə í bələ ná ŋkí tag. ⁸ Í njúl ná sâ má dā dí jí nə ŋkul sá ná sá shíshíg Zembî kúnə-kúnə. Nkí sá má bə kú də, sâ kú jimb sá mísh má Zembî dí; ŋkí sá má dā, sâ kú námé kwíduli sâ. ⁹ Nji bi ó bey ná sâ bí bí fulí ná bi sáág yí í yidag bæ óbúgula ó átutagú kwóógú lú mábɔɔgú. ¹⁰ Nəcə, wo muud jí nə mpúyá yé, ŋkí bwə dóg wo, wo ηgə də mpáánzə zembî áyadúg dí, ngaá ná sá jəɔŋg í é sá ná muud jí ná nə lám ŋkí tag yé ηwág ŋkul, a kə də ocúdí bwə ámə cígə yə ózembî gúmá wá? ¹¹ Ja jəɔŋgú, mpúyá wô í má sá ná ηgwól *mínyəŋə woó jí nə lám ŋkí tag yé jimbúg, í njúl ná Yésus nyə á yə námé shú déd. ¹² Nkí bi mə sêm ntó nə omínyəŋə bún, bəwəli bwo lám í kú fwo lal íí, bi mə sêm nə Yésus-Kríst. ¹³ Gwə wə jí ná, ŋkí gúl sá má dā í é búlal ηgwól mínyəŋə waamá bííd íí, mə kú ná bá bwəle də cúdú, shú ná mə bəg kú búlal mínyəŋə waamá bííd.

§ 7:38 (téed 36 kə wóós 38) Impánzə íni, bóól bwə ηgə ci ná í jəlá nə bæ ntúga: 36 «ŋkí muud mə dóg ná a jág sá nə baagulélə sás dé ncwíyê wəla lu bə cə a kú kənd nyə báád íí, ŋkí a dóg ná í jəlá ná a kándug nyə báád íí, a sáág sâ á jí yí; nyə asáyé sám, bā í sŋyúg. 37 Nji, muud mə ηwá cígúlá lámúd, kú nə sâ í ηgə cindal nyə, á ηgə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí á ηwa cígúlá nyáméfwó dí lámúd ná a baagulé sás dé ncwíyê, a mə mpu sâ. 38 Ntó má lwó ná muud mə kənd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyəɔŋg mə bə kú kənd yé, á bul mpu sâ.» 7:39 Rom 7.2-3 8:1 Mís 15.29; Rom 12.16 cœlí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 8:1 Rom 14.1-15.6 8:3 13.12; Gal 4.9 8:4 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 8:6 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 8:7 10.23-33 8:8 Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13

9

Pwôl cugé nà milúndâl

¹ Ye mæ cugé fúlî? Mæ cugé *múúud lwámá mæ Yésus í? Ngaá mæ a shí dág Cwámá wúsú Yésus? Ye bí cugé ísáy mæ mæ sá shú mæ Cwámá yí?

² Nkí bóólúgá búúud bwé dág ná mæ cugé múúud lwámá, bí kú bɛ, mæ jí muud lwámá mæ Yésus shú dán. Næcé bí búsa yuug í ngé lwó ísáy mæ ngé sêy tân nda muud lwámá mæ Cwámá yí.

³ Shú búúud bwé ngé bæ næ mæshwán næ mæ wá, sá mæ jí næ nkul bæsa næ bwo yí jí ná: ⁴ Ngaá sá bí næ zhií ná sá nwág idúw næ mængul bídí? ⁵ Ye sá bán wé búsa ci muud kú jaand næ mudá yé? Ngaá ná bóól búud ɔ lwámá bwé ngé sá ntó, tæ ómínyonhú ó Cwámá, tæ Séfas? ⁶ Nkí ntág ná, ye sá bán Barnábas wé sá cugé næ zhií ná sá jig kú sêy? ⁷ Zó nyæ a mæ bwele sêy séy ízimbi a ngé jána næ nyæmefwó yé? Zó nyæ a mæ bwele bæ fambá ná ndéé a kú dæ mpúmá a cínong yé? Nkí ntág ná zó nyæ a mæ bwele wíl ínteny ná ndéé a kú balan næ mænyán mæ ínteny byɔong yé? ⁸ Ye iyuug mæ ngé nwa bí íni bísa nji ijâm næ ijag yâ buud? Ngaá ná bísa námá cilyá mæcɛɛ Moyíz nyæ á cilæ mád? ⁹ Jí mpu bæ cilyá mæcɛɛ mæ Moyíz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngé nyaal mpumá ngólæ lwáál nywo yí.» Ye inteny wé Zembî ngé bul tæduga yí? ¹⁰ Ye nyæ anghê næ lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wé cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngé waad mændælú yé ngég næ waad a ngé bwánd næ búgá ná nyæ é bæ næ mfíi; nyɔong ngé nyífa mpumá ngólæ lwáál yé ngég nyífa a ngé bwánd næ búgá ná nyæ é bæ næ kow. ¹¹ Sá á bæ bî mpæg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sá mæ ká mwáágulæ mpúmá í kwíind sá cug á shí ga dí yí, bôw ntó aá? ¹² Nkí bóól búúud bí næ zhií ná bwé nwág mbií mænywa mæong bídí, sá bán mæ ban ka bul bæ næ zhií nyɔongú næcé

jí? Nji, sá á shígé balan næ zhií nyɔongú; sá ngæ yida jísow sá jêsh shú ná sá kú ntágulæ ná Jɔjɔ Kéel mæ *Kríst í bæg kú bwiingya.

¹³ Buud bwé dæ sêy ísáy í Zembî Mpáánzæ wá, Mpáánzæ wé í dæ námá wíl bwo; bɔong bwé dæ kænd Zembî *mátúnuga *alatâr dí wá bwé dæ nwa dán kow lú idúw alatâr dí. Ngaá bí mæ mpú ntó? ¹⁴ Mbií ngwúd wæong námá, Cwámá nyæ a wá cɛɛ ná buud bwé jáaw Jɔjɔ Kéel wá bwé jálá næ cugæ næ ísáy byɔong. ¹⁵ Nji mæ mæ a shígé balan næ mæzhií mæong; mæ anghê námá næ cilæ ntága ná mæ lúndal ísá byɔong. Mæ yidá bul cæel ná mæ yág, ntɔ ná mæ sáág milúndâl. Jâm sá gúmá wé cí, muud cugé næ nkul yíl mæ gwo. ¹⁶ Mæc jâm kóomb dí, ja mæ ngé jaaw Jɔjɔ Kéel yí, mæ cugé næ nkul ci ná mæ ngæ sa gúl sá, næcé jísæ mæ sá cínúlá Zembî ngé cínal mæ yí. Mæntágula næ mæ nkí mæ bé kú jaaw Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Í á mbâm bæ ná mæ a té næ lám wâm ná mæ zæ jaaw Jɔjɔ Kéel, mæ bæ næ zhií ná mæ jíg myána. Ká, mæ ngæ sá ísáy byɔong cínúlád, jísæ mbag Zembî nyæ á keel mæ mæbwád yí. ¹⁸ Ná ndéé, myáyé myána mæ ngé nwa cínong myá? Myána myâm wé mæ jáawág buud Jɔjɔ Kéel ashwâ, mæ ngé cúndæ kú lúndal ísá mæ jí næ zhií ná mæ nwág Jɔjɔ Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mæ jí fúlî, kú bæ lwaá mæ múúud. Nji, tæem bæ ntó, mæ a mæ sá mæmefwó lwaá á buud bêsh shú ná mæ bæg næ fwála mæ sá ná bímbí lú búúud dêsh dí næ nkul gwág mæ yí í búgúlág Yésus. ²⁰ Ja sánôn *Oyúden búsa yí, mæ cugæ námá nda Oyúden shú ná mæ sá ná bwé kændug milâm wé Yésus. Ja sánôn buud bwé ngé bæ mæcɛɛ mæ Moyíz wá sá búsa yí, mæ bæ námá mæcɛɛ mæongú nda bwo, í njúl ná í cugé mæ cínúlá ná mæ bæg mwo. Mæ bæ mwo nji shú ná mæ sá ná buud bwé ngé bæ mæcɛɛ wá bwé kændug milâm wé Yésus.

9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 **9:4** Luk 10.7-8; Mat 10.10 **9:6** Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sêy: Mis 18.3 **9:9** Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 **9:11** 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6 **9:12** Mis 20.34-35; 2Kr 11.9 **9:13** Ilj 18.8-19 **9:14** 9.4 **9:15** Mis 18.3 **9:16** Zhe 20.9 **9:17** 4.1 **9:19** 10.23-24, 32-33; Rom 15.1 **9:19** Mat 20.26-27 **9:20** Mis 16.3; 21.20-26 **9:21** Gal 2.3-4

21 Ja sánôh buud bwá ádé bîsh mácçç mæonh wá sá búsé yí, mæ cugə nda bwo, námə nda mæ anghê nə bîsh mácçç mæonh, í njúl ná mæ ngə bç Ççç má Zembî, Krîst ji Ççç dâm. Mæ cugə nda mæ anghê nə bîsh mácçç nji shú ná mæ sá ná buud bwá ádé bîsh mácçç wá bwá kándug milâm wá Yésus. 22 Ja sánôh buud bí nə búgá átətagá wá sá búsé yí, mæ cugə nda bwo shú ná mæ sá ná bwá kándug milâm wá Yésus. Mæ a má bə sá jêsh shú búud bēsh shú ná mázhiî mēsh dí, mæ cūgug búbaalé búúd. 23 Mæ ngə sá isâ ini byēsh nəcə Jəjə Kéel, shú ná mæ bəg nə kəw mánywa Jəjə Kéel í ngə kaag mád.

24 Bi ampúyé ná í də bə mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju íkúlé ná ndéé muud ngwúd űwa mpóógú? Jugá kúlé mbií wí ná bi űwág mpóógú yí. 25 Ogwiimbe ó ígwiimbí bēsh bwá də ci isâ ñkí bulya shú ná bwá űwág *túm gúmá. Í njúl ná túm gúmá bwá də űwa yí í də yéel. Sá bāh wúsú túm gúmá í abúlé yéel. 26 Kúlé mé ngə ju yí, mæ anghê nə ju nda muud nyé anghê nə mpu kúl á ngə kə yé; ja má ngə wusə ikúda yí, mæ anghê nə wusə ikúda ntó ngúlád. 27 Mæ ngə yida jugəshi nyúúl nyām, ngə nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bə ná, mæ shîn cúndə Jəjə Kéel bóól búúd gwág ná ndéé, mæc nyinğə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sîy nə buud ə Izurəyêl yí

1 Ntó, ye bwaanğ, mæ acéélé ná bi bəg kú mpu isâ í á sîy nə odá yí; ñkúdú í á baagulə bēsh, bēsh bwá á ntə māh mé atítîi nə makuú. 2 Ntó ji ná bēsh bwá á duwan ñkúdúd, duwan māj dí tāh *ompwíin ó Moyiz. 3 Bēsh bwá á də də idəw impwúd Shíshim má Zembî í á də nti bwo yí. 4 Bēsh bwá á ngul

məjúwó məmpwûd Shíshim má Zembî í á nti bwo má, məjúwó má á ngə wú kwóógú má. Kwóógú dæonğ í á bə fwámé kwóógú wá í á ngə lúgal bwo cí, í á bə *Krîst. 5 Nji, tæem bə ntó, bóól ncúlyá buud wā gwoonğ jāh, Zembî nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwá wá nyə á janğulə bwo, a mpānğulə mímbimbə myāh shí a shwéeshád yí. 6 Isâ ini í á bə nə bwo ntó shú ná í bəg shé mæcwūh, shé kú də wímb sálə isâ í abúbəw nda bwo. 7 Kúgá yə ózembî ó áyadúg gúmá nda bóólúgá wā gwoonğ jāh bwá á sá ná. Sā jæonğ ji cilyá ná: «Kúl búúd í á ji shí də, ngul; bwá mú təw, zhwiimbya.» 8 Shé kúgá sá janğa nda bóólúgá wā gwoonğ jāh bwá á sá ná. Sálə bwá á sá janğa yí, bwá á yə jwəw ngwúdú buud otóoshin mæwūm mábá nə ólól. 9 Shé kúgá shweenzh Krîst nda bóólúgá wā gwoonğ jāh bwá á sá ná. Bwá á shweenzh nyə, onywā bwá mú janğulə bwo. 10 Shé kúgá námə də cwaduga nda bóólúgá wā gwoonğ jāh bwá á cwaduga ná; bāh, *éngəles á shwiy nyə á zə janğulə bwo. 11 Bwaanğ, isâ ini í á bə nə bwo ntáni shú ná í bəg shé mæcwūh. Í á cilya shú ná shé buud shé ngə cugə mwəw mâ məzhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé má jálá nə ngə cugə ná. 12 Nə ndéé, muud ngə tédúgá ná məbwəbúlán má cúgə nə ñkul sá nyə sâ yé, kə bey ná a búlág. 13 Məbwəbúlán mēsh bí á má də bwəma nə ndí má má də námə bə nji isâ bí nə ñkul wóós nə muud yí. Nji, Zembî ji abúgúlág; a cugé nə ñkul bíd ná bi bwəmagí nə məbwəbúlán má ntə bí ñkul má. Ja bí má bá də bwəma nə məbwəbúlán yí, a bá də lwó bí zhí shú ná bi jisówúg kú búla.

Kúgá fəla isâ í mājamb nə isâ í Zembî

14 Gwá wá jí ná, yé bwáanğ má búl cæel wá, fúndógá yálə ózembî ó áyadúg gúmá. 15 Mæ ngə lás nə bí nda mæ

9:22 Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbá 2.10 9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilh 20.11; Sôm 78.15 10:5 Ilh 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilh 11.4, 34; Sôm 106.14 10:8 Ilh 25.1-9 10:9 Ilh 21.5-6 10:10 Ilh 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21 10:16 11.24-25; Luk 22.17-20

lás nà buud bí nà fag wá. Biméfwó faasugâ sá má ngó ci yí. ¹⁶ Ja sá má dū dā ídāw í Zembî yí, sá má dū ngul bálá; sá má dū yə Zembî akíba shú bálá jəŋgū. Ngulúlə sá má dū ngul bálá jəŋg yí í dū bə ná sá bēsh sá má dū ŋwa kəw lú mánywa mâ mácií *Kříst nyə á wéeshuli shú dású má. Féyálə sá má dū féya baléd yí í dū bə ná sá bēsh sá má dū ŋwa kəw lú mánywa mâ nyúul Kříst nyə a yána shú dású yí. ¹⁷ Sə bēsh sá mú mbwəpá nyúul ŋgwúnd nda baléd jí ŋgwúnd ná. Ntó jí ná sá tɛem bə ŋkí bulya, sá búsa nyúul ŋgwúnd nəcé sá má dū kəwala nji baléd ŋgwúnd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izəryél. Buud bwé dū dā ócúdu bwé dū kə *mátúnuga dí wá bwé dū fula ísà nə *alatâr, ntó jí ná bwé dū fula ísà nə Zembî muud jí ámadí á alatâr yé. ¹⁹ Jí má ngó ka cɛel ci yí? Ye ná ocúdu búud bwé dū yə ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búsa gúlúgá sá? Ŋkí ntâg ná ozembî bəŋgú bí gúl sá? ²⁰ Mbô! Mə ŋgə ci ná ocúdu búud bwé dū kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwé dú yə bwo yé; í dū bə mátúnuga bwé dū yə májamb má. Mə acéélé ná binónə məjamb bi dúg fula ísà. ²¹ Bí cugé nə ŋkul ŋgul bálá mə Cwám̄ba, bí nyiŋgə ŋgul bálá májamb. Bí cugé nə ŋkul ŋwa kəw túwəli mə Cwám̄ba dí, bí nyiŋgə ŋwa kəw túwəli májamb dí. ²² Ye sá má sə ná Cwám̄ba sáág wúú? Sə má lal məŋkul cə nyə?

²³ Bóól búud bwé ŋgə ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cɛel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí jí nə ŋkul kwíind múud. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cɛel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí í dū ləl gwoŋg. ²⁴ Muud nyə ajáláyé nə sə ná nyəméfwó wá bág nə mənɔywa; muud yēsh səpəg ná bóól bwé bág nə mənɔywa. ²⁵ Dagá sá jēsh bwé kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagá gwo nə milám

nə salá, kú jí míshílí ná bí ŋgə bɛemb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwám̄ba, nə isá byēsh bí cínəŋg yí. ²⁷ Ntó jí ná, *hááden mə ká jəw bí dína dí, bí má ká kə, dagá mbií ídāw wēsh bwé é yə bí yí; dagá byo nə milám nə salá, kú jí míshílí ná bí ŋgə bɛemb. ²⁸ Nji, ŋkí ŋgwól múud má jaaw bí nə cúdu bwé amə jáám̄b yé nyə amə bə cúdu *mátúnuga, bí kú ná də. Bí kú də, nəcé muud má jááw bí yé, bi á bá ntágułə nyə lám. ²⁹ Ja má cí ná lám yí, mə acíyé lám wán, má ci jí má múud nyə amə jaaw bí yé. Nəcé jí lám má ŋgwól múud í é zə jum mə, mə njúl fulí yí? ³⁰ Ŋkí mɛɛ mə yə Zembî akíba mə ka də, bwé é ka kə ŋgə jí nə mə íkúdu gúnd nəcé jí, í njúl ná mɛɛ shí yə Zembî akíba? ³¹ Ntó, tə bi mə dā, tə bi má ŋgul, tə bi mə sá jí, ságá sá jēsh nə yéesh ná bi mə yə Zembî gúmá. ³² Kúgá bɛɛg sá ná tə mwā Ogurêk, tə mwā *Oyúden, tə muud ŋgwúnd á *Də lú óbúgula ó Zembî lánɔgúwóg búgád. ³³ Ságá nda mə; ísà byēsh dí, má cɛel sá sá múud yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sə ná məméfwó bág nə mənɔywa; má dū sə ná ncúlyá buud bwé bág nə mənɔywa, ná Zembî cúgug bwo.

11

¹ Ŋgəgá nə yagula mə, námá nda má ŋgə yagula Kříst ná.

Nda sá má jálá nə jí mısəŋ ná

² Mə ŋgə faag bí nəcé, bí ŋgə téduga mə ija byēsh, bí ŋgə ntâg námá bɛ minjígúla má á kala bí myá. ³ Nji, má jí ná bi mpúg sá ŋgwúnd ná: múdúm yēsh lúlúú yé wə *Kříst, múdá lúlúú yé wə mudúm, Kříst lúlúú yé wə Zembî. ⁴ Mudúm yēsh mə jágúla nə Zembî ŋkí ntâg ná a cúndé mícúndé mí Zembî a njúl nə tūm lúud yé, a wá lúlúú yé Kříst shwôn. ⁵ Mudá má yídá jəgula nə Zembî ŋkí ná a cúndé mícúndé mí

10:17 12.27 **10:18** Ləv 7.11-21 **10:19** 8.4 **10:20** Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbá 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16 **10:22** Mbá 32.21 **10:23** Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sôm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13 **10:33** 9.19-22 **11:1** 4.16 **11:2** 2Te 2.15; 3.6

11:3 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23 * **11:5** Wəla mwəw Pwól nyə á cilə kálad éga yí, í á dū bə sá shwôn ná bwé dúgug mudá nə kənyá shilú.

Zembî shwá lúú yé, a wá lúúú yé múdúm shwôn. Nəcə, bálə shwá lúú wúsə námə nda a mə kənya shilú*. ⁶Haaw. Múdá mə ká bə kú nə tūm lúúú íí, í jii ná a sémbyág námə shilú. Nkí jí ka bə sá shwôn ná mudá sémbyág shilú nkí ná a kənyag lúú, í jii ná a dág cəɣlə tūm lúúú. ⁷Mudúm nyε, nyə ajáláyé nə bwáád tūm, nəcé a jí yuug mə Zembî, a ngə lwó gúmá í mpíyá nə Zembî yí, mudá nyε ngə lwó jəng í mpíyá nə mudúm yí. ⁸Nəcə, mudúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí. ⁹Zembî nyə a shígé té múdúm nəcé múdá, nyə á yida té mudá nəcé mudúm. ¹⁰Gwá wá jísá ná, mudá mə jəlá nə bə nə ndəm lúúú; ntó jí shú lwólə *wəéngəles ná a jí íjwūga í múdúmú. ¹¹Tεem bə ntó, dágúlə cug sá ngə cugə tâŋ buud ɔ Cwám̄ba yí, mudá cugé nə nkul cugə kú nə mudúm, mudúm kú námə cugə kú nə mudá. ¹²Í bə ntó nəcé ná, námə nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námə wə múdúm mə də byél múdá dí yé, sá jəsh í zhu wə Zembî. ¹³Biméfwó faasugá ná jíga: ye jí jə sá ná mudá bág shwá lúú ja á ngə jəgula nə Zembî yí? ¹⁴Jísə námə sá shwôn ná mudúm bááguləg shilú nda mudá. Ngaá ná cug shé ngə cugə ga gwáméfwó í ngə jíguli bí ntó? ¹⁵Í njúl sá gúmá shú múdá nyε. Nəcə Zembî nyə á yə mudá shilú nkí gwaa ná í dág búdal nyə lúú. ¹⁶Njí nkí muud mə cεel sá máshwán na, sə bāŋ sə cugé nə fúlú nyəng, mədɔ mə óbúgula kú námə bə nə nywo.

Nda sá mə jəlá nə də dína mə Cwám̄ba ná

¹⁷Mə afáágé bí wəng lésú mə zə lās nə bí gaád. Mə afáágé bí nəcé, sεengyálə bí mú də sεengya *Dɔ dún dí yí, í ányíngáyé ná bə shú sálə ná bí láləg, í mú ngə teeg bí teeg teegúg. ¹⁸Í tééd fwo bə ná, ja *Dɔ lú óbúgula dún í də sεengya yí, mə gwág ná mánkəómú mə mú ngə bə mpédúgá nyín. Mə ngə

*magulə lâŋ wəngú búbaalê. ¹⁹Mə kə ntág ci, í jii ná mánkəómú məng mə bág, bəng búsə fwámé óbúgula mpédúgá nyín wá bwə mpúyúg. ²⁰Ntó jí ná, ja bí mú də sεengya kul ngwūd yí, í ádé ná nyíngə bə shú zálə də ídūw í Zembî. ²¹Í mú də bə ná, fwála lə dälə, muud mə lεel shín də byé ídæg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwə wóósúg. Ja í bə ntó yí, í mú wóós ná, ngwól njúl nə zha, ngwól nyε mə də ngul ná ndéé cə fudud; ²²ye bí cugé nə minjów ná bí dág də nə ngul wú? Nəcə jí bí búsə kú bish Dɔ lú óbúgula ó Zembî yí? Bí mə cεel zə də wá búúú bwə cugé nə məbii wá shwôn lúúú íí? Mə cíg ná jí? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wáni sóólúgú. ²³Nəcə, njígulá mə á lág nə Cwám̄ba yí, wə wə mə á kala bí yí; náə: Cwám̄ba Yésus nyə a sá ná, búlu bwə á kusha nə nyə yí, nyə á ngwa buléd ²⁴nə ndéé, a yə Zembî akíba, a mú fēy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyám í mə kaanz shú dún dí nywə wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁵Námə mbii ngwúdá, ja bwə mə shín də yí, a mú ngwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jísə sɔ á gúgwáan í zə s̄ty mácií mām dí yí. Ja jəsh bí mə bá də ngul gwo yí, bí ɔ bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁶Ntó mə kə ná ja jəsh bí mə bá də də buléd ga nə ngul bálá wáan ga yí, bí ngə bwíng shwíy Cwám̄ba nyə á yə yí, bí də bá jaaw dwo ná ndéé kə wóós ja á bá nyíngə zə yí. ²⁷Sá jəng wə jí ná, muud mə dá buléd a ngul bálá mə Cwám̄ba yé, nkí á də nə ngul mbii wúsə kú jəla yí, á byaagulə nə nyúúl nə mácií mə Cwám̄ba. ²⁸Ntó, muud yēsh fáásug nyéméfwó nə ndéé, a ka də buléd, a ngul bálá wáan. ²⁹Nəcə muud mə dá buléd a ngul bálá ntó kú téduga ná jí mändəm mə nyúul mə Cwám̄ba yé, a ngə sá ná sémbyé mílású í bág bə nkí bul nyaan shú nyéméfwó. ³⁰Sá jəng wə í sá ná, zhwoog buud bwə mú mimbəl mpédúgá nyín, bóól nə íjām, bóól nkí bulya bwə á mə yə. ³¹Sə mbəm

11:7 Mət 1.26-27

11:8 Mət 2.18-23; 1Tm 2.13

11:18 1.10-11

11:19 Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19

11:22 Zhk 2.5-6

11:23 10.16; Mat 26.26-28

11:25 sɔ: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6

mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12

11:26 Mat 26.29

11:27 11.20-22; Heb 10.29

11:28 2Kr 13.5

du faas sáméfwó, sá kú nyingə bwəma nə sémyé mílósú. ³² Nji, Cwám̄ba má du sám̄b sá mílósú, a súg sá shú ná sá kú bá bwəma nə sémyé mílósú ányinyaanə búúdu bwə abíshé Zembî wá bwə bá bwəma nə ndî yí. ³³ Nə ndéé bwaang, ja bí má du seengya ná bi mə dá yí, dugá sá ná, bóól bwánd bóólúgá. ³⁴ Nkí ngwól múúdu ngə gwág zha, a fwóg tééd də nyádí njów a ka tɛem zə, shú ná bí kú du seengya ná bi mə zə du kwaamb sémyé mílósú ányinyaanə bídí ícug dí.

Shú bíl ísá byêsh íí, mə e bá zə kwambələ byo ja má bá zə yí.

12

Ísá Zembî mə du yə bwán bɛ zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaang, shú ísá Zembî mə du yə bwán bɛ zhí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bi dúg bə kú mpu. ² Bi mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwə á du julə kə nə bî bów-bôw zhíid, bí kə ngə bɛ ózembî ó áyadúg, mbéé ísá bísá kú nə nkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, má cɛel ná bi mpúg nkúmba sá: muud Shíshim má Zembî ngə sá ná a lásúg yé cugé nə nkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembî í anğê nə sá ná a lásúg yé cugé námá nə nkul ci ná: «Yésus jí Cwám̄ba».

⁴ Ísá Zembî mə du yə bwán bɛ mpáam dí yí bísə mimbii mimbii, nji Shíshim ngwúdu wə í du kaaw byo. ⁵ Bulya mimbii búúdu bí nə nkul sêy nə ísá byəang yí; nji Cwám̄ba ngwúdu wə ngə jwú nə iséy byəang byêsh. ⁶ Misóólúgú mí mimbii mimbii, nji buud besh bwə ngə sá myo wá, Zembî ngwúdu wə ngə sá ná bwə sáág myo. ⁷ Muud yêsh Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə yə nkúl ná a sáág sá yé, a yə nyə nkul nyəangú shú ná í kwíindúg bóól besh. ⁸ Ntó, Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə yə ngwól múúdu nkul ná a lásúg lású fɛg, a yə ngwól nkul ná a mpúg sá Zembî ngə jí ná buud bwə sáág yí; Shíshim ngwúdu

nə ngwúdu wə ngə kaaw. ⁹ Shíshim ngwúdu wəangú mə yə ngwól múúdu búgə álal-nkul, a yə ngwól nkul mə lwág mimbál, ¹⁰ a yə ngwól nkul mə sá *máshimbá, a yə ngwól nkul mə cúndə mícúndə mí Zembî, a yə ngwól nkul mə mpú faas míshíshim, a yə ngwól nkul mə lás mákál mimbii mimbii, a yə ngwól nkul mə féég sá í du ciy mákál məang dí yí. ¹¹ Ísá íni byêsh íí, nji Shíshim ngwúdu nə ngwúdu wə má du kaaw byo, a yə múúdu yêsh jəang á céél yə nyə yí.

Íkál í nyúul bí nkí bulya, nyúul njúl nji ngwúdu

¹² Mpugá ná nyúul mə múud nyí ngwúdu, ikál nkí bulya. Íkál í nyúul tɛem bulya ntó, byêsh í sá nji nyúul ngwúdu. Ntó námá wə jí nə *Kríst yé. ¹³ Shé besh, təə *Oyúden təə Ogurêk, təə málwáá təə ofəlí, shé á duwan Shíshim ngwúdu dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ngwúdu. Zembî nyə á ngulal shé besh Shíshim ngwúdu.

¹⁴ Ntó jí ná nyúul í cugé nji kál ngwúdu, ikál í nyúul bí nkí bulya. ¹⁵ Nkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda má cugé mbwə ná, mə cugé kál nyúul», ye kuú í é yəw bələ kál nyúul? ¹⁶ Nkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda má cugé jús ná, mə cugé kál nyúul», ye lwá í é yəw bələ kál nyúul? ¹⁷ Nkí nyúul nyêsh ncindí í sheé ná bə nji jús nə jús, í ka du gwág ntədəle? Nkí nyêsh ncindí í sheé ná bə nji lwə nə lwə, í ka du gwág mácuud ntədəle? ¹⁸ Bi má dúg íí? Zembî nyə á ngə tál ikál í nyúul byêsh nyúulád nda nyə á cɛel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyə á mbəm sheé bə nji kál nyúul ngwúdu nə ngwúdu, nyúul í á nywá ka bə ngow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí nkí bulya, nyúul njúl nji ngwúdu.

²¹ Jús í cugé nə nkul ci nə mbwə ná: «Mə anğê nə jí wo», lúú kú námá ci nə makuú ná: «Mə anğê nə jí bí.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúul í du nyín nda bí nə iləm yí, byó wə í yidá bul kwíind yí,

²³ byɔɔŋg sá má ða ðúg ná í abúlé jela nà gúmá yí, byó wá sá má ða bul ñwa nà gúmá yí; byɔɔŋg bí ná í ajáláyé nà nyîn yí, byó wá sá má ða bul mpu baagulá yí, ²⁴ í njúl ná ikúl í nyúúl í ða nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wɔɔŋg. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmá ikúl í nyúúl í cugé nà gúmá yííd. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí máñkɔómá í kú bæ nyúul muud dí, ikúl í nyúúl í yídag ða bæ, jíga baagulá jíga, jíga baagulá námá jíga mbií ñgwúðá. ²⁶ Gúl kál nyúúl í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kál nyúúl, bíl byêsh bæ nà məshusug.

²⁷ Ntó, bi búsə nyúul má Kríst. Muud yêsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kúl á nyúul nyɔɔŋg. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyə a tâl buud Dɔ lú obúgala dí ntága: cé áshúshwóógú, nyə a tâl *buud ɔ lwámá; cé ábeé, a tâl *búud ɔ micúndá; cé álél, a tâl búud ɔ mínjígúlá. Ná ndeé, a mú yə bóól ñkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ñkul mə lwág mímbəl, bóól ñkul mə kwíind búúd, bóól ñkul mə cwîny gúfúgá, bóólúgá ñkul mə lás mákəl məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wə bí búud ɔ lwámá? Ye bēsh bí buud ɔ micúndá? Ye bēsh bí oyígúli? Ye bēsh bwá ða sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyə á yə bēsh ñkul í ða lwag mímbəl yí? Ye bēsh bwá ða lás mákəl məshús í? Bēsh bwá ða féég mákəl myɔɔŋgá? ³¹ Gwágúgá yéesh ná Nkəñkə Shíshim yág bí isá í búl bæ nà mfíí yí.

Mə zə nyiŋgə lwó bí nyɔɔŋg zhí í ntó mázhíí mēsh yí.

13

Ceelí í ntɔ sâ jêsh

¹ Mə tɛem lás mákəl má búúd, lás mákəl má *wáéngəles íí, ñkí mə cugé nà ceelí, mpug ná mə jí nda kəñ í ñgə bwíim yí, ñkí ntág yaang í ñgə lwanɔgala yí. ² Mə tɛem námá

cúndə micúndə mí Zembî, tɛem mpu míndimba myêsh, tɛem bæ nà mpúyá wêsh, mə tɛem námə bæ nà búgá jêsh ncindí mbií á ná mə ða yíl mímbáñ ícéd íí, ñkí mə cugé nà ceelí, mə cugé tɔɔ sâ. ³ Mə tɛem námə yána ísâ byâm byêsh, mə keenzh námə nyúúl nyâm ná bwá jéég jígal mə kudad íí, ñkí mə cugé nà ceelí, sá jɔɔŋgú kú kwíind mə tɔɔ sâ.

⁴ Ceelí jí nà jísow, ceelí jí nà osusa, í cugé nà zhín, í ádé bəgəwa, kú ñkény nyúul, ⁵ í ádé sá ísâ í shwôn, í ádé sɔ ñji mənywa mé, í ádé leel gwág zhwuñá, í ádé baagulə mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olíingí, ceelí í yida ða gwág nywa óbúbálé; ⁷ í ða juu sâ jêsh, ða búdal, í ða bæ nà búgá nà sâ jêsh, í ða bwánd sâ jêsh nà búgá, í jísow sâ jêsh.

⁸ Ceelí í ádé shîn; dúlə cúndə micúndə mí Zembî í bá bæ cwûd, lásúlə mákəl í bá shîn, mpúyá í bá bæ cwúduɔgú.

⁹ Nəcə sá ñgə mpu isá ikúl, sá ñgə cúndə micúndə mí Zembî ikúl. ¹⁰ Nji, ja isá byêsh í bá bæ óncindí yí, byɔɔŋg bí ikúl yí í bá bæ cwúduɔgú. ¹¹ Ja má á bæ mwántombú yí, mə á ða lás nda mwántombú, mə ða téduga nda mwántombú, mə ða bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúd

ga, mə mé yəw ísâ í bwân ó ntombú. ¹² Nəcə isá í ñgə nyîn sá nda isá sá ñgə dúg yèn† dí yí, nda isá ñgúdá í má búdal yí; ñji, ja fwála dɔɔŋg í bá wóós yí, sá má dúg ná bií-bî-bii. Ja gaád mə ñgə mpu isá impál, ja jɔɔŋgú mə bá wámbulə, námə nda Zembî mə wámbúlə mə ná.

¹³ Isá í abúlé shîn yí bísə ílól ja gaád, byó wá: búgá, nə dúlə bwánd nə búgá, nə ceelí; sá í ntó na ílól íni dí wá ceelí.

14

Yéesh ísâ bí nə ñkul kwíind múúd yêsh yí

¹ Shúshwóógú nə sâ jêsh íí, fwogá tééd sɔ ná bi bág nə ceelí. Gwágúgá

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mís 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21 **13:5** 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Bóól bwá ci ná «í ádé lɔ mábəw». **13:8** 12.10; 14.1-5 **13:12** Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî mə wámbúlə mə: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yèn: Iyèn yá fwála dɔɔŋg í ða sɔy nə ñkwánz, iwəgali kú ða nyîn ná ñgəñ nda iyèn yá mwəw mágaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8

yéesh ísâ Zembî mæ ðu yə bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndeé cúndólə mícúndá mí Zembî. ² Næcé náəá, muud mæ lás mákəl məshús yé, nyə alésháyé nə buud, a lésħa nə Zembî, næcé kú nə tɔɔ muud nyə é gwág sâ á ηgə ci yí. Nji, a ηgə lás nə ηkul Nkēηkē Shíshim ηgə yə nyə yí, ηgə ci mindím̄ba. ³ Nji muud mæ cúndá mícúndá mí Zembî yé ηgə lésħa nə buud; a ηgə cúndə shú ná bwá lálug búgád, a cúndá ná a cwīny bwo, á cweel bwo milâm. ⁴ Muud mæ lás kəl íshús yé ηgə sá ná nyəméfwo lálug búgád, í njúl ná muud mæ cúndá mícúndá mí Zembî yé ηgə sá ná *Dɔ dēsh í lálug búgád.

⁵ Mó jii ná bi bēsh bi lásúg mákəl məshús; nji má bul jii ná bi cúndág mícúndá mí Zembî. Næcé náəá, muud mæ cúndá myo yé mæ cɔ múúd mæ lás mákəl məshús yé; susaalē nji ná muud mæ lás mákəl mɔɔηg yé mæ féég sâ nyə ámə ηgə ci yí, shú ná Dɔ dēsh í lálug búgád. ⁶ Ntɔ bwaanη, ηkí má sheé ná zə nūη bídí zə lás nə bí nji mákəl məshúsúđ, mæ é kwíind bí cínɔηgú nə jí? Kú nə tɔɔ sâ! Susaalē nji ná mæ bágúlá bí gúl sá Zembî nyə ámə lwó mæ yí, ηkí ná mæ yə bí wúl mpúyá, ηkí wúl cúndá má Zembî ηkí ntág njígúlá.

⁷ Jí námó nda isâ í íbwamugá-bwámug, nda lúlwón á bulya məkəl ηkí búnzħá; ηkí isâ byɔɔηg í ηgə lás ná kpódɔ kpɔdɔ kpódɔ, buud bwá é ka mpu ná í ηgə cɛel sey jáyé susa? ⁸ Nkí laag í lás buud nda yag sâ í ηgə ci yí, zə nyə é kwəmsa dóomb? ⁹ Mbií ηgwúd nə bî. Nkí bi mæ lás mákəl məshús lésú wún kú gwág sá bí ηgə ci yí, buud bwá é ka wámbulə ná jí bí ηgə lás yí? Í é bæ ná bí ηgə lwábuda ntɔ. ¹⁰ Məkəl má lésú mí ηkí bul bulya shí gaád, nji kú nə tɔɔ ηgwúd dí ná buud bwá ðu lás kú gwág sá bwá ηgə ci yí. ¹¹ Ntɔ jí ná ηkí mæ ampúyé dúl kəl lú lésú nda í ká

ná, mæ é bæ múúd ηgə lás dwo yé njínə muud, nyə bæ námó mæ njínə muud. ¹² Ná ndeé, nda bí má búl jii ísâ Zembî mæ ðu yə bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sɔ ná bi bág nə byɔɔηg í é sá ná Dɔ í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wá jí ná, muud má ðu lás mákəl məshús yé jəgulaηg nə Zembî ná a yág nyə ηkul ná a dúg féég sâ á ðu ci yí. ¹⁴ Næcé ná, ja má jəgula yí, má ká jəgula kəl lə shúsúđ íí, shíshim wām í ηgə jəgula, nji lúu wām í anηē nə sá sâ. ¹⁵ Ká mæ sáág jí? Mæ é ðu jəgula shíshim dí, mæ é ðu námó jəgula nə ikəη byām; mæ ðu sey ísusa ságusə Zembî shíshim dí, mæ é ðu námó sey nə ikəη byām. ¹⁶ Næcé, ηkí wo yə Zembî məshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyə é magulə wo ná: «AMEN»? Mbô. Nyə ámaguləyé, nywáá nyə ampúyé sâ wó ηgə ci yí. ¹⁷ Wo yə Zembî məshwúmb, jí ntɔ; nji sâ jɔɔηg í asáyé ná ηgwól múúd lálug búgád. ¹⁸ Mæ ηgə yə Zembî akíba næcé má ðu lás mákəl məshús cɔ bí bēsh. ¹⁹ Nji, tɛem bæ ntɔ, ja má jí Dɔ lú óbúgulad yí, má yidá bul cɛel ná mæ cíg iciyá ítɔɔn nə ikəη byām jígúlílə búúd, ntɔ cɪlə íciyá məwúm má otóshin kəl lə shúsúđ. ²⁰ Bwaanη, kúgá nyinηə bæ nə mítédúgá myâ milúu nda ikúkágá. Bégá ikúkágá shú sâ í dúgyá nə məbôw yí; nji shú mítédúgá myâ milúu dí, bégá onkwanz ɔ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mæcɛɛ dí ná:

Mæ bá kənd bóól búúd ná bwá kág lás nə kúl búud jām;
buud bɔɔηg bwá bá ηgə lás kəl lə shús.
Nji, mæ tɛem bá sá ntɔ, kúl búúd jām í abúlé gwág mæ.

Cwám̄ba má ci ntɔ*.

²² Ntɔ jí ná lásúlə mákəl məshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; mícúndá, myāη mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ lú óbúgula dún

14:2 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** Ilj 11.29 **14:16** Amen: 2Kr 1.20 **14:20** Ifz 4.14 **14:21**

Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * **14:21** Ciyá ni jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ni dí, Izayí ηgə ci nə Izarəyél ná buud ɔ Asirí bwá bá zə káda bwo, bwá ηgə lás kəl lú asiriyɛ dán Izarəyél kú gwág: sá jɔɔηg í bá bæ Zembî lwólə bwo ná a má gwág bwo mpimbə. Í njúl ná ja Zembî má ðu nti búúd ɔ mícúndá zə lás nə bwo bwá ηgə gwág yí, í ðu bæ Zembî ηgələ jisəw bwo. † **14:22** Bwá mpúg ná Zembî mæ bá yə bwo intágúlí. ‡ **14:22** Í mpúyág ná Zembî jí kúl bwá má séēηgya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwá ηgə gwágulə ná báá bwá ampúyé sâ wá.

dêsh má sɛɛŋgya, bi bêsh ka ηgə lás mákəl məshús. Nkí ozhizhe ɔ búúdŊ, nkí ohááden bwə wóós cínɔŋg, ηgáá bwə ci ná bi mú mimbəl myên? ²⁴ Í njúl ná nkí obúgula bêsh bwə cúndá mícúndá mí Zembî, nkí *hááden, nkí zhizhe muud mə wóós cínɔŋgú, muud wɔɔŋgú, nyə é mpu ná a má byaagulə nə Zembî, bêsh bwə ηgə yə nyə məbɛɛ. ²⁵ Í é sá námá ná isâ í dɛ bə nyâŋ shwoó lámúd yí í búgúlíg, a mú kúd mpwoombá mándəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî jì bídí sɛɛŋgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanŋ, jí bí má jálá nə ka dɛ sá yí? Ja bí má sɛɛŋgya yí, í dúg bə ná, muud jí nə sɛsə yé, sɛy; nyɔɔŋg jí nə sâ á jígúlig yé, jíguli; nyɔɔŋg jí nə sâ á bágúlóg yé, bágulə; nyɔɔŋg jí nə kəl á lásúg yé, lás; nyɔɔŋg jí nə nkul féég kəl dɔɔŋg yé, féég. Sá jêsh í sýyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgád. ²⁷ Nkí buud bwə lás mákəl məshús í, í bəg nji buud obá nkí ólól, kú ntə; bwə dɛ lás ηgwúd ηgwúd. Í jì námá ná ηgwól múúd bəg a ηgə féég sâ bwə ηgə ci yí. ²⁸ Nkí muud mə féég yé cugé, bwə jíg kúl-kúl Dɔ dî, muud dɛ lás nji shú nyáméfwó nə shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ mícúndá, buud obá nkí ólól bwə lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nkí ηgwól múúd jí sɛɛŋgyád yé má cɛel bágulə gúl sâ í á dɛ bə kú fwo mpúy yí, nyɔɔŋg nyə ámə ηgə lás yé fwo tâl lású. ³¹ Bi bêsh bí bí nə nkul ηgə cúndə ηgwúd ηgwúd shú ná buud bêsh bwə bəg nə mpúyá, bwə ηwa məcwûŋ. ³² *Muud mícúndá yêsh má dɛ shimal ísâ í dɛ wóós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bə Zembî á ná isâ í sýyúg ná shɛɛ, námá nda jí mэдə mə Zembî mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwə dúg ji kúl-kúl mэдə mə obúgulad nəcé jisə bwo ci ná bwə lásúg

cínɔŋg. Bwə jálá nə yida dɛ sá mágwág námá nda Cɛɛ má Zembî í ηgə ci ná. ³⁵ Nkí mudá má cɛel jíg gúl sá, a kə jì ηgwúm yé njów nəcé í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá obúgulad. ³⁶ Ye nûŋ bídí wə bwə á tééd bwiŋgúlə kéel má Zembî yé? Nkí ntəg ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Nkí ηgwól múúd mə tédúgá ná a jí *muud mícúndá má Zembî, nkí a tédúgá ntəg ná Shíshim má yə nyə nkul mə sá gúl sâ, muud wɔɔŋg má jálá nə yag sâ má ηgə cilə bí yí ná jisə mpéndí mə Cwámba. ³⁸ Nkí muud mə bə kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyâŋ múúd. ³⁹ Ná ndéé bwaanŋ, gwágúgá yéesh ná bi cúndəg mícúndá mí Zembî, nji bi kú ban ná muud kú lás mákəl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jêsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Kríst nyə a shí gwûm

¹ Bwaanŋ, mə zə báásulə bí Jɔɔ Kéel má á cúndə nûŋ bídí yí, Jɔɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndí yí; ² Jɔɔ Kéel dɔɔŋg dúsə, nkí bi má baagulə dwo nda má á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgə jín má yə íyíy-yîy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njígúlá má á lóg yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *misəm mísú nda Mícilyá mí ηgə ci ná; ⁴ nyə á dɔw, a mú gwûm jwôw álél nda Mícilyá mí ηgə ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíin wûm nə óbá. ⁶ Ná ndéé, nyə a lwó námá bóól bwááŋg ɔ íshé nyúúl, bwə njúl buud cə mítəd mítɔɔn, bêsh bwə á dúg nyə ja ηgwúd; bóól ncúlyá buud wâ cínɔŋg bwə ηgə ná cugə, bóólúgá bwə á má yə. ⁷ Ná ndéé, nyə a lwó Zhâk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bêsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a má shín lwó búni bêsh nyúul, nyə á ka námá lwóya mэдí, mə muud jí nda bwə á shɛemb

14:25 Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mís 17.11; 1Te 5.21

* **14:32** Ntó má kə ná: «Muud má lóg kéel wə Zembî yé má dɛ mpu bwánd nə nyə e lás ja í é wóós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5 **14:40** 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2 **15:3** 11.23; Iza 53.5-12 **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mís 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mís 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14

shεembúg yé. ⁹ Jí ná mæ wé má búl bæ kú næ mfíí búúd ɔ lwámá bēsh dī. Í ajaláyé ná bwé jówúg mæ ná *muud lwámá, nácé mæ á lwó *Dɔ lá óbúgula ó Zembî cúwúlí. ¹⁰ Njî, mæ jî sá má jísá yí nácé mpaam má Zembî. Mpaam nyɔɔŋgá í á shígé yə íyíy-yîy shú dáámud. Mæ wé mæ á yida bul wáduga, cɔ bóól búúd ɔ lwámá bēsh; kú ntâg bæ ná mæ wé mæ a wáduga, mpaam Zembî ŋgá sá mæ yí nywé wé í ŋgá wáduga. ¹¹ Ná ndeé, tɔɔ mæ, tɔɔ bwo, sá ŋgá cúndə lâŋ ŋgwúd ni, wé námá wé bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá gwûm

¹² Nkí sá ŋgá cúndə ná *Krîst nyə a gwûm, ntədəlé bóól búúd wá bídí bwé ŋgá cɪ ná gúl sá í cúgέ ná mimbimbə mí bá gwûm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgέ ná mimbimbə mí bá gwûm, Krîst nyə a shígé námá gwûm wé écí. ¹⁴ Nkí Krîst nyə a shígé gwûm, cúndə sá ŋgá cúndə yí wí yíy-yîy cúndə, búgá jín yíy-yîy búgá. ¹⁵ Sá mú bæ ówúshined wá mæshigá ja sá má bwáágúlá ná Zembî nyə a gwûmushi Krîst yí. Nácé ŋkí mimbimbə mí ádé gwûm, Zembî nyə a shígé gwûmushi Krîst wé écí. ¹⁶ Nácé, ŋkí mimbimbə mí ádé gwûm, Krîst nyə a shígé námá gwûm wé écí. ¹⁷ Nkí Krîst nyə a shígé gwûm, mpu ná búgá jín í yé íyíy-yîy, bi búsa ná *mísám mínúd. ¹⁸ Ntó jî námá ná bɔɔŋg bwé á ŋgá yə bwé njúl buud ɔ Krîst wá bwé má jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sá ŋgá shwu mænyúul næ Krîst yí wí njî shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wé má ka bul ŋkúnkwon næ buud bēsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbálé ná Krîst nyə a shí gwûm, a jî muud ashúshwóógú bwelélə gwûm, ntó má lwó ná bɔɔŋg bwé á má kə ígwád wá bwé bá gwûm. ²¹ Nácé muud ŋgwúd wé nyə a sá ná buud bwé bwémagí næ shwiy; ntó muud ŋgwúd námá wé má sá ná buud bwé

bâg gwûm. ²² Námá nda búúd bēsh bwé ŋgá bwəma næ shwiy nácé Adam ná, bēsh bwé bá námá nyiŋgə *dúg cug nácé Krîst. ²³ Njî, muud yēsh mæ bá gwûm jé ja, Krîst nyə a tééd gwûm shúshwóógú, buud bé bwé bá ka gwûm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Ná ndeé, mæshíné má shí ka bá bæ. Krîst mæ bá shîn céég ísâ yâ mæyídúgú* í ŋgá wá buud mányámád yí, næ byɔɔŋg í ŋgá lwó buud mpâl yí, næ byɔɔŋg í ŋgá ntɔ buud ŋkul yí, ná ndeé a mú nyiŋgə yə Zembî Sóóŋgú icí. ²⁵ Nácé í jî ná a bâg jwú næ ndeé kə wóos ja Zembî mæ bá culushi mízhízhín myé myēsh, a nyaál myo næ mækuú yí. ²⁶ Zhízhín á bá kə shúgula céég yí í bá bæ shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî nyə a má wá ísâ byēsh mányámá méd». Njî, ja cilyá ni í cí ná ísâ byēsh yí, í áŋgə næ ceel cɪ ná Zembî nyəméfwó jî námá mányámád. ²⁸ Ja ísâ byēsh í bá bæ mányámá má Zembî dí yí, nyə muud nyə á wá ísâ byēsh Mwân dí mányámád yé, Mwân má bá námá nyíi mányámád, Zembî mú bæ Mása á ísâ byēsh. ²⁹ Nkí gúl sá cúgέ ná mimbimbə mí dæ gwûm, ká buud bwé dæ duwan shú búúd bwé á yə wá bwé bá sá ntədəlé? Bwé dæ duwan shú búúd bwé á yə wá nácé jî? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábúle gwûm, sá bân buud bí micún næ mindɔɔlúd wəla dēsh óga, sá ŋgá yə wân cún nácé jî? ³¹ Bwaanŋ, mæ ŋgá faam næ shwiy jwəw dēsh, búbálé námá nda bí ŋgá sá mæ lúu ná sán ná. Lúu wí mæ ná sán nácé bi bálə búúd ɔ Cwámá wúsá Krîst Yésus. ³² Mæ a gwána næ ibiin Ifêz. Nkí gwáná jɔɔŋg í á bæ njî shú ísâ í dúgyá næ buud yí, máyé mánywa másé mæ cínɔŋg má? Nkí jí ná mimbimbə mí ádé gwûm íí, shé mú bɛ kaaná í ŋgá cɪ ná: «Shé dágá, shé ŋgúlúgá, nácé shé é yə mán». ³³ Kúgá shíg mænyúul, wúl kaaná wí ná: «Igwonŋg í abúbəw í dæ

15:10 2Kr 11.23 **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 **15:15** Mis 1.22; 4.33; 5.30-32 **15:17** 15.3; Rom 4.25 **15:18** 1Te 4.13 **15:20** 6.14; Kol 1.18 **15:21** 15.45-49; Mat 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 **15:22** 2Kr 5.17 **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə wəəŋgales bwé ŋgá ciy Yúd 1.6 dí wá. **15:25** Sôm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbú 1.18; 20.14; 21.4 **15:27** Sôm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11 **15:32** Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 **15:34** Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17

yád jəjə mácum mə múúd». ³⁴ Kúgá ná nyíngə ngə cugə nda mikás. Yəwəgá sála mísəm. Bóól búúd wə gúfúgá jín bwá ampúyé Zembî. Mə lás ntáni shú ná bi gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm nə mənnyúul məshús

³⁵ Ngwól múúd ji nə ηkul jî ná: «Mimbə mí bá gwûm ntudəl? Mí bá nyíngə zə nə nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bə yí í cúgə nə ηkul kə í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bə mpəg yí, ye wó bə gwo nə nyúul í bá kə nə ndí yí? Ngaá ná í də bə zhizhe bumá *blé ηkí gúl bumá shús? ³⁸ Ná ndeé, Zembî mú yə gwo nyúul á céel yə gwo yí, a yə mpəg jêsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cúgə mishwun mimpwûd. Jí ná, mishwun mí búúd mí nə myé, mishwun mí ócúdu nə myé, mishwun mí ínunú nə myé, mí mí óshû nə myé. ⁴⁰ Mənyúul mäsə námá, nə mənnyúul mâ jon, nə mənnyúul mâ shí. Mənyúul mâ jon wán ηkənəwálə wí nə yé, mənnyúul mâ shí wán ηkənəwálə nə yé. ⁴¹ Jwəw í də ηkənəwə yé mbií, ηkwoond yé mbií, wəacén-cení wán mbií. Nkámúsá wəacén-cení mpédágá nyán, jísə, ηgwól yé ηkənəwálə í shwəzəla nə ηgwól yé. ⁴² Ntó námá wə jí nə gwûmálə mímbimbə yé. Mbimbə í də dəw nə nyúul í də bwo yí, í gwûm nə nyúul í cúgə nə ηkul bwo yí. ⁴³ Í də dəw í kú bə sá gúmá, í gwûm í njúl sá gúmá. Í dəw í njúl nə iləm, í gwûm í njúl nə ηkul. ⁴⁴ Í də dəw nə nyúul á mishwun, í gwûm nə nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísə ná, nyúul á shíshim nyísə námá. ⁴⁵ Sá jəng wə jí cilyá Kálad Zembî dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógú nyə á zə bə kuwó; Adam aməzhúgúlá mú zə bə shíshim í yə búúd cug yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á téed zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgəla zə. ⁴⁷ Muud ashúshwóógú nyə á ηwiny mändəlú, məyəw nə mändəlú. Muud ábēē nyə nyə á zhu jonud. ⁴⁸ Buud bwá á məyəw nə mändəlú wá bí námá nda Adam nyə á məyəw nə mändəlú yé; buud bí búud ə jon wá búsə námá nda Adam nyə á zhu jon dí yé. ⁴⁹ Námá nda sá á bəzəla nyəng nyə á məyəw nə mändəlú yé ná, sá má bá námá bəzəla nyəng nyə á zhu jon dí yé.

⁵⁰ Bwaang, sá má ηgə ci yí jí ná, shé cúgə nə ηkul bá kə nə mənnyúul má amishwun nə məcií shé ηgə cugə nə ndí mága kə ηwə kəw Faan má Zembî dî; təw sá í də bwo yí, í cúgə nə ηkul ηwə kəw lə sá í ádé bwo yí†. ⁵¹ Mə zə féég bí ndimba: sá ábúlé kə ígwád sə bēsh, nji sə bēsh mənnyúul má bá yida cénd, ⁵² ja ηgwûd námá nda jús í də kəwəla ná; í bá bə ja cwəng aməzhúgúlá í bá lás yí. Nəcə cwəng wəng í bá lás, mímbimbə mí músə gwûm kú ná nə mənnyúul mäsə nə ηkul bwo má; sə bāη mikuwó, mənnyúul má mú cénd. ⁵³ Nəcə, í jii ná nyúul nyí nə ηkul bwo yí í céndúg bə nyúul í cúgə nə ηkul bwo yí, nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgə nə ηkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúul nyí nə ηkul bwo yí í bá cénd bə nyúul í cúgə nə ηkul bwo yí, nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgə nə ηkul yə yí, ja jəng wə cilyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntə, ntələ wúsú wəng í má minə shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntələ wí ηgow?

Yé shwiy, shushwom‡ gwô jí ηgow?

⁵⁶ Shushwom í də zə nə shwiy wə *səm, sém í ηwə ηkúl məcçéd. ⁵⁷ Ká, akíba nə Zembî muud má sá ná sə ntəg nə ηkul mə Cwáməba wúsú Yésus-Kríst yé. ⁵⁸ Ná ndeé, yé bwáang má búl cəel wá, yímúgá mənnyúul, bi kú

15:36 Yuá 12.24 **15:38** Mət 1.11 **15:43** Flp 3.20-21 **15:45** 15.21-22 **15:45** Mət 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17 **15:49** Mət 5.3 † **15:50** Ntó má kə ná mənnyúul má amishwun nə məcií mága má cúgə nə ηkul bá nyí Faan má Zembî dî. **15:51** 1Te 4.15 **15:52** cwəng: Mət 24.31; 1Te 4.16 **15:53** 2Kr 5.4 **15:54** Iza 25.8 **15:55** Ozê 13.14 ‡ **15:55** Bwá á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká də lúmə ínten yə ná í kyéyug. **15:56** Rom 4.15; 6.14 **15:57** Rom 7.24-25 **15:58** 16.13

shwágusa, ηgəgá nə kə nə sáal mə Cwám̄ba n̄ji shwóg nə shwóg, bi ηgə mpu ná iséy bí ηgə sá tâη buud ɔ Cwám̄ba yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

Sεεηgúlə ísâ shú búúd ó Zεmbî

¹ Shú sεεηgúlə *mwaanê má bá kwíínd búud ó Zεmbî yé, dugá námá sá nda má á jíguli mædɔ mâ Galátia ná bwé dóg sá ná. ² Jwôw dêsh shwénde má dú tééd yí, muud yêsh á bídí gwoonɔ kándug gúl sâ koogú nyádí njów, bímbí dêsh á dóg ná a jì nə ηkul baagulə yí. Í ajíyé ná bi bwándúg ná mə fwóg wóós, bí ka sεεηg ísâ. ³ Ja má bá wóós yí, mə bá kænd búud bí má bá féesh wá nə okálaad, bwé kə kænd mwaanê bí á yána wəonɔgú Yurúsəlem. ⁴ Nkí í bá nyín ná má jəlá nə kə námá, sónón sá mú kə.

⁵ Mə bá zə nūη bídí mə má fwo lína Masedwân, mə bá ciingya wu. ⁶ Mə bá jee jì bídí fwámé fúfwálá, mə jee námá shínal ηkwân jêsh, ná ndeé bi mú bá kwíínd mə nə kálə kúl jêsh má bá kə yí. ⁷ Mə ayídáyé cεel ná mə bāg dóg bí mə ηgə cɔ cɔg. Mə ηgə yida téduga nə búgə ná mə bá jì fwámé fwála bídí nkí Cwám̄ba mə bá yə mə ηkul nyəonɔg. ⁸ Njì, mə bá jì Ifêz kə wóós jwôw lú Pantekôt, ⁹ nəcé mpumbé í mú mpu bə mə ná bagé cínɔng tεem bə nə mizhízhín mí nkí bulya. ¹⁰ Timotê ká wóós nūη, sógá məzhíí ná a bóg kú nə sâ í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ηgə sêy iséy í Cwám̄ba námá nda mə. ¹¹ Má cεel ci cínɔng ná, muud kú mpyêny nyə. Bi ɔ bá kwíínd nyə ná a bāg nyinɔgə zə mádí ná shεε. Mə ηgə ntāg bwánd ná bənôn bóól ómínyonɔgú bwé bāg zə. ¹² Mwáanɔg Apolos nyε, mə má bul cwíny nyə ná bənôn bóól ómínyonɔgú bwé zəg nūη bídí, n̄ji nyə afwóyε mpu magulə ná a zə ja

gaád. Nyə é bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yí.

Məcwûη nə məbádá mâ məzhúgúlâ

¹³ Jigá ηkasê, yímúgá mənnyúúl búgód, ságá isâ nda búdüm bwé də sá ná, lələgá mənɔkul. ¹⁴ Ságá sóólúgú wán wêsh nə cεelí. ¹⁵ Bwaanɔg, bi mə mpú ná Stefanas bənôn njów búud yé búsa buud ó áshúshwóógú bwelélə *búgula nūη shí á Akayí, bwé á má wá mánnyúúl kwííndúlə búud ó Zεmbî dí. ¹⁶ Ná ndeé, mə ηgə yáag nə bí ná bi máguləg ijwúga í mbíí búud wəonɔgú nə bóól bēsh bənón bwé ηgə sêy ηgə wáduga wá.

¹⁷ Mə jì nə məshusug nəcé Stefanas bá Fortunatus nə Akayikus bwé má zə; zələ wán í má sá ná bí kú ná bə mə nə fund, ¹⁸ bwé á má zə sá ná lâm í səlɔg mə shí, milâm səl námé bí. Dugá lɔ mbíí búud nì.

¹⁹ Mædɔ másé shí á Azî má má ηgə bəda bí. Akilas bá Priska nə *Dɔ lú óbúgula dúsó bwé dí njów yí í ηgə bəda bí məbádá mâ buud ɔ Cwám̄ba má, kwo bəda kwo bəda. ²⁰ Omínyonɔgú bún bēsh bwé ηgə bəda bí. Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zεmbî. ²¹ Mə Pwól má cílə məbádá mága nə mbwê wâm. ²² Nkí muud mə bə kú cεel Cwám̄ba, ηkwaal nə muud wəonɔg. Maranata*. ²³ Cwám̄ba Yésus kə sá bí bēsh mpaam. ²⁴ Má cεel bí bēsh kwonɔg má Yésus-Kríst dí.

16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 **16:5** Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 **16:6** Rom 15.24 **16:7** 4.19 **16:8** Mis 19.8-10 **16:10** Timotê: 4.17 **16:12** Apolos: 1.12 **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 **16:15** Rom 16.5 Stefanas: 1.16 **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azî: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22** Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yúd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá nì í ká ná «Cwám̄ba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kálaad ábée á Kòrênt éga ηgə lwó nə fwámé baalé zamudanê nyə a wóós mpédúgá Pwôl bánôη Dɔ́ á Kòrênt. Bóól búud bwé á zə ηgə jaaw Kòrênt ná Pwôl cúgé muud lwámá mə Yésus. Ná ndeé, Pwôl ηgə lwó Dɔ́ ná Zembî wə nyə á sá nə a bəg muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyiηgə námé lwó bwo nə bwé sééηgəg mwaanê nə jɔ́ mílám kənd ókrísten wá Yudéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lám yána mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíηgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bi wé yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwôl ηgə jág lámusa nə buud bwé á ηgə ci nə a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lú ómínyəηú wá ceelí (13.11-13).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cígúlá nə yé, nə *mínyəηú íshé Timoté, sá wé mə cílú kálaad éga. Sə ηgə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, nə miηkəηkə mi búúd myêsh mísé Akayî myá. ² Sóóηgú íshé Zembî bə Cwám̄ba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námé nə bi ηgəg nə cugə ná shεε. ³ Gúmá nə Zembî, Sóóηgú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Sóóηgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dú cweel mílám ja jêsh yé. ⁴ A ηgə cweel sá milám *íncwaw í ntəg byêsh sá ηgə bwəma nə ndí yíid, shú ná sá bəg nə ηkul mə cwéel bəəηg

bêsh bwé ηgə námé bwəma nə incwaw í ntəg wá milám, váál á mə cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá ná, námé nda sá ηgə jág bul jug júgúlə mə *Kríst ná, ntó námé wə Kríst ηgə jág bul cweel sá milám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ηgə bul bε sá, mí ηgə bε sá shú ná milám mí cwááləwog bî, bi dúgúg cug. Nkí Zembî ηgə ntəg cweel sá milám, a ηgə sá ntó shú ná milám mí cwááləwog bî, bi mú jísəw míηjugú mimpwúd sá ηgə námé jísəw myá. ⁷ Sə ηgə *búgula kú nə məzhigə ná bi e təw búgə jínád ná shîm; nəcé, sá mə mpú ná nda bí ηgə jug júgúlə ηgwúd sá ηgə jug yí ná, Zembî ηgə námé cweel bí mílám nda á ηgə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaəηg, sá acéélé nə bi bəg kú mpu yáag-yáag íncwaw í ntəg sá á bwəma nə ndí Azî yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntə sá ηkul, váál á nə sá áshigé ná nyiηgə ηgə bə nə búgə ná sá é wú cínəηgú mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shîn dúg ná sá mə yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sá kú ná ηgə nyiηgə búgula séméfwó, búgə jísú jêsh í shwáləg kə nji wə Zembî muud mə də gwúmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fεemushi sá bów-bəw shwiy sá á nywá yə jəəηgúd, a bá námé də nyiηgə fεemushi sə. Sə ηgə búgula nji nyə ná a bá námé nyiηgə də fεemushi sə, ¹¹ bí ηgə ntəg kwíind sá nə jəgúlálə bí ηgə jəgula nə Zembî shú dəəηg yí. Ná ndeé, nda jí ná zhwog buud bwé ηgə jəgula nə Zembî shú dúsú ná, zhwog buud bwé bá námé yə nyə akíba shú dúsú ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl mə búgə njəənd

¹² Sâ jí nə ηkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lám í ηgə lwó sá ná sá áηgê nə cugə nə buud mílám mímbá, sá kú nə sá á shweelúg, námé nji váál Zembî ηgə jii yí. Sə ηgə ntəg bul cugə cug jəəηgú nə bî, sá áηgê nə bε məfug mə buud, mpaam mə Zembî wə í ηgə kyey nə sə. ¹³ Sə áηgê nə cilə bí gúl sá shús, námé nji jəəηg bí ηgə lɔ́ bí ηgə námé

1:1 Gal 1.1 Timoté: 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3 1:5 4.10; Sôm 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15, 17 1:8 4.8; Mís 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17 1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 1:14 5.12; Flp 2.16

mpu ni. Mə ji nə búgə ná bi é bá shúgala mpu sá sə ngə cɛel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə ji nə búgə ntó nəcə bi mú ngə bwɛlɛ mpu ná bí bí nə nkul jee bəgɔwə nə sə námə nda sə mə bá bəgɔwə nə bí jwɔw mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwá wə mə á ka cɛel fwo zə nũh bídí, zə nyiŋgə sá ná bi gwágúg məshusug ja ábɛé yí. ¹⁶ Mə á ka cɛel ná mə bá tí nũh kə Masedwân, mə nyiŋgə wú Masedwân zə nũh bídí ná bi zég kwəmusa mə njɔnd kálə Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mimbá ja mə á ŋwa cígúlá ná mə sá ntó yí? Ye ntó ji ná micígúlá myâm mí mú ngə bɛ njɪ iyug yá lâm múúd mə jí nə ndí yí, mə ka du bə mə ngə ci, mə ngə shwána? ¹⁸ Zembí nyáméfwó mə mpú ná sá ádé bwɛlɛ bə nə bí ná, sə ngə ci, sə ngə shwána. ¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembí, sánŋh Silvé nə Timoté sá á ngə cúndə bídí yé, nyə a shígé bə, nə ci nə shwána. Nyə á du bə, á ká ci sá, ciyá jé bə njɪ ciyá ŋgwú. ²⁰ Məŋkaagə mēsh Zembí nyə á kaag má mə á bwəma nyádí, shé ka ngə cí Amɛn nyádí kwon dí, ngólə magulə ná Zembí mə jəla nə gúmá. ²¹ Zembí nyáméfwó wə ngə ləlushi sánŋh bí cug shé ngə cugə nə Kríst yíid. Nyə námə wə nyə a gwáágulə shé məwúdá mə fééshá. ²² Nyə wə nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâŋ béeŋ ná a bá sá sá jēsh nyó á kaag yí. ²³ Mə ŋwa Zembí wúshined ná, mə ká shiig mə yə. Mə a shígé cɛel káág bí mbag, gwá wə mə áshígé ná nyiŋgə zə nũh Kòrênt yí. ²⁴ Sə áŋgə nə cɛel nywaad bí, sá ná bi máguləg; mbô, sə ngə yida wá məbwə ísɛy bínúd ná bi bág nə məshusug, nəcə búgə jín jisə álal-ŋkul.

2

¹ Mɛɛ mə á ka ŋwa cígúlá ná mə ányiŋgəyé ná zə nũh zə wá bí məcɛy

1:15 1Kr 16.5-6 **1:17** 1Kr 4.18-19 **1:18** 1.23 **1:19** Mis 18.5 **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * **1:22** Məyigyé ná sə músə buud bé. **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 **1:24** 1Pr 5.3 **2:1** 12.21; 1Kr 4.21 **2:3** 13.10 **2:4** 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24 **2:6** 7.11 **2:7** Kol 3.13 **2:9** 7.15; 10.6 **2:11** 1Pr 5.8 **2:12** 1Kr 16.9 **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1

lámúd. ² Nkí mə yida wá bí məcɛy lámúd, zə nyə e sá nə mə gwágúg məshusug? Ngeá bí buud mə zə wá məcɛy lámúd wá? ³ Mə á cilə bí kálad shú ná, ja mə zə nũh yí, bí buud mə jálá ná sá nə mə bág nə məshusug wá, bi kú bá yida wá mə məcɛy lámúd. Mə ngə mpu búbálé ná bi báá mə du bə, mə ká gwág məshusug, í bə námə məshusug mán. ⁴ Mə á cilə ntág kálad wɔŋgú nə məzhwíle míshúd, mə ngə dúg *incwaw í ntug, lâm kú bə mə ná shɛɛ. Njɪ, mə a shígé cɛel wá bí məcɛy lámúd, mə á yida cɛel ná bi mpúg nə mə ngə cɛel bí váál á ntə minjɪ.

Ijuugá

⁵ Nkí ŋgwól múúd nyə a sá nə mə bág nə məcɛy mə lâm, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg í, bi bēsh wə nyə á sá məcɛy mə lâm mɔŋg wá, mə awáyé jwun sá mə ngə ci yíid. ⁶ Muud wɔŋgú, bímbí búúd ó *Dɔ bwə á mə ŋkáánd nə nyə yí í má jəla. ⁷ Ná ndɛé, mə yidá ci ná bi kág bídí nyə, yidagá cweel nyə lâm; nəcə bí mə ká bə kú sá ntó, məcɛy mə lâm māsə nə nkul káda nyə ná ndɛé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Ná ndɛé, lwógá nyə ná bi mə cɛel nyə, mə wə mə cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mə á cilə bí yí, í á bə ná mə dúg ŋkí bi e sá mə məgwág məzhí mēsh. ¹⁰ Bí mə ká bídí múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá ná mə mə bídí námə nyə. Nkí mɛɛ mə á ka ntág bídí muud ja mə á jəla nə lámusa yí, mə a bídí nyə shú dán mísh mə *Kríst dí. ¹¹ Mə a sá ntó shú nə *Sátan kú bə nə zhí ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyug byé.

¹² Mə a wóós Truwás ná mə ká bwiiŋg Jɔjɔ Kéel mə Kríst. Njɪ, tɛɛm bə nda Cwám̄ba nyə á juw mə mpumbé ná wúŋgúlún ná, ¹³ lâm í á bul kə mə gwów nə mə bálə kú kwey mwááŋg Títus. Mə á ka ntág jəna nə buud ɔ nũh, mə mú kyey kə Masedwân.

Sáal á sə á gúgwáan

¹⁴ Mə yə Zembî akíba, nyə muud má dú sá ja jêsh, kwonj mə *Krîst dî, né sá dúg ntə ntələ yé yé. Mə yə nyə akíba, nyə muud ngə balan nə sá shú ná njígúlá má Krîst í ngəg nə mpyáanz kál jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bándá bə jəjə labínda má Krîst shú má Zembî, sá ngə sá ná buud bēsh bwə gwádúgág məcud má Krîst, tə bəonj bwə ngə *dúg cug wá, tə bəonj bwə ngə jə wá. ¹⁶ Məcud məonj mäsə ka bə məcud má shwiy shú bəonj bwə ngə jə wá; nji, shú bəonj bwə dúg cug wá, mäsə məcud má cug, má ngə kə nə bān cug dî. Ká, zə jí nə nkul sá váál ísəy byəonj yé?

¹⁷ Sá báá sá cugé nda bóól zhwog buud bwə ngə ηwa Milású mí Zembî nda sâ mákíd wá. Mbô. Sá báá sá ngə mpu ná Zembî wə nyə á nti sá, sá má ka dū lās kú shweel tə sâ mísh mə Zembî dí, sənəñ Krîst sá njúl mbádúgá.

3

¹ Ye sá ngə nyinğə sə ja shús ná buud bwə shwúg mənýúul nə sê? Ye í é nyinğə ná jii né sá sáág nda bóólúgá, né sá zég nə okálad bwə yé sá nkul né sá sáág ísəy wá, zə lwó bí? Nkí ntəg nə ye sá gwáambúg bí okálad bəonjú? ² Bí wə búss kálad wúsú, kálad jisə cilyá sádí milámúd yé, kálad múúd yēsh mə mpú yé, múúd yēsh ngə lə yé. ³ Haaw. Í ngə mpu nyin ná bí bí kálad Krîst nyə á cilə yé; nyə á cilə, a mú yə sá ná sá kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tíndi*, nyə á cilə nyə nə Shíshim má Zembî á kuwô. Nyə a shígé ntəg cilə nyə mákwóógúd, nyə á cilə milám mí búúdud. ⁴ Krîst wə ngə sá ná sá ngəg mpu ntó búbálé mísh má Zembî dî. ⁵ Sá anğə nə cəel ci ná sá má sá gúl sâ nə nkul nyísú séméfwó; mbô. Zembî wə ngə sá ná sá bág nə nkul ngəlé sá isá sá ngə

sá yí. ⁶ Nyə wə nyə á kwəməsa sá ná sá bág osóol ə mäsáal wə sə á gúgwáan. Sə jəonj kú ntəg bə sə á məcəx nda mäsə cilyá ná, í njúl yida bə sə Nkəñkə Shíshim ngə laad yí. Nəcə bəxələ məcəx í dū gwílyá múúd gwílyá gwílyág, Nkəñkə Shíshim nywáá mə yə múúd cug.

⁷ Məcəx má á bə cilyá mákwóógúd, bəxələ mwo í dúgá gwílyá múúd gwílyá gwílyág. Nji, milwané mí á bə sáal dəonjúd váál á ná Moyíz muud nyə á lág dwo yé mpwoombú í á jág bul nkənəwa, bag ó *Izəyəyl kú ná jisəw dúgúla nyə mpwóómbúd, í njúl ná í á bə nji milwané myā kál fwála.

⁸ Milwané téed fwo bə ntó sáal í á dū kwaamb shwiy yíid, nkəməsa nə dəonj sáal Nkəñkə Shíshim ngə kyey nə ndí yíid. Ngaá milwané myā cínəonj mí é nyinğə bul ntə? ⁹ Sáal í á dū kwaamb muud intúgúlí yí téed fwo bə nə bímbí lú milwané ni, nkəməsa ná sáal í ngə sá ná buud bwə bág otútəlí mísh má Zembî dí yí? ¹⁰ Ngaá milwané mí á nkənəwá yág myá mí é bə zhizhe sâ?

¹¹ Nkí sâ á kál fwála í á bə nə milwané, ngaá sâ á kandugə kandugə í é nyinğə bul bə nə ndí? ¹² Sá báá ngə bwánd nə búgə ná í bá bə ntó, gwə wə sá ngə sá isá ná kpwóó kpwóó yí. ¹³ Sá anğə nə sá nda Moyíz; nyə á dū shwu suláya lúúd ná bag ó Izəyəyl bwə nda dúg váál mənənkənəwa má kál fwála má é ngə shín yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shilá† bwo nda jwów á kú nə yásê. Í mú dū bə bwo zə wóós múús ná, ja bwə lə mícilyá myā Sə a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo milám. Suláya wəonjú nyə afwóyé wú, á dū jimb nji ja múúd má bə múúd má Krîst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jêsh bwə dū lə mícilyá mí Moyíz yí, suláya má dū búdal bwo milám. ¹⁶ Nji, ja múúd mə yíd dúg wə Cwámba‡ yí,

2:15 1Kr 1.18 **2:16** zə jí nə nkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 **3:1**

5.12; 10.12; Mis 18.27 **3:2** 1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * **3:3** tíndi: Í á dū bə wúl mbii májúwó nda məjúwó má lwaaw; bwə á dū juwo kwas májúwó məonjúd ka dū cilə nə ndí. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10 **3:13** MmN 34.33-35 **3:14** Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shilá: Ciyá ni jisə námá Ifz 4.18; í ká né «milúu mí músə bwo kú ná nyinğə dū mpu bii isá, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 ‡ **3:16** Kálad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyíz nyə á dū yid kə wə Zembî yí, nyə á dū yil suláya mpwóómbúd. **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13

ja jɔɔŋ wə suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcə Cwámba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámba wúsə yí, cínɔŋ wə jiya falí jisə yí. ¹⁸ Sá bēsh buud ósuláya bwá á má wú mámpwoombúd wá, sá ŋgə benyŋ milwaná mí Cwámba, nda sá bí nə ŋkul də dúg gúl sá yēn dí ná; ná ndeé, Cwámba, muud jí Shíshim yé ka ŋgə sá ná sá ŋgəg nə bɛɛla sá sá ŋgə dúg yí, a ŋgə kwádələ sá milwaná kwádələ kwádələg.

4

Təəm á shíshim

¹ Ná ndeé, Zembî nyə a gwág sá ŋkúnkwónhələ, a mú yə sá iséy sá amə ci ini. Nda jí ntó ná, sá aŋgə nə teeg mənyúul. ² Sá á má ban mísóólágú mí shwôn mí də sîy íshwoo myá, sá ŋgə cugə ná sáŋ kú nə məkəŋ, sá aŋgə nə kwíŋg Milásá mí Zembî; sá ŋgə yida lwó buud obúbálé, sá mú ka ŋgə sɔ́ mísh má Zembî dí ná buud bēsh bwá shwúg mənyúul nə sá. ³ Nji, ŋkí Jɔjɔ Kéel sá ŋgə bwiŋg yé ŋgə ná bə mbúdələ nə suláya, a ŋgə bə ntó shú búúd bwá ŋkág ná bwá ká jímb wá, ⁴ ohááden, buud zembî á shí ga má sá ná milúú mí bág shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú ná bwá bág kú dúg mənkenya má Jɔjɔ Kéel á milwaná, Jɔjɔ Kéel má *Kríst muud jisə mbɛɛla má Zembî yé. ⁵ Sá aŋgə nə cúndə sá í dúgyá nə sáméfwó yí. Mbó! Sá ŋgə cúndə sá í dúgyá nə Cwámba Yésus-Kríst yí. Sá bāŋ sá búsə yida bə ósól ɔ́ másáal bán lúu má Yésus dî. ⁶ Mpugá ná Zembî muud nyə á ci ná: «Mənkenya má fáanug yídúgúd» yé nyəméfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí ŋgə ŋkənəwa Kríst mpwóombúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sá buud ŋgə ŋkəny tɔɔm wɔɔŋg wá, sá búsə nda mímbágó mí mpí, mí də bwíl; í jəlá nə mpu nyín

nə fámbámbə nə məma ŋkúl sá búsə nə ndí yí nyísə ŋkul má Zembî, kú bə sáméfwó ŋkul nyísə. ⁸ Minjugú mí ŋgə shúsə sá ikóómb byēsh, nji sá kú fina; bíl íja məfug shín sá mílúúd, nji sá ŋgə ná bə nə búgá; ⁹ sá bwəma nə cúwáí, nji sá kú myeesh; bwá ŋgə bwam sá shí, nji sá kú yə. ¹⁰ Sá ŋgə ŋkəny shwiy mə Yésus sádí nyúúlád ja jēsh. Í ŋgə bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínug námə sádí mányúúlád. ¹¹ Sá tɛem ŋgə cugə, shwiy í ŋgə bwéel sá ja jēsh nəcə sá ŋgələ sēy nə Yésus. Í ŋgə bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínug námə sádí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó jí nə shwiy í ŋgə bɛ sá, bí báá ŋgə ntəŋ ŋwa cug cínɔŋg. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Mə á bə nə búgá, mə ka lás». Váál búgə jɔɔŋg í ŋgə námə gwə sá mílámúd, sá ka námə ŋgə lás. ¹⁴ Nəcə sá ŋgə mpu ná muud nyə á gwúmushi Cwámba Yésus yé má bá námə gwúmushi sənəŋ Yésus, a mú jil shé nyádí koogú. ¹⁵ Bí má dúg í, sá ŋgə bwəma nə isá ini byēsh shú dán, shú ná buud bwá búlɛg ŋgə nyí mpaam má Zembî dí ná ndeé, buud bwá yə Zembî akíba wá bwá mú ŋgə bul bulya, Zembî mú ŋwa gúmá.

Íŋkáj í mbúgəla

¹⁶ Gwá wə bí má dúg ná, sá aŋgə nə teeg mənyúul. Tɛem bə ná nyúúl búúd bwá ŋgə dúg ga í ŋgə shín cóg í, lám í ŋgə bə mə cwú nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dēsh. ¹⁷ Nəcə, búbaalé minjugú sá ŋgə bwəma nə ndí máfwála mága dí myá mísə zhizhe sá, mí ŋgə yida kwəmusa sá ná sá bág bə nə gúmə áyíyáág í bá jí kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá aŋgə nə sɔ́ sá í ŋgə nyín yí, sá ŋgə yida sɔ́ sá í aŋgə nə nyín yí; nəcə sá í ŋgə nyín yí í də jí nji fúfwála, jɔɔŋg í aŋgə nə nyín yí də jí kandugə kandugə.

3:18 4.6; 1Kr 2.7 **§ 3:18** Ból bwá ci na ná: «milwaná mí Cwámba mí ŋgə faan sá mámpwoombúd ka ŋgə wéeshalı njəs nda njəs yēn». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbɛɛla má Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mat 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sôm 116.10 **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14

5

¹ Nyúúl sá bí nā ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sə mə mpú nə ŋkí banda dɔɔŋg í shín búg íí, sá bí nā njów gwów wə Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyəméfwó wə nyə a lwə wo, kú bə məbwə mə búúd. ² Gwó wə jí ná, sá ŋə leegya wa banda gaád, sá mə ka bul bə nā yéesh nā njów wúsú á gwôw. Sə ŋə cɛel ŋwa nyúul nyísú á gwôw, bwaád nda káándá wa nyíga dí gwôw, ³ ŋkí nyāŋ nyúúl nyí nā ŋkul bá zə kwey sá ná nā nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá ŋə ná jí wa nyúúl á shí gaád yí, micúŋ mí ŋə ntə sá ŋkul, sá ka də leegya. Njí, sá ŋgê nā cɛel béegya nā mbwéedí sá bí nā ndí ga, sá ŋə jii ná sá mə bəd nyúl cínəŋg gwôw, shú ná nyúúl á kandugə kandugə í mínəg nyúúl á shwiy ga. ⁵ Zembî nyəméfwó wə nyə á kwəmsa sá shú cug jɔɔŋgá, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd tən béeén ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sā jɔɔŋg í də sá ná sá bəg nā ŋkul búgád ja jésh, tɛem bə ná sá ŋə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nā Cwámba. ⁷ Ntó jí ná, sá ŋgê nā dúg nyə, nji sá ŋə *búgula ná sənón sá bí sámbá. ⁸ Sá ka ŋə bə nā ŋkul búgád, sá ŋə yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kə jí Cwámba dí koogú. ⁹ Nə ndéé, tɔɔ sá mə nyingə ná ŋə jí wa nyúúl gaád, tɔɔ sá mə wú, sá ŋə bul jii nji sá ŋgwú: ná sá ŋgəg nā cugə váál á cɛel yí. ¹⁰ Nəcé shé bəsh shé mə bá kə tów bəl-bəl dí kúl *Kříst mə bá kə cígal mílású yí, muud yésh ka bá ŋwa myəna myā misóólúgú nyə á sá ja nyə á ŋə cugə nyúúl dí yí: misóólúgú mí anyunywaā nā myāŋ myəna, mi abúbôw nā myāŋ.

*Séy ŋkwambulə**(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)*

¹¹ Nda sá ká ŋə gwóŋ Cwámba ná, sá ka ŋə cɛel sá ná buud bwə mágələg

nə kéel dúsu dúsa búbálé. Sə mə mpú nə mísh mə Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá mə tádúgá nə sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sə ŋgê nā nyingə sə ja shús nə bí shwúg mənyúúl nā sá. Mbô. Sə ŋə yida cɛel yə bí zhií ná bí jéeg bəgəwa nā shé bələ sámbá. Nə ndéé, bí é bə nā ciyá bí mə cí búúd bwə ŋgə ŋkus nā isā yā tóón nā tóón kú bə yā lám dí cwú wá. ¹³ ŋkí sá ŋə nyín nda lúu í cugé ná sá nā fəg íí, jísə nəcé sá mə yə Zembî cug jísú ncindí nā ncindí. ŋkí sá mə yida nyín nə sá bí nā fəg íí, jísə nəcé sá mə cɛel kwíind bí. ¹⁴ Nəcé cɛelí *Kříst ŋgə cɛel sá yí í mə lwánd sá lámúd, sá ŋgələ táduga nə muud ŋgwúd nyə á yə shú búúd bəsh, ntó jí ná bənəŋ buud bəsh bwə á yə mísh mə Zembî dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bəsh, ná buud bwə ŋgə cugə wá, icug byāŋ í bəg nā mfií shú dé, kú ná nyingə ŋə bə shú dán; nəcé nyə á yə a gwúm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá ŋgê ná nā dúg buud mədúgya mə shí ga. ŋkí sá á fwo ŋə dúg Kříst mədúgya mə shí ga, sá ŋgê ná nā dúg nyə váál dɔɔŋg. ¹⁷ Bí mə jəlá nā ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwuməga ágúgwáan, cug jé acwúlú í mə shín; bí mə dúg íí, a músə muud ágúgwáan. ¹⁸ Zembî wə ŋə sá sóólúgú wɔɔŋg wəsh, nyə muud nyə á zə wə Kříst zə sá ŋkwambulə nā shé yé, nyə á ka námə yə sá séy ná sá ŋgəg nā kala ŋkwambulə nyɔɔŋg. ¹⁹ Ntó jí ná, Zembî nyə á bə Kříst cwú*, a ka ŋə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəméfwó nā buud ɔ shí ga, kú ná nyingə kənd lám íwushí í búúdud. Nyə á ka wá sá njígúla lúúd nə sá ŋgəg nā kala ŋkwambulə nyɔɔŋg. ²⁰ Sə ka ŋə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ŋə jów bí yí, Zembî nyəméfwó wə ŋə jów bí éne. Sə mə jəgula nā bí jínə mə Kříst dí ná: «Bídúgá nə Zembî

5:2 Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54 **5:5** 1.22 **5:7** 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10 **5:11** 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5
5:18 Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20 * **5:19** Dúgúg sá Yésus ŋgə cí Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15

sáág ñkwambulə mpédúgá binónh nyə.»
 21 Zembî nyə a sá ná Krîst bág *sám jilá íshéd, í njúl ná Krîst nyə a shígé bwele bæ nə sám; nyə a sá ntó shú ná shé bág otútəlí kwonj má Krîst dí.

6

1 Nda jí ná sánòh Zembî wə ñgə sêy ná, sá ka ñgə ci nə bí ná: «Kúgá fándá lág mpaam má Zembî ntó ná ndeé, bí kú dúg mfíí á cínòh.» 2 Mpugá ná Zembî nyə á ci ná:

Ja fwámé fwála i á bæ yí, mə á magulə mājəgula mwô.

Jwów wo á ñgə jii kwííndyá yí, mə a shí kwíínd wo.

Fwámé fwála wə má ka bæ ga. Jwów wó jólá nə bii kwííndyá wə ga.

Minjugú mí Pwôl

3 Sá ángé nə bwele jii ná sá má kwal múúd bəəgú, nəcé sá acéélé sá ná buud bwə mpyényúg iséy bísú. 4 Sá ñgə yida sə ná bí shwúg mənyúul nə sê mészhi mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ɔ māsáal ó Zembî; sá ka ñgə bul bæ nə jísów: jísow *incwaw í ntəg, jísow micúh, jísow yágáwó, 5 jísow bígá, jísow mimbwug, jísow ocinúcində, jísow yíhngá íséy, jísow məfúfə məgwə, jísow mészha. 6 Sá ñgə ci mənyúul, sá nə mpúyá, sá nda nə milámusa, sá nə jə lâm, Nkəhke Shíshim ñgə kyey nə sá, sá njúl nə ccelí á kú nə məkəh, 7 sá njúl nə ciyá jí búbálé yí, sá nə mpífá má Zembî, sá nə məkwoə mə dósomb mā otútəlí, mə lúmbúli nə mə kaambulə nyúul. 8 Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwə saambulə sê; gúl ja bwə mpyaam sê, gúl ja bwə sá sá məshwúmb; gúl ja bwə ñwa sá nda buud ɔ mészhiigá, sá báá njúl otútəlí; 9 gúl ja bwə ñwa sá nda ojína, í njúl ná buud bwə mpú sê, bwə ñwa sá nda sá ñgə júgula, í njúl ná sá ñgə cugə, bwə dúg sá nda sá bí íntúgúlíd, ñji muud kú gwú sá, 10 bwə ñgə sá sá isá

í ceyug lámúd yí, sá báá ñji məshusug məshusug, sá njúl mábúwa dí, ñji sá ñgə sá ná bóól bwə bígúg, sá ñgə fúfə nə sá jêsh, ñji sá mbííd byêsh.

11 Yé bwááñg wá Kòrênt, sá á jaaw bí isá byêsh kú shweel tɔə ñgwúđ, sá á juw bí milám mísú ná wúñgúlúñ. 12 Sá báá sá afwóyé yəw ccelúlə bí, bí wə bí acéélé lág ccelí sá ñgə ccel bí yí. 13 Ságá námá sá nda sá ñgə sá bí ná. Mə ñgə ci nə bí tãñ nda bwán bãm nááá «juwəgá námá sá mílám mín ná wúñgúlúñ!»

Kúgá fula sámbá nə ohááden

14 Kúgá fula sámbá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbεε mpwəəda kú nə wímbulé; nyáyé mpwəmə nyí nə ñkul bæ mpédúgá bíshúlə mácéx nə bálə kú bísh mácéx yí? Dáyé kəw mənkenya bənòh yídúgá bí nə ñkul bæ nə ndí yí? 15 Dáyé váál cún wí nə ñkul bæ mpédúgá *Krîst bá Beliár† yí? Jáyé wónhó mbúgula bá hááden‡ jí nə ñkul bæ nə ndí yí?

16 Mpáánzə Zembî í má bwele fula jí nə ozembî wá yadúg? Mpugá ná shé báá shé jí Mpáánzə má Zembî á kuwó, nəcé Zembî nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sánòh mə bá cugə, mə bæ Zembî wán, bāñ bæ kúl jām.

17 Nə ndeé,

wúgá nə bwádí, béegyágá nə bwo, Cwámbe ñgə ci ntó.

Kúgá kúnya nə sá áđudaná.

Mə ka bá ñwa bí nə məshusug.

18 Mə bá bæ bí sóñgá,

bí bæ mə bwán wəábudúm nə wəábudá. Cwámbe á ñkul nyêsh ñgə ci ntó.

7

1 Isá byêsh Zembî nyə á ñgə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembî nyə á ñgə kaag sá byo ná, yé bwááñg má búl ccel wá, shé yílúgá sá jêsh í ñgə lweegushi shé mənyúul nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ñwagá

6:1 Rom 5.2; 1Kr 15.10 6:2 Iza 49.8; Luk 4.19-21 6:4 4.2 6:5 11.23-29 6:6 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 6:7 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 6:9 4.10 6:10 isá í ceyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusug məshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6 6:13 1Kr 4.14 6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * 6:14 Naá, Pwôl ñgə ccel ci buud bwə cúgə búúd ó Krîst wá. † 6:15 Beliár mə ké ná Sátan. ‡ 6:15 Dúgúg sá sá ámə ci mpánzə 14 dí yí. 6:16 Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 6:17 Iza 52.11; Mbú 18.4 6:18 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 7:1 1Yn 3.3

Zembî nê gwóógá, shé ka ngê casulê bálê nê kuú njòond á cêel yí.

Məshusug mə Pwôl

² Juwugá milám, jil sé cínəng. Sé áshígé byaagulê nê muud, sé kú díya nê muud, kú námá nyúg tɔɔ muud. ³ Mə anğê cêel ci ná bi mə jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí nê sé mə cêel bí váál á ná, tɔɔ bi mə yá, tɔɔ bi mə nyinğə cugə, nji sé ngé cêel bî. ⁴ Mə ngə jág bul bə nê búgə nê bî, mə ngə bəgəwa nê bí, lâm də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntɔ mɪnji *incwaw í ntug byêsh sé ngé bwəma nê ndí yíid.

⁵ Mpugá ná, ja sé á wóós Masedwân yí, sé áshígé bə nê wogá, nji incwaw í ntug məváál mēsh. Nécé í á bə, buud bə ngé lumbuli nê sé, milám mí njúl nyinğə bə sé ifwaas ifwaas. ⁶ Nji, Zembî mə də bə, ja múúd cugé ná nê bándáyé yí, a wá nyə nkul lámúd. Nywáá nyə á ka námá sá nê Títus wóósúg, í mú wá sé nkul mílámúd. ⁷ Í cugé ná nji wóósulé Títus nyə a wóós wá í á wá sé nkul mílámúd, í á bə námá nê bímbí bí á wá nyə nkul lámúd yí. Nyə á jaaw sé váál bí ngé yímə nê bi mə dúg sé yí, nê váál sé ngé cey bí lámúd yí, nê váál bí ngé cêel nkēny mbag wām yí. Məkəl mɔəng mə á nyinğə bul sá mə məshusug.

⁸ Mə mpú nê kálaad mə á nti bí yé nyə a ntágulə bî. Bálé, mə a shíngi nê dúgúle nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jɔəng dí ná. Nji, mə anyíngáyé ná shíngi. ⁹ Mə yidá bə nê məshusug ja gaád. Mə ji nê məshusug, kú bə nəcə nda bí á bə nê məcəy mə lâm ná, í yidá bə nəcə, məcəy mə lâm mún mɔəng mə á sá nê bi céndúg mítédúgá. Ntɔ mə lwó nê məcəy mə lâm mún mə á bə váál Zembî mə dú cêel yí. Ntɔ ji nê sé áshígé sá bí məbôw. ¹⁰ Nəcə, múúd mə ká gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə dú cêel yí, muud wɔəngú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyinğə shíngi məcəy mə á sá nyə lámúd má. Nji, múúd mə ká gwág váál

məcəy mə lâm mə shí ga, mə kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə də cêel yí; bi mə ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mán məjigəwa e! A wân mpúlə kaambulə nyúul e! A wân shíngilə e! A jân gwóógá e! A jân jɔ yéesh e! A jân kááfé e! A wân mpúlə ság múúd nyə á byaagulə yé e! Bi a lwó nê milám mín mí á bə otətəlí ja bí á kwambulə lésú wɔəng yí.

¹² Kagá mpu ná ja mə á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyinğə bə shú múúd bwé á byaagulə nê ndí yé. Mə á cilə bí shú nê mish mə Zembî dí, bi dúgúg váál bí ngé jigəwa nê sé yí. ¹³ Sâ í á wá sé nkul mílámúd wé ni.

Í á ka ntág bə, nkul mə bə sé mílámúd ntáni íí, sé nyinğə bul gwág nywa məshusug Títus nyə á bə nê ndí má. Nyə á bə nê məshusug nəcə bi bēsh bi a sá nê lâm í jáág nyə shí. ¹⁴ Bi mə dúg íí, bəgəwálə mə á ngə bəgəwa nê bí nyédí míshúd yí, í á shí bə nê zhií. Nê ndeé, nda sé mə də bwey jaaw bí nji obúbálé ná, í á shí nyín nê mə a shí bə nê nkəam nê mə bəgəwag nê bí mísh mə Títus dí. ¹⁵ A ji nji kó də téduga váál bí á də sá nyə məgwág yí, nê váál bí á lég nyə nê gwóógá nê məjigəwa yí. Nyə a mə ka nyinğə jág bul cêel bî. ¹⁶ Mə ji bul bə nê məshusug ná bi mə sá nê mə búgúlág bî.

8

Kwíndúlə Ókrísten

¹ Bwaanğ, sé ngə jii ná bi mpúg váál mpaam mə Zembî í á mə sêy mэдɔ mə Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *incwaw í ntug í ngə tî bwo məkuú shí, nji báá búse nê məshusug ntɔ mɪnji. Məshusug mɔəng mə wé mə sá ná, məbúwa mə tɛem bii bwo nê nywád íí, bwé mə yida lwó nê báá bwé bul bə nê lâm yána. ³ Bwé á mə wá máyána bímbí í jéla nê məbii máh yí, mə jee námá ci ná bwé á cɔ bímbí í jéla yí; bwé á sá ntág sóólúgú wɔəngú nê tédúgá wán bwáméfwó. ⁴ Bwé á zə jəgula nê sé,

bwá bul yáág ná sé sáág bwo mpaam ná bwá wáág mæbwá sâ sé ηgá sá buud ɔ Zembî yíid. ⁵ Bwá á wá ntâg mænyúul ntɔ váál sé á ηgá téduga yí, tééd fwo yə Cwámba icug byán, nyiηgə yə sé námá nda Zembî nyə á jii ná bwá sáág ná. ⁶ Sé á ka námá yáág ná Títus ná nyə muud á tééd ná bi sáág sóólúgú mpáam wəɔηg yé, a sáág ná bi cásuləg váál í jéla yí. ⁷ Ká, bi báá búšə ná isâ byêsh mənəkund mənəkund: bi búšə ná búgá álal-ηkul, bí nə fəg kaand, nə mpúyá, nə kááfé áyíyáág, nə məma cɛelí bí á ləg nə sé yí. Í jii námá ná bi búlɔg wá mílám sóólúgú mpáam wəɔηgú. ⁸ Mə ayímbúlíyé bî, mə ηgə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwá ηgá jigəwa yí, shú ná məjigəwa məɔηg mə lwóg ηkí cɛelí jín í ηgə bándá wú lámúd. ⁹ Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú ná nyə á bæ, a mbíd zhwoɡ kúm, a bíd dwo, a zə nyíηgal nyúul mábúwa dí, shú ná bi wé yídag bíg məbúwa méd.

¹⁰ Mə jaaw bí váál mə ηgá dúg cínəηg yí, í é kwíind bî. Jí ná, tééd mbú í á cɔ yí, bi á bæ buud ɔ áshúshwóógú ná bi mə sɛɛηg mwaaanê; bi a shígé bæ shúshwóógú nji sɛɛηgúlə dí, bi wé bi a tééd bæ nə yéesh. ¹¹ Casuləgá tédugá wún ja gaád. Sáɡá ná sóólúgú í bwəmag nə məma yéesh bí á bæ nə ndí yí, í nyîn nə bímbí lú məbíi bí búšə nə ndí yí. ¹² Ja múúd mə sá yána ná í ηgə wú nyə lám dí cwú yí, ηgáá bwá ləg nyə nə sâ á jí nə ndí yí; kú bæ sâ á cúgə nə ndí yí. ¹³ Í cúgə ná muud ηgág nə yíl bóól búúd məntágula dí ná ndéé nye yidá ηgə nyasula nyasulág. Í yidá bæ ná buud bēsh bwá bəg nə məbíi məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sâ bí mə búl bæ nə ndí cɔ bóólúgá yí, í kəg lwándulə bwo kúl búšə bush yí; shú ná jəɔηg bwá bá námá bul bæ nə ndí dúl jwów dí yí í bəg lwándulə bí kúl bí mə bá bæ bush yí; na, isâ í mú bæ bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálaad Zembî ηgá cɪ ná. A ηgə cɪ ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bæ nə sâ í ηgá ntɔ gwôw.

Nyɔəηg nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sâ.

¹⁶ Mə yá Zembî akíba, nyə muud nyə á sá ná Títus bəg námá nə váál zény dɔəηg shú dán yé. ¹⁷ Nəcé Títus mə magulə sâ sé á ηgə jii ná í bəg yí. A mə tí njəɔnd zələ nūη bídí nda nyə á dɔ bwey bwánd. ¹⁸ Sé amə nti bá ηgwól *mínyəηə wúsú mədɔ məsh mə ηgá ságusə sâ á ηgə sá shú Jəjɔ Kéel yí. ¹⁹ Sâ í búl bæ yí jí ná mədɔ mə mə féesh námá nyə ná sənónə wə zəg sá sóólúgú mpáam ga. Sé ηgə sá wo shú ná Cwámba nyəməfwó ηwág gúmá, sé lwándulə jəjɔ íyuug bísu. ²⁰ Sé ηgə bwey mpu káálugə ná buud bwá bəg kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sé ηgá kala zhwoɡ *mwaaanê bwá á mə yə sé mbag yé. ²¹ Sé ηgə sɔ ná sé sáág mənywa mísh mə búúd dí námá, kú bul bæ nji mísh mə Zembî dí. ²² Sé mə nti námá ηgwól mínyəηə wúsú. Mínyəηə wúsú wəɔηgú, sé á mə faas kááfé jé ija ija ná ndéé, a mə nyiηgə námá lwó sé jíga ja ná a jí nə fwámé yéesh, a ηgə bul shwu nyúul nə bî. ²³ Títus jii muud gwoonə waamə, sá wə sé ηgá sēy nūη bídí; bóólúgá bwáəηg bāη, mədɔ wə mə amə nti bwo, bwá ηgə zə shú ná *Kríst ηwág gúmá. ²⁴ Lwógá bwo ná bi mə cɛel bwo, bí lwó námá bwo ná bi mə mpíyá nə bəgəwálə sé mə dɔ bəgəwa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntɔ mədɔ mə ηgá dúg.

9

Lású mīkwíndyá

¹ Sé ηgə sɛɛηg *mwaaanê ná sé mə bá kwíind búúd ɔ Zembî nə ndí. Mə nyiηgələ cilə bí shú dɔəηgú, í bæ nda mə ntɛɛηg. ² Mə mpú ná bi búšə nə məma zény, mə dɔ bəgəwa nə zény jín jəɔηg búúd ɔ Masedwān dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayí búšə bwey bæ ηkwəməsá té mbú í á cɔ yí.» Wálə bí mə wá mənyúul sáal dɔəηg dí yí í mə nyiηgə gwūmushi bóól ηkí bulya yéesh. ³ Mə mə ka nti bwáəηg shú ná bəgəwálə mə dú bəgəwa nə bí yí í nda bæ mə

8:6 Títus: 2.13 8:7 1Kr 1.5; 16.1-3, 24; Gal 6.10
Mak 12.43 8:15 MmN 16.18 8:23 Títus: 2.13
8.22, 24

8:9 Mat 8.20; Flp 2.6-7 8:10 1Kr 7.25 8:12
8:24 7.14; 8.7-8 9:1 8.1-4; Rom 15.26 9:3

ηκόνηγύγ. Í jii ná bi bág ηkwəmusá nda má á ci ná. ⁴Mə ηgə bæmb ná ηkí sánōη buud ó Masedwān sá má zə, sá zə kwey ná bí cugé ηkwəmusá; á shwōn nə sá buud sá má də bul lə bí wá e, á shwōn nə bi námə e! ⁵Gwá wá mə ámə tééd nti bwáāηg shwóg zə sá ná bi kwəmusag məyána mún yí. Bwá zə seηg máyána bí á bwey kaag ná bi mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ηgə sá sóólúgú wəηηgú nə jə lām, kú bæ íwú-júsúđ.

⁶Mpugá ná í də bæ, muud mə sá ηkóóg nə məmpəg má bə yé, kú námə bul bæ nə idāw í sūw; nyəηg mə búl bə yé, bul námə bæ nə idāw í sūw. ⁷Muud yēsh wág məyána váál á má ηwa cígúlá nə lām yé yí; muud kú ηgə sá a ηgə shúsəla, kú nyiηgə sá nda sá cínđúlá; nəcé Zembî má cēel múúd mə wá máyána nə məshusug yé. ⁸Zembî ji ntāg nə ηkul nyiηgə bul sá bí mpaam shú ná bi dúg bæ nə isā í kwágá nə bí məzhií mēsh yí, wəla dēsh, bí də námə bæ nə jwuη váál á ná bi də sá mísóólúgú mí anyunywaá myēsh mí jéla nə sīy myá. ⁹Í mú bæ námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «A má bæ nə yána, a má kaaw mímbúbúwá isā, otátəlí bé bwá ji kandugə kandugə».

¹⁰Zembî wá má də yə búúd məmpəg nə idāw yā də. A bá námə yə bí məmpəg, a sá ná məmpəg məηg má fwúg, bí mú bá bul nyiηgə ηgə sá jəjə mísóólúgú. ¹¹Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myēsh, bí mú námə bá bul nyiηgə bæ nə yána. Né ndeé, ja sá má bá də kala búúd isā bí má bá də wá yí, buud bəηg bwá mú bá də lə Zembî nəcé yána dán. ¹²Seηgúle bí ηgə seηg mwaañē ni, í é kwíínd búúd ó Zembî; í áshúge ntāg námə shúg cínəηgú, í é sá námə ná buud bwá búlug lə Zembî. ¹³Buud ó Zembî bwá é dúg ná bí ηgə ηwa jəjə Kéel mə *Kříst nə məgwág, bí ηgə fəla isā nə buud ó Zembî wā Yurúsəlem, nə bóólúgá bēsh, bí aηgē ntāg sá sóólúgú wəηηgú nə

mílām mímbá. Ja búúd ó Zembî bwá é dúg ntó yí, bwá é magulə ná bí ηgə sá fwámé sā, bwá ka yə Zembî gúmə.

¹⁴Bāη bwá é bul cēel bí*, bwá ka də jəgula nə Zembî shú dún nəcé a má sá bí mpaam í ηgə ntə minji. ¹⁵Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntə ηkwōη nyə á má sá sá yí.

10

Pwōl ji námə sóol məsáal má Kříst

¹Məməfwó Pwōl, mə má teeg kəl nə bi; ηgaá bi má də ci ná má də bæ fufwáás múud ja shé búśə kəl ηgwūd yí, nji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bæ nə ηkúd. Námə nda shé má mpú ná Yésus nyə á bæ nə lám ná shee, nə jə lām ná, ²mə téég bí məbwá ná: kúgá sá ná mə bág nyiηgə zə bæ nə ηkúd ja má é wóśs nūη yí. Bóól búúd bwá ηgə ci nūη ná mə ηgə bə iyéesh yā shí ga. Mə ji ηkwəmusá ná mə zə fwo lwó búúd bəηgú ηkúd nə ijíjəel. ³Jí mpu bæ búbálé ná sá búśə buud ə shí ga; nji, sá aηgē gwána nda buud ə shí ga. ⁴Mpugá ntāg nə məkwəzə mə dóomb sá má də kə nə ndí dóomb dí má má cúgē məkwəzə mā shí ga; nji, məśə nə ηkul má Zembî, má də céeg íkóógúlá í dóomb*. Sə má də caam mbēe fūg məshīgā, ⁵caam námə sá jēsh í láá búúd zhií ná bwá bég kú mpu Zembî yí. Sə má də wá tédúgá wēsh mímbwugəd, sá ná í bág nə məgwág nə *Kříst. ⁶Ja bí má bá bæ bí mú ηgə mpu gwág nə Zembî yí, sə má bá ka bæ ηkwəmusá má yə búúd ə məbún intúgúlí.

⁷Dugá mpu dúg isā. Nkí muud mə dúg ná nywáá músə muud mə Kříst í, á jəla námə nə mpu ja ηgwūd á kandugə ná, nda á jí múúd mə Kříst ná, sá búśə námə búúd ó Kříst. ⁸Í ká bæ ná mə ηgə nywá bul bəgəwa nə ηkul Cwámba nyə á yə mə yí, mə kú ntāg gwág shwōn. Nji mə mpú ná Cwámba

9:6 Mik 11.24; 19.17; 28.27 **9:9** Sôm 112.9 **9:10** Iza 55.10; Ozê 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14** Na ji námə nə ηkul bæ ná: «Bāη bwá é bul bæ nə yéesh ná bwá dúg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3
10:1 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sá ηgə cēel ci na ná: «məkwəzə mə dóomb məśə má də búgə bíl isā byēsh múúd jí nə ηkul búgala yí». **10:5** Iza 2.12-17
10:6 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10

nyə á yə mə ŋkul nyɔɔŋgú ná mə sáág ná bi lálug búgád, kú yida bæ ná mə zég búlal bí. ⁹ Mə anɔgê nə jii ná okálaad bâm bwá ŋgág nə sá bí ikukwɛndɛ. ¹⁰ Mə mpú ná bóól búúd bwá dɛ ci ná okálaad mə dɛ cilə bí wá bwá dɛ bæ nə mpêl, bwá njúl ŋkí lal ŋkúl; nji ja məmɛfwó má wóós yí, mə njúl zhizhe, lésú wâm kú nə mfíí. ¹¹ Muud yêsh mə cí ntó yé mpúg ná, váál íciyá byâm bísá ja má ŋgá cilə shwóg-shwóg yí, ntó námá wá mísóólúgú myâm mí é bæ ja má é wóós yí.

¹² Sâ jísá yí jí ná, sé cugé nə ŋkul ci ná sánŋ buud bwá ŋgá sɔ ná buud bwá shwúg mɛnyúúl nə bwo wá sé búsa váál ŋgwúd; sé cugé námá nə ŋkul shee yagula micé nə bwo; ŋwálə bwá má ŋwa bwámɛfwó nda iyuug yí í lwó ná fag í mə ncundəw bwo. ¹³ Sá báá sá acéélé bəgəwə ná ndéé ntɔ mínji, sé ŋgə námá bəgəwə nji nə bímbí Zembí nyə á yigula ná sé zég nə Jɔjɔ Kéel ná ndéé zə wóós bídí ni. ¹⁴ Sá anɔgê nə ntɔ mínji, námá ki sá a shígé zə wóós nŋh bídí. Nɔgá ná sé wá sé á tééd zə nə Jɔjɔ Kéel má Kríst nŋh bídí? ¹⁵ Sá cugé nə bəgəwə ántɔ mínji, váál á ná sé kə ŋgə bəgəwə nə ízhaá ísɛy. Mbô. Sá má yida táduga ná búgá jín í é ŋgə lal lálug í, ísɛy bísú í mú ŋgə nyinɔgə mpu nyîn kúl Zembí nyə tâl sé ná sé séyúg yí. ¹⁶ Ja ísɛy bísú í é mpu nyîn na bídí yí, sé mú ka cɔ kə nə jɔjɔ Kéel shwóg, nda kə bəgəwə nə ísɛy bóól bwá á bwey sá yí. ¹⁷ Muud mə céél bəgəwə yé, bəgəwag nə sâ Cwámə nyə a sá yí. ¹⁸ Muud mə sɔ ná buud bwá shwúg mɛnyúúl nə nyə yé, nyə dí bwá dɛ magulə yé; nji nyɔɔŋg Cwámə mə sá ná bwá shwúg mɛnyúúl nə nyə yé.

11

Pwôl, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹ Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bi ɔ jísəw mə. Bálé, jísówúgá mə. ² Mə ŋgə baag bí mbɔɔg má Zembí. Nəcə mə a

jí bí bā shú ŋgwúm ŋgwúd, nji *Kríst. Má jii ná mə bág kə nteɛŋguli bí nyédí bi njúl nda ncwiyé sás dúsé ná ná fwɔ-fwɔ yí. ³ Nji, mə ŋgə fúndə ná bi bág gwaa kənd mítádúgá ná ndéé bi músə bá ŋgə kyey nə Kríst milám mímbá; nəcə ntó wá nywá nyə á zə nə məkəŋ zə shüg Ifa yé. ⁴ Mə ŋgə fúndə ntó nəcə bí ŋgə bæ ná, nji ná muud má zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bæ nyɔɔŋg sá á cúndə yé, ŋkí ntəg ná bí mə ləg *shíshim ishús, kú bæ wɔɔŋg bí á ləg nə sá yí, ŋkí ná bí mə ləg kéél ishús, kú bæ nyɔɔŋg bí á ləg nə sá yé, bí ŋgə mpu jísəw isá íni byêsh.

⁵ Má yida mpu ná, bəɔŋg bí ŋgə ŋwa ná *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni bwá antɔyé mə nə tɔɔ sâ. ⁶ Má je bæ nə shúg lésú; nji, kóómb á mpúyá, mə cugé nə shúg; sé á shí lwó bí ntó ísá byêsh dí nə məzhí mēsh dî.

⁷ Ntó ná səlúlə mə á səl məmɛfwó shí, zə bwiinɔg bí Jɔjɔ Kéel má Zembí ashwá, shú ná bi bánúg gwəw yí, mə a sá *sám aá? ⁸ Ja má á ŋgə sêy bídí yí, mədɔ məshús má á lúg məbwé məbwé nə má ŋgálə yida yə mə myəna shú dún. ⁹ Ja gwámɛfwó má á bæ məfúfə dí nŋh bídí yí, mə a shígé sá ná muud ŋkényúg mbag wâm, bwááŋg bwá á zhu Masedwân wá bwá á shí bwíg mə isá í á ŋgə fúfə mə yí. Mə a sá ná bi kú ŋkény mbag wâm; mə é dɛ námá sá nji ntó. ¹⁰ Námá nda má jí nə búbálé mə Kríst ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mə yówug bəgəwálə Akayî yêsh dî. ¹¹ Mə ŋgə ci ntáni nəcə jí? Ye ná mə acéélé bí? Mbô. Zembí mə mpú ná má cɛel bí.

¹² Mə áyówɛé sálə sâ má ŋgə sá bí yí. Mə é kə nə ndí shwóg, buud bwá ŋgə cɛel ŋkény mɛnyúúl ná sánŋ sá ŋgə sêy váál ŋgwúd óni, bwá bág kú ná nə zhí bwá ŋkény mɛnyúúl. ¹³ Buud óni bwá cúgə fwámé búúd ɔ lwámá, búsa mbéé osóol ɔ mäsáal wá ibəmb. Bwá á má shweel sâ búsé yí, ka yida dɛ sá ná bwá

10:11 13.1-2 **10:12** 3.1 **10:13** Rom 12.3 **10:15** Mis 19.21; Rom 15.20 **10:17** Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 **10:18** 1Kr 4.4-5 **11:2** Ifz 5.25-27 **11:3** Mət 3.1-5, 13 **11:4** Gal 1.8-9 **11:5** 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 **11:6** 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 **11:7** 12.13; 1Kr 9.12, 18 **11:8** Flp 4.15-18 **11:10** 1Kr 9.15-18 **11:11** 1Kr 16.24 **11:12** 11.5; 12.11 **11:13** Flp 3.2; Mbá 2.2

nyínúg ná buud ɔ lwámá ó Krîst. ¹⁴ Ntɔ cugé námé sâ ákáámúg, nəcə *Sátan nyáméfwó mé dɔ námé shweel sâ á jísé yí, ka yida dɔ nyín nda *éngales á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan mé dɔ sá ntó ná, osóol ɔ mäsáal bé bwé ka námé dɔ sá nda bwé ngə kyey ótútəlí ó Zembî dî; muud ka káam jí cínəngú? Nji, bwé bá shúgala nji váál í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwôl nya a má bul jug
(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Mé nyiŋgə ci ja ábeê ná, muud kú ŋwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega ŋwa mə nda mpúfú; sâ jəŋg í é yə mə zhií ná mə kág námé nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lésú mə zé lás ga í cúgé váál Cwámaba mə céel yí, jísə lésú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə ji nə sâ mé jí nə ŋkul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgəwa bəgəwa á buud ɔ shí ga ná, mə zé námé ka bəgəwa jám ja. ¹⁹ Bi báá mifufúgú bí ngə ntág jísəw ímpwúfú kú nə njugú. ²⁰ Bwé ngə wá bí mánýámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isá ilan ilan, ngə cwíil bí məmpóónz; bí ngə jísəw isá íni byēsh. ²¹ Í mú ka yida nyín ná sá bāŋ sá á bə mifufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə ji nə zhií ná mə bəgəwag námé nda bóól bwé ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə mé ná nyiŋgə lás nda mpúfú. ²² Nkí búsə bwán ó wəheburə, mə ji námé mwā heburə; ŋkí búsə bwán ó *Izəryél, mə ji námé mwā Izəryél; ŋkí búsə onta ó *Abəraham, mə ji námé nta mé Abəraham. ²³ Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Krîst íí, mə je námé lás nda mpúfú ná, mɛɛ ngə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ngələ wáduga, cə bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyiŋgə bul cə

bwo nə ngələ bwəma nə bígə. Mə cə bwo nə ngələ faam nə shwiŋ ija ija. ²⁴ Oyúden bwé á mé búd mə shí ija itóon, dɔ yíd mə zhud á milwón məwúm málóol nə ibuu*. ²⁵ Ijwú i ngwáməna yíd mə nə milwón ija ilóol, buud lúmə mə məkwóógú ja ngwúdt, byóol búg nə mə ija ilóol. Mə a mé já mən mwásə ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəond mé ngə kə myá mí ngə bə mə məwagəwo məwagəwo: mə a mé ngə ntə wagəwo wagəwo míngwəp, ngə bwəma nə izhiləŋgaanə, kúl jám ngə ndény mə mələámə, ohááden bwé ngə kwal mə məbəəgú. Mə a mé bwəma nə kakúlə míləəm dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a mé ngə ntə mən váál áwuwagəwə. Bəŋg bwé ngə shiig ná búsə námé ókrîsten nda sá wá, wá námé məwagəwo. ²⁷ Mé dɔ wáduga nə iséy í ayiyáág, mə dɔ ji mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás mé minú; dɔ ci ídúw, jug nə məyón, fúfə nə sá mé bwáád. ²⁸ Mə akéé mɛɛl ci sá mé ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh mé bəg váál í jəla yí. ²⁹ Zé mé tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bísh yé? Zé mé biil ná ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nkí í jii ná mə bəgəwagi, mə yida bəgəwa nə iləm byám. ³¹ Zembî mə mpú ná mə anjé nə bwiiŋg ijəp, nyə Sósŋgú mə Cwámaba Yésus; gúmə bəg nə nyə kanduga kanduga. ³² Ja mé á bə Damás yí, ngwáməna Njwú-buud ánúní Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud ná bwé ngəg nə baagəsə mim-pumbé mí ngwəla ná bwé bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembî báá bwé á wá mə kúdád, bwé cəxlə míkwoolú ka cŋgəli vúnde dí kənd tóon, ka ngə shul nyuŋg nə nyuŋg ná ndéé kə wóós shí; ntáni wə mə á faam yé.

12

11:15 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26

11:23 Mə cə bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshígé jalá nə yíd múúd cə milwón məwúm mánə; bígə Oyúden í á ka dɔ kə shúg milwón məwúm málóol nə ibuu; ntó ji ná, yíl ngwúdt məwúm mánə dí. **11:25** Mis 14.19; 16.22 † **11:25** lúmələ məkwóógú: Í á dɔ bə, bwé kúd múúd məbwónjád ka dɔ lúmə ná ndéé muud yə. Wo ji nə ŋkul dég lan mə Pwôl ní Mis 14.19 dí. **11:26** Mis 9.23; 14.5 **11:27** 6.5 **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2 **11:30** 12.5; 1Kr 1.31 **11:31** 1.23 **11:32** Mis 9.23-25

Isâ múúd cúgé nà ñkul mpu yí

1 Ye í jii ná mæ bágwagí? Mbô! Í avwóléé tɔɔ sâ. Tεem bæ ntó, mæ zé námé fwo yida jaaw isâ Cwám̄ba nyə a lwó mæ *mántamé mâ mísh ná bagéd yí, nà byɔɔng nyə á bágulə mæ *shíshim dí yí. 2 Mæ mpú ñgwól múúd mæ *Kríst nyə á ñkân̄ kə ná ndeé kə kumə jon̄ áléel dî. Nkí nyə á kə nà nyúúl nyé ncindí ɔ, ñkí í á bæ ntâg ñji shíshim yé ɔ, mæ ampúyé, Zembî wá mæ mpû. Sâ jɔɔng í mæ sîy múús mimbú wûm nà mínô. 3 Muud wɔɔngú, ñkí nyə á kə nà nyúúl nyé ncindí ɔ, ñkí í á bæ ntâg ñji shíshim, mæ ñgə ci ná mæ ampúyé, Zembî wá mæ mpû. 4 Nji mæ mpú ná nyə a ñkân̄ kə ná ndeé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgé nà ñkul ciy mákál mæ búúd dí yí, iciyá múúd cúgé nà zhií mæ cí yí. 5 Mæ é bəgəwa nà váál isâ múúd wɔɔngú nyə a gwág byɔɔngú; ñji, shú dâm mæméfwo, mæ yidá bəgəwa nà iləm mæ jí nà ndí yí. 6 Mæ mbâm cœel ná mæ bəgəwa, í kú bæ mæ impwúfú; isâ mæ jáaw yí bæ óbúbálé. Nji mæ mæ ajááwé, bwá á bá ñwa mæ ntɔ sâ mæ ñgə sá yí, nà sâ mæ ñgə ci yí. 7 Zembî nyə a lwó mæ yáág-yáág isâ. Ná ndeé, shú ná mæ bág kú ñkênny nyúúl nà mpûlə isâ byɔɔngú, nyə á ka bíd ná fimâl bág mæ nyúúlúd, ñgwól *éngəles mæ *Sátan zə yíd mæ ná mæ kú də ñkênny nyúúl. 8 Mæ á jəgəla nà Cwám̄ba ija ilól ná a yílúg mæ fimâl wɔɔng. 9 Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nà mæ ná: «Mpaam mæ ñgə sá wo yí í kwagá nà wo. Nkul í də sêy iləmud.» Ná ndeé, mæ mæ yida bəgəwa nà lám wêsh ja mæ jí nà iləm yí, shú ná ñkul mæ Kríst í ñgəg nà sêy mádí cəgud. 10 Gwá wá jí ná, mæ gwág nywa ja mæ bá nà iləm yí, ja bwá lwíy mæ yí, ja cəg í kə mæ mbwó yí, ja mæ bwámá nà cúwálí nà yágúwó nəcə Kríst yí.

Nəcə, mæ ji nà ñkul ja mæ jí nà iləm yí.

Lám wí Pwôl gwôw

11 Ngaá mæ mú ñgə lás nda mpúfú! Bi wá mæ nyasulə mæ váál sólúgú

dɔɔngú. Bi wá mæ jálá nà sá ná buud bwá shwúg mænyúúl nà mæ. Nəcə ná, tεem bæ nà mæe cugé tɔɔ sâ, bɔɔng bwá ñgə nyín nda *buud ɔ lwámá wéashíláshwánú óni, bwá ántóyé mæ nà tɔɔ sâ. 12 Bi a shí dúg nda mæma jísów jâm í á wéesháli mæyígyé mæ múúd lwámá mæ *Kríst ná: isâ í ntô búúd ñkul yí, nà *isâ í mímbágú, nà *mæshimbá mæ á ñgə sîy. 13 Mól mádɔ mæ á ntɔ bí nà jí? Ngaá ñji nà sâ ñgwúd ná mæ a shígé sá ná bi ñkényúg mbag wâm. Juugá mæ nà mæ sálə bí bôw kóómb jɔɔngú.

14 Mæ wál námé nyíngə zə nûñ ja áléel, mæ é sá námé ná bi bág kú ñkênny mbag wâm. Mpugá ná mæ anğé nà sɔ mæbií mún, bi wá mæ ñgə sɔ wá. Ye bwán wá bwá də wíl obyól? Ngaá ná obyól wá bwá də wíl bwân? 15 Mæ gwág nywa jâm kóómbúd ná mæ kéénzhəg sâ jêsh, mæ keenzh námé mæméfwo shú dán. Ye í é bæ, mæ ñgə jág bul cœel bí ntó, bi bân̄ nda nyíngə mpu cœel mæ? 16 Shé búsa dí cún̄ ná mæ a shígé sá ná bi ñkényúg mbag wâm? Nji bóól búúd bwá ñgə ci ná mæ á ñgə kyey nà bí mákəñú; ná mæ a ñgə ñwa bí isâ bi kú mpu. 17 Búúd bēsh mæ á də nti bí wá, ye mæ a shí bwεε nti ñgwól zə nyúg bí? 18 Mæ a yáág nà Titus ná a zág, mæ mú nti bá *mínyəñú wún bí mæ mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bi a shí dúg ná sá sá búsa nà mitádúgá mimpwúd sá ñgə kyey kuú ñjɔɔnd ñgwúd? 19 Bweyúlə bí á tééd nà ñgələ ci ná sá ñgə bul lás ntáni ná sá ñgə shwɔ mænyúúl bídí míshúd. Mbô! Sə ñgə lás mísh mæ Zembî dí, sənññ Kríst sə njúl cún̄. Yé bwááñg mæ búl cœel wá, lésú wêsh sá ñgə ntâg lás ga wúsə shú ná bi láləg búgád. 20 Mæ ñgə bæemb ná ja mæ bá zə yí mæ bág zə kwey bí dúl váál, kú bæ váál mæ ñgə cœel yí; bi bân̄ kwey námé mæ dúl váál, kú bæ váál bí mæ céel yí. Mæ ñgə bæemb ná mæ bág zə kwey ná bí ñgə bæ nà ozhuyâ, nà mbíya lám, nà dúlə nyada, nà mæfendyâ, nə ojaawú-

12:5 11.16, 30; 12.1 12:7 Gal 3.13-14; Zhb 2.6 12:9 Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13 12:12 Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19 12:13 11.7-9 12:14 13.1 12:15 1Kr 16.24 12:17 7.2 12:18 2.13; 8.6, 16-17 12:20 1.23; 1Kr 1.10-11 12:21 13.2

jaawâ, nâ ikúdúgú, nâ ñngûñ, nâ oncúg-
nculê. ²¹ Mâ ñgâ bæemb ná ja má bá
nyingâ zâ nûñ yí, Zembî waam bág
sá ná mâ gwágúg shwôn bídí míshád.
Nacé, ñkí mâ zâ kwey ná zhwog buud
bwá á ñgâ sá *misám wá bwá acéndé
mítádúgá ná bwá yówug misóólúgú mí
ádudanâ, yow jañga, yow ásíy-sîy bwá
á ñgá sá yé, mâ bá jii yé nda yê lú shwiy.

13

Mæcwûñ má áamazhúgúlâ

¹ Ja aléel wá má wál zâ bídí ga. Sá
é zâ ðu cígal mílósú ñji owúshined óbá
ólól bwá má fwo bwíing mpu ñgwûd.
² Ja má á fwo bæ nûñ ja ábêé yí, mâ a
shí fwo bwey lás nâ buud bwá á ñgâ sá
*misám wá, nâ bóólúgá bêsh. Mâ tééd
námá bwey nyingâ lás nâ bwo ja gaád
mâ kú fwo wóós nûñ ná: Mâ ájaguláyé
tâ muud ja má é zâ yí, ³ nacé bí ñgâ jii
dúg máyígyé má lwó ná *Kríst ñgâ lás
mádí nyúúlúd íí. Bí mâ mpú ná Kríst
ñgâ sêy nûñ bídí nâ ñkulú, a cugé nâ
ilâm. ⁴ Jí mpu bæ ná bwá á bwambulê
nyâ kwolós dí a njúl ná nâ ilâm; ká,
a ñgâ cugâ nâ ñkul má Zembî ja gaád.
Nda sá báá sá búsa buud bé* ná, sá má
ka bæ nâ ilâm; ñji, sánón sá é cugâ shú
dán nâ ñkul má Zembî.

⁵ Ná ndéé, muud yêsh fáásug
nyáméfwó, bigas cug jé, dúg ñkí a
ñgâ cugâ cug mbúgula. Bí añgê nâ
kwey máyígyé ná Yésus-Kríst njul bí
mánnyúúlúd íí? Bí má ká bigas bíméfwó
ná ndéé bí nda kwey máyígyé, mpu ná
bí cugé ótátalí ó óbúgula. ⁶ Mâ tédúgá
ná, tâ jí tâ jí, bí é kwey ná sá báá sá
búsa nâ máyígyé mōñg. ⁷ Sá ñgâ jægula
nâ Zembî ná bí kú ná bæeg sá tâ sâ
ábúbôw. Sá abulé jægula ntó ná í nyínúg
ná sá á má mpu sêy. Sá ñgâ yida jii ná bí
ñgág nâ sá mánywa, tâ í yida nyîn ná
sá bân sá a shígé mpu sêy. ⁸ Nacé sá báá
sá cugé nâ ñkul í dú julya nâ obúbálé yí,
sá má yida bæ nâ ñkul í dú nywaadulê
óbúbálé. ⁹ Sá má gwág máshusug ná

sá bág nâ ilâm, bí yidá bæ nâ ñkul. Sá
ñgâ bul jii sâ ñgwûd, ñji ná búgá í fifæg
bí. ¹⁰ Gwá wá má ñgá bwey cilê bí má
kú fwo wóós yí, shú ná ja má bá wóós
yí, mâ bág bæ kú zâ ñgâ ñkáánd nâ bí
nâ ñkul Cwámbe nyâ á yâ má yí. Nyâ
a shígé yâ má ñkul nyōñgá ná mâ zég
ñgâ ntáma buud, nyâ á yâ má ná mâ
sáág ná buud bwá lálug búgád.

¹¹ Bwaang, mâ shúgúlá cí nâ bí nááá,
dugá bæ nâ máshusug, ñgagá nâ sô
ná búgá í ñgág fifê bí, sôgá ná muud
yêsh mákuú má tówug shí, dugá bæ
cún, kúgá ðu sô mábyaagulê. Ná ndéé,
Zembî á ccelí, Zembî á ná shêe nyâ é bá
ji nâ bí. ¹² Ñgagá nâ kúlula mákúlula
má buud ó Zembî. ¹³ Buud ó Zembî
bêsh bwá ñgâ bóda bí. ¹⁴ Mpaam mâ
Cwámbe Yésus-Kríst í jíig bí bēsh dí, nâ
ccelí má Zembî, nâ cug sēñgí mílâm má
Ñkēñkē Shíshim.

13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 **13:2** 1.23; 10.11; 12.20; 13.10 **13:4** 12.9-10; 1Kr
1.25; Flp 2.7-8 * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá ní í ká ná buud bōñgá cug jáñ jisê mbádúgá nâ Kríst. **13:10**
13.2; 10.8; 1Kr 4.21 **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb
13.20; 1Pr 5.14 **13:12** 1Kr 16.20 **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəond ngələ jaaw milán mí Zembî. Njəond ábéé nə aléel dí wə nyə á kə nə milán mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bósł búúd bwə á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud ná okristen bəsh bwə cugé Oyúden wá bwə jəlá nə bə máççə mə Moyíz, bul bə ná ndéé ççé lú ábiwáág.

Nə ndéé, ja Pwôl nyə á gwág nə okristen wá Galátia bwə ngə bə nda bwə magulə njígulá wəng yí (í á jee bə a njúl Iféz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwə bág kú bə njígulá wəng, bwə nyingəgə ŋwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo téed jaaw bwo sâ í á sîy nə nyəmfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəond ná, nə nda okristen wá Yurəsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná tə micilyá myá Sə a Cwúlú mí ngə jíguli nə Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji tətəlí nə a bəğlə máççə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlálə ná bwə cágəg váál cug Nkəŋkə Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh tə mbúgula yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkəŋkə Shíshim wəng nyədəí lámád, a wú míkwmád.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwə á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sónghú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé,

bwə wə bwə á féesh mə ná mə bág muud lwámá. ² Nə mə, nə bwáang* bəsh sənəŋ búśó sámbá wá, sá ngə cilə mádə másó Galátia má. ³ Sónghú íshé Zembî bə Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bí ngəg nə cugə ná shəe. ⁴ Kríst nyə á kəenzh nyəmfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá mē bów-bów cug á mwôw mágaád. Nyə a sá námə nda Sónghú wúsú Zembî nyə á ci ná. ⁵ Zembî ŋwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ŋgwú

⁶ Bí mə leel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəngú éé. ⁷ Mə acíyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbə. Jí yida bə ná, bósł búúd bwə mə zə sá ná fəg í jimbúg bí, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááá, ŋkí ŋgwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəpəla nə dəng sá á bwiing bí yé, tə í nyingə bə séməfwó, tə jisə ná *əngəles nyə ámə zhu gwôw, ŋkwaal nə nyə. ⁹ Sə á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námə ci ná, ŋkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəpəla nə dəng bí á *magulə yé, ŋkwaal nə muud wəng. ¹⁰ Nə jí? Ye mə ngə sə ná sənəŋ buud wə sá bág cún, ye sá Zembî? Ye mə ngə jí ná buud wə bwə gwágúg mə nywa? Mə ká ngə jí ná buud wə bwə gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sół məsáal mə Kríst.

Zembî wə nyə a jəw Pwôl

¹¹ Bwaang, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá ná muud nyə ámə bwənde nə fəg nyé. ¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

¹³ Ngaá bí a shí gwág sá mə á də sá ja mə á bə náá yəbə *Oyúden dí yí? Bí a shí gwág nə mə á də lwó *Də lú óbúgula ó Zembî cúwálí nə ŋkád, mə

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 **1:2** 1Kr 16.1 *** 1:2** Na cugé óminyəŋá wá byélé, jisə buud bənəŋ bwə ngə búgula Yésus wá. **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 **1:6** Heb 12.15 **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 **1:8** 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6 **1:11** 1.1 **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9

á ðu cugas bwo ná bwá jéeg. ¹⁴ Mə á ηgə leel kə shwóg yábé Oyúden dí cə bíl zhwoog ikala byâm mádí kúl búúd dí, mə á bul wá lúu mæcum má ódá dí. ¹⁵ Nji, Zembî muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwə mə nyóóηgá waam dí yé, múúd nyə á jəw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla má wóós yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jì təo mácwūη wə muud, ¹⁷ mə kú námə fwo kə Yurúsəlem ná mə ké bwəma nə *buud ə lwámá bwá á tééd ηwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabî, mə nyingə zə Damás. ¹⁸ Ná ndeé, mpúsə mimbú mílóol wə mə á ka tæem bád kə Yurúsəlem ná mə ké bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntâg nyádí mwəw wūm nə mátóon. ¹⁹ Mə a shígé námə bwəma nə təo *muud lwámá ηgwūd mwəw wūm nə mátóon mæoηgúd, mə a dæg nji Zhâk á mínyoηú mə Cwámaba. ²⁰ Mísh má Zembî dí, mə aηgê nə bwiing ijə, sâ má ηgə jaaw bí ga jísə búbálé. ²¹ Ná ndeé, mə á ka zə kə máfaan má Sirî nə Silisî. ²² Nji, mædə má *Kříst má Yudéa má áshígé námə fwo mpu mə mpwoombá. ²³ Bwá á yida ηgə gwág nji lánə ná: «Muud nyə á ðu sá shé cúwá lí yé mú ηgə bwiing búgə nyə á ηgə cæel jaηgələ yí.» ²⁴ Bwá á ka ηgə yə Zembî gúmə nə sâ nyə á sá mə jəoηgá.

2

Pwôl bánêη bóól búúd ə lwámá

¹ Ná ndeé, mə á ka nyingə zə kə Yurúsəlem nji mpúsə mimbú wūm nə mínə; jâη jaa, sá Barnábas wə sá á kə, mə ηkág nə Titus sámbád. ² Mə á kə ntâg nəcé Zembî wə nyə a lwó mə ná a ηgə jii ná mə kág. Sənoη otówe ə shwóg sá á ka kə seηgya, mə mú kə lwó bwo Jəjə Kéel má ηgə cúnda íkúl ishús yí, ná ηgəη. Bwó otówe ə shwóg í, mə á lwó bwo Jəjə Kéel dæoηgá, nəcé mə a

shígé jii ná iséy byâm í yég iyíy-yíy, təo byæoηg mə á sá mwəw mə mpús yí, təo byæoηg mə ηgə sá mwəw mága dí yí byêsh. ³ Mə ηgə ci ná sənoη Titus wə sá á bə sámbá, a njúl mwá Gərêk; otówe ə shwóg bwá áshígé námə yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bóól búúd bwá á ηgə shiig ná búsa gwooηg dí wá bwá á ηgə ci ná a síyág. Nəcé buud bæoηgá bwá á zə nyíi gwooηg jísúd nda búsa námə ókřisten nda sá, ndug bwá á yida zə ná bwá zə ηgə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwá dæg váál sá ηgə cugə cug á kú nə mænyámá Yésus-Kříst ηgə yə sá yí. Bwá á ηgə baagusə ntó ná bwá cæel nyingə wá sá mænyámá*. ⁵ Nji, sá áshígé bwele kúd lúu nə bwo, kú námə bwele yə bwo zhií; sá á ηgə jii nji ná obábálé wá Jəjə Kéel sá ηgə bwiing bí wá bwá bág kú fúfug.

⁶ Buud bwá á bwey mpúy ná otówe ə shwóg wá bwá áshígé námə yímbəli mə nə təo gúl sâ shús. Mæ mə abíshé sâ otówe ə shwóg bæoηg bwá á ðu bæ yí, Zembî nyə ádé bish ná mbeé jì jíga, keel jì jíga. ⁷ Otówe ə shwóg bæoηg bwá á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag nə mə bwiingug íkúl ishús Jəjə Kéel, námə nda nyə á yə Pyêr ná a bwiingug *Oyúden ná. ⁸ Nəcé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námə wə nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú íkúl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwá á ηgə ηwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omænci-mænci wá *Də. Omænci-mænci óni báá bwá á magələ ná Zembî nyə a má féesh mə féeshá mpáam; báá bwá á ka báda sá Barnábas, lwó ná bwá má magələ ná sá má fula nə bwo íséy bwá ηgə sêy yíid, sá kág íkúl ishúsúd, bāη bwá kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwá á yida ci ná sá bág ðu téduga mímbúbúwá myá Də; mə á bwey námə wá lâm ná mə ðu sá ntó.

Pwôl bá Séfas

1:15 Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 **1:18** Mis 9.26-28 † **1:18** Séfas: Jisə dúl jínə má Pyêr. **1:19** Mat 13.55 **1:21** Mis 9.30 **2:1** Mis 15.1-19 **2:1** 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 **2:2** 2.6, 9 **2:4** 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * **2:4** Mænyámá má máççə má Moyíz. **2:6** Rom 2.11 **2:7** 1.15-16; Rom 1.5 † **2:9** Séfas: Jisə dúl jínə má Pyêr. **2:10** Rom 15.26 **2:12** Mis 11.3

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a ləl lúu nə nyə tām buud, nəcé nyə a sá sâ mábɛɛ́. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwá wóósúg hí, nyə á ngə də səŋ ngwúdu nə ikûl ishús‡; nji ja búúd ɔ Zhâk bwá á wóós yí, a mú fúndə né buud bwá dá yáág nə ábiwáág wá bwá á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fəla nə ikûl ishús. ¹³ Dúgúla bóól *Oyúden bwá á dúg ntó yí, bwá mú námə julə mənnyúúl, Barnábas mú námə nyíi máshügá məəŋgúd. ¹⁴ Nda mə á dúg nə kuú njəənd wán í á shígé ná ngə bɛ obúbálé sá ngə bwiiŋg jɔjɔ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bəsh bwá njúl, ná: «Ja wéé mwá Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda ikûl ishús yí, ntudélé wó jí nə ŋkul ka yímbəli ikûl ishús ná í ŋwág kuú njəənd Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bāŋ, shé á byél Oyúden, shé cugé ikûl ishús í ngə sá *misəm íni. ¹⁶ Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé nə ŋkul ci nə muud ji tətəlí nə sálə mísóólúgú mácéɛ́ má ngə jii myá; Zembî má ci nə muud ji tətəlí nji ja á búgúla Yésus-Kríst yí; shé bāŋ shé á má *búgúla Yésus-Kríst shú ná búgú jəəŋg í sáág shé otətəlí mísh má Zembî dí, kú bə sálə mísóólúgú mí mácéɛ́. Shé má mpú ná sálə mísóólúgú mí mácéɛ́ í cugé nə ŋkul sá múúd tətəlí mísh má Zembî dí. ¹⁷ Shé ngə sɔ́ ná Zembî ŋwág shé ná otətəlí ɔ búúd nəcé Kríst; nji, í ká yida ngə nyín cínəŋg ná shé músə osóól ɔ misəm nda ikûl ishús hí, ntó ka kə ná ji? *Kríst ngə yida kə nə buud mísámúd hí? Gúl sâ cugé nə ŋkul bə ntó.» ¹⁸ Má ká nyiŋgə ngə wəel məcéɛ́ má á bwey myaas má, ngaá mə nyiŋgə təl móméfwó cé múúd mə cáám mácéɛ́ yé? ¹⁹ Jí ná, Məcəɛ́ má á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sâ í dúgyá nə məcéɛ́ yíŋ; mə ji mbimbə jíni kóómbúd shú ná mə ngəg nə ka cugə nji shú má

Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. ²⁰ Ntó ji ná, mə ná dí ngə cugə yé, Kríst wə ngə cugə mádí cwú. Cug má ngə cugə nyúúl nyám dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji nə búgú ngələ búgúla Mwân mə Zembî, nyə muud nyə á cəel mə ná ndéé a yána cug jé shú dām yé. ²¹ Mə acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú nə mfií. Nəcə, í ká bə ná muud ji nə ŋkul bə tətəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mácéɛ́, mpu ná Kríst nyə a fānda zə yə shwiy kú nə mfií.

3

Ye búgú, ye mácéɛ́

¹ Heé, yé íwagula-wagula i búúd yá Galátia! Zó má nyiŋgə zə kənd bí micwagúwa dí éne? Ngaá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwá á bwambələ nyə kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw mə sâ ga: Jí í á sá ná bi lágúg Nkəŋkə Shíshim, ye sálə mísóólúgú mácéɛ́ má ngə jii myá, ye magulələ bi á magulə jɔjɔ lán sá á bwiiŋg bí yí? ³ Dúni váál wagula wə ji? Ngaá bi á ngə mpu tééd cug krísten nə Nkəŋkə Shíshim? Bi wál nyiŋgə tədəga ná bi é shínál gwo nə məŋkul mún? ⁴ Ow! Zhwog mənnywa bí á bwəma nə ndí má* má á bə ntó cwag hí? Mbô, má cugé nə ŋkul bə ntó cwag. ⁵ Zembî muud ngə yə bí Nkəŋkə Shíshim a ngə sá bí *məshimbá yé, a ngə sá bí mwo nəcé bí ngələ sá mísóólúgú mácéɛ́ má ngə jii myá? Ngaá a ngə sá bí mwo nəcé magulələ bi á magulə jɔjɔ lán sá á bwiiŋg bí yí?

⁶ Ngaá ntó wá í á bə nə *Aburham yé? «Nyə a *búgúla Zembî, Zembî mú lɔ́ nyə búgú jé jəəŋgú, a mú ci nə Aburham ji tətəlí muud». ⁷ Mpugá gwág cínəŋg nə buud bənəŋ Zembî búsé mpwogé nəcé búgú wá, bwá wə búsé bwán ɔ Aburham. ⁸ Ngaá Kálad Zembî nyə á bwey jaaw Aburham jɔjɔ lán ga ná: «Ikûl nə ilwəŋ byésh í

‡ **2:12** ikûl ishús: Na jisə bəəŋg ókrísten bwá á shígé bə Oyúden wá. **2:16** 3.10-12; Rom 3.20-30 **2:17**

Rom 2.17-3.20 **2:19** 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 **§ 2:19** Mə ji mbimbə shú sâ í dúgyá nə məcéɛ́ yí: Ntó má kə ná «mə a má yəw ngələ cugə nji shú lú mácéɛ́». **2:20** 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 **3:1**

5.7 **3:2** 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 **3:4** 4.11 ***** **3:4** Ciyá ni jí námə nə ŋkul bə ná «Zhwog micún bí á má jisəw myá». **3:6** Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mət 12.3

bá zə bwəma nə ibwádán wódí». Kúkúl Kálaad Zembî jəŋg í á bwey lwó ná ikúl ishús í bá bii búgá ná ndeé Zembî mú ci ná búsə otátəlí. ⁹ Ntó ji ná, nda Zembî nyə a bwádan nə Aburraham nəcə a búgúlálə ná, Zembî má bwádan námá nə buud bəsh bwə ŋgá búgula nda Aburraham wá.

¹⁰ Məlweemyā má ŋgə yida bə buud bəsh bwə ŋgá dúg ná baagulálə məcəx wá í é kənd bwo wá Zembî wá; ŋgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Muud mə bə kú baagulə súsúsá jəsh jísó cilyá Kálaad Zembî dí ná a dúg sá gwo yé, ŋkwaal nə nyə». ¹¹ Í ŋgə ntəg mpu nyín ná sán sán ná muud cugé nə ŋkul bə tətəlí mísh má Zembî dí nəcə misóólúgú mí məcəx; í cugé nə ŋkul bə ntó nəcə cilyá wúsə ná: «Tətəlí muud mə bá *dúg cug nəcə bələ nə búgá.» ¹² Mpugá ntəg ná baagulálə məcəx í cugé bul bə yuug búgá; cilyá í yida bə ná: «Muud mə báágúló súsúsá jəsh jísó cilyá məcəx dí ná á də sá gwo yé, məcəx yə nyə cug.» ¹³ Kríst nyə á ka tə tən shú ná ŋkwaal á məcəx bídúg shé. Nyə a ŋkəny ŋkwaal wəŋgú nyádí nyúúlúd nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náə: «Muud yəsh bwə kéél líd yé, ŋkwaal nə nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ŋkəny ŋkwaal wəŋgú shú ná, nyádí kwon dí, ibwádán í Aburraham í kálag íkúl ishúsəd, shé buud ŋgá búgula wá shé lágúg Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwon buud má Aburraham

¹⁵ Bwaang, shé ŋwagá ná yuug nə gúl sá shé má dú dúg búúd bwə də sá yí. Ŋgaá í də bə ná zhizhe kálaad lúgá múúd mə sá yé, á ká sīy váál í jəla yí, muud kú ná nyiŋgə jímbal tə cilyá, kú námá kwádulə tə gúl sá cínəŋgú? ¹⁶ Aburraham wá Zembî nyə á kaag mənkaagé yé, *Aburraham nə mpwon buud nyé. Bwə áŋgə nə ci ná Aburraham nə məmpwon mə búúd

mé, nda sá má cí ná məmpwon məŋg məsə ŋkí bulya. Jísə ná «mpwon buud nyé», ntó ji ná *Kríst. ¹⁷ Mə ŋgə cəel ci ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálaad lúgá váál í jəla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məcəx mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm málóól. Məcəx məŋg má á shígé bə nə ŋkul mə cénd sá kálaad lúgá wəŋg dí, ná má zə sá ná ŋkaagé í yág ntó cwag. ¹⁸ Nəcə í ká bə ná muud mə lúg nə lúgá nəcə sálə misóólúgú mí məcəx, í nda ná nyiŋgə bə sá Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburraham mpaam, bəŋlə ŋkaagé nyə á kaag yí.

Mfí məcəx má nə ndí yí

¹⁹ Ká Məcəx məsə nə wáyé mfíí? Məcəx mə á zə kwíduli shú ná buud bwə dúg mpu ja bwə é də caam mwo yí, té mpwon buud Zembî nyə á yə ŋkaagé yí í afwóyé wóós yí. *Wəŋgəles wá bwə á ka zə nə məcəx, ŋkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ŋgá sá sá nyəmfwó yí. Zembî ji ntəg fwó‡.

²¹ Ye ntó ji ná Məcəx má ŋgə lúbəli nə mənkaagé Zembî nyə á ŋgə kaag má? Gúl sá cugé nə ŋkul bə ntó. Dúl cəx í á mbám bə ná dúsə nə ŋkul yə búúd cug hí, muud jee bə tətəlí mísh má Zembî dí nə sálə misóólúgú mí məcəx. ²² Ká, Kálaad Zembî ŋgə lwó ná buud ə shí ga bəsh búsə mənámá má *mísómád. Mənámá məŋg məsə shú ná obúgula bwə ŋwág ŋkaagé má Zembî, nəcə báá ŋgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mənámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wóós yí; Məcəx wá má á ka də fad shé, ŋgələ bwánd ná Zembî lwóg shé zhí shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má ká ná, Məcəx má á ŋgə kyey nə shé nda muud ŋgá fála múmwán yé, ŋgələ

3:9 Rom 4.16 **3:10** Mbá 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Ləv 18.5; Rom 10.5
3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ni wúsə Mbá 21.23 dí; ntó ji ná, shwiy lú kwólós dúsə shwiy lú mázhúŋgúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2 **3:16** Mət 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wəŋgəles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2 **3:20** Mbá 6.4 ‡ **3:20** Zembî nyə a kaag ŋkaagé kú nə kala-məjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24** Rom 10.4

bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bæ ótútəlí mísh má Zembî dî. ²⁵ Ná ndeé, ngaá ná fwála lu búgúlálə Kríst í á má wóós? Mæççé má aṅgé ná nə fála shé. ²⁶ Nəcé, bi bēsh má *búgula, bi músə bwán ó Zembîš kwonj má Yésus-Kríst dî. ²⁷ Mpugá ná bi bēsh buud bí á ṅgə duwan tâṅ buud ɔ Yésus wá, bi a má ṅwa Kríst nda káándə má bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə də bæ nə tédúgá ná mwâ *Yúden wə éga, mwâ Garêk wə éga; lwaá wəga, fulí muud wə éga; nyíga ji mudûm, nyíga mudá. Mbô! Bi bēsh mú sâ ṅgwúd kwonj má Yésus-Kríst dî. ²⁹ Nda bí músə búúd ɔ Kríst ná, bi wə músə mpwonj buud má *Abraham. Ntó, bæǵlə ṅkaagə Zembî nyə á kaag yí, bi búsa nə kəw† wə Zembî.

4

¹ Mə ṅgə cɛel ci ná, té wēsh mwán má lág nə lágə yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛem bæ ámadí, a ji námə nda lwaá, kú nə kəw ísád. ² Nyə é ṅgə gwág nə buud bwá é ṅgə kweemb nyə wá, nə bəonj bwá é ṅgə vyee nyə júš ísâ dí wá. A bá cugə ntó ná ndeé kə kumə ja fwála sóṅṅú nyə á çǵlə í bá wóós yí. ³ Ntó námə wə í á bæ nə shé yé. Ja shé á bæ ná bwán ó ntombú yí, shé á ṅgə gwág nə mishíshim mí ṅgə kyey nə isâ yâ shí ga myá*. ⁴ Ná ndeé, ja fwála í á wóós yí, Zembî nyə á nti Mwán yé, zə byél mwə má mudád, íjwúga í Məççéd. ⁵ Zembî nyə á nti nyə ná Məççé má jwúg nə nyə shú ná a jénág tâṅ í yíl búúd mányámá má məççéd yí, zə sá ná shé bəg nə zhií mə bó bwân ó Zembî. ⁶ Bi músə bwân

ó Zembî; məyigyé má cínəṅg mäsə ná Zembî nyə a má nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámúd, Shíshim wəonj í də kîm ná: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó ji ná wo cugə nyingə bæ lwaá, wo músə mbyágá; ná ndeé, nda wó músə mbyágá ná, Zembî má sá nə wo bəg nə dwó kəw ísâ nyə á bwíig bwân bé yíid.

Pwól lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé də mpu Zembî yí, bi á də bæ məlwaá má ózembî bwá cugə námə mpu bæ ózembî wá. ⁹ Ká ja bi má mpu Zembî gaá, bul bæ ná ndeé ja Zembî má mpu bi gaá, dáyé váál bí bí nə ṅkul nyingə kə *búgula mbéé itag-bwool í míshíshim mí ṅgə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bi má cɛel nyingə kə bæ məlwaá? ¹⁰ Bí ṅgə bul kaṅusə móól mwôw, nə bóól óṅkwoond, nə bíl ísaw, nə míl mímbû!‡ ¹¹ Bí ṅgə kənd mə lâm gwôw éé! Mə ṅgə bæemb ná iséy má á sá bídí yí í yág íyíy-yíy éé!

¹² Bwaanṅ, ngaá mə a má sá máméfwó nda bí, mə téég bí məbwá, ṅgəgá nə cugə váál má ṅgə cugə yíš. Bi a shígé bwelə sá mə məbôw. ¹³ Biméfwó bi mə mpú ná ja má á tééd bwiiṅ bí Jəjə Lāṅ ja áshúshwóógú yí, bwás wə í á sá ná mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwas dəonj í á sá ntāg mə nyúúl ṅkí dana, nji bi a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bi á yida lág mə nda mə ji ṅgwól *əṅgəles má Zembî, nda mə wə *Kríst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á də gwág mə ja jəonj má má á má ka kə ṅgow? Mə ṅgə mpu bwaagulə ná bí á də gwág mə məshusug váál á ná, bi á mbəm bæ nə zhií, bi a nywá jee tí mísh mún yə mə.

3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwân ó Zembî» yí, a ṅgə cɛel ci bwân bwá mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísâ í dúgyá nə bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol

3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Cugə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bəg nda a ṅgə dúg Yésus.

3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kəw ni dúsə kəw á jəjə ísâ Zembî nyə á kwəmusə shú bwân bé yí. **4:3**

4.9-10 * **4:3** Ciyá sá ámə cí na ná: «mishíshim mí ṅgə kyey nə isâ yâ shí myá» ni, buud bēsh bwá cugə bul bæ nə cāṅ ṅgwúd na. Sə bāṅ sá ṅgə cí ntūni nəcé sá má dúg ná Pwól ṅgə cí mənkuł má də ṅgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Bóól bwá ṅgə cí ná jisə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í kə ná «Dâ». **4:7**

Rom 4.13; 8.17 **4:8** 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19;

Mis 7.42; Rom 14.5 ‡ **4:10** Na, Pwól ṅgə jəla nə cí məzanj má Oyúden, ṅkí ntāg bíl ísâ íkúl ishús í á də sá dúlə yə wáacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námə lású ṅgwúd wəonj Kol 2.16 nə 2.23 dî. **4:12** 1Kr 9.19-21

§ **4:12** Pwól ṅgə jii ná obúgula ó Galátia bwá cugəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mæççé; mæççé má cugə nə ṅkul sá ná bwá bíig cug, má cugə námə nə ṅkul sá ná bwá shúbúg cug. **4:13** Mis 16.6;

2Kr 12.7

16 Ká, mə músə bí zhízhín ja gaád nəcə mə jaawúlə bí obúbálé aá?

17 Yambán bóól búúd bwə ngə zə nə ndí bídí ní í cúgé fwámé yambán; jísə nji ná bwə cəel zə béég bí nə mə shú ná bí nywílyág nji nə bwo. 18 Jísə jəjə sâ ná bí nywílyág nə sâ ányunywaâ; nji í jəla ná bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bə nji ja mə jí kúnə-kúnə nə bí yí. 19 Yé bwán bām, mə mú ngə nyiŋgə jug shú dánúd nda mudá ngə kwiy miná ná a zə byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wóós ja Kríst nyá é mpu shín nwa jiya bídí ícug dí yí. 20 Mə ngə jii ja gaád ná mə bəg nūŋ bídí, mə mpúg váál mə é lésha nə bí yí. Mə anyiŋgəyé ná mpu sâ mə sáág shú dán yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

21 Bí buud mə céel nyiŋgə kə nyíi málwaa mə Mácçéd wá, jaawugá ná mə: yé bí ngə námə mpu gwág sâ Mácçə mə ngə cí yí? 22 Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sóol məsáal. 23 Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə mə Zembî dí. 24 Budá óbá óni búsə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbún Sinayî, sə jəŋg í byá málwaa: Agar wə éne. 25 Agar wəŋg wə mbún Sinayî wúsə Arabî yí, a jii ntəg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəŋgú bənŋə mimbyágá myé myəsh búsə məlwaá. 26 Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntəg wə jí nyóŋgú wúshé. 27 Nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg máshusəg; wo wá yəŋgá, wo muud wó abwélé gwág məcəy mə byéyí yé. Nəcə bwán wə mudá nyə á myeesh yé bwə bul bulya, cə bəŋg wə mudá jísə nə báá yé.

28 Bwaanŋ, bí báá bí búsə bwán bwə á byél ŋkaagə mə Zembî dí nda *Izaag wá. 29 Ná ndeé, mwán nyə á byél yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyəŋg nyə á byél nə ŋkul mə Ŋkəŋkə Shíshim yé cúwáli; ntó námə wə í ngə bə ja gaád yé. 30 Ká Mícilyá mí ngə cí ná jii? Ŋgaá mí ngə cí ná: «Wíŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé ná mwán yé zəg kaaw mənkwəw nə mwán mə múdá cúgé lwaá yé.» 31 Ná ndeé bwaanŋ, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsə bwán ó nyəŋg cúgé lwaá yé.

5

1 Kríst nyə a yíl shé mányámád ná shé cəgəg ofulí. Yímúgá mənyúúl, kúgá nyiŋgə kə nyiŋgal mányúúl málwaađ.

Jiya fəli

2 Mə Pwól mə ngə cí ná, bí mə ká kə ngə síya ábiwáag íí, sâ *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. 3 Mə nyiŋgə báágulə jaaw múúd yəsh mə síya ábiwáag yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yímbulí ná a bəg námə məcəç məsh. 4 Bí buud ngə dág ná baagalələ Məcəç wə í é tál bí otútəlí mísh mə Zembî dí wá, bí mə ntáma bínŋə Kríst shwá, bí mə wú kúl bí á də bwəma nə mpaam mə Zembî yí. 5 Sə báá, sə ngə jii nə búgə ná Zembî wə mə bá sá ná sə bəg otútəlí; Ŋkəŋkə Shíshim wə ngə balan nə búgə jísú, ngə sá ná sə ngəg nə bwánd ná Zembî nyə e sá sə sóólúgú wəŋg. 6 Nəcə, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáag, í nda bə nə mfií; muud nyiŋgə bə kú síya, kú námə nə mfií; sâ ŋgwúd wə ngə kwínd: nji búgə. Búgə jəŋg í də ntəg nyín cəelíd.

7 A jə kuú njənd bí á téeđ nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə jándəwo bí zhíd ná bí kú ná nyiŋgə bə óbúbálé éne? 8 Váál líŋgúlə bwə mə líŋg bí ní í áŋgə nə zhu wə Zembî muud ngə jəw bí yé. 9 Ŋgaá bí mə mpú ná bábaalé *ləvur bíbíyá í

4:17 1.7 4:19 1Kr 4.15 4:22 Mət 16.15; 21.3 4:23 Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 4:24 MnM 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 4:26 Heb 12.22; Mbú 21.2 4:27 Iza 54.1 4:29 Mət 21.9 4:30 Mət 21.10 5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3 5:3 3.10, 12; Rom 2.25 5:5 2.16; Rom 8.23-25 5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 5:8 1.6-7 5:9 1Kr 5.6

du sá ná mbulyá ngug wêsh í bádúg?*

¹⁰ Jâm kóómbúd íí, mæ ji næ búgá ná bi mú buud ɔ Cwám̄ba, bi abúle nyiŋgə bɛ nyúl zhí shús. Nji, muud nyə á má zə sá ná fug í jimbúg bí éne, tɔə ná nyə wá zə tɔə zə, Zembî mæ bá yá næ nyə.

¹¹ Bwaanɔ, í mbâm bæ búbólé ná mæ ngə ná nyiŋgə cúndə ábiwáág, bwá ka nyiŋgə wáám̄b mæ næ cúwúlí nəcé ji? Má ká nyiŋgə ngə jíguli buud ntó, mpu ná mæ anɔé ná jíguli kwolós, sâ í kwál bwo bɔɔgú yí kú ná bæ. ¹² Buud bwá má zə zamudan bí ɔni, bwá jéég námá kə cwíya mímyáágá!

Fwámé jiya fúlí

¹³ Bwaanɔ, *Kríst nyə á má sá ná bi cágəg cug fúlí. Nji, cug fúlí jɔəngú í ájáláyé næ yida t̄l bí mækuú shí ná bi sáág isâ mílâm mín mí ngə gwág yéesh yí. Yidagá bæ næ váál cɛlí í é sá ná bi dúg bæ, ngwól kwíínd ngwól, ngwól kwíínd ngwól yí. ¹⁴ Nəcé, mæmpándí mēsh m̄ Məcɛɛ má kə bwəma mpándí ngwúd dí ná: «Cɛlɔg múúd yēsh jís wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛl wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí má ká yida ngə kwagula mpádúgá nyín, nkí ntág ná bí ngə bæ, ngwól fɛɛg ngwól, ngwól fɛɛg ngwól, bi ɔ ka bey ná í bág shúgula bí ná bóól kweemushi bóólúgá!

¹⁶ Mæ ngə yida ci náaá: cugəgá váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwó bí yí; ja jɔəngú, bi anyiŋgəyé ná ngə bɛ iwímbúg í cug mæ múud. ¹⁷ Nəcé, iyéesh í cug múúd í ngə lúmbuli næ iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim, iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim lúmbuli næ bí í múúd; isâ íbá íni í ngə síya lúmbulí bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sâ bí má cɛl sá yí. ¹⁸ Nji, bí má ká ngə cugə váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyiŋgə bæ málwaa má məcɛɛ.

¹⁹ Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgə næ njúúg, myó wá: næ jaŋga, næ misóólúgú mí ádundanâ, næ asíy-síy, ²⁰ næ yálə ózembî ɔ áyadúg gúamá, næ sálə jamb, næ ifamuga, næ ozhuyâ, næ mbíya lâm, næ dúlə nyada, næ mæfendyâ, næ dúlə bæ mácúŋ məcúŋ, næ mənkaagá, ²¹ næ mæzhún, næ iŋguluga, næ idína í álal-ŋkul†, næ bíl váál isâ yá ntó. Mæ tééd fwo bwey kéwuli bí námá nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwá ngə sá váál isâ íni wá bwá abúlé bæ næ kɔw Faan má Zembî dí.

²² Ká, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáá má du sá næ muud bág næ cɛlí, næ mæshusug, næ mətəla, kú næ mílámusa, nji jɔə lâm, næ jɔə fúlú, mənkaagá mé nda salan, ²³ næ lám ná shɛɛ, næ dúlə mpu bii lâm; kú næ tɔə cɛɛ í ngə ban váál isâ íni. ²⁴ Buud bwá músá búúd ɔ Kríst wá, bwá á má bwambulə mbií búúd bwá á du fwo bæ yí kwolós dí, í yə næ iyéesh byé næ iwímbúg byé byēsh. ²⁵ Nkí shé má mpú ná Nkɛŋkɛ Shíshim wá ngə sá ná shé cágəgú, shé kágá bíd ná nyə wá kyéyug næ shé. ²⁶ Shé yówugá íbəmb, shé yəw dúlə ngə sɔə məbyaagulə næ dúlə sá ófimál séméfwó næ séméfwó.

6

Dugá wá mábwə

¹ Bwaanɔ, nkí í wóós ná muud má biil næ iwushí, bí buud ngə bɛ Shíshim má Zembî wá, ŋwagá nyə næ lám ná shɛɛ, bí sá ná a cíg sóólúgú wɔəng. Bi ɔ du námá káálugə ná bi bílúg mábwəbúlánúd. ² Dugá sá ná, ngwól má ká bæ næ məkwowəla, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ngə bɛ cɛɛ *Kríst nyə a lúgə shé næ ndí yí. ³ Nəcé, nkí muud ngə tédúgá ná a ji gúl məma sâ, í njúl ná a cúgə tɔə sâ, a ngə shúg nyəméfwó. ⁴ Ná ndɛɛ, muud

* **5:9** Kaaná ni wí námá fwo bæ 1Kr 5.6 dí; wúsə námá nda kaaná sə má du ci ná: «Shú ngwúd má du wá bóól bēsh ibwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13 **5:17** Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wɔəng í á du bæ, buud də næ ngul ntɔə mínji, buud sá jaŋga kú næ mæsus. **5:22** Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 **5:25** 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3 **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 **6:2** 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7 **6:5** Rom 2.6; 14.12

yêsh fáásug misóólúgú nyáméfwó ngó sá myá; á ká dúg ná mí mpíyá nà gúmá, a mú ñwa gúmá nà nyáméfwó, kú bə mánnyúúl má búúduđ. ⁵ Nəcə muud nyáméfwó má jəlá nà fwo wáduga nà micúŋ myé.

⁶ Muud ngó jíg Milású mí Zembî yé yág muud ngó jígali nyə yé kəw á isá byêsh á jí nà ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mánnyúul; bwá ádé kə nà məshigá wə Zembî; mpəg múúđ mə bə yí, gwo námá wə á bá mwáág yí.

⁸ Múúđ mə ká bə mpəg á nyúúl*, mpəg jəŋg í bá wúmə nyə shwiy, dwə wə á bá mwáág tən mpumə yí. Muud mə ká yida bə mpəg Shíshim†, mpəg jəŋgú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá má bá mwáág tən mpumə yí. ⁹ Shé kúgá káád sála mánnywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád í, shé má bá mwáág mpúmə á mánnywa məŋgú fwála í bá jəla yí.

¹⁰ Ná ndéé, té shé ngó ná bə nà fwála yí, shé sáágá buud bəsh mánnywa, bul bə ná ndéé bəŋg búśá óbúgula nda shé wá.

Məshíné má kálaad

¹¹ Bwaanğ, bi má dúg məma íkanğá má ngó cílə bí nà mbwə wəm yí.

¹² Buud bwə ngó yímbəli bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwə ngə sə ná bwə ñwa gúmá nà misóólúgú myá buud. Jísə ñji ná bwə acééle bwəma nà cúwáli kwolós má *Kríst í ngó kwaamb yí.

¹³ Dugá, buud ɔ ábiwáág bwáméfwó bwə anğə nə baagulə məcəçç, ñji bwə ngó jii ná bi síyág ábiwáág. Jísə bwo ñji ná bwə cəel bá də bəğəwa ná bwə wə bwə á sá ná bi síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká məçç jəm kóomb dı, mə cugé nə gúl sá má jí nə ñkul bəğəwa nə ndí yí, námá ñji kwolós mə Cwáməba wúsú Yésus-Kríst; nəcə Kríst nyə a mə sá ná mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dı, shí ga dúg mə nda mə jı kwolós dı. ¹⁵ Gwə wə

má cí ná, síyálə ábiwáág cugé nə mfíí, nyiŋgələ bə kú síya, nda nə mfíí; sá jí nə mfíí yí jí ñji bələ kukwuməga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bəsh bwə é bə ñjígúlá ní wá, Zembî kə sá ná bwə cugəg ná shəçç, kə gwág bwo cəy lámúđ, kə sá námá *Izəryél yé ntó.

¹⁷ Téeđ múús í, muud nda ná nyiŋgə ntágulə mə lúu; mpugá ná nyúúl nyəm nyí nə məyigyé má ngó lwó ná mə a má jug shú má Yésus má. ¹⁸ Bwaanğ, Mpaam mə Cwáməba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítədúgá mínúđ. Amen.

6:6 1Kr 9.11, 14 **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * **6:8** bə mpəg á nyúúl: Ntó má kə ná: «Wá lúu ngələ sə mánnywa má dúgyá nə nyúul má». † **6:8** bə mpəg Shíshim: Ntó má kə ná: «Wá lúu ngələ sə mánnywa mə dúgyá nə Shíshim má». **6:9** 2Te 3.13 **6:10** Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 **6:11** 1Kr 16.21 **6:12** 5.2, 11 **6:14** 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19 **6:15** 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24 **6:16** Sòm 125.4-5 **6:17** 2Kr 4.10 **6:18** Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm 4.22; Flm 25; Mbú 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugud, bwá dɔ jôw ókálaad bɔɔŋg ná «okálaad ɔ mwâ mimbwug». Bɛ́lɛ sâ jísé Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn ná kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəŋgú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dí, bənəŋ nyɔŋg á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyɔŋg nyə á cilə Fəlməŋ yé.

Minjígúlá mísə kálaad wɔŋg dí myá mí ngə nyîn nda sâ mé cí nə Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Dɔ ngwúd. Shug lú mínjígúlá myɔŋg wə yuug á kandugə kandugə Zembî nyə á yágulə yí; yuug ná á shɛɛŋg ísâ yâ jonə nə ya shí byêsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígúlá wɔŋgú məŋkəw məbá.

(1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó ná Zembî nyə á shɛɛŋg Oyúden bənəŋ ikúl ishús, a sá ná bwá bág kúl ngwúd kwonə mə Kríst dí (1.3–3.21).

(2) Nkəw ábɛé í ngə lwó ná obúgula bəsh bwá jəlá nə cugə cugə á bálə sɛɛŋgyá kúl ngwúd, nəcé bəsh bwá músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembî nyə a féésh ná mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí minjékəkəké mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlag. ² Sónŋgú wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə nə bi ngəg nə cugə ná shɛɛ.

Mpaam ántə minji

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mís 18.19-21; 19.1 **1:3** 2.6; 2Kr 1.3 **1:4** 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 **1:5** Yuá 1.12 **1:6** Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 **1:7** Zembî nyə a mé yíl sə mánýámád: Kol 1.13-14 məcií: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembî nyə a mé bul bul sá sə mpaam: Ifz 2.7 **1:9** 1.22; Kol 1.16, 20 **1:11** 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwá cí na ná: «Zembî nyə a mé yə sə dúsú kəw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22

³ Gúmá nə Zembî, Sónŋgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sâ kwonə mə *Kríst dí, sá sə mənýwa mə *shíshim məváiál mēsh jonə dí gwəw yé. ⁴ Nyə á bwey féésh sə kwonə mə Kríst dí a nda fwo fwɔ shí nə gwəw. Nyə a féésh sə ná sə bág minjékəkəké, kú nə sá á jumág nyádí mīshúd. Ngólə bɛ cɛɛlí nyə á cɛɛl sə yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cɛɛlá ná a bá ŋwa sə tənə bwán bə kwonə mə Yésus-Kríst dí, váál jɔjɔ yéésh jé í á bə yí. ⁶ Yéésh jé í á bə ntó shú ná sə ságúsəg məma mpaam nyə á sá sə kwonə mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembî nyə a mə yíl sə mánýámád nəcé məcií mə ábábə yé wɔŋgú, a mə juu sə nə iwushí bí sá nyádí kwonə dí, nə ijuugá námə bímbí məma mpaam nyé. ⁸ Zembî nyə a mə bul bul sá sə mpaam nyɔŋgú, juw sə zhí mə bə nə fəg nə ikən. ⁹ Nyə a mə sá ná sə mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó ná a bá zə sá lúu mə Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug jɔŋg ná a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúla: í á bə ná a bá sɛɛŋg ísâ byêsh yə Kríst ná Kríst nyəməfwó a jwúg nə byo: tɔɔ isâ bí sə gwów jonə dí yí, tɔɔ byɔŋg bí sə wa shí yí.

¹¹ Zembî nyə a mə ŋwa sə tənə kəw* dé lúu mə Kríst dí. Nyə a tééd bwey féésh sə námə nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud mə dú kyey nə isâ byêsh nda á cɛɛl ná yé. ¹² Nyə á ŋwa sə tənə kəw dé shú ná, sə buud sə á tééd fwo bwey kwey bwágó lúu wə Kríst wá, sə dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyádí kwonə dí wə Zembî nyə á wá bí Njékəkəké Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tənə məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jɔjɔ Lənə ngə cug bí yí, ná ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wɔŋg mílámúd tənə béeŋ ná a bá yə sə dúsú kəw lú mánýwa ja á bá zə məel yíl kúl búúd jé mánýámád yí.

Nacé, nyə á kusə kúl búúd jəŋgú ná í bág du ságusə váál á mpíyá nə gúmé yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəŋg wə bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̄ba Yésus, bí ngə námé cœl obúgula bēsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngólə yə Zembî akíba shú dún ja jēsh má ngə wá bí məjəgula mām di yí. ¹⁷ Mə ngə jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Pəpá á milwané yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ingúnjəŋ mish má lámúd, bí mpúg váál bwágé lúu búúd bwé dá bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwoŋ ijimá ísâ á dá kaaw míŋkəŋkə mi búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáag-yáag mísólúgú á du sá shú sá obúgula myá, mísólúgú á du sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyəŋg wə nyə á wəf gwúmúshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə mənchwum jəŋ dí gwəw yí. ²¹ Nyə á bān Kríst gwəw a ntə ísâ yā məyídúgú† í ngə wá buud mənyámád yí, nə byəŋg í ngə lwó buud mpəl yí, nə byəŋg í ngə ntə buud ŋkul yí, nə byəŋg bísé nə ícwám̄ba yí; á ntə sâ jēsh jí nə ŋkul gwiidəw jínə təw wa cəg ga dí, təw jəŋg cəg í ngə zə shwóg yíid. ²² Zembî nyə a má wá ísâ byēsh Kríst dí mənyámád, ná ndéé, nda Kríst mə jwú nə ísâ byēsh ná, Zembî mú təl nyə lúu á *Də lú obúgula, ²³ Də dəŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngə lwándúlə sâ jēsh kúl jēsh yé.

¹ Bí bāŋ, nə iwushí nə *misəm bí á du sá myá, mí á sá ná bí bəg mim-bimbə. ² Bí a wá mənyúúl cəg iwushí nə misəmúd yág, ŋwa kuú njəond á buud ə shí ga, ngə bə məsa ngə kyey nə lal-lal məjamb míŋgúlúd yé, nyə *shíshim ngə lwáfúlə buud ə míŋgáádé yé. ³ Sá bēsh óga, sá á bə námé gwoŋg jəŋgúd, cəg jísú í á ngə bə iyéesh yā milám mísú, sá á du sə nji nə sá má lwándúlə íyéesh byəŋgú nə bəw-bəw mítədúgá myā cínəŋ; sá á bwey byél sá njúl námé nda bóól bēsh, sá njúl nji ná Zembî gwágúg sá zhwoŋú. ⁴ Nji, Zembî jí bul bə nə lám mácey, nyə á cœl shé nə fwámé məma cœlí. ⁵ Gwə wə í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nacé iwushí bíshé wá, nyə á nyiŋgə yə shé cəg ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam má Zembî wə í á má sá ná bí dúgúg cəg. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénəŋ Yésus-Kríst, ná ndéé, lúu yé dí, nyə a má kə jil shénəŋ gwəw jəŋ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mənywa dəŋgú lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sâ shé bāŋ mə jəw ná mpaam yí. ⁸ Mpugá ná mpaam má Zembî wə í á má sá ná bí dúgúg cəg, bí a má ka ntəg bii mpaam nyəŋgú nə zhí a búgá. Sólúgú wəŋg í cúgə sólúgú wán, jísə yána má Zembî. ⁹ Shé ádúgə cəg nacé fwólə sá wúl sólúgú, mbə. Muud nda jee ŋkəny nyúul. ¹⁰ Shé básə yida bə sâ Zembî nyəmfwó má shín lúlə yí. Nyə á nyiŋgə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná shé kág sá jəŋ mísólúgú nyə á bwey kwəməsa shé myá.

2

Kríst nyə á zə nə cəg

1:16 Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mík 2.6; Kol 1.9-10 **1:18** 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12 **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jisə wəŋgales bwə ngə ciy Yúd 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sôm 8.7; Kol 1.18; 2.19 **1:23** Də dəŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándúlə sâ jēsh kúl jēsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ə ísə bé yíid: 2.19

Kúl búúd má Zembî

¹¹ Bí buud bí á byél yág íkúl ishús dí wá, bí ə tédúgá sá bí á du bə yí,

ja *Oyúden bwé á du ηwa ná bí cugé nê ábiwáág yí, í njúl ná bân bwé á bæ nê nyê nji mányúúlúú, mæbwé má búúú sálê. ¹² Bî á du bæ, kú nê wónjgó nê *Krîst, kú nê zhií bí má bá búúú ɔ Izurâyêl; bî á du bæ ojîna, kú nê kow ísâ Zembî nyê á du kaag buud ɔ ísɔ bé yíú, ηgê cugê kú nê bwágé lúu, ηgê cugê kú nê wónjgó nê Zembî. ¹³ Ká ja gaád íí, bî buud bí á du bæ Zembî shwóg-shwóg wá, mæcií má Krîst má á má sá ná bî bág nyê kúná-kúná, kwonj má Yésus-Krîst dî.

¹⁴ Nyê wé jísé mátala mósá, nyê muud nyê á sá ná, a ηwa ká ηwa ká, a seeng yé. Næcé yánalê nyê á yána nyúúú nyé yí, nyê a caam kóógúú í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nê ikúl ishús yí, kóógúú í á du sá ná bwé dúg fiima yí. ¹⁵ Nyê a má yíl mámpándí nê ici yâ *mbwoomb mæcɛɛ, shú ná mwâ Yúden bá bêsh mwâ ikúl bwé bág mbii múúú agúgwáan ηgwúú nyádí kwonj dî, bwé cugê mátala dî. ¹⁶ Yâlê nyê á yê kwolós dí yí, nyê á sá ηkwambulê mpádúgá bánônj Zembî, a seeng mwâ Yúden bá mwâ ikúl bwé bæ sâ ηgwúúú, nyê a shínal ifimuga. ¹⁷ Nyê á zê nê makál zê jaaw bí buud bí á bæ shwóg-shwóg nê Zembî wá, jaaw bœnjg bwé á bæ nyê kúná-kúná wá ná ifimuga í má shín. ¹⁸ Nyê wé nyê a má sá ná sê bêsh, nê Oyúden nê ikúl ishús, sá kúmæg wé Dâ nê ηkul mæ Nkênkê Shíshim ηgwúú nê ηgwúú.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyinjê bæ ojîna, ηkí ntâg mintæbæ. Bî músê buud ɔ mpwág má Zembî, námá nda míl mínkênkê mí búúú myêsh, bî músê njów búúú má Zembî dî. ²⁰ Bî búsa nda isâ í málwóga bwé ηgê zê lwê nê ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jœnjg wé *buud ɔ lwámá nê *buud ɔ mícúndá, Yésus-Krîst wé jísé kwóógú áshúshwóógú í á tééd kæ bwamá dí yí.

²¹ Njów wêsh í ka zê ηgê lwîny nyádí kwonj dí ka zê bæ ηkênkê Mpáánzê má Cwámba. ²² Nyádí kwonj dí wé bí má zê námá ηgê bwœda málwóga dí yé. Bî má ηgê bwœda málwóga dí ná ndeé í mú bæ njów Zembî ηgê jil Shíshim yé yí.

3

Krîst jî námá Krîst á ikúl ishús

¹ Gwé wé jí ná, mæ Pwól, mæ muud jí mímbwug dí næcé ηgêlê sêy nê *Krîst Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, má du jêgula nê Zembî shú dán. ² Bî a má jêlá nê jee gwág váál Zembî ηgê kyey nê mpaam nyé yí, ná nyê á ηwa mæ wá nyádí mísóólúgúú, a yê mæ ísêy ná mæ sáág shú dán. ³ Zembî wé nyê a bágulê mæ *ndímba má má ndæm cilê bí ní. ⁴ Ja bí é ηgê lɔ kálaad éga yí, bíméfwó bí é jee dúg váál má má mpu ndímba má Krîst yí. ⁵ Zembî nyê a shígé fwo lwó íkala í búúú í ayág ndímba wœnjgú nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkênkê Shíshim zág wéeshali nyê, lwó mínkênkê mí *búúú ɔ lwámá nê *buud ɔ mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúú ɔ ikúl ishús bwé má magulê Jɔjɔ Lân yí, bánônj bêsh *Oyúden bwé músê námá nê kow ηgwúú mísh má Zembî dí, bánônj bêsh bwé músê íkúl í nyúúú ηgwúú; ηkaagê Zembî nyê á kaag lúu má Krîst Yésus dí yí, í dúgyá námá nê bwo bêsh.

⁷ Jɔjɔ Lân wœnjg wé Zembî nyê a sá mæ mpaam, wæef ηkúl nyé, ηwa mæ ísêyúú ná mæ kyéyug nê ndí yí. ⁸ Mæ muud mæ búl bæ kú nê mfíú mínkênkê mí búúú myêsh dí yé, Zembî nyê a sá mæ mpaam ná mæ zág jaaw íkúl ishús tânj jɔjɔ mákál ná, Krîst ηgê sá buud mbii mánywa múúú cugé nê ηkul shwánzúlê má. ⁹ Mæ jaaw bwo makál, mæ bágulê bwo ndímba: ndímba Zembî nyéméfwó muud nyé á té isâ byêsh nyê á du baagulê shwoó

2:13 bí á du bæ Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 mæcií: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mátala: 2.16; 4.3; Kol 1.20 seeng: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbú 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mæ muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndímba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 **3:8** búl bæ kú nê mfíú: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23

dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zág bágulə búbálé wəəng shú ná *Dɔ́ lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fəg ísâ byêsh dí yí, isâ yâ jon, byəəng í ngə wá buud mánýámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpâl yí í mpúg. ¹¹ Zembî nyə á bwey bæ nə yuug jé á kandugə kandugə shú ísâ ini byêsh, nyə á má ka zə sá sóólúgú kwon mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə nə nkul jee kumə wə Zembî kú zhízhigə, nəcé sə mú búúd 3 Kríst, sə ngə ntág *búgula nyə. ¹³ Mə ka ngə ci ná, bí tɛɛm dág nda mə ngə bwəma nə *incwaw í ntug shú dán éga, bi kú wá mánýúúl ínkúkwon dí; incwaw í ntug íga í bá shúgula bí sá gúmá.

Cɛlí má Kríst

¹⁴ Gwá wə jí ná, mə ngə kúd Dá məbwón, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúd myêsh mínə, tɔɔ mya wa shí, tɔɔ mya jon dí yé, ¹⁶ mə ngə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwanə ná, a sáág nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim yé wáág bí məma mpífá mílám dí cwú, lulashi bí. ¹⁷ Mə ngə námə jəgula ná, nda bí ngə *búgula nyə ná, a sáág nə *Kríst zág ji bí mílámúd, bí nádag nə cɛlí, bí ngə magulə nji sá í zə nywadulə cɛlí yí, ¹⁸ shú ná bí bəg nə nkul ná, bínəh míl mínkɛ̀nkɛ̀ mí búúd myêsh bí wámúlág bímbí cɛlí má Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kəlgə gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bəg námə nə nkul mə mpú cɛlí má Kríst í ngə ná ntə sə fəg ni, shú ná mílám mí lwándúg bí nə fəg nə cɛlí ná cwóó námə nda Zembî jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembî muud jí nə nkul bul sá sə mənýwa ntə bímbí sə má gwáámə nyə yí nə bímbí sə má tédúgá nə nyə e sá yé, nyə muud ngə sá ná nkul nyé í ngəg nə sɛy sádí ícug dí yé, ²¹ *Dɔ́ í sáág ná ikala

í búúd byêsh í yág nyə gúmá kwon mə Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ngwúd

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimb-wug dí nə ngələ sɛy nə Cwámba yé, mə ci nááá, cugəgá mbií cug í mpíyá nə muud má bí njúwúlú Zembî ngə jów buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwele nkény nyúul, də bæ nji nə lám nə shee, kú nə mílámusa, ngwól jísəw ngwól cɛlí. ³ Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə sɛng bí ná bí ngəg nə cugə búmbá ngwúd; bulugá wá nkul ná cug búmbá jəəng í bəg kú ntáma; bí ɔ shúgál gwo nə lám mətəla, nəcé lám mətəla wə ngə béduga bí búmbá ngwúd.

⁴ Bí má jəlá nə cugə búmbá ngwúd nəcé Zembî nyə a jów obúgula bɛsh nə bwə bwándúg bwágə lúu ngwúd*; ntó, obúgula bɛsh búsa mbwəɔdá nyúul ngwúd, bwə á lág Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim ngwúd, ⁵ búsa nə Cwámba ngwúd, bwə ngə magulə minjígúlá mimpwúd, búsa nə nduwán ngwúd†, ⁶ Zembî jí nji ngwúd, á jí Sóəngá a shé bɛsh yé; nyə wə má jwú nə shé bɛsh, á də balan nə shé bɛsh shú sálə ísɛy byé, a jisə shé bɛsh dí.

⁷ Nji, mbúgula yêsh nyə a shí lág dé kəw lú yána váál *Kríst nyə á yígula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəəng wə jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Ja nyə á kə gwów yí,
nyə á bí mikwám kə nə ndí;
a mú yə búúd məyəna.

⁹ Ká, ja bwə cí ná nyə á kə gwów yí, ntó má ké ná jí? Ngaá ntó má ké ná nyə á fwo tééd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námə wə nyə a bád kə zhwáangé, cɔ jon lə gwów dɛsh; í á bæ ntó shú ná nə shí

3:12 Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 * **3:15** Bóól bwə cí ná gwiid ni mə ká ná «nyə wə nyə a tɛ». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13 **4:2** Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 * **4:4** bwágə lúú: Ná «bwə bá bæ nə cug á kandugə kandugə». **4:5** Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ngwúd: Bwə á ngə duwan shú má Cəgye ngwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sòm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28

nə gwów byêsh í bág nji nyə nə nyə. ¹¹ Məyána nyə á ngə yə buud má má á ngə bæ ná, nyə a sá ná bóól búúd bwə bág *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúndá, bóól obwiingye ɔ lân, bóól obaagulə ɔ gwoong nə oyíguli. ¹² Nyə a sá ntó shú ná minjékəkê mi búúd mí bág fwámé ɲkwəməsá má sá ísəy, ɲgələ sá ná nyúúl má Kríst, *Dɔ lú óbúgula í lálug. ¹³ Bwə sáág ísəy byoong ná ndeé kə wóós ná shé bēsh shé má bá bæ nə váál búgə ɲgwūd, shé bēsh mpu *Mwān má Zembî váál ɲgwūd, shé bēsh fifə námə bímbí Kríst mə fifə yí.

¹⁴ Í bág ntó shú ná sə nda ná nyiŋgə bæ íkəkágə, sə nda nyiŋgə də ɲgə yáŋgula nda ifúlá í íntál í də yáŋgula ɲgwɔɔ nə ɲgwɔɔ ná; nda ná nyiŋgə də ɲgə bɛ ɲjígúla wēsh í wóós yí, buud bwə á má kú nə dúlə kəl bóól íbúd wá bwə nda ná nyiŋgə nyúg sá. ¹⁵ Sá mú bá yida də jaaw óbúbálé nə lâm cɛelí, sə ka ɲgə wíy məzhí mēsh ɲgə bæ nda Kríst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nəcé nyə Kríst wə ɲgə sá ná Dɔ dēsh ncindí í bág fwámé téegyá nda nyúúl muud, kúl nyúúl jēsh jé jiya dí, misəsagə myá mábwəɔ mə nyúúl ka ɲgə laad byo. Dɔ ka bæ ntó, kúl nyúúl jēsh ɲgə séy váál í jí yí, nyúúl nyēsh ka ɲgə wíy nə cɛelí.

Kuú ɲjənd ágúgwáan

¹⁷ Mə ka ɲgə cɛel lās fwámé lās Cwámba ɲgə mpu, ɲgə ci náaá: kúgá ná ɲgə kyey kuú ɲjənd óhááden; bwə ɲgə sá ísá nə milúu myáŋ, milúu ka ɲgə zhíŋgə bwo ntó kú nə wímbálé. ¹⁸ Milúu mí á má shila‡ bwo, bwə cúgə nə ɲkəw cəg Zembî nyə a má yə búúd yíid nəcé shúg dúsə bwo mílúúd yí nə bimbəlálə mílám mí á má bimbəla bwo yí. ¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə məcɛy, bwə á má ka wusə mányúúl ásíy-síy dí, ka ɲgə bɛ misóólúgú mí áđədaná məváál mēsh, nə mbéé ncwanjə antə minji.

²⁰ Nji bi báá, kéel má *Kríst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. ²¹ Ngaá nə kéel mə Kríst wə bí á gwág yí? Ngaá nə minjígúla myé bí á ɲwa myá mí á bæ óbúbálé wə Yésus? ²² Ká jí? Í jí ná bi myáásug kukwuməga múúd bí á fwo də bæ kuú ɲjənd ácwúlúd yí, kukwuməga múúd í dú ɲgə yúúd yúúdúg, ɲgələ bɛ məshígá íwímbúg í ɲgə shíŋgə nyə yí. ²³ Í jí ná milám nə milúu mí ɲgəgə nə nyiŋgə bul bæ bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jí ná bi bwáádúg kukwuməga múúd ágúgwáan, kukwuməga Zembî nyə a má sá ná í bág nda nyəmfwó, í ɲgə bɛ otətəlí nə cəg máŋkúl í ɲgə zhu óbúbálé dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijəɔ. Ná ndeé, muud yēsh má jəlá nə bwiing ɲgwól nji óbúbálé, nəcé shé músə leedyá nda ikál í nyúul muud. ²⁶ Í ká bæ ná muud má gwág zhwuŋá, kə bɛy ná a sáág *səm; a kú ntəg bíd ná jwów í jímgə a ɲjúl ná nə zhwuŋá. ²⁷ Bi kú bɛɛg yə Njwū məjamb zhí. ²⁸ Muud nyə á də júwo yé yówug júwo; a yídag sēy nə məbwə mé shú ná a bág nə sá jí nə ɲkul kwíind nyəmfwó, kwíind námə ɲgwól múúd jí nə məyáŋgan yé. ²⁹ Muud kú ná nyiŋgə cúwal ícúwálí-cúwəli nyədí mpud; ɲkí í jí ná bí lásúg í, bí ci nji jəjə íciyá bísé nə ɲkul sá ná muud lálug búgəd yí, íciyá bísé nə ɲkul kwíind búúd bwə gwág wá yí. ³⁰ Zembî nyə a wá bí ɲkəkəkê Shíshim təŋ məyíggyé ná á bá yíl bí mányámád. Kúgá sá ná ɲkəkəkê Shíshim wəong shúsúlág. ³¹ Ofimál, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúle mpu, tɛem bæ dúl váál gwólə lâm dēsh, byēsh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yidagá bæ nə osəsa, bí də gwág búúd bēsh cɛy lámúd, bí də sá ná, ɲgwól juu ɲgwól, ɲgwól juu ɲgwól, námə nda Zembî nyə á juu bí lúu má Kríst dí ná.

4:12 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22
4:16 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ **4:18** milúu mí á má shila: Ciyá ní jisə námə 2Kr 3.14; í ká ná «milúu mí músə bwo kú ná nyiŋgə də mpu bii ísá, kú mpu faas». **4:19**
 Kol 3.5 **4:23** Rom 12.2 **4:24** Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9
4:26 Zhk 1.19-20 **4:28** 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 **4:32** Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13

5

Kuú njɔɔnd cɛɛlí

¹ Ngaá bí jisə bwán Zembî mə búl cɛɛl wá, ɲgəgá nə sá nda nyə. ² Nwagá kuú njɔɔnd cɛɛlí námə nda *Kríst nyə á cɛɛl sá ná; nyə á cɛɛl sá váál á ná nyə á kɛɛnzh cug jé yə Zembî shú dúsá, a bə sá *mətúnuga mə anywa məcud wə Zembî.

³ Bwə nda ná də cwééd bí nə janğa, nə dúl váál mísóólúgú mí ádudaná myêsh, tɔɔ yéesh məbii. Isâ íni í ájáláyé nə miŋkɛŋkɛ mi búúd. ⁴ Kúgá ná nyiŋgə də cúwal ícúwálí-cúwəli, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bów-bów fyanga. Ntó nyə ájáláyé. Yidagá də lɔ mənywa Zembî ɲgə sá bí má. ⁵ Bi mə jəlá nə wámbulə mpu ná, tɔɔ muud janğa, ɲkí muud jí nə cug ádudaná yé, ɲkí ntág muud jí nə yéesh məbii yé, ɲgwúd nə ɲgwúd nyə abúle bə nə kəw Faan mə Kríst bá Pɔpá Zembî dî; yéesh məbii jisə dúl váál yələ zembî áyadúg gúmá.

⁶ Bi kú bíd ná muud zəg shiig bí nə mbéé zhizhe kaand. Váál ísâ byɔɔŋg wə í də sá ná mpimbə mə Zembî í bíig buud ɔ məbún. ⁷ Kúgá də fəla sámbá nə bwo. ⁸ Yág, bi á bə nə milám yídúgú nə yídúgú; ká, bi músə nə mənkenya mílámúd ja gaád; ɲwagá kuú njɔɔnd á mənkenya. ⁹ Mənkenya máá mə də bə, nə jə lám, nə otútəlí, nə obúbálé. ¹⁰ Bi ó də sɔ ɲjɪ sá Zembî mə gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá də nyíi misóólúgú myá məyídúgúd, mí cugé nə mfií. Yidagá də lwó nə misóólúgú myɔɔŋg mí anywáyé. ¹² Isâ bwə dú ɲgə sá məyídúgúd yí í cugé sá mə dú bwiŋg, sálə shwôn. ¹³ Ja mənkenya mə mə kwan gúl sá yí,

sá jɔɔŋg mú nyín nda jí ná. ¹⁴ Nəcé mənkenya wə mə dú sá ná sá jêsh nyínúg nda jí ná. Gwə wə bí mə gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwád yé, juumág.

Wɔɔlúg wú mí múŋúd,

Kríst ka kwan wo.

¹⁵ Bi ɔ mpú də baagəsə kuú njɔɔnd wán nə bi kú ɲgə cugə nda iwagúlálə, bi cúgəg nda buud bwə mə kyé wá.

¹⁶ Yílúgá fwála míkwámúd*, bów mwów mága. ¹⁷ Nə ndéé, kúgá də wagula, dugá mpu wámbulə sá Zembî mə jí yí. ¹⁸ Kúgá də ɲgul nə ndéé shwág, váál ɲguluga dɔɔŋg í də kənd múúd íntíwúlíd. Yidagá də sɔ nə bi lwándúg† nə Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁹ Dugá sey ósóm nə miŋgwa nə isusa yá Zembî ja bí mə dú lésha yí; dugá ságəsə Cwámba ísusa dí nə lám wêsh. ²⁰ Dugá lɔ Zembî Sóóŋgú kwon mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nə sá jêsh dî. ²¹ Dugá sá mpádúgá nyín nə muud yêsh jweeg lúu magulə nə ɲgwól jwúg nə nyə nəcé gwɔɔlə bí ɲgə gwɔɔ Kríst yí.

Cug á njəw bə

²² Budá ɔ, bídúgá nə ogwúm bún bwə jwúg nə bí váál í jəlá nə Cwámba yí. ²³ Nəcé mudúm mə jwú nə mudá yé námə nda *Kríst mə jwú nə *Dɔ lú óbúgula nə; Dɔ dɔɔŋgú, nyə á cug dwo, dúsə nyúúl nyé. ²⁴ Nə ndéé, váál Dɔ í ɲgə sá Kríst məgwág yí, ntó námə wə búdá bwə jəlá nə sá ógwúm bán məgwág məzhií mêsh yé.

²⁵ Bi bəŋ ogwúm, cɛɛlúgá budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ yí, váál cɛɛlí á nə nyə á kɛɛnzh cug jé shú Dɔ. ²⁶ Nyə a sá ntó nə á gusa dwo nə məjúwó

5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga; Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mənkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22 **5:13** Yuá 3.20-21 **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 * **5:16** Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ní, bósól bwə cí gwo ná: «Mpugá balan nə məfwála mə cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2 **5:18** Mik 23.31-35; Rom 13.13 † **5:18** Na ɲgə cɛɛl cí ná «bí shwágúg nə Nkɛŋkɛ Shíshim» nda búúd bwə dú shwág nə məlwəg ná. **5:19** Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 **5:21** Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 **5:21** 1Pr 5.5 **5:22** Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 **5:22** 1Kr 14.34-35 **5:23** 1.22; 1Kr 11.3 **5:25** 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 **5:25** 3.19 **5:26** gusa dwə nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 **5:27** 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22

nə ciyá jé shú ná í bág ηκηνκη Dɔ, ²⁷ í nyínúg nyə milwané mi cúwala nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, ηκί gúl váál sâ ni, nji ηκί ηκê, kú nə sá á jumúg. ²⁸ Váál ceełí jəɔŋg wə ηgwúm má jálá nə ceeł múdá yé yí, ceeł nyə tâŋ nyúúl nyé á nyəméfwô. Muud mə céél múdá yé yé, á ceeł nyáméfwô. ²⁹ Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəméfwô, mbô. Muud yêsh má də wíł nyúúl nyé, də ηwa njugú nə nywo námá nda Kríst ηgə ηwa njugú nə Dɔ ná, ³⁰ Dɔ dúśá nyúúl nyé yí, sá búśə ikúl ya nyúul nyé nyəɔŋg. ³¹ Sâ jəɔŋg wə jí cilyá Kálaad Zembí di yí, ná: «Nda má má kwambulə bwo ntáńí ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyəɔŋgá, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwə mú bə nyúul ηgwúđá.» ³² Ndím̄ba ni wúśə ayíyáág; má jaaw bí ná í dúgyá nə Kríst bəńŋ Dɔ lú óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námá nə bî: muud yêsh céélug mudá yé nda nyəméfwó, mudá yég ηgwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyâl

¹ Bwân ɔ, ságá obyâl bún váál mágwág má jálá nə Cwám̄ba má, ntó jí tútálí. ² Nəcé nyúl mpéndí í ηgə cí ná «gúmálúg sóŋgú wô bá nyəɔŋgú wô», mpéndí nyəɔŋg ntâg ɔ í tééd bə nə ηkaagó, ³ nyísə nə ηkaagó ná: «Wo dúgúg mánywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bî bāŋ obyâl ntâg íí, kúgá sá ná kuú njəɔnd wún í bág cíndal bwán ná bwə dúg sá bí mĩngáádá. Yidagá ηgə wíł bwo, ηgə lwó bwo cug, ηgə yə bwo fwámé njígúłá í ηgə zhu wə Cwám̄ba yí.

A málwaa nə omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bā wa shí mágwág; mágwág məɔŋg má dúg bə nə gwəzəgə nə məjigəwa, nə lām ηgwúđ, váál mágwág í jálá nə *Kríst yí. ⁶ Í kú ntâg də bə nji bwə má fwo

fála bî, nda sá má cí ná bí ηgə sɔ ná buud ɔ bwə gwágúg bí nywa. Dugá sá mágwág m̄a ná bí búśə məlwaa má Kríst, bí ηgə ləel sá sâ Zembí mə jí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í ηgə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bí ηgə sêy nə Cwám̄ba, kú bə búúd. ⁸ Ngaá bî mə mpú ná təɔ lwaá təɔ muud cúgə lwaá yé, muud yêsh mə sá jəɔjə sółúgú yé, mə bá ηwa myána wə Cwám̄ba? ⁹ Bî bāŋ omása ntâg íí, cugəgá nə məlwaa mún váál ηgwúđ dəɔŋg. Yəwugá cwambulə. Ngaá bî mə mpú ná nə məlwaa mún nə bí, Mása wún á bĩńŋ bēsh jí gwów jəŋud, nyə ádé ntâg baam nə ηgwól múúd ntə ηgwól?

Lúmbúlı má mbúgula

¹⁰ Ciyá má zə jəna cí bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl mə Cwám̄ba, í lúłashig bí nyádi kwəŋ dî. ¹¹ ηwagá məkwəzə mə dóomb mēsh Zembí mə yə búúd má, bí bág nə ηkul mə də təl kuú ja Njwú məjamb má də zə nə zhwoğ məkəŋ mé zə də ceeł nyúg bí yí. ¹² Buud dí sə ηgə lúmbúlı nə ndí wá. Sə ηgə lúmbúlı nə isá yā məyídúgú í ηgə wá buud mányámád yí, nə isá byēsh í ηgə lwó buud mpəl yí, nə byəɔŋg í ηgə bə nə mĩŋkwóŋ wa shí á məyídúgú yí, nə məjamb məśə gwów jəŋ dí má. ¹³ Gwə wə má cí ná, ηwagá məkwəzə mə dóomb mēsh Zembí mə yə búúd má, də jí nə ndí, bí bág bə kú fúfug ja məfwála má bá ηkaŋgula bí yí, bí lúmbúlı nə ndeé ntə, bí təl ná shím. ¹⁴ Bî ɔ yím mányúul! Bî ɔ də cugə nji óbúbələéd, óbúbələé bwə bág bí tâŋ nda kandá ízimbi. Bí də námá cugə ótútəlí dî, ótútəlí bwə bág bí nda wáma íŋkwánz bwə də búdal bəd nə ndí yí. ¹⁵ Ságá nə məkuú mún má dúg bə kwéeshá kələ bwiiŋg Jəɔjə Lāŋ í dú wá búúd mətala mílámúd yí. ¹⁶ Na isá íni byēsh dí, bí ka námá də bii búgə nda bəńú, gwə wə í é də jímə ílá í kuda Múúd Lúmbúlı nyə é də wusə bí yí. ¹⁷ Ságá nə cug á kandugə kandugə í

5:30 1.23; 1Kr 12.27 **5:31** Mət 2.24 **5:32** Mbá 19.7 **6:1** Kol 3.20 **6:2** Mbá 5.16 **6:4** Kol 3.21 **6:5** Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 **6:6** 1Kr 7.22 **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25
6:9 Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7 **6:12** 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 **6:13** Rom 13.12 **6:14** Iza 11.5 **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15
6:17 Iza 40.2; Heb 4.12

bóg bí nda tûm ìḡkwáanz zimbi má du búdal lúú nà ndí yí; bí ḡwa Milású mí Zembî, kafwεε mā Nkêḡkê Shíshim ó ní. ¹⁸ Nkêḡkê Shíshim dúg yə bí mənáál má mójəgula mēsh təɔ bí təl jáyé cé təɔ jáyé, bí du jəgula nə Zembî, du téeḡ nyə məbwə. Bi ɔ yáág ná bi dúg sá sósólúgú wəɔḡg kú bwεε káád. Bi ó du wá búúd ó Zembî bēsh bídí mójəgulad. ¹⁹ Bí du námá wá mā shú ná Zembî wág mā Kéel dé mpu dí, mā dúg jaaw búúd *ndím̄ba á Jɔjɔ Lâḡ ná kpwəɔ kpwəɔ, ²⁰ wām lwámá Zembî nyə á yə mā wá Jɔjɔ Lâḡ, tεem bə ná í má kənd mā mímbwug dí. Dugá wá mā mójəgula dí ná mā dúg bwiiḡg Jɔjɔ Lâḡ wəɔḡg ná kpwəɔ kpwəɔ váál í jéla yí.

Məbádá

²¹ Shú ná bi mpúg cé má tál yí nə sá má ḡḡ sá yí, mwááḡg Tishík má búl cεel yé, sósól mäsáal mā Cwám̄ba, sósól mäsáal abúgúlág ḡḡ zə, nyə é zə bá jaaw bí. ²² Mə wá má nti nyə ná a zəg jaaw bí nda má jisá ná, a zə wá bí ḡkul mənnyúúlád.

²³ Zembî Sósólúgú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwə ó sá ná bí bwááḡg bēsh bi cúgəḡ ná sheε, bwə ó sá námá ná bi cúgəḡ cεelíd nə búgád. ²⁴ Buud bēsh bwə ḡḡ cεel Cwám̄ba Yésus-Kríst nə váál cεelí í cúgé nə ḡkul shîn wá, Zembî ká sá bwo mpaam!

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 3 Filipi yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipi yí

Pwôl nyə á fwə Dɔ mə Yésus á Filipi ja nyə á ngə sá njəənd mísoon yé ábɛé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalê mímbú mé cɔ, a njúl mímbwug dí (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrísten wá Filipi akíba, a wá bwo nkul mílámúd nəc é á bul cɛel bwo.

Shug lə lésú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembí ka bân nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka tál njígúalá mənkwə zanjá:

- (1) Cɛg mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə du dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cɛg á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dɛgá bə máshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, du yida lésha nə Zembí (4.6).
- (7) Du faas mítédúgá mí lám (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timotê məlwaá mə *Kríst Yésus sá wə mə cíl kálaad éga. Sə ngə cilə bí bêsh buud 3 Filipi bí búsé búúd 3 Zembí kwon mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə bínón otówe ɔ shwóg bân nə *ojaákwon bân. ² Sónngú wúsú Zembí bá Cwámbe Yésus-Kríst bwə 3 sá bí mpaam, bwə 3 sá námə nə bí ngəg nə cɛgə nə shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

³ Mə du yə Zembí waamə akíba ja jêsh mə dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə du jəgula nə Zembí shú bí bêsh yí, mə du jəgula nə məshusug. ⁵ Mə du jəgula nə məshusug ntó nəc, té wúlə jwəw ashúshwóógú zə wós múús íí, bí ngə fula nə mə shú bwíngúalə Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbalé nə Zembí muud nyə á mə tééd bí jə sóólúgú wəng yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwəw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbíí tédúgá wəng shú dúnúd nəc bí búse mə nkí jág nywa lámúd. Bí búse mə nkí jág nywa lámúd nəc bí ngə nywa dún kəw lú byám íbwádán Zembí nyə a mə bwádan nə mə yí, nywa kəw mímbwug myám dí, nywa kəw shwəɔlálə Jɔjɔ Kéel dí, ngələ lwó nə a jí tətəlí. ⁸ Zembí jí wúshinéd waamə nə yéesh mə ngə gwág bí bêsh yí jíse yéesh jí Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembí shú dún dí mə məsə nə cɛelí jín í ngəg nə kwídəlí kúdúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bág ntó shú nə bí dúg mpu isâ í búl bə nə mfíí isâ í ányunywaá dí yí. Ntó bí músə bá bə nə mítédúgá nə sán, kú nə sá á jumág jwəw mə Kríst. ¹¹ Jwəw dɔngú bí bág bə njí nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá nə bí wúmég shú nə buud bwə yəg Zembí məshwúmb yí.

Pwôl tɛm bə mímbwug dí, a jí nə məshusug

¹² Bwaang, mə jíí nə bí mpúg nə isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá nə Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwíngya. ¹³ Gwə wə í mú nə, tɔ ozímbi bwə ngə baagulə lun mə ngwámuna wá bêsh, tɔ kúkúl jêsh íí, í mə mpúy nə mə jí mímbwug dí nəc *Kríst. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwááng sónón ngə bɛ Cwámbe wá, bələ mə mə zə bə mímbwug dí ga í mə sá nə bwə yídag mpu shwu mányúul nə Cwámbe,

1:1 Timotê: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19 **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3 **1:6** 2.13 jwəw mə *Kríst Yésus: 1.10 * **1:6** Jwəw mə Kríst: Dúsə jwəw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílúsú yí. **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1 **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14 **1:9** Kol 1.9-10 **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwəw mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16 **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17 † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə míssóólúgá. **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9

bwá mú ngə bále cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bóól bân ngə cúndə Krîst nə lâm íwímbúg, ngə fendya nə mə; bóólúgá bá bwá ngə cúndə nə jə lâm.

¹⁶ Búga báá bwá ngə sá nə ccelí, bwá ngə mpu ná nkí mə ji wa, jísə shú ná mə shwɔ̀ɔ̀lag Jɔ̀ɔ̀ Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bân, ja bwá ngə cúndə Krîst yí, bwá aɲgê nə cúndə nə jə lâm, bwá ngə sá nji ngále fendya nə mə. Bwá tédúgá ná fendyále nə mə í é sá ná mimbwug myâm mí búlug cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlá cínɔ̀ng yí? Kú nə sâ! Tɔ̀ bwá sá fwámé sâ, mímbíí myêsh dí Krîst wá bwá ngə bwiing yé. Sá jɔ̀ɔ̀ng jísə mə sá máshusug, mə é da námá bə nji məshusug nə məshusug. ¹⁹ Mɛɛ mə mpú ná, nə məjəgula bí ngə jəgula shú dâm má, nə shúgálá Shíshim má Yésus-Krîst ngə shúgal mə yí í bá sá ná micúɲ myâm mí shúgúlág mə tɔ̀m.

²⁰ Mə abulé bwele bə nə məsáám nə mbií mə ngə bwánd sá mə ngə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán ná tɔ̀ jáyé ja, tɔ̀ kíkídíga, tɔ̀ mə cugə, tɔ̀ mə yá, Krîst nyə é nwa gúmá mádí nyúúlád. ²¹ Nəcə, cug jám jêsh jísə nji shú mə Krîst; mə ká ntág yə, shwiy bə mə nə mfíí. ²² Nji, nda jí ná, mə cugále wa shí mishwun, mə e sá ísáy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá mə féeshúg yí.

²³ Mə mú ngə zhízhigə mpádúgá iyéesh íbá: mə ji nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Krîst kəg cugə kul ngwúd; jáɲ ɔ̀ jí mə sá mə búl ccel yí.

²⁴ Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfíí ná mə ngəg ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nəcə ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kul ngwúd sánɔ̀ng bí bēsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgabənəgí, bí bə nə məshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja mə é nyiŋgə zə bídí yí, zálə wâm í mú sá ná bí bəg nə milúu ná sán kwonə mə Yésus-Krîst dí.

Bi mə jəlá nə wá nkúl gwánád

1:15 2Kr 2.17 **1:19** Rom 15.30 **1:21** Gal 2.20; Kol 3.3-4 **1:23** 2Kr 5.8-9 **1:27** Kol 1.10; 1Te 2.12 **1:30** Mís 16.19-40; Flp 1.13 **2:2** Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12 **2:3** Rom 12.10; Gal 5.26 **2:4** 1Kr 10.24 **2:5** Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 **2:6** Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17

²⁷ Sá ngwúd jí ná, bí mə jəlá nə cugə mísh mə búúd dí, mbií cug í mpíyá nə Jɔ̀ɔ̀ Kéel mə *Krîst yí. Nəcə, tɔ̀ ná mə zə dúg bí, tɔ̀ mə anyiŋgə zə, mə jíí ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yím mənyúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngə gwána gwáná á magulále Jɔ̀ɔ̀ Kéel, bí njúl lâm ngwúd. ²⁸ Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwá lúmbúlí nə bí wá. Inkán bín í é sá ná bwá mpúg ná básə zhíí á shwiy dí, bí bân njúl zhíí á cugud; Zembí wə mə sá ntó. ²⁹ Nəcə ibwádán í ngə zhu bí wə Zembí yí básə ná bí búgúlág Krîst; nji, kú bə nji búgúlále, jísə námá bí ibwádán ná bí bwámagí nə micúɲ shú déd. ³⁰ Bi mə jəlá nə nwa dán kəw gwáná bí á dúg mə ngə gwána yííd, gwáná bí ngə gwág ná mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yêsh sálug nyəméfwo shí

¹ Nkí cug sɛɛngí á bínɔ̀ng *Krîst í wá bí nkul mílâm dí, nkí ccelí í yó bí inkán, nkí bí mú ngə cugə sɛɛngí nə Shíshim mə Zembí, nkí bí mú nə lâm ínkúɲkwonə ná ngwól gwág ngwól cey lámúd íí, ² ságá ná məshusug mām mə bəg lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií ccelí ngwúd, lâm ngwúd, bí ngə cugə leedyá. ³ Muud nda sá sâ nə yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sɔ̀ mísh. Nji, muud yêsh sálug nyəméfwo shí, gúmal bóól búúd ntə mbií á gúmal nyəméfwo yí. ⁴ Muud nda sɔ̀ nji mənywa mâ nyəméfwo; muud yêsh sɔ̀ɔ̀g ná bóól bwá bəg námá nə mənywa. ⁵ Ngəgá nə cugə mpádúgá nyín nda búúd bwá da cugə kwonə mə Yésus-Krîst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndí yí

⁶ Yésus nyə á bə mbií ngwúd nə Zembí. Nji, tɛɛm bə ntó, mfíí nyə á bə nə ndí wɔ̀ɲgá, nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembí.

7 Nji, nyaméfwó nà lâm yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə nə ndî yí, a yidá zə bə mbií ngwúd nə lwaá, a bə múúd, buud bēsh mpu námá dág nə a ji muud.

8 Nyə á səl nyaméfwó shí, sá mágwág nə ndéé magulə shwiy, shwiy yálə kwolós dí ntág.

9 Gwə námá wə Zembî nyə a bân nyə gwôw nə ndî yí, a yə nyə jíná í ntq míná mēsh yí.

10 Nyə á yə nyə dwo shú ná isâ byēsh, tɔɔ byɔɔng bí jon dí gwów yí, tɔɔ byɔɔng bí wa shí yí, tɔɔ byɔɔng bí shí ga dí shí yí, í dág kúd mábwón shí ja í gwág jíná má Yésus yí,

11 buud bēsh bwá maguləg nə Yésus-Kríst ji Cwámba, bwá lás ntó mímpu dí, yálə Zembî gúmá.

Bi má jəlá nə faan mənkenya

12 Bwááng má búl cɛɛl wá, nda jí ntó ná, bi má dɛ bwey bə nə mágwág. Í ajíyé nə mágwág mɔɔng má dág bə nji ja má jí nūɲ bídí yí. Í jii ná bí búləg bə nə mágwág ja má cúgé nūɲ bídí ga. Ságá nə cugúlə Zembî má cug bí yí í nyínəg bídí ícug dí; ságá ntó nə gwóógə nə mājigəwa. 13 Nəcé Zembî wə ngə sá ná bi bəg nə fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú á gwág nywa myá.

14 Ságá sóólúgú wēsh kú cwaduga, kú sɛɲusa məkəl, 15 shú ná bí bəg kú nə sá á jumúg, kú nə cúcwán lú mábwam. Bi má jəlá nə bə bwân ó Zembî, kú nə sá á jumúg na kala búúd á lílɲgá bínónɲ ngə cugə nííd, bi ngə faan mpádúgá nyáɲúd nda imɔɔs í wá mənkenya shí gaád yí; 16 nəcé bí ngə kala bwo kéel á cug kuú njɔɔnd wúnúd. Sá jɔɔng í bá sá ná mə bəg bə lúu ná sán jwôw má *Kríst, nəcé í bá mpúy nə mə a shígé ngə wáduga nə micúnɲ nə mindɔɔlú ntó ngwas.

17 Séyúlə bí ngə sēy nə búgə yí í má bwey bə bí *mətúnuga. Í ká bə ná mə yág, shwiy dām zə casulə mətúnuga mún mɔɔngá, mə bə nə məshusug, mə kala bí bēsh məshusug mɔɔngá. 18 Mbií ngwúd wɔɔngá námá, í ji ná bí bəg nə məshusug, bí kala mə məshusug mɔɔngá.

Pwól má kənd Ipafurodit Filipî

19 Mə ngə bwánd nə búgə ná Cwámba Yésus nyə e sá ná mə lééləg nti bí Timoté shú ná nyúúl bəg námá zə lal mə ja á bá nyiŋgə nūɲ zə jaaw mə məcwama mún yí. 20 Kú nə ngwól múúd má jí nə ndî wa ná sá sə ngə bə nə məcɛy mə lâm mbií ngwúd, ná ndéé a ji nə ɲkul mpu wá lúu isâ í dúgyá nə bí dí yé. 21 Bēsh bwá mú ngə wá milúu nji isâ í dúgyá nə bwáméfwó yííd, kú bə byɔɔng í dúgyá nə Yésus-Kríst yí. 22 Biméfwó bi mə mpú ná Timoté nyə a shí lwó bí sá á jisə yí. Námá nda mwân má dɛ nada nə sóɲgá ná, ntó wə nyə á má nada nə mə, sá sə ngə bwiing Jɔjɔ Kéel yé. 23 Nyə wə má ngə téduga nə mə é nti ja má é wámbulə nda má é shúgula ná yé. 24 Cwámba má lwó mə búbálé nə məméfwó mə é lɛɛlú zə nūɲ. 25 Nji mə ámə kwey nə í bul jəlá nə mə ntíg bí *mínyɔɲə waamə Ipafurodit bí á nti ná a zəg dɛ kwíind mə ja má jí kwíindyá yé. Nyə a má zə wá nyúul, kwíid mə nə iséy, zə bə mə muud gwoonɲ lúmbálíd. 26 Má ntí nyə nəcé a ngə bul bə nə yéesh nə a dág bî. Nyə a shígé ngə bə ná shee nda nyə á mpu ná bi a má gwáduga bwás dé ná. 27 Jí mpu bə nə nyə á bwás. Nyə a lúg kúnə-kúnə ná á yə. Ká Zembî nyə a bwíg nyə nə ɲkwonú. Kú námá bə nji nyə, Zembî nyə a bwíg námá mə nə ɲkwonú nə mə á bá bə, mósól məcɛy mə lâm káda mósól. 28 Mə má ka lɛɛlú ntí nyə shú ná bi gwágúg məshusug nə nyiŋgələ dág nyə, byâm ímpimbə í mú námá bóóg. 29 Bi ɔ ləg nyə tâɲ muud mə Cwámba, nə zhwog məshusug. Dugá

2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 2:9 Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbú 5.13 2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 2:18 3.1; 4.4 2:19 1.1 2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10 2:25 4.18 2:29 1Kr 16.16, 18

ɲwa mbií búúd dé nà məjilə, ³⁰ nəcə nyə a mə nywá zə yə nəcə iséy í *Kříst. A zálə ná a zə wá mbwə wán í á ɲgə fúfə mə mádí iséyúd yí, a mə nywá zə bwəma nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yálə Kříst lâm

¹ Bwaanɲ, mə shúgúlá ci nə bí ná, dɲgá bə nə məshusug tãɲ buud ɔ Cwámba. Mə akáádé ɲgálə báásulə bí isâ impwúd. Mə báásúlá bí byo ntó shú ná bi sásúlág isâ í abúbôw. ² Bi ɔ káálúgə nə bów-bôw ósól ɔ mėsáal, mbeé ómpyê bəɲɲg, bi ɔ káálúgə nə bwo, wán abiwáág* bwá á síya yé cugé nə mfií. ³ Shé bāɲ wə búśə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé ɲgə yə Zembí gúmá nə zhíí á Shíshim yé wá, shé buud shé búśə milúu ná sáɲ nə bálə kwonɲ mə Yésus-Kříst dī wá, shé buud shé ɲgə nə ɲwa gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

⁴ Í ɲjúl ná nda mə, mə ji nə məzhíí ná mə jee ɲkēny nyúúl nə misóólúgú mí cug múúd. ɲkí muud ji nə ɲkul ɲwa gúmá nəcə misóólúgú, mə wá jí ná mə búlɲg ɲwa gúmá jəɲɲg. ⁵ Nəcə bwá á sá mə ábiwáág jwôw lú mwəomb mpúsə byélé dām; mə ji mwān *Izúrəyél byélúlə bəend mə Bəɲzhamê dí, mbyágá heburê. Kóómb bəxélə məcəxé, mə á bə *Farizyēɲ. ⁶ Shú wálə lúu mísəɔn *Oyúden dí, mə á də lwó Dó lú óbúgula ɔ Yésus cúwálí. Kóómb cugólə tútəlí nda məcəxé mə jí ná, mə á bə kú nə kúl búśə nə ɲkul jum mə yí. ⁷ Məfúlú mə á də bə mə isâ í mfií mání, mə mú ɲgə dág mwo múús kú nə mfií nəcə mə múśə muud mə *Kříst. ⁸ Mpúlə mə mə mpu Cwámba waamá Kříst Yésus yí, ja mə dág mfií á cínəɲg yí, mə mə kwey ná bíl isâ byēsh bíśə zhizhe. Nəcə Kříst í, mə a mə myaas isâ byēsh, mə dág byo shíd

məwúdə shú ná mə bəg nə nyə cug jām jēsh dí, ⁹ mə bəg muud yé ncindí nə ncindí; ja jəɲɲgá mə jee tōw Zembí míshád, kú bə nəcə tútəlí waamá ná mə ɲgə bə məcəxé, í yidá bə nəcə tútəlí mə Zembí; a mə kalá mə nyə nəcə mə ɲgə *búgula Kříst. ¹⁰ Mə mə dág isâ byēsh shíd məwúdə ntó nəcə mə ɲgə jii ɲji ná mə mpúg Kříst, mə bə nə ɲkul í á sá ná a gwúmúg yí, mə ɲwa dām kəw á micúɲ myé, mə dág məmėfwó nda mbimbə nəcə shwiy dé, ¹¹ shú ná təw wáyé mbií təw wáyé, mə bāg gwúm nda nyə.

Pwól jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə mə kumə məshíné, ɲkí ná mə bii sá jēsh. Mbô! Mə ɲgə ná wá ɲkul ná mə bííg dáás nə mbwə wām nəcə *Kříst Yésus mə bii mə nə mbwə yé. ¹³ Bwaanɲ, məmėfwó mə ɲgə nə ci ná mə mə bwey bii dáás. Mbô! ɲji, tédúgá wām wí ɲji ɲgwúd; ɲji nées, mə mə yíl lâm cug mə á fwo də cugə yíid. Mə ka ɲgə nádəwo ná mə ká ɲji shwóg. ¹⁴ Mə ɲgə wá ɲkul nyām nyēsh ná mə cásuləg ɲjəɔnd, mə bii dáás Zembí ɲgə jôw sá ná sá kág ɲwa nūɲ gwów kwonɲ mə Yésus-Kříst dí yí. ¹⁵ Shé bēsh buud shé mú óɲkwanz ɔ búúd cug sɛɛɲgí á sənəɲ Yésus dí wá, shé bəg nə tédúgá ɲgwúd wəɲɲg. ɲkí bi mə bə nə tédúgá ishús gúl súsúsá dí í, Zembí nyə é fəen bí mənkenya cínəɲg. ¹⁶ Sá ɲgwúdá, nda shé mə bwey bə ntúga éga, shé kyéyugá kuú ɲjəɔnd ɲgwúd. ¹⁷ Bwaanɲ, yagulagá mə. Mpugá də dág buud bwə ɲgə cugə mbií cug bí á dág sá ɲgə cugə yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú ɲjəɔnd wán í ɲgə lwó ná bwə ɲgə lúmbəli nə sá Kříst nyə á zə sá ja nyə á zə yə kwolós dí yí. Mə a shí bwey də jaaw bí gwo, mə nyiɲgə jaaw bí gwo jaá gaád nə məzhwíle míshád. ¹⁹ Zembí mə bá jaɲgulə bwo, nəcə bāɲ, iyéesh byāɲ wə bíśə bwo wán Zembí, bwə yidá də

3:1 2.18 **3:2** 2Kr 11.13 * **3:2** Ábiwáág nyə á də bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá mə Aburaham, ntó ji ná a ji muud á kúl mə Zembí. **3:3** Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mis 8.3; 22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mə ɲwa dām kəw á micúɲ myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mis 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12 **3:19** Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14

mamuda nã sã í jãlá nã sã bwo shwôn yí, milâm myãŋ mí kã nji isã í shíd. ²⁰ Shé bãŋ nyíshé mpwág nyísã gwôw, wú shé ñgã bwánd ná Cwámba íshé Yésus-Kríst mã bá zhu, zã cug shé wá. ²¹ Nyã wã mã bá zã cënd shé mãnyúul mã mántágula shé bússã nã ndî mãga, sã ná mã ñkãnwag nda nyúul nyé; a bá sã sã ntó nãcã a jì nã mpífó í ðã sã ná a wág isã byêsh nyódf mãnyámád yí.

4

¹ Gwã wã mã cí nã bí ná, yé bwáãŋ mã búl cœel wá, bwáãŋ mã ñgã gwág yéesh wá, yímúgã mãnyúul sã jêsh í dúgyã nã Cwámba yíid. Bwaãŋ mã búl cœel wá, bí wã ñgã wã mã mãshusug lámád, bí wã ñgã sã ná bwã ságúság ísãy byãm.

Krísten mã jãlá nã cugã lâm ná salã

² Mã ñgã yáág nã Ivodî mã yáág nã Sëtish ná bwã dúg bã cãŋ ñgwûd tâŋ buud 3 Cwámba. ³ Wœœ ntãg íí, fwámé shwã waamá shwã ñgã sãy sãy ñgwûd yé, mã ñgã cí nã wo ná wo kwíindúg bwo. Nãgã wo mpú ná sãnõŋ bwo, nã Kãlãman nã bóól búúd ó gwoõŋ, sã á gwána shú Jãjã Kéel. Buud bõõŋgú mínã mãŋ mãsã cilyã kãlaad á cug ðí. ⁴ Dugã bã nã mãshusug ja jêsh tâŋ buud 3 Cwámba. Mã nyiŋgã cí gúl ja ná: dugã bã nã mãshusug. ⁵ Fúlú nyín á ná shœé í dúg nyín, muud yêsh dúg. Cwámba wál bá zã. ⁶ Bì nda yãguwo tã sã. Nji, dugã lwó Zembî iyéesh bín, tã bí tãl jáyé cé tãl jáyê, bí ðã jãgula nã nyã, ðã téég nyã mãbwã, bí dúgã yã nyã akíba. ⁷ Ja jãõŋgã, Zembî nyã e sã ná bí bág ná shœœ; sóólúgã wõõŋgã, í ñgã ntã ikãŋ byêsh yí, í é sã ná milâm mín nã mitédúgã mín mí nádag wã *Kríst Yésus. ⁸ Bwaãŋ, mã nyiŋgã shúgula cí nã bí ná, kãndugã milâm sã jêsh jí búbálé yíid, í jãlá nã gúmã, jí tútãlí, í cúgé fulã nã mãbõw, jí ná buud magulã yí, jí ñkí nywa bwiŋgúlã, í njúl sã á jã

fúlú, sã á ságúság yí. ⁹ Sã jêsh bí á jíg mãdí yí, bí á lág nã mã yí, bí á gwág mã cí yí, bí dúg mã sã yí, ságã gwo. Nã ndœœ, Zembî á mpwogé nyã é bá jì nã bí.

Pwôljì nã mãshusug nã cé jêsh á tãlyí

¹⁰ Mã mã bul bã nã mãshusug cug mã ñgã cugã nã Cwámba yíid nãcã mãcœy bí ñgã gwág mã mã mã mã ka tœœ nyiŋgã nyín. Mã mpú ná bí á ðã bwey bã nã mãcœy nã mã, nji bí a shígé ðã bã nã fwãla mã lwóyã mãcœy mãõŋg. ¹¹ Mã alásé ntúga nãcã mã bálã mãfúfãd. Mbô! Mã a jíg cug dúlã bã nã mãshusug nã mbii cé jêsh mã tãl yí. ¹² Mã mpú ðã cugã mántágula dí, mã mpú námã ðã cugã mãbugubaanãd. Ja jêsh, tã kúl jêsh íí, mã a mã jíg cugãlã nã jílã, mã jíg cugãlã nã zha; mã mpú ðã cugã tãõmãd, mã mpú námã ðã cugã mãfúfãd. ¹³ Mã jì nã ñkul jísõw mbii cug wêsh nãcã mã jì nã muud ñgã lãlãshi* mã yé. ¹⁴ Nji tœœ bã ntó, bí a mã mpu sã ná ñwaãlã kõw *íncwaw í ntug byãm ðí.

¹⁵ Bí buud 3 Filipî, bí mã mpú ná ja ísãy í Jãjã Kéel í á ñgã bwelã tééd yí, ja mã á wú Masedwãn yí, kú nã dúl *Dã lã óbúgula ó Yésus í á wã lâm ná í ðã yéyã isã nã mã; nji bí námã wã bí á sã ntó. ¹⁶ Gwã wã í á bã ná mã njúl ná Tesaloníka, bí á nti mã mikwíindyã cõ ja ñgwúd.

¹⁷ Mã aŋgê nã lás ntúga ná mã ñgã sõ ná buud bwã yãg mã isã. Mã ñgã yida sõ ná Zembî kwádúlag bí mpumã ísãy bí ñgã sã yíid. ¹⁸ Mã a mã shín bã nã isã byêsh í jãlá yí, ntã námã bímbí í jãlá yí. Mãcwúm bí á nti mã nã Ipafãrodit mã mã á mpu nyiŋgã zã lwãndulã mã ná cwóó. Mãcwúm mãõŋg mãsã mã nda bí á nti mã labínda á nywa mãcud, mãsã jãjã mãtúnuga Zembî ñgã magulã a ñgã gwág nywa mã. ¹⁹ Zembî waamá nyã é lwãndulã bí nã isã byêsh bí é jii yí, nda

3:21 Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 **4:1** 1Te 2.19-20 **4:3** Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 **4:6** Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11 **4:11** 1Tm 6.6-8; Heb 13.5 **4:13** 2Kr 12.9-10 * **4:13** muud ñgã lãlãshi mã yé: Jísã Kríst. **4:15** 2Kr 11.8-9 **4:16** Mis 17.1 **4:17** 1Kr 9.11 **4:18** 2.25; Lãv 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5

zhwog tɔɔm yé wúsá kwonj má Yésus-Krîst dí ná. ²⁰ Zembî sósóŋgá wúsá ŋwág gú má kandugá á kandugá. Amen.

Mabáda

²¹ Bi ɔ bódá mə muud yêsh jí múúd má Zembî kwonj mə *Krîst dí yé. Omínyonjâ bâm sónónj búsó wa wá bwá ŋgə bódá bî. ²² Buud ɔ Zembî bêsh bwá ŋgə bódá bî, bul bæ ná ndéé bɔɔŋg wâ njów má *Káázɛl. ²³ Mpaam mə Cwámba Yésus-Krîst í jíg mítédúgá mínúd.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 5 Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bósól búúd bwə á zə shiig okristen wā Kolósia nə bów-bôw mínjígulá. Bwə á ngə jíiguli ná, shú ná muud mpúg Zembî, a dág cug íí, á jəlá nə yə mən̄kul mé míshishim gúmá, a bɛ íjám nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í íd̄aw nə mən̄gul... Nji Pwôl mé gwág ntó yí, a mé cilə bwo kálaad éga, lwó bwo ná cug Zembî mé yə búúd kwon̄ mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wə bwə á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembî nyə á nti nə a zég cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntɔ́ mǎmpífə mé dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyádí wə ŋkul mé Zembî í á d̄a wú, í ka ngə té isâ byēsh yā gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wā Kolósia, a mú jəgula nə Zembî shú dáj (1.3-14). A mú ka zə cilə nda s̄usa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwám̄ba, a jwú nə shí ndon nyēsh, a jwú nə Dɔ́ (1.15-20). Mpúsə s̄usa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ́ yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə mǎcwūŋ mā váál mbúgula mə jálá nə cugə nə buud tééd nyádí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shīn nə mǎbádá.

Mǎbádá

¹ Mə Pwôl muud Zembî nyə a féesh nə mə bég *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyon̄h̄ wúsú Timotê, sá wə mé cíl kálaad éga. ² Sá mé cilə bí min̄kɛŋkɛ mí ómínyon̄h̄ búsu

búsə Kolósia wá, omínyon̄h̄ ó abúgúlág nəcé shé bǎlə búúd ɔ́ *Kríst. Sóón̄gú wúsú Zembî sáág bí mpaam, kə sá námá nə bí cúgag nə shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Sá ngə yə Zembî akíba ja jēsh sá ngə jəgula nə nyə shú dún yí, nyə Sóón̄gú mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sá mé gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námá cɛel obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə nə Zembî mə bá yə bí isâ í anyunywáá byēsh nyə á mé bwíig b̄i gwów yí. Bí a mpu nə bí mé jəlá nə bwánd nə búgə ja milású myā obúbálé, Jɔ́jɔ́ Kéel nyə á bwɛɛ wóós bídí yí. ⁶ Ja Jɔ́jɔ́ Lāŋ wəon̄g í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmá námá nda í ngə wúmə kúl jēsh ná. Í á tééd wúmələ námá jwów bwə á bwɛɛ jaaw bí mpaam mé Zembî yí. Jwów d̄əon̄gú, bí a wám̄bələ nə mpaam nyəon̄g nyíse búbálé. ⁷ Ipafras muud sá mé búl cɛel wə nyə a jíiguli bí ntó; a ji shwə wúsú sán̄on̄ sá ngə s̄ey yé. A ji jilá jisú nūŋ bídí ngələ s̄ey nə Kríst shú dún, a ngə s̄ey mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wə nyə á jaaw sá mbií cɛelí Shíshim mé Zembî mé yə bí yí.

⁹ Sâ jəon̄g wə í sá ná, tééd jwów bwə á bwiing sá lán wún yí, sá mé d̄a jəgula nə Zembî shú dún ja jēsh nə a yág bí fɛg nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sâ jēsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə ŋkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwám̄ba gúmá yí, bí mú bə nyə ŋkí nywa lámád məzhíí mēsh, bí ngə sá jɔ́jɔ́ mǎsólúgú mimbii myēsh, bí ngə nyiŋgə bul mpu Zembî. ¹¹ Sá ngə námá jəgula nə Zembî nə a lúlushig bí məzhíí mēsh nə məma ŋkúl nyé ántɔ́ minji, shú nə bí bég nə zény kələ shwóg, bí kú lámusa ja bí mé bwámá nə məkugulu yí. ¹² Dugá yə Zembî Sóón̄gú akíba nə məshusug, nyə muud nyə á mé sá nə bí bég nə ŋkul bii dún kəw lú isâ nyə á mé kwəmusa shú búúd bé yí, bwə ngə cugə mən̄kenya mé dí wá.

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 1:3 Ifz 1.16; 1Te 1.2-3 1:4 Ifz 1.15 1:5 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13 1:6 Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; 1:7 Ipafras: 4.12; Flm 23 1:8 1Kr 8.1 1:9 Ifz 1.17; Flp 1.9 1:10 Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27 1:11 Rom 5.2; Ifz 1.18;

Yésus-Krîst, amádí á isâ byêsh

¹³ Nyə a tí yîl shé mpêl á mæyídúgúd, ntænguli shé Faan mə Mwán yé abábə dî. ¹⁴ Mwán yé wəəng wə nyə á balan nə ndí zə t̄t̄, yîl shé mányámád yé, a juu ntâg shé *misám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgə nə ñkul dúg yé. A ji Mwán acúmbâ mə Zembî*, á ntə isâ byêsh Zembî nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádí wə ñkúl mə Zembî í á ngə wú†, í ka ngə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé. Isâ byêsh, nə byəəng í ngə nyîn yí, nə byəəng í ángê nə nyîn yí, tə otówe ə shwóg wâ mæyídúgú, tə byəəng bísə nə icwáməba yí, nə byəəng í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpêl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəméfwo. ¹⁷ Nyə á də bwey bə, isâ byêsh nda fwo bə; nyə wə ngə shúgal isâ byêsh. ¹⁸ A ji lúu á *D̄, D̄ í njúl nyə kug nyúul‡. Nyə wə jisə shug lú cug ágúgwáan, a ji muud áshúshwóógú bwelélə gwûm; í á s̄y ntó shú ná a bág shúshwóógú ikómb byêsh. ¹⁹ Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa nə nyəméfwo jig wə *Krîst ncindî nə ncindî. ²⁰ Zembî nyə a gwág námə nywa nə á nyiŋgə sá ñkwambələ mpédúgá nyə nə isâ byêsh, tə byəəng bí wa shí yí, tə byəəng bí gwów yí. Nyə á ka ntí Mwán yé Krîst zə yə kwolós dî, shwiy dəəng dí wə Zembî nyə a wá mətəla mpédúgá bənôn isâ byêsh yé.

²¹ Bì bāŋ, bí a shígé də bə nə wónɡó nə Zembî yág, mitédúgá mín nə bów-bów mísólúgú mín mí á sá ná bí bág mizhízhín myé. ²² Zembî mə sá ja gaád nə, shwiy nyúul mə Krîst í á yə yí, í sáág ñkwambələ mpédúgá binón nyə, shú ná a bág kə t̄l bí nyádí míshúd bí njúl min̄k̄ñk̄, kú nə lág, kú nə sá á

jumág. ²³ Í bá bə ntó ñkí bí mə nada nə búgə fwámé nada nə bób, kú fúfug; ñkí bí mə bá kú magələ nə gúl sâ í zəg t̄l bwándúlə bí ngə bwánd sâ bí á gwág J̄j̄ Lāŋ dí yí. J̄j̄ Lāŋ wəəng wə osól ə mäsáal ó Zembî bwə á cündə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə ji ngwól sól mäsáal ngə cündə J̄j̄ Lāŋ wəəng yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ngə gwág məshusug ja mə ngə jug shú dún ga. Nəcə jugúlə mə ngə jug mádí nyúúlúd yí, mə ngə jusa *incwaw í ntug nyúúl mə *Krîst í jálá nə bwəma nə ndí yí, nyúúl mə Krîst nyəəng wə *D̄ lú óbúgula. ²⁵ Mə á zə bə sól mäsáal D̄ dəəngúd nə yələ Zembî nyə á yə mə iséy nə mə bwíiŋgug bí Lāŋ yé wêsh ncindî yí, ²⁶ mə bwíiŋgug bí *ndíməba nyə á ngə baagələ shwoó dí ikala í búúd í dúgə c̄, də c̄, də c̄ yí; nyə a mə ka zə wéeshali byo, lwó m̄ñk̄ñk̄ mi búúd myé. ²⁷ Nəcə á c̄el nə bwə mpúg bímbí ndíməba wəəngú jí nə milwané íkúl ishús dí yí, yuug jé jəəng jí ná: Krîst jisə bídí ícugəd; ntó, bí je ngə jí nə búgə ná bí mə bá jí nyádí jiya gúmád. ²⁸ Krîst wəəngú, nyə wə sə bāŋ ngə bwíiŋg yé. Sə ngə bwíiŋg sə ngə sá ná muud yêsh sáág nc̄, sə ngə lwó muud yêsh sâ í jálá nə s̄y yí. Sə ngə sá iséy byəəngú nə bímbí lú fúg d̄esh sə bí nə ndí yí, nəcə í jii ná sə sáág ná muud yêsh mə bá t̄w mísh mə Zembî dí yé fífəg búgád. ²⁹ Shú dəəng wə mə ngə líduga nə cúná yí, mə ngə cúná cúná jəəngú nə ñkul mə Krîst í ngə nyîn mádí cug dí yí.

2

¹ Mə ngə bul jii ná bí mpúg ná mə ngə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókrîsten wā Ləwdisê, nə shú bósólúgá bēsh bwə abwélé dúg mə wá. ² Mə

1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 * **1:15** Mwán acúmbâ: Ciyá ni í ngə lwó mfíi Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél. **1:16** 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † **1:16** Yésus wə nyə á ngə wéeshali ñkul mə Zembî, ngə té isâ nə ndí. **1:17** Yuá 1.1; 8.58 **1:18** lúu á D̄: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ **1:18** Námə nda lúu í də yə nyúul cug í dúgə lwó nyúul məzhíí ná, a ngə yə D̄ dé cug, a ngə lwó bwo məzhíí. **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 **1:21** Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 **1:24** 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 **1:25** Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 **1:28** Ifz 4.13 **1:29** Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2

ngə cúna shú ná milâm mí sálug bwo shí, ná bwá céélagí, céelí jəwng í sáág ná bwá búlug bæ leedyá; mə ngə námə cúna shú ná bwá bííg ibwádán múúd mə də bii ja fúg í mú nyə lwándálá yí, bwá mú mpu ndím̄ba Zembî nyə á ngə ná baagula shwoód yí, ndím̄ba wəwngú wúsə: Krîst. ³ Nji nyədí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá jêsh í dúgyá nə fəg nə mpúyá yí.

Pwôl ngə kéwuli obúgula

⁴ Mə ngə ci ntúni shú ná muud nda zə nə jə mbúlə kaand zə shiig bí. ⁵ Mpugá ná, tɛɛm bæ ná mə cugé nŋ bídí, *shíshim wám wí nŋ; mə jí nə məshusug nə ngələ dúg ná bí ngə mpu táág isâ bídí ícug dí, búgá bí ngə *búgula *Krîst yí í təl ná shîm.

⁶ Ná ndeé, nda bí á mə lág Krîst Yésus ná nyə wə jí Cwám̄ba wún ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí. ⁷ Bí é cugə ntó bí mə nada nə nyə, bí ngə magulə nji sâ í ngə zhu nyədí yí, bí ngə kyey nə búgá jín nji nda bwá á jíguli bí ná, bí dúgá bul lə mánywa bwá sá bí má.

⁸ Bí ɔ bey ná muud zág nə dúl váál mbéé faasúlə íciyá zə sá ná bí gwágúg nji nə nyə, mbéé máshügá wə máni. Məshügá məwng mə ngə ŋwa ŋkul íjâm nə ijag dí, nə míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myáád*, kú bə wə Krîst. ⁹ Nəcé Zembî nyəméfwo njul nyúúl mə Krîst dí ncindí nə ncindí. ¹⁰ Krîst wəwng dí wə isâ í ngə zhu bí shú ná bí bəg lwándálá məzhí məsh yé, nyə muud mə jwú nə isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəwng í ngə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bí a síya wún ábiwáág Krîst dí kwonud; mbwə mə múúd dí í á sâ bí nyə. Nyâŋ nyə á zhu wə Krîst, nyə a yíl ŋkul *mísəm mí á

də bæ nə ndí bídí milâm dí yí. ¹² Ntó jí ná duwanúlə bí á duwan yí, binónj Yésus bí á dəw, binónj mú gwûm. Jí ntó nəcé bí a búgula ŋkul mə Zembî í á gwúmushi Yésus yí†. ¹³ Ná ndeé, nə iwushí bí á də wush yí, nə bələ bí á bæ kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bí bəg mimbimbə. Nji, ja gaád í, Zembî mə nyiŋgə yə binónj Krîst cug, a mə jím̄bal shé iwushí byêsh. ¹⁴ Nyə a mə yíl micilyá mí á ngə lwó ná shé á jag sá myá. Micilyá myəwng wə mí á də bæ nə mampéndí mə á də bwaagulə sé məbɛɛ má. Nyə a mə bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəwng í ngə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a mə déég byo ŋkul dəwmb nyáŋ, a ngə julə kə nə byo mbaadé nə mbaadé tām buud, ngələ lwó ná í músə mikwám myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajéláyé nə cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nə dəg nə məŋgul yí, ŋkí ntâg sâ í dúgyá nə zaŋ məcúwo mə mbyòl ŋkí osábaad yí. ¹⁷ Məcɛɛ má isâ íni mə á bæ nji tâŋ nda shishîm í á ngə lwó ná isâ í ngə zə yí; nji, wə Yésus-Krîst wə fwámé isâ bísé yé. ¹⁸ Muud nyə ajéláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í məshügá, nə ngələ yə *wəéŋgəles gúmá. Buud bwá sá mísólúgú myəwng wá bwá də bul wá lúú isâ bwá də dúg mántamád yí, bwá ŋkény mányúul ntó cwûd, í njúl ná milúú myáŋ wə mí ngə fwə mitédúgá myáŋ. ¹⁹ Bwá ánádáyé nə Krîst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wə ngə wíl kug nyúul wêsh, a ngə námə mpu táág íséy í məbwəqə mə nyúul nə misəsagə, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembî mə céel yí‡.

2:3 Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 **2:4** 2.8; Rom 16.18 **2:5** 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm

6.20 * **2:8** míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá: Ofeeshe ɔ Kálad Zembî bəsh bwá cugé bul bæ cúnj ŋgwûd na ciyá nííd. Sá bân sə ngə ci ntúni nəcé sə mə dúg ná Pwôl ngə ci məŋkul mə dú ngə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Krîst yí. Ból bwá ngə ci ná jisə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 **2:11** Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sá bí nə ŋkul féég na ná «bí ngə búgula ná ŋkul mə Zembî í á gwúmushi Yésus yí í mə yíl bí mányámá mə mísəmád». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10 **2:16** Rom 14.1-6 **2:17** Heb 8.5 **2:18** Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 ‡ **2:19** Váál lúú í də wíl kug nyúul, də námə mpu táág íséy í məbwəqə mə nyúul nə misəsagə yí, ntó námə wə Krîst muud jí lúú yé ngə wíl Də lú obúgula dēsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9

Cug má krîsten

²⁰ Binônj *Krîst bi á yə, shwiy dɔɔŋg í á má sá ná bi béegyág nə bów-bôw *mîshîshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ngə ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nəcé jí bí ngə magulə nə bwə ngəg nə yîmbəli bí nə məmpəndí măsə ná: ²¹ Ci wo kú ŋwa sâ ga! Ci wo kú də jíni! Ci wo kú kúnya nə jími! ²² Məmpəndí məni má ngə dúgya nə isâ bísə ná, wó ká shîn balan nə jâŋ, í shîn yí. Məsə nji məcɛɛ nə minjígúlá myâ buud. ²³ Məmpəndí mɔɔŋgú má ngə jíguli ná muud sáág míl mîsólúgú bwə á má ngə wá yábéd myá, yə wəéŋgəles gúmá, səl mánnyúul shí, cûg nyúul. Minjígúlá myɔɔŋg mí ngə bə nda mí ngə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cúgə nə ŋkul sá ná muud mpúg máánd íyéesh yâ lâm yé.

3

¹ Ngaá bi mə mpú ná binónj Krîst bi a gwûm? Ntó, ngəgá nə sɔ isâ í dúgyá nə cug á gwów kúl Krîst njúl Zembî dí mbwə məncwûm yí. ² Wágá milúú isâ í dúgyá nə cug á gwów yíid, kú bə byɔɔŋg yâ shí gaád. ³ Nəcé, binónj Krîst bi á yə, cug jín jisə shwoód wə Zembî kúl Yésus jisə yí. ⁴ Ja Krîst muud jí cug jín yé má bá zə lwóya nyúul yí, binónj mə bá nyîn, bi ngə námə ŋkənwə nda nyə.

⁵ Nda jí ntó ná, ngəgá nə gwílya ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó jí ná isâ nda jangə, nə mîsólúgú mí ádɔdanâ, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bôw íyéesh, nə yéesh məbii, nəcé yéesh bələ nə məbii jisə yələ ŋkúmba zembî áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bôw isâ íni wə í də sá ná mpimbə má Zembî í búig buud ɔ málwə. ⁷ Kuú njɔɔnd wán í á bə námə ntó ja bí á də ná bɛ isâ byɔɔŋg yág yí. ⁸ Nə ndéé, ja gaád íí, myáásugá isâ byɔɔŋg: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwɔlə lâm, nə məlwíy, nə

dúlə cúwal ícúwáli-cúwəli. ⁹ Kúgá ná də bwiŋgya íjɔɔ mpédúgá nyîn, nəcé, nda múud mə də yíl káándə ná, bí a má yíl mbií múud bí á də fwo də bə yí nə mîsólúgú myé myêsh, ¹⁰ bí a má bwáád kukwuməga múud ágúgwáan. Mbií múud wɔɔŋgú, Zembî má də sá ná í nyíngəg ngə bul bə gúgwáan ngə bɛɛla nyə muud nyə á té nyə yé. A də sá ntó shú ná buud bwə mpúg nyə váál í jəla yí. ¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyíngə də bə nə tédúgá nə mwâ Garêk wə éga, mwâ *Yúden wə éga, ŋkí ná nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wəga, fúlí muud wə éga. Mbô, bíni í cúgə ná nə mfíí, nji Krîst wə jí nə mfíí, a njul ntág múud yêsh ngə *búgula yé lámúđ.

¹² Ntó jí ná Zembî nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bí bág mɪŋkɛŋkɛ mí búúđ, á bul cɛɛl bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó jí ná: bí gwág búúđ cɛy lámúđ, bə nə jɔ lâm, muud kú bwɛɛ ŋkəny nyúul, də bə nji lám ná shɛɛ, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bə nə jisów mpédúgá nyîn. Nkí ngwól *mínyəŋə woó má byaagulə nə wo, wo juu nyə námə nda Cwámba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bə wə cɛɛlí; gwə wə í é sá ná bí mpúg bə leedyá.

¹⁵ Krîst nyə a jôw bí zə sɛɛŋg búmbə ngwûd shú nə bí cúgəgí mpwogé mpédúgá nyîn. Ságá nə mpwogé wɔɔŋg lwándúg bí mílámúđ. Dugá lɔ mánnywa.

¹⁶ Ságá ná Kéel má Krîst í lwándúg bí mílámúđ ná cwóó; dugá yéya mɪnjígúlá, bí də sá ná nyíga kéwəli nyíga, nyíga kéwəli nyíga nə fəg nyîn nyêsh; bí dúgə sey ósóm nə mɪŋgwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bí ngə lɔ Zembî. ¹⁷ Nə iciyá bí mé cí yí, nə isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jínə má Cwámba dí, bí dúgə lɔ Zembî Sóŋgú kwonj yéd.

2:21 Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; ŋkənwə: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4 **3:9** Ifz 4.22, 25 **3:10** Mat 1.26-27; Ifz 4.24 **3:11** 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 **3:12** Ifz 4.2-4 **3:13** Ifz 4.32 **3:14** Ifz 5.2 **3:15** 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 **3:16** Ifz 5.19-20; Heb 13.15

Cug á mpádúgá okrísten
(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá ná ogwúm bín bwá jwúg nə bî. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwám̄ba yé. ¹⁹ Budûm ɔ, cɛɛlɛgá budá bín, nda du ŋwa bwo nə ŋkúđ.

²⁰ Yé bwân, ságá obyəl bín məgwág məzhií mēsh, ntó ji jə sâ mīsh má Cwám̄ba. ²¹ Yé ósóŋgá, kúgá du sá ná bwân bín bwá dúg gwág ízhunɛ, mənɣúul má á bá tag bwo.

²² Yé osól ɔ māsáal, ságá omása bín bā wa shí mishwun məgwág; kú bə nji ja bwá ŋgá dúg bí yí, í á bá bə nda bí ŋgə sɔ ná bi nyínúg mīsh má búúđud. Ságá bwo məgwág nə lám ŋgwúđ, váál í yé Zembî gúmə yí. ²³ Sâ jēsh bí mé sá yí, bí sá sóólúgú í ŋgá wú lám dí cwú yí, nda sá mé cí ná bi ŋgə sá shú má Cwám̄ba, kú bə shú búúđ. ²⁴ Dugá sá ntó bi ŋgə mpu ná Cwám̄ba mə bá yə bí kəw lú ísâ nyə á má kwəmusa tən myəna shú búúđ bé yí. ²⁵ Nəcə muud yēsh mə sá ólíŋgá yé mə bá ŋwa myəna myá olíŋgá bé, na ji kú nə susaalê.

4

¹ Yé ómása, balanugá nə osól ɔ māsáal bún váál dúsə tətəlí kú nə inkwíllí yí, mpugá nə bi bí námə nə Mása jon dí.

Pwôl mə cwíny okrísten
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembî ja jēsh, wágá líu cínəŋgá bi dúgá yə nyə akíba. ³ Ŋgəgá námə jəgula nə Zembî shú dúsú ná a júwug mpumbé shú kéel sə ŋgə bwíiŋg yé ná mə bwíiŋgug *ndím̄ba má *Kríst, sâ í mé sá ná mə kəg mímbwug dí yí. ⁴ Ŋgəgá nə jəgula námə nə Zembî shú ná mə bwíiŋgug kéel dəŋgá ná sán sán nda í jí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwá cúgə *Dɔ dí wá, bi ɔ du bə nə fəg ja í wós ná bínəŋ bəg yí. Mpugá balan nə məfwála məŋg mēsh. ⁶ Iciyá

bín í dúg bə ja jēsh nji iciyá í mpaam, ŋkí nywa nda bwá amə wá ca, shú ná bi dúg mpu bəsa nə muud yēsh váál í jála yí.

⁷ Mwááŋg Tishik mə búl cɛɛl yé, sóol māsáal mə Cwám̄ba, sóol māsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isâ byēsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwá waamə sá ŋgə sēy nə Cwám̄ba yé. ⁸ Mə ŋgə bul nti nyə ná a zəg lwó bí cé sá tál yí, zə səl bí milâm shí. ⁹ Mə mə nti bá *mínyəŋə waamə abúgúlág mə búl cɛɛl yé, Onezím, mbyágá á nūŋ bídí. Bwá é zə jaaw bí sá jēsh í ŋgə cɔ káadé yí.

Məbáđá

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ŋgə bəda bî, tə Márkus mínyəŋə mə Barnábas; nyə wə mə á nti bí məkál ná: «A ká zə nūŋ, bi ɔ ləg nyə váál í jála yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jínə ná Yustos yé ŋgə námə bəda bî. Mpádúgá *Oyúden bwá á má *búgula Yésus wá, nji ólól óni wə sənəŋ ŋgə séy Faan mə Zembî wá; bwá á má bul wá mə ŋkul lámúđ. ¹² Ipafras, mbyágá á nūŋ bídí ŋgə námə bəda bî. Sóol māsáal mə Yésus-Kríst wəŋgá nyə anɛə nə yəw gwánalə shú dún məjəgula mēđ. A ŋgə jəgula ná bi tówug búgəd ná shím, bi bəg okrísten bwá á má lal wá, bi dúgə bə cən ja jēsh nə sâ Zembî ŋgə jí ná bi sáág yí. ¹³ Mə ŋgə bwíiŋg lán yé ná a ŋgə bul ŋwa njugú shú dún nə shú bəŋg wā Ləwdisē, nə bəŋg wā Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda mə búl cɛɛl yé ŋgə bəda bî, tə Démas.

¹⁵ Bi ɔ bədá sə bwááŋg wā Ləwdisē, bí bəda námə Nəməfā, nə Dɔ í du sɛɛŋgya nyədí njów yí. ¹⁶ Ja bí mé bá shín lə kálaad éga yí, bi ɔ bá kənd Dɔ á Ləwdisē nyə, bwá ɔ bá lə, bí ka námə bá lə nyəŋg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship ná a kwéembug séy Cwám̄ba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jála yí. ¹⁸ Mə Pwôl mə cilə bí məbáđá

3:18 Ifz 5.21-6.9 3:24 Ifz 6.8 3:25 Zhk 2.1 4:1 Ləv 25.43 4:2 Rom 15.30; Ifz 6.18-19
4:2 Flp 4.6; 1Te 5.17 4:3 Rom 15.30 4:4 1.26 4:5 Ifz 5.16 4:6 Ifz 4.29; 1Pr 3.15 4:7
Tishik: Ifz 6.21-22 4:9 Onezím: Flm 10-12 4:10 Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; Márkus: Mís 12.12
4:12 Ipafras: 1.7; Flm 23 4:14 Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10 4:15 Ləwdisē: Mbú
3.14 4:17 Arship: Flm 2 4:18 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

méga nə mbwə wâm: Bi ɔ tédúgá né mə
ji mímbwugəd.
Zεmbî ké sá bí mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábécé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəong wə nyə á fwə Də á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á læl zə fəmə nyə, obúgula bwə mú sá ná bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndécé, ja Pwôl bənəng gwoong jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê ná a kég dág nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyíngə, kə bwəmə nə gwoong Kərênt. A mú jaaw Pwôl ná obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl ísâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sə bí nə nkul ci ná kálaad wəongú jə nə mənkwə ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcə məkál á mə bii má mə lwó ná obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jálá nə bə yuug yí.
- (2) A nyíngə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntəg cəel ná bənónjə bwə nyíngəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlá bwo ná bwə wáág nkul nə ngələ kwambələ kuú njəond wáj (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yə nə zíyé mə Yésus-Kríst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé mácwún nə məbədə (5.12-28).

Məbədə

¹ Mə Pwôl wə mə cíl bí kálaad éga, sənónjə Silvə nə Timotê. Sə mə cilə

bí *Də á Tesaloníka, Də dúsə Də mə Zembî Sónjə bá Cwámba Yésus-Kríst yí. Zembî kə sá bí mpaam, kə sá námə ná bí cúgəg ná shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sə ngə yə Zembî akíba ja jəsh shú dún bí bəsh, sə anjə nə bwəle yəw ngələ wə bí mójəgula mäsúd. ³ Sə ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónjə íshéd nəcə: búgə jín í cúgə ná á shílóg; cəelí jín nda bə á shwánág; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúsə álal-nkul. ⁴ Yé bwááng Zembî mə cəel wə, sə ngə téduga bí ntó, sə ngə mpu ná Zembî nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sə á ngə bwiing bí yé nyə a shígə bə nji iciyá í mpu; Nkənkə Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəongú nə nkul mə Zembî, sə ngə *búgula nə milám mísú myəsh. Kuú njəond sə á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mún, bí a shí dág wə.

⁶ Bí a dúg, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí lóg Jəjə Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə Nkənkə Shíshim má, í njúl ná bí á bə *incwaw í ntəg dí ná liid. ⁷ Sə jəong í mə sá ná obúgula bəsh wə Masedwán nə bəong wə Akayí bwə mú də njəw yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás nún bídí nda kwólónj; lân í mə kyey kúl jəsh ná bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə ci ná kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayí. Í cúgə ná nyíngə bə sá sə bwiingəg. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə lóg sə fwámé lóg ná; ná bí a mə yíl mílám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú ná bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwó. ¹⁰ Bwə ngə námə jaaw ná bí ngə bwánd Mwán yə ná a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a mə sá ná shé fáámugí nə mpimbə mə Zembî.

1:1 Silvé: 2Kr 1.19; 2Te 1.1; 1Pr 5.12 Timotê: 1Kr 4.17 Tesaloníka: Mis 17.1 1:2 2.13; Flp 1.3; Kol 1.3; 2Te 1.3; 2.13 1:3 5.1-2 1:4 2Te 2.13, 16 1:5 1Kr 4.20 1:6 Mis 17.5-9; 2Kr 6.10; 2Te 3.7, 9 1:8 Rom 1.8 1:9 Yuá 17.3; Mis 14.15 1:10 5.1-2, 9; Rom 5.9

2

Iséy Pwôl nya á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaanḡ, ngaá ná biméfwó bi mæ mpú ná njænd wúsú sá á zæ bídí yí í áshígé bæ ná sá á fánda zæ ngæ kyey ntó?

² Bi mæ mpú ná sá á zæ wóós bídí sá má fwo bul jug, sá á bwæma næ cúgá Filipî. Nji, Zembî wúsú nyæ á yæ sá inkáḡ í á jæla yí. Inkáḡ byæḡḡ wá í á sá ná, mizhízhíḡ mí á tæem ngæ lúmbali næ sá mæzhíí mæsh íí, sá báá sá á ngæ námá bwiing bí Jḡjḡ Kéel má Zembî. ³ Bi má jælá næ mpu cínḡḡ ná sá a shígé ngæ bwiing bí Kéel dæḡḡḡ næ mitádúgá mí íwushí, sá áshígé ngæ sêy næ milám mímbá, kú sá ísêy í mákæḡ. ⁴ Í yidá bæ ná, Zembî nyæ á fwo faas sê ná ndéé a mú magulæ sâ, a mú yæ sá Jḡjḡ Kéel ná sá kág ngæ bwiing. Ntó, lésú sá á ngæ lás yí, sá a shígé ngæ lás wæ mbií á ná buud bwá fáágḡḡ sâ; sá á ngæ yida lás mbií á ná Zembî gwágúg sê nywa, nyæ muud mæ dæ dúg mitádúgá myâ milám yé.

⁵ Haaw. Bi mæ mpú ná sá a shígé bwæle jwáḡḡḡ múúd næ iciyá í mpu, sá nda sá mísóólúgú mí ncwanḡá, Zembî ji wúshined. ⁶ Sá áshígé ngæ sḡ gúmá tæ bídí, tæ bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bæ næ zhíí ná sá zág lwó bí mpêl. Ngaá næ *buud ɔ lwámá ɔ *Kríst bí næ ḡkul lwó búud mpêl? Nji, sá á yida ḡwa bí næ lâm mácéy nda nyæḡḡḡ má ḡkáḡḡḡlæ bwân yé. ⁸ Mætag mæḡḡḡ má á sá ná, sá á tæem yæ bí Jḡjḡ Kéel, sá á ngæ jii jiiḡ ná sá má yá námá bí icug bisú yâ sámféfwó, næcé bi á shîn zæ bæ sá wæalám.

⁹ Bwaanḡ, ngaá bí ngæ téduga wádúgálæ sá á ngæ wáduga sêy yí. Sá á ngæ cúndæ bí Jḡjḡ Kéel sámféfwó sá dúgá sêy bulú næ mwásá shú ná tæ muud ḡgwûd næ ḡgwûd nda ḡkêny mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námá wúshined ná kuú njænd sá á ngæ kyey næ bí obúgula yí í á bæ kuú njænd Zembî mæ céel yí, kuú njænd á otátæli,

nda næ sâ á jumúg. ¹¹ Bi mæ mpú námá ná sá á ngæ ḡwa muud yêsh a bídí nda sóḡḡḡ má dæ ḡwa bwân ná. ¹² Sá á dæ cwîny bî, dæ lal bî mænyúul, sá dæ báásulæ bí ná bi kyéyug kuú njænd Zembî mæ céel yí. Bi má jælá næ cugæ ntó næcé Zembî nyæ á jôw bí ná bi bág buud ó Faan dé, ḡwa dán kæw nyádí gúmád.

¹³ Sá ngæ námá yæ Zembî akíba næ gúl sâ; jí ná, ja bí á gwág Milésú mí Zembî sá á bwiing bí myá, bi á lág myo nda mísá ná. Bi a lág myo ná mísæ Milésú mí Zembî, kú bæ kéel yâ buud ɔ shí ga. Milésú mí Zembî myæḡḡḡ wá mí ḡḡá sêy bí obúgula dí ícugud.

¹⁴ Ná ndéé bwaanḡ, bi a má sá námá nda mædḡ má Zembî mäsé Yudéa má ḡḡá bḡ Yésus-Kríst má. Buud ó læm bún bwá á má námá wáámb bî næ ífæmuga námá nda *Oyúden bwá á wáámb mædḡ mæḡḡḡ næ ífæmuga ná.

¹⁵ Oyúden bæḡḡḡ bwá á gwú Cwámaba Yésus-Kríst, bwá gwú *buud ɔ mícúndá, bwá á jág námá bul wáámb sá næ ífæmuga. Zembî nyæ anḡê næ gwág bwo nywa, bwá ngæ lúmbali næ buud bêsh. ¹⁶ Bwá ngæ ntáḡulæ sê ná sá nda bwiing íkúl ishús Jḡjḡ Kéel, bwá acéélé ná ikúl byæḡḡḡ í dúgúg cug. Sálæ bwá ḡḡá sá ntó yí, bwá ngæ casulæ *sám wáḡ ná í bág ncindí. Bwá á má ka bwæma næ mpimbæ má Zembî.

Pwôl næ yéesh ná a ká dúg ókrísten wâ Tesaloníka

¹⁷ Bwaanḡ, sá bân jísú kóómb dí, tæem bæ ná sá á má béégya næ bí fúfwálá mísh mäsú nda ná dúg bí, milám mísú myáá mí leedyá næ bî. Ntó, nda sá á bul bæ næ mæma yéesh ná sá nyíḡḡḡg dúg bî ná, sá á ngæ yáág ná sá má zé nûḡ bídí. ¹⁸ Búbálé sá á má yáág ḡkí ja ḡgwûd ḡkí ija íbá ná sá má zé dúg bî, ná ndéé mæ Pwôl; ká, *Sátan nyæ a má ntáḡulæ ná sá nda zæ. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná bi wé ḡḡá sá ná sá ḡḡá næ

2:1 1.5, 9 2:2 Mis 16.19-24; 17.1-9 2:3 2Kr 4.2 2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2
 2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23 2:6 Yuá 5.41, 44 2:9 2Te 3.7-9; Mis 18.3 2:10 2.5 2:11 Mis
 20.31 2:12 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 2:13 1.2-3; Gal 1.11-12 2:14 Mis 17.5 2:15 Mis 2.23; 9.23,
 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 2:16 Mat 23.31-33 2:17 3.10 2:19
 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4

bwánd Cwám̄ba Yésus nə búgá? Ngaá məshusug məsú mə ngə zhu bídí? Bì wə jí *tùm gúmá sə mə bá ngə bəgəwa nə ndí Yésus dí míshúd ja á bá nyingə zə yí. ²⁰ Mpugá nə bì wə bí sə sà gúmá, bì wə bí sə sà məshusug.

3

Pwòl nyə á kənd Timoté Tesalonika

¹ Zhúgúlá zhúgúlá, nda sə áshígé ná nyingə jísow ngələ ji nda gwáduga bì ná, sə á dúg nə í nywa nə sə lúgúg fwó Atên. ² Sə mú nti *mínyəŋə wúsú Timoté muud bá Zembî bwə ngə námə sēy séy bwiingúlə Jəjə Kéel yé. Sə mú nti nyə nə a zəg sə ná bì bəg nə inkan búgə jínád, zə cwīny bì. ³ Haaw. Í á jii nə bì bəg nə inkan búgə jínád shú nə məntágula mə nda tí múúd məkuú shí. Biméfwó bì mə mpú nə məntágula mən̄i məsə dúsú kəw Zembî nyə á yə sə yí. ⁴ Ngaá nə ja sə á bə nūŋ bídí yí sə á shí bwey ngə jaaw bí ná sə é bwəma nə məntágula? Ntó námə wə í mə bə éga, bì mə mpú ntó. ⁵ Nə ndeé, nda mée mə áshígé ná nyingə jísow ngələ ji nda gwáduga bì ná, mə á nti Timoté nə a zəg wámbulə nda bí ngə cugə cug búgə jín ná. Mə á ngə bæemb nə Mása məbwəbúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndeé njugú sə á ŋwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Nə ndeé, Timoté mə wós wa wúlə nūŋ bídí. A mə zə nə sə jəjə mákəl nə bí ngə ná kə shwóg nə búgə jín nə ccelí jín. A jaaw námə sə ná bí ngə ná téduga sə tédugələ ányunywaá, bì njúl nə məma yéesh nə bì mə dúg sə, nda sə bí námə nə yéesh nə sə mə dúg bí ná. ⁷ Gwə wə jí ná, bwaanŋ, məfúfə nə məbwəbúlán mə tɛem ngə ntágulə sə, mənyúúl mə mə bul nyingə lal sə nə gwádugələ búgə jín. ⁸ Sə mə nyingə cugə ja gaád nəcé sə mə gwág nə bì mə nada nə Cwám̄ba. ⁹ Sə bí bul bə nə məshusug nə bí mísh mə Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sə bí nə ŋkul yə nyə

akíba yí. ¹⁰ Sə ngə jəgula nə Zembî ntə mínji. Bulú nə mwásə sə ngə jəgula nə shé nyíngəg dúgya, sə zəg lwándulə sà í ngə ná fufə bí búgə dí yí.

¹¹ Sónŋú íshé Zembî nyəməfwó bá Cwám̄ba íshé Yésus bwə sáag nə zhií zələ nūŋ bídí í bəg sə nə wan wan. ¹² Bí ngə ciila mpédúgá nyín, bì ngə námə ccelí bóól búúd bēsh. Cwám̄ba sáag nə ccelí jəŋŋ í ngəg nə yáag yáagúg námə nda ccelí sə ngə ccel bí yí. ¹³ A sáag nə milám mí bəg nda ŋkúnkulə bì, bì bəg bə nə kuú njəond Zembî mə ccel yí, kú nə sà á jumág mísh mə Sónŋú íshé Zembî dí ja Cwám̄ba íshé Yésus bəndə buud bə bēsh bwə bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Nə ndeé bwaanŋ, sə á shí lwó bí kuú njəond Zembî mə ccel yí, bì mú námə ngə kyey wə. Nə ndeé, kəgá nə kuú njəond wəŋŋ shwóg ngə yáag yáagúg; sə ngə bándulə bí ntó jínə mə Cwám̄ba Yésus dí. ² Bì mə mpú məcwūŋ sə á cwīny bí nə ŋkul mə Cwám̄ba Yésus má. ³ Nkúmba sà Zembî ngə jii yí jí ná bì cugəg mbií á ccel yí. Kwanzugá jaŋga. ⁴ Muud yēsh cugəg nə nyúúl nyé* mbií Zembî mə ccel yí, ŋwa nyə nə məjilə; ⁵ kú bə bów-bōw íyéesh nda buud bwə ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyəŋə na sà níid, nda ntə mínji. Nəcé Cwám̄ba mə də kunda búúd ísà íníid; sə á shí bwey də jaaw bí ntó, sə ngə námə nyingə báásulə jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá nə njúwúlú Zembî nyə a jōw shé yí í áshígé bə nə shé ngəg nə kə shwóg ngə sà ísà í ádadaná; í á yida bə nə shé cugəg mbií á ccel yí. ⁸ Nə ndeé, muud mə bán məcwūŋ mēga yé nyə abáné múud, á ban Zembî muud ngə yə bí Nkəŋkə Shíshim yé.

⁹ Shú sà í dúgyá nə ccelí á mpédúgá omínyəŋə yí, í ajíyé nə mə cílag bí, nəcé mə mpú nə Zembî nyəməfwó

3:1 Mis 17.15 **3:2** Timoté: 1.1 **3:3** Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 **3:4** Mis 14.22 **3:5** Flp 2.16

3:6 Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 **3:7** 2Te 1.4 **3:10** 2.17 **3:12** Gal 6.10 **3:13**

5.1-2; Flp 1.10 **4:1** 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 **4:3** 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10 * **4:4** Bóól bwə ci na ná: «Muud yēsh cugəg nə yé múdá». **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16 **4:8** 1Kr 6.19-20 **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 **4:10** 2Te 3.4

nyə á má jíguli bí nda bí má jéla nə ciila mpédúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ηgə ntâg námá bwey lwóya cɛlí jəŋgá nə omínyəŋə ó íshé bēsh wā Masedwān yēsh. Bwaanɔ, sá má bándúlá bí ná bí kág nə cɛlí jəŋg shwóg ηgə yáág yáágúg, ¹¹ bulagá sɔ cug mətəla, muud bul sɔ ná a dúgúg nji sâ í dúgyá nə nyə yí, sɔ ná a séyúg nə məbwá mé nda sá á cwīny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bí cúgəg cug í é bə nə məjilə mísh má buud bwá cúgə *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwá ηgəg nə ηkény mbag wán.

Zembî mə bá gwûmushi ómínyəŋə ó íshé

¹³ Bwaanɔ, sá acéélé ná bí dúg jág sâ í dúgyá nə okristen bwá á má kə ígwəd wá yí. Í jii ná bí dúg mpu, shú ná bí kú də bə ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwá aŋgə nə bwánd nə búgá wá. ¹⁴ Shé ηgə *magulə ná Yésus nyə á yə a mú nyinɔ gwûm, shé maguləgá námá ná, bəŋg bwá á yə bwá ηgə *búgula Yésus wá, Zembî mə bá gwûmushi bwo a mú kə nə bənonɔ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ηgə jaaw bí Cwámba nyə a ci wá ga: ja Cwámba mə bá nyinɔ zə yí, shé buud mə bá bə shé ηgə ná dúgya wá, shé ábúlé kə shwóg, lúgə bəŋg bwá má yə wá mpásə. ¹⁶ Nəcé í bá bə ná, buud bwá bá gwág kəl ηgə cúndə, wúl kúkú má *wəéŋgəles ηgə wéeshuli kəl, laag má Zembî ηgə lás, Cwámba nyəmfwó mú shulə wú jon dí, buud bwá á yə bwá njúl búúd ɔ *Křist wá bwá mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwá ká shîn gwûm ntáni, shé buud mə bá bə shé ηgə ná dúgya wá, shé mú seɛŋgya nə bwo ná ndeé sənónɔ mú ηkân kə mĩnkúdúd kə bwəma nə Cwámba nŋ mĩngúlúd; sənónɔ sá mú ji kandugə á kandugə. ¹⁸ Dugá wíya ηkul mílámúd nə iciyá ini.

5

Muud nyə ampúyé jwów Cwámba mə bá zə yí

¹ Bwaanɔ, í ányinɔyé jii ná mə cílɔg bí shú sâ í dúgyá nə məfwála nə ija ísâ í bá sŋ yí. ² Nəcé biméfwó bí mə mpú ná sán sán ná jwów mə Cwámba í bá zə wóós nda júwâl í də zə mpwóbulú ná. ³ Buud bwá bá ηgə ci ná: «Húú! A mŋ mətəla e! Kú nə tɔ sâ í kánd múúd lám gwów!» Í bá bə, buud bwá ηgə lás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegya, námá nda məcəy má miná má də wóós múdá á bum məshüga ná. Bwá ábúle faam. ⁴ Ká, bwaanɔ, bí báá cugé yídúgúd*. Jwów dəŋgú í ábúlé wóós bí nda júwâl. ⁵ Bí báá búsa bwán ó mŋkenya bí bēsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajélayé nə kə ígwəd nda bóól búúd bwá ηgə kə ígwəd ná; shé má jéla nə ji ηkasə, shé də cunal iyéesh íshé.

⁷ Nəcé ná, buud bwá də kə ígwəd wá bwá də kə ígwəd íbulú, ɔŋgule də fudə nə məlwəg íbulú. ⁸ Shé bŋ buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal iyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé ηwág búgə nə cɛlí búdal íbəd dí tŋ nda búduga í inkwánz ózimbí bwá də bwáád bəd dí yí, shé ka ηgə bwánd nə búgə ná Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə intúgúli, bwándúle wəŋgú í bə shé nda tŋ inkwánz zimbí má də búdal lúúd yí. ⁹ Nəcé ná, Zembî nyə a shígé féesh shé ná shé zág yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Křist dí. ¹⁰ Ngaá ná Yésus wəŋg wá nyə á yə shwiy dúsú? Haaw! Nyə á yə shú ná sənónɔ sá cúgəg, tɔ shé má jí ηkasə, tɔ shé má nyinɔ kə ígwəd. ¹¹ Ná ndeé, dugá sá ná, bóól wá bóól ηkúl mílámúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ηgə bwey sá ná.

4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52 **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 **4:15** 1Kr 7.10, 25 **4:16** 1Kr 15.23 **4:17** Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwá afwóyé magulə Yésus wá bwá ηgə ηkúnkulə nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug: básə yídúgúd. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17

Məcwûŋ mâ məzhúgáľá

¹² Bwaanŋ, sé ŋə námmá ci nə bí ná, bəəŋŋ bwé tál bí shwóg bwé ŋə wáduga ŋə cwîny bí cug krísten dí wá, dugá ŋwa bwo nə məjilə. ¹³ Dugá yə bwo gúmá, bí cəel bwo nə fwámé cəelí nəcé séy bwé ŋə sêy yí. Cugəgá nə shee mpádúgá nyín.

¹⁴ Bwaanŋ, sé ŋə yáág nə bí ná bí dúg lás nə bəəŋŋ bwé acéélé séy wá; bí sá nə bəəŋŋ bússə nə inkwə wá bwé wíinzhug mənyúul, nə bəəŋŋ bússə nə iləm wá məkuú má tówúg shí; bəgá nə jísów, də jísów búúd bəsh. ¹⁵ Bí ó bəy. Muud nda bweel məbów ŋgwól má sá nyə má; yidagá də síya mánywa mpádúgá nyín, də námmá sá búúd bəsh. ¹⁶ Dugá bə nə məshusug ja jəsh, ¹⁷ də jəgula nə Zembí kú káád, ¹⁸ də yə Zembí akíba nə məfwála məsh mâ cug jín. Bí buud bí bússə búúd ɔ *Kríst Yésus wá, isá Zembí mə jíí nə bí dúg sá wé íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə nə Shíshim má Zembí bəg kú séy séy jé.

²⁰ Kúgá bəeg mpyəny íciyá í *búúd ɔ mícúndá ó Zembí.

²¹ Dugá faas isá byəsh, bí də bii nji byəəŋŋ í nywá yí.

²² Bí ɔ káálúgá nə mbií məbów wəsh wúsə nə ŋkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbádá

²³ Zembí á mpwogé nyəməfwó ké fúb bí ikómb byəsh; ké baagulə bí ikómb byəsh, nə *shíshim, nə *jím, nə nyúul, byəsh í bəg bə kú nə sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá nyiŋə zə yí. ²⁴ Muud ŋə jów bí yé ji abúgálag; nyə wé má bá sá sóólúgá wəəŋŋ.

²⁵ Bwaanŋ, dugá jəgula nə Zembí shú dúsá.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáánŋ bəsh məkúlula má buud ó Zembí. ²⁷ Má jəgula nə bí jínə má Cwámba dí nə bí ləg bwáánŋ bəsh kálad éga. ²⁸ Cwámba íshé Yésus-Kríst ké sá bí mpaam.

5:14 2Te 3.6, 11, 15 **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10 **5:16** Flp 4.4 **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2 **5:18** Ifz 5.19-20 **5:19** Ifz 4.30 **5:21** 1Kr 14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1 **5:23** 5.1-2; 2Kr 13.11 **5:24** 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3 **5:25** 1.2-3; Rom 15.30 **5:26** Rom 16.16 **5:27** Kol 4.16

Kálaad áβεê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad áβεê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúla mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwé mú bə myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól obúgula bwé á magalə nə jwów mə Cwámba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwé á ban nə bwé ányíngáyé ná sêy nəcé shí i zə shîn (3.6-12).

Í á ka jii nə Pwôl cílag bwo nyíga kálaad nə a sùgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ónkwoond mpúsə nyəng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námə Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja áβεê (Mis 20.1-6). Kálaad jii nə icé ntúga:

- (1) Pwôl mə tééd yə Zembî akíba nəcé buud bwé ngə gwáduga búgá ókrísten wâ Tesaloníka búsə nə ndí yí; a mú jî Zembî nə bwé bág nə zény kálə shwóg tə bwé bwəmə nə cúwáí (1.1-12).
- (2) A mú ntág zə ηwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sîy ja í bá bə nə Yésus wál zə yí: Mbúwúlú múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii nə obúgula bwé jísówúg (2.13-3.5).
- (3) A mú ka kə shínal nə ibwádán nə iciyá yâ məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «ŋkí muud nyə acéélé sêy nə məbwé mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbáda

¹ Mə Pwôl wə mə cíl bí kálaad éga, sáná Silvé nə Timotê. Sə mə cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúś Də mə Zembî Sóónjú bá Cwámba Yésus-Kríst

yí. ² Zembî Sóónjú bá Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə nə bi cágəg nə shəe.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaanḡ, sá búsə nə sə dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sâ á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla nə sə dúg yə nyə akíba, nəcé búgá jín í ngə lal lalúg hí, cəlí bí ngə ciila mpédúgá nyín yí í ngə námə yáág yáágúg. ⁴ Sâ jəng í mə sá nə sáméfwó sə ngə bwiing móól mádə mə Zembî lân wán nə milúú nə sáḡ. Milúú mísə sə nə sáḡ nə bí nəcé bi búsə nə zény kálə shwóg, buud bwé ngə tɛem wáamb bí nə cúwáí bímbí bwé ngə wáamb yí, búgá jín í atágé, bí ngə jísəw məntágula.

⁵ Sâ jəng jísə yuug í ngə lwó nə Zembî mə də cígal mílású sémbye á tətəlí. Na mə lwó nə bi mə mpíyá nə Faan mə Zembî bí ngə jug nə ifumuga yâ cínəng yí. ⁶ Búbálé jisə nə Zembî jii tətəlí muud, a bá bweel *incwaw í ntəg búúd bwé ngə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá nə shé yówulag ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə inkácid í *wəéngəles byé yí. ⁸ Bwé bá zə bəmb-bəmb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwé ngə ban magalələ Jjə Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgáí. ⁹ Buud bəngá intúgáí byán í bá bə nə, bwé bá kə yúúd kandəgə kandəgə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ŋkúl nyé á milwanó yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə nə gúmə jé í nyínúg búúd bé dí yí, nə bəng bəsh bwé á *búgula nyə wá bwé bényug nyə. Bi mə bá bə gwoong jəngúg, nəcé bi á magalə sâ sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwé wá í sá nə sə ngəg nə jəgula ja jêsh shú dán yí. Sə ngə jəgula nə Zembî íshé sáág nə bi cágəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sə ngə námə jəgula nə a kwíndúg bí nə ŋkul nyé, bi sáág mənywa mēsh bí ngə gwág yéesh nə bi mə sá má; a sáág námə nə búgá jín í nda ná bə á shílág. ¹² Ntó, bi e sá nə jínə mə Yésus Cwámba íshé í ŋwág gúmə, bi mú námə

ɲwa gúmá nyédí. Mpaam má Zembî íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst wá í é sá sǒlúgú wǒɲg wêsh.

2

Isâ í bá s̄y shúshwóógú ná Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaang, shú zálə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst má bá nyiŋgə zə yí nə nda shé má bá sɛɲgya nyédí ná, sá ɲgə cí nə bí ná ² bí kú fánda lɛɛl cugula ntó, námá nda sá má cí ná jwôw dɔɲg í má bwey wóós. Tɔɔ ná ɲgwál múúd má jaaw bí ná *shíshim í ámə jaaw nyə gúl sâ, tɔɔ muud má jaaw bí jí, tɔɔ muud má jaaw bí ná sá wá sá ámə cilə, kúgá fánda bə nə ifwaas ntó. ³ Muud tɛɛm zə jwángulə bí ntɔdelé, kúgá bɛ nyə. Nəcə Cwám̄ba nyə abúle fánda zə ntáni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwá bá ɲgaan nə Zembî mbií áyiyáág, Mása miŋgáádə ɲgá sá ná buud bwá bág kú bish Zembî yé má bá fwo lwóya nyúul ná ɲgəŋ, mása wǒɲgú nyɛ má bwey bə ná a bá jɛɛ. ⁴ Mása wǒɲg mə bá zə bân lúu, lúmbali nə sâ jêsh bwá jôw ná zembî yí, bwá ɲgá yə gúmá yí. A bá sá ntó ná ndéé kə nyíi *Mpáánzə Zembî kə ji wu, nyəméfwó kə kudə bəd ná nyə wá Zembî.

⁵ Mə á dɛ bwey jaaw bí sâ ni mə ɲjúl ná n̄ɲ bídí; bí anyiŋgáyé ná tédaga ntó? ⁶ Ja gaád bí má mpu sâ í ɲgá bii Mása wǒɲg nə a nda lwóya nyúul yí. A bá námá ka lwóya nyúul ɲji ja fwála dɔɲg í bá wóós yí. ⁷ Tɛɛm bə ntó, sâ *ndimba í ɲgá sá ná buud bwá bág kú bish Zembî yí í ɲgə bwey s̄y. Í bá s̄y ná ɲgəŋ ja sâ í ɲgá laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndéé, Mása á kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. ɲji, Cwám̄ba mə bá yámb nyə ɲgúl nə mpu yé, a mú jímb, zálə Cwám̄ba Yésus mə bá zə a ɲgá ɲkənwə yí, í bá zə shínal nyə ná máŋ. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wǒɲg mə bá zə nə ɲkul mə *Sátan zə ɲgə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isâ í ntó búúd ɲkul

yí, nə *isâ í mímbúgú ɲgólə shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá ólíŋgí, zə shiig búúd bwá jálá nə jímb wá. Bwá bá jímb nəcé bwá á bə nda cɛɛl óbúbálé shú ná bwá dúgúg cug. ¹¹ Sâ jɔɲg wá Zembî mə bá nti bwo nyúl ɲkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú ná bwá *mágułəg ijóó. ¹² Nə ndéé, buud bēsh bwá ɲgá bə kú magulə sâ jí búbálé wá, bwá ɲgá yida gwág nywa olíŋgí wá bwá bá bwəma nə intúgúlí.

Obúgula bwá yímúg mǎnyúul

¹³ ɲji, yé bwaáng Cwám̄ba mə céél wá, sá bāŋ sá má jálá nə dɛ yə Zembî akíba ja jêsh nəcé sâ nyə á má sá bí yí; nəcé Zembî nyə a má féesh bí ná bí wá téédúg* dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá ná bí bág miŋkəŋkə mi búúd, bí mú magulə sâ jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndələ sá á zə ɲgə cúndə jɔjɔ Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jôw bí shú ná bí dúgúg cug, bí bág nə milwané mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst. ¹⁵ Nə ndéé bwaang, yímúgá mǎnyúul; sá á jíguli bí minjígúlá, míl sá lás nə mimpu bí ɲgá gwág, mílúgá sá cilə bí cilóg, nadagá nə minjígúlá myɔɲg.

¹⁶ Sǒɲgú íshé Zembî nyə á cɛɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ɲkul mǎnyúúlúd, sá ná shé ɲgág nə bwánd nə búgá. Nə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst nyəméfwó, nə Sǒɲgú íshé Zembî wǒɲgú ¹⁷ bwá wág bí ɲkul mǎnyúúlúd, bwá sá ná bí yímúg mǎnyúul sá ányunywaá jêsh bí má sá yíid, tɔɔ lósú ányunywaá wêsh bí má lás yíid.

3

Cwám̄ba jisə abúgúlag

¹ Nə ndéé bwaang, jəgulaɡá nə Zembî shú dúsúđ. Jəgulaɡá nə lāŋ mə Cwám̄ba í léélug mpyáanz, buud bwá ɲwág námə wə nə gúmá nda n̄ɲ bídí. ² Jəgulaɡá námə ná a yílúg sá mǎnyámá má íbów-bôw i búúd í ányinyaanə đí; buud bēsh dí bwá ɲgá magulə *búgula. ³ ɲji Cwám̄ba nywáá ji abúgúlag, nyə

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2 2:2 2.15 2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18 2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6

2:8 Iza 11.4; Mbú 19.15 2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13 2:11 2Tm 4.4 2:12 1.6-8 2:13 1.3

* 2:13 Bóól bwá cí ná nyə á féesh bí ná mótéédúléđ. 2:14 1Te 5.9 2:15 3.6; 1Kr 11.2 2:16 1Te 1.4 3:1 Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 3:3 1Kr 10.13; 1Yn 5.18

wé mǎ bá sá ná bi yímúg mǎnyúul, a sá ná Mbúwúlú múúd nda sá bí mǎbǎw. ⁴ Sǎ bí ná búgǎ tâŋ buud ɔ Cwám̄ba ná bí ŋgǎ sá nda sǎ ŋgǎ ci ná bi sǎág ná, bi é ŋgǎ námǎ ná sá nji ntó. ⁵ Cwám̄ba sǎág ná milám mín mí céélug Zembí, mí bǎg ná zény kǎlǎ shwóg nda *Kříst.

Obúgula bwǎ séyúg ná mǎbwǎ mǎŋ

⁶ Bwaanŋ, sǎ ŋgǎ cwīny bí jínǎ mǎ Cwám̄ba íshé Yésus-Kříst dí náǎǎ: bi a lǎg njígúlá ná sǎ; *mínyonŋú wún yêsh mǎ bǎ nda bɛ njígúlá wǎonŋú, a yida ŋgǎ ji kú séy yé, sǎsúlǎgǎ nyǎ.

⁷ Biméfwó bi mǎ mpú nda bí mǎ jǎlá ná ŋgǎ yagula sǎ ná. Ja sǎ á bǎ nŋŋ bídí yí, sǎ áshígé ŋgǎ cugǎ cug ílǎm. ⁸ Sǎ áshígé dǎ bídí ná buud bwǎ wǎlúg sǎ ashwǎ. Mbǎ. Sǎ á yida dǎ wáduga séy bulú ná mwásǎ shú ná mbag wúsú í bǎg kú badǎwo múud mǎbagud. ⁹ Ntó cugǎ ná sǎ áshígé bǎ ná zhíí mǎ sǎ ná buud bwǎ ŋkényúg mbag wúsú. Sǎ á bǎ ná zhíí nyǎonŋú, nji sǎ á yida ceel lwó bí yuug bí mǎ jǎlá ná yagula yí. ¹⁰ Nŋaá ná ja sǎ á bǎ nŋŋ yí sǎ á shí bwey dǎ jíguli bí ná ŋkí muud nyǎ acéélé séy ná mǎbwǎ mé a nda námǎ nyinŋǎ dǎ dǎ?

¹¹ Kǎ, sǎ ŋgǎ gwág ná bóól búúd wǎ gwoonŋ jín bwǎ mú ŋgǎ cugǎ cug ílǎm; bwǎ lúgǎ séy ná mǎbwǎ mǎŋ, búǎ nji ŋgǎlǎ kǎnd milám ízhǎá isád. ¹² Mbií búúd wǎonŋú, sǎ ŋgǎ yím̄buli bwo, ŋgǎ bándulǎ bwo jínǎ mǎ Cwám̄ba Yésus-Kříst dí ná bwǎ ŋgǎg ná séy ná shee, bwǎ bǎg dǎ ídǎw bwǎ á séy ná mǎbwǎ mǎŋ yí. ¹³ Bwaanŋ, bi bǎŋ bí nda kǎád sǎlǎ mǎnywa.

¹⁴ Muud mǎ bǎ kú sǎ mǎgwág ná sǎ sǎ ŋgǎ ci wa kǎlaad éga dí yé, bi ó ŋwa nyǎ jínǎ, bi mú béégyǎ ná nyǎ shú ná í sǎág nyǎ shwǎn. ¹⁵ Bi nda yida ŋwa nyǎ nda zhízhíŋ, mbǎ. Yidagǎ lámusa ná nyǎ nda múúd mǎ lámusa ná *mínyonŋú ná.

Ibwádán ná mǎbǎdá

3:4 1Kr 4.16; Gal 5.10 **3:6** 3.12; 1Te 5.14 **3:8** 1Te 2.9 **3:9** Mis 18.3; 1Te 1.6; bǎ ná zhíí mǎ sǎ ná buud bwǎ ŋkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4 **3:10** 1Te 4.11 **3:11** 1Tm 5.13 **3:12** Ifz 4.28 **3:13** Gal 6.9 **3:14** 1Kr 5.9, 11 **3:15** Mat 18.15-17; 1Te 5.14 **3:16** 2Kr 13.11 **3:17** 1Kr 16.21 **3:18** Gal 6.18

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyǎmǎfwó kǎ sǎ ná bi cǎgǎg mpwogé ija byêsh mǎzhíí mǎsh dí. Cwám̄ba jíg ná bi bǎsh. ¹⁷ Mǎ Pwól wǎ mǎ cílǎ mǎbǎdá mǎga; ntúga wǎ mǎ dǎ sǎn ókǎlaad bǎm yé. Mbwǎ wǎm wǎ í ámǎ cilǎ. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kříst kǎ sǎ bí bǎsh mǎpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú má Timotê yí

Timotê nyəŋgú nyə á bə shilə Yúden, sósŋgú mwā Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njənd yé ábēē wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwə ngə jəw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoŋg mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəŋg nyə á cilə Titus yé búsə wəŋ mbwoomb bwə jəw ná «okálaad ə məwíl sənz». Bwə jəw bwo ntó nəcə búsə nə məcwŋh shú óbaagələ ó incwəmbə nə ból ótówe ə shwóg wā Də.

Timotê ashúshwóógú jisə nə məŋkəw məbá:

(1) Minjígú lá mí dúgyá nə Də dēsh nə otówe ə shwóg myá (milúú 1-3).

(2) Məmpəndí Timotê mə jálá nə bə shú ná iséy byé í kyéyag mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Də nə otówe ə shwóg bwə ngəg nə bə məcəŋ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ngəg nə sá isâ nə jə lâm, bwə ngə ságusə Kríst muud mə yíl sé míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga. Mə jii *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sé ngə bwánd nə búgə yé, bá Cəgye wúsú Zembí wə bwə á njwa cígú lá ná mə bəg muud lwámá. ² Má cilə wo Timotê fwámé mwān waamá

mə á byā cəg krísten dí yé. Zembí Sósŋgú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámúd, bwə ó sá námə ná wo cəgəg mpwogé.

Minjígú lá myā məshígá mí shínag

³ Ja mə á ngə kə Masedwān yí, mə a yáag nə wo ná wo jíg Ifēz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jígúli minjígú lá mishús nŋh wá, wo tálúg mpəndí ná bwə kú ná kwo jígúli minjígú lá myəŋg. Jígú nŋh, wo tálúg bwo mpəndí nyəŋg. ⁴ Gú lá jí námə ná, nə mikanda, nə lələ mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpəndí ná bwə kú də kənd mílām mbií ísá byəŋgú. Isâ byəŋg í ádé kwíínd múúd ná muud bəg tédúgá mə Zembí. Í yidá də shwambulə búúd ná bwə dág sēŋusa məkəl. ⁵ Ja mə lás ntáni yí, mə ngə jii ná obúgala bwə bəg nə fwámé cəlí. Muud jí nə lâm fúbán, lâm ná səŋ, búgə jé kú nə məkəŋ yé, nyə wə mə də cəl búúd fwámé cəl yé, váál cəl jəŋg wə mə jii ná bí bəg nə ndí yí.

⁶ Ból búúd bwə á mə yíl mílām jə minjígú lá míniid, bwə á mə kə cwagəwa bə dálə lás mbəe ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ngə jii ná buud bwə njwág bwo nda *Onkume ó məcəŋ mə Zembí, nji í njúl ná bwə aŋgə nə wámbulə sá bwə ngə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwə ngə lás nə inkəŋ yí.

⁸ Sə báá sé ngə mpu ná məcəŋ məsə jəjə sá ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jála yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sé dágá mpu ná məcəŋ mə áshígé tələw shú múúd jí tətəlí yé. Mbô. Má á yida tələw shú búúd bí kú bísh məcəŋ wá, nə buud ə málwə, nə buud bí kú bísh Zembí wá, nə ból osól ə *mísám, nə buud básé kú gwəŋ Zembí wá, nə bəŋg bwə njwá ísâ í Zembí zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwə gwú ósósŋgú wá, nə bəŋg

1:1 muud lwámá: 2.7 Cəgye: Tit 3.4 bwánd nə búgə: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwān waamá: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifēz: Mis 20.1 buud bwə ngə jígúli minjígú lá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * **1:4** Oyúden bwə á də baagələ məbyél məŋ micilyá, də lə micilyá myəŋg mísəŋ, sá jəŋg wə Pwôl ngə ban na yí. **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21

bwé gwú ónyɔɔŋgá wá, nà bɔ́ól ógwûl ɔ búúd bêsh. ¹⁰ Mæççé má á tálw námé shú búúd ɔ jaŋga, nà budúm bwé sá íland nà bɔ́ól búdíum wá, nà buud bwé kúshá kænd bɔ́ól míkwám dí wá, nà obwiingye ɔ íjɔ́, nà bɔɔŋg bwé kéén jíná má Zembî máshügád wá. Mæççé má á tálw shú sá jêsh í lúmbuli nà fwámé njígúlá yí. ¹¹ Fwámé njígúlá wɔɔŋg í ŋgə bɛ jɔ́jɔ́ lâŋ má Zembî á milwané búúd bwé dɔ ságusə ná nywáá má jəla yé. Jɔ́jɔ́ Lâŋ wɔɔŋg wá bwé á yə mə ná mə zəg ŋgə bwiing yí.

Pwôl ŋgə yə Yésus akíba

¹² Mə ŋgə yə Cwám̄ba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a má lúlushi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcə nyə wə nyə á kwey ná a jì nà ŋkul jee shwu nyúul nà mə, a mú sá ná mə bág nyə sɔ́l mäsáal. ¹³ Í njúl ná mə á dɔ bul jág lás nà nyə yág, mə á dɔ jugushi buud bé mə njúl ŋkí jág gwɔ́ lám; nji, nywáá nyə a má bwíg mə ná ŋkwonjú nəcə mə á ŋgə sá isá byɔɔŋg jág dí, mə kú nà búgə. ¹⁴ Cwám̄ba íshé nyə a má sá mə mpaam ntɔ́ mínji, nyə a má sá ná mə bág nà búgə, nà cɛlí í ŋgə zhu wá Kríst Yésus. ¹⁵ Ciyá ga jí abúgúlag, sá má jəlá nà magulə gwo sá bêsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósɔ́l ɔ *mísám; ósɔ́l ɔ mísám bɔɔŋgú dí, mə wá jí áshúshwóógú. ¹⁶ Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ŋkúŋkwónjúlə shú ná jɔ́ lám má Kríst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwé bá *búgula mwôw má ŋgə zə má, yuug ná bwé bá lég cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Buud bwé yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwele yə yé, Zembî jí kú nyín nà mísh yé, á jí Zembî nji nyə ŋgwúd nà ŋgwúd yé, a ŋkánəwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jɔ́jɔ́ gwáná

¹⁸ Timotê mwân waam, mə zə yə wo nyíga mpéndí bɛ nà iciyá *búúd ɔ micúndə bwé á ci shú dwó yág yí. Iciyá byɔɔŋg í ɔ yə wo ŋkul ná wo gwánág jɔ́jɔ́ gwáná. ¹⁹ Ngagú nà gwána wo mbíd búgə, wo njúl nà lám ná sáj. Bɔ́ól búúd bwé á má dɔ ban dúlə gwágúlə lám ná ndéé búgə jáj í á má nyasula nda byɔ́ól í dɔ búg ŋgwɔ́ ná. ²⁰ Imene bá Aləguzándrə búsə sámbá búúd jɔɔŋgú; mə a má cwám̄bulə *Sátan bwo shú ná bwé ŋwág njígúlá ná bwé nda ná bá bwele *lás nà Zembî bwaasúlə mpu.

2

Dɔ sá májəgula shú múúd yêsh

¹ Sâ má ŋgə tééd fwo yág nà ndí yí jí ná, obúgula bwé dúg kə nà miŋgwóómbúlú wá Zembî, dɔ jəgula nà nyə, dɔ gwáamb nyə isá, dɔ lɔ nyə. Bwé dúg sá ntó shú búúd bêsh í, ² shú ójwú-buud nà shú búúd bêsh bí nà miŋkwónj wá. Sâ jɔɔŋg í é sá ná shé cugəg nà shee, kú nà intágúlí, nəcə cugələ cug í yə Zembî gúmá yí, nà cugələ mbií cug í jəla yí. ³ Ntó jí jɔ́ sá, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó. ⁴ Á jii ná buud bêsh bwé dúgúg cug, bwé mpu óbúbálé.

⁵ Nəcə, Zembî jí nji ŋgwúd, lí-nji námə ŋgwúd mpádúgá Zembî bənəŋ buud, lí-nji jɔɔŋgú jísə muud, nyə wá Yésus-Kríst.

⁶ Nyə wá nyə á yána cug jé shú ná buud bêsh bwé bág ofulí*.

Nyə á sá sɔ́lúgú wɔɔŋg námə fwála í á jəla yí, zə lwó búúd ná Zembî ŋgə jii ná bêsh bwé dúgúg cug.

⁷ Shú dɔɔŋg wá Zembî nyə a təl mə mbwiingye lâŋ yí, nyə a sá ná mə bág *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə

1:10 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 **1:19** 1.5 **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3** Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13 **2:6** Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * **2:6** Bwé á dɔ jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bág fulí. Tən nyɔɔŋg wá Yésus nyə a jəna nà cug jé shú búúd bêsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11

jíggúlíg ikúl í cúgέ *Oyúden yí obábálé bwá jálá nə *búgula wá. Bábálé mə anğê nə bwiinğ ijǝǝ.

Cug búđûm nə budá dǝ dî

⁸ Mə ka jii nə budûm bwá dǝg sá mǝjǝgula kúl jêsh. Bwá dǝg jǝgula bwá ηğé bân mǝbwá wá Zembî, mǝbwá mə njúl kú nə mǝbyaagula. Bwá dǝg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə mǝzhuzhuŋwa.

⁹ Mə jii námá nə budá bwá dǝg bwáád mbií í jǝla yí, mimbwéédí mpu shweel nyúul, kú bə mí asǝ mísh; bwá nda də síya mífind mí ázəgá-dǝg, nda də bwáád ísâ í or, ηkí ntâg oŋkaaw ó álal-kus, nə ivuŋgá nə mikáándó mí álal-kus. ¹⁰ Bwá dǝg bwáád mimbwéédí mí jǝlá nə budá bwá ηğé cugə cug mǝg wág nə Zembî wá; mimbwéédí myǝǝŋg wá jǝjǝ mǝsólúgú. ¹¹ Mudá mə jǝlá nə də ηwa njíggúlá a njúl kúl-kúl, kú bwele bân lúu. ¹² Mə ayáyé múdá ηkul nə a jíggúlíg, ηkí ntâg nə a jwúg nə mudûm. A dǝg ji kúl-kúl. ¹³ Jí nə, Adam wá Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpúsə. ¹⁴ Adam ntâg dí nyə á magulə mǝshügá. Mudá wá nyə á magulə mǝshügá, a mú caam mǝcǝǝ. ¹⁵ Nji, mudá mə bá *dǝg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jii nə a bǝg nə zény búgá, nə zény ceełí, nə zény cugələ mbií Zembî mə ceeł yí, a mbíd lám ájjilê.

3

Sâ í dǝgyá nə otówe ǝ shwóg wâ Dǝ yí

¹ Sâ jí kú nə mǝshwán wá ga: ηkí muud mə gwág yéesh nə a sá séy dúlə fála *Dǝ mə Zembî, jǝjǝ mpwóómbú iséy wá múúd wǝǝŋg ηğé jii ni. ² Í ka jii nə tówe shwóg bǝg kú nə sâ á jumúg, a bǝg ηgwûm mə múdá ηgwûd; a bǝg muud mə də cunal iyéesh yé, a də shi-mal ísâ, a mpiya nə gú má, a bǝg muud mə də mpu ηwa ójój yé, a njúl nə a jí nə ηkul mpu jígguli. ³ Nyə ajǝlá yé nə bə ηgule mǝlwæg, kú bə múúd mánda;

a yidag bə kú də yâ, kú bə múúd ic-woomb. A bǝg kú ceeł *mwaanê. ⁴ A jǝlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝǝnd, bwán bə kú nə mǝbún, bwá ηğé cugə mbií cug í jǝla yí. ⁵ ηkí muud mə yidá bə kú mpu sá nə njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝǝnd í, ntədəlé nyə é mpu kweemb Dǝ mə Zembî yé? ⁶ Muud mə fála Dǝ yé nyə ajǝlá yé nə bə múúd ηğé ndəm *búgula yé, nəcə nyə á bá ηwa nyáméfwó nda gúl mǝma sâ, a mú bə kú ná mpu nda á fálág Dǝ nə, nə ndeé a mú bwəma nə intúgúlí Njwû mǝjamb nyə á bwəma nə ndí yí. ⁷ A jǝlá námá nə bə váál múúd dí nə buud bwá cúgέ Dǝ dí wá də lǝ nyə nə jǝ múúd; ntó, nyə abúle bwəma nə mpyóŋ nə ndeé a biil láám bə mə Njwû mǝjamb dî.

Sâ í dǝgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námá mbií ηgwûd wǝǝŋgá, *jaákwon mə jǝlá nə bə nə jǝ fúlú, a nda də lás sâ ηgwûd mimpu mimbá; nyə ajǝlá yé nə wá lúu mǝlwæg dî, a nda də sǝ *mwaanê nə mǝcií míshúd. ⁹ A jǝlá nə magulə *ndímba a búgá lám á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə ceeł bə jaákwon ntó yé, í jii nə buud bwá fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bə kú nə sâ á jumúg í, a mú ka séy séy jaákwon. ¹¹ Budá* bwá jǝla námá nə bə nə jǝ fúlú, nda də ci búúd iciyá í bəwáli bwo milám yí, bwá mpúg də cunal iyéesh byán, bwá bǝg ǝ abúgúlág mǝzhíí mēsh. ¹² Jaákwon mə jǝlá nə bə ηgwûm mə múdá ηgwûd, bwán bə kú bwele bân mílúú, a jǝlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝǝnd. ¹³ Bǝǝŋg bwá sá íséy byán váál í jǝlá wá, buud bwá é ηwa bwo nə mǝjilə. Búgá bwá ηğé *búgula Yésus-Kríst yí í é sá nə bwá dǝg lésha nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ηgə cilə wo kálad éga nə búgá nə mə wál bá zə nûŋ. ¹⁵ Nji, ηkí mə bə kú leel zə, kálad éga nyə e sá nə wo mpúg kuú njǝǝnd í jǝlá nə muud á njów mə Zembî yí. Njów mə Zembî

2:8 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5 **2:10** 5.10 **2:11** 1Kr 14.34 **2:13** Mat 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mat 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3 **3:11** Tit 2.3 **3:11** * Na jí nə ηkul bə búdá ó ojaákwon, jí námá nə ηkul bə ojaákwon ó ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22

wɔɔŋ wə Dɔ mə Zembî á kuwô í ngə shúgə ngə baagulə obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ngə yə sá yí wí məma ndím̄ba ánúní.

Kríst nyə á zə byêl muud,
Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a lwó ná a jì tútəlí,
*wəéŋgəles bwá á beny nyə,
cúndá yé í á má s̄y ílwoŋ í búúd byêsh
d̄í,
ncúlyá buud bwá á má búgula nyə wa
shí mishwun,
Zembî nyə a b̄an nyə gwôw, yə nyə
gúmá jé.

4

Gwánág ni ibów-bôw í mínjígúlá

¹ Nkɛŋkɛ Shíshim ngə ci ná sán sán ná mwów má áməzhúgúlá di, bóól búúd bwá bá yíl mílám ísá í dúgyá ná búgə yííd, bwá yidá kə sá mágwág ná míshíshim mí máshígá, kə ngə bɛ minjígúlá mí mínjumbálu. ² Bwá bá kə ngə cwagəwa bɛ mikaand mí ijó búúd ɔ kwába bwá bá d̄a shíg bwá ná ndí myá. Buud ɔ mákəŋ bɔɔŋ iwushí í á má nada bwo lámúđ nda məyíggyé múúd nyə a lánd nə ŋkwánz ágúgwô* má. ³ Bwá tál búúd mpéndí ná ci muud kú b̄a; bwá ciləshi búúd bíl íd̄w, í njúl ná Zembî nyə á té byo shú búúd ɔ abúgúlág bwá mpú obúbálé wá ná, bwá d̄ug d̄a byo nə akíba. ⁴ S̄a jêsh Zembî nyə a té yí jí ŋkí nywa; kú nə tɔɔ s̄a í jálá nə myeesh yí; í j̄i njí ná sá d̄ug yə Zembî akíba shú s̄a jêsh sá má ŋwá yí. ⁵ Nəcə ná, nə Milósú mí Zembî, nə məjəgula í d̄a sá ná ísá byêsh í bəg inkɛŋkɛ í ísá.

⁶ Jígúlig ómínyəŋú bwô ɔ abúgúlág ísá ini, ntó nyə e lwó ná wo jì jɔjɔ sóol məsáal mə *Kríst Yésus, bwá á wíl wo nə jɔjɔ íciyá í búgə nə fwámé njígúlá, wo ngə námə mpu bɛ njígúlá wɔɔŋ. ⁷ Dugú ban mbií mikanda ícwúcwúúl í búdá í d̄a kənd, mikanda mísé kú b̄ish

Zembî myá. Yidagú wá ŋkúl ná wo ngəg nə cugə cug í yə Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í d̄a lələshi nyúúl yí bí nə búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yə Zembî gúmá yí, jáá jí nə mfíí məzhí məsh, ŋkaagə njúl námə ná muud mə cúgə cug jɔɔŋ yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námə bá cugə mpwogé jɔɔŋ cug í ngə zə yííd. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jálá nə magulə gwo sá b̄esh. ¹⁰ Ciyá jɔɔŋ jí ná, sá ngə wáduga ngə gwána nəcé sá ngə bwánd nə búgə ná Zembî á kuwó mə bá l̄ə s̄a sá ngə sá yí. Zembî á kuwó wɔɔŋ wə jí cugye á buud b̄esh, bul bə ná ndéé obúgula. ¹¹ Ísá wó jálá nə jíguli búúd wə ini, wo ci nə bwo ná bwá bɛg minjígúlá myɔɔŋg.

¹² Muud nyə ajáláyé nə mpyény wo ná wo jì mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwá ŋwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú njɔɔnd, yuug ccelí, nə yuug cug á kú asíy-s̄y. ¹³ Té má afwóyé wós yí, wo ɔ wá lúú dúlə l̄ə micilyá mí Zembî ísɛŋgyád. Wo ɔ wá námə lúú dúlə sá ná obúgula bwá bəg nda teeg mányúul, wo wá lúú dúlə jíguli bwo d̄i. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ŋkul nə fag ja *búúd ɔ micúndé bwá á cúndə, ocúmbá buud bəđ wo məbwá lúú yí; wo nda bɛeg ŋwa yána má Zembî dɔɔŋgú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndúg lām ísá ínííd, wo wá lúú sáal dwô d̄i, buud b̄esh bwá d̄ugúg nda wó ngə buguban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə mínjígúlá wó ngə jíguli buud myá. Nadagú mínjígúlá myɔɔŋgúd. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námə búúd bwá ngə gwágulə wo wá.

5

Lásúlə nə buud bwá sá íwushí wá

¹ Nkí í wós ná wo lámúsá nə cúmbá muud í, wo kú ŋkáand nə nyə, wo ɔ lās nə nyə t̄an nda shwóŋgá. Wo ɔ d̄a námə lās nə mənchwámá t̄an nda

3:16 Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1**

1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Ból bwá ci ná: «Milám mí á má bimbula bwo». **4:3** b̄a: 1Kr 7.1 íd̄w: Mət 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** Mət 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4 **4:8** 6.6 **4:10** Tit 3.4 **4:12** 1.5; Tit 2.7 **4:13** 2Tm 3.15-16 **4:14** 1.18; 5.22; Mis 6.6; 2Tm 1.6; 2.2 **4:16** 1.10; 4.12; 2Tm 2.22; 3.10 **5:1** Ləv 19.32

omínyɔŋû bwô, ² lás nà ocúmbá budá tâŋ nda onyɔŋgû bwô, mäsás tâŋ nda okóól bwô, nà kúlúgú í jéla yí.

Sâ í dúgyá nà mikúsé mí búdá yí

³ Wo ó kweemb mikúsé mí búdá mí cùgé ná nà jígúwé myá. ⁴ Kúsé í ká bə nà bwân nà onta, bwé jəlá nà tééd fwo jíg dúlə cugə nà buud ɔ njów bán nda Zembî má jii ná; bwé mpúg nà wíílúə obyól bán bwé á wííl bwo yí wúsə mpwəlá bwé jəlá nà nyiŋg yí. ⁵ Kúsé múdá í má mpu lúg kú ná nà jígúwé yí í dɔ kənd búgə jêsh wə Zembî. Mbií kúsə wəŋg í dɔ jəgɔlə nə Zembî bulú nə mwásə dɔ gwáámɔ nyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myəŋg mikúsé mí búdá mí ŋgə ná bɛ mənɔwə mə cug myá, bwé mpúg nə bwé tɛɛm bə míkuwó, bwé mə yə. ⁷ Kalagú mikúsé mí búdá məlúbúgá mága shú ná bwé cugəgú kú nə məjumá. ⁸ Nkí muud mə bə kú kweemb búúd bɛ, nə ndéé buud ɔ njów yé ntəg í, nyíni múúd mə kíflya búgə jé, a mə bə mbúwúlú ntɔ *hááden.

⁹ Shú ná wo cílɔg kúsé múdá sámbá á mikúsé mısəŋn mə jəlá kweemb myá dí, í jii ná kúsə wəŋg í bəg nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwəw; í jii námə ná a bəg kúsé í á bə nə nji ŋgwúm ŋgwúd yí. ¹⁰ Í jii námə ná a bəg ná nyə a shí dɔ sá jɔjɔ mısóólúgú mí dúgə nyín, a bəg ná nyə á mpu jígúli bwán bɛ, nyə á dɔ ləg búúd nyədí njów, dɔ gusa búúd ó Zembî məkuú, dɔ kwíind intágúlə-ntágulə í búúd. A bəg ná nyə á dɔ sá fwámé mısóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílələ mikúsé myá mäsás; nəcé myāŋ, iyéésh byāŋ í dɔ gwúm, bwé mú ŋgə yəw sálə sáal mə Zembî, bwé mú bə nə yéésh ná bwé ké məbáád. ¹² Ja nyāŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nəcé a mə ntɔ ŋkəl nyə á təl ná á jii fwó yé. ¹³ Bwé dɔ bə cíŋŋgú, bwé mú kú ná nyiŋgə sá tɔ sá, nji ŋgələ jéla mɔnjów mɔnjów; jélələ wəŋgú kú ntəg bə nji ná bwé cùgé nə sá mə sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá isád, bwé cí icigə-cigə.

¹⁴ Gwé wə jí ná, mə yidá jii ná kúsə wí sás yí í kəg báád kə byá bwān, baagulə njów bə mpwogé shú ná buud bwé ŋgə lúmbəlɔ nə sə wá bwé bəg kú nə zhíí mə cí sə sá ábúbəw. ¹⁵ Má cí ntó nəcé bóól ŋkí bulya bwé mə bwey wú fwámé zhííd kə bɛ zhíí mə *Sátan.

¹⁶ Nkí ŋgwól mbúgula á mudá jii nə mikúsé nyədí njów búud dí, í jii ná a ŋkényúg mbag á mikúsə myəŋgú shú ná í nda nyiŋgə bə mbag á *Dɔ mə Zembî. Dɔ í ŋkényúg mbag á myəŋg mí kú nə jígúwé myá.

Sâ í dúgyá nà otówe ɔ shwóg wá Dɔ yí

¹⁷ Ocúmbá buud bwé ŋgə mpu kyey nə Dɔ wá bwé mpíyá nə gúmə ikóómb íbá, nə ndéé bəŋg bwé mə wá mánúúł bwiŋgúlə jɔjɔ kéel nə jígúlılə óbúgula dí wá. ¹⁸ Kálaad Zembî ŋgə cí ná: «Wo nda fad ntəny mpu ja í ŋgə nyaal mpumə ŋgələ lwáál nywo yí», a nyiŋgə námə cí ná: «Sóól məsáal mə jəlá nə bə nə myóna.»

¹⁹ Nkí bwé zə shwəman ŋgwól Acúmbá muud á Dɔ mə Zembî, wo é jisə magulə shwəman jəŋgú buud obá ŋkí ólóól bwé mə fwo bwiŋg mpu ŋgwúd. ²⁰ Bəŋg otówe ɔ shwóg bwé sá *səm wá, wo lás nə bwo tām buud; sá jəŋg í é sá ná bóól bwé bəg nə ifwaas.

²¹ Má ŋgə cí nə wo mísh mə Zembî dí, mísh mə Yésus-Kríst dí nə mísh mə *wəŋgəles Zembî nyə a féésh wá dí ná, wo ɔ bɛ mɔnjígúłá mɔni, kú kə ŋkəómá, kú yag múúd mpwoombú. ²² Wo nda jigəwə bəd múúd məbwé; wo nda kə wá nyúúł ízhaá sámúd. Wo ó baagulə wóméfwó ná fwə-fwə. ²³ Wo kú ná dɔ ŋgul nji məjúwó; dɔgú námə ŋgul búbaalé məlwəg nə məcɛy mə dɔ bii wo ija ija mənɔ.

²⁴ Bóól búúd myāŋ mısəm mí dɔ búgúli buud nda fwo faas, bóólúgá bán myāŋ zə dɔ mpúy fwála mə fwo cɔ. ²⁵ Jɔjɔ mısóólúgú mí dɔ námə bə, bóól búúd myāŋ leel nyín. Nji, míl tɛɛm bə nda leel nyín, mí ábúle bwən shwoód.

5:5 Luk 2.37; 18.7 5:10 2.10; Heb 13.2; Yuá 13.14 5:13 2Te 3.11 5:14 1Kr 7.9 5:17 1Te 5.12 5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1 5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 5:22 4.14

6

Sâ í dúgyá nà málwaa nà omása yí

¹ Obúgula bí málwaa wá bwé jálá nà magulə nà omása bán bwé mpíyá nà gúmá jêsh. Ntó nyə e sá nà buud bwé nda *lás nà Zembí bwaasúlə mpu, tɔɔ nà njígúlá wúsú. ² Bɔɔng ómása bán bí obúgula wá, bwé nda mpyêny bwo nà jísə omínyɔŋɔ bán. Í yidá jii nà bwé búlɔg mpu sêy nà bwo, bwé ngə mpu nà obúgula Zembí mə céél wá bwé wá bwé ngə balan nà məbwé mə ísəy mán. Sâ wó jálá nà jígúli búúd wáni, wo yáág nà bwo nà bwé mágɔlɔg.

Nə fwámé óyígúli, nə wáayibəmb

³ Nkí ngwól múúd mə jígúli gúl sá shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwamba wúsú Yésus-Kríst, nkí ntág nà a bíd njígúlá í dúgyá nà cug í yə Zembí gúmá yí, ⁴ nyəŋ múúd mə jág bul nkêny nyúul, a mə bul námə bə nà jág. Í mú nyə nda bwás á nà a dúg ngə shuya ózhuyá ó dúlə ngə faas bíl íciyá. Jí í dɔ wóós cínɔng yí? Ngaá nji zhíŋ nà ozhuyá, nà *bwaasúlə mpu, nà dúlə bɛɛmb bóól búúd? ⁵ Í dɔ námə bə buud mítédúgá mí mə lánɔwə wá, dɔ sɛŋusa mákəl nà sɛŋusa sɛŋusa, kú nà məshíné. Nəcə buud mítédúgá mí mə lánɔwə wá bwé ampúyé nà óbábálé, bwé mə yida dúg nà cug í yə Zembí gúmá yí jísə bwo zhíí bwé é bii kúm yí.

⁶ Cug í yə Zembí gúmá yí í yida námə bə zhíí múúd mə bíl kúm yí, nji í bə ntó ja múúd mə mpú dɔ gwág məshusɔg nà sá á jí nà ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nà sá ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námə nà nkul kə nà sá ja shé mə ká yí. ⁸ Ntó ji nà, shé mə ká bə nà idəg nà mikáándá, bímbí dɔɔngú kwaga.

⁹ Buud bwé dɔ yáág nà bwé cɛɛl bə nà kúm wá, bwé dɔ bágulə mánnyúul nà məbwébúlán mə wáámbúg bwo, bwé mú biil láámbúd nà ndeé, bwé mú bə nà iyéesh mimbií mimbií í

ntágúlə bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byɔɔng wá í dɔ sá nà muud kweemashi nyáméfwó nà ndeé a yə yí. ¹⁰ Mpugá nà, «cɛɛlúlə *mwaané wúsə kɔɔlə á mimbií mí məbôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwé á wá mənyúul cɛɛl jɔɔng dí nà, bwé á béégya nà kuú njɔɔnd búgá kə ngə gwaa cwagəwə; bwé á mə təl bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wɛɛ muud mə Zembí, túbúg isá íni. Yidagú sɔ nà wo cágəg tətəlí, wo kándɔg lám wá Zembí, wo bág nà búgá, nà cɛɛlí, nà jísów nà lám mətəla.

¹² Mpug nà cugólə cug búgá jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jɔɔng shú nà wo bíig cug á kandɔgə kandɔgə. Cug jɔɔng wá Zembí nyə a jôw wo nà wo zəg ŋwa yí. Njúwúlú wɔɔng wá wó á bwaagulə zhwoɔg buud bwé ngə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo nkəl mísh mə Zembí dí, nəcə nyə wá ngə yə isá byêsh cug. Mə təl námə wo nkəl nyɔɔngú mísh mə Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magulə Zembí mísh mə Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Nkəl nyɔɔng nyísə nà wo mpúg baagulə məmpándí mə á yə wo má, wo sá nà wo cágəgí nà mwo kú sá sá məjumá, kú fúfug nà ndeé kə wóós jwów Cwamba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí. ¹⁵ Nəcə, Zembí wá mə bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wóós yí, Zembí muud jí Ajaláci anání yé, Cí í jwú nà micí myêsh yí, Cwamba míl mícwamba myêsh mí ngə gwəpə yé.

¹⁶ Nji nyáméfwó wá jí nà nyə abúle yə, a njul kúl jí nà mbií mánkenya mísh mə múúd mə cugé nà nkul jísəw yí; muud ngwúd nà ngwúd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cugé námə nà nkul dúg nyə. A ŋwág gúmá nà nkul á kandɔgə kandɔgə! Amen! ¹⁷ Buud bí nà kúm á cug ga wá, təlɔg bwo mpándí nà ci bwé nda nkêny mánnyúul, bwé nda kə wá búgá ján kúm dɔɔng dí, nəcə

6:1 Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 **6:3** 1.3-7 **6:3** 1.10; Gal 1.6-9 **6:4** 1.4; 6.20; 2Tm 2.14
6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 **6:6** 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 **6:7** Zhb 1.21; Ekl 5.14 **6:8** Mik 30.8-9 * **6:10** Na ji kaaná búúd bwé á dɔ bwey ci fwála mwôw mə Pwól dí yí. **6:12** 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1

í bá c̄. Bwé yídag kənd mílām wé Zembî muud ηgə yə sá isâ byêsh nə j̄ə lâm yé, nyə wé ηgə sá né sá ηgəg nə balan nə isâ byəηgú shú mánywa mású. ¹⁸ Cí̄g nə bwo né bwé dúg sá mánywa, bwé dúg sá j̄əj̄ə mísóólúgú məηkund məηkund; bwé dúg sá váál yána í ηgə wú lám dí cwú yí, bwé də bə kwééshá né bwé də kaaw mábii mán nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə né dán kúm wé ηgə̀lə sá mbií mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cəg í ηgə zə yí, kú nə sá í ntágulə.

Məbáda

²⁰ É yé Timotê, mpug baagulə sá Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ηgə lúmbali nə búgə myáád, wo ɔ sásúlé námé óηkwafad ɔ búúd bwé ηgə jaaw mənyúúl né búsə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd bwé á jaaw mənyúúl ntó wá bwé á mé lán̄gəwo wú búgəd.

Zembî ké sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyé á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábeé má Timotê ngə nyîn ná Pwôl nyə á bæ Róma ja nyé á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bæ Pwôl ngə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyé á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zə yə né (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bæ nyə fwámé múúd gwoonɔ́ á cɛelí yé (1.2), yə nyə məcwûŋ.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akíba nə búgə Timotê jí nə ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jəjə Lâŋ bwé də jug, də bwəma nə cúwálí ná, a bándúlá Timotê ná a yímúg nyúul ja məkəgəlu mə bá yí, a gwána nda fwámé «mwá zimbî má Kríst», lwóya íŋkán. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə ná a jíig ncê nə buud bwé də té mbeɛ ílís-lís nə ozhuyá nə isâ í də sá ná buud bwé wúg búgə dí wá. A mú ci ná a bɛg yuug jé, nyə Pwôl, a də cugə nda mílósú mí Zembî mí ngə ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ŋkánɔ́lá ŋkánɔ́lá cé nyáméfwó tál yí, a ngə lə Zembî muud nyə á ngə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ngə lwó ná nyə a má gwána gwáná á kaambulələ nə Jəjə Lâŋ ná ndeé kə wósós máshíné má cug jé (4.7). A ngə jí ja jêsh ná buud bwé lə kálaad éga wá bwé gwánág gwáná jəonɔ́ kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ngə gwána nə búgə, nə jísów, nə cɛelí, nə nadá.

Məbádá

¹ Mə wé ngə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jí ná mə bág *muud lwámá mə *Kríst Yésus, shú ná mə bwíingug buud cug nyə á kaag ná a bá

yə bwo wé Kríst Yésus yí. ² Má cilə wo Timotê mwân waam má búl cɛel yé. Zembî Sósɔ́ngú bá Cwámbe wúsú Kríst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág wo cey lámúd, bwé ó sá námá ná wo cúgə mpwogé.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə ngə yə Zembî ódá bwé á də yə gúmá yé akíba. Nyə námá wé má ngə yə gúmá mitédúgá myá lâm mí njúl mə fúbán yé. Má də wá wo mádí májəgula dí ja jêsh, təo ibulú təo mimwásá. ⁴ Mə ngə bul tédugá yé dwô, mə ka ngə bul jí ná shwé dúgyág mə búlug bæ nə məshusug. ⁵ Mə ngə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəŋ, búgə ngwúd nə ngwúd mpáámbe gwô Loyís bá nyəonɔ́ woó Enís bwé á bæ nə ndí yí. Mə ngə mpu bábálé ná búgə jəonɔ́ námá wé wó jí nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwé wé má bándúlá wo ná: ngəgú nə gwíng sá Zembî nyə á yə wo ja má á bəd wo məbwé yí. ⁷ Nəcé *shíshim Zembî nyə á yə shé yí í cúgə shíshim ífwaas; í yidá bæ shíshim í də sá ná muud búlug bæ nə ŋkul, nə cɛelí, a də jwú nə lâm yé yí. ⁸ Ntó má kə ná wo ajáláyé nə gwág shwôn nə ngələ bwiing lāŋ mə Cwámbe íshé tām buud, wo nda námá gwág mə shwôn nda má jí mímbwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námá nda mə shú Jəjə Kéel, shwé ngə *búgula ŋkul má Zembî. ⁹ Nəcé nyə wé nyə á cug shé, a jəw shé ná shé bág buud bé; nyə a shígə jəw shé ntó ná shé á fwo sá jəjə mísóólúgá, í á bæ nji nəcé nyáméfwó nyə á ŋwa cígúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cɛɛlə shé mpaam nyəonɔ́ kwon mə *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyəonɔ́ ja gaád nə zələ cugye íshé Kríst Yésus nyə á zə lwóya nyúul yí. Nyə wé nyə a má zə caam ŋkul shwiy í á də bæ nə ndí yí, a zə nə Jəjə Kéel zə sá ná shé mpúg cug jí kú bá bwele shîn yí.

1:1 1Tm 2.7 1:2 Timotê: 1Tm 1.2; 1Kr 4.17 1:3 Flp 3.5; 1Tm 1.5 1:5 Mis 16.1 1:6 bəd wo məbwé: 1Tm 4.14; 5.22 1:7 Rom 8.15 1:8 2.9; Rom 1.16 1:9 Ifz 2.8-9; Tit 3.5 1:10 Yuá 1.14; Tit 3.6 shwiy ... cug jí kú bá bwele shîn yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15 1:11 1Tm 2.7

¹¹ Jɔjɔ Kéel dɔɔŋ wá Zembî nyə á tâl mə ná mə ɲgɔg nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bæ nə zhií mə jígúli búúd. ¹² Gwá wá má ɲgɔ jísɔw minjugú yí; ɲji mə agwágé myo shwôn, nəcə mɛɛ mə mpú múúd má á má búgula yé; mə mpú bábálé ná a ji nə ɲkul mpu baagulə sâ jêsh má yá nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ɲwa gwo jwôw á məzhúgúlâ.

¹³ Iciyá yâ obúbálé wó á lág nə mə yí, ɲwag byo tâŋ yuug, ɲwag byo nə búgá nə cɛlí í ɲgɔ zhu wá Krîst Yésus yí. ¹⁴ Sâ wo á yíɔw yí, wo ó baagulə gwo nə kwíindyá má ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲjúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azî bêsh bwá á má myaas mə, tɛɛm bæ Fizhêl bá Ermozhen. ¹⁶ Cwám̄ba gwágúg ɲjów búúd má Onezifôr cey lámúd. Nəcə nywáá nyə á du wá mə ɲkul nyúúlád, kú gwág mə shwôn ná mə ji mímbwugud. ¹⁷ Nyə á yida ɲgə sɔ mə nə zény ja nyə á wós Róma yí, a mú kwey mə. ¹⁸ Cwám̄ba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyə cey lámúd jwów á məzhúgúlâ. Wo ntâg wá má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyə á kwíind mə Ifêz yí.

2

Pwôl ɲgə cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Krîst Yésus í lúlushig wo! ² Sâ jêsh wó á gwág má á jígúli zhwog owúshined bwá ɲjúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bân bwá bág nə ɲkul mə jígúli bósúlágá búúd. ³ Jísówág dwó kɔw lú mínjugú tâŋ nda fwámé zimbî mə Krîst Yésus. ⁴ Muud ɲgɔ sêy séy izimbi yé, ja á cɛel ná mása yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyiŋgə kənd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwá du bwéed ɲgwiimbe igwiimbî *tûm gúmá ɲji ja á ntɔ nda máceɛ mə ígwiimbí mə cí ná. ⁶ Mbɛye mampəg nyə á wáduga yé, nyə wá má jálá nə fwo tééd

mwáágulə mpúmá. ⁷ Faasúg ísâ má ɲgɔ cí yí, Cwám̄ba nyə e sá ná wo wám̄búləg byêsh.

⁸ Wo ɔ tádúgá Yésus-Krîst nyə á byêl mpwon buud mə *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔjɔ Kéel má ɲgɔ bwiing wá ni. ⁹ Mə ji mímbwug dí nda zhiləŋgaané nəcə mə ɲgələ bwiing Milésú mí Zembî myɔŋg. ɲji, mə tɛɛm bæ mímbwug dí, muud cugé nə ɲkul wólə Milésú mí Zembî mən̄kəda. ¹⁰ Gwá wá í sá ná mə ɲgɔg nə jísɔw ísâ byêsh, shú ná buud Zembî nyə a féesh wá bwá bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwá ka bá bæ nə milwané mí ábúle bwelə shîn yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jí ná:

ɲkí shénŋ Yésus shé á yə, shénŋ má bá námá nyiŋgə cugə.

¹² Shé má ká yím mánnyúul, shénŋ ka bá jwú.

Shé má ká kílya nyə, a bá námá kílya shé.

¹³ Shé má ká bæ kú sá sâ á cí yí, nywáá bæ námá ɲji abúgúlág, nəcə a cugé nə ɲkul kílya nyáméfwó.

Wo ɲgə sêy mísh má Zembî dí

¹⁴ Báásúlág búúd ísâ íni. Yím̄búlig bwo mísh má Zembî dí ná bwá bág kú du bɛ dúlə bigas íciyá ná ndéé mbigas kə nyɛ ózhuyá. Sâ jɔŋg í akwíindé tɔ sâ, í yida kweemushi búúd bwá gwágulə wá. ¹⁵ Wáág ɲkúl ná wo dúg nyîn mísh má Zembî dí ná wo má ntɔ mákugulə, wo ji sól mäsáal cugé nə sâ shwôn yé, sól mäsáal ɲgɔ bwiing bábálé má Zembî mbií í jála yé. ¹⁶ Wo nda du kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ɲgɔ lúmbuli nə búgá myáád. Buud bwá du lás mbií mikaand myɔŋg wá bwá bá ɲgə kə ɲji shwóg-shwóg nə Zembî. ¹⁷ Iciyá byán í bá du də búúd nda fəŋ ɲkwaambé í du də múúd nyúul ná. Imene bá Filét bí mbií búúd wɔŋg. ¹⁸ Bwá ɲgɔ jaaw buud ná gwúmúshilə sá ɲgɔ cí ná Zembî mə bá gwúmushi búúd yí í á má bwey bæ. Ja bá ɲgɔ cí ntó yí, bwá

1:13 1.5; 1Tm 1.10 1:14 1Tm 6.20 1:15 4.16 1:16 Onezifôr: 4.19 2:2 1Tm 1.10; 4.14
 2:5 4.7-8 2:8 Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 2:9 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14 2:10 Rom 5.2; Kol 1.24 2:11
 Rom 6.8 2:12 Mat 10.32-33; Rom 5.17 2:13 Rom 3.3-4 2:14 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9 2:15
 1Tm 1.10 2:16 1Tm 1.4 2:17 Imene: 1Tm 1.20

má shwáda wú óbúbáléd kə koogú, bwá ngə sá ná bóól búúd búgá í shwágúság.

¹⁹ Nji, təə jí təə jí, lal-lal lámuga Zembî nyə lâm yí, jáá jí ná námə ná shîm; Zembî nyə á cilə cínəng lámuga jəəng dî ná: «Cwámba mə mpú búúd bí búúd bé wá», a nyiŋgə námə cilə ná: «Muud yêsh má də kámb Cwámba yé má jəlá nə béégya nə olíŋgî».

²⁰ Njəw má fwámé múúd í ádé bə nji nə ishúyá bwá á lúlə nə or ŋkí ntâg kwóógú bwá də lúlə *mwaanê nə ndí yí; í də námə bə nə byəəng ísâ bwá á caag nə ilí yí, nə byəəng bwá á mɛ nə yagó yí. Bíl bíəə byəəng bwá də balan nə ndí máfwála mə gúmá dí yí; bílúgá, bwá də balan nə ndí ja í cúgə fwála gúmá yí. ²¹ Muud mə myáás bəw-bəw mínjígúlá mə ámə ngə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmá. Muud wəəngú nyə é bə ŋkəŋkə múúd, a bə nə mfií shú má Zembî muud njəw, a bə kwéésha nə búəə nə ŋkul balan nə nyə shú wúl jəjə sóólúgú wêsh.

²² Túbúg íyéésh í ngə bul julə məsás nə mənəwámá yí; wo yida sə nə wo cúgəg cug á tətəlí, cug búgá, cug cəelí, cug á ná shəə. Binəŋ buud bwá ngə jəw Cwámba nə milám fúbán wá, bí cúgəg gwo nə lâm wêsh. ²³ Dugú ban séŋúsálə búúd bwá də séŋusa mákəl kú nə wúmbulé nda mikás yí. Nəcé séŋúsálə mákəl wəəngú í ábweyé nə də shúgula ózhuyá. ²⁴ Í njúl ná sóol məsáal mə Cwámba nyə ajəláyé nə də bə nə ozhuyá, á jəlá nə yidá bə nə osusa nə muud yêsh, a də mpu jíguli búúd, a də bə nə jilələ lâm. ²⁵ A jəlá nə də sá ná, bəəng bwá sá nyə oŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shəə, a ngə bwánd ná ka Zembî nyə é yə bwo fwála ná bwá céndúg mítédúgá ná ndéé bwá zə mpu óbúbálé, ²⁶ bwá mú nyiŋgə bii fwámé mítédúgá ná ndéé bwá mú cugya wú ŋkwaəng mə Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwá dúg gwág nji nə nyə yí.

3

Bəw-bəw ísâ í bá sîy mwəw má məzhúgúlá dî

¹ Mpug ná mwəw má məzhúgúlá dî, móól máfwála mə bá bə ŋkí lal cug.

² Nəcé buud bwá bá bə nə íbí, bwá bul cəel *mwaanê. Bwá bá bə nə bəgəwə, bwá də ŋkəny mányúul, də *lās nə Zembî bwaasálə mpu, sá obyól bəŋ məlwə, nda də lə mánywa, kú gwəgə Zembî. ³ Bwá bá bə nə ŋkád, bwá ábúle də magələ juu búúd, bwá bá də sá íkúdígú, də sá ísâ nə jwuŋ, də bə nə mənyaan, kú cəel mánywa. ⁴ Bwá bá də bə ngwól kusha ngwól, ngwól kusha ngwól, bwá bá bə nda bwá cúgə nə milúu, də jág ŋkəny mányúul, bwá bá cəel máshweesh má cug ntə Zembî. ⁵ Bwá bá də nyín nda buud bwá ngə gwəgə Zembî wá, nji bwá nda mpu ŋkúl má Zembî í də cénd búúd yí. Wo ə bá də təw búúd bəəng shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bəəng bwá də kyey nə mínjígúlá myáŋ mínjəw mínjəw; budá bwá ngə wáduga nə kúdá lú *misám, íyéésh mimbii mimbii í ngə kə nə bwo cə kə nə bwo cə wá, bwá də biil mínjígúlá myəəng dí, nda óshú bwá də biil ŋkwaəng dí ná. ⁷ Búəə nji bwá ó də ŋwa mínjígúlá, nda ka bwele mpu óbúbálé. ⁸ Námə nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbəli nə Moyíz ná, ntó námə wá óyíguli bəəng bwá ngə lúmbəli nə óbúbálé yé. Mítédúgá mí mú bwo oncúg-nculê mílúúd, jáŋ búgá í á má yə íyí-yíy. ⁹ Nji, sóólúgú wáŋ í ábúlé bugəban, nəcé buud bəsh bwá é mpu ná bəŋ bwá ngə cugə íwushí dî námə nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni ísâ wó á jíg madí yí

¹⁰ Wəə gwó kóomb dî, wo á bə mínjígúlá myám, wo ŋwa kuú njəənd wám, wo mpu íyuuug má ngə yígula yí, nə búgə jám, nə cug má ngə cugə kú nə milámusa yí, nə cəelí jám, nə zény

2:19 Ilj 16.5; Yuá 10.14 2:20 Rom 9.21 2:21 3.17 2:22 1Tm 6.11 2:23 2.16 2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8 2:25 1Tm 2.4 3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúd 18 3:2 Gal 5.19-21 3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16 3:6 Tit 1.11 3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5 3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5 3:11 Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugúla má á jug: Sòm 34.20; 2Kr 11.23-29

má jí nà ndí shú kálə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwé á wáamb mə nà cúwáí nà, wo mpú bímbí jugúlə má á jug Antyósh nà Ikóniyum nà Lístrə yí. Byáyé ífamuga má áshígé jísəw yí? Nji, isâ íni byêsh í á tɛem ηgə wáamb mə, Cwám̄ba nyə á ηgə sá nə má fáámug. ¹² Mpug nà buud bēsh bwé céél cugə cug í yə Zembî gúmá kwon mə Yésus-Kríst wá bwé bá bwəma nà cúwáí. ¹³ Nji, bəonɔg bí mímbúwúlú wá nə bəonɔg wá məshügá bwé bá yida ηgə jág bul sá məbəw, bwé ηgə yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwé ηgə némə yíləw.

¹⁴ Wɛɛ gwó kóómb di, nadagú nə isâ wó á jíg wo magulə nə lâm wô yí; wo mpú ntâg buud wó á jíg isâ byəonɔg bwédí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myəonɔg mí nə ηkul sá nə muud bág nə fag shú cug búúd bwé ηgə bii nə búgúlálə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembî wá nyə a lwó buud cilyá wêsh bwé á cilə yí; ntó, cilyá wêsh wúsə nə mfií shú jígúílílə búúd obúbálé, nə bágúlálə íwushí, nə ságúlə yíl búúd íwushí dî, nə jígúílílə búúd cug á tətəlí, ¹⁷ shú nə muud má Zembî bág nə ηkul kwag sá jêsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgú wêsh wí ηkí nywa yí.

4

Timotê bwíngug Jəjə Kéel

¹ Má ηgə lás nə wo mísh má Zembî bá Yésus-Kríst dî. Mə lás nə wo, némə nda *Kríst Yésus mə bá nyiηgə zə nə, némə nda á bá zə sámb búúd milésú təə mímbimbə təə mikuwó nə, némə nda á bá zə təl íjwúga byé nə. ² Mə lás nə wo nə, cúndəg Ciyá má Zembî, báásúlég təə fwála í jəla, təə í ajəláyé; dagú lwó búúd iwushí byán, dagú jum, də cwíny; isâ íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jígúílílə. ³ Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwé ábúle ná

də cɛel gwág fwámé njígúla. Bwé bá yidá də bɛ íyéesh byán, də sɛɛngya nə oyíguli bwé də jaaw bwo isâ í də lugə bwo málwəd yí. ⁴ Bwé ábúle ná də kənd málwə óbúbáléd, bwé bá yida də gwágulə míkaanə. ⁵ Nji wɛɛ dagú cunal iyéesh byô ja jêsh, wo ə jísów micún, wo ə wá nyúúl bwiingúla Jəjə Lánud, sá ísəy byô mbií í jəla yí.

⁶ Mɛɛ mú nda cúdú bwé zə cígə yə Zembî *mətúnuga yé, wəla lú njəond dām í má wóós. ⁷ Mə á má gwána jəjə gwáná, mə má casulə kúlə má á ηgə ju yí, mə a má baagulə búgə. ⁸ Tééd kíkídíga, *túm gúmá í músə mə ηkwəməsá, túm gúmá í lwó nə Zembî má ci nə mə jí tətəlí yí. Cwám̄ba, muud jí sémbye milésú atətəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jəonɔg jwəw dəonɔgád; nyə abúle yə nji mə, a bá némə yə bəonɔg bēsh bwé ηgə cɛel nə a nyiηgəg zə wá.

Isâ í lâm

⁹ Wáag ηkúl nə wo lálug zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcé a jág bul cɛel cug á mwəw mága. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ə ηwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə ísəyád. ¹² Mə a má kənd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ə bá zə nə mə káándə yəη má á lúgə Truwás wə Karəpus yí; wo ə bá némə zə nə okálaad, bul bə nə ndéé bəonɔg bí síyá nə ikúúdú í cúdú wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mə məbəw. Cwám̄ba mə bá yə nyə myəna myā misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ó də némə káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúl mpáanzə milésú yí, mə a shígé bə nə muud mə kwíind mə, buud bēsh bwé á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bəw sóólúgú wán wəonɔgád. ¹⁷ Nji, Cwám̄ba nyə a shí kwíind mə, nyə á ləlushi mə mbií á nə mə á bwiing kéel

3:12 Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4 **4:6** Flp 2.17; 2Pr 1.14 **4:7** 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 **4:10** Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 **4:11** Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10 **4:12** Tishik: Kol 4.7-8 **4:13** Mis 20.6 **4:14** Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 **4:16** 1.15 **4:17** Dan 6.21; Sóm 22.22; Mis 1.8; 23.11

dé dêsh, mə sá né ikûl ishús byêsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə mǎjə mə zhwambáŋkwuŋ dí. ¹⁸ Cwám̄ba nyə e bá námə də yíl mə bíl ísâ í mǎbôw byêsh dí, a mú bá sá né mə kǎg nyí Faan dé á gwówúđ kú shwúg jús kú bwíim bɔɔgú. A bég nə gúmǎ kandugə á kandugə! Amen.

Mǎbádá

¹⁹ Wo ɔ bédá mə Priska bá Akilas nə njów búúd mə Onezifôr. ²⁰ Erâst nyə a lúg Kərênt, mə a lúgə Trofîm Milêt a ngə bwás. ²¹ Wáág ŋkûl né wo zég ŋkwân nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwááŋg bêsh bwé ngə bédá wo. ²² Cwám̄ba jíg nə *shíshim wô! Zembí kǎ sá bí mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilä Títus yé Isâ í dúgyá nă kálaad mă Pwôl shú mă Títus yí

Títus nyə á bæ váál krísten á né nyə a shígé bæ kúl Oyúden dî (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námé sá nkwambulə mpédúgá Pwôl bânñ nă obúgula wâ Kôrênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mă zó cilə nyə kálaad éga yí, í á bæ nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kúrêt yí; í á bæ Pwôl má tál ná a ngég nă fála ngə kwambulə isâ yâ Dɔ á nññ nkwané nyəññ dî (1.5).

Pwôl má bwey lwó shug læ kálaad ná námé mátéédúlé má cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nă lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njəənd múúd mă jəla bæ nă ndí shú ná bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ yí (1.5-16). Lúú ábèé wúsə məcwûñ á ngə cwîny Títus shú isâ í dúgá nă ikínda i búúd nyə é bá dɛ bwəma nă ndí Dɔ dí yí: nă icwúcwúúl í búdúm nă icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nă cwîny míngwəəl wá), nă mənəwámá, nă məlwaá (2.1-15). Lúú álélé í nyiñgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nă sá yí, nă váál bwé jəlá nă cugə ná shee ngə kwanz mbéégí mánkəomú yí (3.1-11), ná ndeé, a mú kə shínal kálaad nă məcwûñ nă məbádá (3.12-15).

Olýye ɔ kálaad éga búse nă nkul læl gwág ná Pwôl nyə anğé nă ci nji isâ í dúgá nă Títus nyəméfwo yí. Isâ á ngé lás cínəng yí bíse isâ í dúgyá nă Dɔ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nă kuú njəənd ótówe ɔ shwóg, nă kuú njəənd óbúgula bēsh.

Məbádá

¹ Mə Pwôl, mə jì lwaá má Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Krîst ná mə nkényúg mbag á sálə ná miféeshá mí búúd myé mí bág nă búgá. Mə jì ná mə

sáág ná buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó ná muud má kənd lám wə Zembî wá. ² Í bág ntó shú ná bwé ngég nă bwánd nă búgá ná bwé bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəəngú shí nă gwów í nda fwo bæ. Zembî nyə ádé bwele bwiing ijóó. ³ Ja dāñ fwála í á wós yí, nyə a sá ná buud bwé mpúg nkəagə nyə á kaag nyəəngú. Lāñ wəəng wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy ná mə ngég nă bwiing yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwān waamə kósomb á búgá sá bēsh ngə *búgula yí. Zembî Sósngú bá Cugye wúsú Yésus-Krîst bwé ó sá wo mpaam, bwé ó sá námé ná wo cugəg nă mətəla.

Titus má jəlá nă táág isâ yâ Zembî Kúrêt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nññ Kúrêt yí, í á bæ shú ná wo shínúg táág isâ byēsh, wo tál ócúmbá buud ó *Dɔ mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci ná wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud má jəlá nă bæ múúd ngə cugə kú nă sá á jumúg yé. A jəlá nă bæ ngwúm mə mudá ngwúd. Bwán bé bwé jəlá nă bæ óbúgula, bwé nda bwele bæ nă njagə ná bwé ngə bæ nă intíwúlí, nkí ntāg ná bí nă məbún. ⁷ Í ka jì ná tówe shwóg má dɛ fála Dɔ yé bág kú nă sá á jumúg, nəcə a jì tówe shwóg má Zembî. Nyə ajəláyé nă bæ mbií múúd í dɛ téduga ná nyəméfwo jì nă nkul sá sá jēsh yí, kú bæ mbií múúd í dɛ kuya mpimbə yí, kú bæ ngule məlwəg, kú bæ múúd icwoomb, a nda dɛ sɔ *mwaanə nă məcíí míshád. ⁸ A bág muud má dɛ mpu nwa ójón yé, a dúgə cəel isâ í ányunywaá, a dɛ cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgə sɔ nji sá Zembî mə gwág nywa yí, a dɛ mpu jwú nă lám. ⁹ A jəlá nă bæ múúd má wá lám njíngúla ábúgúlag sə ngə jínguli yííd. Ntó, nyə é bæ nă nkul mə bándúlə búúd ná bwé bég fwámé njíngúla, a lwó búúd ɔ ónkwaafad iwushí byán.

Bów-bów míngúla mí jəlá nă shín

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7 **1:2** 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18 **1:3** 3.4; fwála í á wós: 1Tm 2.6 **1:4** Titus: 2Kr 2.13; mwān waamə: 1Tm 1.2 **1:5** Mis 14.23 **1:6** 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4 **1:9** 2.1; 1Tm 1.10

10 Mə mpú ná zhwoɡ obúgula bí nə məlwê; í bul bæ ná ndéé sámhá *Oyúden bwé á magulə Yésus wá. Bwé du sá míkaand kú nə wúmbulé, du shúg buud nə myo. 11 Í jii ná wo júwalug bwo mimpu, nəcə bwé ngə təl minjów mí búúd oncindí ná shwuu nə ngələ jíguli bwo isá bí kú jəla yí; bwé ngə jíguli isá byəngə nji shú ná bwé bəg nə myəna bów-bów zhí jəngəd. 12 Wúl mbyágá á Kərət í á du cúnda micúnda yí í á cí ná: «Buud ɔ Kərət básə ja jəsh nji bwiingúlə ijó, nji gwó-gwó mílám nda onkweny, milalám du téduga nji dəg.» 13 Ciyá nyə á cí jəngə jí búbalé. Né ndéé, nkáandúg nə bwo fwámé nkáandúlə, bwé bəg nə fwámé búgá, 14 bwé nda kənd mílám mbéé míkanda mí Oyúden dí, bwé nda bə məcəxé má búúd bwé ngə ban obúbalé wá. 15 Buud bí ná fwó-fwó wá, isá byəsh bí námá bwo ná fwó-fwó; nji, shú bəng bí nə nyéé wá, bwé ngə ban ná bwé abúgúláyé wá, kú nə təw sá jí bwo ná fwó-fwó, fəg nyán nyí nyéé nə nyéé, lám wán nyéé nə nyéé. 16 Bwé ngə cí ná bwé mpú Zembí, nji isá bwé ngə sá yí í njúl sá shús. Bwé cúgə á cəelúg, bí nə məbún, bwé cúgə nə nkul bwéle sá sá ányunywaá.

2

Minjígulá shú ócwámhá buud

1 Wəe jaawúg búúd nji sá í ngə bwəma nə fwámé njígulá yí. 2 Cíg nə ocwámhá buud ná bwé dúg cunal íyéesh byán, bwé jəlá nə mpíya nə gúmá, cəgə cəg íkəh, bwé jəlá nə bæ nə lal-lal búgá nə məma cəelí, nə fwámé jisów. 3 Cíg nə ocwámhá budá ná bwé cúgəg námá mbií cəg Zembí mə gwág nywa yí, bwé nda du cí búúd iciyá í bəwúlí bwo mílám yí, bwé nda bæ málwaá má málwəg. Cíg nə bwo ná bwé dúg bæ nə jəjə məcwún, 4 shú ná bwé jígulíg mingwəol mbií bwé

jəlá nə cəel ógwúm bán nə bwán yí, 5 nə mbií bwé cúgəg cəg íkəh yí, bwé baagulə mányúul nji shú ógwúm bán, kənd mílám ísəy yá mínjów myánud, bæ nə jə máfúlú yí. Bwé ó jígulí ngwəol wəsh mbií á jəlá nə magulə íjwúga í ngwúm yé, shú ná buud bwé nda *lás nə Milású mí Zembí bwaasúlə mpu.

Minjígulá shú ngwúinzhá

6 Yáagúg nə mənəwámá ná má cúgəg cəg íkəh məzhí mēsh. 7 Woméfwó téédúg sá ná bwé ngəg yuug mísóólúgú mí ányunywaá wódí, wo du bæ tətəlí ja wó jígulí bwo yí, wo nwa mínjígulá myó nə məjilə. 8 Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bəg kú nə mədana, í bəg iciyá búúd bwé cúgə nə nkul jum wo nə ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwé ngə lúmbəli nə sá wá bwé bəg kú nə zhí ná bwé mpyaam sá, bwé yidá bæ nə shwón.

9 Yáagúg nə məlwaa ná má maguləg íjwúga í ómása bán məzhí mēsh, bwé sáag ná ómása bán bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda du fadulə iciyá nə ómása bán. 10 Bwé nda du júwo ómása bán isá; bwé yidag bæ bwo buud ó abúgúlág ija byəsh. Ntó nyə e sá ná, njígulá sé ngə jíguli shú má Cəgye wúsú Zembí yí, buud bwé ngəg wə nə gúmá.

Zembí nyə a má lwóya mpaam nyé

11 Zembí nyə á má lwóya mpaam nyé í ngə yə muud yəsh cəg yí. 12 Mpaam nyəngə í ngə jíguli sə ná sə bánug cəg á kú bish Zembí, sə ban íyéesh yá cəg ga; ntó sə mú cəgə cəg íkəh wa kala búúd gaád, cəg á tətəlí, cəg á kəndúlə lám wə Zembí. 13 Sə má jəlá nə cəgə ntó té sə ngə bwánd jəjə jwəw má Cwámhá nə búgə yí. Nəcə jwəw dəngə, Zembí wúsú ánúní, Cəgye wúsú Yésus-Kríst mə bá lwóya mílwané myé. 14 Nyə a yána nyəmfwó shú dású, zə yíl sə mányámá má cəg sá á ngə cəgə kú bish

1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7 1:10 1Tm 1.6 1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6 1:13 2Tm 4.2 1:14 3.9; 1Tm 1.14 1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 2:1 Ifz 5.21-6.9; 2:1 1Tm 1.10 2:2 1Kr 13.13 2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 2:5 Ifz 5.22-24 2:6 1Yn 2.14 2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17 2:8 1Pr 2.15 2:9 1Tm 6.1-2 2:10 3.4 2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 2:13 1Kr 1.7; 1Te 1.10 2:14 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16

mácεε yíid, zə fúb ηkúmba kúl búúd, kúl búúd í é ɗu bə ηkwəmusá ja jêsh ná í sá jəjə mísóólúgú yí.

¹⁵ Sâ wó jəlá nə jaaw búúd wáni. ɗugú cwīny búúd, ɗu ηkáánd nə bwo nə mpəl gwô jêsh. Muud nda mpyêny wo.

3

Okrîsten cug ágúgwáan jáŋ

¹ Báásúlág óbúgula bêsh ná bwá nda ɗu sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ shwóg, bwá máguləg ijwúga byán, bwá ɗu bə ηkwəmusá ná bwá sá sâ jêsh jí ηkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá ɗug sásulə ózhuyâ, ɗu bə nə yéesh ηkwambulə, ɗu bul cugə nə muud yêsh ná sheε. ³ Shé mpúgá ná shé á fwo námá ɗu bə kú nə fug, nji mingáádə, ηgə bε bów-bôw mázhíí, iwímbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbií mimbií í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwólə mílám, nə iwímbúg, nda bə sâ múúd jí nə ηkul cεel yí, shé á ηgə mpiiya shémé nə shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jə lâm jé nə cεel jí á ηgə cεel buud bêsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bə nəcε sá sálə mísóólúgú myâ tátəlí, nji nəcε nyə á gwág sá cey lámúd. Nyə á cug sá nə ηgusa nyə á gusa sá yí, nə séy Nkεŋkε Shíshim nyə á sêy yí. Nəcε ηgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkεŋkε Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəŋg nyúúlúd mən̄kund mən̄kund kwon̄ má Cugye wúsú Yésus-Krîst. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ηgə bwánd nə búgə ná sá má bá bii yí, nəcε a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otátəlí ɔ búúd.

Məcwûŋ

⁸ Ciyá ni jí abúgúlág. Mó ka jii ná wo lásúg gwo nə in̄kán, buud bwá ηgə *búgula Zembî wá bwá mpúg shimal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó ji jə sâ, í njúl

nə mfií shú búúd bêsh. ⁹ Nji, wo ɔ ɗu kwanz mbεé sɛŋúsálə mákəl, nə lólə mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*, nə ozhuyâ, nə ícigá-cigə buud bwá ɗu ηgə ci shú məcεε má Moyíz yí. Isâ íni byêsh í cúgə nə mfií, bísa ocwúd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mán̄kəwá yé, wo ɔ ηkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo ηkáánd ja ábεé; ηkí a ká shwóg íí, bí béégya sámbá nə nyə. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wəŋg mə ηwa bów-bôw zhíí, sálə á ηgə sá *misám ni, a ηgə gwílya nyəmɛfwó.

Məbáda

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá ɗug ηgwól á bwo mə wós nūŋ, wo ɔ bá lεel zə kwey mə Nikopolis, nəcε cínəŋ wə má má cεεlə ná mə ká cín̄gali ηkwán yé. ¹³ Wo ɔ sɔ ná sâ í bág kú fúfə lwóya bwá jów ná Zénas yé, bá Apolos njənd bwá é sá yíid. ¹⁴ Í jii námá ná omínyəŋá búsú bwá jígúg dúlə shimal sá jəjə mísóólúgú, ɗu ju mikúlə mí wós məshügá myá shú ná bwá bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bêsh sən̄ŋ búsə wa wá bwá ηgə bádá wo. Wo ɔ bádá óshwá búsú sən̄ŋ sá bí nə búgə ηgwúd wá.

Zembî ká sá bí bêsh mpaam.

3:1 Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 **3:3** 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6

3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4

* **3:9** Oyúden bwá á ɗu baagulə məbyél mán̄ micilyá, ɗu lɔ micilyá myəŋg mísəŋ, sâ jəŋg wá Pwól ηgə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17 **3:12** Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

Kálaad Pwôl nyé á cilä Fulmôñ yé Isâ í dúgyá nă kálaad mă Pwôl shú mă Fulmôñ yí

Fulmôñ nyə á bæ fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njəond búgula Yésus, je bæ Dɔ́ á Kolósia dî. Nyə á bæ shwá mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námá zə bæ krîsten. Pwôl mú ka zə ηwa cígúlá ná a nyíng kənd nyə wá mása yé, a ka cilä mása wəɔng kálaad éga, ná a lógúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmôñ nə buud bə́nəñ bwə ηgə jí wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zény Fulmôñ jí nə ndí yí (4-7). Ná ndéé, a mú ka jaaw sâ á ηgə jí ná Fulmôñ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábáda má məshíné dî, Pwôl ηgə cwééd zhwog buud á ηgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dî wá, jí nə ηkul bæ ná Onezîm wá nyə á kə nə okálaad obá bēsh, nə nyəɔng á Kolósia, nə yé mə Fulmôñ.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Fulmôñ yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ηwa shwá yé Fulmôñ nə mətag: kú yímbúli nyə nə təɔ sâ, kú yə nyə ηkúmba wáda, a ηgə mpu ná Fulmôñ jí nə ηkul ban sâ á ηgə cí nyə yí. Pwôl mə lwó ná, ccelí Krîst nyə á ccel sá yí, í ηgə fəen sá məηkenya ηgə kwambələ wónηgɔ mpédúgá sá buud.

Məbáda

¹ Mə Pwôl wá mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dî nəcé ηgə́lə sēy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááñg Timotê sá ηgə cilə wo, abábə wúsú Fulmôñ, wo muud ηgə námá báduga nə sá ηgə́lə sēy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námá mwááñg-shilə wúsú Afiya,

nə Arship muud gwoonɔg wúsú ηgə́lə lúmbəli dəɔmb. Sá mə cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í də sɛɛɔgɔ Fulmôñ dî njów yí. ³ Sónηgú wúsú Zembî bá Cwám̄ba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bi cúgəg nə shɛɛ.

Fulmôñ nyə á bæ nə fwámé ccelí nə fwámé búgə

⁴ Mə də yə Zembî waamá akíba ja jēsh mə tádúgá wo mádí májəgula dî yí. ⁵ Mə də yə Zembî akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ηgə kə shwóg nə búgúlálə Cwám̄ba Yésus, wo ηgə námá lwó ná wó ccel búúd bēsh Zembî nyə a mə fēésh wá. ⁶ Mə ηgə jəgula nə Zembî ná búgə í ηgə sɛɛɔg shwá yí í wúmég, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaanɔg, mə ámə bul bæ nə məshusəg, nyúul bul bæ mə nə ηkul nə dúgúlə nda ccelí gwô í má ləlushi okrîsten mənyúul ná.

Fulmôñ nyíngəg ηwa Onezîm

⁸ Ná ndéé, mə jí nə zhí kwoñ mə *Krîst dî ná mə yímbúlig wo ná wo sáág gúl sá. ⁹ Nji, tɛɛm bæ ntó, mə yida téég wo məbwə nəcé ccelí Zembî ηgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd í, mə njúl nyíngə bæ mímbwug dî ja gaád nəcé mə ηgə́lə sēy nə Krîst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú mə Onezîm. A músə mwán mə ámə byá cəg krîsten dî mə njúl wa mímbwug dî yé. ¹¹ Nyə a shígé fwo də bæ wo nə mfíí ja bíná bí á fwo də cəgə yí; jaá ga dî, a músə shwá bēsh nə mfíí.

¹² Mə nyíngə nyə ná a nyíngəg zə wódí, a ηgə zə tən nda gúl kúl nyúul jam. ¹³ Mə ámə nywá yidá jí ná a jíg wa mádí koogú té mə jí mímbwug dî nəcé Jɔ́ɔ Kéel yí, a ηgə́g nə sēy nə mə jilá gwô dî. ¹⁴ Nji, mə shígé ccel ná mə sá gúl sá shwá nda fwo bæ cún; mə acéélé ná wo sáág mənywa yímbúlig, í jí ná wo sáág nə jɔ́ɔ lām. ¹⁵ Jí nə ηkul bæ ná Onezîm nyə a béegya nə wo bábaalé fwála shú ná wo nyíngəg lóg nyə kandugə kandugə. ¹⁶ Nyə

1:1 Timotê: 1Kr 4.17 **1:2** Rom 16.5 Arship: Kol 4.17 **1:4** Rom 1.8 **1:5** 1Te 3.6 **1:6** Flp 1.9; Kol 1.9-10 **1:7** Rom 12.10; 2Kr 7.4; Heb 13.1 **1:8** 1Tm 6.1-2 **1:9** mímbwug 1; Ifz 3.1 **1:10** Onezîm: Kol 4.9 mwán: 1Tm 1.2 **1:13** Flp 2.30 **1:14** 2Kr 9.7; 1Pr 5.2 **1:16** 1Kr 7.22; 1Tm 6.2

ányingəyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntə lwaá, nyə é bæ wo *mínyəŋə wó búl cɛɛl yé. A má bæ mə abábə, nyə é nyingə bul bæ shú dwô dî; nəcɛ, a jî fwo bæ múúd woó, a má nyingə bæ krîstɛn nda wo.

¹⁷ Gwá wə má cɛ́ɛl ci ná, ŋkí wo mpú ná mə jî wo shwá, ŋwaág Onezîm nda wó jî nə ŋkul ŋwa mə nó. ¹⁸ Ŋkí nyə á byaagulə nə wo, ŋkí ntâg ná a jî nə wo mpwá́lá, lóg ná mə wə mbíd wo nywo.

¹⁹ Mə Pwôl mə ŋgə cilə nə mbwé wâm ná mə bá jéna wo mpwá́lá nyɔɔŋ; mə abúlé cɛɛl nyingə jaaw wo ná cug gwô jî námə wo mpwá́lá wó mbíd mə yí.

²⁰ Né ndɛɛ mwaanŋ, ság mə kwíindyá mə ŋgə jî wo ni jínə má Cwám̄ba dî; námə nda shwá bí ókrîstɛn ná, səlɔg mə lám shí.

²¹ Mə ŋgə cilə wo kálaad éga mə njúl nə búgə ná wo é sá sâ má ŋgə jîi ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é sá mə isâ cɔ́ jîni. ²² Má jîi námə ná wo kwámbuləg mə bwágə, mə ŋgə dúg ná shé wál bá zə nyingə dúgyá, məjəgula mún mə ŋgə gwííg.

Məbáda

²³ Ipafras muud sá jî mímbwug dí nəcɛ ŋgələ sêy nə *Krîst Yésus yé ŋgə báda wo. ²⁴ Buud ó gwoonŋ ísɛy bâm Márkus, nə Aristárug, nə Démas, nə Lúkas bwé ŋgə námə báda wo. ²⁵ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Krîst í jíg bídí.

Kálaad bwé á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálaad éga yé nyə e téduga nə í cúgə kálaad, í yidá bə bwiingúlə míláj mí Zembî. Mátéédulé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbádá mäsə ímpánzə yâ məshíné má lúu 13 wé má sá nə muud mpúg nə jísə kálaad nə bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okristen nə bwé kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácxé má Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo nə cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə ŋkul téduga nə í də cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na námə lwó mátéédulé nə Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wé Yésus-Kríst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma máŋkəw məlól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olóye bwé nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé mácwûŋ nə íbwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhí a Mwân yé

¹ Yág í, Zembî nyə á də lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhí á *buud ə mícúndə bé. ² Nə ndéé, mwów má məzhúgúlá mága dî, a má lás nə shé nə zhí a Mwân yé. Mwân yé wəŋg wé nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a má təl nyə nə a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhigím mbəxəla má Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwə mənchwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembî mə ntə wéŋgales

⁴ A ntə *wéŋgales, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá nə Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgales ná: «Wo ji Mwân waamə, mə mə byá wo múús». Nda námə nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wéŋgales ó Zembî bəsh
bwé kúdúg məmpwoombú
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wéŋgales ná:

A də sá nə wéŋgales bé bwé bág nda
fufə,
a sá nə osól ə mäsáal bé bwé bág nda
ngwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú má Mwân yé ná:
Yé Zembî, ijwúga byô í bá ji kú nə
zhúgá.

Otútəlí wé bwé ngə lwó nə wo ngə jwú
nə faan dwô.

⁹ Wo á cəel otútəlí, wo mpíi fúlú a kú
bísh mácxé;

sâ jəŋg wé jí ná, yé Zembî,
Zembî woó nyə a gwáágulə wo
məwúdə má məshusəg;

ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə
gwoŋg bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwáməba, mátéédulé dî, wo wé wo á
fwə shí,

wo a sá námə jəŋ nə məbwé mwô.

¹¹ Isâ byəŋg byêsh í bá shîn,

nji wəe njul kú nə zhúgá;
byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándə,

¹² wo bá báág byo nda bwé də báág
jud ná.

Haaw. Í bá shîn cənd nda káándə.

Nji wəe wo njúl nji mbii ngwúd,

mimbú myô kú bwele shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci nə ngwól
éŋgales ná:

Jig shí wa mádí mbwə mənchwúm
kə wós ja mə é culashi mízhízhíŋ myô,
mí bə wo sâ wó də təl mákuú yí!

¹⁴ Wéŋgales bəŋ ná wé ozá? Nğá
bəsh básə mishíshim mí ngə səy nə

1:2 Mwân: 5.8 sála: Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3

Ifz 1.21; Flp 2.9

1:5 Sôm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5

Sôm 104.4

1:8 Sôm 45.7-8

1:10 Sôm 102.26-28

1:3 2Kr 4.4; Kol 1.15 mbwə mənchwúm: 8.1

1:4

1:6 Sôm 89.28; 97.7

1:7

1:13 8.1; Sôm 110.1

1:14 Sôm 34.8; 91.11

Zembî, Zembî ka du kənd bwo ná bwé kóg ngə kwínd buud bwé bá ŋwa cug t̄n̄ ilúgí Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî má cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul j̄i ná shé mpúg wá mílúú sâ bwé á jaaw shé yíid, ŋkwan̄gá sá á bá kwab zhíí. ² Shé mpúgá ná kéel *wə́ngəles bwé á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-ŋkul; muud yêsh nyə á caam məcɛɛ, nda bish dwo yé, nyə a shí bwəma nə intúgálí í á jəla yí. ³ Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú bish shísha məma cug bwé ngə jaaw shé yí, shé nda bá bwɛɛ faam. Cwám̄ba nyəméfwó wə nyə a tééd jaawúlə lán̄ á cug jəɔŋḡə, buud bwé á gwág nə nyə wá bwé mú zə báásulə shé wə. ⁴ Shú lwólə námá ná kéel dɔɔŋg dúsə fwámé kéel, Zembî nyəméfwó nyə a wéeshuli isâ í ntɔ buud ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə *məshimbá mimbii. A mú námá yə bwo idáás Shíshim má du dáás búúd yí, nda nyə á cɛel ná.

Yésus, Mwân má Zembî nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ngə cɪ ná í bá bə yí, wə́ngəles dí bwé bá jwú nə gwo, Zembî nyə a shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá bə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ngə téduga muud nəcé a j̄i jí?

Wo ngə kweemb kukwumuga múúd nəcé í bálə jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cɔ́ wə́ngəles.

Ná ndéé, wo má sá ná a ŋkənwag, a bág nə gúmá nda cí.

⁸ Wo má wá isâ byêsh mánýámá má múúd dí.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná a jwúg nə isâ byêsh yí, tɔɔ sâ ngwúd nə ngwúd í alúgé. Nj̄i, shé cugé nə ŋkul fwo dúg ja gaád ná a ngə jwú nə isâ byêsh.

⁹ Nj̄i, sâ shé mú ngə dúg yí jí ná, Yésus muud Zembî nyə á səl shí fúfwála cɔ́ wə́ngəles yé, a mú ngə ŋkənwə, a njúl nə gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə á zə cé buud bêsh, lwóyálə mpaam Zembî nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembî wə nyə a té isâ byêsh, nyə wə ngə sá ná byêsh í ngóg nə kyey mpwogé, nyə námá wə nyə á j̄i ná ncúlyá zhwog bwân bə bwé ŋkənwag məŋkənwə mé. Í á ka jəla ná a sáág ná micúŋ mí bííg Yésus muud nyə á juw zhíí ná bwán ó Zembî bwé bííg cug yé, micúŋ myɔɔŋg mí mú məel sá ná Zembî jílug nyə jiya í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus muud ngə sá ná buud bwé bág m̄ŋkəŋkə mí búúd yé, nə buud á ngə sá ntó wá, bêsh básə nə shug ngwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwôn jówúlə bwo ná omínyəŋə bə yí.

¹² Ntó wə á cí ná:

Mə bá du bwiŋg omínyəŋə bəm bímbí lú múúd wo jí yí,

mə sɛy wo isusa í gúmá ja bwé sééŋgyá ná bwé gúmal wo yí.

¹³ A nyiŋgə námá cí ná:

Mɛɛ j̄am júgáwé jêsh í bá bə nyádí.

Nyə námá ná: «Mə wə éga, nə bwân Zembî nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí ná bwân á ngə cí óni básə nə mishwun nə məcɪí ná, Yésus nyə á ŋwa námá nyúul muud, a bə nə mishwun nə məcɪí shú ná a yág, shwiy dé mú culashi ŋkúl mə Njwú məjamb, nyɛ muud nyə á ngə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bêsh mánýámád, nəcé bwé á ngə cugə ŋkúmba cug nj̄i ngələ fúndə shwiy, cug mánýámá. ¹⁶ Í má mpu nyín ná Yésus nyə a shígé zə kwiid wə́ngəles; nyə á yida zə kwiid mpwɔŋ buud má *Aburaham. ¹⁷ Sá jəɔŋg wə í á sá ná a céndúg bə nda omínyəŋə bə məzhíí mêsh, shú ná a bág bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cɛy lámúd yé, á sá ísɛy váál

2:1 6.4-6 **2:2** Mis 7.38, 53; Gal 3.19 **2:3** 10.29; 12.25 **2:4** Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr 12.12 **2:6** Sôm 8.5-7 **2:8** 1Kr 15.27 **2:9** Flp 2.8-9 **2:10** 1Kr 8.6; 12.2; Mis 3.15 **2:11** Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 **2:12** Sôm 22.23 **2:13** Iza 8.17-18 **2:14** 2.17; Yuá 1.14 Njwú məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbá 12.10 **2:15** Rom 8.21 **2:16** Iza 41.8-9 **2:17** 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 **2:18** 4.15; Mat 4.1-11

Zembî mə céel yí. A ji Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnuga, yíl búúd *misám myáj. ¹⁸ Yésus ji nə ŋkul kwínd búúd mábwəbúlán mə ŋgə fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəmfwó nyə á fwo námá bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst mə ntə Moyîz

¹ Ná ndeé yé mĩŋkəŋkə mí ómĩnyəŋə bām, bí buud Zembî nyə a mə námá jōw ná bi bág ŋwa ŋkəw cug á gwówád wá, kəndugá mitádugá wə Yésus. Nyə wə sə ŋgə magulə tām buud ná a jí *muud lwámá mə Zembî, a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá iséy byé váál í á kwaga mísh mə múúd nyə á ntĩ nyə yí, námá nda Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wəsh váál í á kwaga yí ná. ³ Mpugá nə Zembî nyə a dúg nə Yésus mə jalá nə bul ŋwa gúmá ntə Moyîz, námá nda múúd mə lwə njów mə də ŋwa gúmá ntə njów wəmfwó ná. ⁴ Bi mə mpú ná njów wəsh í də bə nə muud nyə ámə lwə yé; nji, Zembî wə mə də lwə ísá byəsh. ⁵ Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wəsh váál í á kwaga yí. Nyə, nyə á bə sóol məsáal, ŋgələ lwó ná sá Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə bábálé. ⁶ Kríst ŋgə sá iséy byé váál í kwága yí. Nywá ji Mwān á njów mə Zembî. Njów mə Zembî wəŋg wə shé, ŋkí shé mə kə nə ŋkáj shwóg, kə námá shwóg nə ŋgələ bə nə milúú ná sáj nəcé sə ŋgə bwánd nyə nə búgá.

Zembî mə də yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwə wə Ŋkəŋkə Shíshim ŋgə ci yí, nó:
Ŋkí bi mə gwág kál dé múús íí,
⁸ kúgá sá nún
nda ja búúd bwə á sá mĩŋgáádé yí.
Jwəw dəŋgú, buud bwə á kə nə məkugulu
wə Zembî nún shí a shwéeshá dī.

⁹ Osóŋgú bún bwə á shweenzh mə cínəŋg

nə bwə dúg sá mə é sá yí.

Bwə á shweenzh mə, í njúl nə bwə á shí dúg

ísá mə á sá bwo ¹⁰ tən mimbú məwúm mənə yí.

Nda bwə á də she nə bwə dúg sá mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd jəŋgú,

mə mú ci ná: «Básə ja jəsh nji dúlə wush;

bwə afwóyé mpu zhí mə ŋgə lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kəen nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwelə kumə

kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

¹² Bwaəŋg, bi ó bey nə ŋgwól múúd gwoəŋg wən bág nə bów-bəw lám, lám á kú nə búgá nə ndeé a mú yid kwəŋ nə Zembî á kuwó. ¹³ Yidagá də sá ná, jwów dēsh búúd bí nə ŋkul jōw nə «múús» yí, ŋgwól cwĩny ŋgwól, ŋgwól cwĩny ŋgwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shiig tə muud á bídí gwoəŋg nə ndeé nyəŋ mú bə nə nún. ¹⁴ Nəcé shé músə *Kríst buud ó gwoəŋg bə, ŋkí shé mə bii búgá məbwə mábá kə wós məshínéd, námá nda shé á téd mətédédéléd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa nə jisə cilyá Kálad Zembî dí ná:

Ŋkí bi mə gwág kál dé múús íí,

kúgá sá nún

nda ja búúd bwə á sá mĩŋgáádé yí.

¹⁶ Ozə bəŋ bwə á gwág kəl mə Zembî nə ndeé bwə mú sá mĩŋgáádé wá? Nğáá í á bə buud bəsh Moyîz nyə a wú nə ndí Igípten wá? ¹⁷ Ozə Zembî nyə á nyada nə ndí tən mimbú məwúm mənə wá? Nğáá í á bə buud bwə á səm nə ndeé mimbimbə myáj mí mú ŋgə mpúnğuli shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozə nyə á kəen nə bwə ábúle bwelə kumə kúl nyə á kwəməsa bwo wogá yí? Nğáá í á bə buud bwə á sá nyə mĩŋgáádé wá? ¹⁹ Haaw! Shé mə dúg na nə bwə á shígé kumə kúl Zembî nyə

á kwəməsa bwo wogá yí nəc é jí? Nəc é bwə á ban ná bwə abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

¹ Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwə yówəlag; ŋkaagə nyɔɔŋ nyí ná. Bì ó ka bey ná ŋgwól múúd á gwoɔŋg jín bág shúb wogá jɔɔŋg. ² Shé á shí námə gwág kéel má Zembî nda bwo. Nji, wəŋ gwágúlə bwə á gwág yí í á shígé kwíind bwo tɔɔ sá, nəc é bwə á shígé *búgula sá bwə á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú ŋgə yówəla, kú bə bwo, nəc é nyə á ci shú dájúud ná:

Mə mú ka keen nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwəle kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwɔ shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byêsh. ⁴ Shú sá í dúgyá nə jwôw á zəŋgbá yí, sá mə mpú ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúud nyédí kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yówəla nə ísəy byé byêsh jwôw á zəŋgbá». ⁵ Gwə námə wə á cí wa jíga kúkúlúud ná: «Mə abúle bwəle sá ná bwə yówəlag». ⁶ Ntó jí ná cígulá í bwey bə ná Zembî mə bá sá ná bóól búúd bwə yówəlag. Nji, buud bwə á tééd gwág kéel wá, bwə á shígé yówəla, nəc é məlwə. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembî mə təl dúl jwôw búúd bwə é ci ná «múús» yí. Nyə á zə təl jwôw dɔɔŋgú mimbú mí má bwey bul cɔ́ té wulə fwála mə Moyíz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə á mə fwo ci ná, ná: «ŋkí bɪ mə gwág kəl dé múús í, kúgá sá núŋ».

⁸ Í á mbəm bə ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówəlag ja bwə á shín nyí shí á cɔɔlá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyiŋgə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó mə lwó ná gúlágá wogá jísə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwôw lú zəŋgbá yí. ¹⁰ Nəc é, muud Zembî mə sá ná a yówəlag yé, nyə é yówəla nə

ísəy byé byêsh námə nda Zembî nyə á yówəla nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá məŋkul ná shé bág yówəla nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá məŋkul shú ná muud nda bá shúb nəc é sálə mbii məlwə bwə á sá má.

¹² Mpugá ná Milású mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mí aŋkál-ŋkálú. Mí də bəwəli ntɔ́ kafwəle jêsh bwə də jow íkóómb íbá yí. Mí də nyíi múúd nyúúlúud kə kumə kúl mí béeég *jím bá *shíshim yí; mí də béeég mábwəɔ́ mə nyúúl nə óshú ó íyasád. Milású mí Zembî wə mí də lwó ŋkí mitédúgá nə iyuug yá lám, bísə ŋkí bôw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntəg nə tɔɔ sá Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isá byêsh bísə oshushwáás, ompajáá nyédí míshúud, nyə muud mə bá sá sə shitəg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á lína jon lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwān mə Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgə jísú shwóg, kú bwəle tag. ¹⁵ Nəc é, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgə nyɔɔŋg jí nda gwág shé cey lámúud nə tag dúsú yé. A yidá bə nyɔɔŋg jí ná nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhií mēsh nda shé, nji a nda sá *sám yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə kú fúnda. Shé shíshúgá nyédí caŋgád kúl á ŋgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúud a sá shé mpaam, a kwíind shé ja shé mə jí kwíindyá yí.

5

¹ Bì mə mpú ná bwə də féesh múúd yêsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpédúgá buud, bwə təl nyə ná a dúg sēy nə Zembî shú dán. A də kala ísə bwə yə Zembî yí, də sá *mátúnuga shú ná *misám myáŋ mí jímbúg. ² A jí nə ŋkul mpu mícúŋ íwugálu nə minjé-gwôw mí ŋgə bwəma nə ndí myá, nəc é a jí námə múúd nə iləm námə nda

4:4 Mət 2.2 4:5 3.11 4:7 3.7-8; 3.15 4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4 4:10 4.4 4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 4:14 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * 4:14 Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. 4:15 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 4:16 10.19 5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15

bwo. ³ Sâ jəŋg wə jí ná, á jəlá nə du sá mətúnuga shú jímbálúla mísəm myâ nyəmfwó, nə myəŋg myâ kúl búúd námá. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jəŋgú wánda wándág nə á ŋwa gúmá; Zembî wə má du jəw búúd bwə ŋwá jiya jəŋg wá námá nda nyə á jəw Arəon ná.

⁵ Ntó námá wə jí nə *Kríst yé. Kríst nyə a shígé wánda jiya jəŋgú wánda wándág nə á ŋwa gúmá; Zembî wə nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo jí Mwân waamə, mə má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgə námá ci gúl kákúlúd ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

⁷ Ja Kríst nyə á ŋgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á du bul jəgula, du téég Zembî məbwə, Zembî muud nyə á bə nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á du kím, a jii, məzhwíle wós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bə nə məgwág nə Zembî. ⁸ Tem bə ná nyə á bə *Mwân mə Zembî, nyə á bwəma nə micúŋ, mí mú jíguli nyə məgwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bəg váál í jəla yí. A mú bə ámadí á cug á kandugə kandugə, du yə búúd bəsh bwə sá nyə məgwág wá.

¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada mə Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béégyá nə Zembî yí

¹¹ Bulya ísá sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féégúg bí byo, í bul kwowula, nəcé bí ádé ná leel mpu gwág. ¹² Bweyúlə bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ŋgə ná jii ná muud jígúlig bí ísá bwə jəlá nə fwo tééd mpu mínjígúla mí Zembî dí yí. Í ŋgə ná jii bí mənyá mə bəl, kú bə fwámé ídêw.

¹³ Muud ŋgə ná cugə nə mənyá mə bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cugəg tətəlí mísh mə Zembî dí ná; a jí ná kákény. ¹⁴ Nji, buud bwə á mə lal wá, báá wə bwə jəlá nə fwámé ídêw, nəcé bwə á mə jíg cug nə ndéé milám mí á

mə janzulə bwo nə dúlə wá mímbéégí mpédúgá mənywa nə məbêw.

6

¹ Ná ndéé, shé kágá shwóg, shé jígúgá ísá í Zembî í jəlá nə buud bwə mə lal búgád yí. Shé yówug dúlə nyiŋgə kə mpás kə du ŋwa mínjígúla mí *Kríst myâ mətéédulé. Shé kúgá nyiŋgə tééd límúlə límuga ja shús. Ntó jí ná shé kúgá nyiŋgə ŋgə ŋwa mínjígúla myâ nda múúd mə jəlá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə mínjígúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntág mínjígúla mí dúgyá nə gwúmúlə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémyé mílósú á kandugə kandugə yí. ³ Mbô! Shé ányingəye ŋgə bə bíni; ŋkí Zembî mə magulə, shé mə zə yida ŋwa mínjígúla mí jəlá nə buud bwə á mə lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, məŋkenya mə Zembî mə á shí kwan bwo, bwə á shí bə nə kəw á ísá Zembî ŋgə yə buud bə yí, bənəŋ bóólúgá bwə á shí ləg Ŋkəŋkə Shíshim, ⁵ bwə á shí kagulə mənywa mə Milósú mí Zembî, bwə á shí námá kagulə ŋkul Zembî mə bá yə búúd mwəw mə zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwə mə yid kwonə nə Kríst yí, muud cugé ná nə ŋkul nyiŋgə sá ná bwə nyiŋgəg kənd mílám wə Kríst. Nəcé banúlə bwə mə ban *Mwân mə Zembî yí wúsə bwo nda bwə ŋgə nyiŋgə bwəmbulə nyə kwolós dí ján ja, ŋgə nyiŋgə sá ná a nyiŋgəg bwəma nə shwôn tám buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú nə ndéé í kə ídêw, Zembî bwádan nə shí nyəŋg, buud bwə á bə məmpəg wá bə nə mfií. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-biin nə məgwaagulə, í lúg kúná-kúnə nə Zembî lwéémug nywo nəcé í cugé nə mfií; zhúgúla zhúgúla, bwə jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwáŋg mə búl cəel wá, tem bə ná sə ŋgə lás ntáni, sə ŋgə mpu

5:4 Arəon: MmN 28.1 5:5 1.5 5:6 Sòm 110.4; Heb 6.20 5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgula bwə du duwan yí, Oyúden bwə á du námá bə nə wán nduwán nə myán mísóólúgú. 6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 6:8 Mat 13.7, 22

búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhíid, bi ηgə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcə, Zembî cugé nə olíingî ná a bá wusa sâ bí ηgə sá yí nə mbií bí má céél nyə yí. Ceelí jəəng í ηgə nyín nə séyúle bí ηgə sêy nə buud bé wú yág zə wósós múús yí. ¹¹ Sá ηgə bul jii ná muud yêsh á sámbá jín yáágúg nə ηgələ cugə cug jəəngú cé cug, ja jəəngú bi mú bá bii isâ bí ηgə bwánd nə búgá ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ηgə sá nda buud bwé má jéég mányúúl wə Zembî kú nə milámusa wá, bwé wə bwé bá bə nə kəw lá isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham nkaagə yí, nyə á keen nkaaná. Nda jí ná ηgwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á keen jínə dé nyəmfwó, ¹⁴ nyə ná:

Búbálé, mə bá bwádan nə wo,
mə sá ná mpwoη buud nywô
í búləg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námə bwánd nkaagə nyəəngú nə lâm jísów ná ndeé, í mú námə bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd má də keen nkaaná yí, á də keen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, nkaaná mú já, muud kú ná sá məshwán. ¹⁷ Ntó, Zembî nyə á ceel ná buud bwé á lúg nə isâ nyə á kaag yí bwé mpúg ná nyə abúle nyiηgə cénd cigúlá á má ηwa yí, a mú keen nkaaná. ¹⁸ Né ndeé, nə nkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə keenúle nyə á keen búbálé yí, ηgwúnd nə ηgwúnd á na í cugé nə ηkul salan, nəcé Zembî cugé nə ηkul bwiηg íjəq. Nyə á kaag, a nyiηgə keen búbálé nəcé jí? Í á bə shú ná mányúúl má láləg shé buud shé má kə shwaaw nyádí, ηgə bwánd sá á má kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ηgə bwánd nə búgə wəəngú, wúsə shé shwamá shú ná lâm nda ηkúηkulə. Nda jí ntó ná, shé má bá kumə kúl Zembî jísə yí, líínálə

kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyíi shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sə ηgə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada má Zembî á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lúmbali dəəmb nə bóól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ηgə nyiηgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíid kə bwádan nə nyə.

² Ja jəəng wə Aburaham nyə á yə nyə *ηkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. Jínə lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiηgə ntəg bə njwú-buud á Salem, ntə nyiηgə kə ná «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shíge bə nə sósəngú, kú nə nyəəngú, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə a sá ná a bəξlag *Mwân má Zembî ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dág bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á ná mpáámə jísú Aburaham yə nyə ηkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwé á də tōw ofada mpwoη buud mə Lévi dí wá, nyúl mpéndí á Mácεε má Moyíz í ηgə yə bwo ηkul ná bwé dág gwáámə búúd ə *Izəyél ηkəw wúm á isâ byáη. Ntó jí ná bwé jəlá nə ηwa kəw dəəng ómínyəηə bāη dí, í njúl ná omínyəηə bāη búsə námə bwān ó Aburaham. ⁶ Sá ηgwúdu, Melukisedek nyə á shíge bə múúd á mpwoη buud nyáη; nji, tεem bə ntó, nyə á ηwa kəw dəəng wə Aburaham, a bwádan ntəg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wə Zembî nyə á kaag mənkaagə má kúl

6:10 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21

6:12 11.1-12; Luk 21.19

6:13 Mət 22.16-17; Heb 11.12

6:16 MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22

6:18 Ilη 23.19

6:19 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3

† 6:19 Ləg

Mat 27.51, ηkí Mak 15.58, ηkí ntəg Luk 23.45 jísə sanda í á də wá nji mpédúgá fúm á ci nə mpáánzə nyêsh yí.

6:20 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4

7:1 Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6

7:5 Ilη 18.21

jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wə má də bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jíga kóómb di, ofada bwé də ηwa kəw dəəng wá, bēsh bwé də bæ búúd bwé bá yə wá. Nji, Micilyá mí ηgə ci ná Melukisedek nywáá ηgə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ηkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ηkəw wúm yí, Lévi muud mə jálá nə ηwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kəw dəəng na mábwé má Aburaham dî. ¹⁰ Sá bí nə ηkul ci ntó nəcə, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ηkəw wúm yí, í á bæ Lévi njúl Aburaham mábwugúlu dí cwú*.

Yésus jì mbií fada má Melukisedek

¹¹ Məççə Moyíz nyə á yə buud ɔ *Izurəyél má má ηgə ci ná ofada bwé dúg zhu bæend mə Lévi dî. Ká, jiya fada á bæend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bág váál í á jəla nə bæ yí. Í á mbəm mpu sá ntó, ki í á shígé nyiŋgə jii ηgwál fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bæ nji ofada wá váál má Arəon. ¹² Ná ndéé, ja jiya fada í má cénd yí, í jii námə ná məççə má á də fwo bæ má má céndúg. ¹³ Shé má mpú ná muud sá ηgə ci éne nyə a byél bæend shúsúd; tə mbyágá ηgwúd nə ηgwúd á bæend jəəng í á shígé fwo bwele sēy *alatār dî. ¹⁴ Buud bēsh bwé mpú ná Cwámba wúsú nyə a byél bæend mə Yúda dî, Moyíz nyə á shígé ntāg bwele cwééd bæend jəəngú ja nyə á lás sá í dúgyá nə sēy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyin ná isá í á cénd, nəcə wúl mbəǵəla má Melukisedek í á tōw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dəəng, kú námə bæ ná micçəlá mí búúd wə mí təl nyə; cug ηkúl jé wə í sá ná a bág fada, nəcə cug jé jəəng í cúgə nə ηkul shin. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembî mí ηgə bwiŋg lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná ççə acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcə í á

bə ηkí tag, í á shígé bæ nə mfíí. ¹⁹ Məççə má Moyíz má á shígé mpu sá ná isá í bág váál í á jəla nə bæ yí. Zembî má yida yə sá fwámé sá ántantçə sá má jálá bwánd nə búgə yí, sá jəəng wə í má sá ná shé shíshúg Zembî kúná-kúnə.

²⁰ Sá í búl nyin cínəng yí jí ná, Zembî nyə á də ηkəl ja nyə á təl Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ηkəl ja bóólúgá bwé á də tōw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tōw fada nə ηkəl má Zembî ná, Zembî Cwámba nyə á kəen ηkaanə ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə.» Nyə abúle nyiŋgə shwána ηkaanə nyé nyəəng.

²² Kəenúlə Zembî nyə á kəen ntó yí í lwó ná sə Yésus nyə a jéég bud dí yí í ntó jəəng áshúshwóógú. ²³ Gúl sá jí námə ná, ofada wá bæend mə Lévi bwé á bæ ηkí bulya nəcə shwiŋg í á də sá ná bwé bág kú sēy kandugə kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwele yə, séy fada jé í abúlé bwele shin. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwé cíngyá wə Yésus ná bwé shísh wə Zembî wá, Yésus ji nə ηkul cug bwo ja ηgwúd á kandugə, nəcə a ji kuwó, nyə é də jəgala nə Zembî shú dán ja jēsh.

²⁶ A jí mbií Ajəláci á ofada í jí shé yí nəcə a jí ηkəŋkə múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bənəŋ osóol ɔ *mísám, a njul jiya gúmá í ntó íjiya byēsh yíid. ²⁷ A cugé nda bóól wəájəláci wá ofada. Bwé á də bæ jwów dēsh í, nyāŋ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məəngú ja ηgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məççə má Moyíz má də ηwa buud bwé njúl kú bæ lwándúlá məzhíí mēsh, də təl bwo wəájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ηkəl mpúsə Məççə, a təl Mwān yé fada. Nyə a má lwándulə nyə məzhíí mēsh kandugə á kandugə.

* **7:10** Lévi nyə á bæ mwān mə Yákwab, Yákwab mwān mə Izaag, Izaag mwān mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bæ Aburaham mábwugúlud. **7:14** Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6 **7:19** 9.9; Rom 3.20 **7:21** 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 **7:26** 4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7

8

Yésus ji wúsú Ajeláci á ofada sɔ á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isâ sɔ ngé ci íni wúsə ná: mbií Ajeláci á ofada shé búsə nə ndí wé ni; nyɔɔng nyə á má kə ji jiya gúméd jon dí, mbwê mənɔwúm má Zembî á nkul nyêsh dí yé, ² nyɔɔng ngé sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dâŋ banda mátúnuga, Cwámba wé nyə a lwɔ, kú bə múúd.

³ Bwé du tâl Ajeláci á ofada né a dúg kala isâ búúd bwé yé Zembî yí, a du námá sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajeláci á ofada bég námá nə jé sâ á kálá Zembî yí. ⁴ A mbêm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwé ngé kala Zembî isâ wá búsə, bwé ngə sêy nda Mácɛɛ má Moyîz má ngé ci ná. ⁵ Wán yólə bwé ngə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sá jee námá ci ná jisə shishîm á fwámé iséy byɔɔng. Nəcə, ja Moyîz nyə a lwɔ banda mátúnuga yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ bá sá sâ jêsh bɛ yuug má á lwó wo mbúŋád yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lóg yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nəcé nyə wé jí líí-nji mpédúgá sánŋ Zembî shú sɔ í ntɔ yí. Sɔ jɔɔng í ntɔ nəcé mənkaagé mé má ntɔ mɔɔng mã sɔ áshúshwóógú.

⁷ Sɔ áshúshwóógú* í á mbêm bə kú nə sá á jumúg íí, í á shígé nywá nyiŋgə jii ná sɔ ábɛé í zóg sîy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná: Fwála í zag, mə Cwámba mə ngə ci ntó. Fwála má bá sá sɔ ágúgwáan yí. Mə bá sá sɔ jɔɔngú nə kúl búúd Izurəyêl, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jân sɔ í ábúlé bə nda jɔɔng má á sá nə osóŋgú bán jwów má á bii bwo mbwád

wú nə bwo Igîpten yí.

Nda bwé á shígé baagulə jân sɔ ná, mə á shígé ná námá ngə bîsh bwo.

Mə Cwámba mə má ci ntó.

¹⁰ Sɔ má bá sá nə kúl búúd *Izurəyêl yí, í bá bə ná,

ja mwôw mɔɔng má bá cɔ yí, mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítédúgád, mə cilə bwo mwo mílámúd.

Mə Cwámba mə má ci ntó

mə bá bə Zembî wán,

bwé bə kúl búúd jâm.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə

jíguli múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyɔŋú yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nəcə bêsh bwé bá mpu mə,

bêsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgí bán,

mə yíl *mísəm myán mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembî ngé lás lósú sɔ á gúgwáan yí, a má ŋwa nə sɔ áshúshwóógú dé fwála í á má ntɔ. Sâ jisə ná dé fwála í á má ntɔ yí, í mú sâ acwúlú, jân í wál bá zə kəndəw koogú.

9

Yálə búud bwé á du yə Zembî gúmá yág yí

¹ Sɔ áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə məcɛɛ má dúgyá nə yálə Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwé á du bwəma nə Zembî wa shí gaád yí.

² Bwé á lwɔ banda dɔɔngú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lámba, nə táwuli, nə ibaléd cínɔng táwuli dí, ibaléd í ici shú gúmá má Zembî. Bwé á du jôw kóómb jɔɔng ná «kúl jisə ci yí».

³ Jɔɔng kóómb í á du bə mpúsə *sanda ábɛé yí, bwé á du jôw gwo ná «kúl í búl bə ci yí». ⁴ Cínɔng cwû, í á du bə nə *alatâr bwé du jígal Zembî olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwé á shîn bwadulə alatâr

8:1 4.14 mbwê mənɔwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ji sɔ í á sîy mbéŋ á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6 **9:2** banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 **9:4** alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye má Arɔɔn: Ilŋ 17.21-25 məkwóógú má á bə nə cilyá: MmN 25.16

nə wóle sɔ or kúkúl jêsh. Wóle jœŋg í á dɛ bə cwû, nə kwúmbu *mána, nə fiidye má Arœn í má kɔ íkáá shwógúd, nə məkwoógú má á bə nə cilyá məcœœ má sɔ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. ⁵ Bwə á mœ ivuguli í osherubê* íbá, bwə tâl búduga wóle jœŋg dí gwów shú dúlə lwó ná Zembî á milwané jisə cínœŋg; ivuguli byœŋg í á bə í má læesh máfafugó dɛ wá gúgúwá kúl ófada bwə á dɛ myœeg mæcií shú cweelúlə Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isâ byœŋg.

⁶ Nda bwə á shîn táág isâ ini byêsh ntáni ná, ofada bwə á dɛ nyíi banda dœŋgú dí nji kóómb áshúshwóógú dí jwów dêsh, dɛ kə sá ísý byán. ⁷ Kóómb ábœê jân, nji Ajeláci á ofada nyáméfwó wə nyə á dɛ nyíi cínœŋg. Nyə á dɛ nyíi cínœŋgú ja ŋgwúd ŋkúmba mbû. Ja á ké ntâg nyíi cínœŋg yí, á jəlá nə kə nə mæcií má cúdú á ké myœeg shú déd nə shú íwushî yâ kúl búúd. ⁸ Nkœŋkê Shíshim ŋgə lwó na sóólúgú níid nə zhií í ké fwámé kúl Zembî njúl yí í á shigé bə mbəg té wêsh séy í á ŋgə ná s̄y kóómb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sâ jœŋg jisə tâŋ yuug shú mwôw mága. Yuug jœŋg í lwó ná, wo tœem yə Zembî isâ, wo tœem sá *mátúnuga, isâ byœŋgú nə *mætúnuga mœŋgú má cugé nə ŋkul sá ná lâm í bég wo váál í jəlá yí. ¹⁰ Bísə nji mícœŋlá búúd bwə á ŋgə cœŋlə shú sâ í dúgyá nə dæg nə mœŋgul nə mingusa mí íci yí; isâ byœŋg mfíi wán í á shîn ja Zembî nyə á wá mícœŋlá mí agúgwáan yí.

Kríst ji mætúnuga

¹¹ Kríst nyə a má zə, tâŋ Ajeláci á ofada, zə sá ná sə bég nə kəw á fwámé isâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dí, fwámé banda mætúnuga, kú bə dœŋg búúd bwə á lwô nə məbwə yí. Ntó ji ná

dân banda mætúnuga í cugé sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínœŋg ja ŋgwúd á kandugə; nyə a shigé nyíi nə mæcií má íncwəmbə nə inteny, nyə a yána mæcií mé, a yíl sə mányámád kandugə. ¹³ Ja ófada bwə á dɛ myœeg buud mæcií má íncwəmbə nə inteny, gúl ja ifíi í cwɔ myœólú nteny yí, isâ byœŋg í á dɛ sá nə muud nyúúl í bég fúbán†. ¹⁴ Nkámásá ná isâ ini í fúb búúd, ŋkəmsa nə mæcií má *Kríst. Kríst nyə á ŋwa nyáméfwó, yə Zembî tâŋ *mætúnuga mäsú má njúl kú nə tœ cúcwán lú mábwam. Nyə á sá námé nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Ngaá nə mæcií mé má sá nə milâm mí bég shé mífúbán, shé mú yœw mísóólúgú mí dɛ kənd búúd shwíy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmə?

Mæcií má Kríst mäsə mbyúl á sɔ á gúgwáan

¹⁵ Sâ jœŋg wə í á sá ná *Kríst bég líi-nji mpódúgá sónœŋ Zembî shú Sɔ á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwə wúg míkám mí caamúlə bwə á dɛ caam məcœœ bwə njúl ná Sɔ a Cwúlú dí yí; bœŋg Zembî má jôw wá bwə mú bə nə kəw á jœjœ isâ nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwə wééfwg kálaad lúgá, í dɛ jii ná bwə téédúg fwo mpu wámbulə nə muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. ¹⁷ Nəcé kálaad lúgá cugé tœ sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ŋgə ná cugə yí. Múúd wœŋg mə ká yə, kálaad lúgá ka tœem bə nə ŋkul. ¹⁸ Gwə wə bí má dúg nə micœŋlá myâ sɔ áshúshwóógú mí á tééd mæcií má má fwo shwíy. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn ló kúl *Izarəyél jêsh mæmpéndí má á bə cilyá Mécœéd má ŋgwúd ŋgwúd yí, nyə á ŋwa mæcií má ikálá nə bwán ó inteny fúla nə məjúwó, a mú ŋwa mbúmbwə *ízop nə kúl káándé átítí í njúl síyá nə mimyœœ mí ncwəmbə, ŋgə juwo cínœŋgú, ŋgə

9:5 MmN 25.18-22 * **9:5** Sherubê: Jisə dúl váál éngəles. **9:6** 10.11; Ilŋ 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 **9:9** 7.19; 9.2 **9:10** Ləv 11; 15; Ilŋ 19 **9:11** 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 mæcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 **9:13** Ilŋ 19.1-10.17 † **9:13** Í á dɛ bə ná, ja múúd má bə nə məlwaaguwə yí, bwə cígə íncwəmbə nə inteny ŋwa mæcií, bwə jígal cwɔ myœólú nteny ŋwa ifíi byé, bwə mú myœeg múúd wœŋgú mæcií nə ifíi byœŋg nə ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. **9:14** Rom 6.20-23; 8.2 **9:15** 8.6 **9:19** MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilŋ 19.6

myeeg kálaad məcɛɛd, ɲə myeeg námá búúd bēsh wā kúl búúd. ²⁰ Nyə á ɲə myeeg ntó a ɲə kâlə ná: «Məcií má sɔ wá mága, sɔ Zembî ɲə ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyîz nyə á myeeg námá məcií mɔɔɲg banda *mátúnuga dí nə isâ byēsh bwé dɔ balan nə ndí dúlə sá mísɔɔn yíid. ²² Məcɛɛ mə Zembî má lwó ná bwé dɔ fúb zhwoɲ isâ nə məcií; məcií má ká bə kú shwiy, ijuugá í *mísám nda bə. ²³ Ntúni wá ofada bwé á dɔ fúb isâ yé, í njúl ná isâ byɔɔɲ í á dɔ bə ɲi ivuguli yâ fwámé isâ bísə jɔɲ dí yí. Ntó jì ná bwé jəlá nə fúb isâ byɔɔɲgá nə mətúnuga mə búl ntɔ má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mátúnuga búúd bwé á lwɔ nə məbwé yíid; banda dɔɔɲg í á bə vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jɔɲ dwáméfwód, kúl á tál Zembî míshúd shú dású yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá dɔ kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má dɔ kə «kúl í búl ɲkɛ yí» mbú wēsh ná. Ajəláci á ofada má dɔ ntâg kə nyíi kúl jɔɔɲgúd nə ízháá məcií, kú bə məcií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kríst yánág cug jé ija ija, ɲki Kríst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúul ɲi ja ɲgwúd á kandugə mwów má məzhúgúlá dí shú ná mətúnuga mé má zég shínal mísám. ²⁷ ɲkúmba cígúlá wúsə ná muud má jəlá nə yə ɲi ja ɲgwúd ná ndéé a mú bá kə tów kɔɔdɔd. ²⁸ Námá mbií ɲgwúd wɔɔɲgá, Kríst nyə a yána cug jé ɲi ja ɲgwúd ná a ɲkény zhwoɲ buud mbag mísám wəɲ. A bá zə ja ábɛɛ kú ná bə shú zálə ɲkény mbag mísám, í bá bə shú zálə yə búúd bwé ɲgə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga má Yésus má kwaga nə muudyēsh

¹ Məcɛɛ Moyîz nyə a təl má má cúgə wámbulə bə fwámé isâ í á jəlá nə zə bə yí, məsə ɲi ishishím. Məcɛɛ mɔɔɲg má

jígúli ná buud bwé dúg sá *mátúnuga məmpwúd mbú wēsh kú yəw. Nəcé má cúgə nə ɲkul sá ná buud bwé céél shísh wá Zembî wá bwé bág váál í jəlá yí. ² Í á mbəm bə ná má dɔ sá ntó, ɲki bwé á má bwey yəw sálə mátúnuga mɔɔɲg, ɲki buud bwé dɔ sá mwó wá bwé á má bwey bə váál Zembî mə céél yí ja ɲgwúd á kandugə, bwé nda ná dɔ gwáduga mílám myáɲúd ná búsə nə məbyaagulə. ³ Ká, mətúnuga mɔɔɲg má yidá dɔ báásulə bwo *mísám myáɲ báásulə báásúlég mbú wēsh, ⁴ nəcé məcií má ínten yə ikálá má cúgə nə ɲkul jímbal mísám. ⁵ Sá jɔɔɲg wá í á sá ná, ja *Kríst nyə á bə ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo tɔ mətúnuga,

ɲkí ntâg ná bwé yág wo tɔ sâ.

ɲi wo a sá ná mə bəg nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdú bwé á dɔ jígal álatâr dí oncindí wá,

nə mətúnuga má mísám,

byēsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wá éga. É, yé Zembî,

mə zə sá sâ wó jí yí,

nda kálaad woó ɲgə ci shú dâm ná».

⁸ Kríst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mátúnuga,

kú jii ná bwé yág wo isâ,

kú jii ná bwé jígalóg wo ocúdú álatâr dí oncindí,

kú jii mátúnuga má mísám.

Isâ byɔɔɲg í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wô.

Í njúl ná Məcɛɛ mə Moyîz má ɲgə gwáámbyo. ⁹ A mú nyiɲgə ci ná: «Mə wá éga, mə zə sá sâ wó jí yí».

Ntó jì ná a má yíl mísólégú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúul nyé ja ɲgwúd á kandugə, a mú sá ná shé bág minjɛɲkɛ mi búúd.

¹¹ Fada yēsh má dɔ tów tətəlí jwów dēsh dɔ sá ísəy má Zembî. A dɔ sá

9:22 Ləv 17.11

9:23 8.5

9:26 7.27

9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53

10:1 8.5

10:4 9.12-13

10:5 Sôm 40.7-9

*

10:9 Ntó jì ná Kríst mə yíl mátúnuga nə isâ í acwúlú,

10:10 7.27

10:11 9.6; MmN 29.38

10:12 8.1

a cénd byo nə mətúnuga má cug jé nyə á yána yí.

mátúnuga məmpwûd ja jêsh, nji má kú bwεle jímbal mísám. ¹² Ká Kríst nywáá, sóólúgá mátúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bə nji ngwûd. Nyə a má kə ji shí mbwə məncwûm má Zembî dî, jíla á kandugə. ¹³ A mú ka ngə bwánd nji ná Zembî culəshigí mizhízhíng myé, wá nyə myo mákuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ngwûd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ngə bə minkənkə wá, shé bəg váal í jəla yí, kandugə kandugə. ¹⁵ Nkənkə Shíshim ngə námə bwaagulə shé gwo ná jísə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:

«Sə má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná, ja mwôw məng má bá cə yí, mə bá wá bwo məcəx mām milámúd, mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyingə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myán mádí mítédúgád, mə yíl námə misóólúgá bwə á də sá kú bish məcəx myá.

¹⁸ Ja múud má bií íjuugá í misám myé yí, í á nyingəyé ná ji ná múud wəngú sáág mətúnuga shú mísám.

Shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə

¹⁹ Bwaang, shwúlə Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyí kúl í búl nkə yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcə nyə a má juw shé zhí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí. Zhí nyəng nyísə línálə *sanda, ntó ji ná línálə nyúúl nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ngə kyey nə njów má Zembî yé. ²² Shé kágá shísh Zembî kúnə-kúnə kú nə məkəng, shwu nyúul nə nyə ncindí nə ncindí. Shé shíshúgá nyə kúnə-kúnə, nəcə Yésus a má myεεg shé mácií mé, milám mí mú shé mifúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má ankəl-ankəl. ²³ Shé kəndugá milám nkaagə shé ngə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ngə zhízhigə, nəcə Zembî muud nyə á kaag shé nkaagə yé ji abúgúlág. ²⁴ Shé bígá

mítédúgád ná shé dúg wíya məgwô mənyúúlád ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, shú ná shé cəgəgí cəg cəelí, shé ngə sá jəjə misóólúgá. ²⁵ Bóól búúd bwə mú də mpyény jíla ísəngyá bishéd, kúgá nwa fúlú nyəng. Yidagá də ngə wíya nkul mənyúúlád, ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, bul bə ná ndéé ja bí ngə dúg jwôw má Cwámba í ngə shísh kúnə-kúnə ga.

²⁶ Shé á má shín mpu sá jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcə, nkí shé má ka nyingə ngə sá *mísám nə kwo, mól *mátúnuga mí nə nkul yíl myán mísám máá má cúgé ná. ²⁷ Í má yida lúg nji ngələ fúndə yáág-yáág sémyé Zembî mə bá sámb shé milású yí, nə bamb-bamb kuda í bá cumbal jígal mizhízhíng mí Zembî yí. ²⁸ Muud yêsh nyə á caam məcəx má Moyíz yé, bwə á gwú nyə nə nkúd ja ówúshined obá nkí ólól bwə bwáágulə yí. ²⁹ Nkámúsá ná í bə ntó nə muud mə cáam məcəx má Moyíz yé, nkəmusa nə muud mə nwa *Mwán má Zembî nda sá cwag yé. Muud wəngú má dúg ná məcíí má sə má á sá nə a bəg nkənkə múúd má məsə zhizhe, a má lwíy Shíshim á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud wəngú má jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ Ngaá ná shé má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wə má bá də kunda, mə wə má bá də yə búud myəna mí jəlá nə misóólúgá myán myá. Nyə á ci námə ná: «Cwámba mə bá cígə búúd bə milású». ³¹ Í bul jág wagəwo ná muud kúdag Zembî á kuwô mábwad.

³² Yidagá téduga mwôw mənkenya má Zembî má á bwεle kwan bí má. Bi a jísow lal-lal gwáná, jísow micún. ³³ Í á də bə, bíl íja bwə lwíy bí, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí nwa minjugú mí bóól búúd bwə á də bwəma nə mbií mínjugú mín wá. ³⁴ Jí ná bí á də nwa micún mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á də déég bí isá yí, bí

10:13 Sòm 110.1; 1Kr 15.25 **10:16** Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1 **10:26** 6.4-6 **10:27** Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 **10:30** Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9 **10:34** 11.26; 13.14

á du bíd bwo nə məshusug, nəcé bi á du mpu ná bi búsa nə fwámé mábii, mɔɔŋg má bá ji kandugə kandugə má. ³⁵ Nə ndeé, kúgá beeg yow yímúlə mǎnyúúl íŋkánúđ, nəcé bi mə bá bə nə məma myóna. ³⁶ Ntó, í jii ná bi bég nə zény kálə shwóg shú ná, bí mé ká sá sâ jêsh Zembî ngə jii ná bi sáág yí, bí lég sâ nyə á kaag yí. ³⁷ Nəcé, nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná,

í má lúg wuwálá cíg-cíg,
muud ngə zə yé ká wós, nyə á bweye.

³⁸ Zembî má nyiŋgə námə ci ná:

Muud jí tátəlí mádí míshúd yé,
nyə é nti lám mádí, a mú dúg cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwə du cúculə nə kwon ná ndeé kə jimb wá. Shé má yidá bə bɔɔŋg búsa nə búgə ná ndeé bwə mú bii cug wá.

11

Búgə sá má dúg nə obúgula ó ayág yí

¹ Búgə jísə cidəwálə lám má múúd í ká cidəw nə gúl sâ ná, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgə jísə námə magulələ lám má múúd í mágálə gúl sâ ná, tɔɔ nyə anɔɔ nə dúg gwo, jísə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwə á bə nə búgə jɔɔŋg. Gwə wá í á sá ná mínə máŋ má nyíig Mícilyá mí Zembî dí.

³ Búgə wə ngə sá ná shé ngəg nə magulə ná Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó jí ná sâ jêsh shé ngə dúg yí í á zhu sâ shé anɔɔ nə dúg yííd.

⁴ Búgə í á sá ná Abel sáág Zembî *mətúnəga má njúl ŋkí nywa cɔ mə mé má Káan, Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tátəlí muud. Nə ndeé, tɛm bə ná Abel nyə a má bwey yə, a ngə ná lás nyádí búgə nyə á *búgula yííd.

⁵ Búgə í á sá ná Inɔɔg ŋkánúg kə wə Zembî kú fudə. Tɔɔ muud nyə a shígé ná dúg nyə nəcé Zembî nyə a sá

nə a ŋkánúg. Kálad Zembî ngə ci ná shúshwóógú ná a ŋkánúg íí, nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda nəcé búgə, muud nda bwəle nywa Zembî lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembî kúnə-kúnə yé má jələ nə magulə ná Zembî jisə; á jələ nə magulə námə ná buud bwə ngə wá lám ná bwə sɔ Zembî wá, Zembî ngə yə bwo myóna.

⁷ Búgə í á sá ná *Nówe gwágúg məcwûŋ má Zembî a mú bwey mpu sâ í á bə ná í zə sîy yí, sâ jɔɔŋgú nda fwo bə. Nyə á ŋwa ciyá má Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byóol, a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sósúlúgú yé wɔɔŋg ná buud ɔ shí bwə á bə nə məbɛɛ. Nə ndeé, búgə jé í á sá nə Zembî cíg ná a jí tátəlí muud.

⁸ Búgə í á sá ná *Aburaham sáág Zembî məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí njɔɔnd kálə ləm í á bə ná Zembî mə bá yə nyə tãŋ lúgí yí, a nda fwo mpu kúl ləm wɔɔŋg í á bə yí. ⁹ Búgə í á sá ná a kəg ngə cugə nda njôŋ ləm Zembî nyə á kaag nyə yííd. Nyə á du ngə jí mábanda dí, *Izaag jí námə ntó, tɔɔ *Yákwab, bwó buud bwə á lúg nə isá impwúd nyə á kaag Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á du ngə jí ntó nəcé nyə á ngə bwánd ngwála álal-líməga í á bə ná Zembî nyəməfwó mə bá cwə yuug, nyəməfwó lwə yí.

¹¹ Búgə í á sá ná kundú múdá nda *Sara zəg bə nə ŋkul mə bíí mpwon buud a má bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé jí abúgúlág. ¹² Sá jɔɔŋg wá í á sá ná, muud ngwúdú zə bə nə mpwon buud, nyúúl má shîn bwey kə. Mp-won buud nyé mpyáanz nda wəacén-cénî wá jon, nda shɛ á bwûŋ lá ngwəɔ.

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwə á ngə yə bwə ngə ná búgula Zembî, nji bwə nda fwo bii mǎnywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwə á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwə mú shwas mwo. Bwə á

10:35 3.6; 6.11-12 **10:37** Aba 2.3-4 **10:38** Rom 1.17; Gal 3.11 **11:1** Rom 8.24; 2Kr 4.18 **11:3** Mət 1.1; Sôm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 **11:4** Mət 4.3-10 **11:5** Mət 5.21-24 **11:7** Mət 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 **11:8** Mət 12.1-2 **11:9** Mət 35.12, 27 **11:10** 13.14 **11:11** Mət 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * **11:11** Bóslúgá bwə ci na ná: Búgə í á sá ná Aburaham zəg bə mbyól a mú cwúcwúúl, fwála lu byá má bwey ntə, Sara ntəg kundú. **11:12** Mət 15.5 **11:13** 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sôm 39.13

magulê ná búsa ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwé lás ntúni yí, bwé lwó ná ngəñ ná bwé ngə sɔ́ wúl ləom í bá bə bwo nyáñ mpwág yí. ¹⁵ Ləom wáñ í á mbâm ná ngə nyiŋgə sá bwo fund hí, bwé á nywá námə je bə nə fwála mə nyiŋgə nə mpús, kə wu. ¹⁶ Nji mpúlə dúg dí, bwé á ngə jii ná bwé kə ləom á gwôw, ləom í búl nywa cɔ́ wəɔŋg bwé á də ji yí. Sâ jəɔŋg wə Zembî jí nda gwág shwôn ja bwé jów nyə ná Zembî wáñ yí; ngaá nyə á mə kwəməsa bwo fwámé ngwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburham məkugulu ná a yánág cúgə lú mwân dé Izaag, sá mətúnuga. Búgə í á sá ná Aburham máguləg, a ngə mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məŋkaagə. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburham ná: «Izaag wə mə bá byâ wo mpwoŋ buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburham nyə á bə nə búgə ná Zembî jí nə ŋkul gwúmashi búúd. Ntó, Izaag nyə á bə Aburham ja jəɔŋgúd nda muud nyə á mə yə ná ndéé a mə nyiŋgə gwúm yé.

²⁰ Búgə í á sá ná Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cug í á ngə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgə í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə ná a zə yə yí, a ngəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ngwúd ngwúd ná ndéé a mú jwaagəwo nyédí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

²² Búgə í á sá ná ja Yóseb nyə á bə ná a zə yə yí, a jááwug buud nda bwân ó *Izəryél bwé bá wú Igipten, wósó nə nda bwé bág sá íyasə byé ná†.

²³ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyəl bé bwé shwéeləg nyə tâŋ onkwoond olóol nəcé bwé á dúg ná nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a tâl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug ná bwé kú də jəw nyə ná mwân mə shilə mə Farawôn. ²⁵ Nyə á yida cəel ná bwé cúgəg bəñón kúl mə Zembî, ntə ná a kág bə mənywa mə kúkúl wəla cug *mísómúd. ²⁶ Nyə á kwey ná í nywa ná bwé sáág nyə isâ í shwôn námə nda bwé bá sá *Krišt ná, nəcé cínəŋg wə jí fwámé təom ntə wəɔŋg á kúm á Igipten. Mísh mə mə á ngə dúg nji myəna á bá bii mwôw mə zág má yí.

²⁷ Búgə í á sá ná a wúg Igipten kú fúndə ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mə cí ná nyə á ngə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgə nə ŋkul dúg nyə. ²⁸ Búgə í á sá ná Moyíz fwóg *Páska, a ci ná búúd ɔ Izəryél bwé myéégug məcií bwédí mímpumbé mí mínjówúd shú ná *əŋgəles á shwiy nda gwú bwân bəñ ó acúmbâ.

²⁹ Búgə í á sá ná bwân ó Izəryél bwé ntəg mən mə atífi nə məkuú nda bwé á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd ɔ Igipten bəñ bwé á nywá zə ntə ntə yí, məjúwó mə á zə byaləga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

³⁰ Búgə í á sá ná mənyuŋg mə Zheríko‡ mə shínúg shugala shí ja bwân ó Izəryél bwé á də ciŋgya cínəŋg ngwála tâŋ mwôw zəŋgbá yí.

³¹ Búgə í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bəg kú yə ja búúd bwé á sá Zembî miŋgáádá wá bwé á yə yí. Nəcə, nyə a ləg buud bwé á kə ngə bigas ngwála shwoó wá. ³² Mə nyiŋgəg ná jaaw bí jí? Mə ká ci ná mə bwiiŋg bí miláŋ mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhəfuté nə *Dávid nə Samyéł nə *buud ɔ mícúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nəcə, búgə í á sá ná bwé lúmbúlig nə məfaan məshús, bwé ntə mwo; bwé á ngə kyey nə ləom otátəlí dí ná ndéé

11:16 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17 **11:20** Mət 27.27-29, 39-40 **11:21** Mət 47.31-48.20 **11:22** Mət 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dúgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci ná bwé bág ŋwa íyasə byé, kyey nə byo, kə bá dəl bwédí ləom Zembî nyə á bwey yə impáámbe byáñ yíid. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13 **11:27** MmN 2.15; 12.41 **11:28** MmN 12.1-14 **11:29** MmN 14.21-29 **11:30** Zho 6.12-21 ‡ **11:30** Buud ɔ fwála dəɔŋg bwé á də lwə məmə mənyuŋg tâŋ luŋgala lyələ ngwála wəsh, ka ləgə mímpumbé. **11:31** Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 **11:32** OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 **11:33** OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27

bwé mú bii ísâ Zembî nyə á kaag yí; bwé á fad ozhwambánkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwé á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwé faam íkúl í á bæ ná bwé gwúg bwo nə ikafwɛɛ yí. Məbwəs mə á du bii bwo, Zembî mú du yálushi bwo, bwé mú bæ óŋkán ó dósomb, julya nə igwoonŋ í dósomb yá míl mílɔəm. ³⁵ Bóólúgá búdá, buud bán bwé á yə wá bwé á nyinŋə gwúm, bánónŋ nyinŋə cugə.

Bóólúgá búúd bwé á yida bwəma nə cúgə áyíyáág bwé fudá fudág. Bwé á ban ná bwé cúgə nə ŋkul cuwó kwonŋ nə Zembî shú ná bwé fáámugí nə cúgə. Bwé á sá ntó shú ná bwé bág bæ nə fwámé cug ja bwé bá gwúm yí. ³⁶ Bóól bwé á bwəma nə cóógú, bóól bígə, bóólúgá kə mímbwug dí ŋgwówúlá mánkəda nə mikwoolú mí ŋkwánz. ³⁷ Bwé á gwú bóól nə məkwóógú, bwé shigə bóól ná ndéé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwɛɛ. Bóólúgá bāŋ, bwé á ŋgə kyey kə cɛ kə cɛ, bwé dúgə bwáád nŋi íkúúdu í nɔwəmbɛ nə íkúúdu í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwé ŋgə bwəma nə cúgə, buud bwé ŋgə jugushi bwo. ³⁸ Váál búúd dán í áshígə bæ ná í jíg nə buud ɔ shí ga. Bwé á ka ŋgə jɛ gwów məshí mə ashwéeshád nə mímbúnú, bwé dúgə ji míku mí məkwóógú ná míku mí mándəlúd.

³⁹ Tɛɛm bæ ná Zembî nyə á faag buud bəonŋú nəcé búgə jáŋ, bwé á yə bwé kú fwo bii sá Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembî nyə á ŋgə bwey kwəməsa shé sá í búl nywa yí; ná ndéé, nyə a shígə jii ná bwé téédúg kə bæ váál í jəla yí, sá bāŋ lúg mpús.

12

Zembî mə du ság bwān bé

¹ Nda shé bāŋ jíshé kósomb di, kúda zhwog buud óni bwé mə lyɛ shé, cug bwé á cugə yí í ŋgə lwó shé sá bwé jəw ná búgə yí. Ntó, shé myáásugá ísá í ŋgə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *mísəm mí ŋgə læel nada shé nyúúúlúđ myá, shé yídag bæ nə zény kələ shwóg, ju

kúlá Zembî mə kwəməsa nə shé júg yí. ² Shé kándugá mísh nŋi wé Yésus muud nyə á fwə shé búgə mílámúđ yé, nyə námə wé mə bá sá ná búgə í fífəgí, bæ ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kələ yə kwolós dí, kú bish bímbí lú shwôn dúsə shwiy dəonŋ dí yí. Nyə a shígə bish dwo nəcé nyə á ŋgə bwey dúg məshusug Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə mə. A njul jiya gúmáđ ja gaád, *caanŋə mə Zembî dí mbwə mənɔwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyádí, nyə muud ósól ɔ mísəm bwé á jág lúmbuli nə ndí nŋi a ŋgə jísəw jísówúg yé. Kəndugá mitédúgá nyádí, bí bág kú tag, búgú bág kú bii bí mílámúđ.

⁴ Bí ŋgə lúmbuli nə sá bwé jów ná səm yí, nŋi lúmbúli jəonŋ í afwóyé bæ lúmbúli á shwiy. ⁵ Ná ndéé, yə bí mə wusa lésú Zembî ŋgə lás nə bí tāŋ bwān bé shú wálə bí ŋkul mílámúđ yí? Nŋaá á ci ná: Mwān waam, ja Cwáməba mə ság wo yí, kú ŋwa sá jəonŋú nda fyanŋa. Ja á ŋkáánd nə wo yí, kú kənd nyúúl íbwundúđ.

⁶ Nəcé Cwáməba mə du ság múúd yəsh á céel yé; nyəonŋ yəsh á mágúlə nə a ji mwān yé yé,

á du yə nyə intúgúli.

⁷ Ntó, jísówúgá minjugú bí ŋgə bwəma nə ndí myá, mísə shú ŋgələ ság bí. Mpugá ná Zembî ŋgə ŋwa bí cínəonŋú nda bwān bé. Yə mwān abyág nyə a mə bwɛɛ cugə sóonŋú nda du ság nyə?

⁸ Zembî ká bæ kú ság bí nda á du ság bwān bé bəsh ná, mpu ná bí cugə bwān bé, bí mə yidá bæ nyə nda bwān bwé á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sá bí mə jálá nə nyinŋə táduga yí jí ntúga: shé bəsh á shí bæ nə osónŋú bwé á byá shé wa shí ga dí wá, bwé á shí du ság shé, shé du gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəməsa nə sóonŋú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé mə jəlá nə bul bul magulə íjwúga byé shú ná shé dúgúg cug í? ¹⁰ Osónŋú bwé á byá shé

11:34 Dan 3.23-25

11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37

11:36 Zhe 20.2; 37.15

11:37 2Ib 24.21

11:38 1Sa 13.6

12:1 1Kr 9.24

12:2 2.10; 8.1

12:5 Mik 3.11-12; Mbú 3.19

12:7 Mbá 8.5

12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17

wá bwá á dɛ sɔg shé nji shú kákúl wəla mbií bwá á dɛ kwey mətəla yí; Zembî nywáá ngə sɔg shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bág mbií á céel yí. ¹¹ Intúgúlí bwá yá shé ná bwá sɔg shé yí, í ádé fwo bæ shé sá máshusug, shé má dɛ shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúlí byəng í dɛ wúmə mpúmá: shé cugə ná shé, cugə cug á otútəlí. ¹² Ntó, ləshigá məbwə mún má má káád mání, bí ləshí məbwón mún má ngə tagəwa mání. ¹³ Dugá kyey nji mázhí mész tətəlí mád, shú ná buud bí nki tag wá, bwá nda ləngəwo kə koogú, bwá yídag lal mənki.

Bi ə káálugə

¹⁴ Wágá nki nyín nyēsh ná bi cágəgi nə buud bēsh ná shé, bí wá nki ná bi cágəgi nki nki cug, nəcé muud mə bá nda cugə ntó yé cugé nə nki bá dóg Cwamba. ¹⁵ Bi ə mpú dɛ dóg ná muud nda shúb mpáam má Zembî. Bi ə mpú námá dɛ dóg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəom nə ndé *Də mú yúúd. ¹⁶ Bi ə mpú dɛ dóg ná muud nda wá lúu jəngad, nki ntəg ná a mpyēny sá í dəgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínəlo nyə á shín kusha nə jiya ntúni yí, ja nyə á nywá jii ná sónngú wág nyə mətíle mə lúgə yí, sónngú nyə á ban. Eso nyə á tɛm nyiŋgə jii, wéshəli mázhwíle, nyə a shígé bæ nə nki cénd sá í á bwey sŷy yí.

¹⁸ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə wúl mbún búúd bí nə nki kúnə nə ndí yí, mbún í ngə jígə nə kuda; bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kákúl í njúl nə yídúgú á ikukwəndé, kú námá nyiŋgə bæ kákúl nkwə nyə á ngə kuŋg yí. ¹⁹ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bæ kúl dúl kəl í á lás yí, buud bwá á gwág kəl dəng wá bwá á

jəgula ná í kú na kwo ci bwo təo ciyá. ²⁰ Nəcə bwá áshígé bæ nə nki kwiig mpəndí Zembî nyə a təl yí. Mpəndí nyəng í á bæ ná: «Nki muud, nki cúdú, sá jēsh í kúnə nə mbún yí, bwá gwú gwo nə məkwóógú.» ²¹ Isá bwá á dóg cínəng yí í á bæ nki jág wəgəwo, Moyiz nyəmfwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ifwaas.»

²² Bi bəŋ bi á yida shísh kúnə-kúnə nə mbún Siyôn*, ngwəla má Zembî á kuwó, Yurúsəlem á jəŋ dí gwəw kúl ncúlyá *wəngəles bwá ngə sá zəŋ yí. Wəngəles bəng bəsə nki jág bulya, bímbí múúd cúgə nə nki lə yí. ²³ Bi a shísh kúnə-kúnə nə səngyá bwán wə acúmbá mínə má mú bwo micilyá jəŋ dí gwəw wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembî muud mə dɛ sámb milású mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otútəlí ə búúd bwá mú váál í jəla yí ²⁴ Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sá bág mífúbán yé. Nyə wá jí lí-nji mpədúgá sənəŋ Zembî shú sə á gúgwáan, məcií mé má ngə lás fwámé lésú cə má má Abel†.

²⁵ Bi ə káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúlyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgəg yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúlyé wá, bwá á shígé faam nə intúgúlí. Nkámúsá ná bwá fwó bæ kú faam, nkəməsa nə shé ja shé má bán ná shé agwágúlyé múúd ngə lás nə shé jəŋ dí, shé cugé nə nki bá faam. ²⁶ Yág í, kəl dé í á sá ná shí í júngyag; nji, ja gaád í, a má kaag ná: «Mə bá nyiŋgə sá ná í júngyag gúl ja; nji, jəŋ ja, kú ntəg bæ nji shí wá í bá jəngya, gwəw í bá námá jəngya.» ²⁷ Ja á cí ná a bá nyiŋgə sá ná í júngyag gúl ja yí, ntó má lwó ná isá í dɛ jəngya yí í bá wú, nəcé byəŋ bíse isá nyə á té yí; í ka bá lúg nji isá í cúgə

12:11 12.14; Zhk 3.17-18 **12:12** Iza 35.3 **12:13** Mik 4.26 **12:14** 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 **12:15** Mbá 29.17; Gal 1.6 **12:16** Mət 25.29-34 **12:17** Mət 27.30-40 **12:18** MmN 19.16-22; 20.18-21 **12:20** MmN 19.12-13 **12:22** 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * **12:22** Siyôn: Nyə á bæ məma mbún bwá á lwə ngwəla á Yurúsəlem cínəng gwəw yí. **12:23** Luk 10.20 **12:24** 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † **12:24** Məcií mə Yésus má ngə lás lésú íjuugá Zembî má juu sá mpáam nyé dí yí; məcií má Abel mən má á ngə jii ná Zembî kúndəgi nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná. **12:25** 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 **12:26** MmN 19.18; Azh 2.6, 21 **12:28** 13.14

nə ŋkul juŋgya yí. ²⁸ Nə ndeé, shé yágá Zembí akíba nə a yálə shé faan í cúgé nə ŋkul ntaŋusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbií nyə é gwág nywa yí, sêy nə gúmá nə fúndúgú. ²⁹ Nəcə Zembí íshé ji kuda í dɛ cumbal jígal sâ jêsh yí.

13

Mbií cug Zembí mə céel yí

¹ Kúgá yəw ciilálə bíméfwó nə bíméfwó nda omínyəŋâ, kəgá nə ndí shwóg. ² Bì kú wusa dúlə ŋwa ójóŋ bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəéŋgales bwá nda mpu ná í á bə wəéŋgales. ³ Bì ó dɛ téduga búúd básé mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binón bēsh wá básé mímbwugud. Bì ó dɛ téduga námə bəŋg bwá ŋgə bwəma nə minjugú wá, námə nda binón bēsh wá ŋgə bwəma nə minjugú myəŋg. ⁴ Bì bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isâ í mábwam gwoŋú báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ó jaŋga nə osól ɔ mínəmb intúgúlí.

⁵ Kuú njəond wán í nda beeg bə ŋgə bə zəŋ *mwaanê. Bì mə jəlá nə gwág máshusug nə sâ bí bí nə ndí yí; mpugá nə Zembí nyəméfwó nyə á ci ná: «Mə abulé bwəle béégya nə wo, mə abulé bwəle myaas wo». ⁶ Gwá wá jí nə, shé básə nə ŋkul lás nə inkáŋ, ci ná: «Cwamba ŋgə kwíínd mə, mə afúndáyé ná tɔ sâ; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bì ó dɛ tédúgá ótówe ɔ shwóg bún bwá á bwíŋg bí Milású mí Zembí wá, kəndúgá mitédúgá dúg nda ícug byáŋ í á shúgula ná, bí yágulag búgə bwá á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Kríst ji mbií ŋgwúd wú yág, wós múús, kə nə ndeé kú nə zhúgə. ⁹ Bì kú bíd ná minjígúlá mishús mísé mímbií mimbii myá mí yílúg bí zhíd kənd koogú. Nəcə í nywa nə mpaam mə Zembí wá í wág bí ŋkul

mílámúd, kú bə məcəx mə dúgyá nə idəw má. Məcəx məŋg mə aŋgə nə kwíínd buud bwá ŋgə bə mwo wá tɔ sâ.

¹⁰ Shé bəŋ shé básə nə *alatăr jí nə, buud bwá ŋgə ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgé nə zhií mə ŋwá ídəw cínəŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á dɛ kə nə məcií mə ócúdu «kúl í búl ŋkə yí», dɛ kə sá mátúnuga shú nə Zembí jwúg *misəm. Nji, ocúdu bəŋgú mikug myáŋ, bwá á dɛ wú nə myo ŋgwála dɛ kə jígal bugád. ¹² Ntó námə, shú nə Yésus ŋwág məcií mé mā nyəméfwó kə sá ná kúl búúd í bəg ŋkəŋkə kúl, nyə á kə jug nə məcəy bugád nə ndeé a yə. ¹³ Nə ndeé, shé wúgá ŋgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwá mpyényúg námə shé nda bwá á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nəcə shé cugə nə ŋgwála á kəndugə kəndugə wa shí gaád; shé ŋgə sɔ wəŋg ŋgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Nə ndeé, nda Yésus nyə a sá ntó nə, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mətúnuga ó məcí. Ntó ji nə mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd nə jíne dé dúsó nə mpífó. ¹⁶ Bì kú wusa dúlə kwíínd bóól búúd nə dúlə yána ísâ bín, nəcé mbií mátúnuga wəŋg wá Zembí mə dɛ gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bún bwá ŋgə jí ŋkasə shú *míshíshim mín, bwá bá námə kə jaaw Zembí séy bwá á sêy shú dún yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyúgá íjwúga byáŋúd, shú nə bwá sáág séy jáŋ nə məshusug kú tədɛwa. Bwá ká tədɛwa, í nda bə bí nə mfíí. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dúsó. Jísú kóómb dí, sə ŋgə mpu nə milám mísə sə ná sáŋ, sə ŋgə ntəg námə she cugə ja jêsh mbií í jəlá yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bí jəgula nə Zembí, a sáág ná mə lálug nyiŋgə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbádá

12:29 Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mat 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sòm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16 **13:9** Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbá 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sòm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ: 8.6 məcií: 9.12

²⁰ Zembî á mpwogé, nyə muud
 nyə á gwûmushi Yésus, Cwámba íshé,
 mbaagula itəw anúnî yé, nyə á cə
 sə á kandugə kandugə nə məcií mé.
²¹ Zembî wəəngú yág bí ηkul nó bí
 sáág sâ ányunywaá jêsh á céel yí. A
 sáág nə shé bég váál á gwág nywa
 yí, kwon mə Yésus-Krîst dî. Yésus-
 Krîst ηwág gúmə kandugə á kandugə!
 Amen! ²² Bwaang, mə jəgula nə bí nó
 bí jísówúg lósú mə ηgə yáág nə bí nə
 ndí ga. Kálad nyəməfwó mə mə cilə
 bí yé nyə agwááyé. ²³ Mə cəel jaaw bí
 nó bwé mə bíd *mínyəηú íshé Timotê;
 á ká leel wós wa, sá só mú zə dúg bí.
²⁴ Bí ə bəda mə otówe ə shwóg bún bēsh
 nə buud ó Zembî bēsh. Bəəng wā Italí
 bwé ηgə bəda bí. ²⁵ Zembî ké sá bí bēsh
 mpaam.

Kálad Zhâk nyó á cilé yé Isâ í dúgyá nê Kálad mê Zhâk yí

Zhâk nyó á cilé okristen shú ná bwé mpúg kuú njœnd bwé jéla ná kyey mpédúgá nyân dí yí ná váál bwé jéla ná cugê ná buud bwé cúgê okristen wá yí.

A ngê ci isâ ñkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá ná fúg yí: fúg í ðu wú wé Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá ná mabúwa ná kúm, makugulu ná mabwábúlán, fwámé yááb í jéla ná ðu nyîn ná misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngê lámusa ná dúlê ñwa búúd ná mímbéégí gúfágád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá ná búgá ná misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Jûm ná fwámé fúg (3.1-18).
- (6) Cug á mpédúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów ná nadâ mójégula, ná mik-wíindyá (5.7-20).

Ñkúmba sâ á ngê bándulê okristen yí jísê ná «búgá jí kú ná misóólúgú yí jísê mbimbê» (2.26).

Mabádá

¹ Mê Zhâk, lwaá má Zembî bá Cwámbe Yésus-Krîst, mē wé mé cilé bí kálad éga. Mē bédá bí bwán ó íbœnd wûm ná íbá bí á má ciima kē ngê cugê máshí mēshí wá.

Makugulu má ðu lulushi búgá má múúd

² Bwaang, makugulu mēsh bí má bwámá ná ndí má mé jéla ná bē bí ñji sâ máshusug, tœ māsê wáyé mbií tœ wáyé. ³ Bí má jéla ná gwág máshusug ntó ná mpúlê ná búgá jín í ká ntœ makugulu, bí bē ná jísów. ⁴ Ñji, í jii ná jísów jœng gwómáfwó í cásulêg bí séy jé milámád, shú ná bí bág ocúmbá

buud, milwándúlá, kú ná fúfê ná tœ jœ fúlú ngwûd. ⁵ Í ká bē ná fúg í ngê fúfê ngwól múúd á gwoong jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yê nyê. Nécé Zembî má ðu sá yána ná muud yêsh, á ðu ntâg sá dwo ná jœ lâm, kú ná møjumâ. ⁶ Ñji, í jii ná muud má gwáámbug yé gwáámbug ná búgá, kú bē ná milám mímbá. Muud má sá milám mímbá yé jí nda ikwô í mân ñkwô má ðu yángulê kænd ká kænd ká yí. ⁷ Mbií múúd wœng kú yímbê ná téduga ná nyê é lóg sâ wé Cwámbe. ⁸ Nécé muud mæzhigé jí milám mímbá, nyê ádé mpu bē ñkúmba zhí ja á céel sá sâ yí.

⁹ Mbúgula jí ná mabúwa yé gwágug máshusug ná Zembî nyê a má bân nyê gwôw. ¹⁰ Nyœng má yídá bē ná kúm yé bág ná lúú ná sâ ñ ná a bálê shí, nécé a bá cœ nda fuláwa á jugá, kú bwey. ¹¹ Fuláwa má ðu bē, yásé í ká námé shigushi, mægwô mé má shwéesh ká, fuláwa mú bwaambewo, ijœ byé í mú shîn. Námé mbií ngwûd wœng wé múúd kúm má bá ngê bwaambewo, misóólúgú myé myêsh mí ngê shîn yé.

¹² Muud má jísów mákugulu kú fúfug yé nywáá má jêla, nécé á ká bá shîn ntœ mákugulu, a bá lóg cug á kandugê kandugê, mpóógú nyœng wé Zembî nyê á kaag buud bwé ngê cœel nyê wá yí.

¹³ Ja múúd má bwámá ná mabwábúlán yí, a nda bæeg ci ná: «Zembî wé ngê bwówulê mē»; nécé muud cugé ná ñkul bwówulê Zembî, nyê ádé námé bwówulê búúd. ¹⁴ Í yídá bē ná, muud nyéméfwó iyéesh byé wé í ðu julê nyê, kænd nyê lâm *mísémád; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbúg í má ñwa bum yí, sém í mú byél; ja sém í má wîy yí, í mú sá ná muud yág.

¹⁶ Yé bwáang má búl cœel wá, kúgá shiig mányúul! ¹⁷ Fwámé isâ Zembî má ðu yê búúd yí, ná mænywa mēsh sá ngê bwæma ná ndí má, má ngê zhu gwôw, wé Sóongú má ðu wéeshuli máñkenya

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mis 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 **1:2** Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7

1:5 Mik 2.6 **1:6** 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 **1:9** 2.5 **1:10** Zhb 14.2; Sôm 90.5-6; Iza 40.6-8

1:10 5.1 **1:12** 5.11; 1Kr 9.24-25 **1:13** Mik 19.3; 1Kr 10.13 **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn

2.16-17 **1:17** Mæt 1.14-18; Mat 7.11

yé; a ji nji mbií ngwûd kú cénd.
¹⁸ Sóóngú wúsú wɔɔngú nyáméfwó nyə á bə nə jɔjɔ tédúgá jé ná a zə byâ shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wɔɔngú wúsə shú ná shé bág mpumə ashúshwóógú á isá á má té yí.

Du gwágulə, ka du sâ

¹⁹ Yé bwááŋg má búl cɛel wá, bi má jəlá nə mpu ná muud má jəlá nə du lɛel gwágulə, nji nda lɛel lás, nda lɛel gwág mpimbə. ²⁰ Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgə nə ŋkul wéeshuli sâ jí tətəlí mísh má Zembî dí yí. ²¹ Gwé wé má cí nə bí ná, myaasugá mɛlwaagawo mēsh nə mbíya gwɔlə mílám; myaasugá myo, bí ka lág kéel Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lág dwo nə lám nə shɛɛ; dwé wé dí nə ŋkul sá ná *mishíshim mín mí dágúg cug.

²² Ságá nda kéel má Zembî í ngé ci ná, bi kú du gwágulə gwágúlóg, bi a bá ngə shüg biméfwó. ²³ Nəcə, ŋkí muud mə gwágúlóg kéel gwágulə gwágúlóg a kú sá nda í ngé ci ná, muud wɔɔngú ji nda muud má shín dág mpwóómbú yēn dí, ²⁴ ná ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lɛel wusa nda mpwóómbú nyé í ámə bə ná. ²⁵ Nji, muud mə mpú kənd mísh mácéɛ má Zembî dí nda du gwágulə ná ndéé wusa yé, nywáá má jəla. Məcəɛ mɔɔng má cúgə nə iwushî, máá má du yíl búúd mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jəla, í jii ná a nádag nə mwo, a du sá nda má ngé ci ná.

²⁶ Ŋkí ngwól múúd mə tédúgá ná a ngə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ngə shüg nyúul nda yidá du bii mpu yé, muud wɔɔngú yəbá yé wúsə sâ cwag. ²⁷ Yəbá Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yəbá wúsə ná: du téduga bwán ó nyulú nə mikúsé mí búdá *íncwaw í ntug mí ngé bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala mɛlwaagawo má cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpádúgá buud mí anywáyé

¹ Bwaang, kúgá du sá ná, bi ngé *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwaná, bi ngé nyiŋgə baam nə bóól búúd ntə bóól. ² Nəcə ná, ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá jínúđ, ngwól múúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námə zə nyíi nə isala. ³ Ŋkí bi má ŋwa múúd jí nə mimbwéedí mí álal-ŋkul yé nə məjilə, bí nə né ná: «Zaá ji wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tətəlí», ŋkí ntəg ná: «Jig wa kúl má du təl mákuú gaád». ⁴ Ja bí má sá ntó yí, ŋgaá ná bi má wá mímbéégí mpádúgá buud wé ni? Ŋgaá ntó má lwó ná bí ngə bigas buud bi njúl nə bów-bəw mítádúgá?

⁵ Yé bwááŋg má búl cɛel wá, gwágúlógá mə. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímbúmbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgá dí? Nyə á kaag buud bwé ngé cɛel nyə wá Faan, ŋgaá nyə a má sá námə ná mímbúmbúwá mí bág nə kəw Faan dɔɔngúđ? ⁶ Ká bi bəŋ bi ngə dág mímbúmbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozá bwé ngé lwó bí cún, ŋgaá mikúkúm? Ŋgaá bwó wé bwé ngé kə nə bí mǎmpáanzə má mílósú? ⁷ Ŋgaá bwó wé bwé ngé jág lás nə jɔjɔ jínə lú Krísten búúd bwé á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ngə lwó ná cɛɛ mə Cí wúsú *Kríst í ngé ci ná: «Cɛɛlug múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Ŋkí bi mə lwándúlə cɛɛ dɔɔngú, bi mə sá jə sóólúgá. ⁹ Nji, ja bí má du wá mímbéégí mpádúgá buud yí, bi má du səm; Məcəɛ má lwó ná bi má jəla nə intágúlí í búúd bwé má caam mácéɛ wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mə ká bɛ mǎmpándí má Məcəɛ mēsh ná ndéé a wush nji nə ngwúdugá, a má byaagulə

1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 **1:19** 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9 **1:21** Kol 3.8; 1Pr 2.1 **1:22** 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 **1:25** 2.12, 24; Sòm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2 **1:26** 3.2, 10; Sòm 34.14; 141.3 **1:27** Sòm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 **2:1** 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sòm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 **2:5** 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbá 2.9 **2:8** Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 **2:9** 2.1 **2:10** Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 **2:11** MmN 20.13-14

nə mēsh. ¹¹ Nəcə muud nyə á ci ná: «Ci wo kú sá mínəmb» yé, nyə námé wə nyə á ci ná: «Ci wo kú gwú múud». Nkí wεε wo ádé sá mínəmb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcəε. ¹² Ntó, dúgá lás, nə du sá ísâ bi ngé mpu ná bwə bá sámb bí milású bεǵlə cεε í du yíl búúd mányámád yí. ¹³ Nəcə, buud bí kú gwág búúd cey lámúd wá, bwə bá bwəma nə sémyé milású á kú nə məcəy mə lám. Buud bwə ngé gwág bóól nkúńkwónǵálə wá, nkúńkwon í du ntə sémyé milású wán.

Búgá jí kú nə misóólúgú yí jí fudá

¹⁴ Bwaang, nkí muud má ci ná a jí nə búgá, nji misóólúgú kú nyín, wán mbií búgá í é kwíínd nyə jíd? Í é cug nyə? ¹⁵ Nkí *mínyonǵú wán á mudúm nkí á mudá ngé fúfə nə sâ má bwáád, nkí ntág ná a ngə fúfə nə idəw yá dāńjwōw, ¹⁶ ngwól múúd á gwoonǵ jín mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ kə ná shεε; kaág bwáád, wo də!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sâ í ngé jí nyə yí, ntó nyə é kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námé wə búgá jisá yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misóólúgú, búgá gwō jisə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múud jí nə nkul ci nə ngwól ná: «Wεε jí nə búgá, mεε nə misóólúgú.» Lwóg ná mə búgá gwō nda nə misóólúgú, mεε mə e lwó mádí misóólúgú ná mə jí nə búgá. ¹⁹ Wo ngə *magulə ná Zembî jí nji ngwūd, wo ngə mpu sâ; nji, məjamb má ngə námé magulə ntó, má ngé lilya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu du faas ísâ yé, ye wo cεel mpu ná búgá jí kú nə misóólúgú yí í akwííndé tɔ sâ? ²¹ Ngaá Zembî nyə á nwa mpáámbé íshé *Aburaham ná tətəlí muud mísh mēd nəcé a yánalə mwân yé *Izaag tǵn *mətúnǵa *alatâr dî. ²² Wo adúgé? Búgá jí í á bə mbádúgá nə misóólúgú, byēsh í ngé sēy; misóólúgú wə mí á zə sá ná búgá jí í bəg ncindí. ²³ Nə ndεé, í mú bə nda Kálaad Zembî ngé ci ná;

ná: «Aburaham nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lǵ nyə búgá jí jəonǵá, a mú ci ná Aburaham jí tətəlí muud; bwə mú gwiid nyə ná shwə má Zembî.»

²⁴ Bi má dúg í? Zembî má nwa múúd ná tətəlí muud nəcé misóólúgú, kú bə nji nəcé búgá. ²⁵ Ntó námé wə Ráhab mudá janǵa nyə á bə yé. Ngaá ná Zembî nyə á nwa nyə ná tətəlí muud nəcé sóólúgú nyə a sá yí? Nəcə, buud bwán ó *Izurəyél bwə á kənd wá, Ráhab nyə a lǵ bwo nyé dí njów, a mú sá ná bwə kyéyug zhí shúsú. ²⁶ Nyúúl nyísə kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námé, búgá jí kú nə misóólúgú yí jisə mbimbə.

3

Júm dúsə wagəwo wagəwo sâ

¹ Bwaang bi mə mpú ná sə buud ngé jíǵulí wá, Zembî mə bá bə nə nkúd wúsú sémyé milású ntə bóól búúd wánú. Ntó, í ajíyé ná bi bəg zhwoǵ oyíǵulí nkí bulya, ² nəcé shé bēsh shé má du kwab mímbí mim-bii. Múúd mə ká bə kú du kwab nə lésú á mpu yé, nyíni nyε mə bə váál í jəla yí, nywáá jí námé nə nkul mpu bii nyúúl nyé nyēsh. ³ Ngaá ná shé má du shwaam íkabulí nkúwanz mpu dí shú ná í sáág shé mǵwág, nə ndéé shé ka bə nə nkul mə kənd bwo mányúúl oncindí kúl shé má céel yí? ⁴ Námé nda ititíma, bíse məma ísâ í anání, onkwə ó anání wə bwə du sá ná í kyéyug. Nji, tεem bə ntó, nkúńkwaawé cǵ-cǵ wə má du sá ná titíma kǵ kóómb jēsh muud ngé julə nyə yé má céel yí. ⁵ Ntó námé wə júm dúsə yé. Í tεem bə kúkúl nyúul cǵ-cǵ, dúsə nə nkul du mamuda nə í ngə sá məma ísâ. Bi má dúg í? Kukúdá cǵ-cǵ í jígal məma jugú. ⁶ Júm dúsə námé kuda, dúsə jíya olíingǵí sádí íkúl í nyúúlád. Í ngə lweegushi nyúúl nyēsh. Júm í ngə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wóós shwiyud. Kuda jəonǵ í ngə

2:12 1.25 **2:13** Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 **2:14** Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36 **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mət 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20 **3:2** Sôm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26 **3:3** Sôm 32.9 **3:6** Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 **3:7** Mət 9.2

zhu kuda á kandugə dî. ⁷ Muud nyə a mə kwááf mímbii mí ócúdu myâ jugú myêsh, təə inunú, təə ocúdu bwá júlá mímwə shí wá, təə ocúdu wá mâñ, nyə a mə kwááf bêsh. ⁸ Nji, kú nə təə muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə ηkul kwááf jûm yé. Jûm dúsə bów-bôw sâ cugé nə ηkul jí ná shεε yí, dúsə nə gwoog nə cwóó. ⁹ Shé mə də balan nə jûm íshé, də ságusə Sóñgá íshé Cwám̄ba, shé də námə balan nə jûm dɔɔng də lweem búúd Zembî nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ηgwúd nə ηgwúd í wéesháli íbwádán wéesháli málweemyâ. Mbô bwaan̄g! Í ajáláyé nə də bə ntó. ¹¹ Ye ncwuñ nyí nə ηkul wéesháli májúwó mə ancúncwôñ nə mə águgwulú luun ηgwúd dî? ¹² Bwaan̄g, ye líí *figyê jí nə ηkul wúmə íbumá í olivyé? Ye fambá *vînyə jí nə ηkul wúmə íbumá í figyê. Ncwuñ í də wéesháli májúwó mã ca nə ca yí í cugé nə ηkul nyiñgə wéesháli zhizhe májúwó.

Fwámé fɔg í də zhu wá Zembî

¹³ Zó jí nə fɔg nə cóñ na bídí yé? Muud wɔɔng lwóyág ntó jɔ kuú njɔɔnd jéd, a dág sá isâ nə lám nə shεε, nə fɔg. ¹⁴ Í ká yida bə ná bí ηgə bə nə mbiya lâm, nə məfendyâ mílámúd íí, kúgá yímbê nə ηkêny mányúul ná bí búsə nə fɔg; jísə bí ijóó. ¹⁵ Fɔg nyɔɔng í áñgê nə zhu wá Zembî; nyísə fɔg á shí ga, fɔg á iyéesh í nyúul muud, fɔg minjumbálu. ¹⁶ Nəcé, kál jí ná, bóól mpii bóól, bóól fendya nə bóól yí, isâ də sîy ncúg-nculê, bów-bôw mísóólúgá də bə mímbii mimbií. ¹⁷ Fɔg í də zhu wá Zembî yí nyáá í də bə ná fwó-fwó, í dágə cεel mətala. Fɔg nyɔɔng í ádé bə nə cwambulá, í də bə fɔg á ηkwambulə, í dágə bul gwág búúd cey lámúd, də bul sá jɔ mísóólúgá, kú nə mbéégí mán̄kɔmá, kú nə məkán̄. ¹⁸ Buud bwá ηgə wá mətala mpédúgá buud wá, bwá ηgə bε mpəg mətala dî.

Mpəg jɔɔngá ka ηgə wúmə bwo cug á otátalí.

4

Mbúgula nyə ajáláyé nə bə mílâm mímbá

¹ Jí í ηgə sá ná bí bág nə icwoomb nə igwáná? Ngaá nə jísə nəcé iyéesh í zhwiimbyálə nə cug í ηgə sá lúmbáli mányúul mán dî? ² Bí ηgə wímb isâ, nji bí kú ηgə bii byo; ná ndεé, bí mú ηgə bə nə yéesh gwúlə búúd. Bí ηgə jí isâ, nji bí cugé nə ηkul bii byo; ná ndεé bí mú ηgə bə nə ozhuyâ, ηgə gwána igwáná. Bí an̄gê nə bii nəcé bí an̄gê nə gwáám̄b Zembî. ³ Bí tεem ntág námə gwáám̄b íí, bí kú bii, nəcé bí mə də gwáám̄b nə bów-bôw tédúgá, nji shú ná bí mə lwándúlá iyéesh bín yâ zhwiimbyálə nə cug.

⁴ Bí búsə osóol ɔ míncɔomb; ye bí ampúyé ná bí mə ká bε mánywa mã shí ga, bí mə fɔm Zembî? Ntó jí ná muud mə cε shwá nə shí ga yé, mə bə zhízhíñ mə Zembî. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Zembî nyə acéélé ná

gúl sâ í zág shwə wú nə Shíshim

nyə á sá ná í zág jí shédí yí*.

Ye bí mə tédúgá ná ja Mícilyá mí ηgə cɪ ntó yí, jísə zhizhe icígə-cígə? ⁶ Mbô! Zembî mə yidá bul bə nə mpaam. Sâ jɔɔng wá Mícilyá mí ηgə cɪ yí, ná:

Zembî mə də lúmbáli nə buud

bwá də ηkêny mányúul wá;

nji, bɔɔng bwá səl bwáméfwó shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndεé, bídúgá ná Zembî jwúg nə bî; dugá ləl lúu nə Njwú məjamb, nyə e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembî kúnə-kúnə, nyə e shísh námə bí kúnə-kúnə. Yé osóol ɔ *mísám, gusagá məbwə; bí buud wá mílâm mímbá, fúbúgá mílâm. ⁹ Maguləgá məntágula mún, bí gwág bíméfwó cey lámúd, bí mú jíí mányúul. Kúgá ná

3:8 Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 **3:9** Mat 1.26-27 **3:12** Mat 7.16 **3:13** Rom 12.16 **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4 **3:15** 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9 **4:1** Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16 **4:4** Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * **4:5** Bóól bwá cɪ ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zág jí shédí yí í bul bə nə wú». **4:6** 4.10; Mík 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sôm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25

ngə gwo, yidagá jii; yəwugá dúlə fándá gwág máshusug ntó, yidagá shúsula.

¹⁰ Səlugá biméfwó shí mísh má Zembî dî, a mú bá bân bí gwôw.

¹¹ Bwaang, kúgá də ciya íciyá í ábábôw. Wó ká ci *mínyonê woó nə muud ciyá ábábôw, ηkí ntâg ná wo jéég nyə njagá, mpug ná wo má jág lás nə məcəξ, wo má jéég məcəξ njagá. Nkí wo jéég məcəξ njagá, mpug ná wo cúgé múúđ mə báágúlá məcəξ yé, wo má yidá bə múúđ má də jéég məcəξ minjagá yé. ¹² Muud nyə á tál məcəξ, á də námá balan nə mwo yé, ji nji ηgwúđ. Nyə wó jí nə ηkul sá ná muud cágəg, nyə námá wó jí nə ηkul sá ná muud yág. Wo wó zə ná wo yág muud jí wo kúná-kúnə yé məbξξ?

¹³ Bî bân ntâg íí, bî má də ci ná: «ηkí múús ηkí mán sá é kə ηgwála shús ηgwála kel, kə ji wu mbú ncindí ηgə sá mákîd bii mwaanê» ¹⁴ Í njúl ná bî ampúyé nda cug jín í é bə mán ná; bî básə nda ηgúdá í də wós fúfwálá ná ndéé í mú jimb yí. ¹⁵ Bî má jəlá nə yidá də ci ná: «ηkí Cwamba má magulə, sá é cugə, sá sá sâ shús sâ kel.» ¹⁶ Nji bî mú ηgə ηkény mənýúul nə bəgəwa dán dəonj; váál ηkényá nyúul dəonj dēsh dúsə ηkí bôw. ¹⁷ Muud mə mpú də sá mənýwa yé, á ká bə kú sá mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí s káálugə

¹ Bî bân mikúkúm ntâg íí, jiiɡá mənýúul; kímúgá onkwimbyé nəcé məntágula má zə bii bî. ² Kúm dán í má bwo, mikáándé mín mí má díya óshê. ³ Or wún nə *mwaanê wún mú nə myángulá; myángulá wəonj í bá bwaagulə bí məbξξ mán. Í bá námá céég də bí mənýúul nda kuda í də də ná, nəcé bî má ηkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zə shîn. ⁴ Dugá,

bî á ban ná bî ajónáyé nə olwaábulə bwé á də saag bí məmpəg ífambé wá. Myəna bí á má mánda myəonjú mí ηgə kím ηgə shwəman bî, Cwamba á ηkul nyēsh má gwág onkwimbyé olwaábulə bwé ηgə kím wá. ⁵ Bî má cugə wa shí mishwun, ηgə gwú iyéesh bín, ηgə cugə cug nyanɡá. Bî a má bwaag nda mímýáágá mí ócúdu bwé bá cígə jwów lá zâη myá. ⁶ Bî mə də bə ná, muud kú nə məbξξ, bí yə nyə məbξξ, bí gwú nyə, a kú ləl lúu nə bî.

Mbúgula bág nə jísow

⁷ Nə ndéé bwaang, ηgəgá nə jísow, kə kumə jwów Cwamba mə bá zə yí. Bî má də dí dúg íí? Mbəol məmpəg má də ηgə bwánd ná nyə é bii jəjə mpúmá í é wú nyə mándəlúđ yí. A də jísow nə ndéé ompú wá mətédúlé nə wá məshíné nywô. ⁸ Jísowúgá námá ntó; máándúgá milám, nəcé Cwamba wál bá nyinɡə zə. ⁹ Bwaang, bóól bwé nda də tədwa nə bóól, bî a bá ηwa məbξξ. Dugá muud mə zə sámb shé milésú yé tál mpumbéd íí. ¹⁰ Bwaang, *buud ə mícúndé bwé á də lás nə ηkul mə Cwamba wá bwé á jug, bwé kú láməsa; ηwagá yuug nə bwo. ¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ηgə ci ná buud bwé á bə nə zény kálə shwóg wá, báá bwé má jəla. Nɡáá bî a shí gwáduga lân má Zhwôb; nyə á bə, a ηgə tēm dúg mícún, a ηgə kə nji shwóg nə shwóg. Bî a shí námá dúg cé Cwamba nyə á kə shúgula tál nyə yí. Zembî ji bul bə nə lám íηkúηkwon, á də gwág búúđ cey lámúđ.

¹² Bwaang, sâ bí má jəlá nə tééd fwó mpu yí jí ná, ci bî kú də keen jon lə gwôw, kú keen mándəlu mə shí, kú námá keen tə nyúul ηkaané íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jəlá nə bə haaw yí, ci «Mbô» ja í jəlá nə bə mbô yí; dugá sá ntó shú ná bî bág bə kú ηwa məbξξ ja Zembî mə bá cígal mílésú yí.

4:10 4.6; 1Pr 5.6 **4:11** Sôm 101.5; 1Pr 2.1 **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5 **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20
4:14 Zhb 7.9-10; Sôm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16
4:17 Luk 12.47 **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20 **5:4**
MmN 3.7; Ləv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 **5:5** Zhe 12.3; 25.34 **5:7** Zhu 2.23; 2Pr 3.3 **5:8** Rom
13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 **5:9** Mat 7.1-2 **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38 **5:11** 1.12; MmN
34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 **5:12** Mat 5.34-37 **5:13** 1.5-6; Mis 16.25

¹³ Nkí ñgwól múúd á na bídí ñgə bwəma nə minjugú, a jəgəlag nə Zembî. Nkí ñgwól ji nə məshusug íí, a séyug isusa ságusə Zembî. ¹⁴ Nkí ñgwól múúd á na bídí ñgə bwə íí, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ lá óbúgəla, bwə zəg jəgəla nə Zembî shú dé, bwə ñgə shúlə nyə məwúdə jínə mə Cwámba dî. ¹⁵ Bwə ká sá məjəgəla məɔñgə nə búgə, mbəl í é cugə, Cwámba nyə é wəel nyə təl tətəlí. Í ká ntəg bə nə nyə a sá *misám, Cwámba juu nyə nə myo. ¹⁶ Nə ndeé, dɔgá sá nə ñgwól kə magələ misám myé wə ñgwól, ñgwól jəgəla nə Zembî shú mə ñgwólúgá, shú nə bi dɔg yál. Məjəgəla mə tətəlí muud məsə mə aɲkál-ɲkálú, mə dɔ sêy. ¹⁷ Eli nyə á bə námə nda shé. Nyə á jəgəla nə Zembî nə lám yé wəsh nə ompú bwə tówúg kú ná nywɔ. Ompú bwə á shí tów kú nywɔ tɔɲ mimbú mílɔl nə oɲkwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyíngə jəgəla gúl ja, jɔɲ í mú nywélushi mpú nə ndeé məndəlú mə mú sá nə məmpəg mə wúməg.

¹⁹ Bwaanɲ, ñkí ñgwól múúd á na bídí mə béégya nə obúbələ, a kə ñgə gwaa cwagəwa, ñgwól mə ká sá nə a nyíngəg nə mpús íí, ²⁰ mpugá nə muud mə sá nə sɔl misám wúg kómb nyə amə ñgə cwagəwa yí, a nyíngə nə mpús yé, a mə sá nə *shíshim yé í fáámug nə shwiy; a mə sá námə nə Zembî bəg kú ná kənd mísh ncúlyá misám myéd.

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci nə í á bæ bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jəw nə Babilon éne.

Kálaad nyəméfwó ngə nyîn nə nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyí yəbá ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ mán mə á bæ ciimá ntáni ímpál í shí ítəon yâ Azî ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntága:

- (1) Okrîsten básə ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bæ krîsten yêsh yuug á ngəg nə bɛ yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njənd á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njənd ósəol ɔ məsáal básə nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bæ mbii á nə buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə jûm okrîsten yí.

Məbá dá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə ciima, kə ngə cugə cug íjigə-jigə Pəŋ, nə Galátia, nə Kapados, nə Azî, nə Bitinî yí. ² Féeshúlə Zembî Sónəngú nyə a féesh bí yí, í á bɛ yuug nyə á bwey yigula nə a bá sá yí; nyə á ka sá nə Nkəŋkê Shíshim tálug bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mə mə fúbúg bí.

Zembî ké bul sá bí mpaam, a bul námá sá nə bí cugəg nə shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembî, Sónəngú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámúd, a gwúmashi Yésus-Krîst, a mú sá nə sá byélúg ncuncúmbə cínəng gwúmúlə wəng dí yé. Byélúlə sá á mə nyiŋgə byél ja ábeé wəngú í á mə sá nə sá bəg nə bwágé lúú í ábúlé bwele bæ nə məsáam yí, ⁴sá ka ngə bwánd dúsú kəw lá mənəywa Zembî mə bwíg gwów jon dí yí, mənəywa mə ábúlé bwele ntáma, kú bwele kə mábwam, kú bwele jumə má. ⁵ A mə bwíg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagulé wá, bí buud ngə bí mbaagulé wəngú nə zhí a búgə wá, shú nə bí bəg ŋwa cug á mə bwey shîn kwəmsa búúd bə yí, cug í bá nyîn nə ngəŋ mwów mə məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bæ nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛm bæ ná í é jii ná nə bí ngəg nə bwəma nə məkugulə mimbii mimbii, mə ngə sá bí məcey mə lám búbaalé fwála ja gaád. ⁷ Məkugulə məng mə jəlá nə bæ, nəcé búgə jín jí nə mfii ntə or, sâ í dú ntáma yí; nə ndéé, námə nda bwə dá wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkugulə shú nə í mpúyúg nə jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛl Yésus wəngú í njúl nə bí a shígé dóg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námə fwo dóg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug mə ntə ŋkwóŋ, mbii məshusug múúd cugé nə ŋkul bæ nə ndí jí. ⁹ Məshusug məng məsə nəcé bí mə bí myána mí búgə jín: *mishíshim mín mí bá bí cug.

¹⁰ Buud ɔ micúndə bwə á cúndə nə Zembî mə bá sá bí sólúgú mpáam wá, bwə á wundə micilyá, sɔ nə bwə wámbulə cug míshíshim mín mí mə bí ní*. ¹¹ Bwə á ngə sɔ nə bwə mpúg fwála ísâ byəng í á bæ ná í bá sɔ yí, nə váál í á bæ ná í bá ngə sɔ yí; nəcé

1:1 2.11; Zhk 1.1 1:2 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19 1:3 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5 1:6 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3 1:7 Zhb 23.10; Sòm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 1:8 Yuá 20.29; 2Kr 5.7 1:9 Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * 1:10 Tééd na kə wós mpánzə 12, jisə sá Yésus nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí.

Shíshim má *Kríst bwá á bæ nà ndí yí í á bwey jaaw bwo mæcey í á bwey bæ ná Kríst mæ bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmá í á bwey bæ ná í bá bɛ́ cínɔŋ mpúsá yí. ¹² Zembî nyə á ka lwó bwo ná lán bwá á ngə bwiing yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bæ shú dún. Ná ndeé, Nkɛŋkɛ́ Shíshim má ka wú gwôw zə sá ná obwiingye bwá bwíngug bí lân wɔŋgú. *Wəéngəles bwáméfwó bwá ngə cɛel kənd mish ísâ yâ lán wɔŋgúd.

Kuú njənd á buud ó Zembî

¹³ Nda jí ntó ná, ságá ná milúú mí bág bí ñkí yísa, cunalugá íyéesh bín, ságá ná bwágé lúú jêsh í bág bí ñji mpáam má Zembî dî, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kríst mæ bá lwóya nyúúl yí. ¹⁴ Ságá nda bwán wâ mægwág, kúgá ná ngə bɛ́ íyéesh í ayíyáag bí á dæ bæ nà ndí bí kú fwo mpu Kríst yí. ¹⁵ Muud nyə á jôw bí yé nyə ádé sɛɛngya nə mæbôw; nda jí ntó ná, bí má jəlá nə dæ sásulə mábôw kuú njənd wún wêsh dî. ¹⁶ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Bágá minkɛŋkɛ́ mi búúd, nəcé mæ jí ñkɛŋkɛ́.»†

¹⁷ Dâ má dæ sámb búúd milésú nda í jəlá ná, kú kə múúd ñkəómú; Dâ wɔŋg ntâg ó bí má dú kámb yé. Nda jí ntó ná, ngəgá nə cugə nə fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, ¹⁸ bí ngə mpu ná Zembî nyə á jəna tâŋ yílálə bí mbéé cug bí á lég nə impáámbə bín yíid. Tâŋ nyɔŋg í á shígé bæ ísâ nda or ñkí kwóógú bwá dæ lúlə *mwaanê nà ndí yí, ísâ bí nə ñkul ntáma yí. ¹⁹ Tâŋ Zembî nyə a jəna yí í á yida bæ ijímá í mácií, má ñjúl nda mæcií mæ mwâ ncwəmbɛ jísə kú nə sá á jumág, kú nə tɔɔ cúcwán lá mábwam yé, mæcií má Kríst. ²⁰ Zembî nyə á bwey tâl Kríst ntó a nda fwo fwɔ shí nə gwôw; a má ka zə sá sólúgú wɔŋg shú dún mwów mâ mæzhúgúlá mógaád. ²¹ Nyə gwúmushi

Kríst, a sá ná a ñwág zhwo gúmá, shú ná búgə nə bwágé lúú í bág bí nyádí.

²² Nda bí á má ñwa obábálé nə mægwág ná, mægwág mɔŋg má á má fúbushi bí *mishíshim ná bí céélag fwámé cúlálə á omínyɔŋú, kú nə məkəŋ. Cúlagá mpádúgá nyín nə milám mífúbán, cúla ntó kú yɔw. ²³ Bí má jəlá nə cúla kú yɔw, nəcé, bí buud bí á má byél ncuncumbə wá, mpəg í á má byá bí yí í cúgé ntâg mpəg jí nə ñkul bwo yí; jísə mpəg í cúgé nə ñkul bwo yí, gwá wá Milésú mí Zembî myâ mikuwó, mí ákandugə. ²⁴ Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Buud bəsh básə nda ikáá, ijɔɔ byáŋ nda fúlawa. Káá í dú shwáás, fúlawa kud, ²⁵ ñji Milésú mí Zembî myáá mí ñjúl kandugə á kandugə.

Milésú mí Zembî myɔŋg wá Jɔɔ Lán bwá á bwiing bí yí.

2

¹ Ná ndeé, yɔwugá mægwɔ mæ lâm, yɔw mákəŋ, nə kwába, nə zhín, nə ojaawú-jaawú. ² Yidagá gwág yéesh mílésú mí Zembî námə nda íkúkény í dú gwág yéesh bəl ná. Milésú mí Zembî mísə bí mán mányá, fwámé mányá kú bæ mâ fúlá. Bí má jəlá nə gwág myo yéesh shú ná mí sáag ná bí ngəg nə wíy kə bá kumə cug á kandugə kandugə dî. ³ Í é bæ ntó ñkí bí a má kagulə Cwámba ná ndeé bí kwey ná á nywa.

Mísəon agúgwáan

⁴ Shíshúgá Cwámba kúnə-kúnə; a jísə kwóógú á kuwó búúd bwá á myaas yí, í ñjúl ná dáá wá Zembî nyə a féesh ná dásá jimá shú dé dí yí. ⁵ Bí músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ngə sɛɛngya ná ndeé bí mú bæ ñjów á *shíshim shú ísəy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga má shíshim, nyə é

1:12 Ifz 3.9-10 **1:14** Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 **1:15** Ləv 19.2 † **1:16** Dúgúg ciyá ñi Ləv 19.2 dî. Í ngə cɛel ci ná: dugá sásulə mísám, nəcé mæ ádé sɛɛngya nə misám. **1:17** Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 **1:20** Ifz 1.4 **1:21** gúmá: 5.1; Rom 5.2 **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 **2:1** Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 **2:2** 1Kr 3.2 **2:3** Sóm 34.9 **2:4** Sóm 118.22; Iza 28.16 **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33

du magulə lúú má Yésus-Krîst dî má.
 6 Jísə Kálaad Zembî dí ná:

Dugá! Mə a má féesh jimə kwóógú,
 mə bwíng dwo Siyôn* tâŋ kwóógú
 áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle
 sámba.

7 Zembî má sá ná bí buud ngə *búgula
 wá bi ŋwág gúmá. Nji, buud bwə anğə
 nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəye bwə á myaas yí,
 í má bə kwóógú lú lámuga†.

8 Í nyiŋgə námá bə kwóógú lú mábəəgú,
 kwóógú í é du búlal búúd yí.

Bwə é du bwim cínəngú nəcé bwə
 má ban ná bwə *amágúléyé ciyá má
 Zembî; Zembî nyə á bwey námá tâl
 bwo ná bwə bág shúgula ntó. 9 Bi
 báá bi búsa mpwon buud Zembî nyə á
 féesh yí, bi búsa kında ófada ə Cî, lwon
 búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á
 kusə yí; nyə á féesh bí ná bi dúg bwiiŋg
 məma ísá byé, nyə muud nyə á jôw
 bí ná bi wúg yídúgúd zə mənkenya mé
 mâ mímbúgú dî yé. 10 Bi a shígé bə
 kúl má Zembî yág, bi músə kúl jé ja
 gaád. Zembî nyə a shígé du gwág bí cey
 lámúd, a mú ngə gwág bí cey lámúd ja
 gaád.

Kuú njəənd ósól ə másáal ó Zembî

11 Yé bwáəng má búl cəel wá, bi búsa
 ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwə
 njúl ízhaá shíd ná bwə bá cə wá. Ná
 ndéé, mə ngə yáág nə bí náá: yəwugá
 ngələ bə iwímbúg í cug múúd, í cəel
 gwílya bí *mishíshim. 12 Dugá bə nə
 jə kuú njəənd na cug bínəŋ ohááden
 ngə cugə níid. Í dúg bə ntó shú ná, ja
 bwə céel du ntáma bí míná ná bi búsa
 mimbúwá lú yí, bwə yídag du dúg jəjə

mísóólágú mín ná ndéé bwə mú bá yə
 Zembî gúmá ja á bá zə yí.

13 Nda bí búsa búúd ə Cwámba ná,
 bídúgá ná tówe shwóg yəsh búúd bwə
 má tâl yé jwúg nə bí; njwú-buud jwúg
 nə bí ná nyə wə jí ájaláci, 14 ogwámuna
 jwú ná bwo wə njwú-buud nyə á tâl
 ná bwə dúg yə ósól ə mábəw intágúli,
 du ságusə íjə i búúd wá. 15 Nəcə sá
 Zembî ngə jii yí jí ná bi dúg sá mánywa,
 mánywa məəng má é du sá ná míkás mí
 búúd mí bág kú ná nə sá mí é ci bí yí.
 16 Ngəgá nə cugə cug fúlí; nji, cug fúlí
 jəəng í á jáláyé nə ka yida bə bí búduga
 dúlə shweel mágwə mə lám; dugá yida
 ŋwa bímfwó ná bi búsa salawús má
 Zembî dî. 17 Gúmálágá muud yəsh, bí
 cəel ómínyəŋú bən wá búgə, ŋwa Zembî
 nə gwəgəgə, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábələ

18 Yé ólwaábələ‡, bídúgá ná omása
 bən bwə jwúg nə bí, ŋwagá ijwuga
 byáŋ nə fwámé gwəgəgə; təə omása búsa
 nə bów-bəw fúlú wá, kú bul bə nji
 bəəng búsa nə jə fúlú wá, ŋkí ntəg
 bəəng bwə ádé yá wá. 19 Mpugá
 ná, jisə jəjə sóólágú ná múúd jisówúg
 məntágula á ngə bwəma nə ndí a kú nə
 məbəxé má; a jisówúg kú lámusa nəcé
 nywáá bələ múúd má Zembî. 20 Ŋkí
 muud má jisəw bígə á bwəmə nə ndí
 nəcé a sálə mábəw yí, dáyé dúmá nyə
 é ŋwa cínəng yí? Wó ká ngə yida jisəw
 njugú wo ngə sá mánywa, jisə jəjə sá
 mísh má Zembî dî. 21 Zembî nyə a
 jôw ntəg bí ná bi zəg cugə ntó. Ngəá
 *Krîst nyə á jug shú dán? Nyə a lwó bí
 yuug ná bi bág du bə zhí nyé. 22 Nyə
 muud nyə á shígé bwele sá *sám yé,
 nyə muud nyə á shígé bwele lás lésú
 mákəŋ yé, 23 nyə muud nyə á du bə,

* 2:6 Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bə məma mbəŋ bwə á lwə ŋwála á Yurásəlem cínəng gwów
 yí. 2:7 Sòm 118.22; Mat 21.42; Mís 4.11 † 2:7 Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mís 4.11 nə Ifz
 2.20. Í á du bə kwóógú bwə á du tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwə á du bə ja bwə lám mányuŋ mə njów
 yí. 2:8 Iza 8.14; Rom 9.33 2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6;
 Mís 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbú 1.6; 20.4 2:10 Ozè 2.23; Rom
 9.25 2:11 1.1, 17; Sòm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 2:12 Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr
 5.10 2:13 Rom 13.1-7; Tit 3.1 2:15 3.16 2:16 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 2:17 1.22; 3.16; Mik
 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 2:18 Ifz 5.21-6.9 2:18 Ifz 6.5-8 ‡ 2:18 Ciyá sá má cí na ná
 «lwaábələ» ni jisə námá Luk 16.13 nə Mís 10.7 nə Rom 14.14. 2:19 5.12 2:20 4.14 2:21 Mat
 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 2:22 Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 2:23 3.9; Iza 53.7; Mat
 26.55-56, 67; 27.14, 27-31

bwé ngé lwîy nyə a kú bweel yé, a tɛem jug, a kú cwambələ búúd, a yida ɗu jôw nji Zembî muud má ɗú cígal mílósú tátəlí yé; ²⁴nyə muud nyə á nwa misám mísú nyáɗí nyúúlúɗ kə nə myo kwolós ɗí yé, nyə a sá ntó shú né sá bég mimbimbə shú sâ í ɗúgyá nə misám yí, sá kág yida ngə cugə shú ótətəlí; nyə muud nyúúl í á jug nə yáág-yáág máfəŋ bi bəŋ bi mú yâl yé. ²⁵Nacé bi á bə nda incwəmbɛ í á jímb nə zhií yí. Ká, ja gaád í, bi mɔ nyiŋgə zə wə muud ngé wíl *mishíshim mín ngə baagula myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudûm

¹ Budá o, námé nda sá ámə ci nə bóólúgá ná, maguləgá ná ogwúm bán bwé jwúg nə bî; ntó nyə e sá ná, tɛem bə né bóól bwé ngə bə nə məshwán, kuú njəond mə búɗá bəŋ í é sá né bwé máguləg Milósú mí Zembî ntúni muud nda lésha nə bwo. ² Bwé é magulə nji nə ɗúlə ɗúg nda bí ngé cugə nə lâm ngwúɗ ná, nə nda bí ngé mpu yə bwo gúmé ná. ³ Kúgá ɗu sá nyanğá á nyúúl ɗí tóón, ɗu fendya mílúu, ɗu bwáád óŋkaaw nə ivunğá í or nə mikáándá mí álal-kus. ⁴ Yidagá ɗu sá nyanğá í á búle bwelɛ fyóómb yí, nyanğá á lám ɗí cwû: fúlú á kú ɗu yâ, ɗu bə né sheɛ, jâŋ nyanğá wə í búl bə nə mfíí mísh má Zembî ɗí. ⁵ Budá bwé á gwág nə Zembî yág wá, bwé á ɗu bwánd sâ jêsh nə búgə wə Zembî wá, ntó wə bwé á ɗu sa nyanğá yé, bwé ɗúgə magulə né ogwúm bəŋ bwé jwúg nə bwo. ⁶ Í á bə budá nda *Sara mudá mə *Aburaham, nywáá nyə á ɗu bə nə məgwág nə ngwúm yé, a ɗu jôw nyə né Cwámba. Bi músə bwán ó *Sára wəŋg ka ngə sá mánywa kú bíɗ né ifwaas í zág sá bí mitédúgá né búl-bul-búl.

⁷ Bi bəŋ budúm ntâg í, námé nda má ngé ci nə budá ná, ngəgá nə cugə nə budá bán bi ngé mpu né bəŋ búsə váál

búúd átutagú. Nwágá bwo nə gúmé né Zembî ngə námé yə bwo ɗán kəw á cug á ngé yə bí mpáam ɗí yí. Cugəgá nə bwo ntó shú né məjəgula má ɗúg bə bí kú nə mimyágə.

Cug á mpádúgá omínyəŋú

⁸ Má cɛel ci nə bi bēsh ná: bəgá lâm ngwúɗ, bí ka ɗu gwígya mácey, ɗu ciɪla cɛelí á omínyəŋú nə omínyəŋú, ɗu bə nə lâm iŋkúŋkwon, muud yêsh sálug nyəmɛfwó shí; ⁹ kúgá ɗu bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá ɗu bə, múúd mə ká sá bí mábôw, bí bwádan nə nyə, nacé sâ Zembî nyə a jôw bí né bi ɗúg sá wə cí, a ka námé bá shwu bí ibwáɗán. ¹⁰ Mpugá né jíse cilyá Kálaad Zembî ɗí ná:

Nkí muud má cɛel cugə fwámé cug, cug á ná a wɛɛf nyúul,

á jəlá nə bə kú ɗu jág lás nə buud, kú ɗu bwiŋg íjǝǝ;

¹¹ á jəlá nə yəw sálə mábôw, a ɗu sá mánywa,

a ɗu sǝ mázhí mēsh né mpwogé bág, a ɗu wá ŋkul nyé nyēsh né mpwogé wəŋg kág shwóg nə shwóg.

¹² A sáág ntó nacé mísh má Cwámba má ngə ɗúg otətəlí ɔ búúd, a ngə gwágulə məjəgula máŋ;

a má yida nywaadulə mpwóómbú nə buud bwé ngé sá mábôw wá.

Cug á fwála lu cúwáí

¹³ Bí má ká ntâg bə nə cimbu sálə mánywa, zə nyə e sá bí mábôw? ¹⁴ Nkí bi má ka ntâg jug nacé ngələ cugə tətəlí, bi báá má jəla. Kúgá bə nə ifwaas nə buud bwé mpíí bí wá, kúgá bíɗ né mitédúgá mí bég bí né búl-bul-búl.

¹⁵ Yidagá ngə yə Cwámba wán *Krîst gúmé mílámúɗ, bi ɗu bə kwéeshá ja jêsh né ŋkí muud mə jî bí sâ bí ngé *búgula yí, bí mpu shwǝǝla búgə jín.

¹⁶ Shwǝǝlálə wəŋg í jəlá nə yida bə nə lám né sheɛ, nə lâm né sáŋ, lâm kú bæemb təw məjumâ; ntó nyə e sá ná ja bwé ngé ntâma bí mínə yí, buud bwé

2:24 Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28

13.20 3:1 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 3:3 1Tm 2.9

2.2-3 3:9 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17

3:14 4.14; Mat 5.10 3:15 1.3-5; Kol 4.6 3:16

2:25 Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb

3:7 Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 3:8 1.22; Ifz 4.2-3; Flp

3:10 Sôm 34.13-17; Zhk 1.26 3:13 Rom 13.3

2.15

ngé ci ná bi anjê nà kyey fwámé kuú njònd ókrîsten wá bwé bág nà shwôn. ¹⁷ Nacé, ñkí Zembî mæ bíd ná muud júgug nacé a ngǎlæ sá mænwa, ntó bul jǎla, ntɔ jugúlæ nacé mæbðw.

Yésus nyæ á ntɔ kál jêsh

¹⁸ Nacé ná, *Křist nyæmfwó nyæ á zæ yæ ja ngwúd nacé *misám mín, nyæ á zæ cé buud ɔ mábyaagula, nywáá kú nà mæbyaagula, shú ná a ká nà bí wá Zembî. Bwé á gwú nyæ nyúul, Zembî mú sá ná Nkénkê Shishim nyíngæg yæ nyæ cug. ¹⁹ Nkénkê Shishim wɔngú ñkul nyé wá í á sá ná a kág nà Jɔjɔ lân kæ cúndæ *míshíshim mí á bæ mímbwug dí yí, ²⁰ míshíshim mí búúd bwé á ðæ sá miŋgáádó yág ja Zembî nyæ á ngæ jísow mæbɛ́ mæ búúd *Nówe ngæ caag byóól yí. Byóól dɔng dí cwú wá búbaalé buud í á faam nà mæjúwó* tâŋ buud mwɔmb yé. ²¹ Mæjúwó mɔng má á bæ mpwokwoond á nduwán, nda í ngé cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgé ngusa ná í yíl múúd mæbwam mæ nyúul, í yida lwó ná muud má yid wá Zembî nà lâm áŋkínkê†, a má dúg cug nà zhií á gwúmále Yésus-Křist nyæ a gwúm yí. ²² Ja nyæ á gwúm yí, nyæ á kæ gwów, a njul Zembî dí mbwê mæncwúm; isâ byêsh í ngé lwó buud mpâl yí nà byɔng í ngé ntɔ buud ñkul yí, byêsh í mú mænámá méd.

4

Icug í jǎlá nà cénd

¹ Ná ndeé, nda jí ná Yésus nyúul nyé í á jug ná, bweyugá bii tédúgá ná bí é jug námá nda nyæ, bí ngé mpu ná muud nyúul í má jug yé, nywáá má yíl lâm *sámúd. ² A má yíl lâm sámúd ná, té á jí ná wa shí gaad yí, a bág kú ná ngæ nyíngæ bɛ iwímbúg, a yida ngæ cugæ váál Zembî ngé jí yí. ³ Bímbi

bí á má bɛ cug óhááden yág ní í á má kwaga; bí a wá mænuyúul ásíy-síy dí, nà iwímbúgud, nà fud málwægud, nà idína í álal-ñkul* dí, nà íngulugad, nà mbeé yálæ ózembî ó áyadúg gúméd. ⁴ Ná ndeé, ohááden bwé ngæ káam ná bí anyíngáyé ná ngæ fula sámá nà bwo íntíwáí byɔngú; bwé mú ka ngæ lwíy bí lwíy lwíyúg. ⁵ Nji, bwé bá tów kɔdud mísh má Zembî dí nà misóólúgú myɔngú, nacé Zembî wál bá zæ sámá búúd bêsh mílúsá, tɔɔ bɔng bwé bá ná bæ míkuwó wá, tɔɔ bɔng bwé á bwey yæ wá. ⁶ Sâ jɔng wá í á sá ná Jɔjɔ lân í kág námá ná ndeé buud bwé á yæ wá gwág, shú ná, ja bwé má shín bwæma nà cígále mílúsá á buud míshwun dí yí, bwé káág námá bwæma nà cug má Zembî *shíshim dí.

Cug óbúgula té sá ngæ bwánd Yésus yí

⁷ Mæshíné má ísâ byêsh má músæ kúná-kúná. Kúgá ðæ wagula, ðugá cunal íyéesh bín shú ná bí dúg sá májøgula. ⁸ Fwogá tééd bæ nà fwámé mácey mâ omínyonhú nà omínyonhú, váál mácey dɔng í ðæ búdal ncúlyá *misám. ⁹ Dugá sá ná, bóól mpu ñwa bóól bwádí mínjów, bóól mpu ñwa bóól, bí ɔ ðæ sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ Nwagá biméfwó tâŋ ikulág má á má bii mpaam má Zembî mimbíi mimbíi má; bí ka ðæ sá ná, muud yêsh kwíínd bóólúgá nà jé sâ Zembî nyæ a téduga nyæ nà ndí yí. ¹¹ Ntó jí ná, ñkí muud mæ lás í, í bég nda a ngæ kala sâ Zembî nyæ ámæ ci yí; ñkí muud mæ kwíínd bóólúgá, a kwííndúg bwo nà ñkul Zembî má yæ nyæ yí; í jíi ná misóólúgú mín myêsh mí yág Zembî gúmá lúu má Yésus-Křist dí, nyæ muud jí nà gúmá, nà ñkul, kandugæ á kandugæ yé. Amen.

Buud bwé ngæ bwæma nà cúwáí wá bwé má jǎla

3:18 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mæt 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mæt 6.14-22 * **3:20** Jí námá nà ñkul bæ ná «májúwó má á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nà ñkul bæ ná «muud ngæ gwáámá Zembî lâm áŋkínkê». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwê mæncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 **4:2** 2.21 **4:3** Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * **4:3** Idína í álal-ñkul: Mbíi ídína wɔng í á ðæ bæ, buud ðæ nà ngul ntɔ mínji, buud sá jaŋga kú nà mæsus. **4:5** 1.17; 2Tm 4.1 **4:7** 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 **4:8** 1.22; Zhk 5.20 **4:9** Heb 13.2 **4:10** Rom 12.6-8 **4:11** Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 **4:12** 1.7

12 Yé bwááŋg má búl ceel wá, ja mákugulú má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sâ í ajáláyé nə bə yí. 13 Yidagá gwág máshusug ná bí ηgə ηwa dún kəw lú mácey *Kříst nyə á jug nə ndí má, shú né bi bág gwág máshusug, bí kəəs ja á bá lwóya mílwané myé yí. 14 Búúd bwé ká fiim bí nəcə bí bələ ókrísten í, bi mó jəla; mpugá ná Shíshim má Zembí, Shíshim á gúmá wúsə bídí. 15 Nji, muud a bídí sámbá nyə ajáláyé nə kə jug nə nyə ámə gwú múúd, ηkí ntəg ná nyə ámə júwo, ηkí sá mól mábəw, ηkí ná nyə ámə sá íshwíguli. 16 Nkí muud má yida jug nəcə a bələ krísten í, a kú beeg gwág shwôn, a yidag yə Zembí gúmá nə jíná lú krísten. 17 Mpugá ná fwála lu cígulé mílúsú í má wós, í é fwo tééd nə buud wə njów má Zembí. Ja í ká bə ná cígulé mílúsú í tééd nə sá yí, buud bwé ηgá bán ná bwé ámagúláyé Jəjə Lánj má Zembí wá bəη bwé bá bə ntədel?

18 Nkí í tééd fwo líduga shú ná tətəli muud dágúg cug, í ka bə ntədelé nə muud jí kú bish nyə yé bá bəη sól *misəm?

19 Ná ndeé, buud bwé ηgá jug nəcə Zembí nyə ámə jii ná bwé júgug wá, báá bwé kág shwóg nə mənnywa, bwé bəđug ijim byəη mábəw má múúd nyə á té bwo yéd, á dú námə sá sá jəsh á cí yé.

5

Məcwûŋ

1 Mə léshá nə ocúmbá wə *Də bwé ηgá bə nûŋ bídí wá. Mə jí námə cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námə bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyin myá. 2 Mə yáág nə bí ocúmbá wə Də náá: wíllúgá ítəw Zembí nyə a má yə bí yí. Bi ə mpú də dág byo nə lám wəsh váál Zembí má jí yí, kú bə nda sá cínđúla ná muud ηgə cínđal bî, mbə; kúgá bə nə yéesh mábii,

baaguləgá bwo nə jə tédúgá. 3 Buud Zembí nyə á bəđ bí mábəwəd óni, kúgá yida mpááməwə bwo gwəw nda bi búsə bwo omása, yidagá ηwa bíməfwó təŋ iyuuug səənz jəsh í jəla nə bə yí. 4 Ná ndeé, ja Mása obaagulə ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lég *túm gúmá á mílwané í cúgə nə ηkul bá bwelə jumə yí.

5 Ntó námə wə má cí nə bí məncwəmə náá: bíđúgá nə ocúmbá buud bwé jwúg nə bî. Mpédúgá nyin ntəg í, muud yəsh səlúg nyəməfwó shí, nəcə Zembí má də lúmbəli nə buud bwé də ηkəny mənnyúúl wá; nji, bəəŋg bwé səl bwəməfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

6 Səlúgá bíməfwó lal-lal mbwé má Zembí dí shí, nyəməfwó ka bá bən bí ja fwála dəəŋg í bá bə yí. 7 Yílúgá isá byəsh í ηgə kənd bí mílám gwów yí, bəđ nyə mábəwəd; mpugá nə nyə wə ηgə baagulə bî. 8 Dúgá cunal iyéesh bín, jigá ηkasə. Muud lúmbəli wán Njwú məjamb ηgə kuŋg nda zh-wambəŋkwuŋ mə də báam ná, a ηgə sə muud á céeğúg də yé. 9 Dúgá lul lúu nə nyə, bi kú fufug búgəd, bí bwey də mpu ná omínyəŋə bən búsə shí nyəsh dí wá bwé ηgə námə jug váál bí ηgə jug ni. 10 Nji, Zembí amədí á mpaam nyəsh wə nyə a jəw bí ná bi bəg buud ə *Kříst Yésus bi mú bə nə kəw lú mílwané myé. Zembí wəəŋgú, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəməfwó nyə é sá bí váál í jəla yí, a nywaadulə bî, a wá bí ηkul, a sá ná bi bəg kú ná bwelə shwágusa. 11 A ηwág ηkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbáda nə ibwádán

12 Silvə wə mə ámə ηwa ná a zəg cilə mə baalé íciyá íga yé. Məe ηgə ηwa nyə ná *mínyəŋə waamə abúgúlag. Mə ámə cí ná a zəg cilə mə wá, mə wág bí ηkul mílámúđ, mə báásulə námə bí

4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8
 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sòm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17;
 Mis 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7 5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4 5:5 Mik 3.34; 29.23;
 Ifz 5.21; Zhk 4.6 5:6 Zhk 4.10 5:7 Sòm 55.23; Mat 6.25-30; Flp 4.6 5:8 Sòm 22.14; 1Te 5.5-8
 5:9 Ifz 6.11-12; Zhk 4.7 5:10 1Te 2.12 5:12 Silvə: 1Te 1.1

nó bí təl fwámé mpáam mé Zεmbî dî;
yíímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dúsá *Babilɔn, Zεmbî nyé á
féesh námó nda bí yí í ηgə bóda bî;
ncwómá dām Márkus ηgə námó bóda
bî. ¹⁴ Nηgəgá nə kúlɔla məkúlɔla mé
ceelí.

Zεmbî ké sá nó bí bēsh buud bí músú
búúd ɔ Kríst wá, bí cágəg nó shee!

Kálaad ábêê Pyêr nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst wə nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrîsten bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lumbali nə buud bwə á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígúla Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bísə námá nda bílúgá yá kálaad mə Yûd (dúg 2.1-8 nə Yûd 4-16).

Pyêr nyə á ka tâl icé í lésú byé ntúga:

(1) A báda búúd, a mú ka báásulə mǎfúlú mǎ krîsten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísáy nə kuú njəond mímǎwúlú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mímǎwúlú mí də cágulə búúd bwə ngə bwánd zíyé mǎ Kríst wá, bwə də ci nə zíyé wəng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímǎwúlú myəng nə Kríst ngə bə kú leel zə nəcé Zembî ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwə bág fwo dúg cug.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwə búl gwág nywa yí:

(1) Cwámǎ nyə á mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwûd dúsə mísh mǎ Cwámǎ dí nda mímǎ tóshin, mímǎ tóshin nda jwəw ngwûd (3.8).

Məbádá

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wə mə cílé kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembî wúsú nə Cugye wúsú nyə á mə sá nə jə lám jé ná, bósł búúd bwə lágúg námá búgá í njúl nə mbii mfíi búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəng wə mə cílé kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpülə Zembî nə

Cwámǎ wúsú Yésus yí í búlug kwádulə bí ibwádán, í bul sá nə bí bág nə shé.

Cug krîsten mə jálá nə cugə yí

³ Mpugá nə Cwámǎ nyə á mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind shú ná shé ngág nə cugə cug í yá Zembî gúmá yí. Nyə á yə shé isâ byəngú nkúl Zembî nyéd, sálə nyə á mə sá ná shé mpúg Zembî muud nyə a jəw shé yé; nəcé Zembî nyə a jəw shé nə zhií á mənkənwə mé nə jə fúlú jé.

⁴ Mənkənwə nə jə fúlú jé jəng wə í á sá nə shé bíig məma isâ nyə á kaag yí, isâ byəng bí nə məma mfíi shú dúsúd. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mə bíi məma isâ byəng yí, bów-bów isâ í ngə wá məlwəagəwo shí ga dí yí í bág kú ná nyingə julə bí, mǎfúlú mǎn mə yidagú bə nda mǎfúlú mə Zembî.

⁵ Nəcé ntó, wágá nkul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgá ná, bí kwádúlag jə fúlú búgá jəng dí, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dúlə mpu bii lám, kwádulə zény kálə shwóg tə jí tə jí, kwádulə kəndúle lám wə Zembî, ⁷ kwádulə məcəy má omínyəñə nə omínyəñə, bí kwádulə ccelí ccelúle búúd bêsh. ⁸ Nəcé, jə mǎfúlú mǎni, bí mə ká bə nə mwo mə ngə kwíduli kúdúlig hí, mwə wə mə é sá nə bí bág kú də báag məbwə, bí yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámǎ Yésus-Kríst fwámé mpülə. ⁹ Mpugá nə jə mǎfúlú mǎni, muud cúgé nə mwo yé, jisə nda muud mə yə mísh a ka ngə bwówulə zhií bwówulə bwówúlag yé, a mə wusa nə Zembî nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *misəm myé mí ayág.

¹⁰ Gwə wə mə cí nə bí ná, bwaəng, wágá nkul nə njúwúlú Zembî nyə a jəw bí yí, nə fééshúlə nyə á féésh bí yí, bí njwág byo nə məjilə. Bí mə ká sá ntó, bí nda bá bwéle bufa məbəwud.

¹¹ Ntó, Zembî mú bəgushi bí zhií nə sáj kálə nyí faan á kandəgə kandəgə mə Yésus-Kríst, Cwámǎ nə Cugye wúsúd.

Obúgula bwə jálá nə nada nə njígúla bwə á nywa yí

12 Gwé wé jí ná, mə bá də báásulə bí isâ ini tɛem bə ná bi mə bwey mpu byo, bi mə bwey námə nada nə búbálé bí á jíig yé. 13 Mə dúg ná jísə mpwogé ná, té mə jísə ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byəŋgá, bi bág kú wusa mánýúul. 14 Nəcé mə ngə mpu ná mə wál bá zə wú banda dəŋgád, Cwámba wúsú Yésus-Kríst nyə á mə lwó mə ntó. 15 Mə e wá nkúl ná bi bəg də téduga isâ byəŋgá ja jêsh, tɛem bə ja í bá bə mə mə kyey yí.

Njígulá mə Pyêr wúsə búbálé njígulá

16 Sá á sá ná bi mpúg nda Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə nə nkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njígulá wəŋg yí, sá á shígé ngə bwiŋg bí miláŋ búúd bwé á té nə milúu ná ndéé bwé mpu shín táág myá. Jísə ná sá á dúg cé ícwámba jé nə mísh mäsú. 17 Haaw, nyə a lég gúmá nə milwané mí ngə zhu wé Zembí Sóŋgú. Nyə a lég byo ja kál lú ící mə Zembí á milwané í á ci nə nyə ná: «Mwân abábə waamó óga; nyédí wé lâm wâm wêsh wúsé yé.» 18 Sá óga sá á gwág kál dəŋgú í ngə zhu gwôw jon dí ja sánón sá á bə mbúbánj Zembí nyə a féésh yíid. 19 Ná ndéé sá ngə wá milám mísú oncindí íciyá í *búúd ə micúndád. Í bul jəla ná bi kándug mísh íciyá byəŋgád nəcé bíse shú dúnád nda lámba í ngə gwô yídúgád yí, í gwô ntó nə ndéé kə wóós ja ácén-cení a kúndó mán mə bá fɛen bí mənkenya mílámúd yí.

20 Fwogá tééd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ə micúndá mísó Kálaad Zembí dí myá, mí á shígé ngə zhu mítédúgá mí búúdud. 21 Nəcé, kú nə təo cúndó mə Zembí ngwúd í á bwɛɛ zhu tédúgá mə múúdud. Nji, buud bwé á də cúndə jínə mə Zembí dí wá, Nkɛŋkɛ Shíshim wé nyə á də sá ná bwé cúndág.

2

Oyíguli ə máshügá bwé bá bə

1 Nji, *buud ə micúndə wə məshügá bwé á shí námə də bə kúl búúd *Izarəyél dí. Oyíguli ə máshügá bwé bá námə də bə bídí gwoonɔd. Bwé bá zə nə bów-bôw mínjígulá mí agwílya buud, zə ngə nyíngal myo na gwoonɔ dí nyima. Bwé bá kə nə ibəmb byán nə ndéé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tâŋ shú ná bwé bág fulí yé. Ntó, bwé mú bá lɛél jɛɛ kú bwey. 2 Buud nkíbulya bwé é bɛ ásíy-síy wán wəŋg, kuú njəond wán í mú sá ná cəg krísten í bəg sá cóógú. 3 Oyíguli ə máshügá bəŋgú, nda bwé ngə sɔ məzhí məsh ná bwé bəg nə zhwoɔ məbii ná, bwé é də zə nyúg bí nə mikaand mí máshügá shú ná bwé díyá nə bí. Mpugá ná intágulí byán í mə bwey bə, Zembí wál bá zə jəngulə bwo.

4 Mpugá ná Zembí nyə a shígé jagulə *wəéŋgəles bwé á sá *sám wá; nyə á wusə bwo Taratar dí. Búsə feedyá nún kúl yídúgú í búl bə ná kulád yí, bwé ngə bwánd sémbýé mílósú. 5 Nyə a shígé námə jagulə búud ó ayág. Nyə á nti məma mpəŋ áyíyáág zə jəngulə búud bwé á bə kú bísh nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zəngbá bənəŋ *Nówe, nəcé Nówe nyə á də cúndə ná buud bwé bɛg tətəlí mə Zembí. 6 Zembí nyə á jəngulə mɪŋgwəla myá Sódóm nə Gómor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífí. Nyə á lwó yuug cínəŋg ná buud bwé dúgúg, bwé mpu ná, mwôw mə ngə zə má, nyə abúɛ jagulə búúd bí kú bísh nyə wá. 7 Nji, nyə á fɛemushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé də bə ná shɛɛ nə dúgúlə ásíy-síy búúd ə íngwúmbú bwé á ngə sá yé. 8 Nəcé tətəlí muud mə Lót ja nyə á də cəgə nə buud bəŋg yí, nyə á də dúg isâ bwé á də sá yí, a də gwág byəŋg bwé á də lás yí: í á də bə nyə lâm á tətəlí yéd íí, cúgə jwôw dêsh. 9 Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwóógə nə Zembí wá, Zembí mə mpú də tí yíl bwo məkugulud. Nji, a ngə táág osóol ó məbôw ná a bá jugushi bwo jwôw

1:13 té mə ngə ná cəgə wa nyúul mishwun dí yí: 2Kr 5.4 1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19 1:16 Mat 17.1-8 1:19 Sôm 119.105; Rom 1.2; 13.12; 1Pr 1.10-11 1:21 2Tm 3.15-16 2:1 Yúd 4-13 2:1 Mat 7.15 2:3 1Tm 6.5 2:4 1Pr 3.19-20; Yúd 6 2:5 3.6; 1Pr 3.20 2:6 Mat 19.24-25; Luk 17.29; Yúd 7 2:7 Mat 19.1-16 2:9 Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10 2:10 Yúd 7-8

lá sémyé milású. ¹⁰ Buud bwé bá bul bwəma nə intúgúli byəəng wá, í bá bə bəəng bwé ηgá bɛ bów-bów íyéesh yá milám myán, bwé ηgá sá ísá í shwôn wá, bwé ηgá mpyēny jiya ícwamba má Zembí wá.

Buud bəəng búsə buud ó ímami, búsə nə mpyaam, bwé cugé nə ifwaas nə zhwo gúmə má Yésus, bwé yida *lás nə gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl nə wəəngəles bwé ntə bwo ηkúl dí, búsə inkácid cə bwo; nji báá bwé ádé jág lás nə gúmə jəəng mísh má Cwamba dí. ¹² Buud bəəng búsə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwé də byél nə bwé bá biil máláambúd nə ndéé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúlə mpu. Bwé bá námə də yə shwiy lá ócúdu, bwé bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myána shú ólíngí báj. Bwé gwág shweesh nə bwé dág sá ísá yá bów-bów íyéesh byán mpwó-mwásé izhulun. Bwé ηgə zhwiimbya nə məshigá má. Ja bwé zé ídína bín dí yí, bwé zé sá ísá í shwôn, zə wá bí məlwaagəwo ídínad. ¹⁴ Má η mádúgya mäsə ayaas nə ayaas; búsə kú bwé káád sálə mísəm; bwé ηgə shig buud bwé afwóyé mpu mínjígúla wá nda búud bwé də shig óshú nə mədə ηgwéye dí ná; myán milám mí á má janəwo nə yéesh mábi; búsə nə məzhúngúlú má Zembí ícug byánúd. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bɛ zhí mə Balaam mwán má Bosor; muud nyə á gwág nywa sálə ólíngí shú ná a ηwág myána cínəng yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənkondug nəcé məlwə mé məəng. Myəólú jakáás í á lás nə kál lá múud shú ná í culəshi múud micúndə sósúgú íkás yé wəəng. ¹⁷ Oyígúli ə məshigá bəəng búsə nda mənəwun mí kú nə məjúwó má, námə nda minkúdu mí də fándə bándəwo gwów ntó ná ndéé mí shín nyiηgə cəma nə ηkwə mpu nda nywə myá. Ján jiya í bá bə kúl yídúgú jisə nə kulúd yí.

¹⁸ Bwé də kə nə məma mikaand mí njúl ocwúd kə də shig búud bwé má shín faam nə bwé béegyá nə mísəm wá, nyiηgə də kə nə mbéé íwímbúg yá mənýúul má, nə ásy-sy, də kə shig bwo nə ndí nda bwé dá shig óshú nə mədə ηgwéye dí ná. ¹⁹ Oyígúli ə məshigá óni bwé ηgə kaag buud cug falí í njúl bə η bwáméfwó, asy-sy má ηwa bwo məlwaá. Nəcə muud yésh jisə lwaá á sá í má ntə nyə ηkul yí. ²⁰ Mpugá nə buud bwé má mpu Cwamba wúsú nə Cugye Yésus-Krist fwámé mpu wá, bwé má faam nə yéesh ísá í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwé ká nyiηgə kə wá mənýúul ísá byəəngúd bwé bíd ná í ntəg bwo, cé bwé é tów yí í é jág nyiηgə bul bów, ntə cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwé jig nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shín mpu mpándí má Zembí *búud ə lwámá bwé á kala bwo yí ná ndéé bwé mú yida myaas mpándí nyəəng. ²² Ntə ji ná, sá ηgwól mpwokwoond ηgə mpu ci yí í má bwəma nə bwo. ηgwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə má nyiηgə də ígwíle byé,» ηkí ntəg ná: «ηkuú ηgə námə shín gusa, a má nyiηgə kə bídaga íshwáfád.»

3

Jwəw má Cwamba í bá wós

¹ Yé óshwə bəm má búl cəel wá, kálad ábéé mə cilálə bí wə éga. Tə kálad ashúshwóógú dí tə nyíga dí, mə ηgə cəel gwúmushi bí mítédúgá, bí bəg nə fəg nyísə ná sán yí. ² Má jii ná bí tédúgə íciyá *búud ə micúndə ó Zembí bwé á ci yág yí, bí téduga námə mpándí mə Cwamba nə Cugye wúsú *búud ə lwámá bwé á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bí téédúg fwo mpu ná, ja mwəw mə ηgə məshíné má cug ga má bá wós yí, buud ə cóógú bwé bá zə nə cóógú ján zə ηgə sá ísá nə milúu myán. ⁴ Bwé bá námə də ci ná: «ηgá ná nyə á kaag ná

2:11 Yúd 9 **2:12** Yúd 10 **2:13** Yúd 12 **2:14** Mat 5.28; 2Tm 3.6 **2:15** Ilj 22.7, 17; Yúd 11
2:16 Ilj 22.28-31 **2:17** Yúd 13 **2:19** Yuá 8.34; Rom 6.16 **2:20** 1.11; Mat 12.45 **2:21** Luk 12.47-48
2:22 Mik 26.11 **3:1** 1Pr 1.1 **3:2** Yúd 17 **3:3** Yúd 18; 2Tm 3.1 **3:4** Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51

a bá nyiŋgə zə? Ká ŋkaagə nyɔɔŋg í á má ka shúgula ŋgow? Odâ bwá á má ŋgə shîn yə isâ í njúl námá nji nda í á ŋgə bwey bæ tééd mátéédúlé má shíd ná.»⁵ Ja bwá lás ntó yí, bwá wusa ná, í á bæ yág ná, nji Zembî nyə á ci ciyá yí, jɔŋ lə gwów í mú bæ, mändəlú má mú námá bæ, má ŋgə zhu májúwód.⁶ Məjúwó námá wə Zembî nyə á balan nə ndí má; nyə a sá ná shí a yág nyêsh í jaŋgawog májúwód ná ndeé isâ í shí byêsh í mú jɛɛ.⁷ Ná ndeé, nə ciyá jé ŋgwúd nə ŋgwúd jɔɔŋgə, Zembî má tâl jɔŋ nə mändəlú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zə jaŋgulə byo jwôw lú sémyé mílúsú, jwôw búúd bí kú bísh nyə wá bwá bá jɛɛ yí.

⁸ Yé óshwá bâm má búl cɛel wá, ŋkúmba sá bí má jála nə bæ kú wusa yí jisə. Jwôw ŋgwúd dúsə mísh má Cwám̄ba dí nda mimbû tóshin, mimbû tóshin nda jwôw ŋgwúd.⁹ Bóól búúd bwá ŋgə táduga ná Cwám̄ba ŋgə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mbô! Nyə aŋgə nə neela. A ŋgə yida bæ nə jisów nə bî, nyə acéélé ná bí bóólúgá bí jimbúg. A cɛel ná bí bēsh bág nə fwála mə cénd kuú njɔɔnd.

¹⁰ Nəcə, jwôw má Cwám̄ba í bá zə wós nda júwâl í dɛ zə ná. Jwôw dɔɔŋgú, jɔŋ í bá sá məma ncíndá, í mú jimb. Isâ í jɔŋ byêsh í bá bumb ŋgwiile í mú shîn nyɛ. Shí nə misóólúgá mí shí í bá shîn jígə*.¹¹ Nda í ká bæ ná isâ byɔɔŋg byêsh í bá shîn nyɛ ná, tádúgágá mbií búúd bí má jálá nə bæ yí! Kuú njɔɔnd wán nə gúmá bí má yə Zembî yí í jálá nə bæ nda Zembî mə cɛel ná.¹² Bí má jálá nə ŋgə bwánd jwôw má Zembî nə məjigəwa ná í léélug wós, jwôw jɔŋ í bá bumb ŋgwíile, isâ í jɔŋ í mú nyɛ nə məgwɔ̄ má ŋgwíile wɔɔŋg yí.¹³ Sə ŋgə bwánd jɔŋ lə gwów á gúgwáan nə shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínɔŋg wə isâ byêsh í bá bæ nda tətəlí má Zembî mə jí ná.

Bì ɔ mpú dɛ dúg

3:5 Mat 1.6-9; Heb 11.3 **3:6** 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39 **3:8** Sòm 90.4 **3:9** 3.15; 1Tm 2.4
3:10 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * **3:10** Bóól bwá ci ná: «í ábálé ná kwo bæ», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bæ e?»
3:12 Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbú 21.1, 27 **3:15** 3.9; Rom 2.4 **3:17** Yüd 24-25 **3:17** Mak 13.5; 1Kr 10.12; 1Pr 4.7 **3:18** 1.11

¹⁴ Gwá wə má cí nə bí ná, yé óshwá bâm má búl cɛel wá, nda bí ŋgə bwánd jwôw dɔɔŋg ná, wágá ŋkul ná í bəg zə kwey bí bí njúl kú nə cúcwán lú mábwam, kú nə sá á jumág mísh má Zembî dí, bínónə ná shɛɛ.¹⁵ Mpugá ná Cwám̄ba íshé ŋgə bæ kú lámusa nəcé á cɛel cəg búúd. Sá *mínyɔŋgú íshé Pwól nyə á cilə námá bí wə cí. Má búl cɛel nyə, á jí nə fəg má Zembî.¹⁶ Gwá námá wə á ŋgə cilə ókálaad bé bēsh dí kúl á ŋgə lás lósú isâ impwúd íga yí. Nji, okálaad bé bɔɔŋg bí nə bíl íkákúl bíshə ŋkí kwowula gwágúləd yí. Íkákúl byɔɔŋg wə í ŋgə bæ ná, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúla wá, bwá ŋgə kwíŋg byo, námá nda bwá ŋgə kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólúgú wán wɔɔŋg í bá jaŋgulə bwo.

¹⁷ Bí bəŋ oshwá bâm má búl cɛel wá, mə má kéwəli bí óni. Bí ó ka bey ná buud básə kú bísh məcɛɛ wá bwá bəg julə bí cwagəwálə wán bwá ŋgə cwagəwa níid. Bí ó bey, bí a bá wú kúl bí má jála nə tɔw ná shím yí.¹⁸ Yidagá ŋgə wíy, mpáam má Zembî nə mpúyá mpúlə Cwám̄ba nə Cəgye wúsú Yésus-Kríst dí. A ŋwág gúmá tééd kíkídíga kə wós kandəgá á kandəgá. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dēsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəɔng óbá bwə ngə bɛ wá, tɛem bə ná nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúul, a njúl Ifêz. Fwála dɔɔng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkál íkál. Kálaad éga ngə sá ná sá mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúɲ nə bów-bôw mínjígúalá mí á ngə mpyáanz mwôw mɔɔng dí myá. Né ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isâ íbá:

- (1) a bándúlá múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɔgə nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;
- (2) a lúmbúlí nə bów-bôw njígúalá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúalá wēsh í yídá lwó ná Krîst jì nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgala má jəlá nə bə kú kənd málwə njígúalá wɔɔng dí.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á dɔ bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bəɲ dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh măsú, sá mpu beny gwo, məbwə măsú kúnnya nə gwo. Sâ jɔɔng wə Ciyá má Zembî í dɔ yə búúd cug yí. ² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiiɲg nə jì bábálé yí, cug á kandugə í á bwey dɔ bə wə Zembî Sóɔngú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sâ sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námá jaaw bí yí shú ná shé bág námá nə wónɔgə. Wónɔgə jɔɔng jì ntəg í, nə shé, nə Zembî Sóɔngú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sə ngə

cilə bí gwo shú ná məshusug má bág shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembî jisə mənkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénəɲ Zembî búsə nə wónɔgə, nji shé ngə nyiɲgə cugə bów-bôw cug í, shé ngə bwiiɲg ijóó, kuú njɔɔnd íshé í anɔgə nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembî nyəméfwo jì mənkenya ná, ntó jì ná shé búsə nə wónɔgə shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísám myēsh. ⁸ Shé má ká cí ná shé cugé nə mísám, shé ngə shiɲg mənyúul, búbálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíɲgí bēsh shé á sá wá, nəcé a jì tətəlí, a njúl abúgúalág. ¹⁰ Shé má ká cí ná shé anɔgə ná nə nyiɲgə sá mísám, shé má ci ná Zembî jì nə ijóó, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bəm, mə ngə cilə bí isâ íni shú ná bí nda dɔ sá *mísám. Nji, ɲkí í wóos ná muud mə sá sám, mpugá ná shé búsə nə muud ngə kyem shé mísh má Sóɔngú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tətəlí. ² Nyə a yána nyəméfwo təɲ cúdu icweel shú mísám míshé; í á shígé námá bə nji shú mísám míshé shéméfwo, í á bə shú mísám mí búúd bēsh wə shí mishwun.

Shé sáagá sâ Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jì ná shé ngə baagulə məcɛɛ mé. ⁴ Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagulə məcɛɛ mé, a jì nə ijóó, obúbálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bɛ ciyá má Zembî yé ngə mpu cɛel Zembî váal í jəlá

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug: Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 1:2 bwiiɲg: Yuá 15.27 1:4 Yuá 15.11

1:5 Yuá 8.12 1:5 1Tm 6.16 * 1:5 mənkenya: Ciyá ní í bédúgá zhwog isâ shú má Zembî: nə otətəlí, nə obúbálé, nə jə lám, nə məsəɲ. † 1:5 yídúgú: Ciyá ní í bédúgá námá zhwog isâ: nə ijóó, nə olíɲgí, nə bów-bôw cug mimbii myēsh. 1:6 2.4 1:7 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 1:9 Sóm 32.3-5 2:1 Rom 8.34; Heb 7.25 2:2 4.10; Yuá 1.29 2:4 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 2:5 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 2:6 Yuá 13.15; 15.5

yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí ná: ⁶ muud mə cí ná a mə nada nə Zembî yé mə jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəməfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām mə búl cɛel wá, cɛɛ mə cilá bí ga í cúgɛ gúl sâ ágúgwáan nə bi abwélé gwág. Dúsə cɛɛ bí mə bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bi mə bɛ *Kríst yí. Haaw. Cɛɛ dɔəŋg dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, tɛem bə ná bi á bwey gwág dwo, í yida námə bə cɛɛ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug mə Kríst dî, í ngə námə nyîn gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgú í mú ngə cɔ, fwámé mánkenya mə mú ngə ηwa jiya.

⁹ Múúd mə ká ci ná a ngə cugə mánkenya dí, nji a ngə yida mpii *mínyəŋə yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ngə cɛel mínyəŋə yé yé, nywáá mə ηwa jiya mánkenya dí; a cugé nə tɔə sâ jí nə ηkul kwal nyə bəəgú yí. ¹¹ Nyəŋg ngə mpii mínyəŋə yé yé jí ná yídúgúd. A ngə cugə yídúgúd, nyə aŋɛ nə mpu kóómb á ngə kə nə cug jé yí, nəcé yídúgú í mə búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mîlâm ísâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, mə cilə bí, nəcé Zembî mə juu bí nə *misəm mín nəcé *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, mə cilə bí nəcé bi á mə mpu nyəŋg nyə á bwey bə tééd mátéédulé mə shí nə gwów yé.

Bí ηgwíinzhá, mə cilə bí nəcé bi á mə ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə mə cilə bí nəcé bi mə mpu Sóŋgú íshé.

Ocúmbá buud, mə mə cilə bí nəcé bi á mə mpu nyəŋg nyə á bwey bə tééd mátéédulé mə shí nə gwów yé.

Ngwíinzhá, mə mə cilə bí nəcé bi mə lal mánkul, Milósú mí Zembî mí á mə ηwa jiya bídí mîlámúd, bi a mə ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa mə shí ga, ηkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mə shí ga yé cugé nə ηkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bíś kú nə Zembî yí, nə dólə wám̄b sâ jêsh mísh mə dóg yí, nə dólə ηkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wə Dâ, í də zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngə shîn, tɔə iwám̄búg byé námə. Muud mə sá sâ Zembî ngə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúd bwə ngə lúmbuli nə Kríst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú məshíne mə shí wə mú ngə bwey bə ga. Sá á shí bwey jaaw bí ná *Sátan mə *Kríst ngə zə; ná ndéé, buud ɔ lúmbúlí bəəŋg bwə mú ηkí bulya ja gaád, gwə wə í ngə sá ná shé mpúg nə məshíne mə shí mə mú ngə bwey bə. ¹⁹ Buud ɔ lúmbúlí bəəŋg bwə á wú shédí *Dɔ dî, ntó mə lwó ná bwə áshígé námə fwo bə búúd ɔ íshé. Bwə á mbām bə búúd ɔ íshé, ηki bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlíg nə bēsh óni dî, kú nə tɔə ηgwúd nyə á bə muud wúsú.

²⁰ Nji, bi báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yələ bí Nkɛŋkɛ Shíshim*, ná ndéé bi bēsh bi mə mpú óbúbálé. ²¹ Ja mə ngə cilə bí ga, mə acíyé ná bi mə jág óbúbálé; mə ngə yida ci ná bi mə mpú óbúbálé. Bi mə mpú námə ná sâ jêsh jí íjɔ́ yí í cúgɛ nə ηkul wú óbúbálé dí cwú.

²² Ká zə jí nə íjɔ́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbuli ná Kríst wə éne, a mə ban Zembî Sóŋgú bá Mwán bēsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán mə Zembî yé, nyə ampúyé námə Zembî Sóŋgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námə Sóŋgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bi báá bi a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bi mə bɛ Kríst yí; í jii ná kéel dəəŋgú í ηwág jiya bídí mîlámúd. Í ká ηwa jiya bídí mîlâm dî, bí nada nə Zembî Mwán bá

2:7 4.11; Yuá 13.34 **2:7** 2.24; 3.11 **2:8** Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 **2:9** 3.10, 15; 4.20 **2:10** Sôm 119.165; Rom 14.13 **2:11** Yuá 12.35-36 **2:12** Mis 4.12 **2:13** 1.1-2 **2:15** Zhk 4.4 **2:16** Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 **2:17** Mat 7.21; 1Kr 7.31 **2:18** 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 **2:19** Mis 20.30 **2:20** 2.27 * **2:20** Bóól bwə cí ná «yələ bí Ciyá jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuá 5.24

bêsh Sóónḡú. ²⁵ Ná ndeé, ḡkaagó Krîst nyaméfwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug ə kandugə kandugə.

²⁶ Sâ mə á ḡḡə yímə ná mə cílḡ bí wáni, shú ná bí mpúḡ buud bwə ḡḡə cɛel yíl bí zhíid wá. ²⁷ Bí báá, bí a shí lḡḡ Nkḡḡkḡ Shíshim ja Krîst nyə a gwááḡulə bí məwúdə yí. Nkḡḡkḡ Shíshim wəḡḡḡ mə ḡwa jiya bídí mílámúd; ná ndeé, bí anyíḡḡyé ná jii ná ḡḡwól múúd jḡḡḡlḡ bí. Nkḡḡkḡ Shíshim ḡḡə jḡḡḡlḡ bí sâ jḡsh, njḡḡḡlḡ yé wúsə búbálé, nda bæ íjḡḡ, nadagá nə Krîst nda njḡḡḡlḡ wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bí bḡḡ bæ kú bæemb təə sâ ja á bá nyiḡḡə zə yí, bí nda gwḡḡ shwôn shíshílə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwə ḡḡə cugə cug ótútəlî

²⁹ Bí mə mpú ná *Krîst jí tútəlî muud mísh má Zembî dî; mpugá námə ná muud yḡsh mə cḡḡ cug ótútəlî yé jí məbyá mé.

3

¹ Bí má dḡḡ mbií cɛelí Sóónḡú íshé Zembî nyə á cɛel shé yí? Nyə á cɛel shé cɛelí á ná a jḡw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúḡá ná shé búəə bwán bé, sâ jəḡḡḡ wá í sá ná buud ə shí ga bwə bḡḡ kú nyiḡḡə mpu shé nəcé bwə afwóyḡ mpu Sóónḡú íshé. ² Yé búúd bām má búl cɛel wá, shé mú bwey bæ bwán ó Zembî, njí mbií shé má bá bæ yí í afwóyḡ mpu nyîn. Sá má yidá mpu ná ja Krîst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénḡḡ má bá bæ mbií ḡḡwúd, nəcé shé má bá dḡḡ nyə nda á jí ná. ³ Ntó jí ná, muud yḡsh ḡḡə bwánd nə búḡḡ ná a bá bæ nda Krîst yé, nyə é ḡḡə sásulə *misám nəcé Krîst cugé nə sám.

⁴ Muud yḡsh ḡḡə sá misám yé ḡḡə caam məcɛɛ má Zembî. Sálə sám wúsə caamələ məcɛɛ má Zembî. ⁵ Bí mə mpú ntḡḡ ná Krîst nywáá muud cḡḡə nə

ḡḡul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal míśám. ⁶ Ntó jí ná, muud yḡsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə míśám shwḡḡ. Muud yḡsh ḡḡə kə nə sálə míśám shwḡḡ yé nyə afwóyḡ dḡḡ Krîst, nyə ampúyḡ námə nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yḡsh ḡḡə sá isâ otútəlî yé jí tútəlî muud nda Krîst jí tútəlî muud ná.

⁸ Nyəḡḡḡ ḡḡə kə nə sálə míśám shwḡḡ yé, jí muud mə Njwû məjamb, nəcé bwey Njwû məjamb nyə a tḡéd nə sálə míśám. Ná ndeé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam míśólḡḡú mí Njwû məjamb.

⁹ Muud yḡsh jí məbyá má Zembî yé nyə ádé ná nyiḡḡə sá míśám nə ílan; cug má Zembî í á má ḡwa jiya nyádí lāmúd nəcé a jí məbyá má Zembî, a cugé ná nə ḡḡul ḡḡə kə nə sálə míśám shwḡḡ. ¹⁰ Mbééḡí í də bæ mpádḡḡá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwû məjamb. Sâ í də wá mbééḡí wəḡḡḡ yí jí ná, muud yḡsh mə bá nda sá isâ otútəlî yé, cḡḡə mwân má Zembî, tɛem bæ nyəḡḡḡ mə bá nda cɛel *mínyḡḡḡ yé yé.

Shé cūlagá mpádḡḡá íshé

¹¹ Kéel bí á gwḡḡ ja bí á tḡéd ná bí mə bæ *Krîst yí dúsə ná shé cílag mpádḡḡá íshé. ¹² Shé kúḡá ḡwa kuú njəḡnd mə Káan muud nyə a gwú mínyḡḡḡ yé yé, nyə á bæ muud mə Mbúwúlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyḡḡḡ nəcé jí? Í á bæ nəcé míśólḡḡú myé mí á bæ ḡkí bḡw, mínyḡḡḡ nywáá myé mí njúl otútəlî.

¹³ Bwaḡḡ, bí kú káam mpiílə búúd ə shí ga bwə ḡḡə mpii bí yí. ¹⁴ Shé má mpú ná shé á bæ mimbimbə, njí shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ḡḡə ciíla mpádḡḡá íshé. Muud jí kú cɛel bóól yé jí ná mbimbə. ¹⁵ Muud yḡsh mə mpií *mínyḡḡḡ yé yé jí ḡḡwúl buud. Bí

2:27 Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 **2:28** 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5 **2:29** 3.10 **3:1** 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 **3:2** 2Kr 3.18; Flp 3.21 **3:5** 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 **3:6** 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 **3:8** Mat 12.26-29; Yuá 8.44 **3:10** 2.9, 29 **3:11** Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 **3:12** Mat 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntó jí ḡḡálə cugə kú nə wḡḡḡə nə Zembî; mikuwó: ntó jí bálə nə wḡḡḡə nə Zembî. **3:15** Mat 5.21-22; Mbú 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8

mə mpú ntâg ná ηgwûl buud ηgwûd nə ηgwûd cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶Shé má mpú sâ bwá jôw ná cœlí yí nə sóólúgá ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námá nə yána ícug bísú shú ómínyəηû bású. ¹⁷Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dág mínyəηû yé ηgə fúfə nə sâ, a nda gwág nyə cey lámúd íí, ye a jí nə ηkul cí ná a ηgə ná cœl Zembî? ¹⁸Yé bwán bâm, shé kúgá də jaaw cœlí nji mímpu dî, shé dágá cœl fwámé cœl, misóólúgá mí cœlí də nyîn.

¹⁹Ntó wá shé é mpu ná shé ηgə bɛ fwámé zhí yé, milâm mí mú já shé shí mísh má Zembî dî. ²⁰Ja jəηgá, tœm bə ná lâm í jum shé nə gúl sâ, shé bə námá nji ná shœ, nəcé Zembî má ntə lâm wúsú, a mpú sâ jêsh jí nə ηkul kənd sá lâm gwów yí. ²¹Yé búúd bâm má búl cœl wá, ηkí lâm í ajúmé shé nə gúl sâ, shé jee lésha nə Zembî kú nə ifwaas, ²²a yə shé sâ jêsh shé má gwáámə nyə yí, nəcé shé ηgə baagulə məcɛɛ mé, ηgə sá sâ á gwág nywa yí. ²³Cɛɛ dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-Kríst jí *Mwán má Zembî, shé cílag shémé nə shémé nda nyə á cí ná. ²⁴Muud mə báágúlá məcɛɛ mé yé nywáá má nada nə Zembî, Zembî nyə á má ηwa jiya nyádí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó ná Zembî nyə á má ηwa jiya shédí mílámúd; ntó wá shé má də mpu ná Zembî nyə á má ηwa jiya shédí mílámúd yé.

4

Dúlə faas míshíshim

¹Yé búúd bâm má búl cœl wá, bí nda də kənd lâm míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bí dág mpu ηkí mí ηgə zhu wá Zembî. Dugá sá ntó nəcé ncúlyá *buud ə mícúndə wá ibəmb bwá mú shí gaád. ²Məygyé bí é də yag Shíshim má Zembî yí mäsə

ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nyə á zhu wá Zembî zə ηwa nyúul muud yí, í ηgə zhu wá Zembî. ³Shíshim wêsh í yídá ban láslələ mpu dí ná Yésus nyə á zhu wá Zembî zə bə múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbəlí má *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wós ja gaád.

⁴Yé bwán bâm, bí báá bí bí bwán ó Zembî, bí a má ntəg bwey ntə búúd ó mícúndə wá ibəmb; bí á ntə bwo nəcé Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəηg wúsə búúd ə shí ga mílámúd yí. ⁵Buud ə mícúndə wá ibəmb óni básə buud wá shí ga; gwá wá í sá ná bwá lásúg námə nji nda buud ə shí ga, buud ə shí ga ka námə də gwágulə bwo. ⁶Ká, shé báá bí bwán ó Zembî. Muud mə mpú Zembî yé nyə e gwágulə shé. Muud cugé yé má Zembî yé nyə agwágúláyé shé. Na wá sá má də yag Shíshim óbábələ, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cílagá mpádúgá íshé

⁷Yé búúd bâm má búl cœl wá, shé cílagá mpádúgá íshé, nəcé cœlí í ηgə zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nə cœlí yé jí məbyá má Zembî, a mpú námə Zembî. ⁸Muud cugé nə cœlí yé nyə afwóyé mpu Zembî, nəcé fúlú má Zembî nyí ná a jí nə cœlí. ⁹Sâ í lwó cœlí Zembî nyə á cœl shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ηgəg nə cugə nyádí kwoηud. ¹⁰Cœlí jəηg cugé ná shé wá a cœl nyə; nyə wá a cœl shé, a mú nti Mwán yə nda cúdú icweel shú *mísəm míshé. ¹¹Yé búúd bâm má búl cœl wá, nda Zembî nyə á cœl shé ntáni ná, í jii ná shé kág cíla mpádúgá íshé. ¹²Muud nyə abwélé dág Zembî. Nji, shé má ká cíla mpádúgá íshé, í mú nyîn ná Zembî má ηwa jiya shédí mílámúd, cœlí jé í músə shé mílámúd mbií í jəla yí.

¹³Shé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ηwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ηgə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a má

3:17 Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 **4:1** 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22 **4:4** 5.5 **4:5** Yuá 3.31 **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 **4:8** 4.16 **4:9** Yuá 3.16 **4:10** 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 **4:11** 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 **4:12** 2.5; 4.17; Yuá 1.18 **4:13** 3.24 **4:14** Yuá 15.27 **4:15** 2.23

yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sə báá sá á shí dúg nə mísh mású ná Zembî nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ə shí ga. Sə ngə bwiing nə jí mpu bə ntó búbálé. ¹⁵ Muud yêsh mə lás nə mpu yé ná Yésus ji *Mwân mə Zembî yé mə nada nə Zembî, Zembî mə ηwa jiya nyádí lámúd. ¹⁶ Shé báá mə mpú ceelí Zembî ngə ceeł shé yí, shé ngə námá *búgula gwo. Fúlú mə Zembî nyí ná a ji nə ceelí; muud yêsh mə nada nə cug ceelí yé mə nada nə Zembî, Zembî nyə a mə ηwa jiya nyádí lámúd.

¹⁷ Sâ í lwó ná ceelí mə Zembî jísa shé mílámúd váál í jéla yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lá sémyé mílású. Shé mə shwu mányúul nəcé shé básə wa shí gaád námá nda Yésus nyə á bə ná. ¹⁸ Ceelí í ádé seengya nə ífwaas; fwámé ceelí í yidá də shínal ífwaas. Nəcə ífwaas í lwó ná muud ngə mpu ná nyə é bwəma nə intúgúlı. Ntó jí ná, muud mə sá ífwaas yé ceelí mə Zembî í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jéla yí.

¹⁹ Shé báá ngə bə nə ceelí nəcé Zembî nyə á fwo tééd ceeł shé. ²⁰ Nkí múúd mə cí ná á ceeł Zembî, nji a ngə mpii *mínyonə yé, a ji nə ijóó. Nəcə sá ngə dúg omínyonə bású nji sá cugé nə nkul dúg Zembî. Ntədəlé sá básə nə nkul ceeł Zembî sá nda ngə ceeł omínyonə bású yé? ²¹ Cəé *Kříst nyə á yə sá ntəg wə ga: muud mə céél Zembî yé, céélug námá mínyonə yé.

5

Búgá í ntə məbwəbúlán mə shí mish-wun

¹ Muud yêsh mə mágúlá ná Yésus ji *Kříst yé mə byél byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céél mbyól yé nyə é ceeł námá mwán mbyól nyə ámə byá yé. ² Shé mə də mpu ná shé ngə ceeł bwán ó Zembî ja jí ná shé ngə ceeł Zembî nyəmfwó shé ngə baagula

məcəçç mé yí. ³ Haaw, ceełúla Zembî wúsə ná shé mə bə məcəçç mé. Məcəçç mé mə cugé ntəg sá cún. ⁴ Nəcə muud yêsh mə byél byélé á Zembî yé ngə ntə məbwəbúlán mə shí mishwun. Búgá sá ngə *búgula Kříst wə ngə sá ná sá ngəg nə ntə ntó. ⁵ Zə jí nə nkul ka ntə məbwəbúlán mə shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus ji *Mwân mə Zembî yé.

Isâ í lwó ná Yésus ji Mwân mə Zembî yí

⁶ Yésus-Kříst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkənkə Shíshim ji wúshined ná jí ntó búbálé. Nkənkə Shíshim ngə bwaagula ntó nəcé nyə wə obúbálé.

⁷ Owúshined básə ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól bwə ngə bwiing sá ngwúd. ⁹ Shé mə də magulə bwaagulə ówúshined wə buud bwə də bwaagulə yí; yé mə Zembî wə í búł bə, nəcé Zembî ngə bwaagulə lán mə Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân mə Zembî yé mə də gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd ná ntó jí búbálé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé mə ηwa Zembî ná mbwiingye ijóó, nəcé a mə bə kú magulə sá Zembî ngə bwaagulə shú mə Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulə wəng wí náə: «Zembî nyə a mə yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəng í ngə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé jí nə cug; muud cugé nə Mwân mə Zembî yé cugé nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Mə cilə bí isâ íni, bi mpúg ná bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jíná mə *Mwân mə Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə nkul mílámúd mísh mə Zembî dí ná ja shé mə gwáamb nyə sá

4:16 4.8-10; Yuá 15.5 **4:17** 2.28; 4.12 **4:20** 2.9 **4:21** 4.11; Mat 22.34-40 **5:1** 1Pr 1.22-23
5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 **5:4** Yuá 16.33 **5:5** 4.4; Rom 8.37 **5:6** Yuá 16.13; 19.34 **5:7**

Yuá 5.36-37 * **5:7** Míl míciyá mí ayág mí ngə lás na ímpánzə íni dí ntúga: 7 Owúshined básə ólól jon dí: básə ná: nə Sónjú, nə Ciyá, nə Nkənkə Shíshim; bəsh ólól básə sá ngwúd. 8 Owúshined bwə njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól básə cún. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24 **5:13** Yuá 20.31 **5:14** Yuá 15.16

yí, ɲgwoómbúlú wɔɔɲg í ká bə váál á jíí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé má mpú ná á dɛ gwágulə məjəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bii sâ shé má gwáámb nyə yí.

¹⁶ Ɗkí muud mə dúg *mínyɔɲâ yé ɲgə sá *sám, sám wɔɔɲgú nda bə sám í dɛ kə nə muud shwiy dí yí, a jəgɔlag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyɔɲâ yé wɔɔɲgú cɔg. Í é bə ntó ɲjɪ shú mísám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcé wúl sám í dɛ kə nə muud shwiyɛd, mə aɲgê nə cí ná muud jəgɔlag nə Zembî ja jí sám wɔɔɲg yí. ¹⁷ Mísóólúgú myâ líɲgî myêsh mísə misám, ɲjɪ míl mísám mísə, myâɲ mí ádé kə nə muud shwiyɛd myá.

¹⁸ Shé má mpú ná muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé nyə ádé ɲgə kə shwóg nə sálə mísám, ɲjɪ Mwân má Zembî má dɛ kyem mbií múúd wɔɔɲgú, Mbúwúlú múúd kú ná nə ɲkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé má mpú ná shé bâɲ bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh nyâɲ í ɲjúl mpəl mə Mbúwúlú múúdɛd.

²⁰ Shé má mpú ná Mwân má Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fɔg mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wə má sá ná shé bəg buud ɔ Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst jí Fwámé Zembî, a jí cɔg á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bâm, bí ó dɛ bey ózembî wâ yadúg!

Kálaad ábeê Yuánes nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ábeê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ngə jōw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bæ wúl lúlúú ná a jee bæ nə dúl bímbí lú íjwūga. A ngə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bənōh bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wá cínəng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyiŋgə báásulə bwo cɛ lú cɛelí (4-6), nyiŋgə báásulə ná bwé ó káálágə nə buud ɔ máshiiɡá (7-11) bwé ngə ci ná Yésus nyə a shíɡé bæ nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwé cúgəg nə buud ɔ máshiiɡá bəəng yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwé nda də jɛend váál búúd dəəng, bwé á bá nyiŋgula bówbôw mísóólúɡú myáŋhéd». A mú ka shínal kálaad nə məkəl ná a bá kə wu bwédí, a ka námə ngə bəda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yésh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wé mə cílə wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, binóh bwán bwô. Mə ngə cɛel bí fwámé cɛel. Məméfwó ntəg námə dí ngə cɛel bí, bóól búúd bəsh bwé á mə mpu óbúbálé wá bwé ngə námə cɛel bí. ² Sə ngə cɛel bí ntó nəcé óbúbálé bwé á mə ŋwa jiya shédí ícugud, bwé bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sóŋgú bá Mwān yé Yésus-Kríst bwé bá sá shé mpaam, bwé gwág shé cɛy lámúd, bwé sá námə ná shé cúgəg ná shɛɛ. Bwé bá ngə sá ntó námə nda shé é ngə mpu óbúbálé shé ngə ciila ná.

Cúlagá, bí ngə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bæ nə məshusug nə gwágúlə ná bóól bwán bwô bwé ngə cugə mbií óbúbálé bwé ngə jii yí, ngə bɛ cɛɛ Dá nyə á yə sə yí. ⁵ Ná ndéé, Amuda, cɛɛ mə zə cilə wo ga í cúgə gúl sá ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsa cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəəng dúsa ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə cɛelí wúsə nə muud bɛ máccɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á jíɡ té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwé wə cí, ná bí cílag, dwé wə bí mə jéllá nə bɛ yí.

⁷ Mə ci ntó nəcé ncúlyá buud ɔ máshiiɡá bwé mú shí mishwun, bwé áŋgə nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wə Zembí zə ŋwa nyúul muud. Muud yésh mə sá ntó yé, muud məshiiɡá wə éne, a ngə lúmbulí nə Kríst. ⁸ Bí ó bɛy. Í ajíyé ná bí bág shúb sá sá á ngə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá jii ná bí bág lág myána myésh myá cínəng. ⁹ Muud yésh mə bó kú bɛ nji njíɡúlá mə Kríst, a yidá ntəng yé, a cugə nə Zembí. Nyəəng mə bɛ nji njíɡúlá wəəng yé, nywáá ji nə Sóŋgú bá bəsh Mwān. ¹⁰ Ná ndéé, ŋkí ngwól múúd mə zə nūŋ bídí a kú ngə jíɡulí njíɡúlá wəəngú, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jɛend nyə. ¹¹ Nəcé muud mə jéénd mbií múúd wəəng yé mə nyiŋgula bówbôw mísóólúɡú myéd.

¹² Mə ji nə zhwoɡ zhwoɡ isâ mə jááw bí, nji mə shíɡé cɛel cilə bí byo fábad nə tindi†. Mə ji yidá bæ nə búgə ná mə e bá zə nūŋ zə lésha nə bí, bí njúl mə njúl, shú ná shé bág bæ nə məshusug músə kú nə zhúgə má.

1:1 3Yn 1 * **1:1** Cwámba múdá: Bwé ngə ci ná ná í cúgə ŋkúmba múúd; jisə dúl váál jówúla Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ŋkul dúg Iza 54, bwé ngə lás nə Siyôn cínəngú nda ngwól múdá. **1:4** 3Yn 3 **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11 **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 **1:7** 1Yn 2.18 **1:9** 1Yn 2.23 **1:10** Rom 16.17 **1:12** 3Yn 13-14 † **1:12** tindi: Í á də bæ wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwé á də juwo kwas məjúwó məəngúdí ka də cilə nə ndí.

¹³Bwán ó *mínyonhâ shilə woó Zembî
nyə á féesh yé bwé ηgə báda wo.

Kálaad aléel Yuánes nyá á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wá nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ngwól shwá yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəɔng jé cug, nji ná nyə á bæ dúl Dɔ mə Yésus í á ngə bæ nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bæ ntó nywáá nyə a shígé bæ áməkuu-mə-sómbû, nyə á ngə námá bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njəɔnd yé í á shígé bæ nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bæ, a njúl ajəláci á Dɔ, a ngé yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntəg ngə magulə ná á baagulə ójón ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ngə námá ci ná muud bwá á dɛ jəw nūɲ ná Dəmitrî yé (11-12), nyə á bæ námá fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad né məbədə ngələ bəda oshwá (13-15).

Ja wól lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wól ká dɛ baagulə ójón, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bæ wo yuug ná wo mpú cɛlí ókrísten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntəg áməkuu-mə-sómbû.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus mə ngé cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wá mə cílá wo kálaad éga. ² Wey e, mə ngə jəgula nə Zembî ná wo búgubanugí ikómb byêsh, wo bág mpwogé námá nda *shíshim wô í ngé bugaban ná. ³ Mə ci ntó nəcé mə a jág bul bæ nə məshusug ja bóólúgá ómínyəɲá óshé bwá á wós wa yí. Bwá á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njəɔnd wô wí námá nji obúbáléd. ⁴ Mə dɛ jág bul bæ nə məshusug ja mə gwág ná bwán bām kuú njəɔnd wán wí nji obúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ngə ɲkény mbag ómínyəɲá óshé, bwá njúl ntəg ojón; wo ngə sá jɔ sóólúgá í ngé mpíya nə búgá

gwô. ⁶ Bóólúgá bəɔng bwá á zə bwiing wa sádí *Dɔ dí ná wo ji bul bæ nə cɛlí. Mə jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njəɔnd wán dí yí, wo ɔ sá mbií í jéllá nə Zembî yí, ntó í é bæ jɔ sá. ⁷ Mpug ná bwá ngə kə njəɔnd ni dí ná bwá kə ngə bwiing jɔjɔ lán mə *Kríst. Ja bwá ngə ntəg kə ni, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tɔɔ kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni bɛdɛd. Sá mə ká sá ntó, sá mə wá məbwá ísɛy bwá ngə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dán kákáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛél ná nyə wá dúg ci yé, nyə aɲgɛ nə magulə sá bísu íciyá. ¹⁰ Sâ jəɔng wá í bá sá ná, ɲkí mə zə nūɲ, mə zə lwó bów-bəw mísóólúgú myêsh á ngé sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Ná ndɛé, nyə ashúgé bímbí dɔɔngú, a ngə ban ná nyə alágé bwááɲg mə ngé nti ná bwá zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ngə bæ, nyəmfwó ngə ban bwo ntáni, a ngə nyiɲgə ntágulə bəɔng bwá ngé cɛel lág bwo wá ná bwá kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwá dɛ sá məbəw wa, dɛgú yagula bəɔng bwá dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mánywa yé, ji yé mə Zembî; nyəɔng mə dɛ sá məbəw yé nyə afwóyɛ mpu Zembî.

Dəmitrî

¹² Buud bəsh bwá ngə ci ná Dəmitrî ngə kyey jɔ kuú njəɔnd, obúbálé bwá ngé nyín nyádí cug dí wá bwá ngə námá bwaagulə ntó. Tɔɔ sámfwó sá ngə námá ci ntó, wo mpú ntəg ná sá mə dɛ lás nji búbalé.

¹³ Mə ji nə zhwoɲ isâ mə cílá wo; nji mə acéélé cilə wo fábúd nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bæ nə búgé né shwá wál bá zə dúgya, shwá ka lésha, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembî ká sá ná wo bág ná shɛ! Oshwá bwô bwá ngə bəda wo. Wo ɔ bədə námá mə oshwá bām, ngə bəda bwo ngwúd ngwúd.

1:1 2Yn 1 1:3 2Yn 4 1:5 Heb 13.2 1:6 Tit 3.13 1:11 1Yn 2.29 1:13 2Yn 12 * 1:13 tíndi: Í á dɛ bæ wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwá á dɛ juwo kwas məjúwó məɔngúd ka dɛ cilə nə ndí.

Kálaad Yûdә nyә á cilә yé Isâ í dúgyá nә kálaad mә Yûdә yí

Ja wó lḡ kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyә á cilә yé nyәmэфwó ngә jaaw jínә dé ná nyә wә «Yûdә, lwaá mә Yésus-Kríst, mínyәḡḡ mә Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mә Yûdә nyә aḡḡ nә dúgya nә ḡkúmba Dḡ, a ngә dúgya nә okrísten bēsh. Kéel dé í ngә námә bul bә nda dé Pyēr nyә á cilә kálaad yé ábēē dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bәḡḡ bēsh bwә á ngә lúmbali nә buud bwә á ngә kyey nә wagawo wagawo mínjǫgálá wá, bwámэфwó bwә ngә cugә cug misám.

Yûdә nyә a tééd kálaad yé nә isâ bwә dә námә ci mátéédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndeé, a mú ka zә lúmbali nә mimbáwálú mí búúd myәḡḡḡ nә ḡkulú, buud sә ngә ci ná bwә á ngә kyey nә nyaan-nyaan mínjǫgálá zә nyíḡḡal Dḡ mә Yésus dí wá, a lwó mábōw bēsh bwә bá bwәma nә ndí má (3-16). Ná ndeé, Yûdә mú ci nә okrísten báá ná bwә yímǫg mәnyúúl búgád (17-23), ngә kә shwóg ngә bḡ mínjǫgálá bwә á bwey ḡwa myá. A mú ka kә shínal kálaad nә yәlә Zembî gúmә, «Zembî ḡgwûd nә ḡgwûd ngә cug shé nәcә Cwámба íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngә lwó ná ijḡḡ bí nә mәma mәma ḡkûl, a ka námә lwó ná mәma mәma kwíindyá nә bwágә lúú í ngә zhu okrísten wә Zembî nә wә Yésus-Kríst í, zhí á Nkḡḡkḡ Shíshim (20-21).

Mәbádá

¹ Mә Yûdә lwaá mә Yésus-Kríst, mә mínyәḡḡ má Zhâk, mә wә má cílә kálaad éga. Mé cilә bí buud Zembî Sóḡḡḡ mә céel wá, buud nyә á jōw wá, á ngә baagulә kә wóós ja Yésus-Kríst mә

bá zә yí. ² Zembî búlug ngә gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milâm mí bág bí ná shē, a búlug cēel bí.

Oyǫguli ó máshǫgá búsa

³ Yé óshwә bām mә búl cēel wá, í á ngә ná bul bә mә yéesh ná mә cílәg bí isâ í dúgyá nә cug Zembî má yә shé bēsh yí. Mә má ka kwey ná jisә mә yímǫg nә mә cílәg bí, wá bí ḡkul mәnyúúléd. Zembî nyә á yә míféeshá mí búúd myé búgә ja ḡgwûd á kandugә. Sága lúmbali shú kaambulälә nә búgә jәḡḡḡ. ⁴ Mpugá ná bóól búúd bí kú bish Zembî wá bwә á má zә nyí bídí gwoong dí nyima. Buud bәḡḡḡ bwә má yid mpaam má Zembî wúsá, í yida bә nda nywә wә í ngә ye bwo ḡkul ná bwә sáag ásíy-síy; bwә ngә shwána Mása nә Cwámба wúsá Yésus-Kríst. Bweyúlә búúd bәḡḡḡ intǫgáli byáḡ í á bwey bә cilyá.

⁵ Tēem bә ná bi má bwey mpu isâ íga byēsh ná sáḡ sáḡ, má cēel báásulә bí ná Cwámба nyә á yíl kúl búúd jé mәnyámád Igípten nji, nyә á zә jaḡḡlә bәḡḡḡ bwә áshíge shwu mәnyúúl nә nyә wá. ⁶ *Wәéḡḡales bwә áshíge baagulә cé ján wá, bwә á yida mpáḡḡlә jiya ján wá, Cwámба nyә a wá bwo míkwoolú myá kandugә kandugә dí, yídǫgúd ḡgәlә bwánd mәma jwōw Zembî mә bá zә cígal mílású yí. ⁷ Ntó námә, buud ḡ Sódom nә Gomor nә mḡḡwәlә bәnóḡ bwә á bә mәlaad wá, bwә á wusә mәnyúúl ásíy-síy dí nda wәéḡḡales bәḡḡḡ, bwә ná bwә kә nә jaḡḡa ná ndeé kә jaḡḡa mishwun mí cúge mbií ḡgwûd nә myáḡ myá. Nda bwә á sá ntó ná, bwә ngә yóla nә intǫgáli yá kuda á kandugә kandugә: mәma yuug wәni.

⁸ Ná ndeé, buud bwә á má zә nyí bídí gwoong dí nyima óni, bwә ngә námә sá isâ mbií ḡgwûdә wәḡḡḡ. Bwә ngә yád mәnyúúl máḡ nda buud bwә ngә cugә cug í dә bә mәntaméd wá, bwә ngә ban jiya ícwámба má Zembî, ngә lás

1:1 Mat 13.55; Mak 6.3 **1:2** 2Pr 1.2 **1:3** 1Tm 1.18 **1:4** 2Pr 2.1-22 **1:4** Gal 5.13; 2Pr 2.1

1:5 MmN 12.51; Ilḡ 14.29-30; 1Kr 10.5; 2Pr 1.12-13 **1:6** 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4 **1:7** Mәt 19.1-24; 2Pr

2.6 **1:8** 2Pr 2.10

nə wəéngəles wâ mîlwané *bwaasúlə mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyél, kúkúamá wəéngəles nyə a shígé sá ntó. Ja bá Njwû məjamb bwə á sənusa məkəl shú mbimbə mə Moyîz yí, nyə a shígé bwelə lás nə Njwû məjamb bwaasúlə mpu. Nyə á yida ci nə nyə ná: «Zembî nkáándúg nə wo.» ¹⁰ Nji, bān bí ná, sá bwə ampúyé yí, bwə lás nə gwo bwaasúlə mpu; bwə ngə cugə nda ocúdú, də sá ísâ nda bwə cúgé nə milâm; Zembî mə bá janğulə bwo. ¹¹ Məntágula nə bwo, nəcé bwə ngə bə kuú njəond mə Káan; bwə mə wá mənnyúúl ócícéndé dí ná bwə sɔ́ *mwaané nda Balaam bwə mə yə shwiy nəcé bwə mə sá míngáádə nda Koré. ¹² Səngyálə bínón mə séəngyá ídína dí yí í yidá bə bí bəəgú; bwə sá ngúlúgú dəg kú gwág shwôn, bwə yáág nji nə bwáméfwó. Búsə nda mĩnkúdu mí də bándəwo ntó nə ndéé nkəwə mú zə caam myo mpú kú nywə myá. Búsə nda ilí í mə bə kú wúmə wəla lə mpúmá dí, í mə mun ná ndéé í mə shwáás yí. ¹³ Námə nda ikwə í mən í də wusə vúl nə isâ í məbwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námə wə bwə də wéeshəli mísóólúgú mí shwôn myán mísh mə búúd dí yé. Bwə nyiŋgə námə bə nda wəacén-céní wá jəŋ bwə mə wú lwəŋ wánúđ ngə ntəŋ ntó wá; Zembî mə kwambulə bwo jáŋ jiya kúl yídúgú á ná kalúd jí kandugə á kandugə yí.

¹⁴ Inəəg muud á kala búúd zəŋgbá mpúsə mə Adam, nyə a cündə cündə wán ná: «Cwáməba ngə zə nə wəéngəles bə, búsə bímbí múúd cúgé nə nkul lə yí. ¹⁵ A zə sámb búúd bəsh milású, zə bwaagulə búúd bí kú bish Zembî wá bów-bów mísóólúgú myán myá kú bish Zembî, nə iciyá í mpyón byəsh ósól ɔ́ *mísám bəəŋg bwə á lás nə nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembî wá búsə nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwə wə də tədəwa nə məlal mə cug; kuú

njəond wán í ngə bə nji bów-bów íyéesh byán; bwə də lás məmə mikaand, bwə faag múúd nji nyəəŋg bí nə nkul ŋwa mfii nyádí yé.

Məcwûŋ shú óbúgula

¹⁷ Bì bāŋ oshwə bām mə búl cəel wá, tédúgágá isâ *búúd ɔ́ lwámá ɔ́ Cwáməba wúsú Yésus-Kríst bwə á jaaw yág yí. ¹⁸ Nğáá nə bwə á ci nə bí ná, «Ja í bá zə bə nə cug á shí ga í wál zə shín yí, buud ɔ́ cóógú bwə bá bə, kuú njəond wán í bá ngə bə nji iyéesh byán yá kú bish Zembî.» ¹⁹ Bwə wə óni; bwə ngə sá nə buud bwə ngəg nə béegyá, bwə ngə cugə nji nda isâ í shí í ngə kə bwo mílúúd ná, bwə cúgé nə Shíshim mə Zembî.

²⁰ Bì bāŋ oshwə bām mə búl cəel wá, wágá nkul nyín nyəsh nə bí dúg də cwínya, bóól cwíny bóól shú nə cug jín jəsh í bəg nji isâ bí á *búgula yííd. Dúgá sá məjəgula bí ngə bə kwíindyá Nkəŋkə Shíshim mə kwíind bí yí. ²¹ Cwáməba íshé Yésus-Kríst mə bá zə lwó nə a gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ngə bwánd wəla dəəŋg yí, ngəgá nə cugə bí ngə mpu ná Zembî ngə cəel bî. ²² Gwágúgá buud bwə ngə ná zhízhigə wá nkúŋkwónúlə. ²³ Bəəŋg bwə mú ngə kə kúda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwə fáámug. Bì ɔ́ gwág bóólúgá nkúŋkwónúlə. Nji bí ɔ́ bey, mpiigá isâ bwə ngə sá yí, bí mpii təə káándə bwə ámə sá məbów nə ndí yí.

Zembî ŋwág gúmá

²⁴ Nə ndéé, Zembî jí nə nkul sá nə bí bəg kú bwim bəəgú, bí ka bá kə tów nə məshusug nyádí mîlwanád, bí njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyə Zembî ngwûd nə ngwûd ngə cug shé nəcé Cwáməba íshé Yésus-Kríst yé, a ŋwág gúmá, nə icwáməba, nə nkul, nə ijwúga, tééd mətéédúléd, zə wós múús, kə kumə kandugə á kandugə! Amen.

1:9 Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyél: Mbá 12.7 **1:10** 2Pr 2.12 **1:11** Káan: Mət 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilŋ 22.7, 17; 1Pr 2.15 Koré: Ilŋ 16.1-34 **1:12** 2Pr 2.13, 17 **1:13** Iza 57.20; 2Pr 2.17 **1:14** Mat 25.31 Inəəg: Mət 5.18, 21-24; Heb 11.5 **1:17** 2Pr 3.2 **1:18** 2Pr 3.3; 2Tm 3.1; 3.2-6 **1:20** Kol 2.7 **1:22** 1Te 5.11 **1:23** Zak 3.2 **1:24** Flp 1.10; 1Te 5.23 **1:25** Rom 16.27

Kálaad Mbúgúlú mɔ́ Yuánes Isâ í dúgyá nɔ́ Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A ηgə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrîsten bwə á ηgə bwəma nɔ́ cúwálí nɔ́cé Yésus-Krîst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bæ shú ná a wá bwo ηkul, bwə kág shwóg búgula Yésus, bwíg lúú nji nyédí.

Só bí nɔ́ ηkul ci ná mɔ́ma mɔ́ηkɔw mɔ́sə kálaad éga dí ntúga:

- (1) Okálaad zanjbá shú mɔ́dɔ́ zanjbá mɔ́ Azî Minôr, faan dúsé nɔ́ shí bwə ηgə jôw mwôw mɔ́ga dí ná Turki yí (1.4–3.22).
- (2) Yuánes mɔ́ ηkâη kə gwôw, a mɔ́ kə dúg zhwog isâ (4.1–20.10):
 - (a) kînda á jɔη í ηgə yə Zembî gúmá (milúu 4 nɔ́ 5);
 - (b) kálaad á mífeedyá zanjbá (6.1–8.1);
 - (c) micwôη zanjbá (8.2–11.19);
 - (d) ηkɔndú bɔ́nôη ibiin ibá (12.1–13.18);
 - (e) Mwá Ncwəmbɛ nɔ́ buud 144 000 bwə á wú mîkwámúd wá;
 - (f) wéηgəles jaaw nda cigulé mîlású í bá bæ ná (14.1–20);
 - (g) íbálá zanjbá yá mpimbə mɔ́ Zembî (15.1–16.21);
 - (h) Babilɔn mɔ́ bá bwíl, nɔ́ biin, nɔ́ muud micúndá á íbəmb nɔ́ Sátan bwə jɛ (17.1–20.10).
- (3) Milúu 21 nɔ́ 22 mí ηgə cúndə nɔ́ Zembî ηgə kwəmsa ná á bá té ísâ ncuncúmbə.

Kálaad mɔ́ kə shîn nɔ́ jɔjɔ ηkaagɔ́ Múúd nyə a gwúm yé ηgə kaag yí, nɔ́áá: «Haaw, mɔ́ wál bá nyinɔ́ zə» (22.21).

Mətédúlé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Krîst ηgə bágulə isâ Zembî nyə a cwíny nyə

ná a lwóg ósól ɔ́ mɔ́sáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə s̄y yí. *Krîst nyə á ka kənd *éηgəles yé ná a kág lwó sól mɔ́sáal yé Yuánes isâ byɔɔηgá.

² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná isâ byêsh nyə á dúg yí, bíse isâ Zembî nyə á ntí Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud ηgə lɔ́ íciyá kálaad éga ηgə cúndə yé, nywáá mɔ́ jəla, tɛɛm bæ bɔɔηg bwə ηgə gwágulə isâ bísé cilyá cínɔηg yí, bwə ηgə baagulə byo wá, bwə mɔ́ nɔ́má jəla, nɔ́cé isâ byɔɔηg í wál zə s̄y.

Məbáda

⁴ Mə, Yuánes wá mɔ́ cíló mɔ́dɔ́ mɔ́ Zembî zanjbá mɔ́sə Azî má.

Zembî nyə á bæ yé, á jísə yé, á ηgə zə yé, bɔ́nôη mishíshim zanjbá mí tál nyə mpwóombú caηgəd myá bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá nɔ́má ná bi cágəg ná shɛɛ. ⁵ Yésus-Krîst muud jísə wúshined abúgálág yé kə sá nɔ́má bí mpaam, a sá ná bi cágəg ná shɛɛ. Nyə wá jísə muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, a njúl Cí í jwú nɔ́ micí myá shí ga myêsh yé.

Nyə muud mɔ́ céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshəli mɔ́cií mé shú ná a cug shé nɔ́ *míśám yé, ⁶ nyə a sá ná shé bág buud ó faan dé, ofada ó Sóóηgú yé Zembî, nyə Yésus ηwág gúmá nɔ́ ηkul, kandugə á kandugə. Amɛn.

⁷ Dugá, a ηgə zə mîηkúdad, muud yêsh mɔ́ bá dúg nyə, tɛɛm bæ bɔɔηg bwə á cúwal nyə nyúúl wá. Ikúl í búúd byêsh í bá ηgə tədəwa shú déd. Haaw, í bá bæ ntó, Amɛn.

⁸ Zembî Cwámba ηgə ci ná: «Mə ji Alúfa, mɔ́ Oméga*, mɔ́ jisə, mɔ́ á bwey du bæ, mɔ́ ηgə nɔ́má zə, mɔ́ ji áηkul nyêsh.»

Yuánes nyə a dúg ntamá á mísh ná bagá

⁹ Mə *mínyəηú wán Yuánes, mɔ́ muud shé ηgə bwəma nɔ́ mɔ́ntágula mɔ́mpwúd, shé tál cé íci ηgwúd, shé nɔ́ zény ηgwúd kálə shwóg nɔ́ Yésus yé, bwə á kənd mɔ́ mîkwám dí ηkwamá

1:1 4.1; 22.6 **1:2** 6.9 **1:3** 14.13 **1:4** 4.5 **1:5** 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7
1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 **1:7** 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17
1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * **1:8** Alúfa nɔ́ Oméga: Bíse, nɔ́ kanɔ́gá áshúshwóógú nɔ́ aməzhúgálá yá kál lú gurêk. Ntó mɔ́ kə ná «mətédúlé nɔ́ məshíné». **1:9** 22.8

bwá jów ná Patmos yí. Í á bæ nəcê Milású mí Zembî, nə mə wálə cug jâm ná mə ηgə bwiing lánj má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bæ, jwów má Cwám̄ba†, Nk̄k̄k̄ Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ηgə cugə nji *shíshim dî; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwon, í ηgə lás gwów-gwów nda cwôn. ¹¹ Kál dɔɔŋ í á ηgə ci ná: «Cilág sá jêsh wó ηgə dúg yí kálaad dî, wo kándug mádɔ zangbá mágád: ná *Dɔ á Ifêz, nə dɔɔŋ á Simirnə, nə á Pərgâm, nə á Tiyatîr, nə á Sardes, nə á Filadelfî nə á Lɔwdisê.»

¹² Mə á ka yid ná mə dúg múúd nyə á ηgə lás nə mə yé. Ja má mə yid ntúni yí, mə mú dúg ícé í lámba zangbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ηgwól múúd tál na mpádúgá ícé í lámba, a ηgə bɛɣla nə Mwân mə Múúd. Nyə á bæ a má bwáád jud ηgə wɔɔla kə wós mánçíndúgúd, nə fwánɣé or fífú nyə kugud. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bæ ηkí jág fumə, cɔ məfumə mə fám. Mísh mé má á ηgə lwenya nda miŋwiile. ¹⁵ Məkuú mé má á ηgə faan nda ηkwánz bwə mə gwíŋg kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ηgə shwag nda ikwó í máŋ í dɔ shwag ná. ¹⁶ Nyə á bæ a mbíd wəacén-cénî zangbá nyádí mbwə mənçwúmúd, kafwele í á ηgə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikómb íbá, mpwoombá nyé í á bæ nda jwów ja í má mpu cwíil yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyádí shí məkuú, mə mú kân nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə mənçwúm yé nyúúlád, nyə nə mə ná: kú bεεg fúndə, ¹⁸ mə ji mətéédúlé nə məshíné, mə ji nyɔɔŋ á kuwô. Mə á yə, ká dugí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbid shwiy nə ban mínjim mádí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Cilág sá jêsh wó má dúg yí, nə sá í ηgə sîy yí, nə byɔɔŋ í é zə bæ yí. ²⁰ Mə zə féég wo *ndím̄ba wəacén-cénî zangbá wó ηgə dúg wa mádí mbwə mənçwúm

dí óga, nə ndím̄ba ícé í lámba zangbá bísə síyá nə or yí: wəacén-cénî zangbá óni búsa *wəéŋgales wə mədɔ zangbá, ícé í lámba zangbá í njúl mədɔ zangbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifêz

¹ Cilág *éŋgales á *Dɔ dúsə Ifêz yé ná: muud mbíd wəacén-cénî zangbá nyádí mbwə mənçwúm dí yé, á ηgə kyey mpádúgá ícé í lámba zangbá bísə síyá nə or yé, ηgə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ηgə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cɛel ηgə kə shwóg yí; mə mpú ná wo á dé magulə ná binónj mimbəwólú mí búud ηgəg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwə dɔ ci ná búsa *buud ó mílwámá bām mεε nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwə ηgə shiig. ³ Wo jí nə zény ná wo kə shwóg, wo a má dúg micúŋ shú dām dí ná dúg dúg, nji wo aŋgê nə kə mpús. ⁴ Nji mə ηgə ná jum wo nə sá ηgwúd, jí ná wo anyíŋgé ná cɛel mə nda wó á fwo dɔ cɛel mə ná. ⁵ Tádúgág kál wó ηgə zhu nə mbɔɔgú yí, céndúg tádúgá, wo nyíŋgəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóógá. Nkí ntó dí, mə zə nûŋ, zə yíl cé lámba gwô kál í dɔ tów yí. ⁶ Í njúl ná mə ηgə gwág wo nywa nəcê wó mpii mísóólúgú mí búud bwə ηgə bɛ Níkwálá wá, námə nda má mpii mísóólúgú myɔɔŋ ná. ⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nk̄k̄k̄ Shíshim ηgə jaaw mədɔ má Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ηkul ná a dág bumé líí á cug í tál *Paradis má Zembî dí yí.»

Kálaad á Dɔ á Simirnə

⁸ Cilág *éŋgales á *Dɔ dúsə Simirnə yé ná: muud jisə mátéédúlé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndeé a nyíŋgə gwúm yé, ηgə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó

1:10 17.3 † **1:10** Na jí jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwə dɔ yə Cwám̄ba gúmá yí. **1:11** 4.5

1:12 Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zangbá: 4.5 kafwele: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18 **1:18** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 **2:1** 1.16, 20; Ifz 1.1 **2:2** 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 **2:5** 2.16, 22; 3.3, 19 **2:7** 22.2, 14, 19; Mət 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 **2:8** 1.8, 18 **2:9** 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15

ngé bwəma nə micúŋ yí, mə mpú ná wo ηgə cugə mábúwa dí, í njúl ná wo ji nə kúm. Mə mpú bímbí bəŋgə bwé ngé shiig ná búsə *Oyúden wá bwé ngé ntáma wo jíná yí. Bwé cúgə fwámé Oyúden, búsə buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, nji sá jəŋg í ajáláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb má bá zə sá ná bóól búúd bín bwé kág mímbwugud; sá jəŋg í bá bə bí məkugulə shú ná sá bí búsə yí í mpúyúg. Bì é jug tãŋ mwôw wúm. Wo ɔ baagulə kuú njənd wô kə wóós jwów lú shwiŋ, mə ka bá bwééd wo cugə nda *túm gúmá. ¹¹ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shishim ngé jaaw mədɔ mə Zembí yí. Shwiŋ ábɛé í ábúle ná bii múúd mə bá ntɔ yé.»

Kálaad á Dɔ á Pergâm

¹² Cilág *éŋgəles á *Dɔ dásə Pergâm yé ná, muud jísə nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé mə ci ná: ¹³ «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caŋgə mə *Sátan jí nŋ. Mə mpú ná tɛm bə ntó, wo má nada nə jíná dām. Mə mpú ná tɔ ja bwé á gwú wúshined waamə abúgúlág Antipas nŋ bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kílya búgə wó ngé *búgula mə yí. ¹⁴ Nji mə ηgə ná jum wo nə búbaalé ísá: wo ji nə bóólúgá búud na bwé ngé bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ *Izarəyél bwé dág ocúdu buud bwé ámə cígə shú ózembí ó áyadúg wá, bwé wúsəg námə mányúul jaŋga dí shú nə bwé bég nə bəgú bwé dí ícugud. ¹⁵ Wo ji námə nə buud bwé ngé jíguli minjígúlá mí búud bwé ngé bɛ Níkwálá wá. ¹⁶ Céndúg tédúgá, ŋkí ntó dí, mə lɛel námə wóós nŋ, zə lúmbali nə buud bəŋgə nə kafwele jí mə mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shishim ngé jaaw mədɔ mə Zembí yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə

yə námə nyə kwóógú áfufumé í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námə mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatír

¹⁸ Cilág *éŋgəles á *Dɔ dásə Tiyatír yé ná: *Mwân mə Zembí, muud jí nə mísh mə ηgə lwenya nda miŋwiile yé, á jí nə makuú nda inkwanz yé, ηgə ci ná: ¹⁹ «Mə mpú mísóólúgú myó myêsh, tɔ cɛlí gwô, tɔ búgə gwô, tɔ sáal dwó, tɔ lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námə mísóólúgú wó mú ηgə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. ²⁰ Nji mə ηgə ná jum wo nə sá ηgwúd. Wo ηgə dág misóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ηgə yad ná a jí mudá micúndə mə Zembí, a ηgə shiig osóol ɔ mäsáal bām ná bwé ηgəg nə sá jaŋga, bwé ηgəg nə də ocúdu buud bwé ámə cígə shú ózembí ó áyadúg wá. ²¹ Mə a má yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yow jaŋga. ²² Ná ndéé, mə bá sá nyə ná, mə bwíg nyə bwágə *incwaw í ntugud; ná ndéé, buud bəsh bánŋə bwé á sá minəomb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, ŋkí bwé acéndé mítédúgá ná bwé yow mísóólúgú mí abúbəw myé myəŋg. ²³ Mə bá námə gwú bwán bə bəsh, mədɔ mēsh mə ka bá mpu ná mə wə mə bigas mítédúgá nə iyéesh í búud, mə bá jəna nə muud yêsh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. ²⁴ Nji, bí bəŋgə óbúgula wá Tiyatír bí aŋgə nə bɛ minjígúlá mí múdá wəŋg wá, bí buud bí áshígé nyí ísá bwé ηgə jəw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyiŋgəyé ná bá káág bí wúl mbag. ²⁵ Mə jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja mə bá nyiŋgə zə yí. ²⁶ Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndéé kə wóós ja shí ga í bá shín yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a jwúg nə ikúl byêsh, ²⁷ a ka bá də fála byo nə ŋkúd nda muud mə bwú mímbágə mí mpí yé. ²⁸ Námə nda Dá nyə á yə

2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 **2:11** 20.6, 14; 21.8 **2:12** 1.16 **2:14** 2.20; Ilj 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 **2:17** Sôm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 **2:18** 1.14-15 **2:20** Ilj 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20 **2:23** 22.12; Zhe 11.20 **2:25** 3.11
2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 **2:28** 22.16

mə ηkul ná, mə bá námə yə nyə acén-cení má du faan mpámán mpámán yé*. ²⁹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísà Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ηgá jaaw mədọ mə Zembî yí.»

3

Kálaad á Dọ á Sardes

¹ Cilág *éngəles á *Dọ dúsá Sardes yí ná: muud jisə nə mishíshim mí Zembî zəngbá nə wəacén-cení zəngbá yé má ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Buud bwé ηgə bul gwáduga né wo jí kuwó, í njúl ná wo jí mbimbə. ² Jigu ηkasə, wo lúlushig súsúsá í má lúg ni, í á bá yə. Nəcə mə má dúg nə misóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh má Zembî waam dî. ³ Tédúgág nda wó á lég njígúlá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyíngəg baagulə njígúlá wəng. Wó ká bə kú jí ηkasə, mə zə nda júwál, wo kú mpu ja má é wós yí. ⁴ Nji, bósólúgá búúd wá wódí Dọ dí nún Sardes bwé a shígé wá nyéé myán míkáándád. Bəng wə sónón mə bá kyey sámbá wá, nə míkáándé mí áfufumə nəcé í jəlá nə bwo ntó. ⁵ Né ndeé, muud mə bá ntọ yé, mə bá bwéed nyə káándé áfufumə. Mə abulé jímbal jínə dé kálaad á cug dî. Mə bá magulə nyə mísh má Sónngú waam bánón wəngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísà Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ηgá jaaw mədọ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dọ á Filadelfi

⁷ Cilág *éngəles á *Dọ dúsá Filadelfi yé ná: Nkẹ̀nkẹ̀ muud, Muud á obúbélé, muud jí nə juwuga njów mə *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólúgú myô, mə má juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə ηkul fad yí. Má juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə ηkul, nji wo má

baagulə kéel dām kú kílya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud búsə Dọ mə *Sátan dí óni, bwé ηgə ci ná búsə *Oyúden, bwé nda bə fwámé Oyúden óni; bwé ηgə shúg. Mə bá sá ná bwé zág kúd wo məmpwoombú shí, bwé mpu ná mə á ceeł wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nə zény ná, məmэфwó mə bá námə baagulə wo ja fwála lú məkugulə í bá zə kwaga nə shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga mə bá bwəma nə məkugulə məng. ¹¹ Mə wál bá nyíngə zə. Biíg sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wô.

¹² «Muud mə bá ntọ yé, mə bá təl nyə Zembî waam dí Mpáanzə né shím, a nda bá nyíngə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jínə má Zembî waamə nə jínə lú ηgwəla má Zembî nyúúlúđ. Nəgwəla wəngú wə Yurúsəlem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembî yé. Mə bá námə cilə nyə jínə dām agúgwáan nyúúlúđ. ¹³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísà Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ηgá jaaw mədọ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dọ á Lowdisé

¹⁴ Cilág *éngəles á *Dọ dúsá Lowdisé yí ná: muud jisə amen yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámé, amədí á sá jêsh Zembî nyə a té yí, a ηgə ci ná: ¹⁵ «mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwô, kú tala. Wo ɔ nywá bə ηkí tala, ηkí ntəg ηkí gwô, yáa. ¹⁶ Né ndeé, nda wó jisə fwaalá, kú tala, kú gwô ná, mə bá gwú wo nda igwíle. ¹⁷ Wo mú ηgə ci ná: “Mə má bíg, mə músə nə byəng, mə anyíngáyé jí təw sá.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo jí ηkúnkwónjələ, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág məcwūη mēga: zaág mēdí, zə kusə or mə á mə shín fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándé mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná

* **2:28** Námə nda 22.16, acén-cení má du faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ηkul Dá má bá yə múúd wəng yí. **3:1** 1.4, 16 **3:3** 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 **3:4** 6.11 **3:5** Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sóm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 **3:7** Iza 22.22; Mat 16.19 **3:9** 2.9; Iza 49.23; 60.14 **3:10** 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 **3:12** 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozé 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15

nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwôn. Zaá kusə cwé cwéel míshúd, wo mpúg dúg shwóg. ¹⁹ Mee má du lás nə buud má céel wá, mə du ság bwo. Lálúg ñkúl, céndúg mítédúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ngə kudə. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyii nyédí njów zə də nə nyə kəl ñgwú. ²¹ Muud mə bá ntə yé, mə bá sá ná a zég, sá zə ji mádí caangád; nəcə ja má á ntə yí, mə á zə námá, sá pəpá zə ji nyédí caangád. ²² Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Ñkəñkə Shíshim ñgə jaaw mədə má Zembî yí.»

4

Gúmá má Zembî

¹ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg mpumbé í njúl ná bagə nūñ jonud. Kál má á fwo gwág í ñgə lwə nda cwôñ yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwôw, mə zág lwó wo ísâ í jálá nə bá zə sîy yí.

² Kú námá bwey, Ñkəñkə Shíshim mú zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí. Mə músə dúg məma *caangə, muud njúl cínəñg. ³ Muud wəñgú ká du lwenya nda jəjə mákwóógú bwə du jôw nə zhâspə nə sardwân má, njumbú í má lyə nyə caangə, njumbú wəñg ñgə lwenya nda kwóógú bwə du jôw ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaangə məwûm mábá nə ínə í njúl na caangə ni dí mákoogú məkoogú, ocúmbá buud məwûm mábá nə ónə bwə njúl ícaangə byəñgúd. Bwə nə mikáándé mí áfufumə, nə mitûm mí gúmá lúúd, mí njúl síyá nə or.

⁵ Minjəs mí mú du dagəwa, mí ñgə zhu na caangəd, nə məjuná, nə ñkêl mpú. Mə mú dúg ilámba zangbá minjidyá na mpwóómbú caangəd, ilámba byəñg bíse mishíshim zangbá mí du tów mísh má Zembî dí myá.

⁶ Mə dúg námá gúl sá cínəñg mpwóómbú caangəd nda məma mán, nə ñkúl-ñkúl nda yèn kristâl. Bílúgá ísâ ínə í njúl míkuwó í á bə na tām caangə nə mákoogú məkoogú, ísâ byəñg í njúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyêsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambáñkwuñ, ábeê nda cwə ñgwúm ntəny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ñgə jéel yí. ⁸ Mikuwó mí ísâ mínə míni myêsh mí ñgə bə nə məfaafugə mäsaman mäsaman, faafugə dêsh nə mísh kúl jêsh, tə gwôw, tə shí. Mikuwó mí ísâ míni mí du wá ñgwa ja jêsh bulú nə mwásə ná:

Zembî Cwámba ji Ñkəñkə, a ji Ñkəñkə, a ji Ñkəñkə,

Zembî á ñkul nyêsh,

Zembî nyə á bə yé, á jísá yé, á ñgə zə yé.

⁹ Ísâ ínə íni í ñgə gúmal nyə, ñgə ságusə nyə, ñgə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangəd, á ñgə cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Ná ndeé, ja jêsh ísâ íni í ñgə wá nyə ñgwa ntáni yí, ocúmbá buud məwûm mábá nə ónə bwə á ñgə kúd məmpwoombú shí, ñgə yə muud njúl caangəd yé gúmá, nyə muud ñgə cugə kandugə kandugə yé. Bwə ñgə kəl mitûm mí gúmá myáñ na mpwóómbú caangəd bwə ñgə ci ná:

¹¹ Yé Cwámba wúsú, yé Zembî wúsú, íjəla ná bwə yág wo milwaná, nə gúmá, nə mpífá.

Nəcə wo a té ísâ byêsh;

wo wə wo á ji ná í bág, í mú ntág námá bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íí, muud nyə á bə a njúl caangəd yé nyə á bə nə kálaad mbwə məncwúmúd, kálaad wəñgú njúl, micilyá cwû micilyá tóón, bwə á ka fúlə nyə ná ndeé fad nə lug* mifeedyá

3:19 Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sôm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumə: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 ísâ ínə í njúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbə 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 **5:1** 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * **5:1** Lug wúsə gúl sá í du bə kál ónciñ ə wóógú bwə du lwə mákwíindye dí yí; sá cínəñg í du nda, muud jee táamb ísâ nə ndí.

zanǵbá. ² Mə mú námə dúg gúl ñkácíð *éngəles, a ñgə cúndə gwów-gwôw ná: «Zá mə mpíyá nə wəefúlə kálaad éga a tí mífeedyá myé yé?» ³ Nə ndéé, tɔɔ jon dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ñkul wəef kálaad ná a dúg sâ jí cwû yí. ⁴ Mə músə ñkêny məma yê, nə dúgúlə ná kú nə tɔɔ muud nyə á mpíya wəef kálaad ná a dúg sâ jí cwû yí. ⁵ Nji, ñgwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bəeg ji. Dugí, Zhwambáñkwuñ á bəend mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a mə ntɔ sâ jêsh; nyə wé jí nə ñkul wəef kálaad, a tí mífeedyá zanǵbá míni.»

Mwâ ncwəmbɛ

⁶ Mə mú dúg íí, na tām *caanǵə, Mwâ ncwəmbɛ njúl nda buud bwé á cígə nyə tâñ *mətúnuga, a tál na mpédúgá mikuwó mí ísâ mínə nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zanǵbá nə mísh zanǵbá; məlaag zanǵbá mɔɔñg wé mishíshim zanǵbá Zembî nyə á kənd shí nyêsh dí myá. ⁷ Mwâ ncwəmbɛ wɔɔñg nyə á ñgə shísh nə ndéé kə kumə wé muud nyə á bə a njúl caanǵəd yé; a músə lég kálaad múúd wɔɔñg dí mbwê mənkwúmúd.

⁸ Ja Mwâ ncwəmbɛ nyə á shîn lég kálaad yí, mikuwó mí ísâ mínə nə ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bwé mú wusə mányúul ombúbudí na nyádí shí məkuú. Bwé á bə, muud yêsh nə bñnzhá nə ikwôw í njúl síyá nə or, ikwôw íni milwándúlá nə cá: cá ni wé məjəgula mə óbúgula. ⁹ Bwé músə ñgə sey susa ágúgwáan. Bwé á ñgə sey ná:

Wo wé mə mpíyá nə ñwa kálaad,
wo tí mífeedyá myé
nəcə bwé á cígə wo tâñ mətúnuga.
Wo á ka tɔ buud nə məcií mwô
shú ná bwé wúg míkám mí
*mísámúd,
bwé bəg buud ɔ Zembî,
bwé ñgə zhu íbɛend byêsh dí,

nə mákəl mêsh dí, nə íkúl nə ilwon byêsh dí.

¹⁰ Wo a mə sá nə bwé bəg faan lú ófada, ñgə sêy nə Zembî.

Bwé bá bə nə ijwúga shí ga nyêsh dí.

¹¹ Mə músə nyinǵə kənd mísh, mə mú gwág mákəl mə ncúlyá wəéngəles bímbí múúd cúgə nə ñkul lə yí, bəññ mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwé á bə bwé mə lyɛ caanǵə nə bííi. ¹² Bwé á ñgə ci gwów-gwôw ná: Mwâ ncwəmbɛ bwé á cígə yé, mə mpíyá nə lég mpífá, nə kúm, nə fəg, nə ñkul, nə gúmá, nə milwané, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jon dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ mən yí, nə ísâ byêsh bíś cínəñg yí, byêsh í ñgə ci ná: Nyɔñg njúl caanǵəd yé bá Mwâ ncwəmbɛ,
bwé mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwané, nə ñkul
kandəgə á kandəgə.

¹⁴ Mikuwó mí ísâ mínə míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwé mú búdow shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zá tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyinǵə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógú; mə mú gwág mikuwó mí ísâ mínə míni, gúl mú kəm ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njum-mpú. ² Mə músə nyinǵə kənd mísh, mə mú dúg kabəlí í njúl nə fuúm, muud njúl gwo gwôw nə banǵá mbwád. Bwé mú yə múúd wɔɔñgá *túm gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á jí mánɔɔ-buud ná, a nyinǵə námə kə ñgə ntɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábɛê, mə mú gwág kuwó sá ábɛê mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabəlí í mú cúwo, í njúl tííí ná zhwuñ, muud njúl gwo gwôw.

5:5 4.4; Mat 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwâ ncwəmbɛ: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zanǵbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sôm 141.2 bñnzhá: 15.2 **5:9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sôm 96.1 **5:10** 1.6 **5:11** wəéngəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 **5:12** 4.11 **5:13** Sôm 150.6; Flp 2.10 **6:2** 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7

Bwó mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ŋkul ná a kég sá ná shí nyêsh í tówúg ná shwuu, kú ná nə mətəla, shú ná buud bwó ŋgég nə gwúya. Bwó mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá álélɛl, mə mú gwág kuwó sá álélɛl mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág kabálí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námə nda kál í ŋgé cúwo mpédúgá mikuwó mí ísâ mínŋ míni, í ŋgé ci ná: «ŋgug *blé í zə kusha, kílo ŋgwúd *danarí ncindí; ŋgug *orzha wāŋ, okílo olól danarí ncindí. Nji, ci wo nda ntáma máwúdə nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág kabálí í njúl nə nyúul məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wəŋgú nə jínə ná Shwiy, banj mínjím í á ŋgə bɛ nyə mpás. Bwó mú yə shwiy bá banj mínjím ŋkul ná bwó gwúg buud shí nyêsh dí tən kəw ŋgwúd á məkəw məŋŋ; bwó ŋgég nə sá ná bóól búúd bwó yág dóómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwás, bóólúgá dŋy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dág í, *míshíshim mi búúd shí *alatâr. Í á bə míshíshim mi búúd bwó á gwúyɔw nəcé Milésú mí Zembí wá, nəcé bwó á bə fwámé ówúshined, bwó á bwiing Milésú mí Zembí váál í jəla yí. ¹⁰ Mishíshim myəŋg mí á ŋgə kím gwów-gwów ná: «Yé Ŋkəŋkə Mása, Mása áfwámé, ŋgaá wó jəlá nə kunda sê, yá nə buud ə shí bwó á gwú sá wá? Wo é ŋgə bwey ntáni ná ndéé kə wóós jáyé ja?» ¹¹ Ná ndéé bwó mú ŋgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwó mú ci nə bwo ná bwó səlúg milám shí búbaalé fwála, kə wóós ja bēsh bwó é kwaga bímbí bwó jəlá nə bə yí; nəcé í

jii ná bóól óshwə bánj bənoj bwó á ŋgə sêy wá nə bóól ómínyəŋə bánj bwó fwóg gwúyɔw námə nda bwo.

¹² Mə músə nyingə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ásamuna, shí í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúsa, ŋkwoond yêsh ncindí mú bə títií nda məcií, ¹³ wəacén-céní wá jonj bwó mú ŋgə kud shí námə nda íbumə í líí í dɛ kud ná mínjwə ja ŋkwə ŋgə kunj yí. ¹⁴ Jonj í mú fúlə nyúul nda múúd mə dɛ fúlə kwələ-kwólə ná; mimbənj myêsh nə məŋkwamə mēsh mə mú taw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, təw ojwú ə shí, təw ofwó búúd, təw milúlúú mí ózimbí, təw mikúkúm, təw onkácí, təw məlwaa, təw ofulí, bēsh óni bwó mú kə ŋgə shwaaw míku mí mákwóógú nda mákwóógú mə mimbənjú. ¹⁶ Bwó mú ŋgə ci nə mimbənj nə məkwóógú mə anúni ná: «Kádágá sê, shweelugá sê, sá bág shwóg-shwóg nə muud njúl caangəd yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbɛ mə kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcé, jwów lí mpimbə mə Mwâ Ncwəmbɛ bá Muud njúl caangəd yé í mə wóós, muud e faam í?»

7

Məygyé mə bwán ə Zembí

¹ Ja ísâ íni í mə shín bə yí, mə mú dág *wəéŋgəles onŋ bwó tál íkóómb í shí ínŋ dí, bwó mə káágulə óŋkwə onŋ* wá shí. Bwó a shígé bíd ná ŋkwə kúnŋgug təw shí, təw mən, təw məlííd. ² Mə mú nyingə dág ŋgwól *éŋgəles ŋgə wú ŋgə kóómb jwów í dɛ cúwo yí, a mbíd sá bwó dɛ bwadulə búúd məygyé mə Zembí á kuwó yí. Nda bwó á yə wəéŋgəles ónŋ ŋkul ná bwó ntámág shí nə mən ná, éŋgəles mə á nyingə dág éne mú kím gwów-gwów lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ŋkí mən, ŋkí məlíí; bwándúgá, sá fwóg wá

6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozé 13.14 **6:9** 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 **6:10** 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 **6:11** jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 **6:12** 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 **6:15** Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Onkwə óni búsa bəŋg búsa nə ŋkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13

óśól ɔ mǎsáal ó Zembî wúsú mǎyǐgyé mǎmpwoombúd.» ⁴ Mǎ mǎsǎ gwág ná buud bwé á wǐyɔw mǎyǐgyé wá bwé á bǎ buud otóśshin tǎd nǎ mǎwûm mǎnɔ nǎ ónɔ, ɳǎlǎ zhu íbɛend i *Izǎrǎyél byêsh dǎ.

⁵ Í á bǎ buud otóśshin wûm nǎ óbá bɛend mǎ Yúda dí, otóśshin wûm nǎ óbá bɛend mǎ Ruben dí,

otóśshin wûm nǎ óbá bɛend mǎ Gâd dí,

⁶ otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Azer dí,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Neftali dí,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Manase dí,

⁷ otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Símayon dí,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Lévi dí,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Isakâr dí,

⁸ otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Zabulon dí,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Yóseb dí,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Bǎnzhamê dí.

Buud óni bêsh wá bwé á wǐyɔw mǎyǐgyé mǎmpwoombúd wá.

Kúl mǎ Zembî

⁹ Ja á mǎyǐgyé éne mǎ shîn yí, mǎ mú dúg búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nǎ ɳkul lɔ yí. Bwé á bǎ buud wá ilwoɳ byêsh, nǎ íbɛend byêsh, nǎ ikúl byêsh, nǎ mǎkál mêsh, bwé tál mpwóómbú caaɳgád, Mwâ Ncwambe dí míshúd, bwé mǎ bwáád íjud í áfufumá, bwé nǎ mǎɳ mǎ lándú mǎbwád. ¹⁰ Bwé á ɳgǎ kǐm gwów-gwôw ná:

Zembî wúsú muud njúl caaɳgád yé, bá Mwâ Ncwambe wá bwé mǎ cug sâ.

¹¹ *Wǎéɳgales bêsh bwé mǎ lyɛ *caaɳgá nǎ ocúmbá buud, nǎ mikuwó mí ísá mínɔ wá, bwé mú wusǎ mǎnyúúl shí ombúmbudí na mpwóómbú caaɳgád, yǎ Zembî gúmá,

¹² bwé ɳgǎ ci ná:

Amɛn. Mǎzhwámá, nǎ milwaná,

nǎ fug, nǎ akíba, nǎ gúmá,

nǎ mpífó, nǎ ɳkul,

bísǎ Zembî wúsú ísá byé

kandugá á kandugá. Amɛn.

¹³ Ná ndéé, ɳgwól cúmbá muud mú lás, ci nǎ mǎ ná: «Ozǎ bǎɳ bí nǎ íjud í áfufumá óni, bwé ɳgǎ wú ɳgow?» ¹⁴ Mǎ mú bɛsa nǎ nyǎ ná: «Yé Cwámǎba, wo wá mǎ mpú.» A mú ci nǎ mǎ ná:

«Búsǎ buud bwé ɳgǎ wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwé mǎ gusa íjud byáɳ mǎcií mǎ Mwâ Ncwambe dí, sǎ ná í bǎg ofúfumâ.

¹⁵ Gwá wá bwé tál na mpwóómbú caaɳgá mǎ Zembî dí yí.

Bwé é dǎ yǎ Zembî gúmá bulú nǎ mwásǎ nyádí Mpáánzǎ.

Muud njúl caaɳgád yé mǎ bá wá bwo nyádí gúgúwád.

¹⁶ Bwé ábúlé ná bwéle gwág zha, kú nyiɳgǎ bwéle gwág shwáásúla miná.

Tǎ yásǎ tǎ ɳgwól bibibi

nyǎ abúle ná nyiɳgǎ nyaan bwo nyúúlád.

¹⁷ Nǎcé Mwâ ncwambe jí tǎm caaɳgá yé mǎ bá bǎ mbaagula wáɳ,

a bá kǎ nǎ bwo mǎncwuɳ mǎ ɳgǎ wéésháli

mǎjúwó mǎ cug mǎd,

Zembî mú bá fím bwo mǎzhwíle mêsh míshúd.»

8

Feedyá á zǎɳgbá

¹ Mwâ Ncwambe músǎ zǎ tí feedyá á zǎɳgbá. Ja á mǎ tí wǎ ntáni yí, mǎ mú gwág joɳ ná kufug tǎɳ kál wǎla.

² Mǎ mú dúg *wǎéɳgales zǎɳgbá bwé dǎ tǔw mísh mǎ Zembî dí wá. Bwé mú yǎ bwo micwôɳ zǎɳgbá.

³ ɳgǎles shús mú zǎ tǔw álatâr dí, a mbíd kwôw bwé dǎ yǎɳgulǎ *cǎá yí, í njúl síyá nǎ or.

Bwé mú yǎ nyǎ zhwog olabínda nǎ a jígalúg na álatâr dí, yíle jǎɳɳg í bádúg nǎ mǎjɳgula mǎ míɳkɛɳkɛ mi búúd myêsh tǎɳ *mǎtúnuga.

*Alatâr wǎɳɳgú nyǎ á bǎ síyá nǎ or cínɳɳg mpwóómbú caaɳgád.

⁴ Yíle ólabínda nǎ mǎjɳgula mǎ míɳkɛɳkɛ mi búúd í

7:9 5.9; 6.11; Lǎv 23.40 7:10 5.7 7:11 4.4, 6 7:12 4.11 7:13 6.11; 7.9 7:14 1.5; 22.14; Sôm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 7:15 21.3 7:16 Iza 49.9-10 7:17 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 mǎzhwíle: 21.4; Sôm 126.5-6; Iza 25.8 8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 8:2 micwôɳ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 8:3 5.8; MmN 30.1, 3 8:5 4.5; 6.12-13; Lǎv 16.12; Eze 10.2

mú wú *éngales dí mbwád, bád kə wá Zembî. ⁵ Éngales mú ηwa kwôw bwé dɛ yáŋgələ cáá yí, ηwa kuda álatâr dí lwándulə cínɔŋg ná cwóó, a músə wusə shí. Nkêl mpú ká kyεεg, nə məjuná, nə minjəs, shí í mú jág ntaŋusa.

Micwôŋ mísaman mí ashúshwóógú

⁶ Wáéngales zanǵbá bwé á bə nə micwôŋ wá bwé mú kwəməusa ná bwé zə lwô myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwô yé cwôŋ. Nə mətáləmu, nə kuda fulá nə məcií í mú shwiy shí. Kəw lə shí ηgwúd á məkəw məlól í mú cumbəli jígə, kəw lə ílí ηgwúd á məkəw məlól cumbəli námə jígə, ikáá ibəs byêsh í mú námə cumbəli jígə.

⁸ Éngales ábeê mú lwô yé cwôŋ. Bwé mú wusə gúl sâ mǎŋ. Sâ jəŋg í njúl námə nda məma mbúŋ í mə ja ηgwiile. Kəw lə mǎŋ ηgwúd á məkəw məlól í mú shín bə məcií məcií, ⁹ kəw ηgwúd á məkəw məlól mə íkukwuməga í á bə mikuwó mǎŋ yí í mú yə, kəw ηgwúd á məkəw məlól mǎ itítima í mú shín cósǵ.

¹⁰ Éngales aléel mú lwô yé cwôŋ. Məma ácéen-cení mú wú jəŋ dí, a ηǵə jígə námə nda shigə lə kuda. A mú zə kud kəw ηgwúd á məkəw məlól mǎ minǵwəǵ nə milúu míncwûŋ dí. ¹¹ Acén-cení wəŋǵá jínə dé wə Məgwul. Kəw ηgwúd á məkəw məlól mǎ mǎncúwó í mú bə ηkí gwul; ncúlyá buud bwé á ηǵə ηgul məjúwó mǎ mǎncúwó məŋg wá bwé mú ηǵə yə nə məgwul məŋg.

¹² Éngales ányina mú lwô yé cwôŋ. Í mú zə bə, nə kəw ηgwúd á məkəw məlól mǎ jwôw, nə ηgwúd á məŋg mǎ ηkwoond í, nə ηgwúd á məŋg mǎ wəacén-cení mə mú shila. Sâ jəŋg mú sá ná kəw ηgwúd á məkəw məlól mǎ mwásə í mú bii yídǵá, bulú námə ntó. ¹³ Mə músə nyiŋǵə kənd mísh, mə mú

gwág mpal ηǵə jéel tǎm jəŋ a ηǵə kǐm gwów-gwôw ná:

Wo buud ɔ shí ɔ! Nkwée bí eé!

Nkwée bí ja wáéngales olól bwé mə lǵg wá

bwé é lwô myáŋ mícwôŋ yí eé!

9

¹ *Éngales átána mú lwô yé cwôŋ. Mə mú dúg ácéen-cení nyə á wú jəŋ dí kud shí yé, bwé mə yə nyə juwəga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nûŋ nda yíle í ηǵə wú məma kuda dí yí. Yíle jəŋg í mú lwánd ηǵúl wêsh ná ndéé jwôw shila. ³ Ikájalá í mú dɛ cúwo yíle jəŋg dí dɛ shulə shí. Bwé mú yə íkájalá byəŋǵá váal ηkúl wəacálaafə bwé dɛ bə nə ndí yí. ⁴ Njǐ bwé mú cǐ nə byo ná í kú bεεg ntáma íkáá nə ílí byêsh, í kǵg ηǵə lúú njǐ buud bwé cúgé nə məyǵyǵé mə Zembî mpwóombád wá. ⁵ Bwé mú námə cǐ nə byo ná í kú ηǵə gwú buud bəŋǵá, í yídag tǎl bwo cwúnd dí tǎŋ oŋkwoond otóŋ. Váal cwúnd í á ηǵə sá yí í á bə ná ηkíim-ηkíim nda ja ácálaafə mə lúú múúd yí. ⁶ Í bá bə mwôw məŋǵə dí, buud bwé bá ηǵə sǵ ná bwé yə, njǐ muud kú yə; bwé bá ηǵə jǐ shwiy, njǐ shwiy ηǵə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byəŋǵə í á ηǵə bə nda ikabəlǐ bwé mə shín cwə ná bwé kə nə ndí dósomb dí yí. Í á bə nə isá mílúúd nda mítúm mí gúmə myá síyá nə or, bwé nə məmpwoombú nda buud. ⁸ Bwé á bə nə ishílú mílúúd nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambǎŋkwuŋ. ⁹ Ibud í á bə bwo nda ibúdəga í íŋkwánz ózimbǐ bwé dɛ búdal bud nə ndí yí, nyáŋ ncíndə nda ncíndə ómǎtúwa íkabəlǐ ηkǐ bulya í ηǵə julə kə nə ndí dósomb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáŋ mí á bə nda mikwundú mí wəacálaafə, nə ishushwom; mikwundú myəŋg wə bwé á dɛ sá buud məbôw nə ndí tǎŋ oŋkwoond otóŋ yí. ¹¹ Cǐ wǎŋ wə *éngales a bí

8:7 9.15, 18; Eze 5.2, 12 **8:7** MmN 9.23-25 **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21 **8:11** Zhe 8.14 **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 **9:1** bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mət 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20 **9:4** 7.2-3 **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3 **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 **9:8** Zhu 1.6 **9:9** Zhu 2.5 * **9:11** Apolyôn: Mə kə ná «muud caamá-caamâ».

ncímə, bwə də jôw nyə heburê dí ná Abadôn, gurêk dí ná Apolyôn*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóógú í mé shîn óni. Bíl íntúgúlí í ngə ná zə, məváál məbá.

¹³ Engəles ásamuna mú lwə yé cwôh. Mə mú gwág dúl kál í ngə wú málaag mənê mész álatâr or mə Zembî dí má.

¹⁴ Kál dɔɔng í mú ci nə Engəles ásamuna ná: «Cinyúg wəéngəles onê búss cɔɔlá ngwɔɔ Ifurât wá». ¹⁵ Bwə mú ciny wəéngəles onê bwə á bə nkəwəmsá shú dāh wəla, nə dāh jwôw, nə nyāh nkwoond nə wāh mbú wá. Bwə mú ciny bwo ná bwə gwúg buud íí, kəw ngwúd á məkəw məlól. ¹⁶ Ozimbi bwə də ju nə ikabulí wá bwə á bə omilyōh mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwə á bə yí. ¹⁷ Ntó wə mə á dúg *ntamə a mísh ná bagəd yé, mə a dúg ikabulí nə ozimbi bwə də ju nə byo wá. Byāh íbúduga ínkwānz bwə á búdal íbəd nə ndí yí í á bə, nə otítíí, nə nyúul jon lə mpú, nə nyúul nciná. Byāh íkabulí nə milúu nda ozhwambānkwoh, kuda nə yíle nə fidə í á ngə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ólól óni bwə mú gwú buud íí, kəw ngwúd á məkəw məlól; í á bə, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ngə wú ikabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcə ikabulí byɔɔngá, nkul nyāh nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; mikwundú myāh mí nda onywā, mísə nə milúu, milúu myɔɔng wə mí də lwána. ²⁰ Bólúgá búúd bwə a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwə áshígé cénd mítédúgá ná bwə yəw bów-bôw mísólúgá bwə á də sá myá; bwə áshígé yəw yélə məjamb mész ózembî ó áyadúg dí má gúmá, mbéé ózembî ó or, nə kwóógú bwə də lúlə *mwaanê nə ndí yí, nə dúl váál nkwānz na, ozembî ó mákwóógú, nə ílí, mbéé ózembî kú nə nkul mə dúgya, nkí gwág, nkí kyey. ²¹ Buud bɔɔng bwə áshígé yəw mágwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw janga, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbýá

¹ Mə á nyiŋgə námə dúg gúl nkácid *éngəles ngə shulə wú jon dí, a mə fələ nkúdú nyúúlád nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mé lyɛ nyə lúúd, mpwoombú ngə lwenya nda jwôw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda miŋwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jɔɔng ná bagə. A mú shulə ná ndéé, təl kuú áməncwúm māh, wɔɔng á məkól cindú. ³ A mú kīm gwów-gwôw, námə nda zhwambānkwoh mə də bām ná. Nji nyə á kīm yí, nkél mpú mú saal íja zangbá. ⁴ Ja nkél mə shîn saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá nkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zangbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Engəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga māh wúga cindú yé, mú bān mbwə məncwúm ngəe jon dí. ⁶ A mú keen Zembî ngə cugə kandugə kandugə yé, nyə muud nyə á té gwôw nə isā byēsh bí cínəng yí, a té shí nə isā byēsh bí cínəng yí, a té námə māh nə isā byēsh bí cínəng yé; nyə á keen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éngəles ázangbá mə bá lwə cwôh yé yí, *ndimba mə Zembî í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ó mészál bé *búud ó micúndə ná.»

⁸ Ná ndéé, kál mə á gwág jon dí í mú nyiŋgə lás nə mə ná: «Kaá wə éngəles mə təl məkuú wúga māh wúga cindú yé, wo kəg ŋwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éngəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntāg nə mə ná: «ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú ná cindāh, nji nkí ncwôh mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ŋwa éngəles kúkáláádú mbwəd, mə mú mínə; í mú bə mə nkí ncwôh mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə mínə yí, mwə mú bə mə cwú ná cindāh. ¹¹ Bwə mú ka ci nə

9:13 8.3; MmN 30.1-3 9:14 7.1; Mbá 1.7 9:15 8.7-12 9:17 Zhb 41.10-12 9:20 16.9; MmN 20.13-15 9:20 Dan 5.4, 23; Sôm 135.15-17; Iza 44.9-20 10:1 4.3 10:2 5.1; 10.8 10:3 Zhe 25.30-31; Ozé 11.10 10:6 Sôm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 10:7 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 10:8 Eze 2.8-3.3

mə ná: «Í jii ná wo kág nyingə jaaw sâ Zembî mé cçɛlə shú zhwog ikûl nə ilwoŋ nə məkâl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá ɔ láŋ mə Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lííí bwə du yíga ísâ nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg yíga Mpaánzə mə Zembî, nə *alatâr, wo lɔ búúd bwə ngə yə Zembî gúmə cínəŋg wá. ² Nji, wo ɔ lúgə mbaadé wúsə lɔŋgula nə lɔŋgula dí yí, wo kú yíga wo, nəcé bwə á yə ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byəŋg í bá tagulə nyaal ŋkɛŋkɛ ŋgwála tãŋ oŋkwoond məwúm mánɔ nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bãm ŋkul nə bwə cúndə micúndə myâm tãŋ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm mäsaman, bwə bá ngə cúndə bwə mə bwáád míŋkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəŋg búsa wəolivyé obá nə ícé í lámba íbá Kálaad Zembî ngə ci nə í tál mísh mə Cwámba á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, míŋwiile mí wóós bwo mímpu dí, jígal búúd bwə ngə lúmbəli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ŋkul fad jon, máánd mpú ná a kú nywɔ té mwôw bwə ngə cúndə micúndə mí Zembî yí, búsa nə ŋkul yid məjúwó má məncúwó mə nyɛɛ mácií, búsa nə ŋkul ntí ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja jēsh bwə cēel yí.

⁷ Ja bwə bá shín bwiing sâ bwə á jəlá nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dəomb, ntɔ bwo nə ndéé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myáŋ mí bá já mbaadád, ŋgwála ánúní dí, ŋgwála bwə á bwambulə Cwámba kwolós dí yí. Ŋgwála ánúní wəŋg, dé jínə lú *ndím̄ba wə Sódóm, ŋkí ntág Igípten. ⁹ Buud wá ikúl, nə ibɛend, nə

məkâl, nə ilwoŋ bwə bá zə du beny mímbimbə myəŋg tãŋ mwôw málólól nə kâl, bwə kú magulə nə bwə dálug myo. ¹⁰ Buud wá shí bwə bá gwág məshusug nə shwiy dáŋ dəŋg. Bwə bá tál məzəŋ, ngə kənda məcwúm nəcé *buud ɔ micúndə óbá bəŋg bwə á tál buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málólól nə kúl məŋg mə ká cɔ, Zembî yámb bwo wúl ngúl á cug, bwə mú tów tútəlí nə məkuú máŋ. Nə ndéé, ikukwɛndɛ í bá bii búúd bwə á zə du beny bwo wá. ¹² Bwə mú gwág dúl kál í ngə wú jon dí, í ngə ci nə bwo gwów-gwów ná: «Bádúgá zə kâ!» Bwə músə bád míŋkúdád kə kumə jonud, buud bwə á ngə lúmbəli nə bwo wá bwə ngə dág. ¹³ Shí í á jág ntaŋusa námə wəla dəŋgúd, kəw ŋgwúd á məkəw wúm má ŋgwála í mú shugula shí, buud otóóshin zəŋgbá bwə mú yə nə ntaŋsälə shí í á ntaŋusa ni. Ikukwɛndɛ í mú bul bii bəŋg bwə áshígə yə wá, bwə mú ngə yə Zembî a gwów gúmə.

¹⁴ Intágúlí í ábɛɛ í mə cɔ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zəŋgbá

¹⁵ Nə ndéé, *éŋgəles á zəŋgbá mú lwɔ yé cwôŋ. Məkəl mə mú kyɛɛg jon dí nə ŋkulú ná:

Cwámba wúsú wə músə nə ijwûga juwúlə nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé.

Nyə e jwú kandugə á kandugə.

¹⁶ Ocúbá buud məwúm məbá nə ónɔ bwə á du bə bwə njúl byáŋ ícaŋgád mísh mə Zembî dí wá, bwə mú wusə mányúúl shí ombúbudí, yə Zembî gúmə. ¹⁷ Bwə á ngə yə nyə gúmə bwə ngə ci nə:

Sə ngə yə wo akíba, yé Zembî wúsú Cwámba, Zembî á ŋkul nyêsh, Zembî jís yé, nyə á bwey námə du bə yé.

11:1 21.15 **11:2** Sôm 79.1; Luk 21.24 42 oŋkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 **11:4** Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 **11:5** 2Oj 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódóm: Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igípten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12** 2Oj 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18

Sá ηgə yə wo akíba nə wo wεεfúle
məma ηkúl nywô,
tál íjwûga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má
kuya mpimbə gwô,
fwála í má wóós né wo sámbúg buud
bwá á yə wá milású,
fwála á né wo yág osóol ɔ mäsáal bwô
myána myánj;
osóol ɔ mäsáal bəɔŋg básə, nə *buud ɔ
mícúndə nə miŋkɛŋkɛ mi búúd
íí,
nə bəɔŋg bēsh bwá á ηgə ηwa jínə dwô
nə gúmé wá,
təo ozhizhe ɔ búúd təo fwámé búúd.
Fwála í má wóós né wo cáámug buud
bwá ηgə caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzə má Zembî
joŋud, *wóle sɔ jé í mú nyîn nyádí
Mpáánzə. Minjəs mí mú báduga
joŋud, nə məjuŋá, nə ηkél mpú, shí í
mú jág ntaŋɛsa, mətálumu má ηgə kud
məma íbúgú.

12

Mudá bá ηkəəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wóós
joŋud; í á bə, mudá má bwáád yásé tãŋ
káándá, məkuú mə tál nyə mbyólád,
nyə nə *túm gúmé lúúd, túm gúmé
wəɔŋg í njúl nə wəacén-cénî wúm nə
óbá. ² Nyə á bə nə bum né ntámb, a ηgə
kîm nə məcɛy má miná né a zə byâ.

³ Dúlégá shimbá í mú nyiŋgə wóós
joŋud. Jáŋ í á bə, dúl váál ηkəəndú ηkí
bwaag, a njúl títií né zhwuŋ, a mbíd
milúú zaŋgbá nə məlaag wúm; milúú
zaŋgbá míni mí njúl, lúú wēsh nə *túm
ícî. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-
cénî wâ joŋ, kəw ηgwûd á məkəw
məlól, wusə shí. Nkəəndú éne nyə á
kə tōw mudá nyə á ηgə bə ná a zə byá
yé mpwóómbúd ná, nji ná mwán má
byêl, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán,
mwámudûm, mwán má jéllá nə fála íkúl
nə ηkád yé. Bwá mú ntâg ηkény mwán

yé wəɔŋgú kə nə nyə wá Zembî, nyádí
caŋgád. ⁶ Mudá nyə mú túb kə shí
a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey
kwambulə nyə jiya yí, shú ná bwá
kág wíl nyə wu tãŋ mwôw tóóshin nə
mitəd mimbá nə məwúm mäsaman.

⁷ Ná ndeé, dəomb í á ka zə kyεεg
joŋud. Míshiyêl bənôŋ *wəéŋgəles
bé jáŋ kóómb, ηkəəndú bənôŋ bé
wəéŋgəles jáŋ kóómb. ⁸ Nji, ηkəəndú
bənôŋ jé gwoŋg bwá áshígé lal
mánkul; ná ndeé bwá mú bə kú ná nə
jiya joŋud. ⁹ Ná ndeé, nda Míshiyêl
bənôŋ wəéŋgəles bé bwá á ntə bwo ná,
bwá á ka wáŋgulə wusə ηkəəndú anání
éne kúga shí, nywâ a yág bwá jów né
Njwû məjamb yé wəɔŋgú, nyə Sátan,
muud ηgə shiig buud ɔ shí ndon bēsh
yé, bwá á wáŋgulə wusə bənôŋ bēsh
wəéŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ηgə cí nə
ηkulú joŋ dí ná:
Fwála Zembî mə cug búúd yí í má wóós,
nə ηkul nyé, nə íjwûga byé,
nə mpəl má Kríst yé.

Nəcé bwá má wáŋgulə wusə múúd on-
taandê shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandê ó
ómínyəŋə bəsú
kə də jaaw Zembî təo ibulú, təo
mimwásé yé.

¹¹ Bwá á má ntə nyə ηkul nəcé məcií mə
Mwâ Ncwəmbɛ.

Bwá á má ntə námə nyə ηkul nəcé
bwiingúlə bwá á bwiing lánj má
Yésus yí,
bwá áshígé cɛel cug jáŋ váál á né bwá
fúndá shwiy.

¹² Gwá wá má cí ná:
nə joŋ lə gwôw, nə bí bəɔŋg njúl nûŋ
joŋ dí wá,

gwágúgá məshusug!

Nji, məntágula nə bí, shí nə mán!
Nəcé Njwû məjamb má shulə nûŋ bídí,
a mpú ná fwála í má lág nyə bíbíyá,
a má ntâg bul nyada.

11:18 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6 **11:19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ: 10j 8.1, 6 **12:1**
Iza 7.14; 26.17 **12:3** ηkəəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5**
19.15; Sôm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm mäsaman:
11.2 **12:7** Dan 10.13; Yúd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10**
4.11; 11.15 múúd ontaandê: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwâ Ncwəmbɛ: 5.6; 1Yn 2.14;
5.4 **12:12** 18.20

13 Ja mæma ñkændú éne nyə a dúg nə bwə má wáŋgulə wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwân mwámudúm yé. 14 Nji, bwə mú yə múdá wəŋgú mæma máfaafugə mábá nda máfaafugə mə mpal, nə a jéelug kə shí a shwéeshá dí, nyədí jiyad, kúl bwə jəla nə kə wíil nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ñkændú nda kumə wu. 15 Nywá a yág éne nyə á ñgə yámb məjúwó nə mpu yé, mə ñgə wó nda ñgwəŋgú ñgə wáámb mudá nə mə ké cə nə nyə. 16 Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ñgwəŋgú wəsh ñkændú nyə á ñgə yámb nə mpu ni. 17 Ñkændú mú jág gwág múdá wəŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lumbəli nə bəŋgə bwə mə lág mpwəŋ buud mə múdád wá, búúd bwə ñgə baagulə isə Zembí nyə á ci nə í bág yí, bwə ñgə bwíiŋg lán mə Yésus wá. 18 A mú ka kə tōw shə á máŋud.

13

Biin á m̄ny

1 Nə ndéé, mə mú dúg gúl biin ñgə bád wú m̄ny, biin ni njúl nə mælaag wúm, milúú zəŋgbá. Mælaag wúm m̄ni mäsə na, laag dēsh nə *túm íc̄i; m̄iné mə *bwaasúlə mpu mə njúl nyə cilyá mílúú. 2 Biin mə á dúg jəŋgú í á ñgə bəŋla ñkweny, mæcwəd mə njúl nyə nda mæcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwə də jōw nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambəŋkwuŋ. Ñkændú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya íc̄i jé nə yáág-yáág íjwúga. 3 Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəŋ á nə nyə é yə. Nə ndéé, fəŋ nyəŋg mú bále yál. Buud ə shí ndon bēsh bwə mú ñgə jág káam, bwə mú ñgə bə biin jəŋg kúl í á ñgə kə yí. 4 Bwə á ka kúd ñkændú mæmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin ñkul nyé yé, bwə mú námə ñgə kúd biin mæmpwoombú shí ñgə ságusə nyə ná: «Zə jí nda biin ga yé, zə jí nə ñkul lumbəli dóomb nə nyə yé?»

5 Biin mú yéyow mpu shú nə a ñgəg nə lás məbil-ñkəndí, ñgə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ñkúl nə a sáág sóólúgú yé t̄əŋ ŋkwoond məwúm m̄nə nə óbá. 6 A mú tééd lásúlə nə Zembí bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúlə mpu, tə buud bwə njúl jəŋ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. 7 Bwə mú yə nyə zhíí nə a lumbálig nə minjəŋkə mi búúd, a ntə bwo. Bwə á yə námə nyə ñkul nə a sáág misóólúgú myé íbēend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. 8 Buud ə shí bēsh m̄iné mə áshígé cilya kálad á cəg di ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, bwə bá kúd biin ni mæmpwoombú shí; kálad á cəg wəŋgú ji kálad mə Mwā Ncwəmbə bwə á cígə yé.

9 Muud jí nə mælwə mə gwág yé, a gwág! 10 Muud yēsh í á bə cəŋlá nə a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəŋg í á bə nə a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. Sə jəŋg wə jí nə minjəŋkə mi búúd mí jəlá nə bul bə nə jísow, bwə bií búgə məbwə mábá.

Biin á shí

11 Nə ndéé, mə mú námə dúg gúl biin ñgə cúwo wú shí. J̄əŋ í á bə nə mælaag məbá mə njúl nda mælaag mə mwā ncwəmbə; í á ñgə lás nda ñkændú.

12 J̄əŋ biin mú námə zə lwóya ñkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəŋg ñgə dúg. A mú sá nə, shí nə buud ə shí bwə kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fəŋ í á yál yí mæmpwoombú shí. 13 Biin ni mú ñgə sá mæma *māshimbá váál á nə a jōw kuda í shulə wú jəŋ dí buud bwə ñgə dúg. 14 A mú ñgə shūg buud ə shí nə mæma māshimbá nyə á yéyow zhíí nə a ñgəg nə sá, biin áshúshwóógú ñgə dúg yí. A mú ci nə buud ə shí nə bwə sáág vuguli mə biin í á cəgə nə fəŋ kafwele yí. 15 Bwə

12:14 mimbú mílól nə kúl: 11.2 12:17 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 13:1 m̄ny: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 13:2 2Te 2.9 13:3 17.8 13:4 Sôm 89.7 13:5 Dan 7.25; 11.36 42 ŋkwoond: 11.2 13:7 12.17 13:8 3.5 Mwā Ncwəmbə: 5.6 13:10 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 13:11 Mat 7.15 13:13 16.14; 20.8 13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5

mú yə nyə zhií ná a sáág ná vugali biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág ná bwá gwúg buud bēsh bwá ákúdé gwo mǎmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá ná buud bwá wíyág mǎyǎgyé ŋkí mbwá mǎncwúmúd ŋkí mpwóómbúd, buud bēsh, tǎo ozhizhe ɔ búúd tǎo fwámé búúd, tǎo mimbúmbúwá tǎo mikúkúm myēsh, tǎo ofalí tǎo mǎlwaa mēsh, ná bēsh bwá wíyág mǎyǎgyé. ¹⁷ Muud yēsh mǎ bǎ kú wíya mǎyǎgyé mǎoŋg yé nyə é bǎ, ci a kú kusǎ sǎ, ci a kú námǎ kusha tǎo sǎ. Mǎyǎgyé mǎoŋg mǎ á ŋgǎ bǎ, gúl ja í bǎ jínǎ mǎ biin áshúshwóógú, gúl ja nǎmbǎ á jínǎ dǎoŋg.

¹⁸ Na mǎ jǎ fǎg. Muud jǎ nǎ ikǎŋ wǎ jǎ nǎ ŋkul bála nǎmbǎ mǎ biin jǎoŋg, nǎcé nǎmbǎ wǎoŋgú jisǎ mǎyǎgyé mǎ jínǎ lǎ múúd. Nǎmbǎ wǎoŋg wǎ mitǎd mǎsaman nǎ mǎwúm mǎsaman nǎ ísaman.

14

Mwâ ncwǎmbe bǎnǎŋ buud bwá á wú mǎkwámúd wá

¹ Mǎ músǎ nyiŋgǎ kǎnd mǎsh, mǎ mú dúg Mwâ Ncwǎmbe tǎl lúú mbǎŋ bwá dǎ jǎw ná Siyôn yíid, bǎnǎŋ buud otóóshin tǎd nǎ mǎwúm mǎnǎ nǎ ónǎ. Buud bǎoŋg bwá á bǎ nǎ jínǎ mǎ Mwâ Ncwǎmbe nǎ dé mǎ Sóóŋgú yé cilyá mpwóómbúd. ² Mǎ mú gwág kǎl ŋgǎ wú gwǎw, í ŋgǎ shwag nda mǎjúwó mǎ mpǎŋ, í ŋgǎ saal nda ŋkél mpú áyíyáág; kǎl dǎoŋg í á ŋgǎ gwǎg nda ibǎnzhǎ ná buud bwá ŋgǎ bwam. ³ Bwá á ŋgǎ sey ŋgwa ágúgwáan bwá tǎl mpwóómbú caŋgǎd, mǎkuwó mí ísǎ mǎnǎ nǎ ocúmbǎ buud bwá njúl. Kú nǎ ŋgwól múúd nyə á bǎ nǎ ŋkul jǎg ŋgwa wǎoŋgú, námǎ nǎ buud otóóshin tǎd nǎ mǎwúm mǎnǎ nǎ ónǎ bwá á zhu shí wá, bǎoŋg Zembî nyə a jǎna tâŋ shú ná bwá wúg mǎkwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshígé bwele lweegushi ícug nǎ nyá budá, bwá á dǎ ji óncwíyê.

Bwá dǎ ŋgǎ bǎ Mwâ Ncwǎmbe kúl jǎsh á kǎ yí. Zembî nyə a féesh bwo mpédúgǎ buud, a jǎna tâŋ shú ná bwá wúg mǎkwámúd. Nyə a sǎ ntó shú ná bwá bǎg bá Mwâ Ncwǎmbe tâŋ nda mpumǎ ashúshwóógú bwá dǎ kǎnd koogú shú mǎ Zembî yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bēny mímpu myǎŋ bwiŋg ijǎǎ, bwá á bǎ ntǎg kú nǎ tǎo sǎ á jumǎg.

Jwǎw á mǎzhúgúlǎ

⁶ Mǎ mú nyiŋgǎ dúg ŋgwól *éŋgales ŋgǎ jéel tǎm jon. Nyə á bǎ nǎ Jǎjǎ Kéel á kandǎgǎ kandǎgǎ ná a bwíŋgug buud ɔ shí, ilwonŋ byēsh, nǎ ibeend byēsh, nǎ mǎkǎl mēsh, nǎ ikúl byēsh.

⁷ Nyə á ŋgǎ ci gwǎw-gwǎw ná: «Gwǎǎgǎ Zembî, yǎgǎ nyə gúmǎ nǎcé fwála lǎ sémyé mǎlǎsú mǎ wóós. Kúdúgǎ nyə mǎmpwoombú shí, nyə wǎ nyə a sǎ gwǎw nǎ shí, a sǎ mǎŋ nǎ mǎncwun!»

⁸ ŋgwól éŋgales, éŋgales ábeé mú ŋgǎ bǎ ashúshwóógú a ŋgǎ ci ná: «Babilon mǎ bwíl, ŋgwála í á dǎ jwǎǎ ni í mǎ bwíl, ŋgwála í á nywíl ikúl byēsh nǎ janŋa nda bwá dǎ nywíl búúd nǎ mǎlwǎg ná, í mǎ bwíl.» ⁹ ŋgwól éŋgales, éŋgales aléel mú námǎ ŋgǎ jéel tǎm jon a ŋgǎ ci gwǎw-gwǎw ná: «Múúd mǎ kǎ kúd biin bá vugali jé mpwoombú shí, a wíya mǎyǎgyé mǎŋ ŋkí mpwóómbúd, ŋkí mbwád, ¹⁰ Zembî mǎ bá námǎ ŋgulal múúd wǎoŋgú mpimbǎ jé nda bwá dǎ ŋgulal múúd mǎlwǎg ná. A bá yə nyə gwo nyǎdí bǎlá mpimbǎ dí, kú cweel nǎ gúl sǎ. Muud wǎoŋg mǎ bá bwǎma nǎ cwúnd kúl kuda nǎ fidǎ í ŋgǎ gwǎ yí. A bá bwǎma nǎ cwúnd jǎoŋgú, mǎŋkǎŋkǎ mí wǎéŋgales nǎ Mwâ Ncwǎmbe bwá ŋgǎ dúg. ¹¹ Buud bwá ŋgǎ kúd biin mpwoombú shí, kúd námǎ vugali jé mpwoombú shí, bwá wíya námǎ mǎyǎgyé mǎ jínǎ dé wá, yíle kuda í ŋgǎ sǎ bwo cwúnd yí í bá ŋgǎ bád kandǎgǎ á kandǎgǎ. Bwá bá yóla, nǎ mwásǎ nǎ bulú, kú nǎ wogǎ.» ¹² Í bá jǎ ja jǎoŋg ná mǎŋkǎŋkǎ mi búúd mí

13:17 13.18; 15.2 **14:1** 22.4 mbǎŋ bwá dǎ jǎw ná Siyôn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóóshin tǎd nǎ mǎwúm mǎnǎ nǎ ónǎ: 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 **14:3** 4.4, 6 ŋgwa ágúgwáan: 5.9 **14:4** Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sôm 146.6 **14:8** 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mǎt 19.24; Sôm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 **14:11** 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10

mpúg jísəw, bá buud bwé ngé baagula isâ Zembî nyə á ci ná í bég yí, bwé ngé *búgula Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngé ci jon dí ná: «Cilág sâ má zé jaaw wo ga: Téd kíkídíga, buud bwé é ngə yə bwé njúl buud ɔ Cwámba wá, báá bwé má jəla. Haaw, mə Nkəŋkə Shíshim, mə ngə magula ná bwé má jəla, bwé má yəwala nə iséy byán, nəcé misóólúgú myán mí ngə bə bwo.»

Bwé bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg ŋkúdú áfufumə, muud njúl ŋkúdú wəŋg dí, a ngé bəŋla nə Mwân mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmé lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágé bwé də saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éŋgəles mú cúwo wú *Mpáanzé Zembî a ngé kám gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bə a njúl ŋkúdú yé ná: «Ŋwag báágé mäsaaɡ dwô wo sáágug shí, nəcé fwála lú mäsaaɡ má wós, idəw í mú miŋgwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bə a njúl ŋkúdú yé mú ŋwa báágé mäsaaɡ dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éŋgəles mú cúwo wú Mpáanzé Zembî nyísə jon dí yí; nyə á bə námə nə báágé mäsaaɡ í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éŋgəles mú wú alatâr dî; nyân nyə á bə nə ŋkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw ci nə nyəŋg nyə á bə nə njəwá báágé mäsaaɡ yé ná: «Ŋwag báágé mäsaaɡ dwô, wo kág shí, kə ngə sámb ikaŋ í *vînyə ngə sɛɛŋg, í má shîn tî.» ¹⁹ Éŋgəles mú ntág ŋwa báágé mäsaaɡ dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikaŋ í vînyə ná ndéé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembî í é nyâm byo yí. ²⁰ Faduga jəŋg í á bə, wo fwo wú ngwála kə bugád. Bwé á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bə, bwé ngé nyâm ntúni, məcií má mú də júg ná júg júg júg, má sá məma shwumb. Shwumb ni í á bád ná ndéé kə wós cé

mpu kabəlí, í á ngə wô ná ndéé kə jee wós ókilomáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zəŋgbá wá məzhúgúlá

¹ Mə mú dúg dúlúgá *shimbá í má nyiŋgə wós jonud. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəŋgəles zəŋgbá bwé mbíd okwaag-jumə zəŋgbá wá məzhúgúlá, bəŋg Zembî má bá casələ nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dúg gúl sá njúl nda məma mán, í ngé faan námə nda yén, í ngé bə fúlá nə kuda. Mə mú dúg hí, buud bwé á bə ná, ŋkul nyán í á ntə biin í ntə vuguli jé ntə námə tən í ngé bwəma nə jíná dé wá, mə mú dúg búúd bəŋg bwé tál məma mán məŋgúd, bwé mbíd ibíinzhá Zembî nyə á yə bwo yí. ³ Bwé á ngə shil ŋwa má Moyíz sól mäsáal má Zembî, ŋwa wúsə námə ŋwa mə Mwá Ncwəmbə yí. Bwé á ngə ci ŋwa wəŋg dí ná:

Yé Cwámba wúsú Zembî á ŋkul nyêsh, misóólúgú myô misə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.

Məzhíí wó də kyey má mäsə otátəlí, mäsə məzhíí má obábálé, yé Njwú ngé jwú nə ikúl í cúgé *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba, zə jí nə ŋkul sá mádúgú nə nyə afúndáyé jíná dwô,

nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Nji wo wó jí Zembî;

ikúl byêsh í bá zə,

zə kúd wo məmpwoombú shí,

nəcé wóó sámbúlə wó də cígal mílsú yí í á má nyín.

⁵ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg Mpáanzé má juw jon dí, í njúl banda í də lwó ná Zembî jisə búúd bə dí yí. ⁶ Wəŋgəles zəŋgbá bwé mú wú cínəŋg cwú, wəŋgəles

14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10

1.9 **14:14** 1.7, 13 **14:19** 19.15; Iza 63.1-6 *

15:1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 **15:2** 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2

15:3 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14

15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 **15:5** 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44

15:6 1.13; Dan 10.5 * **15:6** lə: Jisə dúl váál káándó ájujaambəwô, nə lalúlə kus.

14:14 Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis

14:20 Cilyá á yág wúsə ná «osatâd tóshin nə mitəd

15:3 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14

15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7

15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 **15:6** 1.13; Dan 10.5 *

15:6 lə: Jisə dúl váál káándó ájujaambəwô, nə lalúlə kus.

bwá á bæ ná bwá zó jág jugushi shí nà okwaag-jumə zangbá wá. Mimbwéédí myáŋ mí á bæ leedyá nà fwámé lɛ* njúl ŋkí jág fumə, ŋkí ŋkənəwa; bwá á bæ bwá mə fif mífwangé mí or míkugəd. ⁷ Mikuwó mí ísà mínŋ míni, gúl í mú yə wéŋgəles zangbá ɔni ikwôw zangbá. Ikwôw byɔŋg í njúl síyá nà or, í njúl lwándúlá nà mpimbə mə Zembî ná cwóó, Zembî ŋgə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mú bídugi *Mpáánzə Zembî ná ŋkáá; ná ndéé, kú nà muud mə bé nà ŋkul nyíi Mpáánzə té ní wêsh, kə wóós ja wéŋgəles zangbá bwá bá shîn ntáma shí nà okwaag-jumə zangbá yí.

16

Ikwôw zangbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə zhu *Mpáánzə Zembî, í ŋgə ci nà *wéŋgəles zangbá nà ŋkulú ná: «Kəgá nà ikwôw zangbá bísə nà mpimbə mə Zembî ini, bi kág shwu shí nyêsh».

² Ŋgəles ashúshwóógú mú kə nà jé kwôw kə shwu shí. Buud bwá á bæ nà məyügyé mə biin, bwá á ŋgə kúd vugali jé məmpwoombá shí wá, dúlágá váál mbiya cey-cey ígúságé í mú shwiy bwo nyúúlúd.

³ Ŋgəles ábɛɛ mú kə nà jé kwôw kə shwu m̄əŋ. Məjúwó mə m̄əŋ mə mú bæ məcií məcií nda bwá ámə gwú múúd cínəŋg, ocúdu bēsh bwá ŋgə cugə m̄əŋ wá bwá mú shîn yə.

⁴ Ŋgəles aléel mú kə nà jé kwôw kə shwu míngwəzə nà mánəwunəd, myêsh mí mú bæ məcií məcií. ⁵ Mə mú gwág *éŋgəles mə jwú nà mənəcúwó yé mə ci nà Zembî ná:

Wo wá jí bálɛ bæ Zembî, wo Zembî jísə yé, wo nyɔŋg wo á bwey bæ yé; wo jí tətəlí nà váál wó mə cígal mílású ni.

⁶ Nəcé bwá á gwú minəkɛŋkɛ mi búúd myô nà *buud ɔ mícúndá bwô,

sâ jɔŋg wə wó mə sá ná bwá ŋgúləg məcií yí.

Sóólúgú wɔŋg í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə zhu *alatâr dí, í ŋgə ci ná: «Haaw! Yé Cwám̄ba wúsú Zembî á ŋkul nyêsh, sémyé wó də sámb búúd mílású yí wúsə búbólé nà tətəlí.»

⁸ Ŋgəles ányina mú kə nà jé kwôw kə shwu jwówád. Jwów mú lág ŋkul ná í jígalúg buud nə kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúŋ kuda mú jígal bwo. Bwá mú ŋgə lás nà Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nà okwaag-jumə ɔni yé, bwá yida ban ná bwá acéndé kuú njɔnd yə Zembî gúmá.

¹⁰ Ŋgəles atána mú kə nà jé kwôw kə shwu *caŋgə mə biin dí. Yídúgú í mú shwiy nyédí faan dí ná ŋkwed, məcey mə mú bii búúd váál á ná muud ŋgə kwagulə júm. ¹¹ Bwá mú ŋgə lás nà Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcey nà məfəŋ bwá á bæ nà ndí má. Nji, bwá nda bíd bów-bôw mísóólúgú myáŋ.

¹² Ŋgəles ásaməna mú kə nà jé kwôw kə shwu məma ŋgwəzə bwá jów nà Ifrât yí. Ŋgwəzə í mú yísh shú ná micí myá kóómb jwów í də cúwo yí mí bág bæ nə zhií. ¹³ Mə mú dág bów-bôw míshíshim mílól mí mə wóós í, wúga wú ŋkəndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á ibəmb mpu dí. Bów-bôw míshíshim myɔŋg mí á bæ námə nda mikwóŋ.

¹⁴ Jísə míshíshim mí məjamb mí ŋgə sá isá í ntə búúd ŋkul yí. Mí də kə micí myá shí ga nyêsh dí, kə də seŋg bwo shú ná bwá bág sá lúmbúlí məma jwów bwá də jów ná jwów mə Zembî á ŋkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwám̄ba ŋgə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwál. Muud ŋgə jí ŋkasə a ŋgə baagulə mimbwéédí myé ná a kú bá kyey shushwáás ŋwa shwôn yé, nywáá mə jəla.» ¹⁶ Mishíshim míni mí

15:7 4.6; 14.10; 16.1 **15:8** MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 **16:1** 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 **16:2** 13.15; MmN 9.10 **16:3** 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 **16:6** 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 **16:7** 15.3 **16:9** 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11 **16:13** 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúlí: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18

mú sɛɛŋg mícî kúl bwé du jôw heburâ dí ná Armagədôn yí.

¹⁷ Engəles ázaŋgbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ŋgúlád. Dúl kál í mú wú caaŋgə mə Zembî dí zə cúwo Mpáánzə Zembî, í mú ci ná: «Í má bæ.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjunə gwíg, ŋkêl mpú kə saal, shí jág ntaŋusa váál í afwóyɛ bwɛɛ ntaŋusa té búúd bwé á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ŋgwála ánúní mú bóóg məŋkəw məlól. Ikúl ishús miŋgwála myáŋ mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ŋgwála á *Babilon, a mú yə ŋgwála wəŋgú kwôw nə mpimbə jé í ó du musula nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bæ, məŋkwamá məsh shîn wɛɛnzɔ, mimbəŋ myəsh shîn jímb. ²¹ Yáág-yáág mətálumu mə mú ŋə wú jon dí ŋə zə kadəwa buud nyúúlád, búgú mətálumu ŋgwúd jee jilə okílo məwúm mənə. Buud bwé mú yida *lās nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-jumə á mətálumu ni nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúli

¹ Nə ndɛɛ, *wəéŋgəles zaŋgbá bwé á bæ nə ikwôw zaŋgbá wá, ŋgwúd a cínəŋg mú zə ci nə mə ná: «Zaá, mə zág lwó wo intúgúli í bá bii mbyóŋg múdá í á mə kwambələ jiya mpédúgá mishwú ni yí. ² Nyədí wə mícî myá shí mí á wusə mənyúul jaŋga dí yé; buud ə shí bwé á fudə nə jaŋga dé nda bwé du fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jim jəm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ŋgwól múdá njúl gúl biin dɛ, biin í njúl títi nda kəp. Biin ni í á bæ nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyəsh, nyə nə milúú zaŋgbá nə mələag wúm. ⁴ Mudá wəŋgú mimbwéedí myé mí á bæ, míl tí nda məcií, míl tí nda kəp. Nyə á bæ nə misáŋgá nə oŋkaaw bwé njúl síyá nə or, nə ijimə

í mákwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwé du jôw nə pərlə yí. Nyə á bæ nə bálá mbwád, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo isâ í jaŋga dé. ⁵ Dúl jínə lú *ndímba í á bæ nyə cilyá mpwóombád ná:

«*Babilon anúnî, budá ó jaŋga nyəŋgú wáŋ,
nyəŋgú á dana dana isâ yá shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəŋg nə fud nda fud məlwəg. Í á bæ nyə fud ná nyə á ŋgul məcií mə míŋkəŋkə mi búúd nə məcií mə búúd bwé á gwúyəw nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágələ wo ndímba mə múdá éne, tə ndímba mə biin í ŋgə ŋkəny nyə ni, biin jí nə milúú zaŋgbá nə mələag wúm ni.

⁸ «Biin wó ámə dúg ni í á shí bæ, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jɛɛ yí. Nə ndɛɛ, buud ə shí bwé bá káam ja bwé bá nyiŋgə dúg biin ni yí, bwé bá káam nəcé í á shí bæ, í cúgé ná, nji í bá nyiŋgə nyín. Buud ə shí bwé bá káam óni, í bá bæ bəŋg mínə mə cúgé mícilyá kálad dí wá; nəcé tééd námə ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, mínə mə bwey bæ mícilyá kálad á cug dí.

⁹ «Í jii wa nə muud wámbúləg isâ nə fəg. Milúú zaŋgbá wó dúg míni, jisə mimbəŋ zaŋgbá kúl múdá éne mə kə ji yí; jisə námə mícî zaŋgbá. ¹⁰ Mícî zaŋgbá myəŋg dí, mítəon mí cúgé ná mícî, ŋgwúd wusə, ŋgwúd í afwóyɛ zə. Ja wəŋ í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cig-cíg. ¹¹ Biin í á fwo bæ, í cúgé ná nyiŋgə bæ ni, gwáməfwó jisə cí á mwəamb. Bənəŋ micî zaŋgbá wə búsə; a ŋə námə kə kúl á kə jɛɛ yí. ¹² Mələag wúm wo ámə dúg mənə məsə micî wúm. Myəŋ mí afwóyɛ ná bæ nə məfaan mə íjwúga; nji, bənəŋ biin bwé é jwú nji wəla ŋgwúd. ¹³ Mícî myəŋg

16:17 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9 **17:1** Zhe 51.13 **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 **17:3** biin: 13.1-2 **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 **17:5** Zhe 2.20; Ozê 1.2 **17:6** 16.6 **17:7** 13.1-2 **17:8** 13.3 kálad: 3.5 **17:9** 13.18 **17:12** Dan 7.7, 24 **17:14** 19.16, 19; Mbá 10.17; Sòm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15

myêsh mísə nə tédúgá ɲgwûd, ná mí yá biin mpífá nyáɲ nə ɲkul ijwûga nyáɲ. ¹⁴ Myêsh mí é lúmbəli nə Mwâ Ncwəmbɛ, ɲji Mwâ Ncwəmbɛ nyə e cú bwo. Nəcə nywáá jisə Cwámba míl mícwámba myêsh mí ɲgə gwɔɔ yí, Cí í jwú nə micí myêsh yí. Bə́nəɲ buud nyə á má jəw wá, bwə wá bwə bá cú micí myəɔɲg. Nəcə nyə a féesh buud nyə á jəw wá, búsa nyə wəabúgúlág.»

¹⁵ ɲgəles mú nyiɲgə ci nə mə ná: «Mishwû wo ámə dúg mbyóóɲg múdá má kwambələ jiya mpédúgá míni, jisə ikúl, nə mənəkúmbə mə búúd, nə ilwon, nə məkál. ¹⁶ Məlaag wûm wo ámə dúg mənə bə́nəɲ biin bwə bá fəm mbyóóɲg múdá, bwə déég nyə isá byé byêsh, a lág shushwáás, bwə bá céég də nyə ifúndá nə ndéé jígal nyə kudad. ¹⁷ Bwə bá sá ntó nəcə Zembí nyə a wá bwo ɲji yéesh ɲgwûd lúúd, ɲji ná bwə sáág sá nyə Zembí ɲgə jii yí; ná bəsh bwə tówúg cáɲ ná bwə yá biin icí byáɲ, a bəlanugí nə dí ná ndéé kə wóós ja isá Zembí nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Ná ndéé, mudá wo ámə dúg éne, nyə wə ɲgwála ánúni í ɲgə jwú nə micí myá shí ga myêsh yí.»

18

Babilən má bwíl

¹ Ja má má shín dúg mbyóóɲg múdá ni yí, mə mú dúg ɲgwól *ɲgəles ɲgə shulə wú gwəw nə yáág-yáág ɲkúl ijwûga. Milwanə myé mí mú kwan shí nyésh ná ɲgəɲ. ² A mú kəm gwəw-gwəw ná:

*Babilən má bwíl,
ɲgwála í á də jwɔɔ ni í má bwíl.

Í músə jiya májamb.

Í músə, mimbii mí íbów-bəw í míshíshim myêsh kə ji cínəɲg, mimbii mí íbów-bəw í ínunu í ádudanə byêsh kə ji cínəɲg*.

³ Í músə ntó nəcə ikúl í cúgə *Oyúden yí byêsh

í á nyiɲgula jaɲga déd
nda bwə də nyiɲgula ɲguluga dí ná†.
Micí myá shí mí á wusə mənnyúul jaɲga dí nə nyə,
buud bwə á də kusha kúm shí ndon wá,
bwə á bíg nə yáág-yáág təəm yé ásq mísh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál má ci jon dí ná:
Buud bəm, wúgá ɲgwála níid,
bi bəg kú nyí *mísəm myéd,
ókwaag-jumə bwə jéla nə bii nyə wá
bwə á bá námə bii bî.

⁵ Nəcə mísəm myé mí má bágwəw
mákú məkú kə wóós jon dí,
Zembí má kənd mísh ólíɲgə bəsh wá
ɲgwála níid.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ɲgə sá bóól ná.
Sá nyə á jugəshi muud nə ndí ja ɲgwûd yí,
jugəshigá nyə nə gwo ija ibá.
Bálá nyə á ɲgulal buud nə ndí ja ɲgwûd yí,

bí ɲgulal nyə nə gwo ija ibá.

⁷ Bímbí nyə á də bəgwəw nə isá í gúmá
byé nə təəm yé ásq mísh yí,
təlúgá nyə cwúnd dí bímbí dəɲg,
bí jil nyə mántágula dí bímbí dəɲg.
Nəcə a ɲgə ci na láməd ná: «Mə njul
caɲgád nda wúl cí múdá,
mə cugé kúsə, mə abulé bwelə bə nə
shwiy.»

⁸ Nda á ɲgə téduga ntó ná, okwaag-
jumə Zembí nyə á bwey
kwəməsa nyə wá

bwə bá zə káda nyə jwəw ɲgwûd. Í bá
bə:

nə shwiy, nə məcəy mə shwiy, nə zha;
kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nəcə Zembí Cwámba, muud má sám
nyə míləsú yé jisə ɲkácid.

⁹ Micí myá shí myêsh bə́nəɲ bwə
á wusə mənnyúul jaɲga dí nə təəm ásq
mísh dí myá, mí bá jii máyê, mí bí

17:15 17.1 17:16 17.2; 18.8; Ləv 21.9; Eze 23.29; Ozê 2.5 17:17 17.13 18:1 Iza 13; 47; Eze 27 18:2 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * 18:2 Míl mícilyá mí ayág mí ɲgə ci ná «mimbii mí íbów-bəw í ínunu myêsh kə ji cínəɲg, mimbii mí íbów-bəw í ócúdu í ádudanə kə ji cínəɲg. 18:3 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † 18:3 Ntó má kə ná jaɲga dé í á má gwílya íkúl í cúgə Oyúden yí. 18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17 18:5 Mət 18.20 18:6 Sòm 137.8; Zhe 50.29 18:7 Iza 47.8-9 18:8 17.16 18:9 Eze 26.16-17; 27.30-35 ‡ 18:9 Tədawa.

mábwé bəd dí# shú déd ja bwé bá dúg yíle í ngé kə gwów ná a ngə jígə yí.

¹⁰ Bwé bá fúndə ná bwé ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwé də tōw shwóg-shwóg ka də ci ná:

Nkwéé, nkú məma ngwála á Babilon e!

Nkú ngwála ínkácid ga e!

Sémbyé mílású wô í má shîn námá nji wəla ngwúdu!

¹¹ Buud bwé də kusha kúm shí ndon wá ngə jii nyə nda bwé də jii mbimbə ná, nəc é kú ná nə muud mə kúsé zh-wog kúm básé nə ndí yí. ¹² Zhwog kúm dɔɔng dúsə, nə or, nə kwóógú bwé də lúlə *mwaané nə ndí yí, nə ijimá í mákwóógú, nə kwóógú álal-kus bwé dú jōw ná pērlə yí, nə fwámé lēš, nə mikáándé mí atítíí nda məcíí, nə káándé nyanjá bwé dú jōw ná suwá yí, nə myá otítíí nda kəp, nə məváál má ílíí mēsh má anywa məcud, nə isá bwé də sá nə mimban mi zhwóg yí, nə byɔɔng bwé cáág nə jəpə ílíí, nə fwámé nkwanz, nə dúl váál nkwanz námá yí, nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dɔɔng dúsə námá: nə fúláwa məwúde bwé jōw ná sinamôn yé, nə mólól məwúde má anywa fwə, nə olabínda, nə mólól mákúl má líí bwé də jōw ná *mír má, nə dúl váál áshub ánywa məcud, nə məlwəg, nə məwúde, nə mĩngug, nə *blé, nə iwoo í anúní, nə itəw, nə ikabalí, nə omətúwa ikabalí í də julə yí, nə mikwám, nə icəg í búúd*.

¹⁴ Jəpə ísá lám wô í á də cəel yí í músə wo cé jon.

Nə tɔɔm ásə mísh, nə isá í ánkənkənəwá, í má wú wo mábwéd.

Byēsh íni, muud nyə abúle ná nyinǵə kwey byo.

¹⁵ Buud bwé á kusha kúm dɔɔngú bíg nə dwo wá bwé bá fúndə ná bwé ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwé bá tōw shwóg-shwóg ka ngə jii nyə nda bwé də jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwé bá ngə ci ná:

Nkwéé, nkú məma ngwála á Babilon e!

Ngwála ni í á də bə nə fwámé lē!

Mikáándé myé mí á də bə, míl tí nda məcíí, míl tí nda kəp.

Ngwála ni í á də bə nə or nə ijimá í mákwóógú,

nə məkwoógú má álal-kus bwé də jōw ná pērlə yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dɔɔng dēsh wé má jimb nji wəla ngwúdu ga?

Nə omása bwé jwú nə ititíma wá, nə buud bwé jáánd ititíma byɔɔng dí wá, nə odəgulo-shwəngə bwé júlá ititíma wá, nə buud bēsh bwé ngə bə nə mənywa mān wá, bēsh bwé á də gwaa tōw, ¹⁸ də dúg yíle májígə mə ngwála, bwé ka də kím ná: «Wáyé ngwála í á bwéle bə nda jə-jə ngwála ga yí?» ¹⁹ Bwé á ka də shwu mifumbyá mílúúd, bwé ngə jii, bwé ngə tədəwa, bwé ngə jii nda bwé də jii mbimbə ná, bwé ngə kím onkwimbyé ó shwiy ná:

Nkwéé, nkú məma ngwála á Babilon ey!

Ngwála í á sá ná buud básé nə ititíma mān wá

bēsh bwé bígúg nə kúm dé yí!

Wé ó má bānda lúg cwúnd nji wəla ngwúdu ga?

²⁰ O yé búúd bí jon dí wá, gwágúgá məshusəg nə ngwála ni cīmá!e!

Tɔɔ bí mĩnkənkə mi búúd, nə *buud ɔ lwámá, nə bí *buud ɔ mícúndá, gwágúgá námá məshusəg.

Nəc é, ja Zembí má sámb Babilon lésú yé tátəlí ni, a má kunda bí.

²¹ Ná ndeé, gúl nkácid éngəles mú nkény dúl məma kwóógú†, a mú wāngulə wusə dwo mān nə nkulú, nyə ná:

Ntúni wé sá má bá wāngulə wusə Babilon yé, nə nkulú,

məma ngwála ni í abúlé ná nyinǵə bwéle nyín.

²² Nə məkál má íbínzhá,

nə məkál má óseye isusa

nə məkál má ílúlwón í abulya məkəl,

nə məkál mə mícwōn í,

ngwúdu nə ngwúdu í abúle ná gwíg wódí.

Tɔɔ muud mə sá gúl séy mábwé yé,

18:12 Eze 27.12-24 **§ 18:12** lē: Jisə dúl váál káándé ájəjaambəwô, nə lalúlə kus. * **18:13** Də kusha ícəg í búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔng í njúl nda məkwoógú bwé á də kwaag ífwán cínəng yág má. **18:22** Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13

tɔɔ ncíndé ná bwé ngə kwaag ifwán í ábúlé ná námé bæ.

²³ Í bá bæ, kú ná nə tɔɔ ɪngúŋgəŋ ná lám̄ba dúsə njidá, kú ná gwáduga tɔɔ məshusug má ná ncwémá bá sás bwé ngə kúnɔw béya.

Í bá bæ ntó nəcé okusha ɔ kúm bwô wá bwá á bul bæ, wo á shiig ikúl í cúgé Oyúden yí byêsh nə misóólúgú mí jamb wo á d̄u sá myá.

²⁴ Wo wá jí nə mpwene shwiy mə búúd ɔ mícúndé nə minjəkəkê mi búúd, tɔɔ bóólúgá bêsh bwé á cígulow məcún shí nyêsh dí wá.

19

Mingwa mi gúmə jonud

¹ Ja isâ íni í mé shîn yí, mə mú gwág nda kúdə zhwog buud bwé ngə kîm jon dí, bwé ngə cí ná:

*Alelúya! Zembî wúsú wá má d̄u cug búúd, milwané nə mpífá bísə Zembî wúsú isâ byé,

² nəcé á d̄u cígal mílésú tútəlí ná jəlá. A má sámb lésú má məma mbyóóŋg múdá

í á ngə ntáma shí nə jaŋga yí, a má kunda ósól ɔ məsáal bé, a má yá nə mbyóóŋg múdá í á gwú bwo yí.

³ Bwé mú cí ja ábēé ná: Alelúya! Yíle jí í ngə kə gwôw kandugə á kandugə.

⁴ Ocúmbá buud məwûm məbá nə ónq̄ bəññ̄ mikuwó mí isâ mínq̄ bwé mú kúd məmpwoombú shí, yə Zembî muud njúl caŋgəd yé gúmə, bwé ngə cí ná: «Amēn! *Alelúya!»

Zaŋ bá mə Mwâ Ncwəmbə

⁵ Dúl kál í mú wú *caŋgə mə Zembî ná: Bì bēsh osól ɔ məsáal ó Zembî wúsú,

bí ngə gwóq̄ nyə wá, ozhizhe ɔ búúd nə fwámé búúd, ságúságá nyə.

⁶ Mə músə gwág dúl kál nda kúdə zhwog buud bwé ngə kîm, nda məjúwó mə mpəŋ mə ngə shwo, nda məma ŋkêl mpú ngə saal; kál dɔɔŋg í á ngə cí ná:

Alelúya! Zembî Cwám̄ba, Zembî á ŋkul nyêsh mə ŋwa ijwûga byé.

⁷ Sá gwágúgá məshusug, sé kɔɔs, sé yə nyə gúmə,

nəcé zaŋ bá mə Mwâ Ncwəmbə í zó s̄y, mudá á zó bá yé mə shîn kwəməsa.

⁸ Bwé mə yə nyə káándé í njúl fwámé l̄ɛ*

í ngə fumə məfumə mə áŋkəŋkənwâ. Fwámé l̄ɛ wɔɔŋg wá misóólúgú myâ tútəlí minjəkəkê mi búúd mí á ngə sá myá.

⁹ Engəles mú cí nə mə ná: «Ciləg ná: Buud bwé mə jówɔw nə bwé zəg də dína bâ mə Mwâ Ncwəmbə wá, báá bwé mə jəla.» A mú nyiŋgə cí ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembî wá óni.» ¹⁰ Ja á má cí nə mə ntáni yí, mə mú wusə nyúúl nyədí shí məkuú mbúmbudí ná mə yə nyə gúmə. Nyə ntāg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə jí muud gwoŋg wán nə shé ngə s̄y séy ngwûd, b̄inŋ omínyəŋə bwô bwé ngə bwiŋg lāŋ mə Yésus wá. Yidagú yə Zembî gúmə! Obúbálé shé ngə bwiŋg shú mə Yésus wá bwé ngə zhu sá nyáméfwó nyə a cí yíid.»

Nda Kríst mə bá nyiŋgə zə ná

¹¹ Mə mú dág jon ná bagá, wo dág kabəlí áfufumə, muud njúl gwo gwôw; bwé dágé jôw múúd wɔɔŋg nə Abúgə nə Afwámê. Nyə wá mə d̄u cígal mílésú ótútəlí d̄i, d̄u námé lúmbəli dóómb ótútəlí d̄i. ¹² A jí nə mísh mə ngə lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlyá mitúm mí íc̄i lúúd. Jíná dé dúsə cílyá váál múúd shús cúgé nə ŋkul l̄ɛ yí, n̄j

18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 **18:24** 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8 **19:1** 4.11 **19:2** 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 **19:3** Yíle: 14.11; Iza 34.10 **19:4** 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48 **19:5** 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 **19:6** 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 **19:7** 21.2 **19:8** 6.11 * **19:8** l̄ɛ: Jisə dúl váál káándé ájujaambəwô, nə lalálə kus. **19:9** 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obúbálé ó íciyá: 21.5; 22.6 **19:10** 6.9; 22.8-9 **19:11** 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mís 7.56 **19:12** 1.14-15; 2.17 **19:13** Iza 63.1-6 **19:13** Yuá 1.1

nyaméfwó. ¹³ Kúúd á jí nà ndí nyúúl dí yí jísə nə məcií nə lwob. Jínə dé wə Ciyá má Zembî. ¹⁴ Misámbá mí dóómb mísə jon dí myá mí á ngə bɛ nyə, bēsh bwə njúl íkabulí í áfufumə dí, bwə mbid mimbwéedí mí fwámé lɛ, a njúl nkí fumə, fúbán nə fwɔ́-fwɔ́. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwɛɛ í ngə cúwo nyə mpu dí nə a zə cugal íkúl í cúgé *Oyúden yí. A bá fála byo nə nkúd, a nyám bwo nda bwə də nyám ísá faduga dí nə, lwólə nə mpimbə má Zembî Ankul-nyēsh í má bul yáág. ¹⁶ A jí nə cilyá nyédí kúúd dí nə nyédí jwu dí nə:

Cí í jwú nə micí myēsh yí,
Cwámba míl micwámba myēsh mí ngə
gwɔ́ɔ́ yí.

¹⁷ Mə mú dág ngwól *éngəles tál jwówúd tátəlí. A mú kím gwów-gwów ci nə inunú byēsh yá gwów ná: Zəgá! Səngyagá bí zəg məma dína má Zembî dí, ¹⁸ zə də. Bí mə zə də míshwun mí micí, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimbi wá gwów-gwów, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwə ngə kyey nə byo wá, buud bēsh, tɔ́ ofulí tɔ́ mikwám, tɔ́ ozhizhe ɔ́ búúd tɔ́ fwámé búúd.

¹⁹ Mə mú dág biin bənəŋ micí myá shí nə misámbá mí dóómb myáŋ bwə mə səngya nə bwə zə lúmbali nə Muud njúl kabulí áfufumə dí yé bənəŋ bə ózimbi.

²⁰ Bwə mú ntəg bii biin, bii námə *múúd micúndə á ibəmb, nyə muud nyə á də shiig buud nə məma *məshimbá nyə á də sá mísh má biin dí yí. Buud nyə á də shiig wá bwə wə bwə á də magulə nə bwə wág bwo məyigyé má biin, bwə də kúd vugali jé mampwoombú shí wá. Bwə mú wusə biin bá *muud micúndə á ibəmb cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ngə bəmb. ²¹ Kafwɛɛ í á ngə cúwo muud kabulí áfufumə mpud yí, í mú

gwú bóólúgá bēsh. Inunú byēsh í mú də míshwun myáŋ nə ndéé jilə.

20

Ijwûga tâŋ mimbú tóóshin

¹ Ja ísá íni í má shîn bə ntáni yí, mə mú dág ngwól *éngəles ngə shulə wú gwów a mbíd juwuga bí ncímə nə məma kwoolú ínkwánz. ² A mú maməsə bii nkəndú éne, nywá a yág jísə Njwú məjamb yé wəngá, nyə *Sátan, a mú wóolə nyə mənkəda; a bá jí mənəkəda məng dí mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí nə ndéé a fad mpumbé, wá máyigyé ngunəd. Nyə á fad nkəndú éne ntáni nə a jíg kú ná nyingə ngə shiig íkúl í cúgé *Oyúden yí, kə wóos ja mímbú tóóshin mí bá shîn yí. Ja mímbú myəng mí bá shîn yí, í bá jii nə bwə bídúg nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú dág ícaangə, buud bwə mú zə jí ícaangə byəngəd. Zembî mú yə bwo nkul nə bwə ngəg nə sámb milású. Mə mú námə dág *míshíshim mí búúd bwə á cígow məcún wá. Bwə á cígow məcún nəcé bwə á wá cug jáŋ ngələ bwaagulə lán má Yésus dí, nə ngələ bwiiŋ Milású mí Zembî wá; bəng bwə áshígé kúd tɔ́ biin tɔ́ vugali jé mampwoombú shí wá, bwə áshígé wíya máyigyé nkí mpwóómbád nkí mbwád wá. Buud bəng bwə mú gwúm nə ndéé bənəŋ *Kríst bwə mú bə nə ijwûga tâŋ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mímbimbə mí áshígé fwo gwúm té mímbú tóóshin mí áshígé fwo shîn yí. Buud bwə á gwúm bənəŋ Yésus zə bə nə ijwûga tâŋ mimbú tóóshin wá, gwúmúlə áshúshwóógú wəni. ⁶ Buud bwə gwúm gwúmúlə áshúshwóógú wá bwə má jəla, báá básə miŋkəŋkə mí búúd. Shwíy ábēé í ábúlé ná kúnya nə bwo, bənəŋ Kríst bwə bá yida bə nə ijwûga tâŋ mimbú tóóshin.

19:14 6.2-8, 11 **19:15** 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sòm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidə; 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 **20:1** 10.1; 18.1 bí ncímə; 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gəg nə Magəg; Ntáni wá múúd micúndə Ezekyel nyə a jəw buud bwə ngə lúmbali nə kúl má Zembî wá yé. Wo jí nə nkul dág gwo Eze 38 nə 39 dí.

⁷ Ja mímbú tóóshin mí bá shîn yí, bwá bá yíl Sátan mímbwugud, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ngə shiig ikúl í cúgé Oyúden yí mákug mə shí mánô dî, ntó ji ná Gəg nə Magəg*; kə ngə shiig bwo ná ndéé bwá mú sɛɛngya ɲkí bulya nda shɛ nyísə m̄n̄ yí, ná bwá sá dóómb.

⁹ Bwá á ka mpyáanz shí nyêsh, bwá lyɛ ngwála Zembî mə céel yí, kúl bag dé dúsə yí, lyɛ wə ná kyesh. Nji, kuda í á wu jon dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Ná ndéé Njwû məjamb nyə á ngə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dî, kúl biin bá *muud micúndá á ibəmb búsə yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású aməzhúgúlá

¹¹ Mə músə ka dúg məma *caangə áfufumə, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wɛɛnzh wú múúd wəɔng míshúd, í jimb kú ná nyingə bə. ¹² Mə mú dúg búúd bwá á yə wá, tə ozhizhe ɔ búúd, tə fwámé búúd, bwá təl otútəlí mpwóómbú caangəd. Okálad bwá músə bényəw. Mpúsə búni, bwá mú nyingə bēny ngwólúgá íshús, nyān njúl kálad á cug. Zembî mú ngə sám̄ buud bwá á yə wá milású, ngə bɛ misóólúgú myán. ¹³ Bəɔng búúd bwá á yə mán̄ wá, mán̄ mə mú nying bwo, shwiy nə ban m̄nj̄m í mú námə nying bān̄. Zembî mú ngə sám̄ muud yêsh milású, ngə bɛ misóólúgú myé. ¹⁴ Bwá mú wusə shwiy nə ban m̄nj̄m bí kudad: shwiy ábɛé wə wusəwálə bí kuda dî. ¹⁵ Muud yêsh jíná í á bə kú nyîn kálad á cug dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Ná ndéé, mə á ka dúg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí ashúshwóógú í á

shí jimb, tə m̄n̄, mə kú ná nyingə bə. ² Mə mú dúg Yurúsalem agúgwáan, ɲkɛɲkɛ ngwála ngə shulə wú gwów wə Zembî. Í á bə í má shîn cwə nyúul nda mudá mə kwísha ná a kə béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ngə wú *caangə mə Zembî dí, í ngə ci nə ɲkulú ná: «Zembî bən̄n̄ buud banda dán̄ wága. Zembî mə zə ji búúd dí, buud bwá músə bə búúd bɛ, nyɛ ntāg Zembî wán̄. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwá ábúle ná bwɛle d̄ yə, bwá kú ná bwɛle d̄ sá máshwiy, kú ná bwɛle jug nə məcɛy. Isá í acwúlú í á má c̄p.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dúg í? Mə ngə sá isá byêsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Cilág isá íni, nəcé iciyá byām bísə í abúgúlág, bísə ɔbábálé.» ⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətéédulé, mə Məshíné. Muud ngə gwág shwáásúlə minú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwun̄ á cug, a ɲgul mwo ashwā. ⁷ Muud yêsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wáni, mə ka námə bá bə Zembî yé, nyɛ bə mwān waamə. ⁸ Buud bwá júlá mányúul fúndə cúwálí wá bān̄ í, nə buud bwá á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəɔng bwá á mə sá icug ɲkí dana mísh mə Zembî dí wá, nə ogwúl ɔ búúd í, nə buud ó jaŋga, nə buud ó ncidə, nə buud bwá ngə yə ozembî wā yadúg gúme wá, nə minjínj̄p̄, búni bēsh bwá bá shúgula nji bí kuda nə fidə dî, shwiy ábɛé wáni.»

Yurúsalem ágúgwáan

⁹ Ná ndéé, wéɛngales zangbá bwá á bə bwá mbíd ikwōw zangbá lwándúlá nə okwaag-jumə zangbá wā məzhúgúlá wá, ngwól á cínəngú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zég lwágulə wo

20:9 Ilj 2; 20j 1.10, 12; Sòm 78.68; Eze 38.22; 39.6
20:10 19.20 **20:11** 5.7; 6.14; 21.1; Sòm 114.3,
 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26
 shwiy ábɛé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17;
 Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16
21:4 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obábálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1;
 Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikaŋgá íbá íni bísə, nə kaŋgá áshúshwóógú nə aməzhúgúlá yá kál lá
 garék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10**
 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8

mudá má zé béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbɛ.»

10 A mú kə nə *jîm jâm wúl məma mbúŋ dí gwôw. A mú lwágulə mə Yurúsələm, ɲkɛŋkɛ ɲgwála ɲgá shulə wú gwów wə Zembî. 11 Í á bə nə milwané mí Zembî, í ó də lwenya nda jɔjɔ kwóógú bwá də jôw ná zhâspə yí, zhâspə wəɔŋ ɲjúl wo tál ká wo ɲgá dúg ká, námá nda yèn kristál. 12 Yurúsələm wəɔŋ nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mányuŋ mə má lyɛ íkóómb byêsh ná kesh, mányuŋ məɔŋgú nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəéŋgəles wúm nə óbá bwá ɲjúl isándálé. Míni má á bə námá mícilyá cínəŋg mimpumbéd, míni má íbɛnd wúm nə íbá yá bwán ó *Izúrəyêl. 13 Mimpumbé wúm nə mímbá myəɔŋg mí á bə, kóómb jwôw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *mánəcwúm má jwôw† mimpumbé mílól, *mákól má jwôw‡ mimpumbé mílól, kóómb í də jímə yí mimpumbé mílól. 14 Bwá á fwə mányuŋ mə ɲgwála wəɔŋgú nə məváál má mákwóógú wúm nə mábá, bwá mú cilə *búúd ɔ lwámá ó Mwá Ncwəmbɛ míni máŋ məkwóógú məɔŋgúd, búúd ɔ lwámá bwá á bə wúm nə óbá wá.

15 ɲgəles nyə á ɲgə lésha nə mə yé nyə á bə nə máda ná a zé yígula ɲgwála nə mimpumbé, nə mányuŋ; máda wəɔŋg nyə á bə síyá nə or. 16 ɲgwála í á bə íkóómb byêsh ná jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh cé ɲgwúd. ɲgəles mú ɲgə yígula ɲgwála nə máda; a mú kwey ná nə məgwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwôw, byêsh í á bə cé ɲgwúd, *osutâdš otóóshin wúm nə óbá. 17 A mú námá yígula mányuŋ mə ɲgwála, a kwey ná mäsə kələ gwôw okudé* təd nə məwúm mánə nə ónə, ɲgələ yígula nda búúd bwá də yígula ísá ná.

18 Bwá á mə mányuŋ məɔŋgú nə məkwóógú bwá də jôw ná zhâspə má, bwá lwə ɲgwála nə fwámé or áfufaanə, a dúgə ɲkənəwa nda fwámé yèn. 19 Bwá á ɲgə wá məkwóógú məváál mēsh mífwəyá myá nyuŋ ɲgwála dí ná í bəg ɲkí nywa dúg. Bwá á sá ná, fwəyá áshúshwóógú dí, bwá wá kwóógú bwá də jôw ná zhâspə yí; ábɛɛ dí, bwá wá dəɔŋg bwá də jôw ná safír yí; aléel dí, bwá wá dəɔŋg bwá də jôw ná kalusedwân yí; ányina dí, bwá wá emerôd. 20 Bwá á wá dəɔŋg bwá jôw ná sardwân yí átána dí, konalín ásaməna dí, krizolít ázəŋbád, beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizopurás áwúmád, yasêt áwúm nə ɲgwúdud, ametistə mú kə shúgula áwúm nə bɛɛ dí. 21 Minjuwəg myá mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə síyá nə kwóógú álal-kus bwá də jôw ná pərlə yí, nda mpumbé, nda pərlə. Bwá á kwaag ɲjwóŋ ánání á ɲgwála nə fwámé or, or wəɔŋg ɲjúl, wo tál ká wo ɲgá dúg ká, nda yèn.

22 Mə a shígé dúg təɔ *Mpáánzə Zembî ɲgwála wəɔŋg wəsh dí. Zembî Cwáməba á ɲkul nyêsh bá *Kříst wə búś tən Mpáánzə á ɲgwála wəɔŋg. 23 ɲgwála wəɔŋg í áŋgə nə jí jwôw, kú jí ɲkwoond; milwané mí Zembî wə mí ɲgá kwan wə, Mwá Ncwəmbɛ jisə məɔs í ɲgá kwan ɲgwála wəɔŋg yí. 24 Íkúl ishús í bá də cugə nyádí mənkenyad, micí myá shí mí bá zə də təɔm wən cínəŋg. 25 Mimpumbé myé mí ábúlé bwele də feed, nəcé ibulú í ábúlé ná də bə ɲgwála wəɔŋgúd. 26 Bwá bá zə də ntí təɔm nə mílwané myá íkúl ishús cínəŋg. 27 Sâ jí ɲkí dana mísh má Zembî dí yí í ábúlé bwele kə cínəŋg, tɛɛm bə múúd nyə a má wusə nyúúl ísá í áduđanə dí nə íjɔp dí yé. Buud bwá bá kə cínəŋgú ɲjí bəɔŋg míni máŋ mäsə

21:11 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 21:12 7.5-8; Mət 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35

† 21:13 mənəcwúm má jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ 21:13 məkól má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 21:14 Heb 11.10;

Ifz 2.20 21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 satâd: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd

mimbá. * 21:17 kudé: Jisə kúnə-kúnə kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22

11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sóm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27

21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad á cug: 3.5

cilyá kálaad á cug mə Mwâ Ncwəmbə dí wá.

22

¹ Ná ndéé, *éngəles éne mú lwó mə ngwəḡ məjúwó má cug, í njúl ná nkál-
nkál nda yēn kristál; ngwəḡ wəḡng í
ngə zhu *caangə má Zembî bá Mwâ
Ncwəmbə dí, ² í ngə wô tām ngwála,
lí cug í tál mán-ciindye má ngwəḡ
məbá mēsh dí. Lí jəḡngú í du bə nə
mpumá nkwoond yēsh á mbû, buud
du mwáag mpúmá cínəngú ija wûm nə
ibá nkúmba mbû. Ikáá byé i du lwag
ikúl í cúgə *Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná
nyingə bwəma nə məlweemyâ ngwála
wəḡngúd. Caangə má Zembî bá Mwâ
Ncwəmbə í bá bə wu. Osóol ó māsáal ó
Zembî bwé bá sá Zembî iséy. ⁴ Bwé bá
dúg mpwóómbú nyé, bwé bə námá nə
jíná dé cilyá məmpwoombúd. ⁵ Bulú í
ábúle ná du yínd wu. Buud bwé ábúle
ná du jii mənkenya wu, kú námá jii
málamba, nəcé Zembî Cwámbe mə bá
du kwan bwo. Bwé bá bə nə ijwúga
kandugə á kandugə.

Yésus wál bá nyingə zə

⁶ Éngəles mú ci nə mə ná: «Iciyá íga
bísə í abúgúlág, bísə obúbálé. Cwámbe,
Zembî má jwú nə *mishíshim mi
*búúd ɔ mícúndá yé, nyə á nti mə ná,
mə *éngəles yé mə zəg lwágulə ósóol ɔ
māsáal bé sâ í wál bá zə s̄y yí.» ⁷ Yésus
má ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə.
Muud mə báágúlá iciyá kálaad éga ngə
cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Mə Yuánes wə má á gwág isâ íni, mə
wə mə a dúg byo. Ja mə á gwág mə dúg
byo yí, mə á wusə nyúul mbúbudí
éngəles nyə á ngə lwó mə byo yé dí shí
məkuú, ná má yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntág
nə mə ná: «Mbô! Kú bæeg sá ntúni! Mə
ji muud gwoong wún nə shé ngə s̄y
s̄y ngwúd, nə mə nə binónə omínyəḡ
bwô búúd ɔ mícúndá, nə buud bwé ngə

baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú
yə Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyingə ci nə mə ná: «Wo kú
shweel iciyá kálaad éga ngə cúndə yí,
nəcé isâ byəḡng í wál zə s̄y. ¹¹ Muud
mə du sá olíngə yé, nyingəng ngə sá
olíngə; nyəḡng múse nə nyéé mísh
má Zembî dí yé, nyingəng bə nə nyéé.
Muud ngə sá otátəlí yé, nyingəng sá
ótátəlí, nyəḡng jí nkəḡkə múúd yé sá ná
a nyingəng bə nkəḡkə múúd.» ¹² Yésus
mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə
zə. Mə zag ntág nə myəna, mə bá zə
ngə jóna nə buud ngə bə sóólúgú mə
múúd yēsh. ¹³ Mə ji Alúfa, mə Oméga.
Mə ji ashúshwóógú, mə aməzhúgúlá.
Mə ji Matéédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud
bwé ngə gusa íjud byán wá bwé má
jəla, nəcé bwé bá bə nə zhií mə kúmá
lí cug dí, bwé bə námá nə zhií mə
nyíi mímpumbé mí ngwálad. ¹⁵ Ngwála
dí tóón nyə mə bá bə, nə buud bwé
á lweegushi ícug nda ompyê wá, nə
buud ɔ ncidə, nə buud ɔ jəḡga, nə
ogwúl ɔ búúd, nə buud bwé ngə yə
ozembî wá yadúg gúmá wá, nə muud
yēsh mə céél íjəḡ á ngə námá bwiing
byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti éngəles
waamá nə a zəg bwaagulə máḡ dí ná
isâ íni bísə obúbálé. Mə ji mbyágá á
mpwon buud mə *Dávid, mə ji acén-
céní má du faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Nkəḡkə Shíshim bá ngwəḡ mə
Mwâ Ncwəmbə bwé ngə ci ná: «Zaág!»
Muud yēsh ngə gwág yé cíg nə: «Zaág!»
Muud ngə gwág shwáásúlə miná yé
zəg. Muud mə jí məjúwó má cug yé,
lógúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ngə gwág iciyá kálaad
éga ngə cúndə wá, mə Yuánes, mə ngə
bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl
ciyá wa yé, Zembî bá námá kwádulə
nyə okwaag-jumə kálaad éga ngə lwó
wá. ¹⁹ Muud mə ká námá béég gúl sá
wa iciyá kálaad éga ngə cúndə dí yé,

22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Líf: 2.7 22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8
22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20 22:8
1.9; 19.10 22:10 Dan 12.4 22:11 Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10 22:12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6;
19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sôm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27 22:13 1.8 22:14 7.14; Sôm
118.19-20 líf: 22.2 22:15 21.27; Ifz 5.5 22:16 1.1; 5.5 acén-céní má du faan kúndá mán yé: 2.28; Ilj
24.17 22:17 21.2, 6 22:18 Mbá 4.2; 13.1 22:18 Mbá 29.19 22:19 líf: 2.7 kálaad: MmN 32.32

Zembî bá béég múúd wɔɔŋgú dé kɔw lu
 isâ kálaad éga ŋgá lwó yí, ntó jì ná a nda
 yə nyə ŋkul mə dá íbumá í lí á cug, nda
 yə nyə ŋkul mə nyíi ŋkɛŋkɛ ŋgwálad.

²⁰ Muud ŋgá bwaagulə ná isâ byɔɔŋg

bísə obúbálé yé ŋgə ci ná: «Haaw, mə
 wál bá nyiŋgə zə.» Amen! Yé Cwámba
 Yésus, zaág!

²¹ Cwámba Yésus kó sá bí bēsh
 mpaam.